Voorjaarsnota 2019

Home

De gemeente Rotterdam presenteert op deze website de Voorjaarsnota 2019. In de Voorjaarsnota wordt inzicht gegeven in de beleidsvoornemens, de bijbehorende activiteiten en de benodigde middelen voor de periode 2019 tot en met 2023. Ook wordt gerapporteerd over de voortgang van het lopende begrotingsjaar.

In de leeswijzer wordt de opbouw van deze website toegelicht.

Hoofdlijnen

Hoofdlijnen

Bestuurlijke hoofdlijnen
Collegebeleid
Collegetargets
Financiële hoofdlijnen
Leeswijzer
Raadsbehandeling

Bestuurlijke hoofdlijnen

Bestuurlijke hoofdlijnen

#Samendoorpakken is samen doen

Met deze voorjaarsnota informeren wij uw raad over de financiële en inhoudelijke afspraken voor 2020. Medio september komen wij met een geactualiseerd beeld in de begroting.

We kijken terug op ons eerste jaar waar we veel, samen met de stad, in de steigers hebben gezet. In ons tweede jaar bouwen we voort en verleggen we onze focus nadrukkelijk van beleid maken naar uitvoeren. Want we willen vooral zaken met draagvlak realiseren voor en met de stad. Aan alleen beleid heeft niemand wat, aan samen de schouders eronder, doen en zichtbare resultaten en verbeteringen wel. Het past bovendien bij Rotterdam om samen aan de slag te gaan.

Met vertrouwen vooruit

Met ons eerste bestuursjaar bijna achter de rug zien we met bescheiden trots mooie, concrete resultaten in de stad. Samen met Rotterdammers, bedrijven, maatschappelijke organisaties, het onderwijs, culturele instellingen en andere overheden hebben we letterlijk en figuurlijk verder gebouwd aan de stad. De betrokkenheid en bevlogenheid die wij het afgelopen jaar in de stad zijn tegengekomen, onder andere in persoonlijke gesprekken, bij de gebiedsconferenties (College de wijk in) en in diverse Citylab010 initiatieven, hebben ons een samenleving laten zien die vooruit wil en die vertrouwen heeft in de toekomst van de stad. Tegelijkertijd zijn er natuurlijk ook onzekerheden en dilemma's over die toekomst.

Een paar voorbeelden van de resultaten en ontwikkelingen van het afgelopen jaar. De bewoners van Bospolder Tussendijken hebben samen met de gemeente een plan gemaakt om de wijk en hun leven beter, mooier en bovenal veerkrachtiger te maken. Komende jaren gaan we dit plan samen met hen werkelijkheid maken. Ruim 3.400 laaggeletterde Rotterdammers zijn gestart met het leren en beheersen van de Nederlandse taal en kunnen zo beter meedoen aan onze samenleving. Een belangrijke voorwaarde voor het hebben van een baan en het voorkomen of oplossen van armoede en schulden. In Rotterdam Zuid zijn meer Rotterdammers aan het werk, mede dankzij de aanpak van Nationaal Programma Rotterdam Zuid (NPRZ). Het aantal bijstandsuitkeringen in Rotterdam is in 2018 gedaald van 37.667 naar 35.292. Deze forse daling van 6,3% is de grootste daling van het hele land. Maar onze ambities reiken verder, we werken samen met Rotterdammers en bedrijven toe naar 30.000 uitkeringen eind 2021. We kijken realistisch naar de onderwijsprestaties van kinderen in onze stad. We investeren in ondersteuning van scholen in deze tijd van een steeds groter tekort aan leraren. Scholen op Rotterdam Zuid gaan nog meer onderwijsuren bieden, waarmee we de kansen van deze kinderen vergroten. Cultuureducatie wordt vaker onderdeel van het lesprogramma.

Eén op de vijf Rotterdammers is in 2035 ouder dan 65. Een opgave voor de stad, die vraagt om vernieuwingen in de zorg. Op dit moment zijn we met zorgorganisaties en corporaties in gesprek om op een aantal plaatsen in de stad te komen tot een 'ouderenhub'. Een ouderenhub, waar belangrijke voorzieningen voor oudere Rotterdammers dichtbij elkaar aanwezig zijn. In het Masterplan Ouderen, wat voor de zomer verschijnt, worden deze plannen verder uitgewerkt. Net als andere ontwikkelingen die ouderen in de stad raken.

We hebben samen met het Rijk (in het MIRT) een flinke stap vooruit gezet in de plannen voor de zo belangrijke tweede oeververbinding over de Maas. Om sneller 18.000 nieuwe woningen te bouwen hebben woningcorporaties, ontwikkelaars en gemeente een uniek bouwakkoord gesloten. Sneller, slimmer en makkelijker huizen bouwen, dat zijn we al aan het doen en daar gaan we het komende jaar mee door. Ook zijn we gestart met de voorbereiding van de renovatie van museum Boijmans van Beuningen, een belangrijk cultureel visitekaartje en straks, met het Collectiegebouw, een iconische trekpleister voor onze stad.

Met een ruime meerderheid in uw raad hebben we in het 'raadsakkoord energietransitie' de uitgangspunten voor onze energieopgave de komende jaren vastgelegd. En op 10 mei zijn we met de Rotterdamse Klimaat Alliantie gestart om de 'energieswitch' aan vijf klimaattafels concreet in acties en afspraken om te zetten, wat eind dit jaar moet resulteren in een Rotterdams Klimaatakkoord. Nieuwe woningbouwprojecten in Rotterdam worden aardgasvrij en zo'n 500 huishoudens hebben afgelopen jaar hun huis energiezuinig gemaakt met vloer-, gevel-, en dakisolatie, dubbel glas en zonnepanelen. Rotterdam krijgt de hoogste windmolen ter wereld. Tenslotte bereidt onze stad zich voor op het veranderende klimaat met alles wat daarbij hoort, zoals vergroening en waterberging in de stad.

Afgelopen jaar hebben we ook flinke stappen gezet in het bestrijden van ondermijnende criminaliteit. Zo is in de Spaanse Polder een vergunningsplicht ingevoerd voor de autoverhuurbranche om criminele activiteiten tegen te gaan. De gemeente heeft met een pilot Meld Misdaad Anoniem 480 meldingen ontvangen om mee aan de slag te gaan. Het grondige onderzoek naar drugscriminaliteit in de haven biedt ons verdere inzichten en mogelijkheden om de aanpak van deze criminaliteit te versterken.

Met breed draagvlak in de gemeenteraad is het actieprogramma “Relax. Dit is Rotterdam” van start gegaan. Onderwerpen zoals de komst van vluchtelingen, integratievraagstukken en acceptatie van diversiteit zijn hierin benoemd met een toon en balans die veel mensen aansprak. Het actieprogramma heeft als doel om tot een meer ontspannen samenleving te komen, waarin ook de ongemakken of ongewenste effecten in een superdiverse samenleving constructief aangekaart en besproken kunnen worden. Want diversiteit is een feit en hoort bij Rotterdam. We zijn de eerste gemeente in Nederland die woningmarktdiscriminatie bestrijdt met een aanpak waar de inzet van mystery guests onderdeel van wordt.

Benutten groei van de stad

In ons tweede bestuursjaar gaan we door op de ingeslagen weg, naar nog meer focus op concrete resultaten voor onze stad en elke Rotterdammer. Dat gaat niet vanzelf. We moeten financieel scherp aan de wind zeilen, willen we onze ambities uit het coalitieakkoord realiseren. We maken dus keuzes en temporiseren. De opgaves in de stad zoals die in het coalitieakkoord staan beschreven zijn leidend voor ons.

Het gaat goed met de stad. Rotterdam leeft, vernieuwt en onderneemt en mede daardoor groeit onze stad. Steeds meer toeristen weten de weg naar onze stad te vinden. Over de positieve ontwikkeling die Rotterdam de afgelopen jaren doormaakt is veel geschreven en gezegd. Door samenwerking in de regio en in ons internationale netwerk versterken we deze ontwikkeling ook in economische zin. En terecht, Rotterdam heeft veel om trots op te zijn. Deze groei benutten we waar het kan en bouwen we uit in het belang van de stad. Stad in balans is daarbij het credo. Hoe we in Rotterdam de komende tien jaar met toerisme omgaan, zal sterk bepalend zijn voor hoe de stad er in 2030 uitziet. We kunnen niet stilzitten nu; als we Rotterdam willen blijven ontwikkelen is er werk te verzetten. Stilstand is immers achteruitgang.

Samen doorpakken, betekent *samen doen* en betekent constant werken aan draagvlak in de stad. Dat vraagt komend jaar extra aandacht van ons en onze ambtenaren voor wijkgericht werken; werken in de logica van de stad en de Rotterdammer. We moeten als organisatie het elke dag beter willen doen in de wijken zodat inwoners de resultaten zien, herkennen en ervaren. Onze financiële en inhoudelijke kaders passen we daarop aan zodat we tot uitvoering komen die betekenis heeft voor alle Rotterdammers en die je terugziet en herkent in de straten en buurten van onze stad.

In deze voorjaarsnota en onze keuzes staan drie doorbraken centraal:

- Kansen voor alle Rotterdammers; een generatie zonder achterstanden
- Wonen in een wereldstad; een thuis voor alle Rotterdammers

- Nieuwe energie, nieuwe economie en schone lucht

Kansen voor alle Rotterdammers; Generatie zonder achterstanden

We helpen alle jonge Rotterdammers om te bouwen aan een goede en gezonde toekomst, zodat deze generatie Rotterdammers (straks) geen achterstanden kent. In Rotterdam Zuid zijn de afgelopen jaren de schoolresultaten flink verbeterd. Die trend willen we vasthouden en daarom blijven we investeren in onderwijs. Komend jaar werken we met scholen toe naar 10 uur extra onderwijs voor alle kinderen uit de Childrens Zone wijken van Rotterdam Zuid. Ook willen we dat iedereen in de stad de kans heeft om gezond te leven. Met Lekker Fit! zetten we ons in voor een fitte generatie. We boeken al goede resultaten op de ‘Lekker Fit!’-basisscholen. Maar we willen meer. Daarom is Lekker Fit! uitgebreid. Zo gaan we niet alleen voor fitte scholen, maar ook voor fitte wijken. En niet alleen voor fitte basisschoolleerlingen, ook voor fitte tieners. Verder slaan we de komende jaren een grote slag op het gebied van preventie. De kern is: het maken van gezonde keuzes makkelijker maken en gezond gedrag stimuleren. Het Rotterdams Preventieakkoord, dat volgt op het Nationaal Preventieakkoord, wordt eind 2019 gepresenteerd.

Sinds 2015 is de gemeente verantwoordelijk voor hulp, ondersteuning en begeleiding aan kinderen en jongeren die dat nodig hebben. De zorg hebben we de afgelopen jaren veel dichterbij en in de wijken georganiseerd. Hierdoor is de zorg ook toegankelijker geworden en kloppen meer Rotterdammers aan voor zorg, ondersteuning en jeugdhulp. Daar zijn we blij mee. Het zorgt wel voor hogere kosten voor de gemeente terwijl dit onvoldoende vanuit het Rijk gecompenseerd wordt. Om de zorg toegankelijk te houden creëren we de komende jaren extra financiële ruimte voor onder andere de indexatie van de tarieven in de zorg. Tegelijkertijd moeten we komend jaar kritisch blijven kijken naar de kosten van de zorg. We hebben flink wat werk te verrichten naar het Rijk om voldoende geld beschikbaar te stellen om deze belangrijke taak op een goede manier voor onze (jonge en soms kwetsbare) inwoners te blijven uitvoeren. We trekken hierbij samen op met veel andere gemeenten en de VNG. Uitgangspunt blijft dat Rotterdammers die zorg, ondersteuning en jeugdhulp nodig hebben deze ook krijgen.

Onze extra financiële middelen voor het bestrijden van armoede zetten we in om de vicieuze cirkel van armoede te doorbreken. Het oplossen van schuldproblemen vliegen we breder aan dan alleen het oplossen van een financieel probleem. Om armoede effectief en blijvend te bestrijden is schouder aan schouder samenwerken met ervaringsdeskundigen, wetenschappers en partners in de stad noodzakelijk. Dit doen we met experimenten, innovaties en wetenschappelijke inzichten. En met een Rotterdamse leerstoel armoede. Met de aanpak die we met ‘Reset’ en ‘Uit de knoop’ hebben vastgesteld, krijgen 500 arme gezinnen intensieve, stress-sensitieve hulp en helpen we 15.000 gezinnen om uit de schulden te komen. Ook verbeteren we onze dienstverlening zodat meer mensen gebruik gaan maken van armoederegelingen. We hebben inmiddels een aantal individuele regelingen aangepast om de gevolgen van armoede te verzachten. Met een campagne stimuleren we mensen om hun geldproblemen eerder bespreekbaar maken en hulp te zoeken. Alle jongeren tussen 18-27 die aankloppen voor hulp, krijgen een aanbod om van hun schulden af te komen, al dan niet met behulp van een speciaal perspectieffonds.

Het afgelopen jaar zijn we gestart met een nieuwe aanpak om meer Rotterdammers met een bijstandsuitkering aan het werk te krijgen. Meer maatwerk, persoonlijke aandacht en arbeidsontwikkeling staan in deze aanpak centraal. En met resultaat, het aantal bijstandsuitkeringen daalt. Ook de komende tijd blijven we ons inzetten om de dienstverlening aan de Rotterdamse werkzoekende te verbeteren en meer mensen uit te laten stromen naar

werk. Zo kunnen Rotterdammers die actief zijn in het programma Prestatie010 (voorheen Tegenprestatie) gebruik maken van re-integratievoorzieningen, om ook zo kansen te bieden aan mensen die langere tijd op zoek zijn naar een baan. Ook is begin 2019 het hoofdakkoord van de LeerWerkAkkoorden gesloten samen met werkgevers, onderwijs en vakbonden. De deelakkoorden MKB en Haven zijn uitgewerkt en zijn in uitvoering. De deelakkoorden energietransitie, bouw, zorg, facilitaire dienstverlening en horeca zijn in voorbereiding.

Wonen in een Wereldstad; een thuis voor alle Rotterdammers

Om het bouwen van 18.000 woningen voor elkaar te krijgen, hebben we het afgelopen jaar het plan- en bouwtempo verhoogd. Rotterdam bouwt in rap tempo, verspreid over de hele stad en voor inwoners met zowel de kleine en de wat grotere beurs. Afgelopen jaar is de bouw van ruim 4.500 woningen gestart, een heus bouwrecord. Woningen voor Rotterdammers met een middeninkomen zoals verpleegkundigen, leraren en politieagenten hebben prioriteit. Onze bouwambities gaan hand in hand met het bereikbaar houden en klimaatbestendig maken van onze stad. In 2020 gaan we de Rotterdamse Mobiliteitsaanpak uitvoeren door onder andere samen met partners, nieuwe vormen van vervoer te ontwikkelen, uit te testen en te realiseren. Samen met bewoners en bezoekers gaan we testen hoe we mobiliteit in kunnen zetten om de verblijfskwaliteit te verhogen en de luchtkwaliteit te verbeteren. Op sommige plekken verlagen we de maximumsnelheid voor auto’s zodat er meer ruimte komt voor openbaar vervoer en het voor voetgangers en fietsers prettiger en veiliger wordt op straat.

De nieuwe Coolsingel krijgt steeds meer vorm en gezicht; tijd om door te pakken en verder te werken aan ‘De Groene Stadslong’; een mooie en groene verbinding tussen Blaak, Coolsingel, Hofplein en Hofbogen. Komend jaar werken we hiervoor plannen uit, natuurlijk in samenhang met de ontwikkeling van het Schiekadeblok. We willen de buitenruimte bij Alexandrium, het Schouwburgplein en de Maashaven ontwikkelen en de komende jaren een ‘boost’ geven. De plannen daarvoor brengen we komend jaar een stap verder samen met inwoners en ondernemers. Op basis van deze uitwerkingen bepalen we in de voorjaarsnota 2020 of en hoe we gaan investeren in deze plannen. Tevens knappen we in samenwerking met partners het monumentale Park bij de Euromast op.

Handhaving in de stad houden we op niveau; de door het vorige college voorgestelde bezuiniging van 40 handhavers in de stad draaien we vanaf dit jaar terug. En we doen er nog een schepje bovenop. Gezien de ontwikkelingen en de groei van de stad is een structurele uitbreiding van 50 fte nodig. Met deze uitbreiding kunnen we voldoende handhaving bieden in de stad, onder andere op ‘naastplaatsingen’ bij afvalcontainers die veel Rotterdammers een doorn in het oog zijn.

De stad moet, in deze tijd van groei, aantrekkelijk blijven voor inwoners, ondernemers en bezoekers. Dat bereiken door te werken aan een aantrekkelijk en uniek cultureel aanbod (o.a. Boijmans van Beuningen, kunstenplan, cultuurcoaches), levendige wijken en een bruisend stadscentrum. Daar blijven we de komende tijd samen met de stad in investeren met meer cultuur- en sportaanbod in de wijken en buurten. Maar ook met aandacht voor en nabijheid van de gemeente in de wijk. Daarnaast gaan we voor een sportief aanbod, met de verenigingen als hart van de sport. Verenigingen bereiden we dan ook voor op de toekomst. In het actieplan voor verenigingen kijken we naar toekomstbestendige verenigingen die aansluiten bij de wensen van de Rotterdammers, jong en oud.

Nieuwe energie, nieuwe economie en schone lucht

Bij het schrijven van deze voorjaarsnota is Den Haag nog druk bezig met het sluiten van een landelijk klimaatakkoord. Onze stad is op veel beleidsterreinen de afgelopen jaren een gidsstad geweest en dat ambiëren we ook voor een betaalbare energietransitie voor alle Rotterdammers. Voor het einde van dit jaar hebben we met al onze partners binnen de kaders die de gemeenteraad ons heeft meegegeven een klimaatakkoord gesloten met concrete plannen voor de transitie in de haven, gebouwde omgeving en energievoorzieningen gebouwde omgeving. In 2020 beginnen we met de uitvoering van dat akkoord. Bedrijven en maatschappelijke organisaties spelen ook in de uitvoering een belangrijke rol. Wij maken geld vrij voor de energietransitie en doen daarbij ook een beroep op geld vanuit het Rijk. Dit geld zetten we in om de eerste stappen naar aardgasvrije wijken te zetten, samen met partners in de stad. De lessen die we daar leren, benutten we voor de aanpak in de rest van de stad in de toekomst. Waarbij onze oproep aan het Rijk blijft: doe mee, maak tempo en hou het betaalbaar.

Met een economie in transitie zijn het spannende tijden voor ondernemers, groot en klein. Afgelopen jaar hebben we ons voorbereid op een mogelijk harde Brexit met onder andere een bufferparkeerplaats in Hoek van Holland. De Brexit hangt nog steeds in de lucht en wij zien dit ook als kans om bedrijven die een vestiging op het vastenland van Europa zoeken naar Rotterdam te halen. Het MKB is de banenmotor van Rotterdam en moet dat ook blijven.

Het gebruik van data wordt steeds dominanter in de wijze waarop producten, diensten en voorzieningen worden ontwikkeld en aangeboden. Digitalisering biedt grote economische kansen en geeft ook vragen over het belang van deze voorzieningen en de mogelijkheden voor burgers en ondernemers. Samen met onze partners werken we aan een digitaliseringsstrategie voor Rotterdam. Onze stad heeft de potentie om innovatie-hoofdstad van Nederland te worden. De komst van de Mobility City Campus en het innovatieprogramma van de luchthaven (RHIA) passen hier perfect bij. De grote innovatiekansen liggen er vooral bij cleantech, mobiliteits- en gezondheidzorginnovaties. Daarnaast zetten we extra in op het binnenhalen van bedrijven die passen bij de roadmap Next Economy: digitaal, duurzaam en circulair. Zo ontstaat er nieuwe werkgelegenheid. We etaleren en positioneren de stad door het aantrekken van grote internationale events over deze onderwerpen en met het huisvesten van het internationale Global Center on Adaptation in een ‘Floating office’ als bijzondere trekpleister.

Collegebeleid

Pagina 4

Collegebeleid: Met nieuwe energie bouwen aan de stad van morgen

Meer Rotterdammers zien hun toekomst in de stad met vertrouwen tegemoet. Rotterdam bruist, leeft, vernieuwt en onderneemt. Rotterdam is de stad waar hét gebeurt en waar je moet zijn. Ondernemers - groot en klein -, scholen, culturele instellingen, de haven, allerlei maatschappelijke organisaties, vorige stadsbesturen maar bovenal de Rotterdammers zelf, hebben dit samen door hard werken voor elkaar gekregen. Met dit gegroeid vertrouwen en met het enthousiasme, de trots, en de energie in de stad willen wij samen met de Rotterdammers, de komende vier jaar de stad verder brengen. Om te zorgen dat zoveel mogelijk Rotterdammers vertrouwen krijgen in de toekomst en Rotterdam in allerlei opzichten kan blijven doorgroeien, zijn op verschillende

vraagstukken en uitdagingen in de stad doorbraken nodig. Wij zijn bijzonder trots en gemotiveerd dat wij de komende vier jaar de stad en de Rotterdammers daarbij mogen dienen. Zodat we als Rotterdammers fijn kunnen leven in een wereldstad, iedereen in Rotterdam kansen krijgt en benut en de energietransitie het vliegwiel is voor onze nieuwe economie.

Uitdagingen die vragen om doorbraken

Hoe goed het ook gaat met Rotterdam, het dagelijks leven van nog te veel inwoners wordt beheerst door zorgen en problemen. Rotterdammers die geen passende baan kunnen vinden én houden. Rotterdammers die met schulden kampen en er niet in slagen die zelf aan te pakken. Kinderen die in armoede opgroeien en niet mee kunnen doen met feestjes of het schoolreisje. Mensen zich soms onveilig voelen op straat. Buren die elkaar letterlijk niet kunnen verstaan, elkaar niet kennen en langs elkaar heen leven. Rotterdammers die, door de woningmarkt en het woningaanbod, steeds moeilijker een (volgend) huis kunnen vinden dat past bij hun wensen en portemonnee.

De metamorfose die de stad -vooral de binnenstad en de Kop van Zuid- de afgelopen jaren heeft ondergaan, is indrukwekkend. Op sociaal gebied willen we, in samenhang met de economische en fysieke ontwikkeling van de stad, de komende jaren een been bijtrekken. Buurten, straten, pleinen en parken kunnen nog schoner, groener en veiliger. Ook daar pakken we de komende vier jaar stevig op door.

De Ver-van-mijn-bed-show gaat niet langer op wanneer we kijken naar wereldwijde ontwikkelingen. Ook Rotterdam staat, zeker als stad met de grootste haven van Europa, voor grote uitdagingen als het gaat om het Klimaatakkoord van Parijs en het verduurzamen van de economie (energietransitie en klimaatadaptatie). Ook de invloed van ICT-ontwikkelingen (robotisering en digitalisering) op de economie en samenleving (zorg, veiligheid) en de Brexit vragen om actie. Als we de uitdagingen en de vraagstukken die voortkomen uit deze ontwikkelingen niet samen oppakken, leggen we een forse hypotheek op de toekomst van Rotterdam en de Rotterdammers. Bovendien bieden deze ontwikkelingen de stad en Rotterdammers enorme kansen. Die kansen samen benutten is de inzet van ons beleid en plannen.

Energietransitie als vliegwiel

De energietransitie zien wij als een belangrijk vliegwiel om de stad verder te brengen. De komende vier jaar willen we fors investeren, ruim 150 miljoen euro, in de energietransitie. In de begroting van 2020, zoals afgesproken in het coalitieakkoord, komen we met een meerjarig financieringsvoorstel en een concrete uitwerking van onze inzet in de energietransitie. De transitie biedt kansen voor nieuwe bedrijvigheid, nieuwe banen, nieuw onderwijs, nieuwe vormen van mobiliteit, nieuwe vormen van bouwen en nieuwe vormen van samenleven. Het benutten van die kansen is goed voor Rotterdam en álle Rotterdammers. Om dit vliegwiel optimaal te laten werken, maken we de komende vier jaar keuzes, samen met de stad. We proberen uit, onderzoeken, durven en investeren, nodigen anderen uit om in kansrijke projecten te investeren. Voor Rotterdam van morgen, overmorgen en ver daarna.

De komende vier jaar is niet alleen een feestje van de kansen. We houden oog voor de onzekerheden die al deze ontwikkelingen voor de Rotterdammers met zich meebrengen. Wat gebeurt er straks met mijn energierekening?

Kan ik straks mijn woonlasten nog betalen? Is mijn opleiding straks nog wel relevant? Het zijn vragen en zorgen die we de komende jaren ook gaan beantwoorden zodat het benutten van al die kansen niet voor een (nieuwe) tweedeling in de samenleving zorgt.

Ambities, vertrouwen en draagvlak

De komende vier jaar zetten wij bewust hoog in. Onze ambities op het gebied van bijvoorbeeld de woningbouw en het verminderen van Rotterdammers die afhankelijk zijn van de bijstand zijn fors en betekenen hard en onorthodox werken voor ons en onze partners.

Rotterdammers rekenen op ons en wij rekenen op de Rotterdammers. Dat betekent dat we allemaal de kansen pakken die worden geboden, dat we samen aan de stad bouwen en dat iedereen zich natuurlijk aan de afspraken en de wet houdt. Tegelijk hebben we ook oor voor elkaars zorgen en problemen. De Rotterdamse toon is soms wat bot en altijd direct, maar wel met respect voor de ander.

Het vertrouwen dat ons door de Rotterdammers is gegeven, is kostbaar. De komende vier jaar willen we dat vertrouwen waarmaken. Onze ambities en plannen moeten op draagvlak kunnen rekenen in de stad. Regelmatig gaan wij de stad, de wijken en buurten in, om te kijken en horen wat er speelt, te leren, te luisteren en in gesprek te gaan met bewoners, ondernemers en allerlei organisaties. We willen de Rotterdammers ontmoeten van Hoek van Holland tot Ommoord, van Overschie tot IJsselmonde, van Rozenburg tot Hillegersberg. We zoeken de Rotterdammers op aan keukentafels, wijktafels en bestuurstafels. En natuurlijk in de raadszaal om met de gemeenteraad het gesprek te voeren. **Ons doel is dat Rotterdammers aan het einde van onze collegeperiode, vinden dat ze meer worden betrokken in het meedenken of meebeslissen over maatregelen in hun leefomgeving.**

Er is veel werk aan de winkel en in deze begroting beschrijven we onze eerste stappen. Komende periode werken we samen met onze partners, de stad en de gemeenteraad, deze stappen verder uit. We gaan door met wat goed werkt en stoppen met wat niet werkt. De toekomst van Rotterdam en de Rotterdammers staat daarbij altijd voorop.

Fijn wonen in een wereldstad, nu en in de toekomst

Iedereen die dat wil, moet een huis kunnen vinden dat past bij zijn of haar wensen, levensfase en portemonnee in Rotterdam. Op dit moment is die woning er voor veel mensen nog niet. Tegelijk weten we dat de Rotterdamse bevolking de komende jaren fors zal groeien en dus de vraag naar woningen zal toenemen. Bouwen en ontwikkelen, dát is wat ons de komende jaren te doen staat. Woningen voor middeninkomens hebben daarbij onze prioriteit. **In deze collegeperiode starten we met de bouw van 18.000 woningen**, evenwichtig verspreid over Rotterdam en voor alle Rotterdammers, van sociale huurwoning tot topsegment, van “gewoon rijtjeshuis” tot speciale woning voor ouderen en mensen met een beperking. Nieuwe en bestaande woningen maken we zoveel mogelijk energiezuinig en duurzaam. In samenwerking met het Waterschap en Hoogheemraadschap, ontwikkelen we in 2019 een Deltaplan (grond)water waarmee droge voeten zo veel mogelijk gegarandeerd blijven. **In Rotterdam stijgt het aantal woningen, appartementgebouwen, kantoren, schoolgebouwen en andere panden, die geen (verhoogde kans op) wateroverlast bij hevige regenval hebben, van 88% naar 90%.**

Fijn wonen en leven betekent óók een prettige, groene en veilige wijk met voldoende goede scholen, zorg, winkels, cultuur, een goede bereikbaarheid en ruimte om buiten te spelen en sporten. In de plannen voor een groeiend Rotterdam zorgen we dat deze factoren steeds goed in balans zijn. De nieuwe Omgevingswet benutten we optimaal om plannen samen met de stad te ontwikkelen. We werken aan een groener Rotterdam: **in 2022 hebben we 200.000 vierkante meter meer groen gerealiseerd.**

Steeds meer toeristen uit binnen- en buitenland ontdekken Rotterdam als bruisende stad. Die toename draagt bij aan de ontwikkeling van de hele stad, maar mag de woonbeleving van Rotterdammers en de bereikbaarheid, niet negatief beïnvloeden. Wij nemen het voortouw om hier, samen met de toeristische sector, plannen voor te maken. Evenementen vinden verspreid over de hele stad plaats. Kunst en cultuur is er voor alle Rotterdammers.

Rotterdammers houden zich aan de beginselen van onze rechtstaat

De diversiteit is de kracht van onze stad, maar schuurt ook nog. Een keerzijde van die kracht is namelijk dat spanningen elders in de wereld voelbaar en aanwezig zijn in onze buurten en straten. Veel Rotterdammers maken zich zorgen over allerlei vraagstukken en uitdagingen waar onze open samenleving ons elke dag voor stelt. Onze rechtstaat en grondwet maken ons allemaal gelijk en geven ons de kaders hoe we elke dag met deze vraagstukken om moeten gaan. Zodat we ons allemaal vrij, veilig en thuis voelen in onze stad. Dat begint met je houden aan de wet en daarop als overheid goed toezien. Daarnaast vraagt dat om nieuwsgierigheid naar elkaar, met respect voor elkaars gewoontes.

Een veilige wijk, buurt en straat, zijn randvoorwaarden om fijn te wonen en leven. **Ons doel is dat het veiligheidsniveau in 2022 is gestegen ten opzichte van 2018;** de Veiligheidsindex heeft dan een gemiddelde score hoger dan 108. Kwetsbare wijken kunnen daarbij rekenen op extra en een gerichte aanpak om overlast en veroorzakers daarvan krachtig aan te pakken. Het uitbreiden van cameratoezicht is van belang voor veilige wijken. Het aanpakken van ondermijnende criminaliteit heeft onze extra aandacht. Rotterdammers hebben een groot hart voor hun stad en voor hun wijk. Afgelopen jaren hebben veel bewoners hun wijk samen mooier, groener, gezelliger en prettiger gemaakt met allerlei geweldige initiatieven. Deze kracht van bewoners koesteren en ondersteunen wij.

Kansen voor iedereen met taal, goed onderwijs, werk en minder armoede

Rotterdam moet kansen bieden voor iedereen. Afkomst, huidskleur en levensovertuiging mogen er niet toe doen, voor de kansen in het leven. We gaan respectvol met elkaar om, in een ontspannen samenleving. Wat ons hetzelfde maakt, is dat we niet hetzelfde zijn. Hoe verschillend we ook zijn, we delen deze stad als ons thuis. En aan ‘thuis’ draagt iedereen zijn of haar steentje bij en geldt ‘afspraak is afspraak’. Dat begint ermee dat iedereen de Nederlandse taal beheerst. **In deze collegeperiode worden minimaal 19.000 taaltrajecten aan laaggeletterde Rotterdammers afgerond,** te beginnen met bijna 4.000 in 2019**.** Want elkaar verstaan is de eerste sleutel naar samenleven. Nieuwkomers helpen we aan een goede start: **80% van alle Rotterdamse statushouders met een bijstandsuitkering is binnen 6 maanden na toekenning van de uitkering gestart met een inburgeringstraject**. Het verbeteren van de taalbeheersing is de eerste stap naar een betere positie op

de arbeidsmarkt, een eerste stap uit de achterstand, helpt de samenleving te begrijpen en daarin zelf de weg te vinden.

Een bijstandsuitkering kan (tijdelijk) nodig zijn. Tegelijkertijd willen we dat iedereen meedoet. Met meer maatwerk en een passende bejegening, ondersteunen we werkzoekenden. Ons doel is dat het aantal Rotterdamse huishoudens in de bijstand substantieel daalt. **In 2021 willen we dat het aantal bijstandsuitkeringen daalt naar 30.000.** In 2019 sluiten we een Leer-Werkakkoord met het bedrijfsleven, het Havenbedrijf, de zorgsector, praktijkonderwijs, voorgezet onderwijs, hbo en mbo. Samen zetten we in op werk voor Rotterdamse schoolverlaters en werkzoekenden en voldoende afstudeerders die met een vakdiploma de arbeidsmarkt op gaan.

Jonge Rotterdammers moeten een goede start kunnen maken: wij staan voor kansengelijkheid voor alle kinderen en daarvoor is goed onderwijs noodzakelijk. De leerresultaten van Rotterdamse leerlingen zijn de afgelopen jaren flink vooruit gegaan, maar (ook daar) zijn we nog niet waar we willen zijn. Samen met het onderwijsveld nemen we de volgende stap om te zorgen dat **meer kinderen en jongeren een hoger onderwijsniveau bereiken.** Met voorscholen, basisscholen, middelbare scholen en mbo's en natuurlijk de leerlingen zelf, werken we hieraan. Goed onderwijs met voldoende en goede leerkrachten, daar gaan wij voor. Met opgestroopte mouwen pakken we het lerarentekort aan.

In onze stad leeft 1 op de 4 kinderen in armoede. Dat doet pijn en is onacceptabel. Armoede staat de ontwikkeling van talenten van kinderen in de weg. Dat is niet goed voor de kinderen zelf en niet goed voor Rotterdam, want we hebben alle talenten hard nodig. Onze ambitie is dat het aantal kinderen dat in armoede opgroeit daalt in deze college periode, van 1 op 4 naar 1 op 6. Samen met onze partners presenteren wij in 2019 een Deltaplan om Rotterdammers te helpen met hun schulden aan te pakken en te voorkomen. **Voor het einde van deze collegeperiode is voor 15.000 Rotterdammers met financiële problemen een individueel ondersteuningsplan opgesteld.**

Jonge en oude Rotterdammers die een steuntje in de rug nodig hebben in de vorm van hulp thuis of professionele begeleiding, krijgen die. Zeker kwetsbare kinderen en jongeren, juist zij verdienen hulp bij een goede start. Zo gewoon mogelijk opgroeien ondanks problemen, bij ouders of verzorger, vrienden, school, buurt en sportclub, helpt daarbij. Als er jeugdhulp nodig is, gebeurt dat zoveel mogelijk in de thuissituatie, in plaats van een instelling. **Ons doel is een daling van 10% jeugdigen in instellingen in 2022.**

Rotterdam is een stad voor jong én oud. Het aantal ouderen zal de komende jaren fors toenemen, in 2035 is 1 op de 5 Rotterdammers ouder dan 65 jaar. Om daar goed op voorbereid te zijn en ouderen een goede oude dag te bieden, met goede zorg, een geschikte woning en een veilige leefomgeving met sociale contacten, ontwikkelen we in 2019 samen met onze partners, specialisten en ouderen zelf een Masterplan 'Ouder en Wijzer'. Afgelopen vier jaar heeft Rotterdam het voortouw genomen in de strijd tegen eenzaamheid en in het bijzonder in de strijd tegen eenzaamheid onder ouderen. **We zetten die strijd deze collegeperiode met dezelfde inzet voort en willen een daling van 3%punt in het aantal ouderen (65+) in eenzaamheid realiseren.**

Elkaar ontmoeten is belangrijk voor alle Rotterdammers. Verenigingen zijn daarbij onmisbaar als plek om samen te sporten, te spelen en te ontdekken. Deze clubs, die draaien op vrijwilligers, staan echter op dit moment voor uitdagingen op het gebied van financiën, de kwaliteit van hun accommodatie en voorzieningen en soms ook

dalende ledenaantallen. Dit maakt het nodig om samen met verenigingen een Actieplan voor Verenigingen te ontwikkelen zodat zij ook in de toekomst een levendige en plezierige ‘thuisbasis’ voor heel veel Rotterdammers kunnen zijn.

Energietransitie en nieuwe economie hand in hand

Een duurzaam, energiezuinig, klimaatbestendig Rotterdam met schone lucht, een bloeiende economie, kansen voor iedereen en betaalbaar voor iedereen. Dat is wat wij voor ogen hebben. De energietransitie biedt volop kansen om de stad en de haven duurzaam en toekomstbestendig te maken. De komende jaren gaan we met onze partners onze economie vernieuwen om daarmee een nog aantrekkelijkere vestigingsplaats voor (inter)nationale bedrijven te worden. We trekken hierin nauw op met het Havenbedrijf en onderschrijven de ambitie de meest innovatieve haven te zijn én blijven door een leidende rol te pakken bij het vormgeven van een nieuwe, duurzame economie.

Die vernieuwing van de economie vraagt ook om constante investeringen in ons onderwijs zodat alle Rotterdammers, jong en oud, in deze wereld vol uitdagingen zelf hun toekomst kunnen bepalen. De stad heeft ieders talenten nodig en wij zullen met ons beleid iedereen uitdagen hun talent optimaal tot wasdom te laten komen. Die kansen willen we nu én samen benutten. In 2019 sluiten we wat ons betreft het Rotterdamse Energie- en klimaatakkoord: Bedrijven, corporaties, woningeigenaren, energiebedrijven, het Havenbedrijf, de gemeente en allerlei andere partners maken hierin concrete afspraken hoe we de komende jaren samen aan de duurzame stad van vandaag en morgen werken. Rotterdam gaat volop aan de slag om invulling te geven aan het klimaatakkoord van Parijs. **De stijging van de CO2-uitstoot wordt in deze collegeperiode omgebogen naar een dalende trend die leidt tot 49% CO2-reductie in 2030, gemeten t.o.v. het jaar 1990.**

In 2019 presenteren we een slim verkeerscirculatieplan, dat voor het einde van de collegeperiode operationeel moet zijn en zo zorgt voor betere bereikbaarheid en schonere lucht. **Ons doel met al deze maatregelen is schone lucht voor alle Rotterdammers. Vanaf 2020 zijn er geen straten meer waar de Europese gezondheidsnorm voor NO2 wordt overschreden. Ook na 2020 blijven we werken aan het verder verbeteren van de luchtkwaliteit.**

Met het onderhoud en de ontwikkeling van het gemeentelijk vastgoed zoals kantoren, scholen en sportlocaties verduurzamen we ons vastgoed (waar mogelijk). En alle bijdragen van Rotterdammers doen er toe; afval scheiden, elektrisch rijden of je huis isoleren, we maken het zo gemakkelijk mogelijk met voldoende containers, laadpalen en advies op maat.

Onze lokale economie ontwikkelt zich naar een nieuwe economie. De regionale Roadmap Next Economy is daarbij de leidraad. De komende periode werken we deze uit in een stedelijke agenda. MKB is de grootste banenmotor van Rotterdam. Deze ondernemers stimuleren en ondersteunen we bij hun transformatie naar de nieuwe economie. Samen ontwikkelen we een scan die MKB-ers helpt hun onderneming klaar te maken voor de nieuwe economie. Startups stimuleren en faciliteren we. Daarnaast werken we aan meer mogelijkheden voor ondernemers zich te vestigen in buurten en wijken, onderzoeken we hoe regelgeving minder in de weg kan staan bij het ondernemen en helpen we onderlinge samenwerking te bevorderen.

Een goede gemeentelijke organisatie en duurzame financiën

In de afgelopen jaren is de organisatie flink gekrompen. Hiermee werd een bezuinigingsdoelstelling gehaald. Met de groei van de economie en de komst van nieuwe taken voor de gemeente, onder andere in het sociaal domein, groeit ook de organisatie weer. Het komende jaar maken we een analyse van die groei en maken we afspraken voor het beter voorspellen en beheersen ervan. Meer aandacht voor een goede match tussen mens en taak moet leiden tot minder ziekteverzuim en minder ervaren werkdruk. We benutten de mogelijkheid van nieuwe instroom voor het vergroten van de inclusiviteit en kwaliteit van onze organisatie. Tevens investeren we in de kwaliteit van onze dienstverlening. Daarbij benutten we nieuwe digitale en technologische mogelijkheden. De stad en de Rotterdammers zijn altijd het vertrekpunt voor het werk van de gemeente.

Onze ambities voor en met de stad, kunnen we alleen realiseren met een duurzame en gezonde financiële huishouding. Daarom zorgen wij voor voldoende weerstandsvermogen om financiële risico's op te vangen en voor een sluitende structurele meerjarenbegroting. We blijven nu én op de lange termijn duurzaam investeren in Rotterdam en zoeken zoveel mogelijk partners die dat ook willen doen om een toekomstbestendige stad voor alle Rotterdammers te realiseren.

Stap voor stap, samen naar doorbraken

Het gaat dus goed met Rotterdam. En tegelijk is er ongelooflijk veel werk aan de winkel om te zorgen dat zo veel mogelijk mensen profiteren van onze bloei. Rotterdam - Zuid krijgt de komende jaren onze volle aandacht met het programma Nationaal Programma Rotterdam Zuid (NPRZ). Hiermee zetten we in op verdere verbetering van het onderwijs op Zuid, het ondersteunen van werkzoekenden en het verminderen van het aantal mensen in de bijstand, voor meer cultuur-aanbod en het verbeteren van de woningvoorraad, zodat sociale stijgers ook op Zuid blijven wonen. Deze impuls verdient Zuid. We willen alle kansen die de huidige ontwikkelingen ons bieden nu echt pakken. Dat vraagt om investeringen, keuzes en lef. Om samenwerking van het stadsbestuur met allerlei bedrijven, organisaties, zorgverleners, het onderwijsveld, het Havenbedrijf, het Rijk en andere overheden. Alleen door samen op te trekken en constant aan draagvlak te werken, kunnen we de doorbraken realiseren die nodig zijn. Komende maanden gaan we dan ook in gesprek, maken we afspraken en plannen en sluiten we waar dat kan akkoorden met iedereen die Rotterdam verder wil brengen. Om samen, met nieuwe energie, te bouwen aan de stad van morgen.

Collegetargets

Pagina 5

Collegetargets

Collegetargets 2018 – 2022

De targets van dit college zijn:

Energietransitie en economie gaan hand in hand

1. De stijging van de CO2-uitstoot wordt in deze collegeperiode omgebogen naar een dalende trend die leidt tot 49% CO2-reductie in 2030, gemeten t.o.v. het jaar 1990

2. Vanaf 2020 zijn er geen straten meer waar de Europese gezondheidsnorm voor NO2 wordt overschreden. Ook na 2020 blijven we werken aan het verder verbeteren van de luchtkwaliteit.

Kansen voor iedereen met goed onderwijs, werk en taal

3. Minder Rotterdammers in de bijstand: in deze collegeperiode (eind 2021) daalt het aantal bijstandsuitkeringen in Rotterdam naar 30.000.

4. 80% Van alle Rotterdamse statushouders met een bijstandsuitkering is binnen 6 maanden na toekenning van de uitkering gestart met een inburgeringstraject. Samen met aanvullende maatregelen gericht op arbeidstoeleiding, zoals beschreven in de Rotterdamse Aanpak Statushouders 2018-2022, leidt dit tot een daling van het aantal bijstandsuitkeringen voor statushouders van 1.950 naar 1.540.

5. Voor 15.000 Rotterdammers met financiële problemen is een individueel ondersteuningsplan opgesteld.

6. Meer kinderen/jongeren bereiken in deze collegeperiode een hoger onderwijsniveau:

- Het percentage 3-jarige doelgroep-peuters dat gebruik maakt van het extra aanbod ‘spelen en leren’ blijft minimaal gelijk (89%)
- De score op de referentieniveaus in het primair onderwijs stijgt: Het aantal Rotterdamse basisschoolleerlingen op het streefniveau van de referentieniveaus stijgt in 2021 naar het landelijk gemiddelde van 2017; dat wil zeggen:
    - voor taal: stijging van 54,9% naar 56,9%
    - voor lezen: stijging van 60,9% naar 67,4%
    - voor rekenen: stijging van 34,8% naar 37,8%
- Het percentage leerlingen in het derde leerjaar van het vo dat zit op het niveau van het advies van de basisschool of hoger stijgt van 77% in 2017 naar 80% in 2021
- Het aandeel Rotterdammers dat de beroepsbegeleidende leerweg volgt aan een Rotterdamse mbo-instelling stijgt van 13,5% in 2017 naar 18,0% in 2021.Voor 15.000 Rotterdammers met financiële problemen is een individueel ondersteuningsplan opgesteld.

7. De eenzaamheid onder ouderen (65+) daalt 3% punt van 53% in 2017 tot 50% in 2021.

8. 19.000 Afgeronde taaltrajecten voor laaggeletterde Rotterdammers

9. Van 2018 naar 2021 wordt ingezet op een daling van 10% jeugdigen in instellingen.

10. Stijging van het percentage panden dat geen verhoogde kans op wateroverlast bij hevige regen heeft van 88% naar 90%.

11. 20 hectare groen erbij in 2022 t.o.v. 2018.

12. Binnen 4 jaar start bouw van 18.000 nieuwe woningen.

13. Veiligheid

- Het veiligheidsniveau van Rotterdam is in 2022 omhoog gegaan ten opzichte van 2018; de Veiligheidsindex binnen het wijkprofiel heeft daneen gemiddelde score hoger dan 108
- De gemiddelde score van de 18 wijken die in 2018 lager dan 100 scoren op de Veiligheidsindex, moet in 2022 zijn verbeterd.
- De 5 laagst scorende wijken op de Veiligheidsindex van 2018 (Tarwewijk, Hillesluis, Bloemhof, Carnisse, Oude Westen) laten in 2022 een stijging van 5 punten op de Veiligheidsindex binnen het wijkprofiel zien.

14a. Significant meer Rotterdammers vinden aan het einde van deze collegeperiode dat ze meer worden betrokken in het meedenken over maatregelen in hun leefomgeving dan aan het begin van deze collegeperiode.

14b. Significant meer Rotterdammers vinden aan het einde van deze collegeperiode dat ze meer worden betrokken in het meebeslissen over maatregelen in hun leefomgeving dan aan het begin van deze collegeperiode.

Financiële hoofdlijnen

Pagina 6

Financiële hoofdlijnen

Financieel kader

Onze ambities voor de stad, zowel voor komend jaar als de jaren daarna, blijven flink. Dat vraagt dat we scherp aan de wind zeilen om ook de gemeentelijke financiële huishouding blijvend gezond te houden. Dit betekent dat wij niet meer uitgeven dan dat we ons kunnen veroorloven, dat financiële tegenvallers direct dwingen tot bezuinigen, en er geen onnodige hoge, financiële buffer wordt aangehouden. We sturen daarom nadrukkelijk op een sluitende structurele meerjarenbegroting en een weerstandsvermogen dat voldoende is voor de financiële risico’s die we lopen.

Ten opzichte van de begroting van 2019 zijn de financiële risico’s voor de gemeente groter geworden. Denk aan de mogelijke uitkomst van de lopende cao-onderhandelingen, groter risico op grondexploitaties en het Warmtebedrijf. Dit heeft negatieve gevolgen voor het weerstandsvermogen. Daarnaast hebben we te maken met tegenvallende inkomsten in het Gemeentefonds, hogere uitvoeringskosten op WMO, verhoging van de

stortbelasting vanuit het rijk, tekorten binnen de Vastgoedportefeuille en een resterende stelpost vanuit het coalitieakkoord. Dit vraagt om het maken van inhoudelijke keuzes en te temporiseren waar mogelijk.

Dekking energietransitie

In het coalitieakkoord hebben we afspraken gemaakt over de dekking van de energietransitie uit de opbrengsten van de verkoop van Eneco. Omdat de verkoop van Eneco nog niet is gerealiseerd doen we nu een weloverwogen voorstel om de hypotheek die de klimaatverandering op de toekomst van de stad Rotterdam legt te voorkomen. We maken nu geld vrij binnen het IFR zodat we de noodzakelijke transitie kunnen dekken. Deze lening uit het IFR lossen we na één jaar af, los van de verkoop van Eneco. De gederfde rente is gecompenseerd in deze voorjaarsnota.

Vastgoed

De Uitvoeringsagenda Vastgoed, die met uw raad in oktober 2017 is besproken, bevat het onderdeel Begroting op Orde. De afgelopen anderhalf jaar is hard gewekt om de opgave inzichtelijk te krijgen. Het college heeft u op 14 maart jongstleden hierover geïnformeerd. De uitgevoerde analyse laat zien dat een deel van de tekorten een structureel karakter heeft. In 2019 en 2020 lossen we de tekorten voor een deel op door meer verkoopopbrengsten; de niet kernportefeuille wordt versneld verkocht en we verwachten onder andere extra opbrengsten uit veilingen van brandstofpunten. Wij willen dat de begroting van Vastgoed structureel op orde komt, zodat de kostprijsdekkende huur daadwerkelijk kostprijsdekkend is. Dit vraagt verbetering van opdrachtgever- en opdrachtnemerschap, versterking van strategische portefeuillesturing en verbetering van de governance rondom vastgoedkeuzes. Ook wordt de verkoopstrategie geactualiseerd. Met deze bestuursopdracht verwachten wij volgend jaar de stelpost die wij voor de jaren 2021 – 2023 opnemen, te kunnen invullen.

Zorg

Ondanks het nemen van alle beheersmaatregelen (‘grip op zorgkosten’) rondom de zorgkosten van de WMO en jeugd, maken we ons zorgen om meerjarig tot een sluitend beeld te komen als de huidige aantallen en het huidige niveau van zorg in stand blijft. Ook opgehaalde informatie in het traject voor het nieuwe beleidskader wijst op een behoefte aan meer ondersteuning (in ieder geval voor een specifieke groep). Landelijk is ook het beeld en wijzen onderzoeken erop dat gemeenten structureel meer geld kwijt zijn voor zorg en jeugdhulp dan het Rijk beschikbaar stelt. De onderhandelingen met het Rijk staan daarom niet stil en hebben recent geleid tot aanvullende maar incidentele rijksmiddelen. Het kabinet zegt hier geen structurele bijdrage van te kunnen maken. Wel wordt een onderzoek gestart, om te bepalen welke structurele compensatie nodig is, met daaraan gekoppeld een arbitrage. In de voorliggende voorjaarsnota is voor een groot deel al rekening gehouden met deze extra rijksmiddelen. De aanvulling hierop wordt verwerkt in de begroting.

Ter (af)dekking van de risico’s vormen we in deze voorjaarsnota een bestemmingsreserve ter hoogte van €35 mln. Daarnaast zullen we bij het opstellen van het integraal beleidskader ook met een meerjarig financieel beeld komen over de noodzakelijke kosten voor welzijn, zorg en jeugdhulp. Daarbij houden we rekening met de effecten van eerder getroffen beheersmaatregelen (in kader van grip op zorgkosten), de verwachte ontwikkeling van

cliëntaantallen, mogelijke effecten van de herijking van het Gemeentefonds en de beleidswijzigingen vanuit het Rijk. Over de uitkomst van dit onderzoek wordt u volgend jaar in de voorjaarsnota geïnformeerd.

Parkeren

Er is een autonome groei van de parkeeropbrengsten. Daarnaast zijn er de afgelopen periode signalen geweest over een verschuiving van de parkeerdruk en -overlast naar de randen van het centrum als gevolg van verschillen in het tarief in de gebieden die tegen het Centrum aan liggen zoals bv. Middelland. Daarom kiest dit college voor een ‘tussenring’, waarbinnen een middentarief geldt, tussen het Centrum en de overige wijken. Dit verlaagt de parkeerdruk in de aan het centrum grenzende wijken.

Digitaliseringsagenda

De samenleving verandert. Wereldburgers zijn digitaal verbonden, de Rotterdammer doet een ander beroep op de overheid, ketenpartners vragen om digitale samenwerking en digitalisering beïnvloedt in toenemende mate het primaire proces. We zetten daarom vol in op het realiseren van deze digitale ambities via de Digitaliseringsagenda. In de Digitaliseringsagenda zijn onder andere de programma’s GERS (gedigitaliseerde en Rotterdamse samenwerking), DWARSS (digitaal werken aan Rotterdamse samenwerking en service), DataGedreven Werken, de Omgevingswet en het vervolg op het programma Innovatie (Werk en Inkomen) opgenomen. Voor de dekking van de digitaliseringsagenda worden structureel middelen vrijgemaakt vanuit het niet invullen van vacatures en materiële budgetten.

“Inkomsten (Algemeen) – Lasten”

Om de gemeentelijke financiën gezond te houden en de ambities uit het coalitieakkoord te realiseren kiezen we voor toerekening van kosten aan diegene die voor de kosten zorgt. Dit geldt bijvoorbeeld voor toerekening van de stortbelasting (rijksbelasting) aan de afvalstoffenheffing, verhogen kostendekkendheid van leges bij evenementen /horeca, de markttarieven en de verrekening kosten voor de cruiseschepen. Mensen die de toegenomen lasten niet kunnen betalen blijven onveranderd in aanmerking komen voor een aanvullende regeling.

De gemeente zet bij een aantal sociale regelingen zoals de IIT (Individuele Inkomens Toeslag) in op het verminderen van de bureaucratie zodat we daar minder kosten maken. Daarnaast verwachten we een toename van het gebruik van de regelingen. Deze toename is echter lager dan in de begroting voorzien was. De regelingen zelf blijven gelijk en beschikbaar voor iedere Rotterdammer die er terecht aanspraak op maakt.

Trend

De begroting wordt jaarlijks bijgesteld voor de verwachte prijsontwikkelingen, voor zover mogelijk gebaseerd op inflatiepercentages van het Centraal Planbureau (CBP) van maart jl. Materiele en subsidiebudgetten worden, met uitzondering van cultuur en onderwijs, niet geïndexeerd.

Ruimte voor een nieuw college

De middelen die wij hebben vrijgemaakt in ons coalitieakkoord reserveren wij vanaf 2023 voor een volgend college. Hiermee vervalt ook de in 2023 resterende stelpost in het coalitieakkoord. In de begroting 2020 zullen wij waar nodig nog correcties doorvoeren op die punten waar onze ambities leiden tot doorlopende lasten, zoals kapitaallasten.

Samenvatting financiële kengetallen

De keuzes die gemaakt zijn om de ambities voor de stad zowel voor komend jaar als de jaren daarna te kunnen waarmaken, zijn ingrijpend. Desondanks houdt dit college de gemeentelijke financiële huishouding blijvend gezond. Zo zijn de baten en de lasten met elkaar in evenwicht en is er voldoende weerstandsvermogen om de financiële risico's op te vangen. De solvabiliteit daalt de komende jaren en de netto-schuldpositie stijgt licht, maar ze vallen binnen de streefwaarden die de financiële toezichthouder stelt. Met het voorliggende financieel kader wordt aan de wettelijke financieringsvoorschriften (de renterisiconorm en het kasgeldlimiet) voldaan. De financiële kengetallen tonen aan dat de financiële positie van de gemeente zich solide ontwikkelt. De ontwikkeling die in de programmabegroting 2019 is geschetst blijft hiermee in stand.

Leeswijzer

Pagina 7

Leeswijzer

Opbouw websiteOpbouw pagina programma's en taakvelden

Opbouw website

Het onderdeel Hoofdlijnen bevat de bestuurlijke en financiële hoofdlijnen van deze Voorjaarsnota. In dit onderdeel vindt u tevens het collegebeleid en de collegetargets (deze zijn ongewijzigd). In het onderdeel Paragrafen is meer informatie te vinden over de bedrijfsvoering, het weerstandsvermogen en de voorgestelde nieuwe investeringskredieten. In het onderdeel Financiën vindt u het investeringsvoorstel 2020, de verloopstaat reserves en voorzieningen, de financiële kengetallen en de geprognosticeerde balans.

Op de pagina Samenvatting bijstellingen worden de financiële bijstellingen van deze Voorjaarsnota gepresenteerd. Op deze pagina vindt u een overzicht van de bijstellingen onderverdeeld naar soort en programma's/taakvelden en een overzicht met het saldo van de bijstellingen. Verder zijn op deze pagina enkele bijstellingen uitgelicht die bij meerdere taakvelden terugkomen.

Opbouw pagina programma's en taakvelden

De ontwikkelingen en de financiële bijstellingen van deze Voorjaarsnota worden op het niveau van taakvelden gepresenteerd. Deze pagina's zijn te vinden binnen het onderdeel Programma's. De opbouw van de pagina's van de beleidsprogramma's is grotendeels hetzelfde als bij de eerdere P&C-producten. Daar waar van toepassing is de toelichting op het meerjarige verloop van de baten, lasten en reserves geactualiseerd. Met betrekking tot de tabel met baten en lasten wordt opgemerkt dat de cijfers in de kolom 'realisatie 2018' bij enkele programma's niet aansluiten bij de jaarstukken 2018. Dit vanwege de gewijzigde programma- en taakveldindeling die vanaf begrotingsjaar 2019 is ingevoerd.

De pagina's voor de taakvelden hebben eenzelfde opbouw. Hieronder worden enkele aandachtspunten en opmerkingen meegegeven.

Ontwikkelingen en voortgang: De toelichting op de ontwikkelingen en voortgang is gebaseerd op de doelen zoals die in de Begroting 2019 zijn benoemd. Indien gewenst kan via de button *'ga naar vorige begroting'* naar deze websitepagina's worden gegaan. Om direct naar de financiële bijstellingen te gaan kan de button *'naar overzicht baten en lasten'* worden gebruikt (te vinden rechtsboven bij de grafische weergave van de baten en lasten).

Wat willen we bereiken & Wat gaan we er voor doen: Aanpassingen van doelen (ten opzichte van de Begroting 2019) zijn cursief weergegeven.

Effect- en prestatie-indicatoren: Voor zover relevant en bekend zijn de indicatoren geactualiseerd (uitwerking voor de jaarschijf 2023 volgt veelal bij de Begroting 2020).

Financiële bijstellingen: In de tabel met financiële bijstellingen is het verloop ten opzichte van de Begroting 2019 en Omissie 2019 inzichtelijk gemaakt. NB: omwille van presentatie is de jaarschijf 2022 bij de Begroting 2019 en Omissie 2019 doorgetrokken naar jaarschijf 2023**.**

Omschrijving taakveld: hier wordt nadere (achtergrond)informatie gegeven over het taakveld. Dit deel is veelal ongewijzigd gebleven ten opzichte van de begroting.

Beleidskaders en richtlijnen: hier zijn (via hyperlinks) de relevante beleidskaders en richtlijnen opgenomen.

Soorten van financiële bijstellingen

We onderscheiden verschillende categorieën van financiële bijstellingen. Namelijk de onvermijdelijke (geen keuze mogelijk) en vermijdbare ramingsbijstellingen, intensiveringen als gevolg van nieuw beleid en bezuinigingen doordat activiteiten niet of met een lagere inspanning worden uitgevoerd. Daarnaast bestaat de categorie reserves waarin de bijstellingen op de reserves worden verwerkt. Tenslotte onderkennen we een drietal categorieën van bijstellingen die op concernniveau saldoneutraal zijn, namelijk de taakmutaties, technische mutaties en kasschuiven.

Raadsbehandeling

Raadsbehandeling

Raadsbehandeling

De Voorjaarsnota 2019 is op 3 en 4 juli 2019 behandeld in de verschillende raadscommissies. De algemene beschouwingen hebben plaatsgevonden in de raadsvergaderingen van 9 en 11 juli 2019.

Raadsvoorstel

Hier vindt u het vastgestelde raadsbesluit behorende bij de Voorjaarsnota.

Moties en amendementen

Hier vindt u een overzicht met de ingediende moties en amendementen.

Programma's

Programma's

Algemene middelen

Baten: € 2.163.518

Lasten: € 60.849

- Treasury
- OZB Woningen
- OZB niet-woningen
- Belastingen overig
- Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds
- Overige baten en lasten - Beheer algemene middelen
- Vennootschapsbelasting (Vpb)
- Economische promotie - Opbrengsten Logiesbelasting

Beheer van de stad

Baten: € 247.130

Lasten: € 370.066

- Overige baten en lasten - Lease
- Openbare orde en veiligheid - Niet gesprongen explosieven WOII
- Verkeer en vervoer - Beheer
- Cultureel erfgoed - Archeologie
- Openbaar groen en (openlucht) recreatie - Beheer
- Riolering
- Afval - Grondstoffen
- Milieubeheer - Nazorg bodemsanering en beheer
- Begraafplaatsen en crematoria
- Ruimtelijke Ordening - Beheer

Bestuur en dienstverlening

Baten: € 10.423

Lasten: € 73.426

- Bestuur - Raad, Griffie, Rekenkamer en Ombudsman
- Bestuur - College
- Bestuur - Gebieden
- Burgerzaken
- Musea - Stadsarchief

Cultuur, sport en recreatie

Baten: € 5.140

Lasten: € 222.540

- Sportbeleid en activering
- Sportaccommodaties
- Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie
- Musea - Cultuur
- Media
- Openbaar groen en (openlucht) recreatie - NME

Economische Zaken

Baten: € 2.827

Lasten: € 27.790

- Economische ontwikkeling
- Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen-Economie
- Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen-Markten
- Economische promotie

Maatschappelijke Ondersteuning

Baten: € 11.216

Lasten: € 191.826

- Onderwijsbeleid en leerlingzaken - Taal volwassenen
- Samenkracht en burgerparticipatie
- Inkomensregelingen - Participatie en armoedebestrijding
- Arbeidsparticipatie - Maatschappelijk
- Maatwerkdienstverlening 18+ - Schulddienstverlening

Onderwijs

Baten: € 69.297

Lasten: € 199.710

- Onderwijshuisvesting
- Onderwijsbeleid en leerlingzaken

Openbare orde en veiligheid

Baten: € 7.735

Lasten: € 148.741

- Crisisbeheersing en Brandweer - Regionale veiligheidsactiviteiten
- Openbare orde en veiligheid - Handhaving en toezicht
- Openbare orde en veiligheid – Veiligheid
- Verkeer en vervoer - Bereikbaarheid

Overhead

Baten: € 15.462

Lasten: € 468.322

- Overhead - Concernondersteuning
- Overhead - Clusterondersteuning
- Overhead - Audit & Control
- Overige baten en lasten - Van Werk Naar Werk / VOIL
- Overige baten en lasten - Verzekering

Stedelijke inrichting en ontwikkeling

Baten: € 323.733

Lasten: € 351.333

- Beheer overige gebouwen en gronden
- Cultureel erfgoed - Monumenten
- Openbaar groen en (openlucht) recreatie - Landschap
- Milieubeheer - Duurzaam, bodem, geluid en handhaving
- Ruimtelijke Ordening - Ontwikkeling
- Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)
- Wonen en bouwen

Verkeer en Vervoer

Baten: € 136.102

Lasten: € 100.096

- Parkeerbelasting
- Verkeer en vervoer - Ontwikkeling
- Parkeren
- Openbaar vervoer

Volksgezondheid en zorg

Baten: € 44.717

Lasten: € 651.440

- Wijkteams en Wmo-loketten
- Maatwerkvoorziening (Wmo)
- Maatwerkdienstverlening 18+ - Wmo
- Maatwerkdienstverlening 18-
- Geëscaleerde zorg 18+
- Geëscaleerde zorg 18-
- Volksgezondheid

Baten: € 512.393

Lasten: € 683.557

Arbeidsparticipatie - Werk

Begeleide participatie

Inkomensregelingen - Inkomen

Algemene middelen

Algemene middelen

Algemene dekkingsmiddelen levert een bijdrage aan de manier waarop het college werkt aan structureel houdbare gemeentefinanciën

TAAKVELD 1

Treasury

Tot dit taakveld behoren de activiteiten van de gemeente voor de treasury-functie en het beheer van deelnemingen en van verbonden partijen

TAAKVELD 2

OZB Woningen

Dit taakveld bevat de onroerend zaakbelasting (OZB) op het eigendom van woningen

TAAKVELD 3

OZB niet-woningen

Dit taakveld bevat de onroerend zaakbelasting (OZB) op het eigendom en het gebruik door bedrijven van onroerende zaken anders dan woningen

TAAKVELD 4

Belastingen overig

Dit taakveld bevat de roerend zaakbelasting (RZB) op het eigendom en het gebruik van roerende zaken en de precario- en reclamebelasting

TAAKVELD 5

Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds

Tot het taakveld Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds behoren de uitkeringen uit het gemeentefonds

TAAKVELD 6

Overige baten en lasten - Beheer algemene middelen

Binnen het taakveld Overige baten en lasten - Beheer Algemene Middelen geeft de gemeente invulling aan een sluitende begroting met een gezond meerjarenperspectief

TAAKVELD 7

Vennootschapsbelasting (Vpb)

Op dit taakveld boekt de gemeente de raming van het te betalen bedrag vennootschapsbelasting als last

TAAKVELD 8

Economische promotie - Opbrengsten Logiesbelasting

Dit taakveld bevat de logiesbelasting en de daarbij behorende uitvoeringskosten voor onder andere de heffing, inning en het afhandelen van bezwaar en beroep

Omschrijving programma

Het programma Algemene dekkingsmiddelen levert een bijdrage aan de manier waarop het college werkt aan structureel houdbare gemeentefinanciën. Dit programma gaat in op de volgende zaken:

- een sluitende begroting en meerjarenraming
- een gedegen beheer van deelnemingen en verbonden partijen
- een weerstandsvermogen van minimaal 1,0, waarbij het weerstandsvermogen is geënt op de financiële risico’s
- een stabiel beleid voor de gemeentelijke woonlasten en algemene belastingen
- een gedegen treasury-functie en financieringsbeleid

- zorgen voor voldoende en gedegen financiële ruimte om investeringen mogelijk te maken, om samen met andere partijen te kunnen werken aan de toekomst van de stad

Het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) schrijft voor dat er bij programmabegrotingen een programmaplan hoort dat naast de verschillende programmakosten een overzicht bevat van de kosten voor overhead, een overzicht van algemene dekkingsmiddelen, het bedrag voor te betalen vennootschapsbelastingen en het bedrag voor onvoorzien.

Algemene dekkingsmiddelen onderscheiden zich van de andere dekkingsmiddelen doordat de gemeente deze middelen vrij kan aanwenden.

Het programma Algemene dekkingsmiddelen omvat:

- de uitkeringen uit het gemeentefonds
- de opbrengsten van de algemene belastingen
- de opbrengsten uit deelnemingen
- het treasury-resultaat
- concernbrede bestemmingsreserves
- concernbrede stelposten
- te betalen bedragen vennootschapsbelasting
- de post onvoorzien

BBV-indicatoren

Het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) verplicht gemeenten om een aantal door het Rijk voorgeschreven beleidsindicatoren in hun begroting op te nemen. Dit is verplicht gesteld om de onderlinge vergelijkbaarheid tussen gemeenten te vergroten. Alle gemeenten moeten gebruik maken van dezelfde bronnen en peildata. Via de website van Waarstaatjegemeente is vergelijking met andere gemeenten mogelijk. Voor het overzicht Algemene dekkingsmiddelen zijn de indicatoren 'gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden' en 'gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden' van toepassing, waarbij gemeentelijke woonlasten bestaan uit het totaal van de aanslag onroerend zaakbelasting (OZB)eigenaar woningen, de rioolheffing en de afvalstoffenheffing. De grootte van het huishouden heeft alleen invloed op de hoogte van het tarief afvalstoffenheffing.

BBV-indicator			Bron
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	Realisatie 2017	€ 673,24	COELO
	Prognose 2018	€ 669,42	
	Prognose 2019	€ 670,01	
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	Realisatie 2017	€ 712,94	COELO
	Prognose 2018	€ 713,72	

	Prognose 2019	€ 744,11	
Gemiddelde WOZ waarde woningen 2016	Nederland	€ 254.000	CBS
	Rotterdam	€ 200.800	

Toelichting BBV-indicatoren

Uitgangspunt van het coalitieakkoord 2018 – 2022 is dat er geen nieuwe beleidsmaatregelen komen die zorgen voor een stijging van de woonlasten (afvalstoffenheffing, rioolheffing en OZB), behalve mogelijk private financiële consequenties van de energietransitie. Tevens is in het coalitieakkoord opgenomen dat de afvalstoffenheffing verder wordt gedifferentieerd. Dat wil zeggen dat er naast de tarieven voor eenpersoons- en meerpersoonshuishoudens ook een tarief voor tweepersoonshuishoudens wordt geïntroduceerd. Het financiële gevolg hiervan is dat het voorgestelde tarief 2019 voor een tweepersoonshuishouden lager is dat het tarief 2018 voor een meerpersoonshuishouden. Het voorgestelde tarief 2019 voor een meerpersoonshuishoudens stijgt ten opzichte van het tarief 2018 voor een meerpersoonshuishouden. De totale gemiddelde woonlasten in 2019 stijgen voor een meerpersoonshuishouden. (zie voor een nadere toelichting de paragraaf Lokale Heffingen).

De gemiddelde WOZ-waarde van de woningen 2016 ligt in Rotterdam (€ 200.800) onder het landelijke gemiddelde (€ 254.000). In Rotterdam is sinds 2017 weer sprake van een stijging van de gemiddelde WOZ-waarde van woningen. Wanneer deze stijging de komende jaren relatief hoger is dan in de rest van Nederland zal de indicator dichter naar het landelijk gemiddelde groeien. Deze indicator is landelijk verplicht en betreft geen streefwaarde waar de gemeente Rotterdam op stuurt.

Overzicht baten en lasten

Overzicht van baten en lasten Algemene middelen	**Realisatie 2018**	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**	**Raming 2021**	**Raming 2022**	**Raming 2023**
Baten exclusief reserves	2.055.431	2.118.717	2.138.891	2.151.455	2.157.401	2.160.751
Bijdragen rijk en medeoverheden	1.646.935	1.674.735	1.724.734	1.733.583	1.753.079	1.757.193
Belastingen	251.361	260.101	266.888	268.395	269.403	269.403
Dividenden	109.139	143.674	108.672	111.274	110.788	110.626
Financieringsbaten	9.373	7.794	6.377	5.833	5.265	4.666
Overige opbrengsten derden	34.876	33.135	32.941	33.090	19.584	19.579
Overige baten	3.747	-722	-721	-720	-719	-717
Lasten exclusief reserves	31.710	10.012	7.658	2.760	3.562	-3.244
Apparaatlasten	**13.491**	**15.118**	**15.461**	**15.461**	**15.461**	**15.461**
Inhuur	1.640	488	487	487	487	487

Overige apparaatslasten	302	498	498	498	498	498
Personeel	11.548	14.133	14.476	14.476	14.476	14.476
Interne resultaat	**-6.251**	**-12.026**	**-12.087**	**-11.697**	**-11.697**	**-11.697**
Interne resultaat	-6.251	-12.026	-12.087	-11.697	-11.697	-11.697
Programmalasten	**24.470**	**6.920**	**4.283**	**-1.003**	**-202**	**-7.008**
Financieringslasten	41.000	38.949	44.478	61.919	63.653	62.909
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	5.649	11.631	8.312	-6.959	-6.724	-6.709
Kapitaallasten	-34.286	-54.659	-59.505	-63.059	-64.226	-63.656
Overige programmalasten	8.204	7.095	7.095	7.095	7.095	447
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Subsidies en inkomensoverdrachten	3.903	3.903	3.903	0	0	0
Saldo voor vpb en reserveringen	**2.023.721**	**2.108.705**	**2.131.234**	**2.148.695**	**2.153.840**	**2.163.996**
Vennootschapsbelasting	728	800	800	800	800	800
Saldo voor reserveringen	**2.022.993**	**2.107.905**	**2.130.434**	**2.147.895**	**2.153.040**	**2.163.196**
Reserves	-42.552	-13.293	-27.764	-54.929	-52.709	-65.539
Onttrekking reserves	1.141	39.112	9.863	143	1.746	548
Toevoeging reserves	144.395	77.991	52.391	71.572	70.955	82.586
Vrijval Reserves	100.702	25.586	14.763	16.500	16.500	16.500
Saldo	**1.980.441**	**2.094.612**	**2.102.669**	**2.092.966**	**2.100.331**	**2.097.657**

Baten

De baten bestaan uit de belastingopbrengsten, bijdrage rijk en medeoverheden (o.a. het gemeentefonds), dividenden en financieringsbaten over verstrekte leningen en garanties.

Lasten

De apparaatslasten zijn voornamelijk uitgaven voor de uitvoering van het proces belastingheffing. De twee grootste posten onder de programmalasten bestaan uit de financieringslasten over extern aangetrokken geldleningen en de kapitaallasten waaronder de interne verrekening van de omslagrente plaatsvindt. Verder zijn de belangrijkste posten onder ‘overige programmalasten’ de ingeschatte risico's voor verstrekte leningen en garanties en concernbrede stelposten. De concernbrede stelposten zijn bedoeld om de nog over de programma’s te verdelen taakstellingen en trendcorrecties op te vangen.

Reserves

De reserves die onder het programma Algemene middelen zijn opgenomen, zijn een aantal concernbrede reserves. Het gaat hoofdzakelijk om de Algemene reserve, Kredietrisicoreserve, het Investeringsfonds Rotterdam (IFR) en de Bestemmingsreserves Taakmutaties.

Meerjarig verloop

Het saldo van baten en lasten laat tussen 2019 en 2023 een licht stijgend verloop zien. Dit komt hoofdzakelijk door hogere verwachte baten zoals dividenden, rijksmiddelen en belastingen enerzijds en anderzijds door lagere financieringsbaten uit verstrekte leningen en garanties. Verder wordt het meerjarige saldo aanzienlijk beïnvloed door diverse stelposten naar aanleiding van de voorjaarsretraite die vooralsnog centraal zijn verwerkt en bij de tweede herziening / meerjarenbegroting nader zullen worden ingevuld.

Aansluiting voorgaande begroting

Aansluiting met voorgaande begroting (saldo na reservering)	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Oorspronkelijke begroting	2.053.318	2.027.745	2.030.654	2.028.155	2.028.155
Bijstellingen Omissieregeling 2019	-172	-97	-97	-97	-97
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	41.466	75.021	62.409	72.273	69.599
Totaal bijgestelde begroting	**2.094.612**	**2.102.669**	**2.092.966**	**2.100.331**	**2.097.657**

Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds

Pagina 11

Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds

Tot het taakveld Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds behoren de uitkeringen uit het gemeentefonds.

Ontwikkelingen en voortgang

De omvang van de algemene uitkering uit het Gemeentefonds ontwikkelt zich volgens een normeringssystematiek. Daarnaast voegt het Rijk geld toe of onttrekt het geld als er gemeentelijke taken van rijkswege bij komen of juist worden afgeschaft. De normeringssystematiek houdt in dat het Gemeentefonds als het ware meebeweegt met een groot gedeelte van de rijksuitgaven, volgens het principe ‘samen de trap op en samen de trap af’. Op deze manier bepaalt het Rijk het jaarlijkse groeipercentage (het accres) van het Gemeentefonds. Vooruitlopend op het verschijnen van de meicirculaire Gemeentefonds 2019 zijn inschattingen gemaakt voor de

ontwikkeling van het Gemeentefonds. Conform de consistente gedragslijn worden de daadwerkelijk effecten van de meicirculaire verwerkt in de Begroting 2020.

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	1.646.908	1.674.735	1.724.734	1.733.583	1.753.079	1.757.193
Bijdragen rijk en medeoverheden	1.646.908	1.674.735	1.724.734	1.733.583	1.753.079	1.757.193
Lasten exclusief reserves	5	7	7	7	7	7
Programmalasten	**5**	**7**	**7**	**7**	**7**	**7**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	5	7	7	7	7	7
Subsidies en inkomensoverdrachten	0	0	0	0	0	0
Saldo voor vpb en reserveringen	**1.646.904**	**1.674.728**	**1.724.727**	**1.733.576**	**1.753.072**	**1.757.186**
Saldo voor reserveringen	**1.646.904**	**1.674.728**	**1.724.727**	**1.733.576**	**1.753.072**	**1.757.186**
Saldo	**1.646.904**	**1.674.728**	**1.724.727**	**1.733.576**	**1.753.072**	**1.757.186**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		2019	2020	2021	2022	2023
Begroting 2019		**1.660.116**	**1.677.276**	**1.676.492**	**1.694.373**	**1.694.373**
Bijstellingen Omissie 2019		**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Actualisatie Gemeentefonds	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	11.457	43.422	53.500	55.078	60.508
Actualisatie Taakmutaties Gemeentefonds	Taakmutaties	3.155	4.028	3.584	3.621	2.306
Begroting na wijzigingen		**1.674.728**	**1.724.727**	**1.733.576**	**1.753.072**	**1.757.186**

Toelichting financiële bijstellingen

Actualisatie Gemeentefonds en actualisatie taakmutaties Gemeentefonds

In onderstaande tabel worden deze bijstellingen nader toegelicht.

Betreft	2019	2020	2021	2022	2023

1. Accres	-4.000	33.300	44.600	48.000	67.150
2. Macrobudget Jeugd	15.750	8.550	8.550	8.550	0
3. Actualiseren maatstaven	1.347	4.342	3.030	1.008	-4.162
4. Septembercirculaire 2018	- 3.000	- 3.000	- 3.000	- 3.000	- 3.000
5. Landelijke vreemdelingen voorzieningen	1.360	1.220	1.310	1.510	1.510
6. Bijdrage aan Omgevingswet	0	- 990	- 990	- 990	- 990
7. Taakmutaties september- en decembercirculaire 2018	3.155	4.028	3.584	3.621	2.306
Totaal	**14.612**	**47.450**	**57.804**	**58.699**	**62.814**

Ad 1. Accres

De hoogte van het gemeentefonds is geactualiseerd naar het prijspeil van het jaar 2020. Daarnaast geeft het Centraal Planbureau (CBP) in de ‘raming maart 2019’ aan dat het Rijk te maken heeft met onderbestedingen. Hiervoor zijn inschattingen opgenomen. Gemeen-ten kunnen hun betaalde BTW verhalen op het BTW-compensatiefonds (BCF). Hiervoor is een financieel plafond ingebouwd. Als gemeenten minder declareren dan het plafond, stort het Rijk de overgebleven ruimte in het gemeentefonds. Declareren gemeenten meer dan het plafond, dan wordt meer uitgenomen uit het gemeentefonds. Jaarlijks doet het Rijk bij de septembercirculaire een nieuwe inschatting. De hoogte van de definitieve onder- of overbesteding neemt het Rijk op in de meicirculaire van het daarop volgende jaar. Het jaar 2023 is een nieuwe jaarschijf in de Voorjaarsnota. Voor 2023 is het accres van € 25 mln opgenomen, alsmede de oploop van de door het Rijk opgelegde opschalingskorting van € 7,15 mln (per saldo € 17,85 mln). Gemeenten zouden volgens het regeerakkoord van 2012 tot grotere eenheden van meer dan 100.000 inwoners moeten fuseren. Er kan dan efficiënter worden gewerkt waardoor en minder geld uit het gemeentefonds hoeft te worden betaald. Hoewel de verplichte opschaling niet werd ingevoerd bleef de opschalingkorting gehandhaafd (landelijk in 2025 € 975 mln).

Ad 2. Macrobudget Jeugd

Dankzij de inzet van vele vertegenwoordigers van gemeenten en de VNG stelt het kabinet naar verwachting voor de jaren 2019 tot en met 2022 aanvullende middelen beschikbaar voor de uitvoering van de Jeugdhulp.
De daadwerkelijke bedragen worden naar verwachting opgenomen in de meicirculaire Gemeentefonds 2019. Bij het opstellen van deze voorjaarsnota is deze circulaire nog niet verschenen.

Ad 3. Actualiseren maatstaven

De waarden van maatstaven in het Gemeentefonds worden continu geactualiseerd.

Ad 4. Septembercirculaire 2018

De septembercirculaire 2018 is eerder alleen verwerkt voorzover de financiële consequenties van deze circulaire betrekking hadden op het lopende jaar 2018. Dit vanwege het incidentele karakter van de 10maandsbrief. De structurele financiële consequenties worden, conform bestendige gedragslijn, verwerkt in voorliggende voorjaarsnota. Deze consequenties betekenen een neerwaartse bijstelling met structureel € 3 mln.

Ad 5. Landelijke vreemdelingen voorzieningen

In vijf gemeenten, waaronder in Rotterdam, worden Landelijke Vreemdelingen Voorzieningen (LVV) opgezet. De LVV's zijn bedoeld voor ongedocumenteerde vreemdelingen zonder recht op verblijf, die de gehele (asiel) procedure hebben doorlopen en Nederland niet uit eigen beweging dan wel gedwongen hebben verlaten. Omdat deze vreemdelingen om uiteenlopende redenen (voorlopig) nog niet terugkeren naar hun land van herkomst en niet meer in aanmerking komen voor rijksopvang, komt deze specifieke groep nu vaak in niet wettelijk geregelde voorzieningen terecht. Dit wordt nu bestendigd met een netwerk van LVV's. In de LVV's krijgt deze specifieke groep vreemdelingen onderdak. Dit is echter niet vrijblijvend. De vreemdelingen moeten meewerken aan een bestendige oplossing voor hun situatie. Voor de LVV ontvangt de gemeente financiële middelen.

Ad 6. Bijdrage aan Omgevingswet

Een belangrijk instrument om de Omgevingswet te laten functioneren is de landelijke voorziening van het Digitaal Stelsel Omgevingswet Landelijke Voorziening (hierna: DSO-LV) die momenteel onder verantwoordelijkheid van het Rijk wordt ontwikkeld. Een goed functionerend DSO-LV vanaf de datum van inwerkingtreding van de Omgevingswet, 1 januari 2021, is het gezamenlijk belang van alle overheden. Om dat te bereiken moet DSO-LV uiterlijk op 1 januari 2020 beschikbaar zijn voor de ruim 400 bestuursorganen die dan hun aansluiting kunnen regelen, DSO-LV met content kunnen vullen en kunnen oefenen met het gebruik. Financieel betekent het dat gemeenten per 1 januari 2020 mee de kosten dragen voor het beheer van het DSO-LV (€ 18 mln op jaarbasis via het Gemeentefonds). Voor de gemeente Rotterdam bedraagt deze bijdrage structureel € 990.

Ad 7. Taakmutaties september- en decembercirculaire 2018

De baten van in de september- en decembercirculaire 2018 gepubliceerde taakmutaties zijn opgenomen in de Voorjaarsnota. De lasten zijn opgenomen bij betreffende taakvelden. Op 23 mei 2018 heeft het Rijk met de VNG (Vereniging Nederlandse Gemeenten) afge-sproken om gezamenlijk het gemeentefonds per 1 januari 2021 te herijken. Nadere informatie is opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

Wet- en regelgeving

- Financiële-verhoudingswet

- Circulaires uitkering Gemeentefonds

Omschrijving taakveld

Tot het taakveld Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds behoren de uitkeringen uit het gemeentefonds. Het gemeentefonds is de grootste inkomstenbron voor gemeenten. De ontwikkeling van het gemeentefonds bepaalt in belangrijke mate onze financiële ruimte. Gemeenten kunnen zelfstandig beleid voeren met het geld dat het Rijk beschikbaar stelt uit het gemeentefonds. Gemeenten moeten echter wel de hen wettelijk opgedragen taken bekostigen met het geld dat zij uit het gemeentefonds ontvangen. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om de uitvoering van de Jeugdzorg en het verstrekken van bijstandsuitkeringen.

Drie keer per jaar informeert het Rijk de gemeenten met een circulaire over het gemeentefonds:

- in mei/juni op basis van de Voorjaarsnota van het Rijk;
- in september op basis van de Miljoenennota van het Rijk;
- in december op basis van de Najaarsnota van het Rijk.

Belastingen overig

Pagina 12

Belastingen overig

Dit taakveld bevat de roerend zaakbelasting (RZB) op het eigendom en het gebruik van roerende zaken en de precario- en reclamebelasting

Ontwikkelingen en voortgang

De nieuwe ontwikkelingen worden toegelicht onder het kopje “Financiële bijstellingen”.

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Belastingen overig	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	37.642	33.204	33.040	33.194	19.694	19.694
Bijdragen rijk en medeoverheden	27	0	0	0	0	0
Belastingen	161	120	122	122	122	122
Overige opbrengsten derden	34.842	33.084	32.918	33.072	19.572	19.572
Overige baten	2.611	0	0	0	0	0

Lasten exclusief reserves	11.704	-850	-1.987	-1.481	-1.505	-1.491
Apparaatlasten	**12.546**	**6.122**	**6.261**	**6.261**	**6.261**	**6.261**
Inhuur	1.615	198	197	197	197	197
Overige apparaatslasten	272	202	202	202	202	202
Personeel	10.658	5.723	5.862	5.862	5.862	5.862
Interne resultaat	**-6.314**	**-12.026**	**-12.087**	**-11.697**	**-11.697**	**-11.697**
Interne resultaat	-6.314	-12.026	-12.087	-11.697	-11.697	-11.697
Programmalasten	**5.472**	**5.054**	**3.839**	**3.956**	**3.932**	**3.945**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	1.831	1.959	1.766	2.357	2.608	2.647
Kapitaallasten	1.924	2.106	1.084	610	335	310
Overige programmalasten	1.717	988	989	989	989	989
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Saldo voor vpb en reserveringen	**25.938**	**34.054**	**35.028**	**34.675**	**21.199**	**21.185**
Saldo voor reserveringen	**25.938**	**34.054**	**35.028**	**34.675**	**21.199**	**21.185**
Saldo	**25.938**	**34.054**	**35.028**	**34.675**	**21.199**	**21.185**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Begroting 2019		**34.309**	**34.430**	**34.198**	**20.696**	**20.696**
Bijstellingen Omissie 2019		**-57**	**-27**	**-27**	**-27**	**-27**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Impact investing	Intensiveringen	0	14	14	14	0
Reclamebelasting havengebied	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	0	450	450	450	450
Digitaliseringsagenda	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	84	125	127	128	128
Concernhuisvesting	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	56	111	97	122	122
Actualisatie begroting	Kasschuiven	-105	105	0	0	0
Indexering 2020 en verder	Technische wijzigingen	-433	-224	-228	-228	-228
Diverse bijstellingen	Technische wijzigingen	200	44	44	44	43
Begroting na wijzigingen		**34.054**	**35.028**	**34.675**	**21.199**	**21.185**

Toelichting financiële bijstellingen

Reclamebelasting havengebied

Met ingang van 1 januari 2020 wordt de vrijstelling van reclamebelasting in het havengebied opgeheven.

Digitaliseringsagenda

Via de Digitaliseringsagenda (DA) wordt gezamenlijk gestuurd op het realiseren van de concernbrede digitale ambities. Zie voor een nadere toelichting het programma Overhead en de paragraaf Bedrijfsvoering. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma's en taakvelden. Voor dit taakveld betekent het een bijstelling van € 84 in 2019, oplopend tot € 128 in 2023.

Concernhuisvesting

Voor Concernhuisvesting worden meerjarig extra middelen beschikbaar gesteld, voor een toelichting zie programma Overhead en paragraaf Bedrijfsvoering. Dit leidt tot een begrotingsbijstelling van € 2,8 mln in 2019, oplopend tot € 6,1 mln in 2022. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma's en taakvelden. Voor dit taakveld betekent het een bijstelling van € 56 in 2019, oplopend tot €122 in 2023.

Actualisatie begroting

In 2019 wordt het innovatiebudget in het belastingdomein uitgebreid. Ter dekking van de uitbreiding wordt de beschikbare financiële ruimte van € 105 in de kapitaalslasten van boekjaar 2020, als gevolg van het eerder afsluiten van investeringskrediet, saldoneutraal overgeheveld naar boekjaar 2019.

Indexering 2020 en verder

De budgetten zijn vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de voorjaarsnota. Daarnaast heeft er een correctie plaatsgevonden op de per abuis geïndexeerde opbrengsten uit precariobelasting van de nutsvoorziening.

Diverse bijstellingen

Dit betreft diverse bijstellingen.

Omschrijving taakveld

Dit taakveld bevat de roerend zaakbelasting (RZB) op het eigendom en het gebruik van roerende zaken en de precario- en reclamebelasting. De uitvoeringskosten bevatten onder andere het taxeren en waarderen van roerende zaken, de heffing en inning van de belastingsoorten en het afhandelen van bezwaar en beroep.

Voor een nadere toelichting op de ontwikkelingen van deze belastingsoorten verwijzen wij u naar paragraaf Lokale heffingen.

Economische promotie - Opbrengsten Logiesbelasting

Economische promotie - Opbrengsten Logiesbelasting

Dit taakveld bevat de logiesbelasting en de daarbij behorende uitvoeringskosten voor onder andere de heffing, inning en het afhandelen van bezwaar en beroep

Ontwikkelingen en voortgang

De verwachte opbrengsten uit de logiesbelasting zijn, ten opzichte van de meerjarenbegroting, aanzienlijk hoger. Rotterdam wordt steeds populairder en dit zien we al enkele jaren in een forse stijging van het aantal overnachtingen (waarover logiesbelasting betaald wordt). Daarnaast registreren ook steeds meer airbnb-aanbieders de verhuurde overnachtingen wat ook een positieve invloed heeft op de geraamde opbrengsten uit de logiesbelasting.

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Economische promotie - Opbrengsten Logiesbelasting	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	6.602	10.855	12.738	13.746	14.753	14.753
Bijdragen rijk en medeoverheden	0	0	0	0	0	0
Belastingen	6.602	10.855	12.738	13.746	14.753	14.753
Overige opbrengsten derden	0	0	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	0	303	310	310	310	310
Apparaatlasten	**0**	**303**	**310**	**310**	**310**	**310**
Inhuur	0	10	10	10	10	10
Overige apparaatslasten	0	10	10	10	10	10
Personeel	0	283	290	290	290	290

Interne resultaat	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Interne resultaat	0	0	0	0	0	0
Programmalasten	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Overige programmalasten	0	0	0	0	0	0
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Saldo voor vpb en reserveringen	**6.602**	**10.552**	**12.428**	**13.435**	**14.443**	**14.443**
Saldo voor reserveringen	**6.602**	**10.552**	**12.428**	**13.435**	**14.443**	**14.443**
Saldo	**6.602**	**10.552**	**12.428**	**13.435**	**14.443**	**14.443**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Begroting 2019		**8.055**	**8.555**	**9.055**	**9.555**	**9.555**
Bijstellingen Omissie 2019		**-4**	**-2**	**-2**	**-2**	**-2**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Meeropbrengsten logiesbelasting (volume)	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	2.500	3.000	3.500	4.000	4.000
Meeropbrengsten logiesbelasting	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	0	750	750	750	750
Indexering 2020 en verder	Technische wijzigingen	0	123	130	138	138
Diverse bijstellingen	Technische wijzigingen	0	2	2	2	2
Begroting na wijzigingen		**10.552**	**12.428**	**13.435**	**14.443**	**14.443**

Toelichting financiële bijstellingen

Meeropbrengsten logiesbelasting (volume)

Rotterdam ontwikkelt zich als een stad die door steeds meer toeristen wordt gewaardeerd. Dit heeft geresulteerd in verwachte meeropbrengsten logiesbelasting in de komende jaren.

Meeropbrengsten logiesbelasting

Onderzocht wordt of ook toeristen die wel Rotterdam bezoeken maar hier niet overnachten een bijdrage kunnen leveren aan de stad.

Indexering 2020 en verder

De budgetten zijn vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de voorjaarsnota.

Diverse bijstellingen

Dit betreft diverse bijstellingen.

Omschrijving taakveld

Dit taakveld bevat de logiesbelasting en de daarbij behorende uitvoeringskosten voor onder andere de heffing, inning en het afhandelen van bezwaar en beroep.

Voor een nadere toelichting op de ontwikkelingen van deze belastingsoort verwijzen wij u naar paragraaf Lokale heffingen.

Overige baten en lasten - Beheer algemene middelen

Overige baten en lasten - Beheer algemene middelen

Binnen het taakveld Overige baten en lasten - Beheer Algemene Middelen geeft de gemeente invulling aan een sluitende begroting met een gezond meerjarenperspectief

Ontwikkelingen en voortgang

Eén van de uitgangspunten van het door ons gevoerde financieel beleid is dat het weerstandsvermogen minimaal 1,0 bedraagt. Met deze voorjaarsnota komt het weerstandsvermogen voor de komende jaren uit op deze norm. Verwezen wordt naar de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Onderdeel van deze voorjaarsnota is het Investeringsvoorstel 2020. Door vaststelling van het investeringsvoorstel besluit uw raad over de daadwerkelijke toekenning van middelen uit het Investeringsfonds Rotterdam (IFR) aan projecten en een deel van de bestemmingsreserves Gebiedsontwikkeling en NPRZ-wonen. Voor jaarschijf 2020 wordt een sluitend investeringsvoorstel voorgelegd en ligt ter besluitvorming het investeringsvoorstel 2020 voor. Dit besluit zal verwerkt worden in Begroting 2020. Voor het meerjarige verloop wordt gevraagd de raming vast te stellen. Uitwerking en dekkingsvoorstel daarvan wordt te zijner tijd de raad ter besluitvorming voorgelegd.

In het coalitieakkoord 2018 - 2022 is een bedrag van € 150 mln aan financiële middelen vrijgemaakt voor de start van de uitvoering van de energietransitie en de kansen daarvan te verzilveren. Hiervan is € 10 mln per jaar structureel meerjarig vastgelegd (€ 40 mln deze collegeperiode). Voor de overige € 110 mln is een uitgavenplan gemaakt. Wanneer dit uitgavenplan omgezet wordt in een lastenreeks, resulteert dit in een budgettair beslag van € 68,2 mln. In dit investeringsvoorstel wordt de reservering van dit bedrag vanuit het IFR voor de energietransitie gedekt. Deze reservering is een tijdelijk construct en wordt in de Voorjaarsnota 2020 teruggedraaid en

opgelost. Dit gebeurt zo mogelijk uit het resultaat van de verwachte verkoop deelneming in Eneco, mits geëffectueerd en voldoende qua omvang, dan wel door aanvullende maatregelen.

Omwille van een sluitend financieel meerjarenbeeld wordt op dit taakveld een aantal centrale stelposten opgevoerd, een kasschuif verwerkt en een aantal toevoegingen en onttrekkingen aan de Algemene reserve voorgesteld. Deze worden toegelicht bij "de financiële bijstellingen".

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Overige baten en lasten - Beheer algemene middelen	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	0	0	0	0	0	0
Overige baten	0	0	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	5.784	8.429	7.154	-12.187	-12.180	-18.828
Programmalasten	**5.784**	**8.429**	**7.154**	**-12.187**	**-12.180**	**-18.828**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	1.853	4.517	3.251	-12.187	-12.180	-12.180
Kapitaallasten	28	8	0	0	0	0
Overige programmalasten	0	0	0	0	0	-6.648
Subsidies en inkomensoverdrachten	3.903	3.903	3.903	0	0	0
Saldo voor vpb en reserveringen	**-5.784**	**-8.429**	**-7.154**	**12.187**	**12.180**	**18.828**
Saldo voor reserveringen	**-5.784**	**-8.429**	**-7.154**	**12.187**	**12.180**	**18.828**
Reserves	-12.630	39.172	-5.073	-34.105	-32.183	-45.444
Onttrekking reserves	0	39.112	9.863	143	1.746	548
Toevoeging reserves	113.332	25.526	29.700	50.748	50.430	62.491
Vrijval Reserves	100.702	25.586	14.763	16.500	16.500	16.500
Saldo	**-18.414**	**30.744**	**-12.227**	**-21.918**	**-20.003**	**-26.616**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		2019	2020	2021	2022	2023
Begroting 2019		**23.200**	**-23.682**	**-15.633**	**-21.919**	**-21.919**
Bijstellingen Omissie 2019		**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					

Taakstellende stelpost Vastgoed	Bezuinigingen/taakstellingen	0	0	14.800	14.800	14.800
Vrijval bestemmingsreserve Taakmutaties	Bezuinigingen/taakstellingen	420	0	0	0	0
Niet volledig uitkeren indexering	Bezuinigingen/taakstellingen	0	7.121	7.189	7.171	7.171
Reservering voor indexatie	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	-37.000	-39.000	-39.000	-39.000
Afwikkeling Visie Voetbal Vitaal	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Resterend knelpunt Sport	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	397	0	0	0	0
Taakstellende stelpost Coalitieakkoord	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	-2.000	-4.000	-6.000	648
Aanpassingen NPRZ	Reserves	0	0	0	0	0
Actualisatie Investeringsfonds Rotterdam	Reserves	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Investeringsfonds Rotterdam	Reserves	1.347	1.355	1.363	1.370	1.378
Bestemmingsreserve Investeringsfonds Rotterdam IFR H6-weg	Reserves	155	215	212	209	209
Compensatie rentederving IFR Energietransitie	Reserves	0	-1.535	0	0	0
Compensatie rentederving IFR weerstandsvermogen	Reserves	0	-631	-554	-417	0
Toevoegingen en onttrekkingen Algemene Reserve	Reserves	3.853	-13.792	-12.906	-264	-1.479
Kasschuif weerstandsvermogen	Kasschuiven	0	28.039	3.419	-6.075	-18.545
Indexering 2020 en verder	Technische wijzigingen	1.371	29.683	30.031	30.122	30.122
Begroting na wijzigingen		**30.744**	**-12.227**	**-21.918**	**-20.003**	**-26.616**

Toelichting financiële bijstellingen

Taakstellende stelpost Vastgoed

Voorgesteld wordt om voor de jaarschijven 2021 en verder € 14,8 mln toe te kennen aan vastgoed (zie taakveld Beheer overige gebouwen en gronden) en de tegenhanger daarvan vooralsnog als concernbrede stelpost op het taakveld Overige baten en lasten te ramen. Dit houdt in dat voor € 14,8 mln aan concrete ombuigingsmaatregelen dient te worden gezocht en daarmee, in afwachting van deze ombuigingsmaatregelen, een centrale stelpost resteert. Stelposten zijn altijd tijdelijk van aard, daarom hoort bij dit voorstel de concernbrede opdracht om in Voorjaarsnota 2020 deze stelpost van oplossingen te voorzien.

Vrijval bestemmingsreserves Taakmutaties

Voor taakmutaties geldt de gedragslijn dat ontvangen middelen uit het Gemeentefonds in principe ingezet worden voor het doel waarvoor het Rijk deze middelen beschikbaar stelt (of vermindert). De bestemmingsreserve Taakmutaties bestaat per ultimo 2018 vooral uit gelden bodemsanering (€ 26 mln) en opvang asielzoekers (€ 2,6 mln). Een bedrag van € 420 kan vrijvallen, omdat die niet onttrokken zullen worden voor het doel waartoe deze

gelden ontvangen zijn. Het betreft hier gelden voor projecten als 'Focusgemeenten' en 'Versnellingstrajecten Wmo'.

Niet volledig uitkeren van de indexering

Voorgesteld wordt om de materiële en subsidiebudgetten, met uitzondering van cultuur en onderwijs, niet te indexeren. In het coalitieakkoord 2018-2022 is reeds besloten de indexering voor materieel en subsidies voor het jaar 2020 voor de helft uit te keren.

Reservering voor indexatie

De gemeentebegroting wordt in principe jaarlijks bijgesteld voor de verwachte prijsontwikkelingen, voor zover mogelijk gebaseerd op indexeringspercentages van het Centraal Planbureau (CPB) van maart jl. Voor de twee voorafgaande begrotingsjaren vindt een nacalculatie plaats. Voor materiële budgetten wordt bijvoorbeeld de 'prijs overheidsconsumptie, netto materieel' (imoc) gebruikt. Voor belastingen, leges, prijzen en tarieven wordt in principe de consumentenprijsindex (cpi) gehanteerd (1,5%). Voor de loongevoelige budgetten is vooralsnog uitgegaan van een stijging van 3,5% in verband met de nog af te sluiten cao-gemeenteambtenaren en voor het wijzigen van werkgeverspremies.

Afwikkeling Visie Voetbal Vitaal

Recentelijk is gebleken dat de kapitaallasten verbonden aan de investering in het project Voetbal Visie Vitaal zowel gedekt bleken te zijn op het taakveld Sport en Recreatie als op dit taakveld. In voorliggend taakveld was daartoe een onttrekking aan het investeringsfonds Rotterdam (IFR) geraamd. De reeks kapitaallasten eindigt in begrotingsjaar 2021; bij de verzelfstandiging van het Sportbedrijf worden voortaan in de kostprijsdekkende huur de kapitaallasten vergoed. Hierdoor ontstaat tweemaal dekking voor dezelfde kapitaallasten. Omdat de dekking reeds in het taakveld Sport en Recreatie is voorzien, valt dit bedrag vrij ten behoeve van het algemeen beeld.

Resterend knelpunt Sport

Voor het vervangen van het infillmateriaal van kunstgrasvelden wordt voorgesteld om dekking vanuit Investeringsfonds Rotterdam (IFR) plaats te laten vinden. Deze middelen vallen vrij vanuit het IFR.

Taakstellende stelpost Coalitieakkoord

Ten behoeve van het verkrijgen van een financieel sluitend meerjarenbeeld is bij het opstellen van een coalitieakkoord / begroting 2019 een centrale stelpost oplopend van € 2 mln (2020) naar € 4 mln (2021) en structureel € 6 mln (vanaf 2022) verwerkt op dit taakveld. Stelposten zijn altijd tijdelijk van aard en dienen in

principe bij het eerstvolgend P&C-document waarin de begroting meerjarig bijgesteld kan worden, ingevuld te worden. In Voorjaarsnota 2019 / 1e Herziening 2019) wordt deze reeks in het algemeen beeld meerjarig verwerkt.

Om financiële ruimte voor een nieuw college te creëren, worden alle voorgenomen intensiveringen uit Begroting 2019 vanaf het jaar 2023 teruggedraaid. Uitzonderingen daarop zijn de intensiveringen waar lasten in zijn verwerkt die niet zondermeer te stoppen zijn (kapitaallasten). Deze ruimte wordt als centrale stelpost verwerkt. Van deze stelpost wordt in ieder geval € 6 mln gebruikt om eerder vermelde taakstellende reeks van het structurele karakter te ontdoen. Op deze stelpost wordt ook het financiële effect vanaf 2023 van het terugdraaien van de bezuiniging op Citylab (€ 648) gedekt.

Aanpassingen NPRZ

Ten behoeve van 1e en 2e tranche Nationaal Programma Rotterdam Zuid (NPRZ) vallen respectievelijk € 5 mln en € 10 mln en apparaatslasten (€ 1,5 mln vrij. Deze middelen worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve NPRZ. De vrijgevallen middelen NPRZ (€ 3,7 mln) worden in 2020 in mindering gebracht op de bijdrage van het IFR.

Actualisatie Investeringsfonds Rotterdam (IFR)

Dit betreft technische correctie stelposten en kapitaallasten IFR. Deze zijn meerjarig overgenomen door de desbetreffende clusters en komen daarmee te vervallen.

Bestemmingsreserve Investeringsfonds Rotterdam

Bij Omissieregeling 2018 zijn de rentebaten IFR structureel toegevoegd aan het IFR, ter dekking van de kapitaallasten via het IFR van de bijbehorende projecten, waarvoor voorheen de rentebaten IFR als dekkingsbron dienden. De daarmee gemoeide onttrekking aan het IFR is vooralsnog bij Omissieregeling 2018 opgenomen onder het product Beheer Algemene Middelen. Met deze begrotingswijziging wordt dit overgeheveld naar de producten waarop de lasten drukken.

Bestemmingsreserve Investeringsfonds Rotterdam IFR H6-weg

Deze onttrekking is overgeheveld naar het project H6-weg door het desbetreffende taakveld Verkeer en Vervoer.

Compensatie rentederving IFR Energietransitie

In het coalitieakkoord 2018 - 2022 is afgesproken een bedrag van € 150 mln vrij te maken voor de start van de uitvoering van de energietransitie en de kansen daarvan te verzilveren. Hiervan is € 10 mln per jaar structureel

meerjarig vastgelegd (€ 40 mln deze collegeperiode). Voor de overige € 110 mln is een uitgavenplan gemaakt. Wanneer dit uitgavenplan omgezet wordt in een lastenreeks, resulteert dit in een budgettair beslag van € 68,2 mln. In dit investeringsvoorstel wordt de reservering van dit bedrag vanuit het IFR voor de energietransitie verwerkt. Deze reservering is een tijdelijk construct en wordt in voorjaarsnota 2020 teruggedraaid en opgelost. Dit gebeurt zo mogelijk uit het resultaat van de verkoop deelneming in Eneco, mits geëffectueerd en voldoende qua omvang, dan wel door aanvullende maatregelen.

Het IFR wordt gevoed door bespaarde rente over de bestemmingsreserves en over het IFR zelf. Voor de bepaling van laatste geldt de hoofdsom op 1 januari van dat jaar. Deze voeding wordt gebruikt om de kapitaallasten van grote ruimtelijke investeringsprojecten te kunnen dekken. De voorgestelde lening vanuit het IFR betekent een afname van deze hoofdsom en daarmee tot lagere rentebaten. Deze rentederving wordt hiermee gecompenseerd.

Compensatie rentederving IFR weerstandsvermogen

Door bovenstaande kasschuif wordt een aantal jaren een uitname uit het IFR gedaan. Hierdoor neemt de hoofdsom, en de rentebaten over het IFR, af. Deze rentederving wordt hiermee gecompenseerd.

Toevoegingen en onttrekking Algemene Reserve

Voor een sluitende meerjarenraming wordt het geraamde saldo voor enig jaar verrekend met de Algemene Reserve. Daartoe worden deze toevoegingen en onttrekkingen voorgesteld.

Kasschuif weerstandsvermogen

Een van de uitgangspunten van ons te voeren financieel beleid is dat het weerstandsvermogen minimaal 1,0 is. Om het weerstandsvermogen per jaarschijf sluitend en op norm te krijgen vindt er meerdere jaren een kasschuif met het IFR plaats. Bij een kasschuif worden middelen die gereserveerd zijn voor een bepaald onderwerp of project herverdeeld over meerdere begrotingsjaren. De totale middelen blijven gelijk (over de reeks van jaren), maar de verdeling over de jaren heen wijzigt.

Indexering 2020 en verder

De budgetten zijn vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Deze zijn opgenomen bij de verschillende taakvelden. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de voorjaarsnota.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

Wet- en regelgeving

- Besluit Begroten en Verantwoorden provincies en gemeenten 2016
- Financiële Verhoudingswet

Beleidskaders

- Verordening Financiën Rotterdam 2013

Omschrijving taakveld

Binnen het taakveld Overige baten en lasten - Beheer Algemene Middelen geeft de gemeente invulling aan een sluitende begroting met een gezond meerjarenperspectief. Tot dit taakveld behoren:

- de Algemene reserve
- verwerking van bestemmingsreserve Investeringsfonds Rotterdam (IFR)
- verwerking concernbrede stelposten
- post onvoorzien

De Algemene reserve behoort tot het weerstandsvermogen, dat middelen omvat die de gemeente vrij kan inzetten om het begrotingsbeeld sluitend te houden en om onvoorziene financiële risico's af te dekken. Het onderdeel Reserves bevat het meerjarig verloop van deze reserve.

In het coalitieakkoord is als uitgangspunt opgenomen dat er gestuurd wordt op een weerstandsvermogen van minimaal 1,0. Daarbij is het weerstandsvermogen geënt op de financiële risico's. Verwezen wordt naar de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het IFR (Investeringsfonds Rotterdam) is een bestemmingsreserve. De gelden in deze reserve zijn bedoeld om in het kader van de meerjarige investeringsplanning concernbrede investeringsprojecten te kunnen dekken.

Het BBV schrijft voor dat de begroting een post onvoorzien bevat, zonder hiervoor een maximale of minimale hoogte voor te schrijven. Rotterdam heeft in 2017 de hoogte van dit bedrag structureel begroot op € 600. Dit komt neer op € 1,00 per inwoner.

OZB niet-woningen

Pagina 15

OZB niet-woningen

Dit taakveld bevat de onroerend zaakbelasting (OZB) op het eigendom en het gebruik door bedrijven van onroerende zaken anders dan woningen

Ontwikkelingen en voortgang

De nieuwe ontwikkelingen worden toegelicht onder het kopje "Financiële bijstellingen".

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten OZB niet-woningen	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	185.678	186.552	190.515	190.515	190.515	190.515
Bijdragen rijk en medeoverheden	0	0	0	0	0	0
Belastingen	183.152	186.552	190.515	190.515	190.515	190.515
Overige opbrengsten derden	0	0	0	0	0	0
Overige baten	2.526	0	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	6.795	9.651	9.750	9.750	9.750	9.750
Apparaatlasten	**945**	**4.355**	**4.453**	**4.453**	**4.453**	**4.453**
Inhuur	25	129	128	128	128	128
Overige apparaatslasten	30	141	141	141	141	141
Personeel	890	4.085	4.184	4.184	4.184	4.184
Interne resultaat	**63**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Interne resultaat	63	0	0	0	0	0
Programmalasten	**5.787**	**5.297**	**5.297**	**5.297**	**5.297**	**5.297**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	17	0	0	0	0	0
Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Overige programmalasten	5.770	5.297	5.297	5.297	5.297	5.297
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Saldo voor vpb en reserveringen	**178.883**	**176.901**	**180.766**	**180.766**	**180.766**	**180.766**
Saldo voor reserveringen	**178.883**	**176.901**	**180.766**	**180.766**	**180.766**	**180.766**
Saldo	**178.883**	**176.901**	**180.766**	**180.766**	**180.766**	**180.766**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		2019	2020	2021	2022	2023
Begroting 2019		**176.699**	**177.847**	**177.847**	**177.847**	**177.847**
Bijstellingen Omissie 2019		**-54**	**-35**	**-35**	**-35**	**-35**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					

Intensivering dwanginvordering	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	250	250	250	250	250
Indexering 2020 en verder	Technische wijzigingen	0	2.670	2.670	2.670	2.670
Diverse bijstellingen	Technische wijzigingen	6	34	34	34	34
Begroting na wijzigingen		**176.901**	**180.766**	**180.766**	**180.766**	**180.766**

Toelichting financiële bijstellingen

Intensivering dwanginvordering

De combinatie van slimmer invorderen en een verbeterd economisch klimaat leidt tot het innen van meer opgelegde belastingen. Als gevolg van deze ontwikkeling is de begroting met € 250 bijgesteld.

Indexering 2020 en verder

De budgetten zijn vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de voorjaarsnota.

Diverse bijstellingen

Dit betreft diverse bijstellingen.

Omschrijving taakveld

Dit taakveld bevat de onroerend zaakbelasting (OZB) op het eigendom en het gebruik door bedrijven van onroerende zaken anders dan woningen. De uitvoeringskosten bevatten onder andere het taxeren en waarderen van niet-woningen, de heffing en inning van de OZB en het afhandelen van bezwaar en beroep.

Voor een nadere toelichting op de ontwikkelingen van deze belastingsoort verwijzen wij u naar paragraaf Lokale heffingen.

OZB Woningen

Pagina 16

OZB Woningen

Dit taakveld bevat de onroerend zaakbelasting (OZB) op het eigendom van woningen

Ontwikkelingen en voortgang

De nieuwe ontwikkelingen worden toegelicht onder het kopje “Financiële bijstellingen”.

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten OZB woningen	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	61.445	62.574	63.512	64.012	64.012	64.012
Bijdragen rijk en medeoverheden	0	0	0	0	0	0
Belastingen	61.445	62.574	63.512	64.012	64.012	64.012
Overige opbrengsten derden	0	0	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	0	4.338	4.437	4.437	4.437	4.437
Apparaatlasten	**0**	**4.338**	**4.437**	**4.437**	**4.437**	**4.437**
Inhuur	0	152	152	152	152	152
Overige apparaatslasten	0	145	145	145	145	145
Personeel	0	4.042	4.140	4.140	4.140	4.140
Interne resultaat	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Interne resultaat	0	0	0	0	0	0
Programmalasten	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Overige programmalasten	0	0	0	0	0	0
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Saldo voor vpb en reserveringen	**61.445**	**58.235**	**59.075**	**59.575**	**59.575**	**59.575**
Saldo voor reserveringen	**61.445**	**58.235**	**59.075**	**59.575**	**59.575**	**59.575**
Saldo	**61.445**	**58.235**	**59.075**	**59.575**	**59.575**	**59.575**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		2019	2020	2021	2022	2023
Begroting 2019		**58.287**	**58.287**	**58.287**	**58.287**	**58.287**
Bijstellingen Omissie 2019		**-57**	**-33**	**-33**	**-33**	**-33**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					

Opbrengsten OZB woningen	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	0	0	500	500	500
Indexering 2020 en verder	Technische wijzigingen	0	794	794	794	794
Diverse bijstellingen	Technische wijzigingen	5	27	27	27	27
Begroting na wijzigingen		**58.235**	**59.075**	**59.575**	**59.575**	**59.575**

Toelichting financiële bijstellingen

Opbrengsten OZB woningen

In de jaren 2021 en verder wordt door areaaluitbreidingen van de woningen meer OZB-opbrengsten verwacht.

Indexering 2020 en verder

De budgetten zijn vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de voorjaarsnota.

Diverse bijstellingen

Dit betreft diverse bijstellingen.

Omschrijving taakveld

Dit taakveld bevat de onroerend zaakbelasting (OZB) op het eigendom van woningen. De uitvoeringskosten bevatten onder andere het taxeren en waarderen van woningen, de heffing en inning van de OZB en het afhandelen van bezwaar en beroep.

Voor een nadere toelichting op de ontwikkelingen van deze belastingsoort verwijzen wij u naar paragraaf Lokale heffingen.

Treasury

Pagina 17

Treasury

Tot dit taakveld behoren de activiteiten van de gemeente voor de treasury-functie en het beheer van deelnemingen en van verbonden partijen. Op dit taakveld verantwoordt het college de ontvangsten uit doorbelaste omslagrente, ontvangsten op verstrekte leningen en garanties, en de ontvangen dividenden uit deelnemingen met de bijhorende programmalasten, zoals rentelasten voor aangetrokken gelden en de kosten voor juridisch advisering verantwoord.

Ontwikkelingen en voortgang

Momenteel loopt het verkooptraject Eneco. Met mogelijke verkoopresultaten is in deze voorjaarsnota geen rekening gehouden. Vooruitlopend op de verkoop van Eneco wordt de leningenportefeuille evenwel meer flexibel gemaakt. Dit gebeurt door aflossingen op bestaande leningen te herfinancieren met leningen met looptijden van 1 tot 2 jaar. Hierdoor vervallen er meer aflossingen in de komende jaren.

De Jaarstukken 2018 van de verschillende deelnemingen zijn recentelijk vastgesteld. Dit heeft geleid tot in totaal hogere dividendopbrengsten over 2018 dan begroot. Deze hogere opbrengsten worden in deze voorjaarsnota verwerkt. Daarnaast is een bedrag als dividend van RET ontvangen, dat bedoeld is ter dekking van de projectkosten Hoekse Lijn.

Het renteomslagstelsel is geregeld in de gemeentelijke regelgeving. Dit stelsel houdt in dat de vermogenskosten aan de gemeentelijke producten worden doorberekend op basis van de boekwaarde van de onderliggende investeringen. De rente die hiervoor wordt gehanteerd, is de omslagrente. Deze rente wordt jaarlijks vastgesteld op basis van richtlijnen van de commissie BBV. Voor 2019 is deze omslagrente vastgesteld op 2,25%; voor 2020 wordt voorgesteld de omslagrente vast te stellen op 2,0%. Bij Voorjaarsnota 2019 worden de financiële effecten voor het gehele concern verwerkt op het taakveld Treasury opgenomen. Bij Begroting 2020 zal verrekening plaatsvinden met alle gemeentelijke taakvelden.

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Treasury	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	117.155	150.797	114.352	116.405	115.347	114.583
Bijdragen rijk en medeoverheden	0	0	0	0	0	0
Dividenden	109.139	143.674	108.672	111.274	110.788	110.626
Financieringsbaten	9.373	7.794	6.377	5.833	5.265	4.666
Overige opbrengsten derden	33	51	23	18	12	7
Overige baten	-1.389	-722	-721	-720	-719	-717
Lasten exclusief reserves	7.422	-11.867	-12.013	1.925	2.743	2.571
Apparaatlasten	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Inhuur	0	0	0	0	0	0
Overige apparaatslasten	0	0	0	0	0	0
Personeel	0	0	0	0	0	0
Interne resultaat	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Interne resultaat	0	0	0	0	0	0
Programmalasten	**7.422**	**-11.867**	**-12.013**	**1.925**	**2.743**	**2.571**
Financieringslasten	41.000	38.949	44.478	61.919	63.653	62.909
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	1.943	5.148	3.288	2.865	2.841	2.817
Kapitaallasten	-36.238	-56.773	-60.589	-63.669	-64.561	-63.965
Overige programmalasten	717	810	810	810	810	810
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Saldo voor vpb en reserveringen	**109.733**	**162.663**	**126.364**	**114.480**	**112.605**	**112.012**
Saldo voor reserveringen	**109.733**	**162.663**	**126.364**	**114.480**	**112.605**	**112.012**
Reserves	-29.922	-52.465	-22.691	-20.824	-20.526	-20.095
Onttrekking reserves	1.141	0	0	0	0	0
Toevoeging reserves	31.063	52.465	22.691	20.824	20.526	20.095
Saldo	**79.811**	**110.198**	**103.673**	**93.656**	**92.079**	**91.917**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Begroting 2019		**93.452**	**95.832**	**91.208**	**90.117**	**90.117**
Bijstellingen Omissie 2019		**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Actualisatie dividenduitkeringen deelnemingen	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	5.648	5.162	5.000
Actualisatie dividend deelnemingen	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	13.310	4.441	0	0	0
Actualisatie kapitaallasten	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Actualisatie rente	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	7.000	7.000	0	0	0
Financieringsbaten	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	864	0	0	0	0
Gedeeltelijke afwaardering voormalige deelneming	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-3.000	0	0	0	0
Hogere rentelasten deelneming	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-750	-2.000	-2.000	-2.000	-2.000
Verhoging advieskosten deelnemingenportefeuille	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-700	-400	0	0	0
Extra baten vanwege late betaling	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	23	0	0	0	0
Actualisatie dividendinkomsten en toevoeging reserve	Reserves	0	0	0	0	0
Vrijval geraamde opslagen en garantiepremies	Reserves	0	0	0	0	0

Omboeking rentelasten Feyenoord stadion	Technische wijzigingen	0	-1.200	-1.200	-1.200	-1.200
Indexering 2020 en verder	Technische wijzigingen	0	0	0	0	0
Begroting na wijzigingen		**110.198**	**103.673**	**93.656**	**92.079**	**91.917**

Toelichting financiële bijstellingen

Actualisatie dividenduitkeringen deelnemingen

Op basis van recente informatie over onze deelnemingenportefeuille zijn de bestaande meerjaren verwachtingen omtrent de te ontvangen dividendinkomsten geactualiseerd. Deze actualisatie leidt tot hogere dividendopbrengsten dan eerder geraamd. Vooralsnog wordt uitgegaan van deze reeks aan meeropbrengsten vanaf 2021.

Actualisatie dividend deelnemingen

Op basis van de definitieve stukken en de algemene vergadering van aandeelhouders (AvA) van verschillende gemeentelijke deelnemingen blijkt dat de gemeente Rotterdam in totaal € 41 mln meer aan dividenden over 2018 in 2019 ontvangt dan geraamd. Deze extra opbrengsten zijn vooral toe te schrijven aan hogere dividendopbrengsten RET € 27,5 mln, Stedin € 6,8 mln, Eneco € 6,9 mln, BNG € 416 en Erasmus MC Biomedical Fund € 41. Daar tegenover zijn de dividendopbrengsten naar beneden bijgesteld voor de deelnemingen Evides met € 500 en Luchthaven Schiphol N.V. met € 165. De hogere dividendopbrengsten RET € 27,5 mln zijn niet te beschouwen als algemene dekkingsmiddelen gezien het beklemde karakter hiervan (zie actualisatie dividendinkomsten en toevoeging reserve).

Financieringsbaten

Dit voorjaar zijn nieuwe leningen aangetrokken. Vanwege de huidige negatieve rentestand ontvangt de gemeente hiervoor bij het afsluiten € 864.

Gedeeltelijke afwaardering voormalige deelneming

Dit betreft een gedeeltelijk afwaardering van de voormalige deelneming in Beurs N.V. die op de balans als nog te ontvangen slotdividend is opgenomen. Tijdens het proces van vereffening is gebleken dat deze prognose te hoog is geraamd. Inmiddels bevindt dit proces zich in een afrondende fase.

Hogere rentelasten deelneming

Bij jaarrekening 2018 is de boekwaarde van het Warmtebedrijf met 50% neerwaarts bijgesteld naar € 25,6 mln. Tegenover deze afwaardering met € 25,6 mln die jaarlijks € 576 aan kapitaallasten bespaart, staat een voorgenomen investering € 118 mln. Aanname is dat het investeringsbedrag van € 118 mln in 2019 eenmalig en geheel benodigd is. Deze investering leidt tot hogere kapitaallasten: € 1,3 mln in 2019 en vanaf 2020 jaarlijks € 2,6 mln.

Verhoging advieskosten deelnemingenportefeuille

Vanwege de actuele ontwikkelingen inzake een aantal dossiers (zoals Warmtebedrijf Rotterdam, verkooptraject Eneco en Feyenoord City) wordt voorgesteld om het budget voor juridische advies en uitbestede werkzaamheden vooralsnog met € 700 in 2019 tot € 400 in 2020 te verhogen.

Extra baten vanwege late betaling

Dit betreft een vergoeding € 23 die de gemeente Rotterdam ontvangt van Tower Hotel Rotterdam vanwege een te late betaling van de aflossing van de lening aan Tower.

Actualisatie dividendinkomsten en toevoeging reserve

Op grond van het bestuursakkoord tussen Metropoolregio Rotterdam – Den Haag (MRDH), gemeente Rotterdam en RET NV zal de RET een bedrag van € 27,5 mln ten laste van het eigen vermogen bijdragen ter dekking van de projectkosten Hoekse Lijn. Dit bedrag wordt in de vorm van een dividenduitkering aan de gemeente betaald en toegevoegd aan het IFR. Uitgangspunt van beide aandeelhouders (MRDH en gemeente) en de RET is dat de RET de volledige bijdrage kan terugverdienen in de exploitatie van de railconcessie en de solvabiliteit van de RET op een acceptabel niveau blijft. In 2025 kijken partijen opnieuw naar de opbouw van het wenselijk niveau van het eigen vermogen van de RET.

Vrijval geraamde opslagen en garantiepremies

Het betreft vrijval van de geraamde renteopslagen over de verstrekte leningen en garantiepremies. Na realisatie vallen deze vrij en worden toegevoegd aan de kredietrisicoreserve conform gedragslijn. Voorgestelde begrotingswijziging is concernbreed budgettair neutraal.

Omboeking rentelasten Feyenoord stadion

De rentelasten met betrekking tot aankoop van aandelen in het nieuwe Feyenoord stadion zijn in 2017 in de gemeentebegroting verwerkt. Deze rentelasten zijn abusievelijk verantwoord onder het taakveld Gebiedsontwikkeling in plaats van het taakveld Treasury. Dit wordt hierbij gecorrigeerd.

Actualisatie rente

Het renteomslagstelsel is geregeld in de gemeentelijke regelgeving. Dit stelsel houdt in dat de vermogenskosten aan de gemeentelijke producten worden doorberekend op basis van de boekwaarde van de onderliggende investeringen. De rente die hiervoor wordt gehanteerd, is de omslagrente. Deze rente wordt jaarlijks vastgesteld op basis van richtlijnen van de commissie BBV. Voor 2019 is deze omslagrente vastgesteld op 2,25%; voor 2020 wordt voorgesteld de omslagrente vast te stellen op 2,0%. Dit is het gevolg van het feit dat de actuele marktrente lager is dan eerder aangenomen. Het interne omslagpercentage dat wordt toegerekend aan de bouwgronden in exploitatie (BIE) wordt vanaf 2019 bijgesteld van 1,7% naar 1,4%. Verder bestaan er specifieke regels voor het toerekenen van rente aan de pensioenvoorzieningen bestuurders en gebieden. Dat percentage wordt vanaf 2019 van 1,648% bijgesteld naar 1,577%. Bij Voorjaarsnota 2019 worden de financiële effecten voor het gehele concern verwerkt op het taakveld Treasury. Bij Begroting 2020 zal verrekening plaatsvinden met alle gemeentelijke taakvelden (zie ook Grondslagen).

Actualisatie kapitaallasten

De actualisatie van de boekwaarde van de bestaande vaste activa en bouwgronden en de meerjareninvesteringsplanning (MIP) heeft geleid tot aanpassing van de kapitaallasten. Deze aanpassing is budgettair neutraal verwerkt.

Indexering 2020 en verder

De budgetten zijn vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de voorjaarsnota.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

Wet- en regelgeving

- Financiële Verhoudingswet
- Wet Financiering decentrale overheden (Fido)

Beleidskaders

- Treasurystatuut Rotterdam 2015
- Verordening Financiën Rotterdam 2016

- Verordening leningverstrekking en garantieverlening Rotterdam 2014

Omschrijving taakveld

Tot dit taakveld behoren de activiteiten van de gemeente voor de treasuryfunctie en het beheer van deelnemingen en van verbonden partijen. Op dit taakveld worden de ontvangsten uit doorbelaste omslagrente, ontvangsten op verstrekte leningen en garanties, en de ontvangen dividenden uit deelnemingen met de bijhorende programmalasten, zoals rentelasten voor aangetrokken gelden en de kosten voor juridisch advisering verantwoord.

Vennootschapsbelasting (VpB)

Pagina 18

Vennootschapsbelasting (Vpb)

Op dit taakveld boekt de gemeente de raming van het te betalen bedrag vennootschapsbelasting als last

Ontwikkelingen en voortgang

De Rijksbelastingdienst heeft de gemeente Rotterdam vragen gesteld over een aantal gemeentelijke activiteiten waarvoor nu geen Vpb-plicht bestaat. Dit zijn vastgoedbeheer, het beschikbaar stellen van ruimte voor reclame-uitingen en over de verhuur van brandstofverkooppunten. De gemeente neemt hierbij het standpunt in dat geen sprake is van Vpb-plichtige ondernemersactiviteiten, maar van vermogensbeheer. De Rijksbelastingdienst heeft op dit moment hierover nog geen definitief standpunt ingenomen. In de loop van dit jaar wordt dat standpunt verwacht. In afwachting hiervan wordt dit risico voorlopig als een niet kwantificeerbaar risico opgenomen in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing van deze voorjaarsnota.

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Vennootschapsbelasting (VpB)	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Vennootschapsbelasting	728	800	800	800	800	800
Saldo voor reserveringen	**-728**	**-800**	**-800**	**-800**	**-800**	**-800**
Saldo	**-728**	**-800**	**-800**	**-800**	**-800**	**-800**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		2019	2020	2021	2022	2023
Begroting 2019		-800	-800	-800	-800	-800
Bijstellingen Omissie 2019		0	0	0	0	0
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	Categorie					
Begroting na wijzigingen		-800	-800	-800	-800	-800

Toelichting financiële bijstellingen

Niet van toepassing.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

Wet- en regelgeving

- Wet modernisering vennootschapsbelasting overheidsbedrijven (Vpb Vennootschapsbelasting) (2016)

Omschrijving taakveld

Door de Wet modernisering vennootschapsbelastingplicht overheidsondernemingen (Vpb) zijn onder meer gemeenten met ingang van 2016 voor ondernemingsactiviteiten belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting. Op dit taakveld boekt de gemeente de raming van het te betalen bedrag vennootschapsbelasting als last. Het gaat om het geraamde bedrag van de aanslag vennootschapsbelasting voor het betreffende begrotingsjaar of verantwoordingsjaar. Dit bedrag is de gemeente verschuldigd vanwege de fiscale winst die de gemeente per saldo realiseert op ondernemingsactiviteiten in het begrotingsjaar, na eventuele verrekening van fiscale verliezen uit eerdere begrotingsjaren.

De gemeente Rotterdam gaat ervan uit dat de activiteiten lease, bedrijfsreiniging, containerservice en verkoop restafval (deels) onder deze belastingplicht vallen. De totale lasten raamt de gemeente voor 2019 en volgende jaren op structureel € 800. De Vpb-belastingplicht wordt op de betreffende taakvelden waar deze ontstaat, nader toegelicht.

Beheer van de stad

Pagina 19

Beheer van de stad

Een schone, hele en veilige buitenruimte die de Rotterdammers en haar bezoekers optimaal kunnen benutten, waarbij wijkgestuurd werken, verduurzaming en circulariteit voorop staan. Dit met het oog op de opgaven van de stad rondom verdichting en klimaatadaptatie die een innovatieve aanpak vereisen.

TAAKVELD 1

Overige baten en lasten - Lease

Een duurzaam en goed werkend gemeentelijk wagenpark en circulaire inzamelmiddelen. Waarbij het noodzakelijk is om de emissie van schadelijke stoffen door uitstoot van de gemeentelijke (interne) mobiliteit in Rotterdam te voorkomen dan wel te verminderen ten behoeve van het klimaat en de gezondheid van de Rotterdammer. Rotterdam heeft bovendien een voorbeeldfunctie

TAAKVELD 2

Openbare orde en veiligheid - Niet gesprongen explosieven WOII

De gemeente maakt een veilig gebruik van de ondergrond mogelijk

TAAKVELD 3

Verkeer en vervoer - Beheer

Bewoners, ondernemers en bezoekers beleven de openbare ruimte als veilig en schoon en de Rotterdamse infrastructuur is optimaal beschikbaar. Bewoners zijn tevreden over het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Bij (her)inrichting, beheer en onderhoud van de boven- en ondergrondse infrastructuur wordt bijgedragen aan klimaat- en circulaire doelstellingen

TAAKVELD 4

Cultureel erfgoed - Archeologie

Het duurzaam behoud van het bodemarchief en het vertellen van het ‘’archeologisch verhaal van de stad’’

TAAKVELD 5

Openbaar groen en (openlucht) recreatie - Beheer

Een mooie, diverse en uitnodigende openbare ruimte met een goed gespreid en toegankelijk recreatief aanbod houdt de stad gezond, leefbaar en aantrekkelijk in de verdichtende omgeving. Onze kenmerkende rivieren, parken, singels, plantsoenen, groen en recreatiegebieden hebben iedere Rotterdammer iets te bieden. Samen met bewoners en partners pakken we kansen die bijdragen aan een circulaire economie en uitdagingen rondom klimaatverandering

TAAKVELD 6

Riolering

Rotterdam, als grote stad in de delta, beheert en onderhoudt haar riolering en stedelijke watersysteem voortvarend om een gezonde en leefbare stad met droge voeten te blijven. Rotterdammers kunnen ondanks de al merkbare effecten van klimaatverandering daardoor vrij van gezondheidsrisico's dicht op elkaar leven. Ze houden droge voeten en de economische bedrijvigheid in de stad gaat tijdens en na hevige neerslag gewoon door. Samen met bewoners en partners pakken we kansen die bijdragen aan een circulaire economie en uitdagingen rondom klimaatverandering

TAAKVELD 7
Afval - Grondstoffen

De gebruikers van de stad in staat stellen om gescheiden en verantwoord afval als grondstof aan te bieden door professionele oplossingen in te zetten, passend bij het gebied

De Grondstoffennota en het programma Rotterdam Circulair worden separaat vastgesteld en bevatten aanvullende kaders en maatregelen voor de periode 2019-2022

TAAKVELD 8
Milieubeheer - Nazorg bodemsanering en beheer

Het verbeteren van de kwaliteit van de ondergrond (bodemsanering)

Het voorkomen, weren en bestrijden van overlast door plaagdieren

Het vergroten van bewustwording en kennis over dierenwelzijn en het uitvoeren van de Nota Dierenwelzijn

TAAKVELD 9
Begraafplaatsen en crematoria

Gemeentelijke begraafplaatsen en crematorium zijn voor iedereen veilig, beschikbaar en toegankelijk. Bezoekers zijn tevreden over de dienstverlening en het resultaat van de wijze waarop de gemeente deze (openbare ruimte) beheert en onderhoudt

De inrichting, beheer en onderhoud van de gemeentelijk begraafplaatsen en crematorium dragen bij aan Rotterdamse klimaat- en circulaire doelstellingen (weerbaarheid)

TAAKVELD 10
Ruimtelijke Ordening - Beheer

De gemeente zorgt ervoor dat relevante geografische informatie actueel, betrouwbaar en eenvoudig toegankelijk is voor alle werkprocessen

Het voldoen aan de wet Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG) en de Basisregistratie Grootschalige Topografie (BGT). Voor de gemeente is dit een wettelijke taak

Omschrijving programma

Het college staat voor een kwaliteit van de buitenruimte die enerzijds bijdraagt aan het fijn wonen en leven voor alle Rotterdammers en anderzijds bijdraagt aan een prettig verblijf van bezoekers in onze wereldstad. Het beheer van de openbare ruimte is daarbij een stuwende kracht. Een functionele, aantrekkelijke en goed beheerde buitenruimte is:

- de motor achter sociale en economische ontwikkelingen
- een voorwaarde voor de verdichting van de stad en het bevorderen van circulariteit
- een kans voor het oplossen van effecten van klimaatverandering, het realiseren van de energietransitie en het stimuleren van de ecologische diversiteit binnen de stad
- een stimulans voor participatie van Rotterdammers, bezoekers en bedrijven
- een inspiratiebron voor innovaties, (datagestuurde) methoden en technieken

Wij doen dat met Slim Beheer: samen met de Rotterdammers in een samenhangende, duurzame gebiedsaanpak in Rotterdamse wijken. Wij stimuleren bewoners en bezoekers de openbare ruimte respectvol te gebruiken en treden op waar de regels en algemeen aanvaarde normen worden overtreden.

Daarbij zetten we in op:

- meer groen in plaats van steen. Dat maakt Rotterdam mooier en duurzamer en zorgt tegelijk voor wateropvang;
- het met een inhaalslag goed onderhouden van onze kapitaalgoederen, zoals bruggen en wegen. Hiervoor is onlangs de nieuwe Nota Onderhoud Kapitaalgoederen Openbare Ruimte Rotterdam 2019-2022 aan de Raad aangeboden;
- het geven van een vervolg aan de ambities zoals genoemd in het Urgentiedocument Rotterdams Weerwoord. Dit document is begin 2019 aangeboden aan en besproken met de Raad;
- het gebruiken van zoveel mogelijk circulaire producten voor de inrichting, materiaalkeuze en het onderhoud van wegen, groen en water;
- de vervanging van gemeentelijke voertuigen op natuurlijke momenten door emissieloze opvolgers voor de verbetering van de luchtkwaliteit;
- de bevordering van afvalscheiding door enerzijds de afvalstoffenheffing beter aan te laten sluiten bij het principe “de vervuiler betaalt” en anderzijds het scheiden financieel aantrekkelijker te maken;
- het plaatsen van sensoren in meer containers, zodat we straks in heel Rotterdam op tijd, duurzaam en slim het afval ophalen. Zo helpen we mee te voorkomen dat afval naast de containers komt te staan;
- meer en strenger boetes uitdelen als afval naast de containers wordt gezet;
- het inzetten van bestaande camera’s voor de handhaving hierop;
- het bieden van ondersteuning bij evenementen in de stad vanuit onze expertise.

BBV-indicatoren

Beschrijving BBV-indicator	Eenheid			Bron
Omvang huishoudelijk restafval	Kg/inwoner	Streefwaarde	N.t.b.	**Nieuwe streefwaarde wordt opgenomen in Grondstoffennota 2019-2022.**
		Realisatie	296 kg /inw* (2018)	**Voortgangsrapportage Beleidsnota Huishoudelijk Afval "Dat doe je goed"**

* Betreft het totaal ongescheiden restafval per inwoner per jaar (inclusief grof huishoudelijk restafval)

Overzicht baten en lasten

Overzicht van baten en lasten Beheer van de stad	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	230.771	231.935	240.952	245.591	250.608	251.128
Bijdragen rijk en medeoverheden	1.856	247	240	240	240	240
Belastingen	70.328	73.963	76.974	80.706	85.010	85.010
Overige opbrengsten derden	160.396	158.116	165.173	166.056	166.745	167.241
Overige baten	-1.808	-391	-1.436	-1.412	-1.387	-1.363
Lasten exclusief reserves	342.571	357.403	362.066	374.816	383.642	386.834
Apparaatlasten	**116.245**	**121.936**	**120.918**	**120.207**	**119.465**	**119.489**
Inhuur	5.589	6.989	7.199	7.199	7.199	7.199
Overige apparaatslasten	3.210	3.389	-943	-1.038	-1.461	-1.437
Personeel	107.446	111.558	114.663	114.046	113.727	113.727
Interne resultaat	**-19.525**	**621**	**1.360**	**951**	**951**	**951**
Interne resultaat	-19.525	621	1.360	951	951	951
Programmalasten	**245.851**	**234.846**	**239.787**	**253.659**	**263.226**	**266.395**
Financieringslasten	0	0	0	0	0	0
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	153.258	147.177	148.643	148.044	151.909	152.511
Kapitaallasten	54.577	53.948	57.254	68.733	70.069	72.496
Overige programmalasten	34.967	32.763	33.778	36.770	41.137	41.276
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0

Sociale uitkeringen	317	0	0	0	0	0
Subsidies en inkomensoverdrachten	2.733	957	112	112	112	112
Saldo voor vpb en reserveringen	**-111.799**	**-125.468**	**-121.114**	**-129.226**	**-133.035**	**-135.707**
Vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0
Saldo voor reserveringen	**-111.799**	**-125.468**	**-121.114**	**-129.226**	**-133.035**	**-135.707**
Reserves	-2.899	-3.623	-1.822	3.379	3.342	3.915
Onttrekking reserves	5.101	7.225	6.178	3.379	3.342	3.915
Toevoeging reserves	8.000	10.847	8.000	0	0	0
Saldo	**-114.699**	**-129.091**	**-122.935**	**-125.847**	**-129.693**	**-131.792**

Baten

De baten hebben betrekking op inkomsten uit lokale lasten. Onder belastingen valt de rioolheffing. Opbrengsten derden bestaat uit de afvalstoffenheffing, bedrijfsreinigingsrecht, de lijkbezorgingsrechten, leges leidingen en de opbrengsten van het bedrijfsonderdeel Lease.

Lasten

De lasten hebben betrekking op afvalinzameling, reiniging, archeologie, begraven en cremeren, beheer en onderhoud van wegen en openbare verlichting, civiele kunstwerken, water en groen, riolen en gemalen en het ruimen van niet gesprongen explosieven.

Reserves

In 2019 zijn vanuit het Investeringsfonds Rotterdam onttrekkingen begroot voor het oplossen van de verzakkingsproblemen in de wijk Tussenwater, het uitbreiden van het aantal openbare toiletvoorzieningen en de kapitaallasten voor onder andere de Weenatunnel en de ondergrondse straat Kruispleingarage. De onttrekking aan de bestemmingsreserve Maastunnel (niet activeerbare deel) is niet in de begroting verwerkt. De jaarlijkse toevoeging aan de bestemmingsreserve Maastunnel is daarentegen wel in de begroting verwerkt.

Meerjarig verloop

In het programma Beheer van de Stad zien we meerjarig een aantal ontwikkelingen. Conform het gemeentelijke rioleringsplan 2016-2020 (GRP4) is er sprake van een structurele stijging van de rioolheffing . De toename in de bijdrage rijk en medeoverheden betreft een eenmalige bijdrage van waterschappen in het bestrijden van blauwalg in de Kralingse Plas. De belangrijkste mutaties aan de lastenkant komen voort vanuit het coalitieakkoord 2018-2022. Er is structureel meer geld beschikbaar voor onderhoud van kapitaalgoederen. Daarnaast heeft er een verschuiving van middelen plaatsgevonden van exploitatie naar investeringen als gevolg van een nadere invulling

van het stelsel in de uitgaven aan kapitaalgoederen met maatschappelijk nut. Tevens is er voor de collegeperiode 2019-2022 meer geld beschikbaar voor invulling van de energietransitie, waaronder het verduurzamen van het gemeentelijke wagenpark en de transitie naar een circulaire economie.

Aansluiting voorgaande begroting

Aansluiting met voorgaande begroting (saldo na reservering)	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Oorspronkelijke begroting	-124.057	-123.635	-126.694	-132.705	-132.705
Bijstellingen Omissieregeling 2019	-1.182	193	188	193	193
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	-3.852	507	659	2.820	721
Totaal bijgestelde begroting	**-129.091**	**-122.935**	**-125.847**	**-129.693**	**-131.792**

Afval - Grondstoffen

Pagina 20

Afval - Grondstoffen

De gebruikers van de stad in staat stellen om gescheiden en verantwoord afval als grondstof aan te bieden, door professionele oplossingen in te zetten passend bij het gebied

De Grondstoffennota en het programma Rotterdam Circulair worden separaat vastgesteld en bevatten aanvullende kaders en maatregelen voor de periode 2019-2022

Ontwikkelingen en voortgang

In 2019 is het ambitiedocument 'Van Zooi naar Mooi' aangeboden aan de raad. Het ambitiedocument laat zien op welke manier we de komende jaren aan onze circulaire ambities werken. Voor het bereiken van onze ambities kiezen we twee aanvliegroutes. We verhogen het circulaire bewustzijn onder Rotterdammers en we vergroten de bedrijvigheid in de circulaire economie en de werkgelegenheid.

De aanpak Naastplaatsingen is eveneens aangeboden aan de raad. De afgelopen vier jaar is het aantal bewoners dat overlast ervaart van naastplaatsingen gestegen. Het is tijd voor een nieuwe aanpak. Een aanpak waarbij voorlichting, beschikbare containers, slim en frequent ophalen en scheiden belangrijk zijn en blijven. Maar waar de pakkans en bekeuringen voor overtreders een grote impuls krijgen.

Wat willen we bereiken

In 2050 wil Rotterdam een stad zonder afval zijn. Om dat te bereiken is het terugbrengen van de totale hoeveelheid afval en het scheiden van huishoudelijk afval van groot belang. In de Grondstoffennota en het programma Rotterdam Circulair zijn maatregelen opgenomen om dit te stimuleren.

Wat gaan we daar voor doen

- De gemeente zamelt gescheiden het huishoudelijk afval van Rotterdammers in. Het fijn huishoudelijk afval wordt ingezameld aan huis of nabij de huishoudens met huis- of wijkcontainers. Voor het grof huishoudelijk afval kunnen Rotterdammers gebruik maken van één van de 7 milieuparken of een grofvuilafspraak maken.
- De afgelopen jaren is het aandeel restafval gedaald naar *296 kg/inwoner/jaar in 2018*. In 2013 was dat nog 352 kg/inwoner/jaar. Vooral de invoering van gescheiden inzameling van gft in de laagbouw van de stad heeft hieraan bijgedragen evenals de terugloop in de totale hoeveelheid afval als gevolg van de economische crisis.
- In 2019 wordt verder gegaan met de invoering van gescheiden gft-inzameling in de kansrijke gebieden met laagbouwwoningen.
- Het onderzoek naar afvalscheidingsgedrag in de hoogbouw afronden en de inzichten gebruiken om afvalscheiding in de hoogbouw te verbeteren.
- Vanaf medio 2019 kunststofverpakkingsafval en drankenkartons nascheiden uit het restafval.
- Aanleggen van een nieuw Milieupark aan de Soesterbergstraat waar het circulair denken en handelen tot in de details is doorgevoerd.
- De afvalstoffenheffing verder differentiëren naar huishoudens met 1, 2 of 3+ personen. Minima ontzien via de kwijtschelding.
- Naastplaatsingen vaker en strenger beboeten. Hiervoor ook bestaande camera’s gebruiken. In 2019 wordt volgens de CROW-systematiek een 0-meting uitgevoerd om een target op naplaatsingen te bepalen.
- Onderzoeken hoe het scheiden van afval (financieel) aantrekkelijker wordt voor Rotterdammers. Op basis van de uitkomsten een pilot opstarten om dit in de praktijk uit te proberen.
- De Grondstoffennota 2019-2022 is in ontwikkeling en hierin zullen nieuwe maatregelen worden vastgelegd en ook nieuwe doelstellingen worden geformuleerd. Hierbij valt te denken aan:
    - De inzamelvoorzieningen voor de hoogbouw de komende jaren over de hele stad uitbreiden met voorzieningen voor gft.
    - Nadrukkelijk aandacht besteden aan het terugdringen van voedselverspilling met communicatiecampagnes. Het restafval bestaat voor het veruit het grootste deel uit gft (38-40%). Het gft zelf bestaat voor een groot deel uit voedselresten.
    - Meer wijkcontainers plaatsen voor gescheiden grondstoffen. Wijkcontainers zoveel mogelijk clusteren om inwoners eenvoudig op één plek alle gelegenheid te geven voor het gescheiden aanbieden van grondstoffen. Ook worden alle wijkcontainers voorzien van een vulgraadsensor die het mogelijk maakt dynamische routes te rijden en alleen containers te ledigen die voor 80% of meer gevuld zijn. Op deze manier voorkomen we dat inwoners voor een volle container komen te staan.
    - Afvalscheiding als thema op scholen onder de aandacht brengen bij de jeugd en indien mogelijk ook afvalscheiding op scholen realiseren.

- Preventieve maatregelen die het ontstaan van afval voorkomen. Bijvoorbeeld om Rotterdammers te helpen voedselverspilling tegen te gaan.
- Er worden verscheidene pilots uitgevoerd om de effectiviteit van nieuwe innovatieve maatregelen te toetsen voordat een eventuele uitrol volgt. Veel van deze pilots vinden plaats in Reyeroord.

- *In 2019 is het ambitiedocument "Van Zooi naar Mooi" aangeboden aan de raad. Hierin worden maatregelen benoemd waarmee Rotterdam de transitie naar de circulaire economie gaat maken. Rotterdam wil in 2050 een stad zonder afval zijn. Een belangrijk ijkjaar op weg daar naartoe is 2030. Circulair is dan de maatstaf en er is sprake van een halvering van het grondstoffengebruik.*
  - *De programmatische aanpak van Rotterdam Circulair wordt dicht bij de uitvoering georganiseerd, bij Grondstoffen. Hier worden ook de programmabudgetten verantwoord.*

  - *Voor het bereiken van onze ambities kiezen we twee aanvliegroutes. We verhogen het circulaire bewustzijn onder Rotterdammers en we vergroten de bedrijvigheid in de circulaire economie en werkgelegenheid.*

Prestatie indicatoren		**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Naastplaatsingen*	Streefwaarde			N.t.b.	N.t.b.	N.t.b.	N.t.b.
	Realisatie						

* We starten in 2019 met monitoring van een nieuwe CROW indicator voor naastplaatsingen naast containers. De indicator zal na ontvangst van de nulmeting in oktober 2019 worden uitgewerkt. Het ambitiedocument is in Q1 van 2019 aan de raad verzonden. De CROW benchmark methodiek is een objectieve en onafhankelijke landelijke methodiek. In deze methodiek is een manier gevonden om de beeldkwaliteit van de buitenruimte op een eenduidige manier te meten en vergelijken. De CROW methodiek is een monitoringstool, net zoals de Rotterdamse productnormering.

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Afval - Grondstoffen	**Realisatie 2018**	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**	**Raming 2021**	**Raming 2022**	**Raming 2023**
Baten exclusief reserves	99.398	100.066	105.884	106.034	105.669	105.304
Bijdragen rijk en medeoverheden	1.314	0	0	0	0	0
Overige opbrengsten derden	98.084	100.066	105.884	106.034	105.669	105.304
Overige baten	0	0	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	74.353	79.860	81.465	82.689	82.956	83.018
Apparaatlasten	**19.614**	**21.107**	**21.015**	**20.903**	**20.785**	**20.789**
Inhuur	3.728	4.619	4.746	4.746	4.746	4.746
Overige apparaatslasten	445	471	-215	-229	-296	-293
Personeel	15.441	16.017	16.484	16.387	16.336	16.336

Interne resultaat	**19.004**	**13.569**	**13.556**	**13.556**	**13.556**	**13.556**
Interne resultaat	19.004	13.569	13.556	13.556	13.556	13.556
Programmalasten	**35.734**	**45.184**	**46.893**	**48.230**	**48.615**	**48.673**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	28.576	38.869	40.649	42.246	42.948	43.211
Kapitaallasten	6.886	6.315	6.244	5.985	5.667	5.462
Overige programmalasten	146	0	0	0	0	0
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Sociale uitkeringen	0	0	0	0	0	0
Subsidies en inkomensoverdrachten	126	0	0	0	0	0
Saldo voor vpb en reserveringen	**25.045**	**20.205**	**24.420**	**23.344**	**22.712**	**22.286**
Saldo voor reserveringen	**25.045**	**20.205**	**24.420**	**23.344**	**22.712**	**22.286**
Saldo	**25.045**	**20.205**	**24.420**	**23.344**	**22.712**	**22.286**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		2019	2020	2021	2022	2023
Begroting 2019		**28.862**	**28.472**	**27.711**	**27.381**	**30.163**
Bijstellingen Omissie 2019		**-2.478**	**-2.292**	**-2.296**	**-2.292**	**-5.074**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Opgave schoon, heel en veilig	Bezuinigingen/taakstellingen	0	364	**382**	409	409
Bijdrage dekking inzet handhavers	Intensiveringen	45	45	45	45	45
Impact Investing	Intensiveringen	0	4	4	4	0
Afvalstoffenbelasting	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-4.000	0	0	0	0
Grondstoffennota: GFT Hoogbouw	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-137	-444	-701	-958	-1.214
Verwerkingskosten grondstoffen	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-2.200	-2.200	-2.200	-2.200	-2.200
Grondstoffennota: aanvullende maatregelen	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	-130	-137	-304	-471	-638
Verhoging baten als gevolg van inzet activiteiten	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	0	54	54	54	54
Organisatiekosten Programma Veerkrachtig BoTu 2028	Technische wijzigingen	9	0	0	0	0
Concernhuisvesting	Technische wijzigingen	54	107	94	117	117
Digitaliseringsagenda	Technische wijzigingen	235	425	533	599	599
Diverse bijstellingen	Technische wijzigingen	278	246	358	476	472

Indexering 2020 en verder	Technische wijzigingen	0	764	766	766	766
Begroting na wijzigingen		**20.205**	**24.420**	**23.344**	**22.712**	**22.286**

Toelichting financiële bijstellingen

Opgave schoon, heel en veilig

Voor 2020 e.v. ligt er een opgave om de werkzaamheden met betrekking op onder andere dit taakveld, uit te voeren met minder middelen. Het aandeel van dit taakveld in de totale opgave bedraagt vooralsnog € 364 voor 2020 oplopend naar € 409 in 2023. De opgave gaat effect hebben op de uitvoering van de werkzaamheden in de stad. De invulling van de opgave wordt nog nader uitgewerkt, gedacht kan worden aan het terugbrengen van servicenormen, bezien van differentiatie naar gebieden of minder inzet en onderhoud. Nadere uitwerking en allocatie van deze mutatie vindt plaats bij de Begroting 2020.

Bijdrage dekking inzet handhavers

De bijdrage voor de uitbreiding van het aantal handhavers (BOA's) is vanaf 2019 € 500 per jaar. Nadere allocatie zal bij de meerjarenbegroting 2020 en verder plaatsvinden. Voor dit programma/ taakveld is de bijdrage € 45.

Afvalstoffenbelasting

De afvalstoffenbelasting is een door het Rijk opgelegde belasting op het verwerken van restafval. Om het scheiden van afval te stimuleren is het belastingtarief per 1 januari 2019 verhoogd van 13,11 euro naar 32,12 euro per ton. De stijging betreft een ruime verdubbeling van het tarief. Deze stijging betekent € 4 mln hogere kosten. Door het stimuleren van het scheiden van afval gaan we uit van een daling van de hoeveelheid restafval vanaf 2022. Vanaf 2020 wordt de hogere belasting opgenomen in het tarief van de afvalstoffenheffing.

Grondstoffennota: GFT Hoogbouw

De Grondstoffennota 2019-2022 bevat de aanpak om de hoeveelheid restmaterialen de komende jaren zo veel mogelijk terug te dringen. Onderdeel van deze aanpak is de implementatie van gescheiden inzameling van groente-, fruit- en tuinafval (gft) in gestapelde bouw en hoogbouw in Rotterdam. Vanaf 2023 is het gescheiden inzamelen van GFT ook verplicht vanuit Europese richtlijnen. Om een goed werkend inzamelsysteem op te zetten voor de gestapelde bouw en hoogbouw voor eind 2023 dient tijdig gestart te worden.

Verwerkingskosten grondstoffen

De afgelopen jaren zijn de verwerkingskosten van verschillende grondstoffen gestegen en de opbrengsten van de opbrengststromen zijn gedaald. De begroting van inzameling is hiervoor bijgesteld.

Grondstoffennota: aanvullende maatregelen

De Grondstoffennota 2019-2022 bevat de aanpak om de hoeveelheid restmaterialen de komende jaren zo veel mogelijk terug te dringen. De nota bevat een forse ambitie op de hoeveelheid restafval per inwoner per jaar. Het budget is voor de maatregelen die nodig zijn om dit te realiseren.

Verhoging baten als gevolg van inzet activiteiten

Het genereren van meer baten door werkzaamheden kostendekkend te maken.

Organisatiekosten Programma Veerkrachtig BoTu 2028

De gebiedsorganisatie neemt met ingang van 2019 de organisatie van het programma Veerkrachtig BoTu 2028 op zich. Met het oog hierop wordt door herschikking van de begroting eenmalig € 400 aan de begroting van het taakveld ‘Gebieden’ toegevoegd. Dit programma/ taakveld draagt hieraan € 9 bij.

Concernhuisvesting

Voor Concernhuisvesting worden meerjarig extra middelen beschikbaar gesteld. Voor een toelichting zie programma Overhead en paragraaf Bedrijfsvoering. Dit leidt tot een begrotingsbijstelling van € 2,8 mln in 2019, oplopend tot € 6,1 mln in 2022. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma’s en taakvelden. Voor dit programma / taakveld betekent het een bijstelling van € 54 in 2019 oplopend tot € 117 in 2023.

Digitaliseringsagenda

Via de Digitaliseringsagenda (DA) wordt gezamenlijk gestuurd op het realiseren van de concernbrede digitale ambities. Zie voor een nadere toelichting het programma Overhead en de paragraaf Bedrijfsvoering. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma’s en taakvelden. Voor dit programma / taakveld betekent het een bijstelling van € 235 in 2019 oplopend tot € 599 in 2023.

Diverse bijstellingen

Dit betreffen diverse bijstellingen

Indexering 202 e.v.

De budgetten zijn vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de voorjaarsnota.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

- Ambitiedocument 'Van Zooi naar Mooi' Rotterdam Circulair 2019-2023
- Rotterdamse Grondstoffennota 2019 – 2022 (document nog niet beschikbaar)
- Afvalstoffenverordening
- Wet milieubeheer
- Landelijk Afvalbeheerplan 3

Omschrijving taakveld

Het taakveld Grondstoffen omvat alle inspanningen die de gemeente verricht voor de gescheiden inzameling van grondstoffen, zowel bij huishoudens als bij bedrijven. De fysieke handelingen van het gescheiden inzamelen en afvoeren bij de desbetreffende verwerkingsbedrijven vallen onder dit taakveld, evenals de kosten voor de invordering van de afvalstoffenheffing en reinigingsrechten.

- afvalscheiding en recycling
- vuilophaal en afvoer
- vuilstort en verwerking
- baten afvalstoffenheffing en reinigingsrechten
- kosten van de heffing en invordering van de afvalstoffenheffing

Tot dit taakveld behoren niet:

- aanpak van zwerfvuil en veegdiensten

Zoals in het programma Beheer van de Stad is opgenomen, vormt de omvang van het huishoudelijk restafval per inwoner per jaar de indicator voor de prestaties op dit taakveld. Er vindt bij overheden net als binnen de bredere maatschappij een ontwikkeling plaats in de richting van een circulaire economie waarin afval niet meer bestaat. Op Europees, nationaal en lokaal niveau wordt beleid gepresenteerd dat hier naartoe werkt. Ook in Rotterdam wordt beleid hiertoe ontwikkeld in de vorm van het programma Rotterdam Circulair en specifiek ten aanzien van huishoudelijk afval de Grondstoffennota 2019-2022. Deze tendens leidt ertoe dat Rotterdammers bewuster met hun afval omgaan en naar verwachting minder grondstoffen in het restafval laten. Desondanks vormt de aantrekkende economie op de korte termijn een ontwikkeling die kan leiden tot een langzamere daling of zelfs kleine stijging van de omvang van het huishoudelijk restafval vanwege een stijging van de totale hoeveelheid afval.

Begraafplaatsen en crematoria

Gemeentelijke begraafplaatsen en crematorium zijn voor iedereen veilig, beschikbaar en toegankelijk. Bezoekers zijn tevreden over de dienstverlening en het resultaat van de wijze waarop de gemeente deze (openbare ruimte) beheert en onderhoudt

De inrichting, beheer en onderhoud van de gemeentelijk begraafplaatsen en crematorium dragen bij aan Rotterdamse klimaat- en circulaire doelstellingen (weerbaarheid)

Ontwikkelingen en voortgang

De doelstellingen van het taakveld zoals opgenomen onder “wat willen we bereiken” en “wat gaan we daarvoor doen” zijn nog actueel. Er zijn geen ontwikkelingen die aanleiding geven tot het vermelden van afwijkingen in het beoogde effect of onze inspanningen.

Wat willen we bereiken

- Gemeentelijke begraafplaatsen en crematorium zijn voor iedereen veilig, beschikbaar en toegankelijk. Bezoekers zijn tevreden over de dienstverlening en het resultaat van de wijze waarop de gemeente deze (openbare ruimte) beheert en onderhoudt.
- De inrichting, beheer en onderhoud van de gemeentelijk begraafplaatsen en crematorium dragen bij aan Rotterdamse klimaat- en circulaire doelstellingen (weerbaarheid).

Wat gaan we daar voor doen

- het verzorgen van de lijkbezorging
- beheer gedenkparken en het cultureel erfgoed
- verzorgen van een onderdeel in de crisesbeheersing
- verzorgen van herdenkingen
- faciliteren van de lijkschouw

Toelichting:

- De dienstverlening is binnen de wettelijke mogelijkheden van een gemeentelijke begraafplaats (en crematorium) “inclusief”. Dat betekent dat teraardebestelling en/of as verstrooiing voor alle gezindten en

geloofsovertuigingen met bijbehorende rituelen mogelijk is. Gemiddeld vinden er ongeveer 3.000 uitvaarten plaats. Er wordt blijvend gezocht naar mogelijkheden om de dienstverlening adequaat te houden, te verbeteren en aan te sluiten bij wensen, behoeften en trends in de samenleving (zoals bijvoorbeeld herdenkingsavonden/lichtjesavonden en het themavak natuurbegraven).

- Beheer en onderhoud van de gedenkparken en het cultureel erfgoed d.m.v. opstellen van een meerjarenonderhoudsplan c.q. jaarplan en het verrichten van het planmatig- , periodiek-, storings- en dagelijks- onderhoud.
- Voorbereid zijn op rampen en calamiteiten. Hiervoor wordt apart areaal beschikbaar gehouden voor begravingen. Voor de crisisbeheersing zijn medewerkers opgeleid en worden paraat gehouden.
- Op de diverse begraafplaatsen organiseren, verzorgen en houden van herdenkingsdiensten (o.a. 4 mei herdenkingen ter nagedachtenis aan de slachtoffers van de 2e Wereldoorlog).

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Begraafplaatsen en crematoria	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	5.946	6.434	6.564	6.588	6.613	6.637
Bijdragen rijk en medeoverheden	0	0	0	0	0	0
Overige opbrengsten derden	5.946	6.413	6.518	6.518	6.518	6.518
Overige baten	0	22	46	70	94	118
Lasten exclusief reserves	7.144	4.414	4.343	4.351	4.356	4.381
Apparaatlasten	**0**	**2.257**	**2.191**	**2.171**	**2.150**	**2.151**
Inhuur	0	7	7	7	7	7
Overige apparaatslasten	0	93	-30	-32	-44	-44
Personeel	0	2.157	2.214	2.197	2.188	2.188
Interne resultaat	**3.419**	**-1.516**	**-1.553**	**-1.553**	**-1.553**	**-1.553**
Interne resultaat	3.419	-1.516	-1.553	-1.553	-1.553	-1.553
Programmalasten	**3.725**	**3.674**	**3.704**	**3.733**	**3.758**	**3.782**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	2.626	2.655	2.619	2.609	2.646	2.683
Kapitaallasten	690	656	723	761	749	737
Overige programmalasten	387	362	362	362	362	362
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Subsidies en inkomensoverdrachten	22	0	0	0	0	0

Saldo voor vpb en reserveringen	**-1.198**	**2.020**	**2.221**	**2.237**	**2.257**	**2.256**
Saldo voor reserveringen	**-1.198**	**2.020**	**2.221**	**2.237**	**2.257**	**2.256**
Saldo	**-1.198**	**2.020**	**2.221**	**2.237**	**2.257**	**2.256**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Begroting 2019		**1.801**	**1.794**	**1.790**	**1.789**	**1.789**
Bijstellingen Omissie 2019		**210**	**242**	**242**	**242**	**242**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Opgave schoon, heel en veilig	Bezuinigingen/taakstellingen	0	64	68	73	73
Bijdrage dekking inzet handhavers	Intensiveringen	8	8	8	8	8
Impact investing	Intensiveringen	0	1	1	1	0
Concernhuisvesting	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	10	19	17	21	21
Digitaliseringsagenda	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	42	76	95	107	107
Verhoging baten als gevolg van inzet diverse activiteiten	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	0	10	10	10	10
Organisatiekosten Programma Veerkrachtig BoTu 2028	Technische wijzigingen	2	0	0	0	0
Indexering 2020 en verder	Technische wijzigingen	0	60	60	60	60
Diverse bijstellingen	Technische wijzigingen	-53	-53	-54	-54	-53
Begroting na wijzigingen		**2.020**	**2.221**	**2.237**	**2.257**	**2.256**

Toelichting financiële bijstellingen

Opgave schoon, heel en veilig

Voor 2020 e.v. ligt er een opgave om de werkzaamheden met betrekking op onder andere dit taakveld, uit te voeren met minder middelen. Het aandeel van dit taakveld in de totale opgave bedraagt vooralsnog € 64. De opgave gaat effect hebben op de uitvoering van de werkzaamheden in de stad. De invulling van de opgave wordt nog nader uitgewerkt, gedacht kan worden aan het terugbrengen van servicenormen, bezien van differentiatie naar gebieden of minder inzet en onderhoud. Nadere uitwerking en allocatie van deze mutatie vindt plaats bij de Begroting 2020.

Bijdrage dekking inzet handhavers

Bijdrage aan de uitbreiding van het aantal handhavers (BOA's) vanaf 2019 met € 500 per jaar. Nadere uitwerking en allocatie van deze mutatie vindt plaats bij de Begroting 2020.

Concernhuisvesting

Voor Concernhuisvesting worden meerjarig extra middelen beschikbaar gesteld, voor een toelichting zie programma Overhead en paragraaf Bedrijfsvoering. Dit leidt tot een begrotingsbijstelling van € 2,8 mln in 2019, oplopend tot € 6,1 mln in 2022. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma's en taakvelden. Voor dit programma / taakveld betekent het een bijstelling van € 10 oplopend tot € 21.

Digitaliseringsagenda

Via de Digitaliseringsagenda (DA) wordt gezamenlijk gestuurd op het realiseren van de concernbrede digitale ambities. Zie voor een nadere toelichting het programma Overhead en de paragraaf Bedrijfsvoering. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma's en taakvelden. Voor dit taakveld betekent het een bijstelling van € 42 oplopend tot € 107.

Verhoging baten als gevolg van inzet diverse activiteiten

Het genereren van meer baten door werkzaamheden kostendekkend te maken.

Organisatiekosten Programma Veerkrachtig BoTu 2028

De gebiedsorganisatie neemt met ingang van 2019 de organisatie van het programma Veerkrachtig BoTu 2028 op zich. Met het oog hierop wordt door herschikking van de begroting eenmalig € 400 aan de begroting van het taakveld 'Gebieden' toegevoegd. Voor dit programma / taakveld betekent het een bijstelling van € 2.

Indexering 2020 en verder

De budgetten zijn vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de voorjaarsnota.

Diverse bijstellingen

Dit betreffen diverse kleine bijstellingen.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

- Wet op de lijkbezorging
- Verordening lijkbezorgingsrechten en beheerverordening en overige richtlijnen

Omschrijving taakveld

Tot dit taakveld behoren gemeentelijke taken op het terrein van de lijkbezorging:

- begraafplaatsen en crematoria
- lijkschouw (het vaststellen dat de betrokkene is overleden)
- baten begraafplaatsrechten (via categorie 3.7)
- baten afkoopsommen grafrechten (via categorie 4.4.8)

Cultureel erfgoed - Archeologie

Cultureel erfgoed - Archeologie

Het duurzaam behoud van het bodemarchief en het vertellen van het ‘’archeologisch verhaal van de stad’’

Ontwikkelingen en voortgang

De doelstellingen van het taakveld zoals opgenomen onder “wat willen we bereiken” en “wat gaan we daarvoor doen” zijn nog actueel. Er zijn geen ontwikkelingen die aanleiding geven tot het vermelden van afwijkingen in het beoogde effect of onze inspanningen.

Wat willen we bereiken

Veiligstellen archeologisch erfgoed

Het veiligstellen van het archeologisch erfgoed en gemeentelijke monumenten in de bodem door

- tijdige toetsing van ruimtelijke (bouw)plannen
- inbreng van archeologie bij het opstellen van ruimtelijke (bouw)plannen

Duurzaam behoud van bodemarchief

Het documenteren en onderzoeken van waardevol archeologisch erfgoed dat door bodemingrepen definitief verloren dreigt te gaan.

Het vertellen van het archeologisch verhaal van de stad

- een bijdrage leveren aan de kennis over het verleden van Rotterdam door de uitvoering van archeologisch (veld)onderzoek
- de beleving en aantrekkelijkheid van de stad vergroten door het archeologisch verhaal te vertellen en te tonen aan scholieren, inwoners en toeristen

Wat gaan we daar voor doen

Veiligstellen archeologisch erfgoed

- wettelijke taken en het gemeentelijk archeologiebeleid uitvoeren
- archeologisch onderzoek uitvoeren (onder certificaat BRL SIKB 4000)
- archeologische werkzaamheden soepel uitvoeren tijdens bouwprojecten (voorkomen bouwstagnatie door toevalsvondsten)

Duurzaam behoud van bodemarchief

- archeologische documentatie en het gemeentelijk depot van bodemvondsten (Collectie Rotterdam) beheren
- archeologische werkzaamheden soepel uitvoeren tijdens bouwprojecten (voorkomen bouwstagnatie door toevalsvondsten)

Het vertellen van het archeologisch verhaal van de stad

- onderzoeksresultaten presenteren door middel van onderwijs, tentoonstellingen en publicaties
- kennis- en kwaliteitsontwikkeling bevorderen
- archeologische documentatie en het gemeentelijk depot van bodemvondsten (Collectie Rotterdam) beheren

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Cultureel erfgoed - Archeologie	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	326	180	187	187	187	187
Bijdragen rijk en medeoverheden	0	0	0	0	0	0
Overige opbrengsten derden	331	180	187	187	187	187
Overige baten	-5	0	0	0	0	0

Lasten exclusief reserves	1.837	1.244	1.240	1.235	1.229	1.229
Apparaatlasten	**0**	**1.016**	**1.014**	**1.009**	**1.003**	**1.004**
Inhuur	0	2	2	2	2	2
Overige apparaatslasten	0	39	7	7	4	4
Personeel	0	976	1.005	1.000	998	998
Interne resultaat	**1.746**	**-41**	**-42**	**-62**	**-62**	**-62**
Interne resultaat	1.746	-41	-42	-62	-62	-62
Programmalasten	**92**	**268**	**268**	**288**	**288**	**288**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	92	268	268	288	288	288
Overige programmalasten	0	0	0	0	0	0
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Saldo voor vpb en reserveringen	**-1.511**	**-1.064**	**-1.053**	**-1.048**	**-1.043**	**-1.043**
Saldo voor reserveringen	**-1.511**	**-1.064**	**-1.053**	**-1.048**	**-1.043**	**-1.043**
Saldo	**-1.511**	**-1.064**	**-1.053**	**-1.048**	**-1.043**	**-1.043**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Begroting 2019		**-813**	**-813**	**-813**	**-813**	**-813**
Bijstellingen Omissie 2019		**-99**	**-91**	**-91**	**-91**	**-91**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Opgave schoon, heel en veilig	Bezuinigingen/taakstellingen	0	16	17	19	19
Bijdrage dekking inzet handhavers	Intensiveringen	2	2	2	2	2
Concernhuisvesting	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	3	5	4	5	5
Digitaliseringsagenda	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	11	20	25	28	28
Verhoging baten als gevolg van inzet diverse activiteiten	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	0	2	2	2	2
Indexering 2020 en verder	Technische wijzigingen	0	-28	-27	-27	-27
Diverse bijstellingen	Technische wijzigingen	-168	-166	-167	-168	-168
Begroting na wijzigingen		**-1.064**	**-1.053**	**-1.048**	**-1.043**	**-1.043**

Toelichting financiële bijstellingen

Opgave schoon, heel en veilig

Voor 2020 e.v. ligt er een opgave om de werkzaamheden met betrekking op onder andere dit taakveld, uit te voeren met minder middelen. Het aandeel van dit taakveld in de totale opgave bedraagt vooralsnog € 16 in 2020, oplopend tot € 19 in 2023. De opgave gaat effect hebben op de uitvoering van de werkzaamheden in de stad. De invulling van de opgave wordt nog nader uitgewerkt, gedacht kan worden aan het terugbrengen van servicenormen, bezien van differentiatie naar gebieden of minder inzet en onderhoud. Nadere uitwerking en allocatie van deze mutatie vindt plaats bij de Begroting 2020.

Bijdrage dekking inzet handhavers

Bijdrage aan de uitbreiding van het aantal handhavers (BOA's) vanaf 2019 met € 500 per jaar. Nadere uitwerking en allocatie van deze mutatie vindt plaats bij de Begroting 2020.

Concernhuisvesting

Voor Concernhuisvesting worden meerjarig extra middelen beschikbaar gesteld, voor een toelichting zie programma Overhead en paragraaf Bedrijfsvoering. Dit leidt tot een begrotingsbijstelling van € 2,8 mln in 2019, oplopend tot € 6,1 mln in 2022. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma’s en taakvelden. Voor dit programma / taakveld betekent het een bijstelling van € 3 oplopend tot € 5.

Digitaliseringsagenda

Via de Digitaliseringsagenda (DA) wordt gezamenlijk gestuurd op het realiseren van de concernbrede digitale ambities. Zie voor een nadere toelichting het programma Overhead en de paragraaf Bedrijfsvoering. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma’s en taakvelden. Voor dit taakveld betekent het een bijstelling van € 11 oplopend tot € 28.

Verhoging baten als gevolg van inzet diverse activiteiten

Het genereren van meer baten door werkzaamheden kostendekkend te maken.

Indexering 2020 en verder

De budgetten zijn vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de voorjaarsnota.

Diverse bijstellingen

Dit betreffen diverse kleine bijstellingen.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

- Monumentenwet 1988/Wet op de archeologische monumentenzorg 2007 (Wamz)
- Erfgoedwet
- Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo)
- Beleidsnota Archeologie Rotterdam
- Archeologieverordening Rotterdam

Omschrijving taakveld

Het conserveren en voor publiek toegankelijk maken van cultureel erfgoed. Daarnaast is archeologie een wettelijke toetsingsonderdeel van het besluitvormingsproces bij ruimtelijke projecten. Het draagt bij aan een soepel verlopend bouwproces, waarbij verdichting (ook in de ondergrond) steeds vaker aan de orde is.

Milieubeheer - Nazorg bodemsanering en beheer Pagina 23

Milieubeheer - Nazorg bodemsanering en beheer

Het verbeteren van de kwaliteit van de ondergrond (bodemsanering)

Het voorkomen, weren en bestrijden van overlast door plaagdieren

Het vergroten van bewustwording en kennis over dierenwelzijn en het uitvoeren van de Nota Dierenwelzijn

Ontwikkelingen en voortgang

De doelstellingen van het taakveld zoals opgenomen onder “wat willen we bereiken” en “wat gaan we daarvoor doen” zijn nog actueel. Er zijn geen ontwikkelingen die aanleiding geven tot het vermelden van afwijkingen in het beoogde effect of onze inspanningen.

Wat willen we bereiken

Nazorg bodemsanering

Rotterdam verbetert de kwaliteit van de ondergrond waar dat kan zoveel mogelijk, zodat er meer gebruikstoepassingen ontstaan voor functies als ondergronds bouwen en verblijven of stadslandbouw.

Plaagdierbeheersing

Het uitgangspunt bij plaagdierenoverlast is allereerst de beheersing van de negatieve gevolgen en preventie. In tweede instantie wordt overgegaan tot bestrijding, met de wettelijke toegestane middelen. Door veel in te zetten op preventie en wering, ontstaan er minder plaagdieren en daaruit volgt dat er ook minder dieren gedood worden, met minder gebruik van chemische middelen. Dit is in lijn met het dierenwelzijnsbeleid.

Dierenwelzijn

Rotterdam kent een grote verscheidenheid aan inwoners én dieren. Er worden naar schatting zo'n 700.000 huisdieren gehouden in Rotterdam en daarnaast leven er diverse wilde dieren in onze stadsnatuur. Dierenwelzijn is een thema dat veel mensen na aan het hart ligt. Omdat de intrinsieke waarde van het dier meer en meer erkend wordt, heeft dit in 2014 geleid tot het besluit van het toenmalige college om dierenwelzijnsbeleid op te stellen. Dat beleid richt zich op bewustwording m.b.t. huisdierenwelzijn maar ook stadsnatuur, het op een verantwoorde wijze van het omgaan met overlastgevende dieren en kennis delen met maatschappelijke partners.

De nota dierenwelzijn is herzien en wordt in juni aan de raad aangeboden, Op hoofdlijnen wordt het beleid voortgezet, met een aantal accentverschuivingen ten opzichte van de eerste nota. Zo is er meer aandacht voor dieren en kwetsbare groepen en wordt er onderzoek gedaan naar een nieuw dierenasiel in Rotterdam. Aan betrokken partners is om inbreng gevraagd.

Wat gaan we daar voor doen

Nazorg bodemsanering

Bij functiewijziging van een nazorglocatie is het streven om de restverontreiniging te saneren en daarmee de beperkingen op het gebruik van de locatie op te heffen. Als sanering niet mogelijk is, adviseert de gemeente Rotterdam actief over het in stand houden van nazorgvoorzieningen en/of gebruiksbeperkingen.

Plaagdierbeheersing

We pakken meldingen van Rotterdammers over plaagdieren adequaat op en komen met een aanvaardbare oplossing voor beperking of minimalisering van de overlast. Dit kan ook betekenen dat er ingezet moet worden op

gedragsverandering van Rotterdammers met betrekking tot het schoonhouden van hun leefomgeving. We werken aan een strategie om verschillende doelgroepen goed aan te spreken over het onderwerp voedsel op straat en dieren voeren. Preventieve inzet is nodig om plaagdieren duurzaam te voorkomen en het ontstaan van de overlast te beperken. Het accent van plaagdierbeheersing ligt op beheersing ratten op de openbare weg en in woningen en bestrijding wespen in de openbare ruimte (wettelijke taken). Ook is er momenteel inzet op het bestrijden van mieren- en vliegenoverlast.

Dierenwelzijn

We continueren de acties uit de eerste nota dierenwelzijn en we blijven verbindingen leggen met partners. De nota is inmiddels herzien en wordt in juni 2019 aan de raad aangeboden. Er worden nieuwe acties benoemd, naast het voortzetten van bestaande activiteiten. Ook zal er aandacht blijven voor het vergroten van de samenhang en integraliteit bij beleidsterreinen die raken aan dierenwelzijn. Denk hierbij aan beleid m.b.t. natuurontwikkeling, groenbeheer, plaagdierbeheersing en evenementen.

Concrete acties zijn o.a.: het chippen van katten, onderzoek realisatie dierenasiel, het ondersteunen van de Stichting Zwerfkatten Rijnmond, het voortzetten van het meldpunt over agressieve honden, het organiseren van kennistafels, blijvend aandacht voor vegetarische gerechten in de bedrijfsrestauraties, het (laten) ontwikkelen van een keurmerk voor dierenwinkels en het opstellen van een afwegingskader aanpak overlastgevende dieren.

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Milieubeheer - Nazorg bodemsanering en Beheer	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	483	485	492	492	492	492
Bijdragen rijk en medeoverheden	0	0	0	0	0	0
Overige opbrengsten derden	483	485	492	492	492	492
Overige baten	0	0	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	1.769	2.043	2.085	2.085	2.084	2.084
Apparaatlasten	**822**	**967**	**995**	**994**	**994**	**994**
Inhuur	0	3	3	3	3	3
Overige apparaatslasten	61	34	31	31	30	30
Personeel	761	930	962	961	961	961

Interne resultaat	**564**	**732**	**746**	**746**	**746**	**746**
Interne resultaat	564	732	746	746	746	746
Programmalasten	**383**	**344**	**344**	**344**	**344**	**344**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	343	331	331	331	331	331
Overige programmalasten	9	13	13	13	13	13
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Sociale uitkeringen	1	0	0	0	0	0
Subsidies en inkomensoverdrachten	30	0	0	0	0	0
Saldo voor vpb en reserveringen	**-1.285**	**-1.557**	**-1.593**	**-1.593**	**-1.592**	**-1.592**
Saldo voor reserveringen	**-1.285**	**-1.557**	**-1.593**	**-1.593**	**-1.592**	**-1.592**
Saldo	**-1.285**	**-1.557**	**-1.593**	**-1.593**	**-1.592**	**-1.592**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Begroting 2019		**-1.503**	**-1.503**	**-1.503**	**-1.503**	**-1.503**
Bijstellingen Omissie 2019		**-23**	**-22**	**-22**	**-22**	**-22**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Opgave schoon, heel en veilig	Bezuinigingen/taakstellingen	0	2	2	2	2
Concernhuisvesting	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	0	1	1	1	1
Digitaliseringsagenda	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	1	2	3	3	3
Indexering 2020 en verder	Technische wijzigingen	0	-39	-39	-39	-39
Diverse bijstellingen	Technische wijzigingen	-32	-34	-35	-34	-34
Begroting na wijzigingen		**-1.557**	**-1.593**	**-1.593**	**-1.592**	**-1.592**

Toelichting financiële bijstellingen

Opgave schoon, heel en veilig

Voor 2020 e.v. ligt er een opgave om de werkzaamheden met betrekking op onder andere dit taakveld, uit te voeren met minder middelen. Het aandeel van dit taakveld in de totale opgave bedraagt vooralsnog € 2. De opgave gaat effect hebben op de uitvoering van de werkzaamheden in de stad. De invulling van de opgave wordt

nog nader uitgewerkt, gedacht kan worden aan het terugbrengen van servicenormen, bezien van differentiatie naar gebieden of minder inzet en onderhoud. Nadere uitwerking en allocatie van deze mutatie vindt plaats bij de Begroting 2020.

Concernhuisvesting

Voor Concernhuisvesting worden meerjarig extra middelen beschikbaar gesteld, voor een toelichting zie programma Overhead en paragraaf Bedrijfsvoering. Dit leidt tot een begrotingsbijstelling van € 2,8 mln in 2019, oplopend tot € 6,1 mln in 2022. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma's en taakvelden. Voor dit programma / taakveld betekent het een bijstelling van € 0 oplopend tot € 1.

Digitaliseringsagenda

Via de Digitaliseringsagenda (DA) wordt gezamenlijk gestuurd op het realiseren van de concernbrede digitale ambities. Zie voor een nadere toelichting het programma Overhead en de paragraaf Bedrijfsvoering. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma's en taakvelden. Voor dit taakveld betekent het een bijstelling van € 1 oplopend tot € 3.

Indexering 2020 en verder

De budgetten zijn vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de voorjaarsnota.

Diverse bijstellingen

Dit betreffen diverse kleine bijstellingen.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

Landelijk

- Wet op de publieke gezondheid
- Wettelijk Gebruiksvoorschrift toepassing rodenticiden (Ctgb)
- Handboek Integrated Pest Management
- Wet Dieren
- Besluit Houders van dieren

Gemeentelijk

- Nota Dierenwelzijn
- Actieplan Rattenoverlast
- Plan van aanpak agressieve honden

Omschrijving taakveld

Tot dit taakveld behoren gemeentelijke taken ter bescherming van het milieu. Dit Rotterdamse taakveld heeft betrekking op de nazorg bodemsanering, plaagdierbeheersing en het dierenwelzijnsbeleid.

Openbaar groen en (openlucht) recreatie - Beheer Pagina 24

Openbaar groen en (openlucht) recreatie - Beheer

Een mooie, diverse en uitnodigende openbare ruimte met een goed gespreid en toegankelijk recreatief aanbod houdt de stad gezond, leefbaar en aantrekkelijk in de verdichtende omgeving. Onze kenmerkende rivieren, parken, singels, plantsoenen, groen en recreatiegebieden hebben iedere Rotterdammer iets te bieden. Samen met bewoners en partners pakken we kansen die bijdragen aan een circulaire economie en uitdagingen rondom klimaatverandering.

Ontwikkelingen en voortgang

Vanuit het taakveld dragen we bij aan de uitwerking van het Urgentiedocument Rotterdams Weerwoord. Dit document is begin 2019 aangeboden aan en besproken met de Raad.

Wat willen we bereiken

Een aantrekkelijke, veilige, duurzame en prettig leefbare stad voor iedereen

Door groen, parken, singels en verblijfs-en speelplekken beschikbaar en veilig te houden dragen we bij een prettige leefbare stad voor iedereen.

Ook willen we aansluiten bij de behoefte van de Rotterdammers met ons aanbod voor om zo een aantrekkelijk en gezonde stad te zijn. Waarmee we het gebruik en de tevredenheid willen vergroten.

Een onderhoudbare stad die veilig en beschikbaar is voor gebruik

Door het ontwerp af te stemmen op het beheer en het beheer af te stemmen op het ontwerp. Daarnaast willen we ook de materiaal- en ontwerpkeuzes afstemmen op het beoogde gebruik, zodat het langer veilig en beschikbaar blijft voor gebruik.

Meer Rotterdammers in beweging: spelen, sporten, ontmoeten en recreëren

Door voldoende plekken en divers aanbod die aantrekkelijk zijn en aansluiten bij de behoefte van de Rotterdammers willen we het gebruik van de plekken laten toenemen. Om zo de gezondheid en vitaliteit te stimuleren onder de Rotterdammers.

Rotterdam ontwikkelt zich door als een klimaat adaptieve deltastad

Een robuuste en aaneengesloten groenvoorziening zorgt in samenhang met water mede voor klimaatadaptatie en vermindert hittestress. En aaneengesloten groen en bergingen zorgen voor opvang van extreme regenval. Parken, bomen en plantsoenen worden duurzaam onderhouden; diversiteit noodzakelijk tegen ziekten en plagen.

Samenwerking met betrokken bewoners versterken in het groen en gedeeld eigenaarschap stimuleren

Bewoners werken steeds vaker met de gemeente samen. Dit willen we stimuleren door zelfbeheer in het groen te bevorderen en bewoners gedeeld “eigenaarschap” te geven. Met het urgentiedocument Rotterdams Weerwoord motiveren we bewoners om hun eigen woning, tuin en straat klimaatbestendig in te richten. Op deze manier willen we bijdragen aan de medeverantwoordelijkheid, betrokkenheid en de gezondheid van de Rotterdammers.

Wat gaan we daar voor doen

Een aantrekkelijke, veilige, duurzame en prettig leefbare stad voor iedereen

Uitvoeren risico gestuurd beheer en onderhoud

- Opstellen en uitvoeren van beheer- en onderhoudsplannen voor de assets openbaar groen, bomen, speelvoorzieningen en water, waarbij de balans tussen prestaties, risico’s en kosten optimaal is afgewogen. Wet- en regelgeving, veiligheid, beschikbaarheid, milieu- en gezondheid, kwaliteit leefomgeving, imago en weerbaarheid, zijn hierbij onze kernwaarden.
- Door beheer en onderhoudswerkzaamheden in het groen zowel in tijd als zonering meer te differentiëren, voegen we ecologische waarde toe aan de stad.
- Bewust omgaan met onze logistieke stromen vanuit een circulaire gedachte, zoals die van de afvalstromen van groenafval en het bagger uit de singels dat we gebruiken als compost in de groenstroken.
- Samenwerken met verschillende partners in het onderhoud, waaronder met de Waterschappen in het baggerprogramma om de singels en watergangen op voldoende diepte te houden voor een goede doorstroming en om de waterkwaliteit op pijl te houden.

Een onderhoudbare stad die veilig en beschikbaar is voor gebruik

Inspecteren en schouwen

- Alle assets worden meerdere keren per jaar geïnspecteerd op afwijkingen en technische gebreken. Dit doen we om de onderhoudsbehoefte af te stemmen en beheer en onderhoudsplannen op te stellen.
- Verder worden ieder jaar onveilige of dode bomen en plantsoenelementen geschouwd op inboetbehoefte en –noodzaak. Het doel is om daarbij het aantal bomen en het aantal m2 groen minimaal gelijk te houden.

Uitvoeren projectmatig onderhoud

- Als assets technisch einde levensduur zijn, vervangen we deze en zorgen we ervoor dat bijvoorbeeld bij speelplekken de nieuwe inrichting aansluit bij de ambities rondom variatie, verblijf en vrije ruimte op de plek. Om zo variërend aanbod aan te bieden aansluitend op de verschillende doelgroepen en de verschillende wensen voor activiteiten. Waarbij het inzetten van flexibel en tijdelijk aanbod, zoals de producten "plug & play" en "move-fit" kan voorzien in een steeds veranderende behoefte

- We hebben oog voor de kinderen en volwassenen met een beperking. We richten de speel- en sportplekken bewust in op toegankelijkheid en samenspelen, Daar waar mogelijk bij herinrichtingsprojecten komen meer groenvoorzieningen en bomen waarbij er extra aandacht is voor ecologische diversiteit, toekomstbestendigheid, variatie en spreiding in de wijk en stad

- Bij (her)inrichtingsprojecten kansen benutten voor extra wateropvangmogelijkheden. We verbinden groen en water waar dit mogelijk is. Ook houden we de watergang veilig door deze voldoende diep te houden en vervangen we de beschoeiingen, stuwen en duikers waar nodig

Meer Rotterdammers in beweging: spelen, sporten, ontmoeten en recreëren

Meer variatie, verblijf en vrije ruimte in de wijk

- Door bij vervangingsprojecten op speel- en sportplekken in te zetten op meer divers aanbod voor meerdere doelgroepen, verschillend spel- en sportactiviteiten en verschillende uitstralingen. Zodat plekken een eigen identiteit krijgen en meer aansluiten bij de verschillende behoeftes in de wijk

Behoeftegericht werken

- Daarnaast door bewoners van jong tot oud, met en zonder beperking aan de voorkant te betrekken in de (jeugd) participatie om goed gevoel te krijgen en aan te sluiten bij de behoefte in de wijk

Monitoren van gebruiker

- Gebruik op verblijfsplekken meten voor beter inzicht in het huidig gebruik van bestaande speel- en sportplekken. Deze data gebruiken bij ontwerpvraagstukken en programmering van het speel- en sportaanbod

Rotterdam ontwikkelt zich door als een klimaat adaptieve deltastad

Urgentiedocument Rotterdams Weerwoord opstellen

- Als aanvulling op grootschalige klimaatadaptieve projecten uit het Urgentiedocument Rotterdams Weerwoord, nemen we samen met de Rotterdammers kleinschalige maatregelen op straatniveau, op openbaar en privaat terrein. Waarbij we kansen zien om tegelijkertijd de leefbaarheid in buurten en wijken te verbeteren, de biodiversiteit in de stad vergroten en de betrokkenheid en actieve deelname van Rotterdammers aan de samenleving toe te laten nemen

Ontwikkelen innovatieve klimaatadaptieve concepten

- Door gezamenlijk innovatieve oplossingen te ontwikkelen en te testen willen we een meer klimaat adaptieve stad. Zo zijn we in de voedseltuin al samen met particuliere initiatiefnemers een experiment gestart. Hierin onderzoeken we de effecten op de vegetatie in verschillende bodemprofielen. Met als doel om passende vegetatie te hebben die goed bestand is tegen extreme droogte en natte periodes

Gebruiken speel- en boomdepot

- Bomen die binnen een project niet hergebruikt kunnen worden, maar die kwalitatief nog goed zijn, gaan naar andere locaties in de stad of in laatste instantie naar het bomendepot, totdat er een definitieve nieuwe locatie beschikbaar is
- Daarnaast willen we inzetten in het hergebruik van materialen zoals speeltoestellen. Toestellen worden hergebruikt wanneer deze vervangen worden bij herinrichtingsprojecten, maar nog in goede staat zijn. Organisch afval krijgt een herbestemming, zoals boomstammen als meubilair, houtsnippers als verhardingsmateriaal voor wandelpaden of bladafval en bagger uit de singels als compost in de groenstroken

Bewuste keuze ondergronden

- Ondergronden op speel en sportvelden zoals gras, boomschors, zand dragen op een natuurlijke manier bij aan de wateropgave en tegen hittestress. Kunstgras kan op een kunstmatige manier in combinatie met kratten bijdragen aan het opvangen van water bij heftige regenbuien. Verbeteren van de standplaats en ondergronden voor groen en bomen

- Aanbesteden met aandacht voor circulair

Samenwerking met betrokken bewoners versterken in het groen en gedeeld eigenaarschap stimuleren

Samenwerkingen met betrokken bewoners

- Stimuleren en faciliteren zelfbeheer door onder andere met vrijwilligersgroepen in parken samen te werken en bewoners gedeeld ‘eigenaarschap’ te geven
- Stimuleren bewoners om hun eigen tuinen en straten te vergroenen en bewust te maken van de positieve effecten hiervan met onder andere acties rondom ‘tegel eruit, groen erin’. Inzetten tuincoaches in de wijken

Organiseren (kinder)participatiesessies bij projecten

- Rotterdammers zijn steeds meer betrokken bij ontwikkelingen in hun buurt. Dit willen we stimuleren door kinderen, jongeren en volwassenen de gelegenheid te geven om aan te geven waar zij behoefte aan hebben en wat zij graag zouden willen doen in de openbare ruimte
- Gebruikmaken van de ontwikkelde kinderparticipatie toolbox. Bij verschillende projecten bijvoorbeeld het speelplekje op de hoek van de straat of de sportplek in het park

Effect indicatoren		**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Collegetarget 10: Stijging van het percentage panden dat geen verhoogde kans op wateroverlast bij hevige regen heeft van 88% naar 90%.	**Streefwaarde**		**88%**	**88%**	**89%**	**90%**	**90%**
	Realisatie	**88%**					

Bron: Bluelabel (juli 2018), 12% van de panden heeft kans op overlast bij een hevige bui.

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Openbaar groen en (openlucht) recreatie - Beheer	**Realisatie 2018**	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**	**Raming 2021**	**Raming 2022**	**Raming 2023**
Baten exclusief reserves	768	0	13	13	13	13
Bijdragen rijk en medeoverheden	209	0	0	0	0	0
Overige opbrengsten derden	475	0	13	13	13	13
Overige baten	84	0	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	34.885	45.272	46.858	44.214	44.505	44.820
Apparaatlasten	**28.406**	**5.307**	**5.295**	**5.268**	**5.240**	**5.240**
Inhuur	71	9	10	10	10	10
Overige apparaatslasten	1.020	164	-2	-5	-22	-21
Personeel	27.315	5.134	5.288	5.264	5.252	5.252
Interne resultaat	**-27.354**	**12.120**	**12.375**	**12.375**	**12.375**	**12.375**
Interne resultaat	-27.354	12.120	12.375	12.375	12.375	12.375

Programmalasten	**33.833**	**27.844**	**29.188**	**26.571**	**26.891**	**27.205**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	32.458	25.759	26.930	24.015	24.039	24.078
Kapitaallasten	972	1.584	1.750	2.047	2.342	2.618
Overige programmalasten	404	501	509	509	509	509
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Subsidies en inkomensoverdrachten	0	0	0	0	0	0
Saldo voor vpb en reserveringen	**-34.118**	**-45.272**	**-46.845**	**-44.201**	**-44.492**	**-44.807**
Saldo voor reserveringen	**-34.118**	**-45.272**	**-46.845**	**-44.201**	**-44.492**	**-44.807**
Reserves	715	-1.171	578	75	74	73
Onttrekking reserves	715	579	578	75	74	73
Toevoeging reserves	0	1.750	0	0	0	0
Saldo	**-33.403**	**-46.443**	**-46.267**	**-44.125**	**-44.417**	**-44.734**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Begroting 2019		**-49.339**	**-47.856**	**-47.583**	**-47.867**	**-47.867**
Bijstellingen Omissie 2019		**-923**	**-884**	**-887**	**-873**	**-873**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Extra activeren maatschappelijk nut	Bezuinigingen/taakstellingen	4.190	4.190	4.190	4.190	4.190
Opgave schoon, heel en veilig	Bezuinigingen/taakstellingen	0	88	92	99	99
Bijdrage dekking inzet handhavers	Intensiveringen	11	11	11	11	11
Impact investing	Intensiveringen	0	1	1	1	0
Rotterdams Weerwoord	Intensiveringen	0	-2.450	0	0	0
Bestemmingsreserve blauwalg Kralingse Plas	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-1.750	0	0	0	0
Kapitaallasten activeren maatschappelijk nut	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-102	-478	-804	-1.124	-1.440
Concernhuisvesting	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	13	26	23	28	28
Digitaliseringsagenda	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	57	103	129	145	145
Verhoging baten als gevolg van inzet diverse activiteiten	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	0	13	13	13	13
Activeren investeringen maatschappelijk nut	Technische wijzigingen	4.160	4.160	4.160	4.160	4.160
Actualiseren begroting tijdschrijven	Technische wijzigingen	-223	-223	-223	-223	-223

Organisatiekosten Programma Veerkrachtig BoTu 2028	Technische wijzigingen	2	0	0	0	0
Inhaalslag Nota Kapitaalgoederen	Technische wijzigingen	-2.650	-2.650	-2.650	-2.650	-2.650
Indexering 2020 en verder	Technische wijzigingen	0	-429	-438	-438	-438
Diverse bijstellingen	Technische wijzigingen	111	111	111	111	112
Begroting na wijzigingen		**-46.443**	**-46.267**	**-44.125**	**-44.417**	**-44.734**

Toelichting financiële bijstellingen

Extra activeren maatschappelijk nut

Met ingang van 2018 wordt naar aanleiding van de aangescherpte BBV-regelgeving een deel van de uitgaven aangemerkt als investering. Op basis van verdere uitwerking van deze regelgeving in de nieuwe nota kapitaalgoederen blijkt een groter gedeelte vervangingsinvestering te zijn.

Opgave schoon, heel en veilig

Voor 2020 e.v. ligt er een opgave om de werkzaamheden met betrekking op onder andere dit taakveld, uit te voeren met minder middelen. Het aandeel van dit taakveld in de totale opgave bedraagt vooralsnog € 88. De opgave gaat effect hebben op de uitvoering van de werkzaamheden in de stad. De invulling van de opgave wordt nog nader uitgewerkt, gedacht kan worden aan het terugbrengen van servicenormen, bezien van differentiatie naar gebieden of minder inzet en onderhoud. Nadere uitwerking en allocatie van deze mutatie vindt plaats bij de Begroting 2020.

Bijdrage dekking inzet handhavers

Bijdrage aan de uitbreiding van het aantal handhavers (BOA's) vanaf 2019 met € 500 per jaar. Nadere uitwerking en allocatie van deze mutatie vindt plaats bij de Begroting 2020.

Rotterdams Weerwoord

Het veranderende klimaat heeft een negatief effect op de leefbaarheid van de stad. Hevigere buien, periodes van droogte en hete zomerdagen vragen om een grootschalige stadsbrede aanpak. Het Rotterdams Weerwoord is ons antwoord. Door waterbergingen in de buitenruimte te combineren met groenen daken, vergroten we de sponswerking van de stad. In natte tijden houden we de regen vast, om wateroverlast in woningen en de buitenruimte tegen te gaan. In droge tijden maken we gebruik van datzelfde water, om onze bomen en planten water te geven. Het college heeft geld beschikbaar gesteld om aan de slag te gaan met de ambitie beschreven in het Rotterdams Weerwoord. De uitvoeringsagenda is 1 januari 2020 gereed.

Bestemmingsreserve blauwalg Kralingse Plas

In 2017 is er bij de voorjaarsretraite extra geld beschikbaar gesteld om de waterkwaliteit in de Kralingse plas te verbeteren. Door de complexiteit heeft het project Kralingse Plas vertraging opgelopen. Om het gehele werk op een goede manier uit te voeren is extra onderzoek en extra afstemming vereist. Met deze bijstelling wordt het in 2018 niet bestede bedrag toegevoegd aan de bestemmingsreserve Kralingse Plas.

Kapitaallasten activeren maatschappelijk nut

Integrale rioolprojecten waarbij tevens sprake is van een groen of wegen aandeel worden vanaf 2018 ten gevolge van de aangescherpte BBV regelgeving beschouwd als investering en worden daardoor geactiveerd. Met deze bijstelling worden de hiermee samenhangende kapitaallasten in de begroting verwerkt.

Concernhuisvesting

In 2018 heeft een evaluatie en doorontwikkeling van het huisvestingconcept plaatsgevonden. Zie hiervoor het programma overhead en de paragraaf Bedrijfsvoering. De invoering van het nieuwe huisvestingsconcept leidt voor het programma Overhead tot een begrotingsbijstelling van € 2,8 mln in 2019, oplopend tot € 6,1 mln in 2022. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma's en taakvelden. Voor dit programma / taakveld betekent het een bijstelling van € 54 in 2019 oplopend tot € 117 in 2023.

Digitaliseringsagenda

Via de Digitaliseringsagenda (DA) wordt gezamenlijk gestuurd op het realiseren van de concernbrede digitale ambities. Zie voor een nadere toelichting het programma Overhead en de paragraaf Bedrijfsvoering. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma's en taakvelden. Voor dit taakveld betekent het een bijstelling van € 57 oplopend tot € 145.

Verhoging baten als gevolg van inzet diverse activiteiten

Het genereren van meer baten door werkzaamheden kostendekkend te maken.

Activeren investeringen maatschappelijk nut

De ombuigingen zoals opgenomen in het coalitieakkoord 2018-2022 is in de begroting op één centrale plek verwerkt. Met deze bijstelling wordt het budget geheralloceerd.

Actualiseren begroting tijdschrijven

Op een aantal grote projecten worden de apparaatslasten van afdelingen anders verdeeld dan in de begroting. Met deze mutatie wordt de begroting aangepast aan de realiteit.

Organisatiekosten Programma Veerkrachtig BoTu 2028

De gebiedsorganisatie neemt met ingang van 2019 de organisatie van het programma Veerkrachtig BoTu 2028 op zich. Met het oog hierop wordt door herschikking van de begroting eenmalig € 400 aan de begroting van het taakveld ‘Gebieden’ toegevoegd. Voor dit programma / taakveld betekent het een bijstelling van € 2.

Inhaalslag Nota Kapitaalgoederen

Het budget voor de intensiveringen in de buitenruimten zoals opgenomen in het coalitieakkoord 2018-2022 wordt met deze bijstellingen geheralloceerd.

Indexering 2020 en verder

De budgetten zijn vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de Voorjaarsnota.

Diverse bijstellingen

Dit betreffen diverse kleine bijstellingen.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

- Rotterdamse Weerwoord
- Beheeraanpak openbaar groen
- Bomenstructuurvisie
- CROW beeldsystematiek 2017
- Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie
- Erfgoedagenda Rotterdam 2017-2020
- Speelvisie om op naar buiten!
- Leidraad bestendig groenbeheer (2018)
- Erfgoedwet
- Natuurkaart Rotterdam
- Programma Kansrijke Wijken

- Programma Rivieroevers
- Rotterdamse Adaptatie Strategie
- Rotterdam Staat van de Stad
- Handboek Openbare ruimte Rotterdamse Stijl
- Stadsvisie
- Strategisch Assetmanagementplan Stadsbeheer
- Verhaal van de stad
- Visie Openbare Ruimte Binnenstad Rotterdam
- (Herijking) Waterplan 2
- Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo)
- Wet milieubeheer
- Wet Natuurbescherming
- Wet ruimtelijke ordening

Omschrijving taakveld

Tot dit Rotterdamse taakveld behoren:

- natuurbescherming, onderhoud van bos, heide en overige natuurgebieden
- aanleg en onderhoud van openbaar groen inclusief het plaatsen en onderhouden van kunstwerken in de openbare ruimte
- aanleg en onderhoud van openbaar water: vijvers en kleine watergangen, waaronder het schoonhouden van sloten, onderhouden van taluds en betuining
- aanleg en onderhoud van speelvoorzieningen

Openbare orde en veiligheid - Niet gesprongen explosieven WOII

Pagina 25

Openbare orde en veiligheid - Niet gesprongen explosieven WOII

De gemeente maakt een veilig gebruik van de ondergrond mogelijk

Ontwikkelingen en voortgang

De doelstellingen van het taakveld zoals opgenomen onder “wat willen we bereiken” en “wat gaan we daarvoor doen” zijn nog actueel. Er zijn geen ontwikkelingen die aanleiding geven tot het vermelden van afwijkingen in het beoogde effect of onze inspanningen.

Wat willen we bereiken

Er worden geen toevalsvondsten gedaan van NGE bij werkzaamheden in verdachte gebieden binnen de gemeente

Stakeholders van projecten in verdachte gebieden zijn op de hoogte van de mogelijke aanwezigheid van NGE en hebben voorzorgsmaatregelen genomen

Bij functiewijziging van een verdachte locatie is het streven om de risico's van NGE weg te nemen en daarmee de beperkingen op het gebruik van de verdachte locaties op te heffen

Gevonden NGE kunnen op een veilige manier binnen de gemeente worden vernietigd

Wat gaan we daar voor doen

Er worden geen toevalsvondsten gedaan van NGE bij werkzaamheden in verdachte gebieden binnen de gemeente

- de informatie over mogelijke NGE in de ondergrond van de gemeente is volledig en actueel
- verzoeken om informatie over NGE worden binnen de daarvoor geldende termijnen geleverd

Stakeholders van projecten in verdachte gebieden zijn op de hoogte van de mogelijke aanwezigheid van NGE en hebben voorzorgsmaatregelen genomen

- bij vergunningsprocedures wordt de aanvrager, indien noodzakelijk, geïnformeerd over de mogelijke aanwezigheid van NGE en de noodzakelijke vervolgacties

Bij functiewijziging van een verdachte locatie is het streven om de risico's van NGE weg te nemen en daarmee de beperkingen op het gebruik van de verdachte locaties op te heffen

- de informatie over mogelijke NGE in de ondergrond van de gemeente is volledig en actueel
- indien mogelijk (techniek, planning, financiën) zal bij de uitvoering van projecten geprobeerd worden eventueel aanwezige NGE te ruimen ook als dit voor de realisatie van het project niet strikt noodzakelijk is (werk met werk maken)

Gevonden NGE kunnen op een veilige manier binnen de gemeente worden vernietigd

- zorgen voor de beschikbaarheid van voldoende "springlocaties" waar NGE gecontroleerd kunnen worden vernietigd

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Openbare orde en veiligheid - Niet gesprongen explosieven WOII	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	-43	876	876	876	876	876
Bijdragen rijk en medeoverheden	-43	876	876	876	876	876
Lasten exclusief reserves	3.586	874	886	886	886	886
Interne resultaat	**401**	**492**	**504**	**504**	**504**	**504**
Interne resultaat	401	492	504	504	504	504

Programmalasten	**3.185**	**382**	**382**	**382**	**382**	**382**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	1.514	382	382	382	382	382
Overige programmalasten	0	0	0	0	0	0
Subsidies en inkomensoverdrachten	1.671	0	0	0	0	0
Saldo voor vpb en reserveringen	**-3.629**	**2**	**-10**	**-10**	**-10**	**-10**
Saldo voor reserveringen	**-3.629**	**2**	**-10**	**-10**	**-10**	**-10**
Saldo	**-3.629**	**2**	**-10**	**-10**	**-10**	**-10**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Begroting 2019		**2**	**2**	**2**	**2**	**2**
Bijstellingen Omissie 2019		**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Indexering 2020 en verder	Technische wijzigingen	0	-12	-12	-12	-12
Begroting na wijzigingen		**2**	**-10**	**-10**	**-10**	**-10**

Toelichting financiële bijstellingen

Indexering 2020 en verder

De budgetten zijn vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de voorjaarsnota.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

Arbeidsomstandighedenbesluit, artikel 4.10 lid 2 (Staatsblad nr. 142, 7 maart 2006)

Arbeidsomstandighedenregeling, artikel 4.17f (Staatscourant nr. 4230, 16 maart 2012)

Circulaire Vliegtuigberging (Staatscourant nr. 54987, 19 oktober 2016)

Beheer- en beleidsplan niet-gesprongen explosieven uit de Tweede Wereldoorlog

Omschrijving taakveld

Tot dit taakveld behoren alle gemeentelijke taken op het gebied van beleid, toezicht en ruiming van Niet Gesprongen Explosieven (NGE) uit WOII.

In 2019 wordt door het Rijk een landelijke kenniscentrum opgericht dat gemeenten gaat ondersteunen bij vragen rondom het opsporen en ruimen van NGE. Het kenniscentrum krijgt ook de opdracht een normenkader te ontwikkelen hoe om te gaan met NGE.

Overige baten en lasten - Lease

Pagina 26

Overige baten en lasten - Lease

Een duurzaam en goed werkend gemeentelijk wagenpark en circulaire inzamelmiddelen. Waarbij het noodzakelijk is om de emissie van schadelijke stoffen door uitstoot van de gemeentelijke (interne) mobiliteit in Rotterdam te voorkomen dan wel te verminderen ten behoeve van het klimaat en de gezondheid van de Rotterdammer. Rotterdam heeft bovendien een voorbeeldfunctie.

Deze doelstelling is gekoppeld aan de programmadoelstelling: Een duurzaam, energiezuinig Rotterdam, met een betere luchtkwaliteit.

Ontwikkelingen en voortgang

De doelstellingen van het taakveld zoals opgenomen onder “wat willen we bereiken” en “wat gaan we daarvoor doen” zijn nog actueel. Er zijn geen ontwikkelingen die aanleiding geven tot het vermelden van afwijkingen in het beoogde effect of onze inspanningen.

Wat willen we bereiken

Het gehele gemeentelijke wagenpark is in 2030 emissieloos

- personenwagens zijn in 2023 emissieloos
- lichte bedrijfsvoertuigen zijn in 2025 emissieloos
- zware bedrijfsvoertuigen zijn in 2030 emissieloos

Wat gaan we daar voor doen

Het gehele gemeentelijke wagenpark is in 2030 emissieloos

- het aankopen en beheren van de gemeentelijke voertuigen en andere voertuigen van, met name, overheid gelieerde organisaties

- het voorkomen dan wel verminderen van emissie van schadelijke stoffen door uitstoot van de gemeentelijke mobiliteit in Rotterdam
- het onderhouden van de gemeentelijke inzamelmiddelen, waarbij circulariteit een belangrijk aspect vormt

De gemeente is verantwoordelijk voor een duurzame mobiliteitskeuze en faciliteert andere duurzame modaliteiten in samenhang met de energietransitie. De keuze voor een (werk)voertuig maakt de gemeente op basis van de grootste bedrijfszekerheid en de schoonste techniek met de meest schone componenten. Bij vergelijkbare alternatieven geven de laagste exploitatiekosten uiteraard de doorslag. Vervanging vindt plaats op natuurlijke momenten.

De ontwikkelingen op het vlak van emissieloze personenwagens gaan gestaag verder. Daarnaast is het van belang om de ontwikkelingen op het vlak van emissieloze (werk)voertuigen (lichte en zware bedrijfsvoertuigen) te volgen en in samenwerking met de markt emissieloze (werk)voertuigen te gaan ontwikkelen. Hiertoe gaan we in 2019 ca. 15 pilots met lichte en zware bedrijfsvoertuigen doen, denk daarbij aan emissieloze bestelbusjes, huisvuilophaalwagens, veegmachines e.d..

Tot slot geeft de gemeente vorm aan de verduurzaming van het woon-werkverkeer en werk-werkverkeer van de gemeente Rotterdam, door o.a. de bestaande HR-regelingen tegen het licht te houden en het gedrag van medewerkers t.a.v. keuze modaliteiten te beïnvloeden.

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Overige baten en lasten - Lease	**Realisatie 2018**	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**	**Raming 2021**	**Raming 2022**	**Raming 2023**
Baten exclusief reserves	38.997	39.433	40.193	40.426	40.980	41.691
Bijdragen rijk en medeoverheden	-678	-636	-636	-636	-636	-636
Overige opbrengsten derden	42.591	42.319	43.079	43.312	43.866	44.577
Overige baten	-2.916	-2.250	-2.250	-2.250	-2.250	-2.250
Lasten exclusief reserves	28.400	28.906	29.590	29.773	30.272	30.985
Apparaatlasten	**7.906**	**9.801**	**9.769**	**9.717**	**9.662**	**9.664**
Inhuur	39	104	107	107	107	107
Overige apparaatslasten	164	343	24	17	-14	-12
Personeel	7.703	9.355	9.638	9.593	9.569	9.569
Interne resultaat	**-38.202**	**-29.035**	**-28.716**	**-28.716**	**-28.716**	**-28.716**

Interne resultaat	-38.202	-29.035	-28.716	-28.716	-28.716	-28.716
Programmalasten	**58.696**	**48.139**	**48.538**	**48.772**	**49.326**	**50.037**
Financieringslasten	0	0	0	0	0	0
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	30.130	19.957	19.373	19.340	19.259	19.259
Kapitaallasten	26.290	25.857	26.840	27.107	27.742	28.453
Overige programmalasten	2.276	2.325	2.325	2.325	2.325	2.325
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Saldo voor vpb en reserveringen	**10.597**	**10.527**	**10.602**	**10.653**	**10.708**	**10.706**
Vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0
Saldo voor reserveringen	**10.597**	**10.527**	**10.602**	**10.653**	**10.708**	**10.706**
Reserves	0	340	340	340	340	340
Onttrekking reserves	0	340	340	340	340	340
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Saldo	**10.597**	**10.867**	**10.942**	**10.993**	**11.048**	**11.046**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Begroting 2019		**11.127**	**11.139**	**11.138**	**11.138**	**11.138**
Bijstellingen Omissie 2019		**-415**	**-333**	**-333**	**-333**	**-333**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019						
Opgave schoon, heel en veilig	Bezuinigingen/taakstellingen	0	169	178	190	190
Bijdrage dekking inzet handhavers	Intensiveringen	21	21	21	21	21
Impact investing	Intensiveringen	0	2	2	2	2
Concernhuisvesting	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	25	50	44	55	55
Digitaliseringsagenda	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	110	198	248	279	279
Verhoging baten als gevolg van inzet diverse activiteiten	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	0	25	25	25	25
Organisatiekosten Programma Veerkrachtig BoTu 2028	Technische wijzigingen	4	0	0	0	0
Diverse bijstellingen	Technische wijzigingen	-5	-329	-330	-329	-331
Begroting na wijzigingen		**10.867**	**10.942**	**10.993**	**11.048**	**11.046**

Toelichting financiële bijstellingen

Opgave schoon, heel en veilig

Voor 2020 e.v. ligt er een opgave om de werkzaamheden met betrekking op onder andere dit taakveld, uit te voeren met minder middelen. Het aandeel van dit taakveld in de totale opgave bedraagt vooralsnog € 169 voor 2020 oplopend naar € 190 in 2023. De opgave gaat effect hebben op de uitvoering van de werkzaamheden in de stad. De invulling van de opgave wordt nog nader uitgewerkt, gedacht kan worden aan het terugbrengen van servicenormen, bezien van differentiatie naar gebieden of minder inzet en onderhoud. Nadere uitwerking en allocatie van deze mutatie vindt plaats bij de Begroting 2020.

Bijdrage dekking inzet handhavers

Bijdrage aan de uitbreiding van het aantal handhavers (BOA's) vanaf 2019 met € 500 per jaar. Voor dit taakveld is dat € 21.

Concernhuisvesting

Voor Concernhuisvesting worden meerjarig extra middelen beschikbaar gesteld, voor een toelichting zie programma Overhead en paragraaf Bedrijfsvoering. Dit leidt tot een begrotingsbijstelling van € 2,8 mln in 2019, oplopend tot € 6,1 mln in 2022. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma’s en taakvelden. Voor dit programma / taakveld betekent het een bijstelling van € 25 in 2019 oplopend tot € 55 in 2023.

Digitaliseringsagenda

Via de Digitaliseringsagenda (DA) wordt gezamenlijk gestuurd op het realiseren van de concernbrede digitale ambities. Zie voor een nadere toelichting het programma Overhead en de paragraaf Bedrijfsvoering. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma’s en taakvelden. Voor dit programma / taakveld betekent het een bijstelling van € 110 in 2019 oplopend tot € 279 in 2023.

Verhoging baten als gevolg van inzet diverse activiteiten

Het genereren van meer baten door werkzaamheden kostendekkend te maken.

Organisatiekosten Programma Veerkrachtig BoTu 2028

De gebiedsorganisatie neem met ingang van 2019 de organisatie van het programma Veerkrachtig BoTu 2028 op zich. Met het oog hierop wordt door herschikking van de begroting eenmalig € 400 aan de begroting van het taakveld 'Gebieden' toegevoegd. De bijdrage in 2019 voor dit taakveld bedraagt € 4.

Diverse bijstellingen

Dit betreffen diverse bijstellingen.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

Parijsakkoord Klimaatconferentie Parijs 2015

In de afgelopen tijd zijn op het gemeentelijke vlak een aantal nota's, ontwikkelingen en samenwerkingsverbanden opgesteld. Denk daarbij aan: de Rotterdamse Brandstoffenaanpak: Een duurzame brandstofvisie met LEF en de Koersnota Schone lucht: voor een aantrekkelijk en schoon Rotterdam. Via Logistiek 010 maken overheid en bedrijfsleven zich samen sterk voor duurzame oplossingen die de luchtkwaliteit en de bereikbaarheid van de Rotterdamse binnenstad verbeteren.

Op Rijksniveau is de regering druk bezig met het opstellen van de klimaatwet

Omschrijving taakveld

Tot dit taakveld behoort het resultaat van de activiteiten van Roteb Lease.

Riolering

Pagina 27

Riolering

Rotterdam, als grote stad in de delta, beheert en onderhoudt haar riolering en stedelijke watersysteem voortvarend om een gezonde en leefbare stad met droge voeten te blijven. Rotterdammers kunnen ondanks de al merkbare effecten van klimaatverandering daardoor vrij van gezondheidsrisico's dicht op elkaar leven. Ze houden droge voeten en de economische bedrijvigheid in de stad gaat tijdens en na hevige neerslag gewoon door. Samen met bewoners en partners pakken we kansen die bijdragen aan een circulaire economie en uitdagingen rondom klimaatverandering.

Ontwikkelingen en voortgang

De doelstellingen van het taakveld zoals opgenomen onder “wat willen we bereiken” en “wat gaan we daarvoor doen” zijn nog actueel. Er zijn geen ontwikkelingen die aanleiding geven tot het vermelden van afwijkingen in het beoogde effect of onze inspanningen.

Wat willen we bereiken

Gezonde en aantrekkelijke stad met een robuust stedelijk watersysteem

Het stedelijk watersysteem bestaat uit 3 componenten, die nauw met elkaar verweven zijn: de buitenruimte, de afvalwaterketen en het oppervlakte- en grondwatersysteem. Om een gezonde en aantrekkelijke stad met een robuust stedelijk watersysteem te bereiken zorgen we ervoor dat:

- de volksgezondheid en het milieu beschermd wordt door het doelmatig inzamelen en transporteren van stedelijk afvalwater
- wateroverlast wordt voorkomen door het doelmatig inzamelen, transporteren en verwerken van hemelwater
- structurele nadelige gevolgen van een hoge of lage grondwaterstand voorkomen of beperkt worden door doelmatige maatregelen in openbaar gebied

Rotterdam ontwikkelt zich door als een klimaat adaptieve deltastad

Onze onder de zeespiegel gelegen stad blijft een aantrekkelijke en veilige plaats waarbij we zoveel mogelijk bestand zijn tegen extreme weersinvloeden en de sponswerking van de stad herstellen. Omdat slechts 40% van de stad openbare ruimte is, kunnen we deze veranderingen alleen realiseren met een langetermijnaanpak die we gezamenlijk en integraal met alle belanghebbenden moeten uitvoeren.

Wat gaan we daar voor doen

Gezonde en aantrekkelijke stad met een robuust stedelijk watersysteem

- De gemeentelijke riolering beheren en onderhouden zodanig (d.m.v. assetmanagement) dat deze robuust, betrouwbaar en klimaatbestendig is en blijft.
- Komende collegeperiode wordt een nieuw Gemeentelijk Riolerings Plan (GRP) opgesteld.
- Alle assets binnen het stedelijk watersysteem worden aan de hand van inspecties, risicoanalyses en (rendements)berekeningen gemonitord en gereinigd.
- De gebieden met een verhoogd risico voor grondwateronderlast krijgen prioriteit in het rioolvervangingsprogramma. Om grondwateroverlast na rioolvervanging te voorkomen, wordt gelijktijdig drainage naar oppervlaktewater aangelegd in openbaar gebied.
- Rotterdam werkt in de afvalwaterketen (RoSA: Rotterdamse samenwerking in de Afvalwaterketen) aan het stedelijk watersysteem van de toekomst.

- Rotterdammers zijn steeds meer betrokken bij de openbare ruimte in hun straat of buurt. Dit willen we stimuleren door bij rioolvervangingsprojecten op voorhand samen te werken aan de plannen en bewoners gedeeld ‘eigenaarschap’ te geven over de te nemen klimaatmaatregelen.

Rotterdam ontwikkelt zich door als een klimaat adaptieve deltastad

- Het aantal panden dat een verhoogde kans op wateroverlast bij hevige regen heeft moet omlaag. Om dit te monitoren wordt gebruik gemaakt van Bluelabel. Bluelabel vertaalt de impact van een heftige bui naar de gevolgen voor elk afzonderlijk pand en is vergelijkbaar met het energielabel van een woning. Gemeente Rotterdam is vanaf het begin betrokken bij deze ontwikkeling.
- Met het Urgentiedocument Rotterdams Weerwoord willen we een beweging in gang zetten om samen met de Rotterdammers de stad voor te bereiden op klimaatverandering. Als aanvulling op de grootschalige klimaatadaptieve projecten, nemen we samen met de Rotterdammers kleinschalige maatregelen op straatniveau, op openbaar en privaat terrein. Ook motiveren we vastgoedontwikkelaars, gebouweigenaren en woningcorporaties om klimaatadaptieve maatregelen te nemen (stimuleringsfonds). Waarbij we kansen zien om tegelijkertijd de leefbaarheid in buurten en wijken te verbeteren, biodiversiteit in de stad vergroten en de betrokkenheid en actieve deelname van Rotterdammers aan de samenleving toe te laten nemen. Zo zorgen hevige neerslag, bodemdaling, droogte en hitte niet voor achteruitgang van de leefkwaliteit van onze stad.
- Samen met bewoners aanpassingen en verbeteringen bedenken en uitvoeren aan de riolering en buitenruimte om de veranderende omstandigheden, als gevolg van klimaatverandering en stedelijke ontwikkelingen, op te kunnen vangen.
- We stimuleren bewoners om hun eigen tuinen en straten te vergroenen en bewust te maken van de positieve effecten hiervan. Op deze manier werken we aan bewustwording op het gebied van het klimaatbestendig inrichten van tuinen en straten. Het Urgentiedocument Rotterdams Weerwoord biedt hiervoor onder andere klimaatbouwstenen en een stimuleringsfonds.

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Riolering	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	71.751	74.616	77.627	81.359	85.663	85.663
Bijdragen rijk en medeoverheden	0	0	0	0	0	0
Belastingen	70.328	73.963	76.974	80.706	85.010	85.010
Overige opbrengsten derden	1.358	653	653	653	653	653
Overige baten	65	0	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	61.646	62.894	64.858	68.226	72.475	72.475
Apparaatlasten	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Inhuur	0	0	0	0	0	0
Overige apparaatslasten	0	0	0	0	0	0
Personeel	0	0	0	0	0	0
Interne resultaat	**15.841**	**16.212**	**16.565**	**16.176**	**16.176**	**16.176**
Interne resultaat	15.841	16.212	16.565	16.176	16.176	16.176
Programmalasten	**45.805**	**46.682**	**48.293**	**52.050**	**56.299**	**56.299**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	8.708	10.491	10.491	10.491	10.491	10.491
Kapitaallasten	6.449	6.630	7.233	7.998	7.881	7.741
Overige programmalasten	30.647	29.562	30.569	33.560	37.927	38.067
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Saldo voor vpb en reserveringen	**10.105**	**11.722**	**12.769**	**13.134**	**13.188**	**13.188**
Saldo voor reserveringen	**10.105**	**11.722**	**12.769**	**13.134**	**13.188**	**13.188**
Saldo	**10.105**	**11.722**	**12.769**	**13.134**	**13.188**	**13.188**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Begroting 2019		**11.089**	**11.351**	**11.654**	**11.645**	**11.645**
Bijstellingen Omissie 2019		**283**	**283**	**283**	**283**	**283**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Indexering 2020 en verder	Technische wijzigingen	0	784	846	910	910
Diverse bijstellingen	Technische wijzigingen	350	350	350	350	350
Begroting na wijzigingen		**11.722**	**12.769**	**13.134**	**13.188**	**13.188**

Toelichting financiële bijstellingen

Indexering 2020 en verder

De budgetten zijn vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de Voorjaarsnota.

Diverse bijstellingen

Dit betreffen diverse kleine bijstellingen.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

- Waterwet
- Deltaprogramma Ruimtelijke adaptatie
- Gemeentelijk rioleringsplan 2016- 2020
- (Herijking) Waterplan 2

Omschrijving taakveld

We willen de volgende effecten in de stad bereiken:

- gezonde en aantrekkelijke stad met een robuust stedelijk watersysteem
- herstellen van sponswerking van de stad op zowel openbaar als privaat terrein
- voorkomen van ontwrichting door klimaatverandering

Tot dit taakveld behoren de gemeentelijke taken ten aanzien van afvalwater en de waterhuishouding:

- opvang en verwerking van afval- en hemelwater
- inzameling en transport huishoudelijk- en bedrijfsafvalwater
- voorkomen van grondwaterproblemen, onder meer door afvoer van overtollig grondwater
- bestrijding verontreiniging oppervlaktewater
- baten rioolheffing via categorieën 2.2.1 (voor niet-woningen) en 2.2.2 (voor woningen)
- kosten van de heffing en invordering van de rioolheffing

Ruimtelijke Ordening - Beheer

Pagina 28

Ruimtelijke Ordening - Beheer

De gemeente zorgt ervoor dat relevante geografische informatie actueel, betrouwbaar en eenvoudig toegankelijk is voor alle werkprocessen

Het voldoen aan de wet Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG) en de Basisregistratie Grootschalige Topografie (BGT). Voor de gemeente is dit een wettelijke taak

Ontwikkelingen en voortgang

De doelstellingen van het taakveld zoals opgenomen onder “wat willen we bereiken” en “wat gaan we daarvoor doen” zijn nog actueel. Er zijn geen ontwikkelingen die aanleiding geven tot het vermelden van afwijkingen in het beoogde effect of onze inspanningen.

Wat willen we bereiken

Het waarborgen van actuele en betrouwbare gegevens in de basis- en kernregistraties

Betrouwbare gegevens zijn van cruciaal belang voor gemeentelijke processen. Op basis van de gegevens in de registratie wordt bijvoorbeeld de stad onderhouden, kan iemand zich inschrijven op een adres, weten we hoe groen de stad en waar er kansen zijn voor vergroenen etc.

Het breed beschikbaar stellen van onze geografische informatie en deze informatie koppelen aan andere informatiebronnen van de gemeente of daarbuiten.

Een kaart met informatie kan vaak helpen om beter inzicht te krijgen in complexe opgaven in de stad. De potentie van geo-informatie op dat vlak is nog lang niet ten volle benut. Dat willen we graag veranderen.

Wat gaan we daar voor doen

Het waarborgen van actuele en betrouwbare gegevens in de basis- en kernregistraties

- Moderne technieken zoals scantechniek gebruiken om onze inwinning te moderniseren. Dit om meer gegevens in te winnen op een efficiëntere manier.
- Zorgen voor samenhang door middel van slimme koppelingen tussen de verschillende registraties. Daaruit wordt ons 3D-model opgebouwd. Landelijk draagt de gemeente actief bij aan het ontwikkelen van één objectenregistratie door onze ervaring met 3D in te brengen.
- Het toezicht houden op het gebruik van gegevens.

Het breed beschikbaar stellen van onze geografische informatie en deze informatie koppelen aan andere informatiebronnen van de gemeente of daarbuiten

- het adviseren over het gebruik van geografische gegevens
- adviseren over het aanschaffen van nieuwe software voor het raadplegen en gebruiken van geografische informatie

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Ruimtelijke Ordening - Beheer	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	187	180	198	198	198	198
Bijdragen rijk en medeoverheden	7	0	0	0	0	0
Overige opbrengsten derden	181	180	198	198	198	198
Lasten exclusief reserves	7.690	6.312	5.938	5.908	5.877	5.878
Apparaatlasten	**0**	**5.877**	**5.862**	**5.831**	**5.799**	**5.800**
Inhuur	0	177	183	183	183	183
Overige apparaatslasten	0	182	-4	-8	-26	-25
Personeel	0	5.519	5.683	5.656	5.642	5.642
Interne resultaat	**5.824**	**-1.520**	**-1.561**	**-1.561**	**-1.561**	**-1.561**
Interne resultaat	5.824	-1.520	-1.561	-1.561	-1.561	-1.561
Programmalasten	**1.866**	**1.955**	**1.637**	**1.637**	**1.638**	**1.638**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	1.866	1.955	1.637	1.637	1.638	1.638
Overige programmalasten	0	0	0	0	0	0
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Saldo voor vpb en reserveringen	**-7.502**	**-6.132**	**-5.740**	**-5.710**	**-5.679**	**-5.680**
Saldo voor reserveringen	**-7.502**	**-6.132**	**-5.740**	**-5.710**	**-5.679**	**-5.680**
Saldo	**-7.502**	**-6.132**	**-5.740**	**-5.710**	**-5.679**	**-5.680**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		2019	2020	2021	2022	2023
Begroting 2019		**-6.228**	**-5.909**	**-5.910**	**-5.911**	**-5.911**
Bijstellingen Omissie 2019		**109**	**157**	**157**	**157**	**157**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Opgave schoon, heel en veilig	Bezuinigingen/ taakstellingen	0	98	103	111	111
Bijdrage dekking inzet handhavers	Intensiveringen	12	12	12	12	12

Impact investing	Intensiveringen	0	1	1	1	0
Concernhuisvesting	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	15	29	25	32	32
Digitaliseringsagenda	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	64	115	144	162	162
Verhoging baten als gevolg van inzet diverse activiteiten	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	0	15	15	15	15
Organisatiekosten Programma Veerkrachtig BoTu 2028	Technische wijzigingen	2	0	0	0	0
Indexering 2020 en verder	Technische wijzigingen	0	-151	-151	-151	-151
Diverse bijstellingen	Technische wijzigingen	-106	-107	-106	-107	-107
Begroting na wijzigingen		**-6.132**	**-5.740**	**-5.710**	**-5.679**	**-5.680**

Toelichting financiële bijstellingen

Opgave schoon, heel en veilig

Voor 2020 e.v. ligt er een opgave om de werkzaamheden met betrekking op onder andere dit taakveld, uit te voeren met minder middelen. Het aandeel van dit taakveld in de totale opgave bedraagt vooralsnog € 98. De opgave gaat effect hebben op de uitvoering van de werkzaamheden in de stad. De invulling van de opgave wordt nog nader uitgewerkt, gedacht kan worden aan het terugbrengen van servicenormen, bezien van differentiatie naar gebieden of minder inzet en onderhoud. Nadere uitwerking en allocatie van deze mutatie vindt plaats bij de Begroting 2020.

Bijdrage dekking inzet handhavers

Bijdrage aan de uitbreiding van het aantal handhavers (BOA's) vanaf 2019 met € 500 per jaar. Nadere uitwerking en allocatie van deze mutatie vindt plaats bij de Begroting 2020 en volgende.

Concernhuisvesting

Via de Digitaliseringsagenda (DA) wordt gezamenlijk gestuurd op het realiseren van de concernbrede digitale ambities. Zie voor een nadere toelichting het programma Overhead en de paragraaf Bedrijfsvoering. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma’s en taakvelden. Voor dit programma / taakveld betekent het een bijstelling van € 15 oplopend tot € 32.

Digitaliseringsagenda

Via de Digitaliseringsagenda (DA) wordt gezamenlijk gestuurd op het realiseren van de concernbrede digitale ambities. Zie voor een nadere toelichting het programma Overhead en de paragraaf Bedrijfsvoering. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma's en taakvelden. Voor dit programma / taakveld betekent het een bijstelling van € 64 oplopend tot € 162.

Verhoging baten als gevolg van inzet diverse activiteiten

Het genereren van meer baten door werkzaamheden kostendekkend te maken.

Organisatiekosten Programma Veerkrachtig BoTu 2028

De gebiedsorganisatie neemt met ingang van 2019 de organisatie van het programma Veerkrachtig BoTu 2028 op zich. Met het oog hierop wordt door herschikking van de begroting eenmalig € 400 aan de begroting van het taakveld 'Gebieden' toegevoegd. Voor dit programma / taakveld betekent het een bijstelling van € 2.

Indexering 2020 en verder

De budgetten zijn vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de voorjaarsnota.

Diverse bijstellingen

Dit betreffen diverse kleine bijstellingen.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

- Basisregistraties in het geo-informatiedomein

Omschrijving taakveld

Tot dit taakveld behoren taken op grond van de Wet ruimtelijke ordening. In dit Rotterdamse taakveld Ruimtelijke ordening – Beheer gaat het om:

- de Basisregistratie Grootschalige Topografie (BGT)
- de Basisregistratie adressen en gebouwen (BAG)

Informatie is het vertrekpunt voor bijna elke opgave die onze stad oppakt. Een voorbeeld daarvan is het tegengaan van de effecten van klimaatveranderingen. Dat doen we op basis van informatie: Waar in de stad zijn er kansen om te vergroenen, waar is het risico op wateroverlast het grootst, welke daken zijn geschikt voor zonnepanelen of een groen dak, etc.

Verkeer en vervoer - Beheer

Pagina 29

Verkeer en vervoer - Beheer

Bewoners, ondernemers en bezoekers beleven de openbare ruimte als veilig en schoon en de Rotterdamse infrastructuur is optimaal beschikbaar. Bewoners zijn tevreden over het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Bij (her)inrichting, beheer en onderhoud van de boven- en ondergrondse infrastructuur wordt bijgedragen aan klimaat- en circulaire doelstellingen

Ontwikkelingen en voortgang

De ontwikkelingen rond vernieuwde wetgeving en het in beheer nemen van een gerenoveerde Maastunnel vragen extra inzet voor het beheer, onderhoud en toezicht in de Maastunnel.

Wat willen we bereiken

Een beschikbare, bruikbare en comfortabele infrastructuur

Door slim beheer en onderhoud houden we de wegen, fiets- en voetpaden, straatmeubilair, openbare verlichtingen, civiele kunstwerken beschikbaar, bruikbaar en comfortabel voor de rotterdammers en bezoekers.

Een duurzame (ondergrondse) infrastructuur die veilig is

Beheren en onderhouden van de infrastructuur is niet alleen een doel om de buitenruimte veilig en netjes te houden, maar ook een middel om om de openbare ruimte toekomstbestendig te maken. De energietransitie kan niet zonder goed beheer van de ondergrond en regie op de werkzaamheden. De ondergrond en bovengrond komen hierbij samen.

Een schone buitenruimte

Als gevolg van verstedelijking, eisen van bewoners, toenemend toerisme en de 24 uurseconomie, wordt een continu en intensief beheer gevraagd. Het schoonniveau van de rotterdamse wijken bepaalt voor een groot deel de kwaliteit van het werk, de beleving en waardering die bewoners geven aan de inzet van onze medewerkers.

Een veilige buitenruimte

Bij een (grootschalig) incident is een snelle en doeltreffende afhandeling van belang. Afhankelijk van het “aandachtspunt” in de openbare ruimte wordt de inzet van de gemeente bepaald. Dit kan varieren van verwijderen van een accu of asbest na brand tot het plaatsen van roadblocks bij evenementen en ondersteuning bij dreigend hoog water.

Wat gaan we daar voor doen

Een beschikbare, bruikbare en comfortabele infrastructuur

- Beheer- en onderhoudsmaatregelen opstellen en uitvoeren die voortkomen uit diverse (verplichte) schouwen en inspecties, risico inventarisaties, stabiliteitsmetingen, conditiemetingen, peilingen en deformatiemetingen, de toets constructieve veiligheid en overige specialistische inspecties
- Opstellen en uitvoeren van beheer- en onderhoudsplannen voor o.a. de assets wegen, openbare verlichting, civiele kunstwerken, kademuren en beeldende kunst, waarbij de balans tussen prestaties, risico’ s en kosten optimaal is afgewogen. Wet- en regelgeving, economie, veiligheid, beschikbaarheid, milieu- en gezondheid, kwaliteit leefomgeving, imago en weerbaarheid, zijn hierbij onze kernwaarden
- Storingsonderhoud aan verhardingen, civiele kunstwerken, openbare verlichtingen en straatmeubilair, in spoedeisende situaties, veiligstellen binnen 24 uur. Overige, niet spoedeisende meldingen van gebruikers van de buitenruimte met inzet van serviceploegen oplossen of verhelpen
- Werkzaamheden tijdig afstemmen met de omgeving en partners en zo mogelijk integraal uitvoeren, om overlast voor bewoners en gebruikers zo veel mogelijk te beperken en een bereikbare stad te zijn. Het verlenen van vergunningen voor het gebruik van de weg en onder andere evenementen worden hiervoor ingezet
- Door het toepassen van de Rotterdamse Stijl (vastgesteld 2008) werkt de gemeente aan uniformiteit. Er wordt gebruik gemaakt van duurzame materialen. Door aanleg van ‘stil’ asfalt zet de gemeente in op het verminderen van het aantal geluidgehinderden
- Veelgebruikte looproutes worden voor ouderen en gehandicapten vaker geïnspecteerd en zo nodig hersteld
- Fietspaden die nog van tegels zijn voorzien omvormen naar asfaltfietspaden (vanuit comfort voor de fietser). De onderhoudsprogrammering van de fietspaden wordt verbeterd door naast de technische kwaliteit (visuele inspectie) ook periodiek het fietscomfort te meten
- Onderhoud, vervanging van duurzame, weersbestendige lichtmasten, voorzien van veilige elektrische installaties
- Inzetten op innovatie en daarmee inspelen op toekomstige trends en ontwikkelingen, zoals ‘smart city’ en ‘smart lighting’. Een aantrekkelijke stad door het aanlichten van Rotterdamse iconen (beeldbepalende gebouwen of bruggen)

Een duurzame (ondergrondse) infrastructuur die veilig is

- Zorgen dat de wegen bestand zijn tegen veranderde klimaatinvloeden zoals hitte en langdurige regenval. Voor de asfaltwegen betekent dit dat er gestudeerd wordt op koelen van asfalt of het toepassen van andere type mengsels (bv. lichter van kleur). Bij de elementverhardingen betekent dit onderhoud aan waterpasserende verharding
- Om grootschalig hergebruik van bestratingsmaterialen en straatmeubilair mogelijk te maken wordt de mogelijkheid onderzocht om depots in te richten
- Bij vervanging kiest de gemeente voor energiezuinige verlichting met aandacht voor hergebruik en recycling van materialen. Er wordt een uitvoeringsplan opgesteld voor de versnelde ombouw naar LED om een bijdrage te leveren aan de CO2-reductie
- Samen met andere partijen (bijv. Stedin en Evides) beheer afstemmen en vooruitkijken naar toekomstig gebruik van de ondergrond, afgestemd met bovengrondse activiteiten en ambities
- Vergunningverlening en actueel houden van de leidingenverzamelkaart, om het gebruik van de ondergrond te reguleren en graafschade te voorkomen. Alle vergunde werkzaamheden vinden plaats onder toezicht van de gemeente. Bij calamiteiten aan leidingen wordt vanuit de gemeente geadviseerd aan leidingeigenaren en hulpdiensten. Hiervoor is een beschikbaarheidsdienst 24/7 inzetbaar
- Strooien tijdens het gladheidseizoen, van 1 november tot 1 april. Ook Rotterdammers en kleine ondernemers en scholen kunnen meehelpen door de stoep voor hun huis, bedrijf of school begaanbaar te houden. Zo zorgen we samen voor een veilige omgeving. Op 14 locaties in Rotterdam kunnen bewoners in de periode oktober tot maart gratis strooizout afhalen om de stoep voor hun eigen deur te strooien

Een schone buitenruimte

- De stad reinigen door datagestuurd te werken. Dit stelt ons in staat op het juiste moment onze mensen en middelen kostenefficiënt in te zetten voor een optimaal resultaat. Zo kunnen we flexibel omgaan met situaties in de wijk en maken we schoon waar nodig. Met als resultaat een betere dienstverlening aan de burgers van de stad
- Inzetten op gedragsbeïnvloeding om goed om te gaan met afval via gerichte communicatie aan bewoners, bedrijven en bezoekers van de stad. Waar mogelijk stimuleren we initiatieven voor participatie en zelfbeheer bij het schoonhouden van de stad

Een veilige buitenruimte

- Het beschikbaar hebben van een calamiteitenplan en bijbehorende organisatie
- Het plaatsen van statische en dynamische roadblocks, in overleg met Politie en VRR, afhankelijk van de omvang en locatie van een evenement

Prestatie indicatoren		2018	2019	2020	2021	2022	2023
Beeldkwaliteit Heel	Streefwaarde		90% niveau B of hoger	90% niveau B of hoger	90% niveau B of hoger	90% niveau B of hoger	90% niveau B of hoger
	Realisatie	N.v.t.					
Beeldkwaliteit Schoon	Streefwaarde		90% niveau B	90% niveau B	90% niveau B	90% niveau B	90% niveau B

			of hoger	of hoger	of hoger	of hoger	of hoger
	Schoon	N.v.t.					
Technische kwaliteit verharding	Streefwaarde		85% > niveau B	85% > niveau B	85% > niveau B	85% > niveau B	85% > niveau B
	Realisatie	volgt					

Toelichting prestatie indicatoren

Beeldkwaliteit Heel & Schoon

Vanaf 1-1-2019 start de gemeente Rotterdam met monitoring van een nieuwe CROW indicator voor het kwaliteitsniveau van heel (groen en verharding). De CROW benchmark methodiek is een objectieve en onafhankelijke landelijke methodiek. De CROW methodiek is een monitoringstool, net zoals de Rotterdamse productnormering. De resultaten met een gemiddelde score op CBS-buurtniveau worden tenminste twee keer per jaar gepubliceerd op de gemeentelijke website . Meer informatie over de overgang van productnormering op CROW beeldkwaliteit treft u in de raadsbrief.

De streefwaarde van 90% B of hoger (A+ en A) is bepaald op basis van meetresultaten in één jaar betreffen gemiddelde scores. De betrouwbaarheid van de meetresultaten wordt in 2019 verder getoetst.

Voor de streefwaarde Schoon starten we in 2019 met monitoring van een nieuwe CROW indicator voor naastplaatsingen naast containers. De indicator zal na ontvangst van de nulmeting in oktober 2019 worden uitgewerkt.

Technische kwaliteit Verharding

De Rotterdamse richtlijn van ‘basis op orde’ wijkt af van de landelijke CROW-richtlijn van 95%. Rotterdam hanteert sinds 2006 de volgende richtlijn:

- minimaal 85% in de categorie voldoende + matig
- maximaal 15% onvoldoende

De ontwikkeling in het meten van beeldkwaliteit (zie indicator beeldkwaliteit) geeft de mogelijkheid de prestaties voor technische kwaliteit in dezelfde taal te presenteren. Vanaf 2019 hanteren we dan ook de onderstaande categorieën.

- A+ en A was voldoende
- B was matig
- C was onvoldoende
- D was onvoldoende / achterstallig

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Verkeer en vervoer - Beheer	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	12.957	9.664	8.919	9.419	9.919	10.068
Bijdragen rijk en medeoverheden	1.047	7	0	0	0	0
Overige opbrengsten derden	10.947	7.820	8.150	8.650	9.150	9.300
Overige baten	963	1.837	768	768	768	768
Lasten exclusief reserves	121.261	125.583	124.802	135.451	139.003	141.079
Apparaatlasten	**59.497**	**75.603**	**74.776**	**74.313**	**73.831**	**73.846**
Inhuur	1.752	2.070	2.142	2.142	2.142	2.142
Overige apparaatslasten	1.519	2.063	-756	-817	-1.092	-1.077
Personeel	56.227	71.471	73.390	72.988	72.781	72.781
Interne resultaat	**-768**	**-10.393**	**-10.514**	**-10.514**	**-10.514**	**-10.514**
Interne resultaat	-768	-10.393	-10.514	-10.514	-10.514	-10.514
Programmalasten	**62.531**	**60.374**	**60.540**	**71.652**	**75.686**	**77.747**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	46.944	46.510	45.964	46.706	49.887	50.151
Kapitaallasten	13.290	12.907	14.465	24.835	25.688	27.484
Overige programmalasten	1.098	0	0	0	0	0
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Sociale uitkeringen	316	0	0	0	0	0
Subsidies en inkomensoverdrachten	883	957	112	112	112	112
Saldo voor vpb en reserveringen	**-108.304**	**-115.919**	**-115.884**	**-126.033**	**-129.084**	**-131.011**
Saldo voor reserveringen	**-108.304**	**-115.919**	**-115.884**	**-126.033**	**-129.084**	**-131.011**
Reserves	-3.614	-2.791	-2.739	2.963	2.927	3.502
Onttrekking reserves	4.386	6.306	5.261	2.963	2.927	3.502
Toevoeging reserves	8.000	9.097	8.000	0	0	0
Saldo	**-111.917**	**-118.711**	**-118.623**	**-123.070**	**-126.157**	**-127.509**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		2019	2020	2021	2022	2023
Begroting 2019		**-119.055**	**-120.311**	**-122.909**	**-128.565**	**-128.565**
Bijstellingen Omissie 2019		**2.154**	**3.131**	**3.134**	**3.120**	**3.120**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Opgave schoon, heel en veilig	Bezuinigingen/taakstellingen	0	1.493	1.568	1.680	1.680
Bijdrage dekking inzet handhavers	Intensiveringen	187	187	187	187	187
Impact investing	Intensiveringen	0	16	16	16	16
Extra activeren maatschappelijk nut	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-590	-850	-1.110	-1.370	-1.630
Extra capaciteit tunnelbeheerorganisatie	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-759	-2.360	-2.237	0	0
Onttrekking bestemmingsreserve Stedelijke Bereikbaarheid (waaronder renovatie maastunnel)	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	735	2.262	0	0	0
Kapitaallasten activeren maatschappelijk nut	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-1.198	-1.522	-1.896	-2.276	-3.360
Beprijzen vergunningen	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	0	0	500	1.000	1.000
Concernhuisvesting	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	223	438	385	482	482
Digitaliseringsagenda	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	967	1.748	2.188	2.461	2.461
Verhoging baten als gevolg van inzet diverse activiteiten	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	0	220	220	220	220
Bestemmingsreserve Investeringsfonds Rotterdam (IFR)	Reserves	0	0	0	0	7
Bestemmingsreserves Stedelijke Bereikbaarheid (waaronder renovatie maastunnel)	Reserves	0	0	0	0	0
Activeren investeringen maatschappelijk nut	Technische wijzigingen	-4.160	-4.160	-4.160	-4.160	-4.160
Actualiseren begroting tijdschrijven	Technische wijzigingen	223	223	223	223	223
Organisatiekosten Programma Veerkrachtig BoTu 2028	Technische wijzigingen	37	0	0	0	0
Indexering 2020 en verder	Technische wijzigingen	0	-2.186	-2.230	-2.230	-2.230
Inhaalslag Nota Kapitaalgoederen	Technische wijzigingen	2.650	2.650	2.650	2.650	2.650
Overheveling budget Citylab010	Technische wijzigingen	0	620	620	620	620
Diverse bijstellingen	Technische wijzigingen	-125	-222	-219	-215	-214

Begroting na wijzigingen	**-118.711**	**-118.623**	**-123.070**	**-126.157**	**-127.509**

Toelichting financiële bijstellingen

Opgave schoon, heel en veilig

Voor 2020 e.v. ligt er een opgave om de werkzaamheden met betrekking op onder andere dit taakveld, uit te voeren met minder middelen. Het aandeel van dit taakveld in de totale opgave bedraagt vooralsnog € 1,5 mln. De opgave gaat effect hebben op de uitvoering van de werkzaamheden in de stad. De invulling van de opgave wordt nog nader uitgewerkt, gedacht kan worden aan het terugbrengen van servicenormen, bezien van differentiatie naar gebieden of minder inzet en onderhoud. Nadere uitwerking en allocatie van deze mutatie vindt plaats bij de Begroting 2020.

Bijdrage dekking inzet handhavers

Bijdrage aan de uitbreiding van het aantal handhavers (BOA's) vanaf 2019 met € 500 per jaar. Nadere uitwerking en allocatie van deze mutatie vindt plaats bij de Begroting 2020.

Extra activeren maatschappelijk nut

Met ingang van 2018 wordt naar aanleiding van de aangescherpte BBV-regelgeving een deel van de uitgaven aangemerkt als investering. Op basis van verdere uitwerking van deze regelgeving in de nieuwe nota kapitaalgoederen blijkt een groter gedeelte vervangingsinvestering te zijn.

Extra capaciteit tunnelbeheerorganisatie

In de aanloop naar de definitieve openstelling dient een adequate beheerorganisatie te worden vormgegeven die in staat is de gerenoveerde Maastunnel op het wettelijk vereiste veiligheidsniveau en rijksmonumentstatus te houden. Hiertoe zijn onder andere volgende een vereiste; 24/7 bediening, besturing en bewaking, de uitgevoerde systematiek van filebestrijding (AFM), wettelijk vereiste functies en rollen (tunnelbeheerder en veiligheidsbeambte), noodzakelijke registratie en analyse van incidenten en calamiteiten en wettelijk vereist traject van opleiden, trainen en oefenen (OTO) met de overheidshulpdiensten.

Onttrekking bestemmingsreserve Stedelijke Bereikbaarheid (waaronder renovatie maastunnel)

In 2019 en 2020 worden de extra kosten tunnelbeheer, in aanloop van de openstelling voor de Maastunnel, ten laste gebracht van de toegekende budgetten renovatie Maastunnel.

Kapitaallasten activeren maatschappelijk nut

Integrale rioolprojecten waarbij tevens sprake is van een groen of wegen aandeel worden vanaf 2018 ten gevolge van de aangescherpte BBV regelgeving beschouwd als investering en worden daardoor geactiveerd. Met deze bijstelling worden de hiermee samenhangende kapitaallasten in de begroting 2019 e.v. verwerkt.

Beprijzen vergunningen

Het college heeft besloten om vergunningen waar tot op heden niet/nauwelijks een vergoeding tegenover stond meer kostendekkend te beprijzen.

Concernhuisvesting

Via de Digitaliseringsagenda (DA) wordt gezamenlijk gestuurd op het realiseren van de concernbrede digitale ambities. Zie voor een nadere toelichting het programma Overhead en de paragraaf Bedrijfsvoering. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma's en taakvelden. Voor dit programma / taakveld betekent het een bijstelling van € 223 oplopend tot € 482.

Digitaliseringsagenda

Via de Digitaliseringsagenda (DA) wordt gezamenlijk gestuurd op het realiseren van de concernbrede digitale ambities. Zie voor een nadere toelichting het programma Overhead en de paragraaf Bedrijfsvoering. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma's en taakvelden. Voor dit taakveld betekent het een bijstelling van € 967 oplopend tot € 2,5 mln.

Verhoging baten als gevolg van inzet diverse activiteiten

Het genereren van baten door de inzet op diverse activiteiten waaronder maatwerkcontracten.

Bestemmingsreserve Investeringsfonds Rotterdam (IFR)

Betreft een actualisatie van de begrote onttrekkingen.

Bestemmingsreserves Stedelijke Bereikbaarheid (waaronder renovatie maastunnel)

Met deze bijstelling wordt, ter dekking van de niet activeerbare kosten van de renovatie Maastunnel in 2019, een onttrekking van € 1,6 mln in de begroting verwerkt.

Activeren investeringen maatschappelijk nut

De ombuigingen zoals opgenomen in het coalitieakkoord 2018-2022 is in de begroting op één centrale plek verwerkt. Met deze bijstelling wordt het budget geheralloceerd.

Actualiseren begroting tijdschrijven

Op een aantal grote projecten worden de apparaatslasten van afdelingen anders verdeeld dan in de begroting. Met deze mutatie wordt de begroting aangepast aan de realiteit.

Organisatiekosten Programma Veerkrachtig BoTu 2028

De gebiedsorganisatie neemt met ingang van 2019 de organisatie van het programma Veerkrachtig BoTu 2028 op zich. Met het oog hierop wordt door herschikking van de begroting eenmalig € 400 aan de begroting van het taakveld ‘Gebieden’ toegevoegd. Voor dit programma / taakveld betekent het een bijstelling van € 37.

Indexering 2020 en verder

De budgetten zijn vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de voorjaarsnota.

Inhaalslag Nota Kapitaalgoederen

Het budget voor de intensiveringen in de buitenruimten zoals opgenomen in het coalitieakkoord 2018-2022 wordt met deze bijstellingen geheralloceerd.

Overheveling budget Citylab010

Het budget voor de subsidieregeling CityLab010 bestaat uit deelbudgetten, die verspreid over de programma's zijn terug te vinden. Om de integrale afweging van subsidie-aanvragen te bevorderen, worden de deelbudgetten gebundeld tot één budget bij het programma Bestuur en Dienstverlening. Voor dit programma / taakveld betekent het een bijstelling van € 620.

Diverse bijstellingen

Dit betreffen diverse kleine bijstellingen.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

- Lichtplan Rotterdam
- Nota onderhoud kapitaalgoederen openbare ruimte Rotterdam 2015-2018
- Wet aanvullende regels veiligheid wegtunnels (Warvw)
- NEN-normen civiele kunstwerken
- Constructieve Veiligheid van de Stadsbruggen
- Leidingenverordening Rotterdam
- Telecomverordening Rotterdam
- Handboek Leidingen
- Schaderegeling Ingravingen
- Beleidsplan gladheidsbestrijding 2015-2020
- Beleidsplan hondenpoep
- Besluit gewasbeschermingsmiddelen en biociden op verharding

Omschrijving taakveld

Bij (her)inrichting, beheer en onderhoud van de boven- en ondergrondse infrastructuur, wordt bijgedragen aan klimaat- en circuliere doelstellingen:

- een beschikbare, bruikbare en comfortabele infrastructuur
- een duurzame (ondergrondse) infrastructuur die veilig is
- een schone buitenruimte
- een veilige buitenruimte

Dit doen we door:

- aanleg, reconstructie en onderhoud van verharde openbare ruimte: wegen, pleinen, fietspaden, voetpaden en overige verhardingen
- civiel technische kunstwerken: inspectie, beheer en onderhoud (bruggen, tunnels spoorwegovergangen en dergelijke) waaronder begrepen infrastructuur ten behoeve van luchthavens
- verlichting wegen: aanleg, beheer en onderhoud
- gladheidbestrijding: sneeuwruimen en strooien
- straatreiniging: schoonmaken en (toezien op) schoon houden van de openbare ruimte van veeg-en zwerfafval

Bestuur en dienstverlening

Pagina 30

Bestuur en dienstverlening

Responsief en betrouwbaar openbaar bestuur

Doeltreffende en doelmatige organisatie van de gemeentelijke dienstverlening aan Rotterdamse burgers en ondernemers

Rotterdam wil een transparante, democratische overheid zijn met oog voor verleden, heden en toekomst

TAAKVELD 1

Bestuur - Raad, Griffie, Rekenkamer en Ombudsman

Een transparante en democratische volksvertegenwoordiging die kaders stelt, controleert, goed wordt ondersteund door de griffie en wordt gevoed door bevindingen van de rekenkamer en de ombudsman

TAAKVELD 2

Bestuur - College

Doeltreffende en doelmatige uitvoering van besluiten van de gemeenteraad en taken die voortvloeien uit wetten en regelingen van het Rijk en de provincie en tijdige en hoogwaardige verantwoording over de uitvoering. De gemeenteraad stelt als hoogste bestuursorgaan kaders vast die door het college van B&W worden uitgevoerd. Hierover legt het college verantwoording af, zodat de raad de naleving van de kaders kan controleren

TAAKVELD 3

Bestuur - Gebieden

Het vergroten van de betrokkenheid van bewoners, ondernemers en organisaties bij gemeentelijke beleidsbepaling en –uitvoering

TAAKVELD 4

Burgerzaken

We leveren passende dienstverlening voor alle Rotterdammers. Gekoppeld aan de programmadoelstelling: het organiseren van de gemeentelijke dienstverlening aan Rotterdamse burgers en ondernemers: mensgericht, regel arm, duidelijk en snel en zeker

De BRP geeft een accuraat beeld van de personen die in Rotterdam wonen. Gekoppeld aan de programmadoelstelling: het beheer van de basisregistratie personen (BRP)

Organiseren van rechtmatige, efficiënte en toegankelijke verkiezingen en referenda. Gekoppeld aan de programmadoelstelling: het organiseren van verkiezingen en referenda

TAAKVELD 5
Musea - Stadsarchief

Verwerving, beheer en beschikbaarstelling van archieven en collecties via digitale en fysieke kanalen

Toezicht op informatiebeheer gemeenten en deelnemende partijen

Bevorderen historisch besef in én over de stad

Omschrijving programma

Binnen het bestuurlijke stelsel vervullen de gemeenteraad, het college van B&W, de gebiedscommissies, wijkraden en wijkcomités hun rol. De rekenkamer en ombudsman leveren een bijdrage aan de verbetering van het openbaar bestuur door kritisch mee te kijken op het door de gemeentelijke organisatie gevoerde beleid respectievelijk aanspreekbaar te zijn bij klachten over de gemeentelijke organisatie.

Onder dit programma valt daarnaast het organiseren van de gemeentelijke dienstverlening aan Rotterdamse burgers en ondernemers, het beheer van de basisregistratie personen (BRP), het organiseren van verkiezingen en referenda en het Stadsarchief.

Overzicht baten en lasten

Overzicht van baten en lasten Bestuur en dienstverlening	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	17.514	11.577	10.138	10.137	10.136	10.134
Bijdragen rijk en medeoverheden	381	634	160	160	160	160
Dividenden	1.000	1.000	0	0	0	0
Overige opbrengsten derden	14.690	9.221	9.257	9.257	9.257	9.257
Overige baten	1.443	722	721	720	719	717
Lasten exclusief reserves	75.186	72.371	71.967	71.579	71.365	71.091
Apparaatlasten	**46.126**	**46.617**	**48.666**	**48.666**	**48.504**	**48.504**
Inhuur	2.497	830	860	860	860	860
Overige apparaatslasten	2.475	1.888	2.390	2.390	2.373	2.373
Personeel	41.154	43.899	45.416	45.416	45.271	45.271
Interne resultaat	**-277**	**-1.897**	**-2.022**	**-2.122**	**-2.122**	**-2.122**

Interne resultaat	-277	-1.897	-2.022	-2.122	-2.122	-2.122
Programmalasten	**29.336**	**27.651**	**25.323**	**25.035**	**24.983**	**24.709**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	19.963	19.127	13.914	13.653	13.617	13.384
Kapitaallasten	671	104	216	192	179	140
Overige programmalasten	2.590	1.967	1.612	1.611	1.610	1.608
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Subsidies en inkomensoverdrachten	6.113	6.452	9.581	9.578	9.577	9.577
Saldo voor vpb en reserveringen	**-57.671**	**-60.794**	**-61.829**	**-61.442**	**-61.229**	**-60.957**
Saldo voor reserveringen	**-57.671**	**-60.794**	**-61.829**	**-61.442**	**-61.229**	**-60.957**
Reserves	483	1.786	-1.174	-1.439	-1.439	-1.439
Onttrekking reserves	2.524	3.245	285	20	20	20
Toevoeging reserves	2.160	1.459	1.459	1.459	1.459	1.459
Vrijval Reserves	119	0	0	0	0	0
Saldo	**-57.189**	**-59.008**	**-63.003**	**-62.881**	**-62.668**	**-62.396**

Baten

De baten bestaan uit de opbrengsten van leges en rijksbijdragen voor burgerzakenproducten en producten van het stadsarchief. Vanaf 2019 zullen de legesopbrengsten door het verlengen van de geldigheidsduur van paspoorten lager zijn.

Lasten

De lasten bestaan voornamelijk uit personeelskosten. Ook zijn hier de vergoedingen aan de leden van de gebiedscommissies, wijkraden en wijkcomités en hun (vice-) voorzitters opgenomen. Daarnaast is er budget voor bewonersinitiatieven en verkiezingen. Ook de lasten van de externe accountant vallen onder dit programma. Vanaf 2019 zullen legesafdrachten aan het rijk als gevolg van het verlengen van de geldigheidsduur van de paspoorten minder zijn.

Reserves

In de periode 2019 zijn onttrekkingen begroot aan de bestemmingsreserve gebiedscommissies, CityLab010 en bestemmingsreserve investeringen Rozenburg (BIR). Meerjarig worden de begrote kosten voor verkiezingen onttrokken aan de bestemmingsreserve verkiezingen. Voor 2019 betreft dit de Provinciale Staten en Europese Verkiezingen, waarvoor kosten en onttrekkingen in de begroting zijn opgenomen. De toevoeging aan de bestemmingsreserve Verkiezingen betreft het jaarlijkse budget.

Meerjarig verloop

Het meerjarig verloop van dit programma laat een stabiel beeld zien.

Aansluiting voorgaande begroting

Aansluiting met voorgaande begroting (saldo na reservering)	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Oorspronkelijke begroting	-57.837	-57.665	-57.645	-57.486	-57.486
Bijstellingen Omissieregeling 2019	280	232	232	229	229
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	-1.451	-5.571	-5.469	-5.412	-5.140
Totaal bijgestelde begroting	**-59.008**	**-63.003**	**-62.881**	**-62.668**	**-62.396**

Bestuur - College

Pagina 31

Bestuur - College

Doeltreffende en doelmatige uitvoering van besluiten van de gemeenteraad en taken die voortvloeien uit wetten en regelingen van het Rijk en de provincie en tijdige en hoogwaardige verantwoording over de uitvoering. De gemeenteraad stelt als hoogste bestuursorgaan kaders vast die door het college van B&W worden uitgevoerd. Hierover legt het college verantwoording af, zodat de raad de naleving van de kaders kan controleren.

Ontwikkelingen en voortgang

De doelstellingen van het taakveld zoals opgenomen onder “wat willen we bereiken” en “wat gaan we daar voor doen” zijn nog actueel. Er zijn geen ontwikkelingen die aanleiding geven tot het vermelden van afwijkingen in het beoogde effect of onze inspanningen.

Wat willen we bereiken

Uitvoering in collegiaal bestuur

- eenheid van beleid wordt bevorderd door besluiten in gezamenlijkheid te nemen
- tijdige en kwalitatief hoogwaardige verantwoording over het uitvoeren van beleid

Wat gaan we daar voor doen

Uitvoering van besluiten en verantwoording

In de uitvoering van besluiten van de gemeenteraad en wetten en regelgeving heeft ieder collegelid een eigen portefeuille, waar hij of zij de verantwoordelijkheid voor draagt. Het college wordt bij haar werkzaamheden ondersteund door de ambtenaren van de gemeente. Zij is verantwoording schuldig aan de raad over het uitgevoerde beleid en neemt haar besluiten gezamenlijk, in 'collegiaal bestuur'.

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Bestuur - College	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	1.147	722	721	720	719	717
Bijdragen rijk en medeoverheden	0	0	0	0	0	0
Overige opbrengsten derden	4	0	0	0	0	0
Overige baten	1.143	722	721	720	719	717
Lasten exclusief reserves	5.311	5.216	5.265	5.264	5.101	5.099
Apparaatlasten	**2.746**	**3.478**	**3.537**	**3.537**	**3.374**	**3.374**
Inhuur	0	0	0	0	0	0
Overige apparaatslasten	849	791	791	791	774	774
Personeel	1.898	2.687	2.746	2.746	2.600	2.600
Interne resultaat	**11**	**9**	**9**	**9**	**9**	**9**
Interne resultaat	11	9	9	9	9	9
Programmalasten	**2.554**	**1.730**	**1.720**	**1.719**	**1.718**	**1.716**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	84	209	200	200	201	201
Overige programmalasten	2.461	1.521	1.520	1.519	1.517	1.515
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Subsidies en inkomensoverdrachten	9	0	0	0	0	0
Saldo voor vpb en reserveringen	**-4.164**	**-4.494**	**-4.544**	**-4.544**	**-4.382**	**-4.382**

Saldo voor reserveringen	**-4.164**	**-4.494**	**-4.544**	**-4.544**	**-4.382**	**-4.382**
Reserves	-393	20	20	20	20	20
Onttrekking reserves	8	20	20	20	20	20
Toevoeging reserves	401	0	0	0	0	0
Saldo	**-4.557**	**-4.474**	**-4.524**	**-4.524**	**-4.362**	**-4.362**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Begroting 2019		**-4.631**	**-4.631**	**-4.631**	**-4.471**	**-4.471**
Bijstellingen Omissie 2019		**290**	**290**	**290**	**287**	**287**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Digitaliseringsagenda	Ramingsbijstelling vermijdbaar	17	26	26	26	26
Indexering 2020 en verder	Technische wijziging	0	-59	-59	-54	-54
Diverse bijstellingen	Technische wijziging	-150	-150	-150	-150	-150
Begroting na wijzigingen		**-4.474**	**-4.524**	**-4.524**	**-4.362**	**-4.362**

Toelichting financiële bijstellingen

Digitaliseringsagenda

Via de Digitaliseringsagenda (DA) wordt gezamenlijk gestuurd op het realiseren van de concernbrede digitale ambities. Zie voor een nadere toelichting het programma Overhead en de paragraaf Bedrijfsvoering. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma's en taakvelden. Voor dit programma / taakveld betekent het een bijstelling van € 17 voor het jaar 2019 en vanaf 2020 een bedrag van € 26.

Indexering 2020 en verder

De budgetten zijn vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de voorjaarsnota.

Diverse bijstellingen

Er heeft een budgetneutrale verschuiving plaatsgevonden van overige apparaatslasten naar personeelslasten. Op taakveldniveau leidt dit tot een verschuiving van € 150 van taakveld Concernondersteuning (programma Overhead) naar taakveld Bestuur – College (programma Bestuur en Dienstverlening).

Omschrijving taakveld

Het college van burgemeester en wethouders vormt het dagelijks bestuur van Rotterdam

Bestuur - Gebieden

Pagina 32

Bestuur - Gebieden

Het vergroten van de betrokkenheid van bewoners, ondernemers en organisaties bij gemeentelijke beleidsbepaling en –uitvoering

Ontwikkelingen en voortgang

Medio 2019 wordt een eerste rapportage ontvangen van het onderzoek dat wordt verricht naar de nieuwe bestuursvormen (wijkraden en wijkcomités) waarmee in deze bestuursperiode (2018-2022) wordt geëxperimenteerd.

Er is verkennend onderzoek gedaan naar de mogelijkheden om het eigenaarschap van lokale initiatieven in de wijken Middelland en Agniesebuurt te bevorderen, door het een juridische basis te geven (Wijk B.V.). Op basis hiervan zal in deze wijken vervolgonderzoek plaatsvinden, dat naar verwachting in december 2019 kan worden afgerond.

Op 28 maart is officieel het startschot gegeven voor het nieuwe CityLab010-jaar. Tot en met 14 juni 2019 kunnen Rotterdamse initiatiefnemers en sociaal ondernemers subsidie aanvragen voor hun innovatieve plannen voor de stad. In 2019 gaat CityLab010 werken met een nieuw in te stellen stadsjury. De stadsjury zal in het najaar alle ingediende plannen beoordelen. Het college van burgemeester en wethouders zal vervolgens bekend maken welke initiatieven met hulp van CityLab010 van start kunnen gaan.

Tot nu toe zijn er tien challenges ingediend in het kader van Right to Challenge (R2C). Hiervan zijn niet alle initiatieven onder de paraplu van R2C uitgevoerd. Binnen R2C krijgt een buurt of wijk het recht lokale voorzieningen en taken van de gemeente over te nemen wanneer het zelf en anders beter te kunnen organiseren.

De Gemeentepeiler, de app die Rotterdammers vraagt naar hun mening over uiteenlopende onderwerpen, is in het voorjaar in gebruik genomen. Zo heeft een aantal wijkraden in het gebied Noord bewoners gevraagd wat zij vinden van bepaalde onderwerpen of ontwikkelingen in de wijk.

Wat willen we bereiken

- aansluiting van gemeentelijk beleid op de vragen die leven in de wijk
- vernieuwende initiatieven en participatie

Wat gaan we daar voor doen

Voor een betere aansluiting van gemeentelijk beleid op de vragen die leven in de wijk en vernieuwende initiatieven en participatie zijn verschillende instrumenten voorhanden:

Wijkagenda & wijkactieplannen

- In de wijkagenda staan voor de komende vier jaar de doelen van de gebiedscommissies, wijkraden en wijkcomités, in het wijkactieplan staat wat hiervoor jaarlijks wordt gedaan.

Adviesrecht

- Binnen het nieuwe bestuursmodel is een grotere rol weggelegd voor het adviesrecht van de gekozen en gelote vertegenwoordigers. Onderwerpen die de wijkagenda raken worden eerst voor een gevraagd advies voorgelegd aan de gebiedscommissie, wijkraad of wijkcomité.

Bewonersinitiatieven

- Bewoners kunnen bij een gebiedscommissie, wijkraad of wijkcomité een initiatief voor de wijk indienen, waar zij subsidie voor kunnen aanvragen.

Stadsbrede participatie-instrumenten

- Er zijn een aantal instrumenten die stadsbreed worden ingezet om structureel de initiatieven van (georganiseerde) bewoners te honoreren en te faciliteren. Dit betreft bijvoorbeeld Right2Challenge, richt-to-Cooperate en CityLab010. Deze instrumenten worden in de komende collegeperiode verder ontwikkeld en in gebruik genomen.

Wijkconsultatie

- In het eerste jaar van het college vindt in elk gebied een conferentie plaats waarbij het college kennis maakt met bekende en onbekende thema's uit het gebied. Zij ontmoeten belangrijke stakeholders en betrokken bewoners. We ontwikkelen een model waarbij ook bewoners en stakeholders bereikt worden die normaal gesproken hun stem en ideeën minder laten horen.

Effect indicatoren		2018	2019	2020	2021	2022	2023
Collegetarget 14a: Significant meer Rotterdammers vinden aan het einde	Streefwaarde						

van deze collegeperiode dat ze meer worden betrokken in het meedenken over maatregelen in hun leefomgeving dan aan het begin van deze collegeperiode*	**Realisatie**	
Collegetarget 14b: Significant meer Rotterdammers vinden aan het einde van deze collegeperiode dat ze meer worden betrokken in het meebeslissen over maatregelen in hun leefomgeving dan aan het begin van deze collegeperiode*	**Streefwaarde**	
	Realisatie	

* De streefwaarden zullen bij Begroting 2020 worden bepaald o.b.v. de opbrengst van de Omnibusenquête 2019.

Prestatie indicatoren		**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Mate waarin gebiedscommissies, wijkraden en wijkcomités een terugkoppeling ontvangen op door hen verstrekte adviezen	Streefwaarde	90%	90%	90%	90%	90%	**90%**
	Realisatie	59%					
Voortgangsrapportages experiment wijkraden en wijkcomités	Streefmoment		X	X	X		
	Realisatie						

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Bestuur - Gebieden	**Realisatie 2018**	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**	**Raming 2021**	**Raming 2022**	**Raming 2023**
Baten exclusief reserves	216	0	0	0	0	0
Bijdragen rijk en medeoverheden	25	0	0	0	0	0
Overige opbrengsten derden	191	0	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	19.288	20.502	22.994	22.737	22.710	22.424
Apparaatlasten	**13.557**	**12.982**	**13.428**	**13.428**	**13.428**	**13.428**
Inhuur	208	0	0	0	0	0
Overige apparaatslasten	341	158	158	158	158	158
Personeel	13.008	12.824	13.270	13.270	13.270	13.270
Interne resultaat	**32**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Interne resultaat	32	0	0	0	0	0
Programmalasten	**5.698**	**7.520**	**9.566**	**9.309**	**9.282**	**8.996**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	1.379	2.881	1.798	1.544	1.518	1.232
Overige programmalasten	1	0	0	0	0	0

Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Subsidies en inkomensoverdrachten	4.319	4.639	7.767	7.765	7.763	7.763
Saldo voor vpb en reserveringen	**-19.072**	**-20.502**	**-22.994**	**-22.737**	**-22.710**	**-22.424**
Saldo voor reserveringen	**-19.072**	**-20.502**	**-22.994**	**-22.737**	**-22.710**	**-22.424**
Reserves	206	206	265	0	0	0
Onttrekking reserves	117	206	265	0	0	0
Vrijval Reserves	89	0	0	0	0	0
Saldo	**-18.865**	**-20.296**	**-22.729**	**-22.737**	**-22.710**	**-22.424**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Begroting 2019		**-19.108**	**-19.125**	**-19.122**	**-19.120**	**-19.120**
Bijstellingen Omissie 2019		**7**	**7**	**7**	**7**	**7**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
10% regeling gebiedscommissies	Intensiveringen	-612	0	0	0	0
Impact Investing	Intensiveringen	0	14	14	14	0
Impuls voor de wijken	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	-100	-300	-300	-300	0
Digitaliseringsagenda	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	84	125	127	128	128
Concernhuisvesting	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	56	111	97	122	122
Omzetting project Pupillenbuurt	Reserves	42	0	0	0	0
Overheveling budgetten Citylab010	Technische wijzigingen	0	-3.114	-3.114	-3.114	-3.114
Organisatiekosten Programma Veerkrachting BoTu 2028	Technische wijzigingen	-400	0	0	0	0
Programmakosten Veerkrachting BoTu 2028	Technische wijzigingen	-265	0	0	0	0
Indexering 2020 en verder	Technische wijzigingen	0	-446	-446	-446	-446
Diverse bijstellingen	Technische wijzigingen	42	0	0	0	0
Begroting na wijzigingen		**-20.296**	**-22.729**	**-22.737**	**-22.710**	**-22.424**

Toelichting financiële bijstellingen

10% regeling gebiedscommissies

Conform afspraak met de raad is besloten dat tot 10% van het oorspronkelijke budget van de gezamenlijke gebiedscommissies wordt meegenomen naar het eerstvolgende jaar, indien en voor zover er sprake is van onderbesteding. In 2019 mag € 612 toegevoegd worden aan het budget.

Impuls voor de wijken

Dit betreft extra middelen beschikbaar voor opgaven in de wijk die deze collegeperiode kunnen worden ingezet.

Digitaliseringsagenda

Via de Digitaliseringsagenda (DA) wordt gezamenlijk gestuurd op het realiseren van de concernbrede digitale ambities. Zie voor een nadere toelichting het programma Overhead en de paragraaf Bedrijfsvoering. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma's en taakvelden. Voor dit taakveld betekent het een bijstelling van € 84 in 2019, oplopend tot € 128 in 2023.

Concernhuisvesting

Voor Concernhuisvesting worden meerjarig extra middelen beschikbaar gesteld, voor een toelichting zie programma Overhead en paragraaf Bedrijfsvoering. Dit leidt tot een begrotingsbijstelling van € 2,8 mln in 2019, oplopend tot € 6,1 mln in 2022. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma's en taakvelden. Voor dit taakveld betekent het een bijstelling van € 56 in 2019, oplopend tot € 122 in 2023.

Omzetting project Pupillenbuurt

De tweede fase van de Pupillenbuurt wordt samen met de buurt uitgevoerd. Het budget wordt daarom overgeheveld van programma Stedelijke inrichting en Ontwikkeling naar programma Bestuur en dienstverlening. Ter dekking van de uitgaven is een bijdrage vanuit bestemmingsreserve Investeringsfonds (IFR) beschikbaar. Deze bijdrage is € 206 in 2019 en € 265 in 2020. Doordat het budget én de dekking uit de bestemmingsreserve overgeheveld wordt, blijft de financiële begroting per saldo gelijk. Hierdoor wordt het saldo € 0 gepresenteerd in de financiële tabel.

Overheveling budget Citylab010

Het budget voor de subsidieregeling CityLab010 bestaat uit deelbudgetten, die verspreid over de programma's zijn terug te vinden. Om de integrale afweging van subsidie-aanvragen te bevorderen, worden de deelbudgetten gebundeld tot één budget bij het programma Bestuur en Dienstverlening.

Organisatiekosten Programma Veerkrachtig BoTu 2028

De gebiedsorganisatie neemt met ingang van 2019 de organisatie van het programma Veerkrachtig Bospolder-Tussendijken (BoTu) 2028 op zich. Met het oog hierop wordt door herschikking van de begroting eenmalig € 400 aan de begroting van het Programma Bestuur en Dienstverlening toegevoegd. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma's en taakvelden.

Programmakosten Veerkrachting BoTu 2028

De kosten van de activiteiten die in het kader van het programma Veerkrachtig BoTu 2028 worden uitgevoerd, kunnen overwegend worden opgevangen binnen de budgetten die de gemeente voor deze typen activiteiten aanhoudt. Om in 2019 alle verwachte programmakosten te kunnen dekken, wordt door herschikking eenmalig € 265 aan de begroting van het taakveld 'Bestuur-Gebieden' toegevoegd.

Indexering 2020 en verder

De budgetten zijn vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de voorjaarsnota.

Diverse bijstellingen

Dit betreft diverse bijstellingen.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

Verordening op de gebiedscommissies, de bijbehorende bevoegdhedenlijst en het experimentenbesluit gekozen en gelote wijkraden.

Omschrijving taakveld

Dit taakveld omvat de werkzaamheden van de gebiedscommissies, wijkraden en wijkcomité's. Zij organiseren de betrokkenheid van inwoners en ondernemers bij de gemeentelijke besluiten over onderwerpen die hen aangaan. Zij subsidiëren ook kleinschalige initiatieven die inwoners en ondernemers nemen.

Het taakveld omvat ook de ontwikkeling en toepassing van instrumenten en werkwijzen, die tot meer betrokkenheid en participatie van inwoners en ondernemers leiden.

Bestuur - Raad, Griffie, Rekenkamer en Ombudsman Pagina 33

Bestuur - Raad, Griffie, Rekenkamer en Ombudsman

Een transparante en democratische volksvertegenwoordiging die kaders stelt, controleert, goed wordt ondersteund door de griffie en wordt gevoed door bevindingen van de rekenkamer en de ombudsman

Ontwikkelingen en voortgang

De doelstellingen van het taakveld zoals opgenomen onder “wat willen we bereiken” en “wat gaan we daar voor doen” zijn nog actueel. Er zijn geen ontwikkelingen die aanleiding geven tot het vermelden van afwijkingen in het beoogde effect of onze inspanningen.

Wat willen we bereiken

Gemeenteraad

Kwalitatief hoogwaardige besluitvorming

Griffie

- verbeteren van de informatievoorziening aan de gemeenteraad en aan Rotterdammers en anderen betrokkenen
- optimale vergaderondersteuning voor de raad
- een betere zichtbaarheid van de raad

Rekenkamer

Onafhankelijk onderzoek naar de doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid van het door het gemeentebestuur gevoerde beleid en op grond daarvan verstrekken van een onafhankelijk oordeel over het functioneren van het gemeentebestuur ten behoeve van de Rotterdamse burgers

Ombudsman

Bevorderen dat de gemeente luistert naar de stad, zodat haar inwoners zich gehoord en gezien voelen. Klachtenbehandeling leidt tot herstel van vertrouwen tussen burger en overheid en leren door de gemeente.

Wat gaan we daar voor doen

Gemeenteraad

Goede voorbereiding van raadsbesluiten door:

- verbeteren en transparant maken van het bestuurlijk besluitvormingsproces
- controleren van de gemeentelijke financiën
- betere ontsluiting van relevante informatie voor de besluitvorming

Ontwikkelingen

Toename fractiekosten en burgerleden (groter aantal fracties, en 7 commissies i.p.v. 6). Door de stijging van het aantal fracties van 10 naar 13 en door de afdoening van de motie “minimumbedrag voor eenmansfracties” zijn de jaarlijkse kosten voor fractieondersteuning gestegen. Door de toename van het aantal burgerleden zullen de kosten voor burgerleden iets toenemen.

Aanbesteding accountant: de gemeenteraad heeft op 21 maart een besluit genomen over de aanbesteding. De aanbesteding is voor de controlejaren 2019 - 2022 gegund aan het accountantskantoor PricewaterhouseCoopers (PwC). Naar aanleiding van deze aanbesteding is ook bekend wat de kosten vanaf de controle 2019 zullen zijn. De benodigde begrotingswijziging is bij deze voorjaarsnota (financieel) verwerkt.

Audit/onderzoek Feyenoord-City (en mogelijk andere majeure projecten): De commissie tot Onderzoek van de Rekening is namens de Raad belast met het laten uitvoeren van een onafhankelijke audit naar het financiële belang van de gemeente in Feyenoord-city. Dit onderzoek zal extra geld kosten. Hiervoor is nog geen budget beschikbaar is.

Griffie

- efficiënter en effectiever inrichten van werkprocessen
- uitzendingen en (pers)voorlichting op orde, gasten van de raad ontvangen en waar nodig communicatietrajecten voor de raad vormgeven
- programma democratie en burgerschap opstellen met onderwijsveld en jongeren
- op basis van behoeftes van de raad activiteiten organiseren om kennis en informatie op te halen die ondersteunend zijn voor besluitvorming

Rekenkamer

De rekenkamer doet onafhankelijk onderzoek naar de doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid van het door het gemeentebestuur gevoerde bestuur. De uitkomsten van de onderzoeken worden vastgelegd in rapporten en brieven en voor politieke behandeling aan de raad aangeboden. Rapporten en brieven van de rekenkamer zijn altijd openbaar. De rekenkamer kan ook toezicht houden, zoals dat is gebeurd bij de telling van de verkiezingsresultaten en bijeenkomsten organiseren over bepaalde thema’s.

Ombudsman

De gemeentelijke ombudsman is onafhankelijk en is voor een periode van 6 jaar benoemd door de gemeenteraden van Rotterdam en de andere aangesloten gemeenten. Hij onderzoekt en beoordeelt klachten over gemeentelijke diensten, gemeenteambtenaren en bestuurders. De gemeentelijke ombudsman is er niet alleen voor burgers, maar ook voor bedrijven en maatschappelijke organisaties. De ombudsman probeert klachten zo veel mogelijk snel op te lossen. Als dat niet lukt, geeft hij aan de hand van de behoorlijkheidsvereisten een oordeel over het overheidsoptreden, vaak met aanbevelingen. Daarnaast verricht de ombudsman op eigen initiatief (grote) onderzoeken naar gemeentelijke afdelingen of structurele problemen binnen de gemeente. Ook beoordeelt de ombudsman, op grond van de Regeling Melding Vermoeden Misstand, in laatste instantie meldingen van Rotterdamse ambtenaren over integriteitsschendingen binnen de gemeente.

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Bestuur - Raad, Griffie, Rekenkamer en Ombudsman	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	763	490	373	373	373	373
Bijdragen rijk en medeoverheden	42	29	0	0	0	0
Overige opbrengsten derden	421	461	373	373	373	373
Overige baten	300	0	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	12.104	12.465	12.162	12.163	12.163	12.163
Apparaatlasten	**7.104**	**7.255**	**7.567**	**7.567**	**7.567**	**7.567**
Inhuur	299	127	133	133	133	133
Overige apparaatslasten	449	392	436	436	436	436
Personeel	6.356	6.736	6.998	6.998	6.998	6.998
Interne resultaat	**444**	**478**	**478**	**478**	**478**	**478**
Interne resultaat	444	478	478	478	478	478
Programmalasten	**4.556**	**4.732**	**4.117**	**4.117**	**4.117**	**4.117**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	2.628	2.487	2.227	2.228	2.229	2.264
Kapitaallasten	38	36	36	35	34	0
Overige programmalasten	154	446	93	93	93	93
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Subsidies en inkomensoverdrachten	1.736	1.761	1.761	1.761	1.761	1.761

Saldo voor vpb en reserveringen	**-11.340**	**-11.975**	**-11.789**	**-11.789**	**-11.790**	**-11.790**
Saldo voor reserveringen	**-11.340**	**-11.975**	**-11.789**	**-11.789**	**-11.790**	**-11.790**
Reserves	-135	-69	-130	-130	-130	-130
Onttrekking reserves	265	61	0	0	0	0
Toevoeging reserves	430	130	130	130	130	130
Vrijval Reserves	30	0	0	0	0	0
Saldo	**-11.475**	**-12.044**	**-11.919**	**-11.919**	**-11.920**	**-11.920**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		2019	2020	2021	2022	2023
Begroting 2019		**-11.330**	**-11.330**	**-11.331**	**-11.331**	**-11.331**
Bijstellingen Omissie 2019		**179**	**187**	**187**	**187**	**187**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Pensioenvoorziening Raad	Ramingsbijstelling onvermijdbaar	-350	0	0	0	0
Budgetverhoging Ombudsman	Ramingsbijstelling onvermijdbaar	-323	-323	-323	-323	-323
Accountantskosten Raad	Ramingsbijstelling onvermijdbaar	-220	-220	-220	-220	-220
Indexering 2020 en verder	Technische wijzigingen	0	-234	-234	-234	-234
Diverse bijstellingen	Technische wijzigingen	0	1	2	1	1
Begroting na wijzigingen		**-12.044**	**-11.919**	**-11.919**	**-11.920**	**-11.920**

Toelichting financiële bijstellingen

Pensioenvoorziening Raad

De voorziening pensioenen oud-raadsleden is niet toereikend, hiervoor is er aanvullend budget toegevoegd.

Budgetverhoging Ombudsman

In 2014 heeft de Raad besloten tot een structurele budgetverhoging van de Ombudsman, dit is toen per abuis t/m 2018 in de begroting verwerkt, maar nog niet structureel. De structurele verwerking is nu door middel van een ramingsbijstelling meerjarig verwerkt.

Accountantskosten Raad

Het budget voor accoutantskosten was is de achterliggende jaren niet toereikend. Het nieuwe contract accountantsdiensten is recent aanbesteed voor de controlejaren 2019 - 2022. Aan het budget is jaarlijks structureel € 220 toegevoegd om het budget toereikend te maken.

Indexering 2020 en verder

De budgetten zijn vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de voorjaarsnota.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

Gemeentewet

Reglement van orde gemeenteraad

Verordening fractieondersteuning

Verordening voorzieningen raadsleden

Mandaatbesluit presidium en griffier

Omschrijving taakveld

Elke vier jaar worden 45 raadsleden gekozen die samen de gemeenteraad vormen. De raad vertegenwoordigt de Rotterdammers, geeft de kaders voor het beleid in de stad en controleert het college. De raad kent met ingang van 29 maart 2018 13 raadsfracties die worden ondersteund door fractiebureaus. De raad wordt procesmatig en inhoudelijk ondersteund door de griffie en wordt gevoed door bevindingen van de rekenkamer en de ombudsman.

Burgerzaken

Pagina 34

Burgerzaken

We leveren passende dienstverlening voor alle Rotterdammers

De Basisregistratie Personen (BRP) geeft een accuraat beeld van de personen die in Rotterdam wonen

Organiseren van rechtmatige, efficiënte en toegankelijke verkiezingen en referenda

Ontwikkelingen en voortgang

Herijking Programma Dienstverlening

De zienswijze van de kaders en werkwijzen uit het stedelijk kader ‘Doorontwikkeling Rotterdamse Dienstverlening 2015-2018’ zijn geactualiseerd in een hernieuwd Programma Dienstverlening voor 2019-2022. De basis wordt gevormd door zes breed gedragen principes; de ‘zes principes voor passende dienstverlening’. De komende vier jaar worden hiermee de ambitie en doelen voor de ontwikkeling van de dienstverlening verder voortgezet, passend bij de behoeften in de stad. Elk jaar worden er acties en inspanningen benoemd en opgepakt, die bijdragen aan makkelijke dienstverlening voor de Rotterdammers via alle voor de burger relevante kanalen én daarmee aan tevreden klanten. Vooruitlopend op de vaststelling van het Programma Dienstverlening 2019-2022 in de gemeenteraad zijn bij de prestatie indicatoren de nieuwe servicenormen opgenomen.

Voldoen aan wettelijke normen inschrijving BRP

De groei van de stad door met name mensen uit het buitenland, zoals studenten en expats, zorgt voor steeds meer vraag naar specialistische burgerzakenproducten. De wachttijden voor een afspraak aan de balie lopen hierdoor erg op. Burgers moeten lang wachten voordat ze terecht kunnen voor onder andere een BSN-nummer en de inschrijving op een adres. Een financiële bijstelling voor het structureel inzetten van extra baliecapaciteit is hiervan het gevolg. Daarnaast wordt ingezet op optimalisatie van werkprocessen en een betere samenwerking met partners, zoals de IND, expatdesk en grote organisaties met veel buitenlandse werknemers.

Zelfevaluatie Basisregistratie Personen

Rotterdam heeft met goede resultaten de jaarlijkse zelfevaluaties afgerond voor de Basisregistratie Personen (BRP), Paspoorten en Nederlandse Identiteitskaarten en Registratie Niet-Ingezetenen. Rotterdam is niet geselecteerd voor een steekproef.

Huisvestingsvergunning

De huisvestingsvergunning (HVV) is in maart uitgebreid met toepassing van artikel 10; sindsdien wordt in door de Gemeenteraad aangewezen straten getoetst op overlastgevend gedrag.

Verkiezingen

2019 is van start gegaan met het organiseren van de verkiezingen van de waterschappen en de Provinciale Staten op 20 maart. De opkomst hier was 10% hoger dan verwacht. Op 23 mei heeft de verkiezing van het Europees Parlement plaats gevonden. Vanwege de hogere opkomst in maart zijn er op 23 mei 25 extra stembureaus geopend. Bij beide verkiezingsdagen heeft de gemeenteraad besloten om een Centrale Stemopneming te organiseren om te komen tot een transparante, betrouwbare uitslag. In het najaar wordt gewerkt aan de lange termijn kwaliteitsverbeteringen en wordt bekeken welke gevolgen de aanstaande nieuwe Kieswet heeft op de meerjarenplanning en -begroting.

Wat willen we bereiken

- makkelijke dienstverlening voor de Rotterdammers via alle voor de burger relevante kanalen
- tevreden klanten
- een goed functionerende BRP (basisregistratie personen). De BRP beoogt een accuraat beeld te geven van de personen die in Rotterdam wonen en vormt daarmee een afspiegeling van de werkelijkheid. Een goed functionerende BRP is een randvoorwaarde voor een kwalitatief goede dienstverlening aan de burger en voor naleving en handhaving van regelgeving
- alle Rotterdammers die willen en mogen stemmen, kunnen dit ook rechtmatig en zelfstandig. Hierbij wordt de Kieswet toegepast en nageleefd om efficiënte, toegankelijke en rechtmatige verkiezingen te faciliteren

Wat gaan we daar voor doen

- ervoor zorgen dat vragen van de burger tijdig en kwalitatief voldoende worden beantwoord
- alle relevante kanalen doorontwikkelen via welke de Rotterdammers contact kunnen hebben met de gemeente
- continu werken aan een correcte BRP door middel van goede registratie, kwaliteitscontroles, fraudeonderzoeken en adresonderzoeken
- Actief bijdragen aan de ontwikkeling en verdere digitalisering van de BRP en de bijbehorende processen Burgerzaken via landelijke netwerken
- onderdelen van de Rotterdam wet uitvoeren, die te maken hebben met inschrijving onder voorwaarden (Bijvoorbeeld de huisvestingsvergunning (HVV))
- relatiebeheer met de stembureaulocaties: vervangen en aanpassen indien nodig

Prestatie indicatoren		2018	2019	2020	2021	2022	2023
Jaarlijks de wettelijk verplichte zelfevaluaties met goed gevolg afgerond hebben *	Streefwaarde	voldoende/ goed	voldoende/ goed	voldoende/ goed	voldoende/ goed	voldoende/ goed	
	Realisatie						
Rechtmatige verkiezingen, geen hertelling	Streefwaarde	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	
	Realisatie	Ja	Ja				

* De zelfevaluaties betreffen de BRP (=Basisregistratie Personen), PNIK (= aanvraag- en uitgifteproces paspoorten en Nederlandse identiteitskaarten) en RNI (= Registratie niet-ingezetenen)

Servicenormen

Kanaal	Omschrijving algemene normen voor dienstverlening	Norm	T1

			2019
Stadswinkel *	1. U bent tevreden over onze dienstverlening	80% van de respondenten geeft 7	85%
	2. U kunt gemakkelijk digitaal of telefonisch een afspraak met ons maken	80% van de respondenten geeft 7	86%
	3. U kunt een afspraak maken op een van onze locaties: A. Hoek van Holland, Rozenburg en Hoogvliet: in 95% van de gevallen kan iemand binnen 5 werkdagen op afspraak terecht in ieder van deze drie winkels voor producten die in deze winkels geleverd worden.	95% binnen 5 werkdagen	77%
	3. U kunt een afspraak maken op een van onze locaties: B. Centrum, IJsselmonde, Prins-Alexander en Feijenoord. in 95% van de gevallen kan iemand binnen 5 werkdagen op afspraak terecht in ten minste één van deze vier winkels.	95% binnen 5 werkdagen	61%
	4. U wordt binnen 10 minuten geholpen op een locatie als u een afspraak heeft gemaakt	90% binnen 10 minuten	84%
14010	5. Als u ons belt, streven wij ernaar u direct een antwoord te geven.	80%	89%
	6. Kunnen wij u niet direct antwoord geven dan wordt u uiterlijk de volgende werkdag voor 17.00 uur teruggebeld.	80%	75%
Digitaal	7. Informatie over producten en diensten vindt u op onze website: hoe en waar u die kunt verkrijgen, wat de eventuele kosten zijn en wat de termijn van afhandeling is.	bij 90% van de producten en diensten	99%
	8. U mag van ons online dienstverlening verwachten. Daar waar mogelijk bieden wij producten online aan.	80% digitaal aangeboden	69%
Alle	9. U ontvangt binnen de geldende afhandeltermijn een inhoudelijke reactie op uw publieksreactie (melding, (aan)vraag of klacht).	80%	84%
Social media	10. U ontvangt tijdens werkdagen binnen twee uur een reactie op uw bericht via social media. Dit betreft de twitter-accounts @rotterdam voor vragen m.b.t. dienstverlening, @parkeren010 en de zakelijke Facebookpagina.	80%	94%

* Deze servicenormen hebben betrekking op de balie voor burgerzaken & belasting producten

Toelichting servicenormen

De norm wordt niet gehaald voor de volgende servicenormen, deze worden daarom toegelicht:

- Servicenormen 3: De groei van de stad zorgt voor een toenemende vraag naar specialistische burgerzakenproducten. Het aantal medewerkers voor de uitvoering van frontoffice dienstverlening is als gevolg van bezuinigingen de afgelopen jaren verminderd. Inmiddels heeft dit een negatief effect op het

kunnen leveren van goede, tijdige frontoffice dienstverlening. Het duurt langer om een afspraak te kunnen maken. De ‘buitenlocaties’ (norm 3A) scoren iets beter dan de ‘centrumlocaties’ (norm 3B), omdat de toeloop op die locaties lager is.

- Servicenorm 4: er zijn naar verhouding meer afspraken voor specialistische burgerzakenproducten, zoals 1e vestiging uit het buitenland. Dit zijn veelal lange afspraken, die vanwege de complexiteit de meeste kans hebben om uit te lopen.
- Servicenorm 6: het terugbellen vanuit de tweede lijn gebeurt onvoldoende tijdig. In lijn met het Programma Dienstverlening wordt er bij afdelingen die kampen met een lage bereikbaarheid en een te lage terugbelscore ingezet op verbeteracties.
- Servicenorm 8: Aan de realisatie van deze norm wordt gewerkt door steeds meer diensten zaakgewijs digitaal aan te bieden.

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Burgerzaken	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	14.969	9.994	8.669	8.669	8.669	8.669
Bijdragen rijk en medeoverheden	308	605	160	160	160	160
Dividenden	1.000	1.000	0	0	0	0
Overige opbrengsten derden	13.661	8.389	8.510	8.510	8.510	8.510
Lasten exclusief reserves	33.369	28.748	26.165	26.053	26.029	26.043
Apparaatlasten	**18.852**	**18.563**	**19.616**	**19.616**	**19.616**	**19.616**
Inhuur	1.919	703	728	728	728	728
Overige apparaatslasten	749	430	855	855	855	855
Personeel	16.184	17.430	18.034	18.034	18.034	18.034
Interne resultaat	**-790**	**-2.377**	**-2.502**	**-2.602**	**-2.602**	**-2.602**
Interne resultaat	-790	-2.377	-2.502	-2.602	-2.602	-2.602
Programmalasten	**15.307**	**12.562**	**9.050**	**9.039**	**9.015**	**9.029**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	15.253	12.509	8.960	8.949	8.926	8.940
Kapitaallasten	0	0	39	38	37	36
Overige programmalasten	5	0	0	0	0	0
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Subsidies en inkomensoverdrachten	49	52	52	52	52	52
Saldo voor vpb en reserveringen	**-18.400**	**-18.754**	**-17.495**	**-17.383**	**-17.359**	**-17.373**

Saldo voor reserveringen	**-18.400**	**-18.754**	**-17.495**	**-17.383**	**-17.359**	**-17.373**
Reserves	805	1.629	-1.329	-1.329	-1.329	-1.329
Onttrekking reserves	2.134	2.958	0	0	0	0
Toevoeging reserves	1.329	1.329	1.329	1.329	1.329	1.329
Vrijval Reserves	0	0	0	0	0	0
Saldo	**-17.595**	**-17.125**	**-18.824**	**-18.712**	**-18.688**	**-18.702**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Begroting 2019		**-17.721**	**-17.731**	**-17.733**	**-17.735**	**-17.735**
Bijstellingen Omissie 2019		**-174**	**-231**	**-231**	**-231**	**-231**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Impact investing	Intensiveringen	0	14	14	14	0
Dividend 2019 Multidiensten	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	1.000	0	0	0	0
Voldoen aan wettelijke normen inschrijving BRP	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	-425	-425	-425	-425
Digitaliseringsagenda	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	84	125	127	128	128
Concernhuisvesting	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	56	111	97	122	122
Bestemmingsreserve Verkiezingen	Reserves	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Masterplan Dienstverlening	Reserves	0	0	0	0	0
Diverse bijstellingen	Technische wijzigingen	-370	-235	-109	-109	-109
Indexering 2020 en verder	Technische wijzigingen	0	-452	-452	-452	-452
Begroting na wijzigingen		**-17.125**	**-18.824**	**-18.712**	**-18.688**	**-18.702**

Toelichting financiële bijstellingen

Dividend 2019 Multidiensten

Op basis van de concept jaarrekening van het boekjaar 2018 van Multidiensten B.V. wordt een bedrag van € 1 mln aan dividend uitgekeerd.

Voldoen aan wettelijke normen inschrijving BRP

Voor een nadere onderbouwing van de bijstelling: Voldoen aan wettelijke normen inschrijven BRP, wordt verwezen naar het hoofdstuk: Ontwikkelingen en voortgang.

Digitaliseringsagenda

Voor de digitaliseringsagenda (DA) wordt gezamenlijk gestuurd op het realiseren van concern brede digitale ambities. zie voor een nadere toelichting het programma Overhead en de paragraaf Bedrijfsvoering. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma's en taakvelden. Voor dit taakveld betekent dit een bijstelling van € 84 voor 2019 oplopend tot € 128 in 2023.

Concernhuisvesting

Voor Concernhuisvesting worden meerjarig extra middelen beschikbaar gesteld, voor een toelichting zie programma Overhead en paragraaf Bedrijfsvoering. Dit leidt tot een begrotingsbijstelling van € 2,8 mln in 2019, oplopend tot € 6,1 mln in 2022. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma's en taakvelden. Voor dit taakveld betekent het een bijstelling van € 56 voor 2019 oplopend tot € 122 in 2023.

Bestemmingsreserve Verkiezingen

Er heeft een extra onttrekking plaats gevonden uit de bestemmingsreserve Verkiezingen. Dit heeft te maken met een lagere bijdrage vanuit het Rijk voor de waterschap verkiezingen en hogere kosten voor de Centrale Stemopneming (CSO).

Bestemmingsreserve Masterplan Dienstverlening

De onttrekking wordt aangewend ter dekking van kosten voor het project Behavioual Insights Group Rotterdam (BIG'R).

Diverse bijstellingen

Dit betreft diverse technische wijzigingen.

Indexering 2020 en verder

De budgetten zijn vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de voorjaarsnota.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

Goed geregeld voor de Rotterdammer

Omschrijving taakveld

De gemeente biedt dienstverlening aan Rotterdamse burgers en ondernemers. Dat doet ze via diverse frontoffice-kanalen: fysiek (via locaties), telefonisch (via 14010), digitaal (via Rotterdam.nl) en schriftelijk. Kortom, we leveren passende dienstverlening voor elke Rotterdammer. De gemeente regisseert een eenvoudige en duidelijke dienstverlening vanuit de gemeentelijke organisatie. Dit gebeurt volgens het stedelijk kader ‘De Rotterdamse Dienstverlening’. Daarnaast valt binnen dit taakveld het beheer van de basisregistratie personen (BRP) en het organiseren van verkiezingen en referenda.

Musea - Stadsarchief

Pagina 35

Musea - Archief

Verwerving, beheer en beschikbaarstelling van archieven en collecties via digitale en fysieke kanalen

Toezicht op informatiebeheer gemeenten en deelnemende partijen

Bevorderen historisch besef in én over de stad

Ontwikkelingen en voortgang

De afgelopen maanden zijn enkele duizenden rechtenvrije en downloadbare foto’s uit de 20e eeuw op de website van het Stadsarchief geplaatst van de fotografen Groeneveld en Van Dijk en van de RDM. Hiermee kunnen we nog beter tegemoet komen aan wensen van burgers over beeldmateriaal over Rotterdam.

Wat willen we bereiken

- voldoen aan de archiefwet, archiefverordening, besluit informatiebeheer en instructie voor de gemeentearchivaris
- 24/7 toegang tot archieven en collecties
- groter bereik en gebruik van archieven en collecties
- een collectie waarin de diversiteit van de stad is vastgelegd

Wat gaan we daar voor doen

- archieven in goede geordende en toegankelijke staat brengen en houden
- digitale archieven opnemen in het e-depot
- archieven en collecties digitaliseren
- archieven en collecties van migranten en allochtone groepen verwerven
- inspecteren en inspectieverslagen uitbrengen aan colleges van B&W en besturen van deelnemende partijen

Effect indicatoren		**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Bezoek studiezaal*	Streefwaarde	8.000	8.000	8.000	7.500	7.000	7.000
	Realisatie	6.830					
Bezoek website	Streefwaarde	715.000	750.000	785.000	825.000	865.000	905.000
	Realisatie	699.369					
Bezoek rotterdam.nl	Streefwaarde	15.000	15.750	16.500	17.300	18.000	18.750
	Realisatie	15.460					
Bezoek wiewaswie.nl	Streefwaarde	168.000	176.000	185.000	194.000	203.000	213.000
	Realisatie	171.605					
Bezoek archieven.nl	Streefwaarde	196.000	205.000	215.000	225.000	236.000	247.000
	Realisatie	176.292					

* Bezoek studiezaal zal afnemen naarmate er meer digitaal zal worden aangeboden. Bezoekcijfers website en de platforms zullen om dezelfde reden én door vernieuwing van de website van het Stadsarchief jaarlijks met naar schatting ca. 5% toenemen.

Prestatie indicatoren		**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Aantal ontsloten objecten en meters	Streefwaarde	3.000 + 250m	3.000 + 250m	**3.000 + 250m**	**3.000 + 250m**	**3.000 + 250m**	**3.000 + 250m**
	Realisatie	15.000 + 744m					
Toegankelijkheid overheidsarchieven	Streefwaarde	95%	95%	95%	95%	95%	95%
	Realisatie	97%					
Toegankelijkheid particuliere archieven/collecties	Streefwaarde	50%	55%	60%	65%	65%	65%
	Realisatie	50%					
Digitalisering archieven en collecties (meters)*	Streefwaarde	25m	25m				
	Realisatie	50m					
Digitalisering archieven en collecties (aantal digitale	Streefwaarde			25.000	25.000	25.000	25.000

opnames)*	Realisatie			
Bezoekerswaardering**	Streefwaarde	7,8	8,0	8,0
	Realisatie			

* De digitalisering van archieven en collecties laat zich zuiverder uitdrukken in aantal digitale opnamen dan in meters.

** De bezoekerswaardering wordt tweejaarlijks gemeten. De bezoekers waardeerden het Stadsarchief in 2017 met een 7,4.

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Musea - Stadsarchief	**Realisatie 2018**	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**	**Raming 2021**	**Raming 2022**	**Raming 2023**
Baten exclusief reserves	418	371	374	374	374	374
Bijdragen rijk en medeoverheden	5	0	0	0	0	0
Overige opbrengsten derden	413	371	374	374	374	374
Lasten exclusief reserves	5.114	5.440	5.381	5.362	5.363	5.363
Apparaatlasten	**3.866**	**4.339**	**4.518**	**4.518**	**4.518**	**4.518**
Inhuur	71	0	0	0	0	0
Overige apparaatslasten	88	117	150	150	150	150
Personeel	3.708	4.223	4.368	4.368	4.368	4.368
Interne resultaat	**26**	**-7**	**-7**	**-7**	**-7**	**-7**
Interne resultaat	26	-7	-7	-7	-7	-7
Programmalasten	**1.222**	**1.107**	**870**	**851**	**851**	**851**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	619	1.040	729	732	743	748
Kapitaallasten	633	68	141	119	108	104
Overige programmalasten	-30	0	0	0	0	0
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Saldo voor vpb en reserveringen	**-4.696**	**-5.069**	**-5.007**	**-4.988**	**-4.988**	**-4.988**
Saldo voor reserveringen	**-4.696**	**-5.069**	**-5.007**	**-4.988**	**-4.988**	**-4.988**
Saldo	**-4.696**	**-5.069**	**-5.007**	**-4.988**	**-4.988**	**-4.988**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		2019	2020	2021	2022	2023
Begroting 2019		**-5.047**	**-4.847**	**-4.828**	**-4.829**	**-4.829**
Bijstellingen Omissie 2019		**-22**	**-20**	**-20**	**-20**	**-20**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Indexering 2020 en verder	Technische wijzigingen	0	-139	-139	-139	-139
Begroting na wijzigingen		**-5.069**	**-5.007**	**-4.988**	**-4.988**	**-4.988**

Toelichting financiële bijstellingen

Indexering 2020 en verder

De budgetten zijn vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de voorjaarsnota.

Omschrijving taakveld

Rotterdam wil voor zijn inwoners een transparante, democratische overheid zijn met oog voor verleden, heden en toekomst.

Deze doelstellingen zijn alle drie gekoppeld aan de programmadoelstelling: Rotterdam wil voor zijn inwoners een transparante, democratische overheid zijn met oog voor verleden, heden en toekomst.

Het doel van verwerving van particuliere archieven en collecties is om een representatief beeld te kunnen bieden van de geschiedenis van de stad Rotterdam, nu en in de toekomst. De afgelopen decennia is de samenstelling van de bevolking van Rotterdam sterk veranderd. Dit moet zich ook gaan vertalen in de collectie. Dit doet eveneens recht aan de toenemende aandacht voor diversiteit en de herkomst en geschiedenis van migranten in de stad.

Cultuur, sport en recreatie

Pagina 36

Cultuur, sport en recreatie

Stimuleren van het culturele en sportieve klimaat en vergroten van de participatie van Rotterdammers op deze terreinen

Werken aan een optimaal vrijetijdsaanbod, een toonaangevend evenementenbeleid en een stevige voedingsbodem voor de creatieve industrie

Bijdragen aan een laagdrempelig aanbod van educatie, recreatie en participatie op het gebied van natuur en milieu door het betrekken van Rotterdammers bij duurzaamheid en door het bevorderen van een duurzame en gezonde levensstijl

TAAKVELD 1
Sportbeleid en activering

Sportprogrammering om meer Rotterdammers structureel een leven lang te laten bewegen of sporten met extra aandacht voor een aantal specifieke doelgroepen: kinderen in achterstandssituaties, ouderen en mensen met een beperking

Benutten kracht van sportevenementen en topsport

Vitale sportverenigingen en overige sportaanbieders en sportief ondernemerschap

Gezond opgroeien in je eigen buurt

TAAKVELD 2
Sportaccommodaties

Kwalitatief hoogwaardige, duurzame, goed toegankelijke en voldoende sportvoorzieningen (goed onderhouden, voldoen aan eisen van de tijd, capaciteit op orde)

Opstallen in eigendom van sportverenigingen zijn van voldoende kwalitatief niveau

Toegankelijke voorzieningen voor mensen met een beperking

Intensiever gebruik van sportvoorzieningen

Verduurzaming van de gemeentelijke voorzieningen en stimuleren van partners/verenigingen om dat ook te doen bij hun voorzieningen

TAAKVELD 3
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie

Optimale voorzieningen bieden voor de presentatie van een breed, artistiek hoogwaardig aanbod voor een divers publiek met ruimte voor nieuw talent

Cultuurmakers stimuleren en in staat stellen hun talent te ontwikkelen en zich te professionaliseren, opdat zij mede zorgdragen voor een breed, artistiek hoogwaardig aanbod voor een divers publiek

Bijdragen aan de brede ontwikkeling van kinderen en jongeren opdat zij beschikken over de benodigde 21ste-eeuwse vaardigheden om volwaardig te kunnen participeren in de Rotterdamse samenleving

Ervoor zorgen dat Rotterdammers zo min mogelijk belemmeringen ondervinden als zij kunst en cultuur willen ervaren, beoefenen en beleven

De aantrekkelijkheid van Rotterdam voor bewoners, bedrijven en bezoekers verder ontwikkelen zodat de stad ook op langere termijn nationaal en internationaal interessant is als vestigingsplaats en toeristische trekpleister

TAAKVELD 4
Musea - Cultuur

Optimale voorzieningen bieden voor de presentatie van een breed, artistiek hoogwaardig aanbod voor een divers publiek met ruimte voor nieuw talent

Cultuurmakers stimuleren en in staat stellen hun talent te ontwikkelen en zich te professionaliseren, opdat zij mede zorgdragen voor een breed, artistiek hoogwaardig aanbod voor een divers publiek

Bijdragen aan de brede ontwikkeling van kinderen en jongeren opdat zij beschikken over de benodigde 21ste-eeuwse vaardigheden om volwaardig te kunnen participeren in de Rotterdamse samenleving

Ervoor zorgen dat Rotterdammers zo min mogelijk belemmeringen ondervinden als zij kunst en cultuur willen ervaren, beoefenen en beleven

De aantrekkelijkheid van Rotterdam voor bewoners, bedrijven en bezoekers verder ontwikkelen zodat de stad ook op langere termijn nationaal en internationaal interessant is als vestigingsplaats en toeristische trekpleister

TAAKVELD 5
Media

Meer film-, tv- en mediaproducties afkomstig van Rotterdamse makers

Meer film-, tv- en mediaproducties die Rotterdam, het verhaal van de stad en haar bewoners tonen

Het ontwikkelen van nieuwe vormen van film-, tv- en mediaproducties

Het ontwikkelen van een toekomstbestendige mediasector die zich graag in Rotterdam vestigt, zich voor lange tijd aan de stad committeert en hier ook graag investeert

Betekenisvolle aandacht voor inclusiviteit en het perspectief van nieuwe generaties

Het ontwikkelen van een evaluatie-instrumentarium waarin de bovenstaande doelen zowel kwalitatief als kwantitatief gewogen kunnen worden, in samenwerking met (inter)nationale partijen, zoals het Nederlands Filmfonds, het IFFR, de NPO, Cinecrowd, etc.

Zorgen voor optimale toegankelijkheid van kennis, informatie, taal en cultuur door middel van ICT en een breed scala aan media, zoals boeken, video en audio

TAAKVELD 6
Openbaar groen en (openlucht) recreatie - NME

Het bieden van een laagdrempelig aanbod van voorzieningen, educatie en expertise op gebied van natuur en milieu, waarbij ervaringsgericht leren centraal staat en met focus op de doelgroepen kinderen, jongeren en gezinnen

Groeninitiatieven vanuit de samenleving op het gebied van natuur- en milieueducatie

Vitale speeltuinen, verspreid over de stad welke een rol vervullen in de wijk en veilig spelen voor kinderen mogelijk maken

Vitale scoutingverenigingen met een attractief aanboden deskundige leiding

Omschrijving programma

Cultuur, Sport en Recreatie dragen bij aan talentontwikkeling, activering en verbinding. Ook dragen cultuur, sport en recreatie bij aan gezondheid, een aantrekkelijk vestigingsklimaat en betrokkenheid van bewoners bij de stad. Cultuur en Sport versterken via sportevenementen en culturele programma's de nationale en internationale profilering van Rotterdam.

Sport

Voor Sport leidt dat tot vier doelstellingen ('Ambities' in de Sportnota 2017+), te weten:

1. de sportvoorzieningen worden versterkt (de stad nodigt uit tot bewegen en sport)
2. meer Rotterdammers zijn in beweging
3. bewegen en sport worden 'breed' ingezet
4. benutten kracht van sportevenementen en topsport

Groen

Voor Natuur- en Milieueducatie zijn er (beleidskader "NME heeft de toekomst", november 2013) vier doelstellingen:

1. herijking en vernieuwing van het basispakket en het borgen van een toekomstbestendige infrastructuur aan NME-voorzieningen
2. het ontwikkelen van een pluspakket van NME-activiteiten vanuit verschillende partijen (organisaties, bedrijven, bewoners) als aanvulling op het basispakket
3. meer samenhang en verbindingen realiseren tussen de producten op het gebied van NME en andere beleidsproducten
4. het werven van meer opdrachtgevers voor NME en de NME-infrastructuur breder benutten

De uitvoerende taken op het gebied van NME en kinderboerderijen zijn met ingang van 1 januari 2019 verzelfstandigd.

Cultuur

Cultuur heeft voor de komende jaren de volgende doelstellingen:

1. het cultuuraanbod sluit aan bij de diversiteit van de bevolking en de dynamiek van de stad; elke Rotterdammer kan in het aanbod iets van zijn gading vinden
2. de culturele sector profileert zichzelf en de stad met de enorme diversiteit aan kunst en cultuur die de stad rijk is en die in de stad gecreëerd wordt
3. gevestigde organisaties en in het bijzonder nieuwe makers worden ondersteund en gefaciliteerd in hun ontwikkeling en presentatiemogelijkheden
4. de culturele sector verbindt zich met andere domeinen in het gemeentelijk beleid en ontwikkelt maatschappelijke toepassingsmogelijkheden

De gemeente zoekt continu naar mogelijkheden om belangen, ambities en initiatieven in de culturele sector met elkaar te verbinden en elkaar te laten versterken, opdat zij bijdragen aan de genoemde doelstellingen.

BBV-indicatoren

Beschrijving BBV-indicator	Eenheid			Bron
Niet-sporters (% huishoudens waarin niet 1 X per week wordt gesport, 19-80 jaar)	%	Streefwaarde		RIVM
		Realisatie	54,1 (2016)	

Beschrijving RSO-indicator	Eenheid			Bron
Sporters (landelijke richtlijn sportdeelname onderzoek, % inwoners dat > 12 x per jaar sport, 6-80 jaar)	%	Streefwaarde 2021	67%	Afdeling Onderzoek en Business Intelligence gemeente Rotterdam
		Realisatie 2017	66%	

Toelichting BBV indicatoren

Het verhogen van de sport- en beweegdeelname onder Rotterdammers is één van de speerpunten van het gemeentelijk beleid op het gebied van sport. De sportparticipatie wordt sinds 1995 elke twee jaar gemeten met het Vrijetijdsonderzoek (VTO). Het vorige college had een doelstelling sportparticipatie van 60 % in 2018 (meting eind 2017). In 2017 kwam de sportparticipatie, gemeten met het Vrijetijds Onderzoek (VTO) volgens de landelijke Richtlijn voor Sportonderzoek (RSO) uit op 66% (op basis van 1.800 respondenten uit een steekproef van 12.000 Rotterdammers).

Het verschil tussen de twee sportparticipatie-cijfers die gemeten worden door enerzijds het RIVM (openbaar cijfer niet-sporters dat gepubliceerd wordt op waarstaatjegemeente.nl, 54,1% in 2016) en anderzijds ons eigen sportparticipatiecijfer dat gemeten wordt middels de landelijke Richtlijn voor sportdeelname onderzoek door OBI (66% sporters in 2017), wordt verklaard door verschillende onderzoeksmethoden met een verschillende aanpak in het veldwerk, verschillen in vraagstelling (12 x per jaar of 1 x per week), verschillende leeftijdsgroepen die worden onderzocht en verschillende meetjaartallen.

Overzicht baten en lasten

Overzicht van baten en lasten Cultuur, sport en recreatie	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	11.676	4.619	4.600	4.600	4.600	4.600
Bijdragen rijk en medeoverheden	77	0	0	0	0	0
Overige opbrengsten derden	10.687	4.619	4.600	4.600	4.600	4.600
Overige baten	912	0	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	212.623	221.367	220.540	221.167	220.242	220.266
Apparaatlasten	**13.161**	**10.351**	**10.581**	**10.530**	**10.496**	**10.496**
Inhuur	539	429	423	423	423	423
Overige apparaatslasten	396	300	308	314	314	314
Personeel	12.227	9.623	9.850	9.792	9.758	9.758
Interne resultaat	**-4.566**	**-9.210**	**-9.381**	**-9.381**	**-9.381**	**-9.337**
Interne resultaat	-4.566	-9.210	-9.381	-9.381	-9.381	-9.337
Programmalasten	**204.027**	**220.226**	**219.340**	**220.018**	**219.127**	**219.108**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	56.363	19.837	17.429	17.326	16.699	16.774
Kapitaallasten	1.940	1.273	1.085	1.037	841	746
Overige programmalasten	1.189	1.112	1.127	1.127	1.127	1.127
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0

Sociale uitkeringen	0	0	0	0	0	0
Subsidies en inkomensoverdrachten	144.536	198.003	199.699	200.529	200.460	200.460
Saldo voor vpb en reserveringen	**-200.947**	**-216.749**	**-215.940**	**-216.566**	**-215.641**	**-215.666**
Saldo voor reserveringen	**-200.947**	**-216.749**	**-215.940**	**-216.566**	**-215.641**	**-215.666**
Reserves	2.927	-224	-1.461	539	539	539
Onttrekking reserves	2.677	1.251	539	539	539	539
Toevoeging reserves	0	1.475	2.000	0	0	0
Vrijval Reserves	250	0	0	0	0	0
Saldo	**-198.020**	**-216.973**	**-217.400**	**-216.027**	**-215.102**	**-215.127**

Baten

Vanaf 2019 bestaan de baten grotendeels uit inkomsten van de scholen voor vakleerkrachten Rotterdam Lekker Fit en het recreatieoord Hoek van Holland.

Lasten

De apparaatslasten bestaan hoofdzakelijk uit personeelslasten van medewerkers die belast zijn met de ontwikkeling- en uitvoering van het cultuurbeleiden het sportbeleid. Met ingang van 2019 dalen de apparaatslasten substantieel omdat de personeelslasten van de medewerkers die meegaan naar Stichting Natuurstad als subsidie worden geraamd onder de programmalasten.

De interne lasten in 2019 bestaan voornamelijk uit de vergoeding voor het gebruik van diverse accommodaties en het groot onderhoud van de accommodaties. Daarnaast worden vanuit dit programma kosten intern doorbelast, zoals voor het gebruik van gymzalen, zwembaden voor het onderwijs en Rotterdam Lekker Fit!.

Een deel van de programmalasten betreft het verlenen van subsidies. Er wordt jaarlijks subsidie verleend aan culturele organisaties conform het Cultuurplan 2017 – 2020. Ook wordt subsidie verleend aan de Stichting Bibliotheek Rotterdam, diverse culturele activiteiten (waaronder Cultuur in de gebieden, Mediabeleid, Creatieve Industrie, Cultuureducatie, Evenementen en Binnenstad/ Levendige stad) of op incidentele basis voor Visuele kunsten, Podiumkunsten, Letteren & Erfgoed, Culturele feesten, Amateurjaarsubsidies en het Snelloket. Vanuit de programmalasten worden meerdere projecten en programma's uitgevoerd, waaronder de implementatie van de Sportnota 2017+ en het programma Rotterdam Lekker Fit!.

Reserves

De onttrekkingen aan de reserves dienen ter dekking van specifieke uitgaven in de jaren waarin deze zich voordoen. In de begroting zijn onttrekkingen geraamd voor verbouwingen, intensiveringen en aanpassingen aan de accommodaties en voor 'Sportprogrammering' en 'Sport gebieden'.

Meerjarig verloop

De begroting op programmaniveau laat meerjarig een dalend beeld zien. Opbrengsten derden dalen omdat de overeenkomst met Ziggo (voorheen UPC) afloopt en de Stichting Natuurstad na de verzelfstandiging de opbrengsten van derden zelf in rekening gaat brengen.

De lasten dalen vanaf 2019 vanwege lagere frictiekosten, afstoting Lokale Culturele Centra en afloop bedrijfsgebonden onderhoud van accommodaties. Vanwege de verzelfstandiging Natuur- en Milieueducatie vindt een verschuiving plaats van de apparaatslasten naar subsidie binnen de programmalasten.

Aansluiting voorgaande begroting

Aansluiting met voorgaande begroting (saldo na reservering)	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Oorspronkelijke begroting	-209.296	-209.421	-209.325	-209.009	-209.009
Bijstellingen Omissieregeling 2019	-781	-979	-950	-950	-950
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	-6.895	-6.999	-5.752	-5.143	-5.168
Totaal bijgestelde begroting	**-216.973**	**-217.400**	**-216.027**	**-215.102**	**-215.127**

Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie

Pagina 37

Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie

Het cultureel klimaat versterken

De cultuurdeelname door Rotterdammers verhogen

Ontwikkelingen en voortgang

Rotterdamse Cultuurvisie

In het voorjaar van 2019 heeft de gemeente de Rotterdamse Cultuurvisie vastgesteld. In dit document geeft de gemeente de uitgangspunten aan voor het cultuurbeleid op langere termijn. Centraal in het beleid staan inclusiviteit, innovatie en interconnectiviteit. Rotterdam staat voor een culturele sector waarin voor iedere Rotterdammer zonder onderscheid een plek is, als bezoeker, als personeel of als maker. Nieuw aanbod en nieuwe genres krijgen de ruimte. Intensieve samenwerking en wederzijdse verbondenheid zijn kernbegrippen. De

thema’s voor het cultuurbeleid voor de langere termijn zijn leidend in de beleidsnota’s, -kaders en -regelingen op het gebied van cultuur in de komende jaren, zoals het beleidskader voor de Bibliotheek, het architectuurbeleid, het Cultuurplan en de regelingen voor projectsubsidies.

Beleidsintensivering Cultuurcoaches
De gemeente voert sinds 2008 de overeenkomst ‘Impuls brede scholen, sport en cultuur’ van de ministeries van OCW en VWS, enkele landelijke organisaties in onderwijs, sport en cultuur en de VNG uit. Op het terrein van cultuur zijn dertien cultuurcoaches actief op het snijvlak van cultuur en onderwijs. Deze cultuurcoaches zijn in dienst van een culturele organisatie en geven les op een of meerdere scholen in het primair of voortgezet onderwijs. Doel van de regeling is de samenwerking tussen scholen en cultuur te versterken en te verduurzamen. De regeling is met ingang van 2019 uitgebreid tot de ‘Brede Regeling Combinatiefuncties’. Ook heeft het Rijk meer budget beschikbaar gesteld. Voor Rotterdam betekent dit een beleidsintensivering van de cultuurcoaches, waardoor meer scholen en instellingen met een cultuurcoach kunnen gaan werken. De omvang van de uitbreiding van het aantal cultuurcoaches wordt rond de zomer van 2019 bekend.

Programma Stadscultuur
Begin 2019 is op Zuid en in Delfshaven gestart met het programma Stadscultuur. Het programma heeft tot doel in verschillende gebieden in Rotterdam waar cultuurparticipatie relatief laag is, culturele activiteiten te ontwikkelen die aansluiten bij de kenmerken van het gebied en de interesses van de bewoners van het gebied. De drie uitgangspunten worden verder uitgewerkt in de concretiseringen van het beleid in bijvoorbeeld de Architectuurnota, het beleidskader voor de Bibliotheek Rotterdam, de Toerismevisie en de Uitgangspuntennota voor het cultuurbeleid 2021-2024.

Regiodeal en proeftuin
In het kader van de regiodeal voor het Nationaal Programma Rotterdam-Zuid is een cultuurprogramma op Zuid gestart gericht op cultureel talent en de vergroting van het cultuuraanbod in het gebied.
In Delfshaven is de proeftuin Campus Coolhaven gestart gericht op de ontwikkeling en doorstroming van cultureel talent naar, in en vanuit de mbo-kunstvakopleidingen voor podiumkunsten. In de proeftuinen werkt een aantal culturele en onderwijsinstellingen samen. Het project wordt bekostigd door Rijk en gemeente gezamenlijk.

Wat willen we bereiken

Het cultureel klimaat versterken

- Optimale voorzieningen bieden voor de presentatie van een breed, artistiek hoogwaardig aanbod voor een divers publiek met in het bijzonder ruimte voor nieuw, divers talent.

- Cultuurmakers stimuleren en in staat stellen hun talent te ontwikkelen en zich te professionaliseren, opdat zij mede zorgdragen voor een breed, artistiek hoogwaardig aanbod voor een divers publiek.
- Zorgen voor een cultuuraanbod dat aansluit bij de diversiteit van de bevolking en de dynamiek van de stad zodat elke Rotterdammer iets van zijn gading kan vinden.
- De aantrekkelijkheid van Rotterdam voor bewoners, bedrijven en bezoekers verder ontwikkelen zodat de stad ook op langere termijn nationaal en internationaal interessant is als vestigingsplaats en toeristische trekpleister.

De cultuurdeelname door Rotterdammers verhogen

Bijdragen aan de brede ontwikkeling van kinderen en jongeren opdat zij beschikken over de benodigde 21ste-eeuwse vaardigheden om volwaardig te kunnen participeren in de Rotterdamse samenleving.

Wat gaan we daar voor doen

Het cultureel klimaat versterken

Om de doelen op het terrein van kunst en cultuur te bereiken, ontwikkelt de gemeente op de genoemde deelterreinen beleid. Voor de uitvoering van dit beleid krijgen circa 90 culturele organisaties meerjarige subsidies. Daarnaast verleent de gemeente subsidies voor projecten, ondersteunt hij crowdfundingcampagnes en verleent hij via de landelijke organisatie Cultuur+Ondernemen laagrentende leningen. Sinds eind 2018 kent de culturele sector ook de PitcherPerfect010-regeling en is er een tweewekelijks spreekuur voor informatie en advies over de diverse ondersteuningsmogelijkheden. Meer informatie hierover is te vinden op de gemeentelijke website en gerelateerde pagina’s.

Kunst en cultuur zijn geen op zichzelf staande uitingsvormen. Meer dan voorheen wordt de relatie tussen cultuur en andere beleidsterreinen als economie, zorg, welzijn, sport en onderwijs zichtbaar in gezamenlijke activiteiten en andere vormen van samenwerking.

De veranderende relatie overheid-maatschappij-culturele sector vraagt om een andere opstelling van de gemeente en een nieuwe relatie tussen overheid en bedrijfsleven. Denk aan publiek-private partnerschappen, nieuwe financieringsvormen naast of in plaats van subsidies en sponsoring en co-creatie. De ontwikkeling van de voorwaarden voor deze nieuwe samenwerkings- en financieringsvormen krijgt in de periode 2017-2020 verder vorm. Doel hiervan is de culturele sector samen met andere partijen in de stad op een effectieve manier te kunnen ondersteunen, passend bij de veranderende behoeften en de wens de veerkracht van de culturele sector te optimaliseren.

De noodzaak van het ontwikkelen van creatieve vaardigheden en innovatieve kracht (bij jongeren en op economisch terrein) wordt steeds meer onderkend. Nieuwe technologieën en de inzet van creatieve vaardigheden bij de ontwikkeling en uitvoering van productieprocessen blijken onmisbaar. Cultuureducatie, mede gericht op de ontwikkeling van creatieve en 21ste-eeuwse vaardigheden, verdient een stevige positie in het geheel van het onderwijs. De aanbevelingen van een in 2017 uitgevoerd onderzoek naar de effectiviteit en efficiëntie van het bestaande cultuureducatiebeleid en -aanbod krijgen inmiddels hun beslag. Zo kunnen nog tijdens de cultuurplanperiode 2017-2020 het rendement en de bijdrage aan de hiervoor genoemde onderwijsontwikkelingen vergroot worden.

De internationale betekenis van de culturele sector is belangrijk voor de sector zelf en ook voor de economische en toeristische betekenis van de stad. Een speciaal voor dit doel samengestelde International Advisory Board (IABx) heeft in 2017 een visie en internationale agenda opgesteld die Rotterdam in staat moet stellen de (inter) nationale culturele profilering te versterken, samen met de gemeente, een groot aantal Rotterdamse culturele instellingen en Rotterdam Partners. Doel is de stad als vestigingsplaats voor bedrijven en toeristische trekpleister in binnen- en buitenland effectiever over het voetlicht te brengen.

De gemeente wil dat de stad ook op langere termijn kan blijven profiteren van toerisme. Uitgangspunt daarbij is een goede balans tussen leefkwaliteit en toeristische groei. Cultuur en sport spelen in de positionering van Rotterdam als toeristische stad een belangrijke rol. Het te ontwikkelen toeristisch kader geeft richting, verbindt activiteiten en evenementen die die positie versterken en biedt de basis voor samen met de toeristische sector te ontwikkelen beleidsinstrumenten.

Met het programma Stadscultuur maakt de gemeente meer ruimte voor creativiteit en cultureel ondernemerschap in alle gebieden van Rotterdam, vooral als het gaat om festivals en bijzondere (pop-up) evenementen. De binnenstad als city-lounge blijft daarin een belangrijk aspect.

Een van de instrumenten voor het versterken van het culturele klimaat in de stad en het verhogen van de cultuurdeelname van Rotterdammers is het Cultuurplan. Het Cultuurplan is het grootste onderdeel van het subsidiehuis voor kunst en cultuur. In de periode 2017-2020 gaat het om een budget van ca. € 80 miljoen per jaar, verdeeld over ongeveer 90 meerjarig gesubsidieerde culturele organisaties. Speerpunten in het cultuurbeleid 2017-2020 zijn (aantoonbare) vergroting en verbreding van het publieksbereik, vernieuwing en innovatie, cultuureducatie en talentontwikkeling, internationale profilering en samenwerking. Van de cultuurplaninstellingen wordt gevraagd aan deze speerpunten een bijdrage te leveren.

Begin 2019 is de voorbereiding voor het Cultuurplan 2021-2024 gestart. Rond de zomer van 2019 zal het gemeentebestuur de Uitgangspuntennota voor het cultuurbeleid 2021-2024 aan de gemeenteraad ter vaststelling aanbieden. Op basis van deze nota kunnen culturele organisaties een aanvraag indienen voor een meerjarige

subsidie in de periode 2021-2024. De verbreding van het publiek is een van de belangrijkste doelstellingen in het cultuurbeleid 2021-2024 en daarom een belangrijk uitgangspunt bij de verdeling van het Cultuurplanbudget (zie hierna). Daarnaast vindt de gemeente de bijdrage aan het vestigingsklimaat en de arbeidsmarktpositie van cultuurmakers en culturele initiatiefnemers belangrijke aandachtspunten. Toepassing van de landelijke Fair Practice Code, ondersteuning van en ruimte voor nieuwe makers, nieuwe genres en nieuw aanbod zijn daarin elementen. De culturele sector zijn bij de ontwikkeling van de uitgangspunten voor het cultuurbeleid 2021-2024 breed betrokken.

Voor de aansluiting bij de landelijke arbeidsmarktagenda op het gebied van kunst en cultuur en voor de ondersteuning van cultuurmakers en culturele initiatiefnemers in de ontwikkeling van hun ondernemerschap heeft de gemeente vanaf 2019 een bedrag in de begroting gereserveerd.

In Rotterdam, op landelijk niveau en in andere steden en regio's in het land zoeken overheden naar andere structuren, nieuwe rolverdelingen en een grotere gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het cultuurbeleid. De Uitgangspuntennota 2021-2024 zal een aantal voorstellen bevatten voor aanpassing van de bekostigingssystematiek. Naar verwachting zullen ook op rijksniveau een aantal wijzigingen doorgevoerd worden die tegemoet komen aan de veranderde behoeften van het culturele veld.

De cultuurdeelname door Rotterdammers verhogen

Bij vergroten en verbreden van het publieksbereik gaat het niet alleen om het bezoek aan stedelijke culturele voorzieningen als musea en theaters, maar ook om actieve deelname aan culturele activiteiten in de wijk, zoals cursussen en wijkfestivals. De gemeente stimuleert de organisatie van activiteiten, programma's en evenementen die aansluiten bij de vraag van de Rotterdammers. Samen met de culturele sector neemt de gemeente initiatieven om de kennis bij de diverse betrokkenen over het bereiken van nieuw publiek te vergroten. Met ingang van 2018 meten alle meerjarig gesubsidieerde Rotterdamse culturele organisaties hun publieksbereik en delen zij de uitkomsten daarvan opdat instrumenten gericht op vergroten en verbreden van het publieksbereik nog effectiever kunnen worden ingezet.

Een nieuwe generatie makers bereikt nieuwe publieksgroepen. De gemeente zoekt samen met hen naar ondersteuningsvormen die – naast subsidies – aansluiten bij hun behoeften. Daarbij gaat het niet alleen om financiële ondersteuning maar ook om de ontwikkeling van ondernemerschap en het aanbieden van geschikte werk- en presentatieplekken tegen een betaalbare prijs.

Om alle kinderen de kans te geven met cultuur in aanraking te komen, zet de gemeente in op cultuuronderwijs met (professionele) docenten op alle Rotterdamse scholen. Het streven is dat alle basisschoolleerlingen in Rotterdam in 2022 kwalitatief goede cultuureducatie krijgen en dat cultuureducatie in toenemende mate duurzaam geborgd is in het Rotterdamse basisonderwijs. *Omdat cultuureducatie opgenomen is in de kerndoelen en eindtermen van het onderwijs, heeft de gemeente de volgende indicator geformuleerd: in 2022 is dertig procent van de basisscholen een of meer niveaus gestegen in het Rotterdamse Cultuureducatie Model. Deze stijging toont aan dat de kwaliteit van cultuureducatie is gestegen en dat cultuureducatie in toenemende mate duurzaam*

geborgd is in het Rotterdamse basisonderwijs, een noodzakelijkheid voor goede cultuureducatie voor alle Rotterdamse kinderen.

Prestatie indicatoren		2018	2019	2020	2021	2022	2023
In 2022 is dertig procent van de basisscholen een of meer niveaus gestegen in het Rotterdamse Cultuureducatie Model*.	Streefwaarde	N.v.t.	15%	22%	28%	30%	%
	Realisatie						

* Bij deze streefgetallen dient aangemerkt te worden dat ze mede afhankelijk zijn van landelijke subsidieregelingen en dat een van deze regelingen per 2021 afloopt. De regeling wordt verlengd maar onzeker is nog hoe die eruit gaat zien. Ook de wijze waarop de dagprogrammering op Zuid wordt ingericht en aangestuurd vanuit de afdeling Onderwijs zal invloed hebben op het behalen van de streefgetallen.

In het coalitieakkoord 2018-2022 is opgenomen dat de gemeente wil dat alle kinderen cultuureducatie krijgen. Omdat cultuureducatie opgenomen is in de kerndoelen en eindtermen van het onderwijs, heeft de gemeente deze indicator geformuleerd. Deze stijging toont aan dat de kwaliteit van cultuureducatie is gestegen en dat cultuureducatie in toenemende mate duurzaam geborgd is in het Rotterdamse basisonderwijs, een noodzakelijkheid voor goede cultuureducatie voor alle Rotterdamse kinderen.

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	676	135	139	139	139	139
Bijdragen rijk en medeoverheden	19	0	0	0	0	0
Overige opbrengsten derden	6	135	139	139	139	139
Overige baten	651	0	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	107.774	78.052	80.992	79.645	79.575	79.575
Apparaatlasten	**2.996**	**2.408**	**2.503**	**2.504**	**2.503**	**2.503**
Inhuur	194	78	81	81	81	81
Overige apparaatslasten	93	101	105	109	109	109
Personeel	2.708	2.229	2.317	2.315	2.314	2.314
Interne resultaat	**-931**	**-685**	**-697**	**-697**	**-697**	**-652**
Interne resultaat	-931	-685	-697	-697	-697	-652
Programmalasten	**105.709**	**76.329**	**79.185**	**77.837**	**77.769**	**77.724**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	267	515	640	640	640	596
Kapitaallasten	361	0	0	0	0	0
Overige programmalasten	272	39	39	39	39	39

Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Subsidies en inkomensoverdrachten	104.809	75.774	78.506	77.157	77.089	77.089
Saldo voor vpb en reserveringen	**-107.098**	**-77.917**	**-80.853**	**-79.505**	**-79.436**	**-79.436**
Saldo voor reserveringen	**-107.098**	**-77.917**	**-80.853**	**-79.505**	**-79.436**	**-79.436**
Reserves	911	-900	0	0	0	0
Onttrekking reserves	661	0	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	900	0	0	0	0
Vrijval Reserves	250	0	0	0	0	0
Saldo	**-106.187**	**-78.817**	**-80.853**	**-79.505**	**-79.436**	**-79.436**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Begroting 2019		**-78.864**	**-79.059**	**-78.892**	**-78.823**	**-78.823**
Bijstellingen Omissie 2019		**1.042**	**1.050**	**1.084**	**1.084**	**1.084**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Bezuiniging Onderwijs en Cultuur	Bezuinigingen/taakstellingen	37	37	37	37	37
Evenementenfonds	Bezuinigingen/taakstellingen	250	250	250	250	250
Korting festivals	Bezuinigingen/taakstellingen	0	140	140	140	140
Architectuurbeleid	Intensiveringen	0	0	0	0	0
Kunstenpand Zuidplein	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	-1.175	0	0	0
Bestemmingsreserve Evenementenfonds	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	-900	0	0	0	0
Cultuurcoaches	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	0	-109	-109	-109	-109
Mutatie Rijksbijdrage brede impuls combinatiefuncties/buurtsportcoaches	Taakmutaties	-244	-244	-244	-244	-244
Bijstelling apparaatslasten	Technische wijzigingen	-43	-118	-114	-113	-113
Herziening verdeling apparaats- programmalasten intensiveringen coalitieakkoord	Technische wijzigingen	-270	-311	-311	-311	-311
Indexering 2020 en verder	Technische wijzigingen	0	-1.881	-1.913	-1.913	-1.913
Overheveling budgetten Citylab010	Technische wijzigingen	0	417	417	417	417
Scenario-uitwerking verbouwing bibliotheek	Technische wijzigingen	66	0	0	0	0

Diverse bijstellingen	Technische wijzigingen	109	150	150	149	149
Begroting na wijzigingen		**-78.817**	**-80.853**	**-79.505**	**-79.436**	**-79.436**

Toelichting financiële bijstellingen

Bezuiniging Onderwijs en Cultuur

Als bijdrage in de dekking van de concernbegroting, wordt structureel een bedrag van € 37 op de begroting van Cultuur in mindering gebracht.

Evenementenfonds

Als bijdrage in de dekking van de concernbegroting, wordt structureel een bedrag van € 250 in mindering gebracht op het budget Evenementenfonds.

Korting festivals

Als bijdrage in de dekking van de concernbegroting, wordt vanaf 2020 structureel een bedrag van € 140 in mindering gebracht op het festivalbudget.

Architectuurbeleid

Voor de uitvoering van het architectuurbeleid is budget vrijgemaakt, € 220 in 2019 en € 345 vanaf 2020. Dekking daarvoor wordt gevonden binnen de cultuurbegroting.

Kunstenpand Zuidplein

Voor de kosten die verband houden met de vestiging van theater Zuidplein in het nieuwe kunstenpand, is voor het jaar 2020 een bedrag van € 1,2 mln aan de begroting van Cultuur toegevoegd.

Cultuurcoaches

Voor het aandeel in de uitbreiding van de zogenaamde cultuurcoaches is met ingang van 2020 per saldo een bedrag van € 109 aan de begroting van Cultuur toegevoegd.

Bestemmingsreserve Evenementenfonds

Aan de bestemmingsreserve Evenementenfonds is een bedrag van € 900 toegevoegd ter dekking van de kosten van toekomstige evenementen.

Mutatie Rijksbijdrage brede impuls Combinatiefuncties/buurtsportcoaches

Extra Rijksmiddelen zijn verkregen voor de uitbreiding van formatie van deze functies.

Bijstelling apparaatslasten

De bijstelling betreft aanpassingen in de formatie en herziening van de verdeling tussen apparaats- en programmalasten.

Herziening verdeling apparaats- programmalasten intensiveringen coalitieakkoord

De verdeling tussen apparaats- en programmalasten is aangepast naar het huidige inzicht waarop de middelen worden aangewend.

Indexering 2020 en verder

De budgetten zijn vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen in de Grondslagen bij de voorjaarsnota.

Overheveling budgetten Citylab010

Het budget voor de subsidieregeling CityLab010 bestaat uit deelbudgetten, die verspreid in de begroting zijn terug te vinden. Om de integrale afweging van subsidie-aanvragen te bevorderen, worden de deelbudgetten gebundeld tot één budget bij het programma Bestuur en Dienstverlening. Voor dit taakveld betekent dit een bijstelling van € 417.

Scenario-uitwerking verbouwing bibliotheek

Een bedrag van € 66 is overgebracht naar het taakveld media. Het bedrag is bedoeld als aanvullende dekking van de onderzoeks- en voorbereidingskosten van de voorgenomen verbouwing van de bibliotheek Rotterdam.

Diverse bijstellingen

Overige wijzigingen van geringe omvang.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

- Cultuurplan 2017-2020
- Verdelingsbesluit cultuurplan 2017-2020
- Algemene beleidsregels eenmalige subsidies kunst en cultuur
- Meerjaren beleidsplan bibliotheekbeleid
- Vrijetijds Onderzoek 2015, onderdeel sportparticipatie en cultuur
- Cultuurparticipatie van Rotterdam, 2015
- Cultuurverkenning 2015
- Wet op het specifiek cultuurbeleid
- Erfgoedwet
- Bibliotheekwet
- Mediawet
- Subsidieverordening Rotterdam 2014

Omschrijving taakveld

Het gemeentebestuur werkt aan een stad met een sterk cultureel klimaat. Cultuur is van groot belang voor de economische positie van Rotterdam in binnen- en buitenland, maakt de stad aantrekkelijk voor bewoners, bezoekers en bedrijven en draagt bij aan de brede ontwikkeling van kinderen en jongeren.

Het gemeentebestuur wil, omwille van een sterk cultureel klimaat, optimale omstandigheden creëren voor de productie van kunst en cultuur, voor de toegankelijkheid ervan en voor het delen van informatie, kennis en middelen. Onder kunst en cultuur verstaan we meer dan alleen beeldende kunst, theater, dans, muziek, musea en film. Ook de bibliotheek, culturele evenementen, de creatieve industrie en het beleidsveld Toerisme behoren tot het culturele domein.

Om de doelen op het terrein van kunst en cultuur te bereiken, maakt de gemeente beleid, zoals het bibliotheekbeleid, (gemeentelijk) collectiebeleid, architectuurbeleid, vrijetijds- en toeristisch beleid en het vierjaarlijkse Cultuurplan.

Media

Media

Meer film-, tv- en mediaproducties afkomstig van Rotterdamse makers en die Rotterdam, het verhaal van de stad en haar bewoners tonen

Het ontwikkelen van een toekomstbestendige mediasector die zich graag in Rotterdam vestigt, zich voor lange tijd aan de stad committeert en hier ook graag investeert

Zorgen voor optimale toegankelijkheid van kennis, informatie, taal en cultuur door middel van ICT en een breed scala aan media, zoals boeken, video en audio

Ontwikkelingen en voortgang

Rotterdamse Cultuurvisie
In het voorjaar van 2019 heeft de gemeente de Rotterdamse Cultuurvisie vastgesteld. In dit document geeft de gemeente de uitgangspunten aan voor het cultuurbeleid op langere termijn. Centraal in het beleid staan inclusiviteit, innovatie en interconnectiviteit. Rotterdam staat voor een culturele sector waarin voor iedere Rotterdammer zonder onderscheid een plek is, als bezoeker, als personeel of als maker. Nieuw aanbod en nieuwe genres krijgen de ruimte. Intensieve samenwerking en wederzijdse verbondenheid zijn kernbegrippen.
De thema's voor het cultuurbeleid voor de langere termijn zijn leidend in de beleidsnota's, -kaders en -regelingen op het gebied van cultuur in de komende jaren, zoals het beleidskader voor de Bibliotheek, het architectuurbeleid, het Cultuurplan en de regelingen voor projectsubsidies.

De gemeente heeft begin 2019 een centraal punt gerealiseerd voor de verdere ontwikkeling en uitvoering van het integrale film- en mediabeleid, het Rotterdam Film- en Media Office.

De uitgangspunten voor het meerjarig beleidsplan 2021-2024 van de Bibliotheek Rotterdam zijn in ontwikkeling en worden naar verwachting voor de zomer van 2019 in de gemeenteraad vastgesteld.

Wat willen we bereiken

Het gemeentebestuur beoogt een toename van film-, tv- en mediaproducties die Rotterdam en de verhalen van de stad en haar bewoners tonen. Rotterdam wil een toekomstbestendige mediasector realiseren die de bewoners informeert en inspireert, en die ertoe bijdraagt dat Rotterdammers mediacompetent zijn.
In een breder perspectief wil het college bereiken dat alle Rotterdammers met zo min mogelijk belemmeringen toegang hebben tot informatie, kennis, taal en cultuur via diverse media.

Verder ontwikkelen en uitvoeren van strategische dossiers op het gebied van bibliotheekbeleid en lokaal mediabeleid.

De ontwikkeling van een herzien mediabeleid is vrijwel afgerond. Naar verwachting zal de Film- en Mediavisie rond de zomer aan de gemeenteraad aangeboden worden. Het doel is te komen tot een integraal beleid met samenhangende uitvoeringsagenda en -instrumentarium. Met dit instrumentarium beoogt de gemeente ketens van makers, platforms en publiek te ontwikkelen en stimuleren.
Vanzelfsprekend is hierbij aandacht voor inclusiviteit en het perspectief van nieuwe generaties.
Afhankelijk van het budget bepaalt het college de ambities.

Voor de Bibliotheek Rotterdam is het beleid een goede spreiding over de stad te hebben. Er is onder meer voorzien in een vestiging in het Kunstenpand op Zuid. Voor de Centrale Bibliotheek worden twee scenario's uitgewerkt voor een verbouwing. Na de ruim dertig jaar van zijn bestaan is het gebouw toe aan een ingrijpende vernieuwing zodat het weer volledig kan voldoen aan de in de loop van de jaren gewijzigde functie van de bibliotheek. De Bibliotheek Rotterdam speelt een belangrijke rol bij het vergroten van de kansengelijkheid voor Rotterdamse kinderen en jongeren, binnen en buiten het onderwijs, o.a. door bij te dragen aan het verminderen van laaggeletterdheid.

Wat gaan we daar voor doen

- Stimuleren van nieuwe vormen van film-, tv- en mediaproducties en bevordert de aansluiting met de (culturele) infrastructuur.
- Uitvoeren van beleid gericht op optimalisering en ontwikkeling van de informatievoorziening door middel van media.
- Zorgen dat de stad beschikt over een eigentijdse openbarebibliotheekvoorziening met vestigingen op een groot aantal plaatsen in de stad.
- Ontwikkelen van een evaluatie-instrumentarium waarin de bovenstaande doelen zowel kwalitatief als kwantitatief gewogen kunnen worden, in samenwerking met (inter)nationale partijen, zoals het Nederlands Filmfonds, het IFFR, de NPO, Cinecrowd, etc.
- Zorgen voor optimale toegankelijkheid van kennis, informatie, taal en cultuur door middel van ICT en een breed scala aan media, zoals boeken, video en audio.

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Media	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	697	0	0	0	0	0
Bijdragen rijk en medeoverheden	0	0	0	0	0	0
Overige opbrengsten derden	697	0	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	20.098	21.337	20.893	20.893	20.893	20.893

Apparaatlasten	**0**	**519**	**541**	**541**	**541**	**541**
Inhuur	0	21	22	22	22	22
Overige apparaatslasten	0	19	19	19	19	19
Personeel	0	480	500	500	500	500
Interne resultaat	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Interne resultaat	0	0	0	0	0	0
Programmalasten	**20.098**	**20.818**	**20.352**	**20.352**	**20.352**	**20.352**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	0	466	0	0	0	0
Overige programmalasten	0	0	0	0	0	0
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Subsidies en inkomensoverdrachten	20.098	20.352	20.352	20.352	20.352	20.352
Saldo voor vpb en reserveringen	**-19.401**	**-21.337**	**-20.893**	**-20.893**	**-20.893**	**-20.893**
Saldo voor reserveringen	**-19.401**	**-21.337**	**-20.893**	**-20.893**	**-20.893**	**-20.893**
Saldo	**-19.401**	**-21.337**	**-20.893**	**-20.893**	**-20.893**	**-20.893**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Begroting 2019		**-20.352**	**-20.352**	**-20.352**	**-20.352**	**-20.352**
Bijstellingen Omissie 2019		**-514**	**-519**	**-519**	**-519**	**-519**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Scenario-uitwerking verbouwing bibliotheek	Intensiveringen	-400	0	0	0	0
Bijstelling apparaatslasten	Technische wijzigingen	-5	-22	-22	-22	-22
Scenario-uitwerking verbouwing bibliotheek	Technische wijzigingen	-66	0	0	0	0
Begroting na wijzigingen		**-21.337**	**-20.893**	**-20.893**	**-20.893**	**-20.893**

Toelichting financiële bijstellingen

Scenario-uitwerking verbouwing bibliotheek

Voor onderzoeks- en voorbereidingskosten van de voorgenomen verbouwing van de bibliotheek Rotterdam, is een bedrag van € 400 aan de begroting toegevoegd.

Bijstelling apparaatslasten

De bijstelling betreft aanpassingen in de formatie, herziening van de verdeling tussen apparaats- en programmalasten en indexering.

Scenario-uitwerking verbouwing bibliotheek

Aanvullend op de hierboven genoemde toevoeging, is vanuit de bestaande Cultuurbegroting een bedrag van € 66 overgebracht ter dekking van de onderzoeks- en verbouwingskosten van de voorgenomen verbouwing van de bibliotheek Rotterdam.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

- Meerjaren beleidsplan bibliotheekbeleid
- Vrijetijds Onderzoek 2015, onderdeel sportparticipatie en cultuur
- Cultuurparticipatie van Rotterdam, 2015
- Cultuurverkenning 2015
- Bibliotheekwet
- Mediawet
- Subsidieverordening Rotterdam 2014

Omschrijving taakveld

Het gemeentebestuur werkt aan een stad met een sterk cultureel klimaat. Cultuur draagt bij aan de brede ontwikkeling van de samenleving. Ook maakt cultuur de stad aantrekkelijk voor bewoners, bezoekers en bedrijven en is cultuur van groot belang voor de economische positie van de stad in binnen- en buitenland.

Het gemeentebestuur wil omwille van een sterk cultureel klimaat optimale omstandigheden creëren voor de productie van cultuur, voor de toegankelijkheid ervan en voor het delen van informatie, kennis en middelen. Dit omvat vele werkterreinen, van culturele evenementen tot musea, en van de creatieve industrie en media tot beeldende kunst en podiumkunst.

De gemeente ontwikkelt beleid om de doelen op het gebied van cultuur te bereiken. Dan gaat het om bijvoorbeeld het vierjaarlijkse Cultuurplan, het bibliotheekbeleid, (gemeentelijk) collectiebeleid, integraal mediabeleid, architectuurbeleid, beleid op het gebied van creatieve industrie en vrijetijdsbeleid.

Tot het taakveld Media behoren:

- de Bibliotheek Rotterdam
- de lokale omroep en mediaregeling
- film-, tv- en mediaproducties, inclusief bijbehorende (culturele) infrastructuur

- de lokale pers en informatievoorziening, voor zover behorend tot de gemeentelijke bevoegdheid

Musea - Cultuur

Musea - Cultuur

Het cultureel klimaat versterken

De cultuurdeelname door Rotterdammers verhogen

Ontwikkelingen en voortgang

Rotterdamse Cultuurvisie
In het voorjaar van 2019 heeft de gemeente de Rotterdamse Cultuurvisie vastgesteld. In dit document geeft de gemeente de thema's aan voor het cultuurbeleid op langere termijn. Centraal in het beleid staan inclusiviteit, innovatie en interconnectiviteit. Rotterdam staat voor een culturele sector waarin voor iedere Rotterdammer zonder onderscheid een plek is, als bezoeker, als personeel of als maker. Nieuw aanbod en nieuwe genres krijgen de ruimte. Intensieve samenwerking en wederzijdse verbondenheid zijn kernbegrippen.
De thema's voor het cultuurbeleid voor de langere termijn zijn leidend in de beleidsnota's, -kaders en -regelingen op het gebied van cultuur in de komende jaren, zoals het beleidskader voor de Bibliotheek, het architectuurbeleid, het Cultuurplan en de regelingen voor projectsubsidies.

Renovatie Museum Boijmans van Beuningen
De gemeente is grotendeels eigenaar van de collectie en ook eigenaar van het museum gebouw van Museum Boijmans van Beuningen. In het gebouw zit asbest en het gebouw voldoet niet meer in technisch en functioneel opzicht. In december 2018 is de gemeenteraad akkoord gegaan met het starten van de voorbereidingen voor de asbestsanering en grootschalige renovatie van het museum. Eind mei 2019 sluit het gebouw en wordt gestart met het leegruimen van het museumgebouw en de asbestsanering.

Wat willen we bereiken

Het cultureel klimaat versterken

- Optimale voorzieningen bieden voor de presentatie van een breed, artistiek hoogwaardig aanbod voor een divers publiek met ruimte voor nieuw talent.

- Cultuurmakers stimuleren en in staat stellen hun talent te ontwikkelen en zich te professionaliseren, opdat zij mede zorgdragen voor een breed, artistiek hoogwaardig aanbod voor een divers publiek.
- Ervoor zorgen dat Rotterdammers zo min mogelijk belemmeringen ondervinden als zij kunst en cultuur willen ervaren, beoefenen en beleven.
- De aantrekkelijkheid van Rotterdam voor bewoners, bedrijven en bezoekers verder ontwikkelen zodat de stad ook op langere termijn nationaal en internationaal interessant is als vestigingsplaats en toeristische trekpleister.

De cultuurdeelname door Rotterdammers verhogen

Bijdragen aan de brede ontwikkeling van kinderen en jongeren opdat zij beschikken over de benodigde 21ste-eeuwse vaardigheden om volwaardig te kunnen participeren in de Rotterdamse samenleving.

Wat gaan we daar voor doen

Het cultureel klimaat versterken

Om de doelen op het terrein van kunst en cultuur te bereiken, ontwikkelt de gemeente op de genoemde deelterreinen beleid. Voor de uitvoering van dit beleid krijgen circa 90 culturele organisaties meerjarige subsidies. Daarnaast verleent de gemeente subsidies voor projecten, ondersteunt hij crowdfundingcampagnes en verleent hij via de landelijke organisatie Cultuur+Ondernemen laagrentende leningen. Sinds eind 2018 kent de culturele sector ook de PitcherPerfect010-regeling en is er een tweewekelijks spreekuur voor informatie en advies over de diverse ondersteuningsmogelijkheden. Meer informatie hierover is te vinden op de gemeentelijke website en gerelateerde pagina’s.

Kunst en cultuur zijn geen op zichzelf staande uitingsvormen. Meer dan voorheen wordt de relatie tussen cultuur en andere beleidsterreinen als economie, zorg, welzijn, sport en onderwijs zichtbaar in gezamenlijke activiteiten en andere vormen van samenwerking.

De veranderende relatie overheid-maatschappij-culturele sector vraagt om een andere opstelling van de gemeente en een nieuwe relatie tussen overheid en bedrijfsleven. Denk aan publiek-private partnerschappen, nieuwe financieringsvormen naast of in plaats van subsidies en sponsoring en co-creatie. De ontwikkeling van de voorwaarden voor deze nieuwe samenwerkings- en financieringsvormen krijgt in de periode 2017-2020 verder vorm. Doel hiervan is de culturele sector samen met andere partijen in de stad op een effectieve manier te kunnen ondersteunen, passend bij de veranderende behoeften en de wens de veerkracht van de culturele sector te optimaliseren.

De noodzaak van het ontwikkelen van creatieve vaardigheden en innovatieve kracht (bij jongeren en op economisch terrein) wordt steeds meer onderkend. Nieuwe technologieën en de inzet van creatieve vaardigheden bij de ontwikkeling en uitvoering van productieprocessen blijken onmisbaar. Cultuureducatie, mede gericht op de ontwikkeling van creatieve en 21ste-eeuwse vaardigheden, verdient een stevige positie in het geheel van het onderwijs. De aanbevelingen van een in 2017 uitgevoerd onderzoek naar de effectiviteit en efficiëntie van het bestaande cultuureducatiebeleid en -aanbod krijgen inmiddels hun beslag. Zo kunnen nog tijdens de cultuurplanperiode 2017-2020 het rendement en de bijdrage aan de hiervoor genoemde onderwijsontwikkelingen vergroot worden.

De internationale betekenis van de culturele sector is belangrijk voor de sector zelf en ook voor de economische en toeristische betekenis van de stad. Voor de naamsbekendheid en de beeldvorming van Rotterdam zijn de culturele instellingen een wezenlijke factor van betekenis. Een speciaal voor dit doel samengestelde International Advisory Board (IABx) heeft in 2017 een visie en internationale agenda opgesteld die Rotterdam in staat moet stellen de (inter)nationale culturele profilering te versterken, samen met de gemeente, een groot aantal Rotterdamse culturele instellingen en Rotterdam Partners. Doel is de stad als vestigingsplaats voor bedrijven en toeristische trekpleister in binnen- en buitenland effectiever over het voetlicht te brengen.

Een van de instrumenten voor het versterken van het cultureel klimaat in de stad en het verhogen van de cultuurdeelname van Rotterdammers is het Cultuurplan. Het Cultuurplan is het grootste onderdeel van het subsidiehuis voor kunst en cultuur. In de periode 2017-2020 gaat het een budget van ca. € 80 mln per jaar, verdeeld over ongeveer 90 meerjarig gesubsidieerde culturele organisaties.
Speerpunten in het cultuurbeleid 2017-2020 zijn (aantoonbare) vergroting en verbreding van het publieksbereik, vernieuwing en innovatie, cultuureducatie en talentontwikkeling, internationale profilering en samenwerking. Van alle meerjarig gesubsidieerde organisaties wordt gevraagd aan deze speerpunten een bijdrage te leveren.

Begin 2019 is de voorbereiding voor het Cultuurplan 2021-2024 gestart. Rond de zomer van 2019 zal het gemeentebestuur de Uitgangspuntennota voor het cultuurbeleid 2021-2024 aan de gemeenteraad ter vaststelling aanbieden. Op basis van deze nota kunnen culturele organisaties een aanvraag indienen voor een meerjarige subsidie in de periode 2021-2024.

De verbreding van het publiek is ook in het cultuurbeleid 2021-2024 een van de belangrijkste doelstellingen en daarom een belangrijk uitgangspunt bij de verdeling van het cultuurplanbudget (zie hierna). Daarnaast vindt de gemeente de bijdrage aan het vestigingsklimaat en de arbeidsmarktpositie van cultuurmakers en culturele initiatiefnemers belangrijke aandachtspunten. Toepassing van de landelijke Fair Practice Code, ondersteuning van en ruimte voor nieuwe makers, nieuwe genres en nieuw aanbod zijn daarin elementen. De culturele sector zijn bij de ontwikkeling van de uitgangspunten voor het cultuurbeleid 2021-2024 breed betrokken.

Voor de aansluiting bij de landelijke arbeidsmarktagenda op het gebied van kunst en cultuur en voor de ondersteuning van cultuurmakers en culturele initiatiefnemers in de ontwikkeling van hun ondernemerschap heeft de gemeente vanaf 2019 een bedrag in de begroting gereserveerd.

In Rotterdam, op landelijk niveau en in andere steden en regio's in het land zoeken overheden naar andere structuren, nieuwe rolverdelingen en een grotere gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het cultuurbeleid. De Uitgangspuntennota 2021-2024 zal een aantal voorstellen bevatten voor aanpassing van de bekostigingssystematiek. Naar verwachting zullen ook op rijksniveau een aantal wijzigingen doorgevoerd worden die tegemoet komen aan de veranderde behoeften van het culturele veld.

Op het terrein van musea verwacht het gemeentebestuur in 2019 enkele belangrijke ontwikkelingen:
· Ingrijpende renovatie van museum Boijmans Van Beuningen. Door deze renovatie zal het museum bouwkundig en museaal weer voldoen aan de wettelijke en functionele eisen.
· Ontwikkeling van een Nationaal Cultureel-Wetenschappelijk Instituut op Rotterdam-Zuid dat enerzijds een internationaal, iconisch instituut moet worden op het gebied van migratie, integratie en (super)diversiteit en anderzijds een culturele impuls moet geven aan Rotterdam-Zuid. De Rotterdamse musea spelen een belangrijke rol in deze ontwikkeling.
· Oplevering van het Collectiegebouw Boijmans Van Beuningen.

De cultuurdeelname door Rotterdammers verhogen

Bij vergroten en verbreden van het publieksbereik gaat het niet alleen om het bezoek aan stedelijke culturele voorzieningen als musea en theaters, maar ook om actieve deelname aan culturele activiteiten in de wijk, zoals cursussen en wijkfestivals. De gemeente stimuleert de organisatie van activiteiten, programma's en evenementen die aansluiten bij de vraag van de Rotterdammers . Samen met de culturele sector neemt de gemeente initiatieven om de kennis bij de diverse betrokkenen over het bereiken van nieuw publiek te vergroten. Met ingang van 2018 meten alle meerjarig gesubsidieerde Rotterdamse culturele organisaties hun publieksbereik en delen zij de uitkomsten daarvan opdat instrumenten gericht op vergroten en verbreden van het publieksbereik nog effectiever kunnen worden ingezet.

Een nieuwe generatie makers bereikt nieuwe publieksgroepen. De gemeente zoekt samen met hen naar ondersteuningsvormen die – naast subsidies – aansluiten bij hun behoeften. Daarbij gaat het niet alleen om financiële ondersteuning maar ook om de ontwikkeling van ondernemerschap en het aanbieden van geschikte werk- en presentatieplekken tegen een betaalbare prijs.

Om alle kinderen de kans te geven met cultuur in aanraking te komen, zet de gemeente in op cultuuronderwijs met (professionele) docenten op alle Rotterdamse scholen. Het streven is dat alle basisschoolleerlingen in

Rotterdam in 2022 kwalitatief goede cultuureducatie krijgen en dat cultuureducatie in toenemende mate duurzaam geborgd is in het Rotterdamse basisonderwijs. Omdat cultuureducatie opgenomen is in de kerndoelen en eindtermen van het onderwijs, heeft de gemeente de volgende indicator geformuleerd: in 2022 is dertig procent van de basisscholen een of meer niveaus gestegen in het Rotterdamse Cultuureducatie Model. Deze stijging toont aan dat de kwaliteit van cultuureducatie is gestegen en dat cultuureducatie in toenemende mate duurzaam geborgd is in het Rotterdamse basisonderwijs, een noodzakelijkheid voor goede cultuureducatie voor alle Rotterdamse kinderen.

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Musea - Cultuur	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	0	0	0	0	0	0
Bijdragen rijk en medeoverheden	0	0	0	0	0	0
Overige opbrengsten derden	0	0	0	0	0	0
Overige baten	0	0	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	0	33.133	31.485	33.739	33.193	33.193
Apparaatlasten	**0**	**779**	**812**	**811**	**811**	**811**
Inhuur	0	31	32	32	32	32
Overige apparaatslasten	0	28	29	28	28	28
Personeel	0	719	751	751	751	751
Interne resultaat	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Interne resultaat	0	0	0	0	0	0
Programmalasten	**0**	**32.354**	**30.673**	**32.928**	**32.382**	**32.382**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	0	2.231	800	800	254	254
Overige programmalasten	0	0	0	0	0	0
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Subsidies en inkomensoverdrachten	0	30.123	29.873	32.128	32.128	32.128
Saldo voor vpb en reserveringen	**0**	**-33.133**	**-31.485**	**-33.739**	**-33.193**	**-33.193**
Saldo voor reserveringen	**0**	**-33.133**	**-31.485**	**-33.739**	**-33.193**	**-33.193**
Reserves	0	250	-2.000	0	0	0

Onttrekking reserves	0	250	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	2.000	0	0	0
Saldo	**0**	**-32.883**	**-33.485**	**-33.739**	**-33.193**	**-33.193**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Begroting 2019		**-29.873**	**-31.873**	**-32.128**	**-32.128**	**-32.128**
Bijstellingen Omissie 2019		**-771**	**-779**	**-779**	**-779**	**-779**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Renovatie museum Boijmans van Beuningen	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-2.231	-800	-800	-254	-254
Bestemmingsreserve verbouwing Wereldmuseum	Reserves	0	0	0	0	0
Bijstelling apparaatslasten	Technische wijzigingen	-8	-33	-32	-32	-32
Begroting na wijzigingen		**-32.883**	**-33.485**	**-33.739**	**-33.193**	**-33.193**

Toelichting financiële bijstellingen

Renovatie museum Boijmans van Beuningen

In december 2018 is de gemeenteraad akkoord gegaan met het starten van de voorbereidingen voor de asbestsanering en grootschalige renovatie van Museum Boijmans van Beuningen. Eind mei 2019 sluit het gebouw en wordt gestart met het leegruimen van het museumgebouw en de asbestsanering. De totale kosten voor de renovatie bedragen in de periode 2019 t/m 2023 circa € 17 mln en zijn terug te vinden in de taakvelden Beheer overige gebouwen en gronden en Musea – Cultuur. De kosten van het project die niet geactiveerd kunnen worden, zijn meerjarig in de begroting op dit taakveld verwerkt. Het gaat hier om kosten voor extra inzet personeel, kosten voor de verhuizing van de kunst uit het museum en kosten voor de verhuizing van het kantoor en inventaris.

Bestemmingsreserve verbouwing Wereldmuseum

Voor de verbouwing van het Wereldmuseum zijn middelen gereserveerd in een bestemmingsreserve. In de subsidiebeschikking 2019 aan het Wereldmuseum is hiervoor een bedrag van € 250 inbegrepen. Met deze bijstelling wordt dit nu aan de bestemmingsreserve onttrokken.

Bijstelling apparaatslasten

De bijstelling betreft aanpassingen in de formatie, herziening van de verdeling tussen apparaats- en programmalasten en indexering.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

- Cultuurplan 2017-2020
- Verdelingsbesluit cultuurplan 2017-2020
- Algemene beleidsregels eenmalige subsidies kunst en cultuur
- Meerjaren beleidsplan bibliotheekbeleid
- Vrijetijds Onderzoek 2015, onderdeel sportparticipatie en cultuur
- Cultuurparticipatie van Rotterdam, 2015
- Cultuurverkenning 2015
- Wet op het specifiek cultuurbeleid
- Erfgoedwet
- Bibliotheekwet
- Mediawet
- Subsidieverordening Rotterdam 2014

Omschrijving taakveld

Het gemeentebestuur werkt aan een stad met een sterk cultureel klimaat. Cultuur is van groot belang voor de economische positie van Rotterdam in binnen- en buitenland, maakt de stad aantrekkelijk voor bewoners, bezoekers en bedrijven en draagt bij aan de brede ontwikkeling van kinderen en jongeren.

Het gemeentebestuur wil, omwille van een sterk cultureel klimaat, optimale omstandigheden creëren voor de productie van kunst en cultuur, voor de toegankelijkheid ervan en voor het delen van informatie, kennis en middelen. Onder kunst en cultuur verstaan we meer dan alleen beeldende kunst, theater, dans, muziek, musea en film. Ook de bibliotheek, culturele evenementen, de creatieve industrie en het beleidsveld Toerisme behoren tot het culturele domein.

Om de doelen op het terrein van kunst en cultuur te bereiken, maakt de gemeente beleid, zoals het bibliotheekbeleid, (gemeentelijk) collectiebeleid, architectuurbeleid, vrijetijds- en toeristisch beleid en het vierjaarlijkse Cultuurplan.

Openbaar groen en (openlucht) recreatie - NME Pagina 40

Openbaar groen en (openlucht) recreatie - NME

Het bieden van een laagdrempelig aanbod van educatie, recreatie en expertise op gebied van natuur en milieu

Groeninitiatieven vanuit de samenleving op het gebied van natuur- en milieueducatie

Vitale speeltuinen, verspreid over de stad

Vitale scoutingverenigingen met een attractief aanbod en deskundige leiding

Ontwikkelingen en voortgang

De doelstellingen van het taakveld zoals opgenomen onder “wat willen we bereiken” en “wat gaan we daarvoor doen” zijn nog actueel. Er zijn geen ontwikkelingen die aanleiding geven tot het vermelden van afwijkingen in het beoogde effect of onze inspanningen.

Wat willen we bereiken

Het bieden van een laagdrempelig aanbod van educatie, recreatie en expertise op gebied van natuur en milieu

Hierdoor wordt het bewust duurzaam en gezond gedrag gestimuleerd. Door kennis over natuur en milieu wordt het plezier in de leefomgeving vergroot. Een volgende stap is het verder ontwikkelen van een verantwoorde levensstijl (gedrag) op gebieden als voeding, energie, duurzaamheid en dierenwelzijn.

Groeninitiatieven vanuit de samenleving

Groeninitiatieven op stedelijke niveau en op wijkniveau op het gebied van natuur- en milieueducatie bevorderen een gezonde en levensstijl. Dit voor doelgroepen waar nog weinig aanbod voor is en in wijken en gebieden waar nog weinig groen aanbod is. Door de activiteiten worden de deelnemers bewust gemaakt van het belang om op verantwoorde wijze om te gaan met natuur en milieu.

Vitale speeltuinen, verspreid over de stad welke een rol vervullen in de wijk en veilig spelen voor kinderen mogelijk maken

Buiten spelen op de speeltuinen is belangrijk voor de motorische, sociaal-emotionele en cognitieve ontwikkeling van kinderen. Dit draagt bij aan het gezond veilig en kansrijk kunnen opgroeien van kinderen.

De criteria voor vitale speeltuinen zijn gegeven in art. 9 van de Nadere regels subsidiëring speeltuinen gemeente Rotterdam 2018, Gemeenteblad nr. 128, 2017.

Vitale scoutingverenigingen met een attractief aanboden deskundige leiding

Scoutingverenigingen zijn maatschappelijk betrokken jeugd- en jongerenorganisaties, die hun leden met het scoutingprogramma een plezierige, actieve en uitdagende vrijetijdsbesteding bieden, geïnspireerd op het buitenleven.

Bijvoorbeeld verenigingen waar sprake is van een gezonde financiële situatie, een goed vrijwilligersbeleid, voldoende en competent kader, voldoende leden, betrokken ouders, een toekomstbestendige, veilige en duurzame accommodatie en een duidelijke visie en missie. Een precieze definitie wordt opgesteld.

Wat gaan we daar voor doen

Het bieden van een laagdrempelig aanbod van voorzieningen, recreatie, educatie en expertise op gebied van natuur en milieu

- Het realiseren van de verzelfstandiging van de uitvoerende taken kinderboerderijen en NME door deze taken onder te brengen bij de stichting Natuurstad Rotterdam per 1-1-2019.
- Subsidieverstrekking aan Stichting Natuurstad Rotterdam met als doel het onderhouden en versterken van een goede en stadsbrede infrastructuur aan NME-voorzieningen en activiteiten zoals kinderboerderijen, NME-lessen, educatieve tuinen en het ontwikkelen van een duurzame leefstijl.
- Subsidieverstrekking aan Diergaarde Blijdorp, Karel Schot, diverse initiatiefnemers op gebied van natuur- en milieueducatie.
- Inkoop opvang van huisdieren t.b.v. de wettelijke taak dierenopvang en de dierenambulance.
- Evalueren van het beleidskader NME uit 2013 evalueren en op basis hiervan en van trends en ontwikkelingen het opstellen van een nieuw beleidsplan NME 2019-2022.
- Beheer en exploitatie recreatieoord Hoek van Holland.

- We onderzoeken, vanwege de sluiting in 2018 van het Rotterdamse dierenasiel van de Dierenbescherming, de mogelijkheid tot het realiseren van een nieuwe gemeentelijke dierenopvang in Rotterdam. We streven er naar deze einde 2020 te kunnen openen.

Groeninitiatieven vanuit de samenleving

- Samenwerken met initiatiefnemers uit de stad, bij o.a. de uitwerking van het groenloket en groenmakelaar.

Vitale speeltuinen, verspreid over de stad welke een rol vervullen in de wijk en veilig spelen voor kinderen mogelijk maken

- Het opstellen van een actieprogramma tot versterking van de verenigingen (voor sport, speeltuinen en scouting).
- Subsidieverstrekking aan speeltuinenverenigingen voor activiteiten voor jeugd en personele inzet.
- Evaluatie van de nadere regels speeltuinen (uiterlijk op 31 december 2019).

- Speeltuinverenigingen kunnen gebruik maken van de 1/3-regeling voor het aanvragen van een investeringssubsidie.

Vitale scoutingverenigingen met een attractief aanbod en deskundige leiding

- Scoutingverenigingen kunnen subsidie aanvragen op basis van de ‘Nadere regels Scouting 2016’. Deze ‘Nadere regels Scouting 2016’ zijn in 2017 geëvalueerd. Deze evaluatie heeft tot aanpassingen geleid in de toekenning van de subsidies vanaf 2018. Daarnaast kunnen ook scoutingverenigingen gebruik maken van de 1/3-regeling voor het aanvragen van een investeringssubsidie.
- Het opstellen van een actieprogramma tot versterking van de verenigingen (voor sport, speeltuinen en scouting).
- Opstellen in samenwerking met Scouting Nederland van een ontwikkelplan vitaliteit scoutingverenigingen.

Effect indicatoren		**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Aantal vitale speeltuinen	Streefwaarde		26	39	52	52	
	Realisatie	26					
Vitaliteit scouting*	Streefwaarde		PM	PM	PM	PM	
	Realisatie						

* Nulmeting vindt plaats in 2019 in het kader van het Actieprogramma Verenigingen

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Openbaar groen en (openlucht) recreatie - NME	**Realisatie 2018**	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**	**Raming 2021**	**Raming 2022**	**Raming 2023**
Baten exclusief reserves	2.325	2.173	2.204	2.204	2.204	2.204
Bijdragen rijk en medeoverheden	4	0	0	0	0	0
Overige opbrengsten derden	2.321	2.173	2.204	2.204	2.204	2.204
Overige baten	0	0	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	15.071	18.791	18.718	18.643	18.643	18.643
Apparaatlasten	**4.575**	**826**	**806**	**806**	**806**	**806**
Inhuur	227	143	148	148	148	148
Overige apparaatslasten	192	14	14	14	14	14
Personeel	4.157	669	645	645	645	645
Interne resultaat	**1.815**	**728**	**739**	**739**	**739**	**739**

Interne resultaat	1.815	728	739	739	739	739
Programmalasten	**8.681**	**17.237**	**17.173**	**17.098**	**17.098**	**17.098**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	2.492	2.064	1.720	1.645	1.645	1.645
Overige programmalasten	851	1.000	1.015	1.015	1.015	1.015
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Sociale uitkeringen	0	0	0	0	0	0
Subsidies en inkomensoverdrachten	5.337	14.173	14.438	14.438	14.438	14.438
Saldo voor vpb en reserveringen	**-12.746**	**-16.618**	**-16.514**	**-16.439**	**-16.439**	**-16.439**
Saldo voor reserveringen	**-12.746**	**-16.618**	**-16.514**	**-16.439**	**-16.439**	**-16.439**
Reserves	0	-575	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	575	0	0	0	0
Saldo	**-12.746**	**-17.193**	**-16.514**	**-16.439**	**-16.439**	**-16.439**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Begroting 2019		**-16.052**	**-15.633**	**-15.558**	**-15.558**	**-15.558**
Bijstellingen Omissie 2019		**-144**	**-144**	**-144**	**-144**	**-144**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Onderhoud buitenruimte NME	Ramingsbijstellingen onvermijdbaar	-450	-450	-450	-450	-450
Bestemmingsreserve Nieuw Dierenasiel	Reserves	0	0	0	0	0
Budgetoverheveling Nieuw Dierenasiel vanuit taakveld Wonen en bouwen	Technische wijzigingen	-500	0	0	0	0
Indexering 2020 en verder	Technische wijzigingen	0	-287	-287	-287	-287
Diverse bijstellingen	Technische wijzigingen	-47	0	0	0	0
Begroting na wijzigingen		**-17.193**	**-16.514**	**-16.439**	**-16.439**	**-16.439**

Toelichting financiële bijstellingen

Onderhoud buitenruimte NME

Bij de verzelfstandiging van NME waren geen middelen beschikbaar voor het onderhoud van de buitenruimte van de NME accommodaties. Voor deze kosten is structureel een bedrag van € 450 aan de begroting van taakveld Openbaar groen (openlucht) recreatie toegevoegd.

Budgetoverheveling Nieuwe Dierenasiel vanuit taakveld Wonen en bouwen

In 2017 is budget toegekend voor de bouw van een nieuw dierenasiel door de Dierenbescherming. Inmiddels is dit van de baan en wordt momenteel de bouw van een gemeentelijke dierenopvang onderzocht. Bestuurlijke besluitvorming hierover heeft nog niet plaatsgevonden. Vanwege deze aanleg is het eerder voor het dierenasiel beschikbaar gestelde budget vanuit taakveld Wonen en bouwen overgeheveld naar Openbaar groen en (openlucht) recreatie - NME. Het bedrag wordt in 2019 niet uitgegeven en wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve.

Indexering 2020 en verder

De budgetten zijn vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de voorjaarsnota.

Diverse bijstellingen

Overige kleine budgetwijzigingen.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

- Beleidsnotitie “Toekomst Rotterdamse Speeltuinen” (oktober 2013)
- Beleidskader “NME heeft de toekomst – vernieuwing van natuur- en milieueducatie in Rotterdam” (november 2013)
- Besluitvorming verzelfstandiging NME

Omschrijving taakveld

Het college staat voor het betrekken van Rotterdammers bij duurzaamheid en het bevorderen van een duurzame en gezonde levensstijl met behulp van een laagdrempelig aanbod van educatie, recreatie en participatie op het gebied van natuur en milieu. Verder staat het college voor een aanbod aan recreatieve voorzieningen, verspreid over de stad zoals speeltuinen en scouting verenigingen. We beheren en exploiteren het Recreatieoord Hoek van Holland tegen een integrale kostprijs conform de wet Markt en overheid.

Sportaccommodaties

Pagina 41

Sportaccommodaties

Kwalitatief hoogwaardige, duurzame, goed toegankelijke en voldoende sportvoorzieningen

Opstallen in eigendom van sportverenigingen zijn van voldoende kwalitatief niveau

Toegankelijke voorzieningen voor mensen met een beperking

Intensiever gebruik van sportvoorzieningen

Verduurzaming van de gemeentelijke voorzieningen en stimuleren van partners /verenigingen om dat ook te doen bij hun voorzieningen

Ontwikkelingen en voortgang

De doelstellingen van het taakveld zoals opgenomen onder “wat willen we bereiken” en “wat gaan we daarvoor doen” zijn nog actueel. Er zijn geen ontwikkelingen die aanleiding geven tot het vermelden van afwijkingen in het beoogde effect of onze inspanningen.

Wat willen we bereiken

Kwalitatief hoogwaardige, duurzame, goed toegankelijke en voldoende sportvoorzieningen

Sportvoorzieningen zijn een randvoorwaarde om Rotterdammers aan het sporten te krijgen en te houden. Het college zet zich in voor uitnodigende sportvoorzieningen. Knelpunten in de capaciteit worden zo mogelijk opgelost. Uitgangspunten zijn hierbij:

- handhaving van de bestaande capaciteit
- intensiever gebruiken van de bestaande capaciteit (bijvoorbeeld door spreiding van gebruik en/of aanleg van kunstgras)
- investeren in uitbreiding of nieuwbouw waar echt noodzakelijk

Kwalitatief voldoende opstallen van sportverenigingen

Verenigingen dienen te kunnen beschikken over clubgebouwen die voldoen aan de minimale gebruikerseisen en die in voldoende staat van onderhoud zijn. De clubgebouwen zijn in economisch eigendom van de verenigingen. Het onderhoud is dan ook in beginsel een verantwoordelijkheid van de verenigingen zelf. Financieel blijkt dat echter niet altijd gemakkelijk. In 2017 is daarom een eenmalige subsidieregeling achterstallig onderhoud clubgebouwen vastgesteld ter ondersteuning van de verenigingen. De uitvoering daarvan loopt nog. In de komende periode zal onderzocht worden waar en hoe vervanging of renovatie van clubgebouwen noodzakelijk is en hoe dit vervolgens gestimuleerd kan worden.

Toegankelijke voorzieningen voor mensen met een beperking

- Bij renovatie en nieuwbouw van gemeentelijke sportaccommodaties zorgen we ervoor dat de voorzieningen toegankelijk zijn voor bezoekers èn sporters met een beperking.
- Verenigingen worden via de 1/3e regeling gestimuleerd om hun eigen accommodatie toegankelijker te maken.

Intensiever gebruik van sportvoorzieningen

Het college spant zich in om de bestaande voorzieningen intensiever te gebruiken, zodat het maatschappelijk rendement ervan toeneemt. Ingezet wordt op het verhogen van naschools gebruik van binnensportvoorzieningen (gymzalen en sporthallen), het meer buiten de verenigingsuren om gebruiken van sportcomplexen en het – waar mogelijk - organisatorisch meer spreiden van verenigingsactiviteiten. Het Sportbedrijf Rotterdam is hierbij een belangrijke partner.

Verduurzaming van de gemeentelijke voorzieningen en stimuleren van partners /verenigingen om dat ook te doen bij hun eigen voorzieningen

Het college neemt energiebesparende en duurzaamheidsmaatregelen rond de sportaccommodaties. Daarnaast stimuleert het college dat sportverenigingen duurzaamheidsmaatregelen nemen rond de eigen opstallen, met gebruik van stedelijke en landelijke subsidieregelingen.

Wat gaan we daar voor doen

Programma Vervanging Sportaccommodaties

- Het college is voornemens een Programma Vervanging Sportaccommodaties op te stellen, waarin aangegeven wordt welke inspanningen de komende tien jaar nodig zijn om kwalitatief hoogwaardige, duurzame, goed toegankelijke sportvoorzieningen te behouden en te realiseren (goed onderhouden, die voldoen aan eisen van de tijd, capaciteit op orde). Ook de clubgebouwen van de buitensportverenigingen zullen hierbij worden betrokken.
- Op basis van het Vervangingsprogramma kunnen voorstellen gedaan worden voor renovatie of vervanging van sportaccommodaties.

Kwalitatief hoogwaardige, duurzame, goed toegankelijke en voldoende sportvoorzieningen

- De medio 2017 ingezette kwaliteitsslag sportcomplexen (Noorderbocht, vv Pernis, LMO/Zwervers, Honkbal op Zuid, Rotterdamse Rugby Club, The Hookers en Wielerclub Ahoy / SV Rotterdam) wordt afgerond. Uit de verkregen extra middelen wordt bij Neptunus-Schiebroek een kunstgrasveld aangelegd.
- Doorontwikkeling Sportpark Olympia, Hart van Zuid en Feyenoord City.
- Ontwikkeling zwembad/sporthal Huis op Zuid (vervanging Afrikaanderbad en Sporthal Afrikaanderplein) en Sportzaal/Kindcluster Bloemhof.
- Naar aanleiding van onderzoek naar technische staat van zwembaden aan einde van hun economische levensduur voor de zwembaden Oostervant een locatiestudie voor nieuwbouw doen en voor zwembad Overschie de haalbaarheid van nieuwbouw in het kader van gebiedsontwikkeling project Starrenburg onderzoeken.
- Opdrachtverstrekking (en prestatievergoeding) aan het Sportbedrijf Rotterdam voor exploitatie van zwembaden, sporthallen, gymzalen en sportterreinen.
- Subsidies Sportfondsen, Optisport voor exploitatie van zwembaden.
- Exploitatiesubsidie Topsportcentrum.

Kwalitatief voldoende opstallen van sportverenigingen

Stimuleren investeringen in voorzieningen in eigendom van verenigingen door diverse subsidieregelingen (o.a. regeling duurzaamheidsinvesteringen, 1/3e regeling, achterstallig onderhoud).

Toegankelijke voorzieningen voor mensen met een beperking

- De beleidsregel “Basiseisen toegankelijkheid gemeentelijke binnensportaccommodaties’ (2014) blijft van toepassing op de gemeentelijke binnensportaccommodaties. Bij nieuw te bouwen of te renoveren accommodaties voor buitensport wordt de beleidsregel meegenomen.
- In de 1/3 regeling is opgenomen dat er bij de investeringen aan de accommodatie rekening wordt gehouden met de toegankelijkheid en bruikbaarheid voor mensen met een beperking. Verenigingen worden geadviseerd om gebruik te maken van de subsidieregeling van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn & Sport ‘Stimulering bouw en onderhoud sportaccommodaties’ waarin onder andere een aanvullende subsidie voor investeringen op het gebied van toegankelijkheid mogelijk is.

Intensiever gebruik van voorzieningen

Inzet op optimalisatie bezettingsgraad voor zowel binnen – als buitensport door innovatie en vernieuwing en een verbeterde communicatie (via het opgerichte Sportbedrijf).

Wat betreft buitensport:

- is het in 2018 opgestelde capaciteitsplan het vertrekpunt

- worden de gebruikersovereenkomsten met clubs aangepast, zodat het Sportbedrijf meer kan sturen en stimuleren tot intensivering gebruik
- vindt afstemming plaats met de sportbonden en Rotterdamse verenigingen over een betere organisatorische spreiding van verenigingsactiviteiten
- worden daar waar wenselijk aanvullende voorzieningen op velden aangebracht zodat deze multifunctioneler kunnen worden ingezet
- krijgt het sportparkmanagement en het per uur verhuren van de faciliteiten op sportcomplex Olympia een vervolg

Wat betreft binnensport:

- betere vindbaarheid en gemakkelijkere verhuurbaarheid van de binnensportvoorzieningen door invoering van een digitaal verhuurloket
- betere afstemming programma en contacten sport- en bewegen in de wijk
- betere bediening klanten binnensportvoorzieningen via een gebruikersraad verbonden aan het Sportbedrijf

Verduurzaming van de gemeentelijke voorzieningen en stimuleren van partners /verenigingen om dat ook te doen bij hun eigen voorzieningen

Onderzoek samen met Sportbedrijf Rotterdam naar verdere verduurzaming sportaccommodaties. Het college stelt een plan van aanpak op tot verduurzaming van sportaccommodaties en opstallen van verenigingen, binnen de kaders van het totale beleid rond duurzaamheid en energietransitie.

Effect indicatoren		**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Stijging bezetting naschools gebruik gymzalen.	Streefwaarde	24%	24%	25%	26%	26%	
	Realisatie						
Stijging bezetting naschools gebruik sporthallen*	Streefwaarde	46%	46%	48%	48%	48%	
	Realisatie						
Bezettingspercentage buitensportvelden**	Streefwaarde	N.v.t.					
	Realisatie						

* Dit betreft het gebruik over het hele jaar, in de verenigingsperiode zitten de sporthallen al vol.

** Hiervoor wordt nog een meetinstrument ontwikkeld en volgt nog een nulmeting.

Prestatie indicatoren		**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Percentage opstallen van verenigingen dat minimaal op niveau 3 is*							
Klanttevredenheid sportvoorzieningen**	Streefwaarde	92%	97%	100%	100%	100%	
	Realisatie						

	Gymzalen	Streefwaarde	6,3			6,7	
		Realisatie	6,6				
	Sporthallen	Streefwaarde	6,9			7,2	
		Realisatie	7,1				
	Zwembaden	Streefwaarde	7,5			7,6	
		Realisatie	7,6				
	Buitensport	Streefwaarde	6,3			7,5	
		Realisatie	7,5				
Aantal bezoeken zwembaden***		Streefwaarde	2,1 mln	2,2 mln	2,2 mln	2,3 mln	2,3 mln
		Realisatie					
Aantal sportaccommodaties waar een duurzaamheidsmaatregel is toegepast****		Streefwaarde	N.v.t.	PM	PM	PM	PM
		Realisatie					

* Het gaat hierbij om de 86 verenigingsopstallen waarvoor een schouw is uitgevoerd en die in aanmerking komen voor de subsidie “Achterstallig onderhoud”. Er zijn nog 9 opstallen waarvan geen schouwrapport is gemaakt. Uiterlijk per 2021 dienen ook die 9 opstallen op voldoende niveau te zijn.

** Deze wordt om de drie jaar gemeten. De eerst volgende meting is in 2021.

*** Uit het beleidskader Zwemmen.

**** Definiëring en nulmeting wordt opgesteld in het kader van het plan van aanpak “duurzame sportaccommodaties”, onderdeel van het totale beleid rond duurzaamheid.

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Sportaccommodaties	**Realisatie 2018**	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**	**Raming 2021**	**Raming 2022**	**Raming 2023**
Baten exclusief reserves	6.197	437	443	443	443	443
Bijdragen rijk en medeoverheden	16	0	0	0	0	0
Overige opbrengsten derden	6.181	437	443	443	443	443
Lasten exclusief reserves	55.650	53.716	52.297	52.304	52.356	52.363
Apparaatlasten	**1.107**	**722**	**703**	**703**	**703**	**703**
Inhuur	29	34	35	35	35	35
Overige apparaatslasten	63	16	16	16	16	16
Personeel	1.015	672	652	652	652	652

Interne resultaat	**1.649**	**-1.952**	**-1.996**	**-1.996**	**-1.996**	**-1.996**
Interne resultaat	1.649	-1.952	-1.996	-1.996	-1.996	-1.996
Programmalasten	**52.894**	**54.946**	**53.589**	**53.596**	**53.648**	**53.656**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	45.683	5.437	5.038	5.170	5.418	5.520
Kapitaallasten	1.393	1.092	1.085	1.037	841	746
Overige programmalasten	37	7	7	7	7	7
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Subsidies en inkomensoverdrachten	5.782	48.411	47.460	47.383	47.383	47.383
Saldo voor vpb en reserveringen	**-49.453**	**-53.279**	**-51.854**	**-51.861**	**-51.913**	**-51.920**
Saldo voor reserveringen	**-49.453**	**-53.279**	**-51.854**	**-51.861**	**-51.913**	**-51.920**
Reserves	1.561	1.001	539	539	539	539
Onttrekking reserves	1.561	1.001	539	539	539	539
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Saldo	**-47.892**	**-52.278**	**-51.315**	**-51.322**	**-51.374**	**-51.381**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		2019	2020	2021	2022	2023
Begroting 2019		**-49.974**	**-48.440**	**-48.439**	**-48.484**	**-48.484**
Bijstellingen Omissie 2019		**-109**	**-153**	**-153**	**-153**	**-153**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Resterend knelpunt Sport	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-397	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Frictiekosten op afstand zetten de Lokale Culturele Centra (LCC's)	Reserves	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Investerings Fonds Rotterdam	Reserves	-1.347	-1.355	-1.363	-1.370	-1.378
Correctie trend interne leveringen gymzalen en zwembaden	Technische wijzigingen	-130	-130	-130	-130	-130
Indexering 2020 en verder	Technische wijzigingen	-137	-1.095	-1.095	-1.095	-1.095
Verschuiving budget gymzalen	Technische wijzigingen	-246	-246	-246	-246	-246
Overdracht Multifunctioneel Centrum de Bonte Koe	Technische wijzigingen	104	104	104	104	104
Diverse bijstellingen	Technische wijzigingen	-42	0	0	0	0

Begroting na wijzigingen	**-52.278**	**-51.315**	**-51.322**	**-51.374**	**-51.381**

Toelichting financiële bijstellingen

Resterend knelpunt Sport

Het vervangen van het infillmateriaal van kunstgrasvelden wordt gedekt uit het Investerings Fonds Rotterdam (IFR).

Bestemmingsreserve Frictiekosten op afstand zetten de Lokale Culturele Centra (LCC's)

Voor het op afstand zetten van de Lokale Culturele Centra (LCC's) is bij de voorjaarsnota 2017 deze bestemmingsreserve gevormd voor de eerste twee jaar (2018 en 2019) van loonkosten, opleidings-kosten en begeleidingskosten van de herplaatsingskandidaten. In 2019 worden de loonkosten van de herplaatsingskandidaten van het tweede jaar gerealiseerd. Aan deze reserve wordt in 2019 een bedrag van € 426 onttrokken.

Bestemmingsreserve Investerings Fonds Rotterdam (IFR)

In verband met de Verzelfstandiging Sportbedrijf dient de toegekende dekking IFR voor kapitaallasten anders verwerkt te worden. Op grond daarvan is de beoogde onttrekking omgezet in een lagere toevoeging aan het IFR.

Correctie trend interne leveringen gymzalen en zwembaden

Bij de voorjaarsnota is de toegekende indexering op de doorbelasting vanuit programma Sport, Recreatie en Cultuur naar het programma Onderwijs niet op de juiste wijze toegepast. Met deze begrotingswijziging wordt dit gecorrigeerd. Hierdoor vindt er een aanpassing plaats over beide programma's.

Indexering 2020 en verder

De budgetten zijn vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de voorjaarsnota.

Verschuiving budget gymzalen

In lijn met de besluitvorming rond de verzelfstandiging van het Sportbedrijf zijn alle gemeentelijke gymzalen en zwembaden in beheer belegd bij het Sportbedrijf, op een aantal objecten na waar specifieke besluitvorming over genomen moest worden. Eind 2018 is het beheer van de gymzalen Villa Vonk en Bonte Koe alsnog neergelegd bij

het Sportbedrijf. Met deze correctie worden de budgetten overgedragen van het programma Onderwijs naar het programma Sport, Recreatie en Cultuur.

Overdracht Multifunctioneel Centrum de Bonte Koe

Betreft overheveling van het budget voor het welzijnsgedeelte naar programma Maatschappelijke ondersteuning.

Diverse bijstellingen

Overige kleine budgetwijzigingen.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

- Sportnota
- Beleidsplan binnensportaccommodaties
- Beleidskader zwemmen
- Beleidsplan Sportterreinen
- Besluitvorming verzelfstandiging sportbedrijf

Sportbeleid en activering

Pagina 42

Sportbeleid en activering

Sportprogrammering om meer Rotterdammers structureel een leven lang te laten bewegen of sporten

Benutten kracht van sportevenementen en topsport

Vitale sportverenigingen en overige sportaanbieders en sportief ondernemerschap

Gezond opgroeien in je eigen buurt

Ontwikkelingen en voortgang

De doelstellingen van het taakveld zoals opgenomen onder “wat willen we bereiken” en “wat gaan we daarvoor doen” zijn nog actueel. Er zijn geen ontwikkelingen die aanleiding geven tot het vermelden van afwijkingen in het beoogde effect of onze inspanningen.

Wat willen we bereiken

Sportprogrammering om meer Rotterdammers structureel te laten bewegen of sporten

- Het college wil Rotterdammers een leven lang met plezier laten sporten en bewegen.
- Het college wil stimuleren dat ook kinderen in armoede kunnen sporten en bewegen in hun vrije tijd. Hiervoor bestaat in Rotterdam het Jeugdfonds Sport. Het college streeft er naar dat dit fonds het aantal kinderen dat op met hun ondersteuning kan sporten toeneemt. In 2017 werden ongeveer 6000 kinderen hierin ondersteund. Het college streeft er naar dat de gezamenlijke Rotterdamse fondsen (Jeugdfonds Sport, Jeugdfonds Cultuur en Stichting Meedoen) in een intensievere samenwerking in 2020 gezamenlijk 17.000 kinderen bereiken op gebied van sport, kunst en vrijetijdsactiviteiten. De besturen van deze stichtingen willen in 2020 met elkaar fuseren.
- Een aantrekkelijk en passend sportaanbod voor ouderen en mensen met een beperking. Hierbij is niet alleen aandacht voor het sporten en bewegen, maar ook voor gezondheidsverbetering en sociale contacten.
- Het college werkt aan een pedagogisch en veilig sportklimaat.

Benutten kracht van sportevenementen en topsport

Topsport en sportevenementen versterken het sportieve klimaat van de stad. Door keuzes te baseren op het DNA van Rotterdam, stijgt het rendement op terreinen als sportdeelname, economie, maatschappij en imago.

Sportevenementen en de prestaties van topsporters maken emotie los. Ze brengen grote aantallen Rotterdammers op de been en trekken een internationaal publiek naar de stad. Deze kracht van topsport en sportevenementen wordt benut om Rotterdammers te enthousiasmeren om mee te doen en om trots te zijn op hun stad. Door te kiezen voor sporten die aansluiten bij het DNA van Rotterdam versterken de evenementen het internationale profiel en de bekendheid van Rotterdam.

Vitale sportverenigingen én anders georganiseerde sporten

Sportverenigingen en sportaanbieders zoals stichtingen en kleine ondernemers zijn belangrijk voor de stad. Ze bedienen een grote groep Rotterdammers. Het college wil meer vitale sportverenigingen – bijvoorbeeld met een goed vrijwilligersbeleid, voldoende en competent kader, een goede ledenopbouw, betrokken ouders en een toekomstbestendige en duurzame sportaccommodatie - en sportaanbieders in de stad die het sportief ondernemerschap omarmen en flexibel, modern, passend aanbod aanbieden wat aansluit op de wensen en behoefte van de Rotterdammers.

Gezond opgroeien in je eigen buurt

Het college staat een voortzetting van het programma Lekker Fit! voor en stelt als ambitie het aantal kinderen met overgewicht in Rotterdam terug te dringen. Ook wil het college gezond gedrag makkelijker en aantrekkelijker maken door onder andere het stimuleren van beweging, gezond eten en terugdringen van diabetes.

Met de ambities voor gezondheid en overgewicht sluit de coalitie aan bij de doelstelling van het Nationaal Preventieakkoord ‘ de gezondheid verbeteren van mensen en van Nederland als geheel’. Hiervoor sluit het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport deelakkoorden met partijen rondom onder andere het thema overgewicht.

Om ervoor te zorgen dat de Rotterdamse jeugd gezond opgroeit in de eigen buurt zetten we in op het stimuleren van gezonde leefstijl onder kinderen en ouders. Het investeren in gedragsverandering bij jonge kinderen leidt ertoe dat de gezonde keuze al op jonge leeftijd gewoon wordt. We stellen zo de norm voor de toekomst waarbij toekomstige generaties het zelf kunnen.

Om bij te dragen aan het gezond opgroeien van de jeugd verdiepen en verbreden we de mogelijkheden van het programma Lekker Fit! (2015-2018) via een nieuw vast te stellen aanpak.

Wat gaan we daar voor doen

Sportprogrammering om meer Rotterdammers structureel te laten bewegen of sporten

- Voor innovatieve initiatieven op het gebied van sport gaat het college de CityLab010 subsidieregeling uitvoeren.
- Het college subsidieert de netwerkorganisatie Sport op Maat (sporten voor mensen met een beperking) om Rotterdammers met een beperking naar sportaanbod te begeleiden en zorg te dragen voor voldoende passend sportaanbod voor die doelgroep.
- Het college subsidieert de organisatie MEE Rotterdam Rijnmond om Rotterdammers met een beperking naar sportaanbod te begeleiden.
- Sportprogrammering (o.a. op de Cruijff courts en Krajicek Playgrounds) in alle gebieden.
- Het college draagt bij aan het Jeugd Sportfonds (JSF), dat sporten (en cultuurdeelname) voor kinderen uit gezinnen in armoede mogelijk maakt.
- Prestatievergoeding (inkoopopdracht) Sportbedrijf voor sportprogrammering en sportregie, waarbij ingezet wordt op het stimuleren van aanbod (gebiedsgericht) gericht op de behoefte van Rotterdammers en koppeling van breedtesport, cultuur en topsport.
- Uitvoering van diverse subsidieregelingen (o.a. ouderensport, sportinitiatieven, aangepast sporten, urban sports).

- Inzet van sporttak gebonden combinatiefunctionarissen via Rotterdam Sportsupport die clinics verzorgen om jeugd kennis te laten maken met sport.
- Inzetten van Buurtsportcoaches bij diverse partners in de stad om verschillende doelgroepen te stimuleren richting beweegaanbod.
- Schoolsport010. Vanuit het Sportbedrijf Rotterdam worden clinics gegeven op de scholen zonder Lekker Fit! programma.
- Sportregie brengt op basis van wijkanalyses de vraag en aanbod naar sportaanbod in een wijk in beeld en probeert vervolgens het aanbod dusdanig te stimuleren dat het aansluit op de vraag van de Rotterdammers.
- Rotterdam Sportsupport ontvangt subsidie voor de realisatie van Schoolsportverenigingen in de stad. Een schoolsportverenging is een laagdrempelige kennismaking met de sportverengingen dicht bij school, in de wijk met uiteindelijk als doel doorstroom naar een reguliere sportvereniging.
- Pedagogisch en veilig sportklimaat: het college gaat verdere samenhangende (en op maatwerk gebaseerde), integrale ondersteuning van sportverenigingen realiseren om een pedagogisch en veilig sportklimaat te creëren waarbinnen kinderen de positieve aspecten van sport en een sportvereniging zoveel mogelijk ervaren.

Benutten kracht van sportevenementen en topsport

- Faciliteren en subsidiëren van terugkerende en eenmalige topevenementen als de Rotterdam Marathon, het CHIO en diverse EK's en WK's.
- Verbreden side events.
- Doorontwikkeling Centrum voor Topsport & Onderwijs Metropool (CTO).
- (Voortzetten van) Subsidie aan Rotterdam Topsport voor bevordering topsportklimaat en acquisitie van (top-) sportevenementen die passen bij Rotterdam.
- meer Rotterdammers betrekken bij (top)sportevenementen.

Vitale sportverenigingen én anders georganiseerde sporten

- Het opstellen van een actieprogramma tot versterking van verenigingen (sport, speeltuinen en scouting).
- Rotterdam sportsupport ontvangt subsidie voor de ondersteuning van sportverenigingen op uiteenlopende vlakken. Alle inzet is gericht op het zorgdragen voor vitale sportverenigingen. Thema's zijn o.a.: voldoende en goed kader, ouderbetrokkenheid, veilige sportverenigingen met een goed pedagogisch klimaat, toekomstgerichte sportvereniging.
- Rotterdam Sportsupport ontvangt subsidie voor het realiseren van sportplusverenigingen. Dat zijn sterke, vitale clubs die op maatschappelijk gebied wat extra's willen en kunnen bieden.
- Implementeren van het beleidsplan en subsidieregels voor Urban- en ongeorganiseerde sporten.

Gezond opgroeien in de eigen buurt

- Opstellen en uitvoeren van nieuw programmaplan voor periode 2019-2022.
- Continueren, aanscherpen en borgen inzet op bestaande Lekker Fit! kinderopvanglocaties en basisscholen.

- Samenwerking aangaan met programma’s Vitale Stad, Gezonde jeugd, gezonde toekomst’, Kom op naar Buiten, Armoedeaanpak.
- Verkennen mogelijkheden van Lekker Fitter maken van locaties in de niet geprioriteerde wijken.
- Inzetten op een gezondere leefomgeving, zoals continueren van de gezonde kantine aanpak in zwembaden, sporthallen en NME. locaties en uitzoeken mogelijkheden omgevingswet.
- Gezondere jeugdsportevenementen..
- Pilot Ketenaanpak verbinding preventie-curatie voor kinderen met ernstig overgewicht/obesitas
- Samenwerking geboortezorgpartijen realiseren; jonge kind aanpak.
- Uitbreiding naar aanpak tot 18 jaar.
- Meer focus op voeding naast bewegen voor kinderen tot en met 6 jaar.
- Toegroeien en realiseren van gezamenlijk eigenaarschap met partners in de stad om kinderen gezond op te laten groeien (welzijnspartijen, scholen etc.).

Effect indicatoren		**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Aantal vitale sportverenigingen*	Streefwaarde						
	Realisatie						
Aantal leden van sportverenigingen*	Streefwaarde						
	Realisatie						

* In het kader van het Actieprogramma Verenigingen zal opdracht worden gegeven voor een 0-meting, welke in 2019 zal worden uitgevoerd.

Prestatie indicatoren			**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Klanttevredenheid sportprogrammering*								
	Schoolsport	Streefwaarde				7,2		
		Realisatie	7,1					
	Sportregie	Streefwaarde				7,3		
		Realisatie	7,2					
Lekker Fit!-programma								
	Aantal Lekker Fit!scholen	Streefwaarde	94	94	94	94	94	
		Realisatie						
	0-4 jaar op kinderopvanglocaties	Streefwaarde	145	145	145	145		
		Realisatie						

* Deze wordt om de drie jaar gemeten, de eerst volgende meting is in 2021.

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Sportbeleid en activering	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	1.780	1.874	1.814	1.814	1.814	1.814
Bijdragen rijk en medeoverheden	38	0	0	0	0	0
Overige opbrengsten derden	1.482	1.874	1.814	1.814	1.814	1.814
Overige baten	261	0	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	14.031	16.339	16.155	15.943	15.581	15.598
Apparaatlasten	**4.484**	**5.097**	**5.215**	**5.164**	**5.131**	**5.131**
Inhuur	89	122	106	106	106	106
Overige apparaatslasten	47	122	125	129	129	129
Personeel	4.347	4.853	4.985	4.929	4.896	4.896
Interne resultaat	**-7.099**	**-7.300**	**-7.428**	**-7.428**	**-7.428**	**-7.428**
Interne resultaat	-7.099	-7.300	-7.428	-7.428	-7.428	-7.428
Programmalasten	**16.646**	**18.542**	**18.368**	**18.207**	**17.879**	**17.896**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	7.920	9.124	9.231	9.071	8.742	8.759
Kapitaallasten	186	181	0	0	0	0
Overige programmalasten	29	66	66	66	66	66
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Subsidies en inkomensoverdrachten	8.511	9.171	9.071	9.071	9.071	9.071
Saldo voor vpb en reserveringen	**-12.250**	**-14.465**	**-14.341**	**-14.129**	**-13.768**	**-13.785**
Saldo voor reserveringen	**-12.250**	**-14.465**	**-14.341**	**-14.129**	**-13.768**	**-13.785**
Reserves	456	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	456	0	0	0	0	0
Vrijval Reserves	0	0	0	0	0	0
Saldo	**-11.794**	**-14.465**	**-14.341**	**-14.129**	**-13.768**	**-13.785**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen	2019	2020	2021	2022	2023
Begroting 2019	**-14.181**	**-14.066**	**-13.957**	**-13.664**	**-13.664**

Bijstellingen Omissie 2019		**-285**	**-435**	**-439**	**-439**	**-439**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Impact investing	Intensiveringen	0	17	17	17	0
Digitaliseringsagenda	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	42	102	158	190	190
Concernhuisvesting	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	66	130	114	143	143
Mutatie rijksbijdrage brede impuls combinatiefuncties/buurtsportcoaches	Taakmutaties	-515	-515	-515	-515	-515
Actualisatie begroting	Technische wijzigingen	238	267	334	341	341
Indexering 2020 en verder	Technische wijzigingen	0	-22	-22	-22	**-22**
Overheveling budget Citylab010	Technische wijzigingen	0	100	100	100	100
Verschuiving binnen de apparaatslasten	Technische wijzigingen	170	81	81	81	81
Begroting na wijzigingen		**-14.465**	**-14.341**	**-14.129**	**-13.768**	**-13.785**

Toelichting financiële bijstellingen

Digitaliseringsagenda

Via de Digitaliseringsagenda (DA) wordt gezamenlijk gestuurd op het realiseren van de concernbrede digitale ambities. Zie voor een nadere toelichting het programma Overhead en de paragraaf Bedrijfsvoering. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma's en taakvelden.

Concernhuisvesting

In 2018 heeft een evaluatie en doorontwikkeling van het huisvestingconcept plaatsgevonden. Zie hiervoor het programma overhead en de paragraaf Bedrijfsvoering. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma's en taakvelden.

Mutatie rijksbijdrage brede impuls combinatiefuncties/buurtsportcoaches

Betreft uitbreiding combinatiefunctionarissen vanuit decembercirculaire 2018.

Actualisatie begroting

Dit betreft een herverdeling van eerdere taakstellingen.

Indexering 2020 en verder
De budgetten zijn vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de voorjaarsnota.

Overheveling budget Citylab 010

Budgetoverheveling van decentrale Citylab budgetten naar het programma Bestuur en Dienstverlening.

Verschuiving binnen de apparaatslasten

Budgetoverheveling naar diverse taakvelden binnen het programma ten behoeve van formatie uitbreiding Cultuur.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

- Sportnota en implementatieplan
- Uitvoeringsprogramma Lekker Fit

Omschrijving taakveld

De inzet is om meer Rotterdammers met plezier te laten sporten en bewegen. Hiertoe ondersteunt het college sportverenigingen en andere organisaties op sport- en beweeggebied, stimuleert het college recreatieve sportbeoefening, sport en bewegen in wijken en buurten en het (top)sportklimaat en zet het in op het binnenhalen van sportevenementen. Hiermee draagt het college ook bij aan andere maatschappelijke doelstellingen, zoals gezondheid, bewonersparticipatie en economie en werkt het aan een vitale en levendige stad.

Toelichting op doelstellingen

Sportprogrammering om meer Rotterdammers structureel een leven lang te laten bewegen of sporten
Extra aandacht voor een aantal specifieke doelgroepen: kinderen in achterstandssituaties, ouderen en mensen met een beperking.

Benutten kracht van sportevenementen en topsport
Topsport en sportevenementen versterken het sportieve klimaat van de stad. Door keuzes te baseren op het DNA van Rotterdam, stijgt het rendement op terreinen als sportdeelname, economie, maatschappij en imago.

Vitale sportverenigingen en overige sportaanbieders en sportief ondernemerschap

Gezond opgroeien in je eigen buurt
Het hoofddoel is om alle kinderen in Rotterdam vanaf 9 maanden voor de geboorte tot en met 12 jaar de basis mee te geven voor een gezonde leefstijl.

Economische Zaken

Een transitie naar een nieuwe economie voor Rotterdam: digitaal, circulair, draaiend op duurzame energie

Rotterdam wordt het centrum van maritieme technologie en dienstverlening Europa

Vernieuwing, verbreding en veerkrachtverhoging van de Rotterdamse stedelijke economie. Het Rotterdamse midden- en kleinbedrijf (MKB) klaar maken voor de nieuwe economie is uitgangspunt

TAAKVELD 1

Economische ontwikkeling

Een transitie naar een nieuwe economie voor Rotterdam: digitaal, circulair en draaiend op duurzaam opgewekte energie

Transformatie van haven en stad naar een nieuwe duurzame/emissieloze, op diensten georiënteerde, zichzelf steeds innoverende Maritieme hoofdstad van Europa. Rotterdam wordt het centrum van maritieme technologie en dienstverlening Europa

Vernieuwing, verbreding en veerkrachtverhoging van de Rotterdamse stedelijke economie. Het Rotterdamse MKB klaar maken voor de nieuwe economie is uitgangspunt

TAAKVELD 2

Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen- Economie

Effectieve dienstverlening aan het Midden- en kleinbedrijf (MKB) en ondernemers op strategisch niveau en wijk- en bedrijfsniveau

Regeldruk vermindering ondernemers

TAAKVELD 3

Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen- Markten

Het realiseren van voor bezoekers en marktvergunninghouders aantrekkelijke Rotterdamse warenmarkten

TAAKVELD 4
Economische promotie

Rotterdam versterkt haar propositie als aantrekkelijke stad voor bedrijven

Omschrijving Economische Zaken

Wie fijn wil wonen en werken is gebaat bij een stad die zich aanpast aan de nieuwe ontwikkelingen in de economie. De gemeente staat voor de transitie naar die nieuwe economie: digitaal, circulair, draaiend op duurzame energie en optimaal gebruik makend van de unieke positie van Rotterdam. De Roadmap Next Economy (RNE) wordt daarbij als leidraad genomen.

De activiteiten die daartoe ondernomen worden zijn in hoofdlijnen:

- samenwerken met bedrijven, instellingen en ondernemers om diverse doelstellingen op economisch gebied te bereiken
- dienstverlening aan het MKB op strategisch niveau en wijk- en bedrijfsniveau
- identificatie en versterking van de investeringsbereidheid van en aan ondernemers
- stimulering van innovatie
- aanspreekpunt voor bedrijven en instellingen in de stad en voor de besturen van de ondernemersverenigingen
- signalering van belemmeringen voor ondernemers en actieve aanpak daarvan door lobby naar het Rijk, regeldruk vermindering en pilots in de praktijk, waaronder het onderzoeken of winkelgebieden toe kunnen met minder regels
- door subsidieverlening fungeren als opdrachtgever voor Rotterdam Partners. Deze opdracht bevat drie ten behoeve van de gemeente uitgevoerde hoofdtaken:
    - marketing
    - accountmanagement
    - netwerkondersteuning
    - (internationale) acquisitie van bedrijven en instellingen
- samen met de andere 23 regio gemeenten wordt er gewerkt aan de Agenda Economisch vestigingsklimaat van de Metropoolregio Rotterdam Den Haag. Via Innovation Quarter (IQ), de regionale ontwikkelingsmaatschappij, wordt ingezet op regionale internationale marketing en acquisitie en ondersteuning en financiering van innovatieve ondernemers en plannen in onze regio

BBV-indicatoren

Beschrijving BBV-indicator	Eenheid			Bron
Functiemenging	%	Streefwaarde	N.v.t.	LISA

		Realisatie	54,5% (2017)	
Bruto Gemeentelijk Product	Verhouding tussen verwacht een gemeten product	Streefwaarde	N.v.t.	Atlas voor gemeenten
		Realisatie	Niet bekend	
Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	Streefwaarde	N.v.t.	LISA
		Realisatie	118,1 (2017)	

Overzicht baten en lasten

Overzicht van baten en lasten Economische Zaken	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	2.958	2.024	2.727	2.727	2.727	2.727
Bijdragen rijk en medeoverheden	830	0	0	0	0	0
Financieringsbaten	0	0	0	0	0	0
Overige opbrengsten derden	2.128	2.024	2.727	2.727	2.727	2.727
Overige baten	0	0	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	29.141	28.620	27.790	28.058	28.155	27.655
Apparaatlasten	**6.197**	**7.354**	**7.456**	**7.403**	**7.375**	**7.375**
Inhuur	10	394	327	290	272	272
Overige apparaatslasten	119	145	90	89	84	84
Personeel	6.068	6.814	7.038	7.023	7.019	7.019
Interne resultaat	**2.262**	**2.359**	**2.255**	**2.239**	**2.239**	**2.239**
Interne resultaat	2.262	2.359	2.255	2.239	2.239	2.239
Programmalasten	**20.682**	**18.906**	**18.079**	**18.416**	**18.541**	**18.041**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	9.755	8.317	8.949	9.391	9.518	9.518
Kapitaallasten	128	202	204	205	205	205
Overige programmalasten	13	85	85	85	85	85
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Subsidies en inkomensoverdrachten	10.786	10.302	8.841	8.736	8.732	8.232
Saldo voor vpb en reserveringen	**-26.183**	**-26.596**	**-25.062**	**-25.331**	**-25.427**	**-24.928**
Saldo voor reserveringen	**-26.183**	**-26.596**	**-25.062**	**-25.331**	**-25.427**	**-24.928**

Reserves	306	1.216	100	0	0	0
Onttrekking reserves	1.494	1.678	100	0	0	0
Toevoeging reserves	1.188	462	0	0	0	0
Saldo	**-25.877**	**-25.380**	**-24.962**	**-25.331**	**-25.427**	**-24.928**

Baten

De baten hebben hoofdzakelijk betrekking op marktgelden, inschrijfgelden en leges.

Lasten

De apparaats- en programmalasten vloeien voort uit de uitvoering van diverse activiteiten en projecten, ten behoeve van de economische stimulering en toezicht, exploitatie en onderhoud van marktterreinen. De interne lasten bestaan uit doorbelastingen overige kosten vanuit andere programma's.

Reserves

De mutaties op de reserves hebben betrekking op bestemmingsreserve Investeringsfonds Rotterdam voor de Centre of Expertise en voor de cofinanciering van de Science Tower. De onttrekking uit de bestemmingsreserve Taakmutaties Gemeentefonds wordt gebruikt voor onder andere het project Scale Up en de onttrekking aan de bestemmingsreserve Werklocaties is ten behoeve van de winkelgebieden Boulevard Zuid, Noorderboulevard en Plein 1953.

Meerjarig verloop

Het meerjarig verloop is stabiel door ramingsbijstellingen voor Extra inzet Economie vanuit het coalitieakkoord. Dit zorgt dat de lagere begrote onttrekkingen vanuit de reserves, minder subsidies en inkomensoverdrachten en een daling van het interne resultaat geen invloed hebben op het saldo van baten en lasten binnen het programma Economie.

Aansluiting voorgaande begroting

Aansluiting met voorgaande begroting (saldo na reservering)	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**	**Raming 2021**	**Raming 2022**	**Raming 2023**
Oorspronkelijke begroting	-22.983	-24.103	-24.492	-24.616	-24.616
Bijstellingen Omissieregeling 2019	-460	-345	-370	-370	-370
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	-1.937	-515	-469	-441	58
Totaal bijgestelde begroting	**-25.380**	**-24.962**	**-25.331**	**-25.427**	**-24.928**

Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen- Economie

Effectieve dienstverlening aan het midden- en kleinbedrijf (MKB) en ondernemers op strategisch niveau en wijk- en bedrijfsniveau

Regeldruk vermindering ondernemers

Ontwikkelingen en voortgang

De doelstellingen van het taakveld zoals opgenomen onder “wat willen we bereiken” en “wat gaan we daarvoor doen” zijn nog actueel. Er zijn geen ontwikkelingen die aanleiding geven tot het vermelden van afwijkingen in het beoogde effect of onze inspanningen.

Wat willen we bereiken

Bij het MKB is zichtbaar en merkbaar dat de transformatie naar de nieuwe economie gemaakt wordt

Bij het MKB is zichtbaar en merkbaar dat de transformatie naar de nieuwe economie gemaakt wordt: digitaal, circulair, draaiend op duurzame energie en optimaal gebruik makend van de unieke positie van Rotterdam.

Vermindering regeldruk

Regeldruk vermindering ondernemers.

Meer ruimte voor kleine ondernemers

Meer ruimte voor kleine ondernemers en makers op buurt- en wijkniveau, voor bedrijven op bedrijfsterreinen en in winkelgebieden. We helpen ondernemers met kennis en met contacten binnen en buiten de gemeentelijke organisatie.

Wat gaan we daar voor doen

Bij het MKB is zichtbaar en merkbaar dat de transformatie naar de nieuwe economie gemaakt wordt

We zorgen voor MKB-accountmanagement: we zoeken de bedrijven in de stad op, brengen in beeld wat er leeft bij de bedrijven en gebruiken de kennis van bedrijven om de dienstverlening te verbeteren en aan te passen aan de nieuwe economie. Extra aandacht gaat daarbij uit naar gemeentelijke procedures, beleid en projecten: ook deze scherpen we aan, schrappen ze en/of maken ze effectiever.

- We ondersteunen actief bedrijvennetwerken om de samenwerking tussen ondernemers te versterken en cross-overs tussen bedrijven uit verschillende sectoren te stimuleren. Aandachtgebieden: zakelijke dienstverlening, medisch & zorg, ICT & creatieve bedrijven, haven & maritieme dienstverlening en horeca, retail & leisure. Daarnaast wordt er accountmanagement voor startups ingezet. Het accountmanagement, het current investor development op de grote en middelgrote internationale bedrijven wordt uitgevoerd door Rotterdam Partners. Hierbij heeft Rotterdam Partners specifieke aandacht voor (internationale) handelsbevordering, expats enzovoort.
- Samen met onze partners de kennisinstellingen en ondernemersvertegenwoordigers werken we aan een scan die MKB ondernemers helpt hun onderneming klaar te maken voor de nieuwe economie.
- In de collegeperiode bereiken we zo vijfduizend ondernemers.

Vermindering regeldruk

Via het programma ‘Anders Geregeld in Rotterdam’ krijgen ondernemers ruimte voor vernieuwend ondernemerschap. Dit gebeurt door kleinschalige/gebiedsgerichte experimenten met verlichte regelgeving en aandacht voor houding en gedrag van ondernemers, ambtenaren en directie partners, aangaande het signaleren en aanpakken van regeldruk.

- Stimuleren een vitaal en gevarieerd winkelaanbod. Rotterdam steunt de Tweede Kamer om de Drank- en Horecawet aan te passen en blending structureel mogelijk te maken. Samen met ondernemers in een straat of gebied, werken we aan een lokale aanpak. Met minder regels en meer ruimte voor ondernemerschap. We onderzoeken de mogelijkheden om de gemeentelijke bestemmingsplannen in te zetten voor een gevarieerd winkelaanbod (branchering). Winkelpanden die leegstaan krijgen zo snel mogelijk een nieuwe huurder of worden getransformeerd tot woning of bedrijfsruimte. Door strenge controle worden zaken die dekmantel zijn voor witwassen of andere illegale activiteiten, ontmanteld.
- In drie gebieden vinden experimenten plaats met verlichte regelgeving: winkelcentrum Beverwaard, centrum winkelgebied Rozenburg en de Lusthofstraat.

Meer ruimte voor kleine ondernemers

We werken aan meer ruimte voor kleine ondernemers en makers op buurt- en wijkniveau, voor bedrijven op bedrijfsterreinen en in winkelgebieden. We helpen ondernemers met kennis en met contacten binnen en buiten de gemeentelijke organisatie.

- Inzet van bedrijfscontactfunctionarissen (BCF): zij zijn het eerste en vaste aanspreekpunt voor de besturen van de Rotterdamse ondernemersverenigingen. Zij richten zich hierbij op de verenigde ondernemers in winkelgebieden en op bedrijventerreinen. Ondernemers kunnen bij ‘hun’ BCF terecht voor alle kwesties die met ondernemen en economische ontwikkeling te maken hebben. De BCF is hierbij ook de schakel naar de gemeentelijke organisatie en het gemeentebestuur. Onderlinge netwerkvorming wordt met behulp van een aantal bijeenkomsten bevorderd.
- De Ondernemersbalie: het centrale loket voor startende en gevestigde ondernemers. De kerntaak is het geven van voorlichting en advies aan (startende) ondernemers over gemeentelijk beleid, wet- en regelgeving, vergunningen, subsidies en bedrijfshuisvesting. De ondernemersbalie is actief betrokken bij het ondernemersportal (ondernemen010) waarin alle belangrijke producten en diensten voor ondernemers zijn opgenomen.
- Monitoren van de frequentie van belemmeringen in de gemeentelijke organisatie of in procedures voor ondernemers. Case-management wordt dan ingezet om een structurele oplossing te realiseren.

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen- Economie	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	0	0	0	0	0	0
Overige baten	0	0	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	3.699	3.802	4.320	4.320	4.320	4.320
Interne resultaat	**2.923**	**2.958**	**3.030**	**3.030**	**3.030**	**3.030**
Interne resultaat	2.923	2.958	3.030	3.030	3.030	3.030
Programmalasten	**777**	**844**	**1.290**	**1.290**	**1.290**	**1.290**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	344	532	977	978	978	978
Overige programmalasten	0	0	0	0	0	0
Subsidies en inkomensoverdrachten	432	312	312	312	312	312
Saldo voor vpb en reserveringen	**-3.699**	**-3.802**	**-4.320**	**-4.320**	**-4.320**	**-4.320**
Saldo voor reserveringen	**-3.699**	**-3.802**	**-4.320**	**-4.320**	**-4.320**	**-4.320**
Reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Saldo	**-3.699**	**-3.802**	**-4.320**	**-4.320**	**-4.320**	**-4.320**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		2019	2020	2021	2022	2023
Begroting 2019		**-1.290**	**-1.290**	**-1.290**	**-1.290**	**-1.290**
Bijstellingen Omissie 2019		**-3.008**	**-2.958**	**-2.958**	**-2.958**	**-2.958**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Diverse bijstellingen	Technische wijzigingen	495	-72	-72	-72	-72
Begroting na wijzigingen		**-3.802**	**-4.320**	**-4.320**	**-4.320**	**-4.320**

Toelichting financiële bijstellingen

Diverse bijstellingen

De technische wijzigingen zijn het gevolg van budgetverschuivingen tussen taakvelden binnen het programma Economische Zaken. Daarnaast zijn de budgetten vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de voorjaarsnota.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

- Nieuwe energie voor Rotterdam (Drift rapport)
- Roadmap Next Economy
- Rotterdam Kaart van de Stad - Verkenning ontwikkelkansen lange termijn
- Stadsvisie
- Stedelijke Agenda Haven
- Verhaal van de stad

Omschrijving taakveld

De gemeente zorgt voor accountmanagement, de inzet van bedrijfscontactfunctionarissen en de inzet van een ondernemersbalie. Op deze manier ondersteunt de gemeente individuele ondernemers, kleine en grote bedrijven met als doel het functioneren van de Rotterdamse economie te bevorderen en de omslag van de economie naar een nieuwe economie te versnellen.

Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen - Markten Pagina 45

Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen - Markten

Het realiseren van voor bezoekers en marktvergunninghouders aantrekkelijke Rotterdamse warenmarkten

Ontwikkelingen en voortgang

De doelstellingen van het taakveld zoals opgenomen onder “wat willen we bereiken” en “wat gaan we daarvoor doen” zijn nog actueel. Er zijn geen ontwikkelingen die aanleiding geven tot het vermelden van afwijkingen in het beoogde effect of onze inspanningen.

Wat willen we bereiken

Realiseren van aantrekkelijke warenmarkten

- aantrekkelijke markten
- divers aanbod
- meer verkoopwagens
- veilige en schone markten

Wat gaan we daar voor doen

Realiseren van aantrekkelijke warenmarkten

Er zal onderzoek worden gedaan naar de staat van de markten en naar mogelijke maatregelen om deze in de toekomst te optimaliseren. Bij dit onderzoek zal al vroeg in het traject input vanuit de betrokken partijen worden gevraagd. Daarnaast zal parallel worden ingezet op de volgende punten:

- toelaten nieuwe instroom, zowel structureel als op dagbasis
- Iischrijfbeperking herzien
- stimuleren nieuwe artikelgroepen
- stimuleren verkoopwagens middels passend beleid
- informatievoorziening verder verbeteren
- toezicht op naleving voorschriften zoals blijvende inzet op breedte looppaden en schoonhouden kramen
- inzet op alternatieve aanpak afval

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen- Markten	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	2.022	1.945	2.728	2.728	2.728	2.728
Bijdragen rijk en medeoverheden	0	0	0	0	0	0
Overige opbrengsten derden	2.022	1.945	2.728	2.728	2.728	2.728
Overige baten	0	0	0	0	0	0

Lasten exclusief reserves	2.858	3.170	2.426	2.418	2.408	2.409
Apparaatlasten	**1.159**	**1.382**	**1.369**	**1.360**	**1.351**	**1.351**
Inhuur	32	3	3	3	3	3
Overige apparaatslasten	18	22	-32	-33	-38	-38
Personeel	1.109	1.357	1.397	1.390	1.386	1.386
Interne resultaat	**1.119**	**1.117**	**1.137**	**1.137**	**1.137**	**1.137**
Interne resultaat	1.119	1.117	1.137	1.137	1.137	1.137
Programmalasten	**579**	**671**	**-79**	**-79**	**-79**	**-79**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	591	586	-164	-164	-164	-164
Overige programmalasten	-12	85	85	85	85	85
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Saldo voor vpb en reserveringen	**-836**	**-1.225**	**302**	**311**	**320**	**319**
Saldo voor reserveringen	**-836**	**-1.225**	**302**	**311**	**320**	**319**
Saldo	**-836**	**-1.225**	**302**	**311**	**320**	**319**

Financiële bijstellingen

Begroting 2019		-1.214	-1.214	-1.214	-1.214	-1.214
Bijstellingen Omissie 2019		**-37**	**-23**	**-23**	**-23**	**-23**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Opgave schoon, heel en veilig	Bezuinigingen/taakstellingen	0	29	31	33	33
Bijdrage dekking inzet handhavers	Intensiveringen	4	4	4	4	4
Concernhuisvesting	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	4	8	7	9	9
Digitaliseringsagenda	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	18	33	42	47	47
Kostendekkende markttarieven	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	0	1.500	1.500	1.500	1.500
Verhoging baten als gevolg van inzet diverse activiteiten	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	0	4	4	4	4
Indexering 2020 en verder	Technische wijzigingen	0	-47	-47	-47	-47
Diverse bijstellingen	Technische wijzigingen	0	4	4	4	4
Begroting na wijzigingen		**-1.225**	**302**	**311**	**320**	**319**

Toelichting financiële bijstellingen

Opgave schoon, heel en veilig

Voor 2020 en volgende jatren, ligt er een opgave om de werkzaamheden met betrekking op onder andere dit taakveld, uit te voeren met minder middelen. Het aandeel van dit taakveld in de totale opgave bedraagt vooralsnog € 29 in 2020, oplopend tot € 33 in 2022. De opgave gaat effect hebben op de uitvoering van de werkzaamheden in de stad. De invulling van de opgave wordt nog nader uitgewerkt, gedacht kan worden aan het terugbrengen van servicenormen, bezien van differentiatie naar gebieden of minder inzet en onderhoud. Nadere uitwerking en allocatie van deze mutatie vindt plaats bij de Begroting 2020.

Bijdrage dekking inzet handhavers

Vanuit dit taakveld is een voorlopige bijdrage aan de uitbreiding van het aantal handhavers geleverd. Nadere uitwerking en allocatie van deze bijdrage vindt plaats bij de Begroting 2020.

Concernhuisvesting

Voor Concernhuisvesting worden meerjarig extra middelen beschikbaar gesteld, voor een toelichting zie programma Overhead en paragraaf Bedrijfsvoering. Dit leidt tot een begrotingsbijstelling van € 2,8 mln in 2019, oplopend tot € 6,1 mln in 2022. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma's en taakvelden. Voor dit taakveld betekent het een bijstelling van € 4 in 2019, oplopend tot € 9 in 2023.

Digitaliseringsagenda

Via de Digitaliseringsagenda (DA) wordt gezamenlijk gestuurd op het realiseren van de concernbrede digitale ambities. Zie voor een nadere toelichting het programma Overhead en de paragraaf Bedrijfsvoering. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma's en taakvelden. Voor dit taakveld betekent het een bijstelling van € 18 in 2019, oplopend tot € 47 in 2023.

Kostendekkende markttarieven

In de voorjaarsretraite is besloten om de markten vanaf 2020 kostendekkend te maken. Dit moet een resultaat opleveren van € 1,5 mln. Dit wordt bereikt door onder andere de kosten van marktafval te verminderen en de marktbaten te verhogen door de leegstand op de markten tegen te gaan.

Verhoging baten als gevolg van inzet diverse activiteiten

Het genereren van baten door de inzet op diverse activiteiten waaronder maatwerkcontracten.

Indexering 2020 en verder

De budgetten zijn vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de voorjaarsnota.

Diverse bijstellingen

Er zijn diverse kleinere budgetverschuivingen gedaan.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

- Marktreglement 2008
- Marktverordening 2017
- Verordening rechten markten

Omschrijving taakveld

Tot het taakveld Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen behoort de op bedrijven en ondernemers (inclusief bedrijven en ondernemers in land- en tuinbouw en veeteelt) gerichte ondersteuning en dienstverlening van de gemeente. In dit Rotterdamse taakveld gaat het om:
• regelen straathandel, markten alsook veemarkten
• marktgelden en staanplaatsgelden markten (via baten categorie 3.7)

Economische ontwikkeling

Pagina 46

Economische ontwikkeling

Een transitie naar een nieuwe economie voor Rotterdam: digitaal, circulair en draaiend op duurzaam opgewekte energie.

Rotterdam wordt het centrum van maritieme technologie en dienstverlening in Europa

Vernieuwing, verbreding en veerkrachtverhoging van de Rotterdamse stedelijke economie. Het Rotterdamse midden- en kleinbedrijf (MKB) klaar maken voor de nieuwe economie is uitgangspunt

Ontwikkelingen en voortgang

De doelstellingen van het taakveld zoals opgenomen onder “wat willen we bereiken” en “wat gaan we daarvoor doen” zijn nog actueel. Er zijn geen ontwikkelingen die aanleiding geven tot het vermelden van afwijkingen in het beoogde effect of onze inspanningen.

Wat willen we bereiken

Een transitie naar een nieuwe economie voor Rotterdam: digitaal, circulair en gebruik makend van duurzaam opgewekte energie

Deze nieuwe economie van Rotterdam is digitaal, circulair en onderscheidend doordat er slim gebruik gemaakt wordt van duurzaam opgewekte energie en de unieke positie van Rotterdam. In deze economie werken bedrijven, overheden en kennisinstellingen veel meer samen en over grenzen heen. Gestuurd wordt op groei van die sectoren in de economie die deze vernieuwing brengen. De nieuwe economie is aantrekkelijk voor talenten, ondernemers en investeerders. De gemeente geeft richting aan deze koers. Ondernemers nemen het voortouw in het ontwikkelen van nieuwe bedrijfsinitiatieven en voeren uit. De gemeente ondersteunt. Omdat de economie niet stopt bij de gemeentegrens doet Rotterdam dat samen met de andere gemeenten in de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH). Rotterdam pakt daarin als grootste stad haar verantwoordelijkheid om ontwikkelingen te stimuleren. De vijf transitiepaden uit de Roadmap Next Economie (RNE) geven richting aan een aantal samenhangende en elkaar versterkende (systeem)doorbraken op het gebied van digitalisering, energietransitie, circulaire economie en onderwijs en inclusieve samenleving. We werven bedrijven in de vernieuwende sectoren die passen bij het Rotterdamse DNA. Waar dat kan treden we op als launching customer of brengen we kennis samen van markt en overheid. Niet elke groei is daarom interessant: het gaat om de groei in de sectoren die de vernieuwing brengen.

De transitie uit zich door een bovengemiddelde groei van de economie in de prioritaire sectoren (groen, digitaal, circulair, energie) met gelijktijdige daling van de emissies.

Transformatie van haven en stad naar een nieuwe duurzame/emissieloze, op diensten georiënteerde, zichzelf steeds innoverende maritieme hoofdstad van Europa

Deze transformatie uit zich via een toename van aan maritieme bedrijvigheid gerelateerde vestigingen in de stad.

Vernieuwing, verbreding en veerkrachtverhoging van de Rotterdamse stedelijke economie. Het Rotterdamse MKB klaar maken voor de nieuwe economie is uitgangspunt

Samen met de vertegenwoordigers van het Rotterdamse bedrijfsleven en de kennisinstellingen zorgen we voor kennis en informatie voor ondernemers om het ondernemerschap te versterken. We brengen het bedrijfsleven en onderwijs dichter bij elkaar om de arbeidsmarkt weerbaar te maken. Daarnaast zorgen we dat de digitale

infrastructuur en andere vestigingsvoorwaarden optimaal zijn geregeld. Specifiek worden gemeentelijke regels die innovatie, circulariteit in de weg staan aangepast of gestopt.

De vernieuwing uit zich door een groenere (emissieloze en schone) economie, een digitalere op diensten gebaseerde economie en een meer circulaire economie.
De verbreding uit zich door de toename van kleine en grote ondernemersinitiatieven. De nadruk ligt daarbij op Toerisme, diensten, IT, Smart Logistics, maar ook de innovaties in de bouwsector gezien de grote opgaaf en de krapte aan materialen en mensen.
De veerkrachtverhoging uit zich in meer activiteiten van maatschappelijke instellingen en de kennisinstellingen om ondernemers actief aan sociaaleconomische veerkracht te laten winnen en beter en sterker uit shocks en stresses te komen. Het gaat om de kwaliteit en de weerbaarheid van de (toekomstige) beroepsbevolking. Het Leer Werk Akkoord is met name gericht op het formuleren van de eisen aan de toekomstige beroepsbevolking vanuit de toekomstige economie en de bedrijven, Het scholen van werkenden om aan de toekomstige eisen van de economie en het bedrijfsleven te kunnen voldoen staat daarin centraal.

Wat gaan we daar voor doen

Een transitie naar een nieuwe economie voor Rotterdam: digitaal, circulair en gebruik makend van duurzaam opgewekte energie

- Bovengemiddelde duurzame groei:
    - we zetten extra energie op het aantrekken van bedrijven die een rol spelen in en een bijdrage leveren aan de belangrijke ontwikkelingen van Rotterdam. Hierdoor ontstaat er een dubbelslag: meer bedrijvigheid en ontwikkeling in door Rotterdam gewenste duurzame richting
    - we zetten extra energie op het tot stand brengen van triple helix samenwerkingsverbanden (overheid, kennisinstellingen en bedrijven): opleiding van mensen met kennis en kunde voor de relevante bedrijfstakken, onderzoek ten dienste van de ontwikkelingsvelden in de nieuwe economie, gemeente als regisseur, launching customer
    - we zetten extra energie op de uitstraling van Rotterdam als innovatielaboratorium met veel plek en ruimte voor start-ups en nieuwe samenwerkingsverbanden
- Bovengemiddelde werkgelegenheidsgroei:
    - we zetten extra energie op de groei van het bestaande bedrijfsleven (m.n. MKB) en het aantrekken van bedrijven met een behoorlijk werkgelegenheidspotentieel en die passen bij het Rotterdamse DNA in de nieuwe economie.
- We profileren ons als launching customer voor bedrijven in de energietransitie door bedrijven uit te dagen de benodigde technologieën en diensten gericht in te zetten.
- In 2019 wordt een Rotterdams Energie- en Klimaatakkoord gesloten, op basis van het landelijke akkoord, waarin overheid, bedrijven en maatschappelijke organisaties afspraken maken over het samen realiseren van een duurzame stad. Daarin staat specifiek voor bedrijven: hoe realiseren we samen een groene economie die draait op duurzame energie en emissieloos is in 2050. Belangrijke sectoren daarin: bouw (die de komende vier jaar in Rotterdam de start van 18.000 woningen moet realiseren en dat op een duurzame

en circulaire wijze kan doen) en de energiesector (bedrijvigheid in opwek, opslag en transport van duurzame energie). In de haven zijn dat de vele bedrijven wier business nu nog vrijwel geheel afhankelijk is van fossiele brandstoffen en een draai moeten maken naar nieuwe productietechnieken.

- Er wordt actief gezocht naar bedrijven die een bijdrage kunnen leveren aan de twee cruciale elementen van de energietransitie: snelheid en schaal. Op beide terreinen zullen we bedrijven uitdagen hun rol te spelen. Zowel snelheid als schaalvergroting levert werkgelegenheid op.
- Er komt een investeringsfonds voor het nemen van innovatieve en energiebesparende maatregelen voor overheid, bedrijven en particulieren.

Transformatie van haven en stad naar een nieuwe duurzame/emissieloze, op diensten georiënteerde, zichzelf steeds innoverende maritieme hoofdstad van Europa

Rotterdam wordt het centrum van maritieme technologie en dienstverlening Europa

- Het Merwe-Vierhavengebied, de plek voor de innovatieve maakindustrie, wordt verder ontwikkeld
- Wij faciliteren en ondersteunen de komst van een IT-Campus, met op termijn een dependance in Rotterdam Zuid waar iedereen, van jong tot oud, kan leren programmeren.
- We richten Start-up Rotterdam op dat beginnende ondernemers (start-ups & scale-ups) stimuleert, adviseert en faciliteert.
- De verdere uitbouw van de relatie Stad en Haven onder de noemer Maritime Capital of Europe als een ontwikkeling met een belangrijke groeipotentie. Het gaat hierbij om het verbinden van de havensectoren zoals transport en logistiek, chemie en energie met zakelijke diensten in de stad, maar ook de technologische / IT diensten in en voor de haven (slimme haven, smart logistics e.d).

Vernieuwing, verbreding en veerkrachtverhoging van de Rotterdamse stedelijke economie. Het Rotterdamse MKB gereed te maken voor de nieuwe economie is uitgangspunt

- Er wordt ingezet op het creëren van een “3e Maasvlakte op het Weena” voor maritieme dienstverlening. Daarnaast ondersteunen we het havenbedrijf Rotterdam (HBR) en het havenbedrijfsleven met de majeure energietransitie opgave en de transitie naar een circulaire economie.
- Er wordt ingezet op de vernieuwing van de economie:
    - we zetten in op een vergroening van de bedrijven over de hele linie: elk bedrijf zal een bijdrage moeten leveren door energiezuiniger te worden, zelf energie op te wekken en op te slaan, energie onderling uit te wisselen en de omgeving van het bedrijf te vergroenen
    - we zetten in op aantrekken en inzetten van bedrijven in de digitale economie en Smart City toepassingen

    - we zetten in op aantrekken en inzetten van bedrijven in de circulaire economie met daarin nadruk op het verwaarden van reststromen / zero waste en inzet op afval als grondstof voor anderen. Ook wordt ingezet op reductie, hergebruik/reparatie en recycling van kleinschalig naar groot. Sluiten van bouwketens, hergebruik bouwmaterialen
    - we zetten in op het aantrekken en inzetten van bedrijven die bijdragen leveren aan een klimaatbestendige economie met daarin nadruk op watertechnologie, hittestresstechnologie en diensten en technologieën die helpen bij doorstaan van shocks en stresses
    - we passen de huidige clusteraanpak aan op de nieuwe prioriteiten: de focus ligt nu op Cleantech, Life Sciences & Health, Maritieme dienstverlening en Food, terwijl ITen energie- en klimaattechnologie op dit moment de dragers zijn van de grootste transities
- Er wordt ingezet op de verbreding van de economie:
    - we versterken de groei in de producenten- en consumentendiensten in de regio die na de crisis duidelijk zichtbaar is geworden
    - we bieden ruimte aan kleine en grote ondernemersinitiatieven die bijdragen aan het imago van “Rotterdam als het laboratorium van Nederland”. Daarbij sturen we als gemeente voortdurend op de verbinding tussen sociale en economische vraagstukken
    - we zetten in op cross-overs binnen het economisch DNA van de regio. In de afgelopen jaren hebben we netwerken opgebouwd in de belangrijkste economische clusters van de regionale stedelijke economie. We brengen actief deze netwerken met elkaar in verband
    - in 2019 wordt een beleidsnotitie Toerisme opgesteld waarin de gemeentelijke inzet wordt geformuleerd. De toeristische sector groeit snel in Rotterdam en de potentie ervan is groot. Sinds 2016 is Rotterdam de tweede toeristische stad van Nederland. Er zit nog ruimte in de groei van toerisme. De bewoners profiteren in toenemende mate van de groei van het toerisme door meer banen en een groei van het voorzieningenniveau bijvoorbeeld de horeca. Onderzocht wordt of de sprong over de rivier gemaakt kan worden door de toeristische aantrekkelijkheid van de Wilhelminapier en Katendrecht ook te vergroten naar andere gebieden op Zuid
- Er wordt ingezet op het versterken van de veerkracht van de economie:
    - we sluiten voor het einde van 2018 een Rotterdams Leer Werk Akkoord met het praktijkonderwijs, voortgezet onderwijs, hbo, mbo, het Havenbedrijf en het bedrijfsleven. Dit akkoord gaat uit van de eisen aan de toekomstige beroepsbevolking vanuit de toekomstige economie. Het regelt van daaruit het scholen van werkenden en niet-werkenden om aan de toekomstige eisen van de economie en het bedrijfsleven te kunnen voldoen adequaat adresseert. De sporen “van school naar werk”, “van werk naar werk” en “van uitkering naar werk” krijgen in dit akkoord aparte inzetten
    - we leggen een directe link tussen het Leer Werk Akkoord en het eveneens te sluiten Energie- en klimaatakkoord. De energietransitie van de woningvoorraad biedt grote kansen voor werkgelegenheid
    - we bouwen voort op de overeenkomst met de vier TU’s in Nederland over resilient engineering; hoe zorgen we dat nieuwe technologieen in de toepassingssfeer veerkrachtig zijn en bestendig tegen shocks en stresses
    - we zetten in op het bieden van een groot palet aan diverse woon- en werkcarrieres en aan voorzieningen die het leven de verblijfskwaliteit in de stad versterken. Deze staan ten dienste van Rotterdammers en bezoekers om zo een divers palet aan talenten, kennis en competenties aan Rotterdam te blijven binden

- we zetten in op het betrekken en inzetten van bedrijven bij het verder ontwikkelen van de binnenstad als gastvrij en levendig centrum én het onderhouden, transformeren en verduurzamen van de woningvoorraad
- we maken mogelijk dat er meer ruimte komt voor werkmilieus voor kleine ondernemers en makers op buurt- en wijkniveau. Dat is goed voor de leefbaarheid van de wijken en een oplossing voor de leegstaande “plinten”
- we sturen op hergebruik van verouderd, leegstaand vastgoed door transformatie, upgrading of tijdelijk gebruik
- we sturen op het transformeren van 180.000 m2 kantoorruimte naar wooneenheden en andere economische functies samen met en op initiatief van marktpartijen
- we sturen op het transformeren van niet centraal gelegen winkels, bedrijven en overig bedrijfsonroerend goed naar andere functies
- ambities voor bovenstaande doelen worden verder gedefinieerd in samenwerking met betrokken partijen. Deze partijen stimuleren en faciliteren we door onder andere inspiratie en kennisdeling, subsidies voor onderzoekskosten, organisatie van netwerkbijeenkomsten, aanpak van buitenruimte en verkoop of inbreng van gemeentelijk vastgoed

Prestatie indicatoren		**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Transformatie kantoren en winkels: het (laten) transformeren en/of onttrekken van tenminste 180.000 m2 bruto vloeroppervlak uit de voorraad kantoren in Rotterdam gedurende de periode van 1 januari 2018 tot 1 november 2021.	Streefwaarde (ultimo)	> 45.000 m2	> 90.000 m2	> 135.000 m2	Per 1/11/21 > 180.000 m2**		
	Realisatie						
Winkels: vier pilot-gebieden transformatie is 10 panden per jaar voor een periode van 3 jaar (2019-2021), dus in totaal 120 panden	Streefwaarde		40	40	40		
	Realisatie						
Verduurzaming Kantoren*	Streefwaarde						
	Realisatie						
Economische Clusterontwikkeling: investeringen, FTE, nieuwe vestigers door inzet fondsmiddelen en inzet van de gemeente	Streefwaarde					€ 700 mln investeringen / 2000 FTE / 50 nieuwe vestigers additioneel	
	Realisatie						
Nieuw Ondernemerschap*	Streefwaarde						

	Realisatie	
MKB RNE proof: In deze collegeperiode wordt er met minimaal 5000 ondernemers gesproken, waarbij de mogelijkheden van de nieuwe economie voor hun bedrijfsvoering worden belicht.*	Streefwaarde	5.000
	Realisatie	

* In ontwikkeling, volgt 2e kwartaal 2019

Toelichting indicatoren

Verduurzaming Kantoren

- Bijdrage aan de verduurzaming van Rotterdamse kantoren om in 2022 tenminste te voldoen aan Energielabel C.
- Opnemen in het Convenant Kantoren Transformatie.
- We starten twee pilots voor de verduurzaming van kantoren. De eerste pilot is gericht op mogelijk maken van de realisatie van energie neutrale/circulaire bestaande kantoorgebouwen. Waarbij we zowel een pand in eigendom van de gemeente inbrengen, als marktpartijen uitdagen een pand voor deze pilot voor te dragen. In de tweede pilot onderzoeken we wat er ruimtelijk-economisch nodig is om innovatieve koplopers in de economie zo goed mogelijk de faciliteren in de stad.

Subdoel Nieuw Ondernemerschap

Binnen het onderdeel nieuw ondernemerschap wordt er een startup en scaleup Rotterdam opgezet. Beoogde resultaten:

- opzetten programma investor readiness voor startups en scaleups
- opzetten inhoudelijke programma’s samen met onder andere Port XL, Yes!Delft
- versterken innovatiehubs (locaties) voor startups en scaleups
- versterken internationaliseringsopgave door
- meer inzet op acquitie via personele uitbreiding en opzetten stimuleringsmaatregelen
- inhoudelijke coördinatie op internationale reizen en bezoekende delegaties
- inhoudelijke coördinatie op congressen
- opzetten talentprogram
- opzetten corporate network van innovationmanagers
- bestaand MKB faciliteren richting nieuwe economie

MKB RNE proof

Het Rotterdamse MKB staat midden in grote veranderingen. Samen met onze kennispartners (HR, Zadkine enzovoort) wordt er een RNE scan voor MKB ondernemers gemaakt. In deze collegeperiode wordt er met minimaal vijfduizend ondernemers gesproken, waarbij de mogelijkheden van de nieuwe economie voor hun bedrijfsvoering worden belicht. Hiertoe zetten we extra capaciteit in bij de ondernemersbalie, het accountmanagement en de bedrijfscontactfunctionarissen.

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Economische ontwikkeling	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	494	80	0	0	0	0
Bijdragen rijk en medeoverheden	400	0	0	0	0	0
Overige opbrengsten derden	94	80	0	0	0	0
Overige baten	0	0	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	10.367	8.132	7.744	8.026	8.134	8.134
Apparaatlasten	**5.038**	**5.972**	**6.087**	**6.043**	**6.024**	**6.024**
Inhuur	-23	392	324	287	269	269
Overige apparaatslasten	101	123	122	122	122	122
Personeel	4.959	5.457	5.641	5.633	5.633	5.633
Interne resultaat	**-3.633**	**-3.753**	**-3.999**	**-3.999**	**-3.999**	**-3.999**
Interne resultaat	-3.633	-3.753	-3.999	-3.999	-3.999	-3.999
Programmalasten	**8.962**	**5.913**	**5.656**	**5.983**	**6.109**	**6.109**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	7.322	4.391	5.285	5.711	5.838	5.838
Overige programmalasten	24	0	0	0	0	0
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Subsidies en inkomensoverdrachten	1.616	1.522	371	271	271	271
Saldo voor vpb en reserveringen	**-9.873**	**-8.052**	**-7.744**	**-8.026**	**-8.135**	**-8.135**
Saldo voor reserveringen	**-9.873**	**-8.052**	**-7.744**	**-8.026**	**-8.135**	**-8.135**
Reserves	1.005	1.678	100	0	0	0
Onttrekking reserves	1.005	1.678	100	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0

Saldo	-8.869	-6.375	-7.644	-8.026	-8.135	-8.135

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		2019	2020	2021	2022	2023
Begroting 2019		**-10.550**	**-12.136**	**-12.530**	**-12.656**	**-12.656**
Bijstellingen Omissie 2019		**4.544**	**4.597**	**4.571**	**4.571**	**4.571**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Ruimte voor ondernemerschap in een nieuwe economie	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-150	-150	-150	-150	-150
Centre of Expertise	Reserves	0	0	0	0	0
Diverse bijstellingen	Technische wijzigingen	-219	45	83	101	101
Begroting na wijzigingen		**-6.375**	**-7.644**	**-8.026**	**-8.135**	**-8.135**

Toelichting financiële bijstellingen

Ruimte voor ondernemerschap in een nieuwe economie (Roadmap Next economy)

De ambitie is om ruimte te bieden aan bedrijven en ondernemerschap. Er is sprake van een structurele verandering in vraag naar kwantiteit en kwaliteit van ruimte voor werklocaties. En dit in brede zin, van winkellandschappen, duurzame bedrijfsterreinen tot kantoren en wettelijke taken. Hier goed op anticiperen betekent het kunnen blijven zijn van een inclusieve woon- én werkstad. Hiermee voorkomen we en dringen we verloedering en achteruitgang van werklocaties terug. Tevens een futureproof MKB en bedrijfsvastgoed. Daarmee creëren we een duurzaam economisch klimaat, aantrekkelijke en toekomstbestendige vestigingslocaties sterke en investerende ondernemers/eigenaren. Hiermee wordt ook duurzaam geïnvesteerd in werkgelegenheid voor de Rotterdamse burger en versterken we de leefbaarheid in de stad.

Onttrekking Bestemmingsreserve Investeringsfonds Rotterdam (IFR) Centre of Expertise

Het lastenbudget en de financiering vanuit de bestemmingsreserve IFR Centre of Expertise is met € 100 naar beneden bijgesteld en wordt doorgeschoven naar 2020 wegens het verstrekken van een meerjarensubsidie, waarvan het laatste deel in 2020 wordt uitgekeerd.

Diverse bijstellingen

De technische wijzigingen zijn onder andere het gevolg van budgetverschuivingen tussen de taakvelden binnen het programma Economische Zaken en budgetoverheveling vanuit het taakveld Openbare orde en veiligheid. Daarnaast zijn de budgetten vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de voorjaarsnota.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

- Atelier en Broedplaatsenbeleid 2017-2021
- Beleidsplan Naleving Omgevingsrecht
- Bouwverordening 2010
- De Nieuwe Transformatie Aanpak kantoren Rotterdam 2016-2020
- De Nieuwe Transformatie Aanpak winkels Rotterdam 2016-2020
- Havenvisie 2030
- Havenvisie 2030: Voortgangsrapportage 2017 Havenvisie 2030
- Het Rotterdamse coffeeshopbeleid 2013
- Horecagebiedsplan 2017-2019
- Horecanota Rotterdam 2017-2021
- Hotelkader
- Kader Stedelijke Ontwikkeling
- Meerjarenperspectief en uitvoeringsprogramma Warenmarkten
- Nieuwe energie voor Rotterdam (Drift rapport)
- Nota prositutie en seksbranche 2015
- Plintenstrategie voor de Rotterdamse binnenstad
- Roadmap Next Economy
- Rotterdam Kaart van de Stad - Verkenning ontwikkelkansen lange termijn
- Rotterdams beleid t.a.v. zendmasten mobiele telecommunicatie
- Stadsvisie
- Stedelijke Agenda Haven
- Strategiedocument Food & The City - Stimuleren van stadslandbouw in en om Rotterdam
- Structuurvisie Stadshavens
- Update Economische Visie Rotterdam 2020. Koers houden, doorpakken en uitvoeren.

- Verhaal van de stad
- Visie en strategie Rotterdam Makers District
- Visie Werklocaties Rotterdam 2030
- Visie Werklocaties Rotterdam 2030: Detailhandelsnota/WNKLN N RTTRDM 2017
- Visie Werklocaties Rotterdam 2030: REO Navigator Werklocaties Rotterdam 2015-2025

Omschrijving taakveld

Kennis, netwerken, middelen en beleidsinstrumenten worden ingezet om te sturen op systeemdoorbraken die de economie van de stad en de regio helpen vernieuwen, de transformatie van de haven naar een emissieloze economie te versnellen en de modernisering van de stedelijke economie en het midden- en kleinbedrijf (MKB) in het bijzonder te stimuleren. Om de gemeentelijke, regionale en landelijke doelstellingen op economisch gebied te bereiken wordt samengewerkt met bedrijven, (kennis)instellingen en ondernemers, dienstverlening aan het MKB op strategisch niveau en wijk- en bedrijfsniveau geleverd en wordt de investeringsbereidheid van en aan ondernemers geïdentificeerd en versterkt. Innovatie wordt gestimuleerd. De gemeente is aanspreekpunt voor bedrijven en instellingen in de stad en voor de besturen van de ondernemersverenigingen. Het signaleren van belemmeringen voor ondernemers wordt vertaald naar een lobby naar het Rijk. Regeldrukvermindering en realisering pilots in de praktijk blijven prioriteit. Opdrachtgeving aan Rotterdam Partners ten behoeve van marketing, accountmanagement (grootbedrijf), netwerkondersteuning en (internationale) acquisitie van bedrijven en instellingen. Werken aan Agenda Economisch vestigingsklimaat van de Metropoolregio Rotterdam Den Haag samen met de andere 23 regiogemeenten. Via Innovation Quarter (IQ), de regionale ontwikkelingsmaatschappij, inzetten op regionale internationale acquisitie en ondersteuning en financiering van innovatieve ondernemers en plannen in onze regio.

Samen met de vertegenwoordigers van het Rotterdamse bedrijfsleven en de kennisinstellingen zorgt de gemeente voor kennis en informatie voor ondernemers om het ondernemerschap te versterken. De gemeente brengt het bedrijfsleven en onderwijs dichter bij elkaar om de arbeidsmarkt weerbaar te maken. Daarnaast zorgt de gemeente dat de digitale infrastructuur en andere vestigingsvoorwaarden optimaal zijn geregeld. Specifiek worden gemeentelijke regels die innovatie en circulariteit in de weg staan aangepast of gestopt.

Economische promotie

Pagina 47

Economische promotie

Rotterdam versterkt haar propositie als aantrekkelijke stad voor bedrijven

Ontwikkelingen en voortgang

De doelstellingen van het taakveld zoals opgenomen onder “wat willen we bereiken” en “wat gaan we daarvoor doen” zijn nog actueel. Er zijn geen ontwikkelingen die aanleiding geven tot het vermelden van afwijkingen in het beoogde effect of onze inspanningen.

Wat willen we bereiken

Meer vestigingen en oprichtingen van zowel nationale als internationale bedrijven. De Rotterdamse propositie is sterk en gaat uit van het DNA van de lokale economie en versterkt wat al sterk is.

Wat gaan we daar voor doen

Doorzetten van onderstaande activiteiten.

Innovation Quarter (IQ)

IQ werkt in opdracht van onder andere gemeente Rotterdam aan het ondersteunen en financieren van innovatieve ondernemers en plannen in onze regio. Zij investeert hiertoe in bedrijven.

Venture cafe

Door middel van workshops, themabijeenkomsten, ontmoetingen enzovoort worden startups, scale-ups, corporates, investeerders, innovatiehubs (onder andere:Erasmus Centre for Entrepeneurship, RDM, Yes!Delft, PortXL, SuGu Club, BlueCity010), studenten, MKB bedrijven, kennisinstellingen en overheden bijeen gebracht.

Cambridge Innovation Centre (CIC)

Het CIC groeit naar verwachting. Eind 2017 is gestart met de verbouwing van de tweede fase waardoor het CIC in 2018 doorgroeit naar ongeveer 8.000 m2. Officieel is het CIC geopend op 1 september 2016. Op dit moment zijn er meer dan 140 bedrijven gevestigd en werken er ruim 700 mensen vanuit het CIC.

Rotterdam Partners

Rotterdam Partners is opgericht om Rotterdam in de (inter)nationale beeldvorming goed neer te zetten op de terreinen marketing, netwerken en acquisitie. In 2018 is de samenwerking tussen Rotterdam Partners en de gemeente opnieuw vastgelegd in subsidieafspraken. Aanvullend wordt ingezet om ook de activiteiten van andere partners in en om de stad op voornoemde terreinen in samenhang te bezien zodat ondernemend en innovatief Rotterdam zich (inter)nationaal goed kan profileren en positioneren.

VN instituut klimaatadaptatie

De gemeente Rotterdam gaat het ministerie van Infrastructuur en Milieu helpen bij de ontwikkeling van een Global Centre of Excellence on Adaptation in Nederland. Dit initiatief van het Unites Nations Environment Programme (UNEP), Nederland en Japan heeft als doel om landen, steden, gemeenschappen en bedrijven te ondersteunen bij het aanpassen aan klimaatveranderingen. De gemeente draagt bij aan het huisvesten van dit instituut door middel van financiële bijdrage en door begeleiding en het leveren van inhoudelijke expertise op het gebied van klimaatadaptatie.

Daarnaast komen er de komende jaren diverse promotiemomenten voorbij die gebruikt gaan worden voor economische promotie van Rotterdam. Een greep uit het aanstaande jaar 2019:

- Innovation Expo November (op RDM)
- South by South West (SbSW) – Texas (inzet op deelname en binnenhalen innovatieve congressen) (burgemeester Aboutaleb als spreker)
- Zusterfestival SbSW naar Rotterdam halen en Rotterdam als innovation capital

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Economische promotie	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	442	0	0	0	0	0
Bijdragen rijk en medeoverheden	430	0	0	0	0	0
Financieringsbaten	0	0	0	0	0	0
Overige opbrengsten derden	12	0	0	0	0	0
Overige baten	0	0	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	12.217	13.515	13.299	13.294	13.292	12.792
Interne resultaat	**1.853**	**2.037**	**2.086**	**2.071**	**2.071**	**2.071**
Interne resultaat	1.853	2.037	2.086	2.071	2.071	2.071
Programmalasten	**10.364**	**11.478**	**11.213**	**11.223**	**11.221**	**10.721**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	1.498	2.808	2.850	2.866	2.866	2.866
Kapitaallasten	128	202	204	205	205	205
Overige programmalasten	1	0	0	0	0	0
Subsidies en inkomensoverdrachten	8.738	8.467	8.158	8.153	8.150	7.650

Saldo voor vpb en reserveringen	**-11.775**	**-13.516**	**-13.299**	**-13.295**	**-13.292**	**-12.792**
Saldo voor reserveringen	**-11.775**	**-13.516**	**-13.299**	**-13.295**	**-13.292**	**-12.792**
Reserves	-698	-462	0	0	0	0
Onttrekking reserves	490	0	0	0	0	0
Toevoeging reserves	1.188	462	0	0	0	0
Saldo	**-12.473**	**-13.978**	**-13.299**	**-13.295**	**-13.292**	**-12.792**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		2019	2020	2021	2022	2023
Begroting 2019		**-9.929**	**-9.463**	**-9.459**	**-9.456**	**-9.456**
Bijstellingen Omissie 2019		**-1.960**	**-1.960**	**-1.960**	**-1.960**	**-1.960**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Kansen pakken van de groei	Intensiveringen	-500	-500	-500	-500	-500
Smart City (digitale economie)	Intensiveringen	-500	-500	-500	-500	-500
Impact investing	Intensiveringen	0	-500	-500	-500	0
Brexit: Begeleiding richting Stena Line Hoek van Holland	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-600	0	0	0	0
Ruimte voor ondernemerschap in een nieuwe economie	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-270	-515	-515	-515	-515
Diverse bijstellingen	Technische wijzigingen	-218	139	139	139	139
Begroting na wijzigingen		**-13.978**	**-13.299**	**-13.295**	**-13.292**	**-12.792**

Toelichting financiële bijstellingen

Kansen pakken van de groei

De economie in Rotterdam groeit, wordt diverser en is mede daardoor minder kwetsbaar. Die groei biedt kansen, met name om van oudsher sterke economische sectoren verder te vernieuwen en te versterken naar de nieuwe economie, ook gericht op het MKB en de retail. Dit vraagt inzet op het verder verbeteren van vestigingsvoorwaarden en op acquisitie van (innovatieve) bedrijven die hieraan bijdragen. Met deze intensivering kan hiermee een start plaatsvinden in de vorm van een acquisitiestrategie en programma.

Smart City (digitale economie)

Het gebruik van data wordt steeds dominanter in de wijze waarop producten, diensten en voorzieningen worden ontwikkeld en aangeboden. Digitalisering biedt grote economische kansen en ook een aantal vraagstukken ten

aanzien van het publieke belang van deze voorzieningen en toegankelijkheid voor burgers en ondernemers. Om deze ontwikkelingen in de juiste richting te sturen is een robuuste aanpak essentieel in de vorm van een nieuw programma. De intensivering wordt gebruikt om Rotterdam te positioneren in de genoemde data vraagstukken.

Impact Investing

Met deze intensivering gaat het college dit jaar nog samen met partners in de stad een infrastructuur opzetten die nodig is om het investerend vermogen van de stad, middels impact investing, te vergroten.

Brexit: Begeleiding vrachtwagens richting Stena Line Hoek van Holland

De voorbereidingen op de Brexit en specifiek de no-deal Brexit vraagt flinke gemeentelijke inzet op de infrastructuur richting de Stena Line en conform afspraak met Rijkswaterstaat wordt vanuit de gemeente Rotterdam een bijdrage verwacht ad € 600 voor 2019.

Ruimte voor ondernemerschap in een nieuwe economie

De structurele verandering in vraag naar kwaliteit en kwantiteit van ruimte van werklocaties brengt wettelijke taken met zich mee. Dit vergt extra inzet om de ambities op gebied van duurzame werklocaties, zoals bedrijventerreinen en aanpak winkelstraten te waarborgen.

Diverse bijstellingen

De technische wijzigingen zijn het gevolg van budgetverschuivingen tussen taakvelden binnen het programma Economische Zaken en budgetoverheveling naar het taakveld Bestuur - Gebieden. Daarnaast zijn de budgetten vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de voorjaarsnota.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

- Nieuwe energie voor Rotterdam (Drift rapport)
- Roadmap Next Economy
- Rotterdam Kaart van de Stad - Verkenning ontwikkelkansen lange termijn
- Stadsvisie
- Stedelijke Agenda Haven
- Verhaal van de stad

Omschrijving taakveld

Ten behoeve van de marketing, economische innovatie, accountmanagement (grootbedrijf), netwerkondersteuning en (internationale) acquisitie van bedrijven en instellingen is de gemeente opdrachtgever van diverse instellingen die deze taken uitvoeren.

Maatschappelijke Ondersteuning

Pagina 48

Maatschappelijke Ondersteuning

We streven naar een stad in balans

We geven ruimte aan zelfredzame Rotterdammers

Rotterdammers leveren naar vermogen een bijdrage aan de samenleving

We staan klaar voor hen die extra (financiële) ondersteuning nodig hebben

(Nieuwe) Rotterdammers doen mee naar vermogen

We streven er naar dat jongeren veiliger, gezonder en kansrijker opgroeien

TAAKVELD 1

Onderwijsbeleid en leerlingzaken - Taal volwassenen

Het actief bestrijden van laaggeletterdheid door het aanbieden van kwalitatief goede en toegankelijke trajecten

TAAKVELD 2

Samenkracht en burgerparticipatie

Nieuw Rotterdams Welzijn: Rotterdammers zijn zelfredzaam en weten goed hun eigen talenten en die van hun sociale omgeving te benutten

Integratie en Samenleven: In Rotterdam vinden we het belangrijk dat alle mensen meedoen en dat we samen met alle Rotterdammers werken aan een ontspannen samenleving, met de Nederlandse waarden waaronder vrijheid en gelijkwaardigheid als fundament en beheersing en kennis van de Nederlandse taal als fundament

Statushouders: Een vernieuwde aanpak voor Rotterdamse statushouders, die zich richt op alle basiscomponenten om te komen tot succesvolle participatie in de samenleving: woning, scholing, zorg en toeleiding naar werk

Minderjarige Rotterdammers: kinderen en jongeren groeien kansrijker, veiliger en gezonder op

TAAKVELD 3

Inkomensregelingen - Participatie en armoedebestrijding

Daling van het aantal huishoudens dat langdurig in armoede leeft

Kinderen die in armoede leven, krijgen meer mogelijkheden om mee te doen met sport, cultuur, uitjes of andere activiteiten

TAAKVELD 4

Arbeidsparticipatie - Maatschappelijk

Iedereen doet mee naar vermogen: Rotterdammers leveren een tegenprestatie naar vermogen, die ze zelf mogen invullen in de vorm van mantelzorg, vrijwilligerswerk, taalcursus, beweegtraining of eerst werken aan persoonlijke problematiek

Jongerenloket: het begeleiden van jongeren naar werk en/of onderwijs

Jongerenloket: Rotterdamse jongeren (27-) gaan pas van school als zij een baan hebben

Jongerenloket: Wij helpen jonge statushouders (27-) aan werk of helpen hen om zich daarop voor te bereiden of begeleiden hen naar school

TAAKVELD 5

Maatwerkdienstverlening 18+ - Schulddienstverlening

Vergroten van de financiële zelfredzaamheid van Rotterdammers

Omschrijving programma

Dit programma richt zich op veel verschillende vormen van maatschappelijke ondersteuning.

De gemeente streeft naar balans in de stad, waarin mensen samenleven, samenwerken en meedoen naar vermogen en waarin iedereen de Nederlandse taal voldoende spreekt en verstaat. Rotterdammers erkennen en respecteren de verschillen tussen mensen; gelijkwaardigheid en vrijheid zijn belangrijk waarden. Wij gaan voor méér kansengelijkheid, minder risico om in armoede terecht te komen en meer kansen voor Rotterdammers om uit armoede te komen.

Zelfredzame Rotterdammers krijgen de ruimte om hun talenten en de sociale omgeving te benutten. Daar waar extra (financiële) ondersteuning nodig is, staat de gemeente klaar. Een samenleving waarin men omziet naar

elkaar. Daarom ondersteunt de gemeente dat inwoners informele zorg en ondersteuning, waaronder mantelzorg, verlenen. Specifieke aandacht is er voor jongeren en ouderen. We streven er naar dat jongeren veiliger, gezonder en kansrijker opgroeien. Voor ouderen wordt de integrale inzet vorm gegeven in het Masterplan ouderen.

We gaan uit van de kracht van Rotterdammers, ook als zij niet zelfredzaam zijn. Rotterdammers weten zich gezien. Het streven is dat iedereen zijn talent ontwikkelt, leert en/of werkt, of op een andere manier maatschappelijk participeert als leren of werken niet kan. Rotterdammers leveren daarom een tegenprestatie naar vermogen. We zetten in op kansen voor kinderen en jongeren, door begeleiding naar werk en/of onderwijs en door financiële ondersteuning voor sport, cultuur en uitjes, als ouders daar zelf niet voldoende middelen voor hebben. Stevige inzet vindt ook plaats op het verminderen van het aantal huishoudens in armoede en op het vergroten van financiële zelfredzaamheid van Rotterdammers.

We vinden het belangrijk dat Rotterdammers mee kunnen doen. We zetten daarom actief in op het bestrijden van laaggeletterdheid door het aanbieden van kwalitatief goede en toegankelijke trajecten. We werken aan een ontspannen samenleving, met Nederlandse waarden als basis.

Voor nieuwe Rotterdammers zetten we in op de basiscomponenten om te komen tot succesvolle participatie in de samenleving.

Overzicht baten en lasten

Overzicht van baten en lasten Maatschappelijke Ondersteuning	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	15.597	18.597	11.216	11.201	11.201	11.201
Bijdragen rijk en medeoverheden	9.191	11.595	3.818	3.803	3.803	3.803
Financieringsbaten	226	235	565	565	565	565
Overige opbrengsten derden	6.180	6.766	6.833	6.833	6.833	6.833
Overige baten	1	1	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	183.779	197.552	191.826	194.782	191.560	190.466
Apparaatlasten	**49.673**	**38.888**	**39.830**	**39.592**	**39.220**	**39.110**
Inhuur	9.091	3.639	3.679	3.679	3.693	3.693
Overige apparaatslasten	977	971	938	963	959	958
Personeel	39.605	34.278	35.213	34.949	34.567	34.460
Interne resultaat	**2.050**	**1.380**	**1.205**	**1.205**	**1.205**	**1.205**
Interne resultaat	2.050	1.380	1.205	1.205	1.205	1.205

Programmalasten	**132.056**	**157.283**	**150.791**	**153.985**	**151.135**	**150.151**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	53.956	67.640	67.257	70.591	67.740	67.003
Kapitaallasten	572	252	0	0	0	0
Overige programmalasten	531	85	86	86	86	86
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Sociale uitkeringen	33.770	37.375	37.257	37.244	37.244	37.244
Subsidies en inkomensoverdrachten	43.226	51.931	46.192	46.064	46.065	45.818
Saldo voor vpb en reserveringen	**-168.181**	**-178.955**	**-180.610**	**-183.580**	**-180.358**	**-179.265**
Saldo voor reserveringen	**-168.181**	**-178.955**	**-180.610**	**-183.580**	**-180.358**	**-179.265**
Reserves	2.171	1.050	0	0	0	0
Onttrekking reserves	2.171	1.050	0	0	0	0
Vrijval Reserves	0	0	0	0	0	0
Saldo	**-166.010**	**-177.905**	**-180.610**	**-183.580**	**-180.358**	**-179.265**

Baten

De baten op het programma Maatschappelijke Ondersteuning betreffen voornamelijk opbrengsten uit de verkoop van de Rotterdampas, ESF (Europees Sociaal Fonds)-bijdrage ten behoeve van de dekking van de personele lasten bij het Jongerenloket en bijdrage van werkgevers om werknemers op te nemen in de schulddienstverlening.

Lasten

Het grootste deel van de programmalasten wordt besteed aan het Nieuw Rotterdams Welzijn. Dit heeft ten doel het versterken van de wijknetwerken en het bieden van meer mogelijkheden om bewoners te ondersteunen zonder een maatwerkvoorziening te verstrekken. Daarnaast wordt een deel ingezet voor armoedebestrijding, waaronder individuele verstrekkingen, armoedebeleid, schulddienstverlening en kwijtschelding van afvalstoffenheffing. Verder worden middelen ingezet ten behoeve van integratie en taal. Een deel van de middelen is bestemd voor jongerenparticipatie.

Meerjarig verloop

Ten opzichte van 2019 is sprake van een daling van de baten en de lasten van ruim € 7 mln. Op het moment van het schrijven van de begroting is de hoogte van de ontvangen middelen vanuit het rijk voor uitvoering van de Wet Educatie Beroepsonderwijs nog niet bekend. We verwachten dat de bijdrage in de komende jaren ongeveer op het zelfde niveau blijft als 2019.

De baten blijven gedurende de jaren 2021 tot en met 2023 ongeveer op hetzelfde niveau. De lasten vertonen daarnaast een stijging in 2020 en verdere jaren door de middelen uit het Coalitieakkoord.

Aansluiting voorgaande begroting

Aansluiting met voorgaande begroting (saldo na reservering)	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Oorspronkelijke begroting	-172.053	-175.753	-179.144	-176.628	-176.628
Bijstellingen Omissieregeling 2019	-764	-535	-789	-776	-776
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	-5.087	-4.323	-3.648	-2.955	-1.861
Totaal bijgestelde begroting	**-177.905**	**-180.610**	**-183.580**	**-180.358**	**-179.265**

Arbeidsparticipatie - Maatschappelijk

Pagina 49

Arbeidsparticipatie - Maatschappelijk

Iedereen doet mee naar vermogen: Rotterdammers leveren een tegenprestatie naar vermogen, die ze zelf mogen invullen in de vorm van mantelzorg, vrijwilligerswerk, taalcursus, beweegtraining of eerst werken aan persoonlijke problematiek

Jongerenloket: Het begeleiden van jongeren naar werk en/of onderwijs

Jongerenloket: Rotterdamse jongeren (27-) gaan pas van school als zij een baan hebben

Jongerenloket: wij helpen jonge statushouders (27-) aan werk of helpen hen om zich daarop voor te bereiden of begeleiden hen naar school

Ontwikkelingen en voortgang

Prestatie010

Tijdens de vorige collegeperiode hebben we alle ca. 20.000 werkzoekenden die het betreft gesproken in het kader van de Prestatie010. Op dit moment verrichten ca. 15.000 van hen een geregistreerde inspanning die past bij hun eigen vaardigheden en omstandigheden. Het is nu tijd voor de volgende stap. In deze collegeperiode komt de werkzoekende nog meer centraal te staan en leggen we de nadruk op de ontwikkeling van werkzoekenden.

Door middel van passende dienstverlenging op maat voor, aangevuld met een re-integratietraject waar mogelijk, proberen we voor deze werkzoekenden de afstand tot de arbeidsmarkt te verkleinen. Werkzoekenden waarbij de verwachting is dat zij arbeidspotentie hebben, ca. 9.000 werkzoekenden, krijgen vanuit één vast contactpersoon intensieve begeleiding. Hierdoor is het doel dat jaarlijks 1.000 werkzoekenden de stap naar een re-integratietraject maken of direct uitstromen uit de uitkering.

Jongerenloket

- De gunstige arbeidsmarktomstandigheden in combinatie met de nieuwe multidisciplinaire werkwijze gericht op casusregie, leiden tot een snellere afname van het aantal jongeren in de bijstand. Om deze reden is de indicator ‘aantal jongeren in de bijstand’ voor 2019 naar beneden bijgesteld van 2.375 naar 2.200.
- Tegelijkertijd zien we dat het bestand waarmee het jongerenloket geconfronteerd wordt, complexer is geworden. De reeds ingekochte trajecten sluiten hierdoor minder goed aan bij de huidige doelgroep.
- In juli en oktober zijn momenten ingepland om het trajectaanbod te evalueren. Tijdens deze evaluatie wordt het actuele aanbod beoordeeld op kwaliteit en uitnutting. Ook wordt gekeken of het aanbod nog aansluit op ons actuele bestand. Aan de hand van deze evaluaties wordt het benodigde trajectaanbod voor 2020 bepaald.
- I.s.m. Werk & Inkomen is een portefeuille van passende trajecten specifiek voor statushouders samengesteld. De intakegesprekken vinden plaats binnen de gestelde normen.

Wat willen we bereiken

Prestatie010: Iedere stap telt

Iedereen heeft een talent. Daarom verwachten we dat iedereen in Rotterdam actief meedoet in de samenleving. Dat kan zijn het volgen van een re-integratietraject of werken aan de persoonlijke ontwikkeling, bijvoorbeeld door het verrichten van vrijwilligerswerk. Dit laatste noemen we in Rotterdam de Prestatie010. De werkzoekenden mogen de Prestatie010 zelf invullen in overleg met uitvoerende medewerkers. Door de Prestatie010 kunnen werkzoekenden zich persoonlijk ontwikkelen, zelfredzamer worden, meer actief zijn en wordt hun gezondheidsbeleving versterkt en zorgconsumptie vermindert. Tevens neemt de afstand tot de arbeidsmarkt af. De werkzoekende werkt door de Prestatie010 aan zijn of haar arbeidspotentieel. De aankomende jaren gaan we ons meer focussen op 9.000 werkzoekenden van de doelgroep waarvan de verwachting is dat zij een volgende stap kunnen zetten richting re-integratie en mogelijk betaald werk. Door middel van deze dienstverlening is de ambitie dat jaarlijks minimaal 1.000 werkzoekenden toegeleid zijn naar re-integratie of een betaalde baan.

Jongerenloket

- Jongeren van nu groeien op in een complexe, supersnelle wereld waarin ze met een voortdurende stroom van informatie, sociale interacties en keuzemogelijkheden geconfronteerd worden. Jongeren beheersen de 21e -eeuwse vaardigheden waardoor zij kunnen deelnemen aan het arbeidsproces of succesvol hun opleiding doorlopen. Jongeren kunnen meedoen en nemen de verantwoordelijkheid over hun eigen leven.
- Wij helpen jonge statushouders (27-) aan werk of helpen we hen om zich daar op voor te bereiden of begeleiden statushouders naar onderwijs. Zodat zij voorbereid zijn op deelname aan de Rotterdamse samenleving.

Wat gaan we daar voor doen

Prestatie010: Iedere stap telt

- *Door intensief samen te werken met tal van maatschappelijke partners, maken meer werkzoekenden een stap in hun persoonlijke ontwikkeling. Samen verkleinen we voor deze werkzoekenden de afstand tot de arbeidsmarkt. Bij Rotterdammers die zich voldoende ontwikkeld hebben zetten we stappen richting re-integratie en werk en leveren zo een bijdrage aan de collegetarget om het aantal bijstandsuitkeringen terug te dringen naar 30.000 (zie taakveld 2.13.1.3 Arbeidsparticipatie – Werk).*
- *Met 9.000 werkzoekenden uit de de doelgroep onderhouden we intensief contact. Hen stimuleren we om de volgende stap te zetten richting re-integratie en mogelijk betaald werk.*

Jongerenloket

- Het Jongerenloket begeleid jongeren door middel van casus- of procesregie en inzet van trajecten naar zelfredzaamheid.
- Elke jongeren die zich meldt bij het Jongerenloket krijgt binnen 2 weken een intake gesprek.
- Iedere jonge statushouder wordt binnen 3 weken na overdracht van Intake Ondersteuning Statushouders (IOS) opgeroepen voor een gesprek op het Jongerenloket. Jonge statushouders worden intensief begeleid door speciaal, voor de doelgroep opgeleide jongerencoaches.

Effect indicatoren	2018	2019	2020	2021	2022	2023

Iedereen doet actief mee in de samenleving. Actuele geregistreerde afspraken over een Prestatie010 (% van de gehele doelgroep)	Streefwaarde	80%	80%	80%	80%	80%	
	Realisatie	85%					
Jongerenloket. Aantal jongeren in de bijstand (incl. statushouders)	Streefwaarde	2.550	2.200	2.200	2.080	2.080	
	Realisatie						
Jongerenloket. Aantal jonge statushouders in de bijstand	Streefwaarde	620	585	545	501	501	
	Realisate						
Jongerenloket. Aantal jongeren uitstroom*	Streefwaarde	1.150	1.150	1.150	1.150	1.150	
	Realisatie						

* De genoemde cijfers zijn conform de methodiek die is toegepast op Jongeren aan de Slag (JAS, 2015-2017). Er is verder onderzoek nodig om de vertaling van de bestandsreductie met betrekking tot jongeren tot 27 jaar in de bijstand te maken. Op basis hiervan worden de cijfers in de begroting 2020 aangepast.

Prestatie indicatoren		**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Jongerenloket. % jongeren binnen 2 weken intake gesprek	Streefwaarde	100%	100%	100%	100%	100%	
	Realisatie						
Jongerenloket. % jonge statushouders binnen 3 weken een gesprek	Streefwaarde	100%	100%	100%	100%	100%	
	Realisatie						

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Arbeidsparticipatie - Maatschappelijk	**Realisatie 2018**	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**	**Raming 2021**	**Raming 2022**	**Raming 2023**
Baten exclusief reserves	1.364	3.584	3.586	3.586	3.586	3.586
Bijdragen rijk en medeoverheden	1.359	3.518	3.518	3.518	3.518	3.518
Overige opbrengsten derden	5	65	68	68	68	68
Lasten exclusief reserves	6.023	18.930	19.325	19.283	19.254	19.144
Apparaatlasten	**370**	**14.759**	**15.327**	**15.284**	**15.253**	**15.144**
Inhuur	60	2.409	2.493	2.493	2.493	2.493
Overige apparaatslasten	5	299	311	319	319	317
Personeel	305	12.051	12.523	12.471	12.441	12.333
Interne resultaat	**1.922**	**42**	**43**	**43**	**43**	**43**
Interne resultaat	1.922	42	43	43	43	43

Programmalasten	**3.731**	**4.129**	**3.955**	**3.956**	**3.958**	**3.958**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	2.444	4.129	3.955	3.956	3.958	3.958
Overige programmalasten	2	0	0	0	0	0
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Sociale uitkeringen	-21	0	0	0	0	0
Subsidies en inkomensoverdrachten	1.306	0	0	0	0	0
Saldo voor vpb en reserveringen	**-4.659**	**-15.347**	**-15.739**	**-15.697**	**-15.668**	**-15.559**
Saldo voor reserveringen	**-4.659**	**-15.347**	**-15.739**	**-15.697**	**-15.668**	**-15.559**
Reserves	1.009	200	0	0	0	0
Onttrekking reserves	1.009	200	0	0	0	0
Saldo	**-3.650**	**-15.147**	**-15.739**	**-15.697**	**-15.668**	**-15.559**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Begroting 2019		**-13.099**	**-13.135**	**-13.143**	**-13.144**	**-13.144**
Bijstellingen Omissie 2019		**-1.465**	**-1.493**	**-1.502**	**-1.502**	**-1.502**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Versoepeling sollicitatieplicht voor oudere werkzoekenden	Bezuinigingen/taakstellingen	0	-109	-109	-109	0
Digitaliseringsagenda	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	39	95	146	177	177
Bestemmingsreserve Taaleis Tegenprestatie	Reserves	0	0	0	0	0
Indexering 2020 en verder	Technische wijzigingen	0	-495	-495	-495	-495
Terugdraaien afdracht overhead Prestatie010	Technische wijzigingen	-650	-659	-659	-659	-659
Diverse bijstellingen	Technische wijzigingen	28	57	65	64	65
Begroting na wijzigingen		**-15.147**	**-15.739**	**-15.697**	**-15.668**	**-15.559**

Toelichting financiële bijstellingen

Maatwerk in dienstverlening aan oudere werkzoekenden

Door maatwerk in dienstverlening aan oudere werkzoekenden te bieden is het niet langer nodig intensievere dienstverlening te bieden op het gebied van re-integratie en werk. Hierdoor vindt een verschuiving plaats in caseloads van Werk en Inkomen naar Prestatie010.

Digitaliseringsagenda
Via de Digitaliseringsagenda (DA) wordt gezamenlijk gestuurd op het realiseren van de concernbrede digitale ambities. Zie voor een nadere toelichting het programma Overhead en de paragraaf Bedrijfsvoering. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma's en taakvelden.

Bestemmingsreserve Taaleis Tegenprestatie

In 2019 vindt een onttrekking van € 200 plaats aan de Bestemmingsreserve Taaleis Tegenprestatie voor het verder uitvoeren van een minimale variant van de taaleis voor de doelgroep tegenprestatie, om te kunnen voldoen aan de Wet taaleis Participatiewet die vanaf 1 januari 2016 van kracht is.

Indexering 2020 en verder

De budgetten zijn vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de voorjaarsnota.

Terugdraaien afdracht overhead Prestatie010

Voor Prestatie010 heeft onterecht een afdracht overhead van € 650 plaatsgevonden. Met deze wijziging wordt deze afdracht teruggedraaid.

Diverse bijstellingen

Dit betreft diverse kleine bijstellingen zowel binnen als buiten het programma.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

- Met Taal Versta Je Elkaar
- Rotterdamse Aanpak Statushouders 2016-2020
- Plan van Aanpak Tegenprestatie 2015-2018
- Monitor Rotterdamse Groepen
- Monitor statushouders
- Taalmonitor
- Voortgangsrapportage Volwaardig Meedoen in Rotterdam
- Participatiewet
- Verordening tegenprestatie Participatiewet Rotterdam 2015
- Wet inburgering

Omschrijving taakveld

Rotterdammers met een gemeentelijke uitkering op grond van de Participatiewet en die geen re-integratievoorziening krijgen aangeboden, leveren een tegenprestatie naar vermogen. De tegenprestatie wordt doorgezet in een vernieuwde aanpak onder de naam “Iedereen doet mee naar vermogen”. Door de actieve inzet van werkzoekenden die een tegenprestatie doen, dragen zij bij aan de stad, kunnen beter participeren en bevordert dit hun persoonlijke ontwikkeling.

Het Jongerenloket adviseert en ondersteunt jongeren van 16 tot 27 jaar op weg naar een zo groot mogelijke sociale en economische zelfstandigheid. Het Jongerenloket richt zich op Rotterdamse jongeren die veelal een opeenstapeling aan problemen kennen. Zij krijgen advies en ondersteuning op weg naar een zo groot mogelijke sociale en economische zelfstandigheid, zodat zij weer meedoen en actief deel uitmaken van de maatschappij.

Inkomensregelingen - Participatie en armoedebestrijding

Pagina 50

Inkomensregelingen - Participatie en armoedebestrijding

Daling van het aantal huishoudens dat langdurig in armoede leeft

Kinderen die in armoede leven, krijgen meer mogelijkheden om mee te doen met sport, cultuur, uitjes of andere activiteiten

Ontwikkelingen en voortgang

In april 2019 is de nieuwe Rotterdams aanpak van armoede ‘Uit de knoop’ gepresenteerd. Dit plan is onder andere gebaseerd op wetenschappelijke inzichten, kennis van ervaringsdeskundigen en samenwerkingspartners in de stad. In het plan geven wij onze visie, ambities en acties weer om de armoede aan te pakken.

Wat willen we bereiken

Minder armoede en schulden bij Rotterdamse gezinnen, met speciale aandacht voor kinderen, jongeren en voor ouderen, dat is wat er nodig is. Armoede en schulden, door welke oorzaak dan ook, geven zorgen en stress en ze maken dat mensen buiten spel komen te staan. Armoede is meer dan het hebben van een laag inkomen. Het is een vicieuze cirkel waar diverse problemen elkaar in stand houden en/of versterken. Vooral kinderen lijden hieronder want armoede en schulden staan hun ontwikkeling op school, fysiek en sociaal emotioneel in de weg. In Rotterdam leeft 1 op de 5 kinderen in armoede. Onze ambitie is dat de vicieuze cirkel wordt doorbroken en minder mensen en gezinnen in armoede leven en schulden hebben. Wij gaan voor méér kansengelijkheid, minder risico om in armoede terecht te komen en meer kansen voor Rotterdammers om uit armoede en schulden te komen. Voor Rotterdammers waarbij dit (nog) niet mogelijk is verzachten we de gevolgen van het leven in armoede.

Wat gaan we daar voor doen

In ‘Uit de knoop’ hebben we de volgende tien acties geformuleerd:

1. *Intensieve gezinsaanpak voor 500 gezinnen*
2. *Ontwikkelen Rotterdamse Armoede-index*
3. *Campagne bespreekbaar maken armoede*
4. *Instellen leerstoel effectieve aanpak armoede*
5. *Meer samenwerken met de stad en gezamenlijke verantwoordelijkheid*
6. *Verbinden beleidsterreinen*
7. *Uitvoering schuldenaanpak Reset Rotterdam*
8. *Vergroten gebruik inkomensondersteuning*
9. *Dienstverlening op orde*
10. *Meer aandacht voor impact van bestaand beleid en beleidswijzigingen*

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Inkomensregelingen - Participatie en armoedebestrijding	**Realisatie 2018**	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**	**Raming 2021**	**Raming 2022**	**Raming 2023**
Baten exclusief reserves	5.734	5.913	6.001	6.001	6.001	6.001
Bijdragen rijk en medeoverheden	120	0	0	0	0	0
Overige opbrengsten derden	5.615	5.913	6.001	6.001	6.001	6.001
Lasten exclusief reserves	64.040	61.998	61.189	61.139	61.116	61.116
Apparaatlasten	**13.105**	**5.905**	**5.486**	**5.452**	**5.430**	**5.430**
Inhuur	1.926	986	444	444	444	444
Overige apparaatslasten	257	139	143	147	147	147
Personeel	10.921	4.780	4.899	4.861	4.838	4.838
Interne resultaat	**2.193**	**918**	**935**	**935**	**935**	**935**
Interne resultaat	2.193	918	935	935	935	935
Programmalasten	**48.743**	**55.175**	**54.768**	**54.752**	**54.751**	**54.751**

Inkopen en uitbestede werkzaamheden	3.957	2.335	1.982	1.980	1.978	1.978
Overige programmalasten	484	0	0	0	0	0
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Sociale uitkeringen	33.792	37.375	37.257	37.244	37.244	37.244
Subsidies en inkomensoverdrachten	10.508	15.465	15.529	15.529	15.529	15.529
Saldo voor vpb en reserveringen	**-58.306**	**-56.085**	**-55.187**	**-55.138**	**-55.114**	**-55.114**
Saldo voor reserveringen	**-58.306**	**-56.085**	**-55.187**	**-55.138**	**-55.114**	**-55.114**
Saldo	**-58.306**	**-56.085**	**-55.187**	**-55.138**	**-55.114**	**-55.114**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Begroting 2019		**-58.989**	**-59.161**	**-59.146**	**-59.145**	**-59.145**
Bijstellingen Omissie 2019		**828**	**861**	**857**	**857**	**857**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Herijking Individuele Inkomenstoeslag	Bezuinigingen/taakstellingen	0	1.100	1.100	1.100	1.100
Digitaliseringsagenda	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	29	70	108	130	130
Overheveling middelen naar taakveld Maatwerkdienstverlening 18+ Schulddienstverlening	Technische wijzigingen	1.892	1.898	1.898	1.898	1.898
Toevoeging formatie	Technische wijzigingen	144	149	149	149	149
Indexering 2020 en verder	Technische wijzigingen	0	54	54	54	54
Diverse bijstellingen	Technische wijzigingen	11	-158	-158	-157	-157
Begroting na wijzigingen		**-56.085**	**-55.187**	**-55.138**	**-55.114**	**-55.114**

Toelichting financiële bijstellingen

Herijking Individuele Inkomenstoeslag

De gemeente zet bij een aantal sociale regelingen zoals de IIT (Individuele Inkomens Toeslag) in op het verminderen van de bureaucratie zodat we daar minder kosten maken. Daarnaast verwachten we een toename van het gebruik van de regelingen. Deze toename is echter lager dan in de begroting voorzien was. De regelingen zelf blijven gelijk en beschikbaar voor iedere Rotterdammer die er terecht aanspraak op maakt.

Digitaliseringsagenda
Via de Digitaliseringsagenda (DA) wordt gezamenlijk gestuurd op het realiseren van de concernbrede digitale ambities. Zie voor een nadere toelichting het programma Overhead en de paragraaf Bedrijfsvoering. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma's en taakvelden.

Overheveling middelen naar taakveld Maatwerkdienstverlening 18+ Schulddienstverlening

Er zijn middelen overgeheveld naar het taakveld Maatwerkdienstverlening 18+ Schulddienstverlening die samenhangen met de aanpak van schulden.

Toevoeging formatie

Toevoeging van 1 fte Beleidsadviseur Sociale Zekerheid.

Indexering 2020 en verder

De budgetten zijn vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de voorjaarsnota.

Diverse bijstellingen

Dit betreft diverse kleine bijstellingen zowel binnen als buiten het programma.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

- Koers Rotterdams armoedebeleid
- Participatiewet

Omschrijving taakveld

Het bestrijden van armoede raakt vele domeinen: onderwijs, gezondheid, huisvesting, betaald werk. Inkomensondersteuning op maat voor Rotterdammers met een laag inkomen is een onderdeel van de armoedebestrijding. Dit onderdeel bestaat uit het verlenen van individuele bijzondere bijstand van daadwerkelijk gemaakte kosten, collectieve inkomensondersteuning (het AOW- en Jeugdtegoed en de Individuele Inkomenstoeslag) en kwijtschelding van gemeentelijke lasten (Afvalstoffenheffing). Vanuit het perspectief vergroten participatie is de Rotterdampas onderdeel van dit taakveld.

Maatwerkdienstverlening 18+ - Schulddienstverlening

Vergroten van de financiële zelfredzaamheid van Rotterdammers

Ontwikkelingen en voortgang

We hebben in maart 2019 de nieuwe Rotterdamse aanpak van schulden ‘Reset Rotterdam’ gepresenteerd. Dit plan is onder andere gebaseerd op wetenschappelijke inzichten, kennis van ervaringsdeskundigen en samenwerkingspartners in de stad.
In dit plan geven wij onze visie en ambities en acties weer om de schulden bij Rotterdammers te voorkomen en aan te pakken.

Wat willen we bereiken

We willen voorkomen dat Rotterdammers schulden maken, te beginnen bij jongeren. Daarnaast gaan we meer Rotterdammers helpen hun schulden onder controle te krijgen. Verder gaan we op zoek naar innovaties die helpen bij het ontstaan en aanpakken van schulden.

Wat gaan we daar voor doen

In ‘Reset Rotterdam’ hebben we de volgende acties geformuleerd:

1. *Schuldpreventie op scholen*
2. *Geldzaken en schulden bespreekbaar maken*
3. *Meer energie in vroegsignalering*
4. *Sociaal incasseren*
5. *Perspectiefpact en fonds voor jongeren*
6. *Laagdrempelige en betere ondersteuning*
7. *Stres-sensitieve dienstverlening*
8. *Beter afweging inzetten schuldenbewind*
9. *Inzetten studenten en vrijwilligers*
10. *Discussie starten over voorkomen en aanpakken van schulden*
11. *Stadsmarinier schulden*

Effect indicatoren		2018	2019	2020	2021	2022	2023
Collegetarget 5: Voor 2022 is voor 15.000 Rotterdammers met financiële problemen is een individueel ondersteuningsplan opgesteld.*	**Streefwaarde**		**3.000**	**9.000**	**15.000**		
	Realisatie						

* 15.000 Rotterdammers met financiële problemen hebben in het kader van de Wet Gemeentelijke Schuldhulpverlening (WGS) in de periode 2019-2021 een ondersteuningsplan van de gemeente ontvangen gericht op duurzame aanpak van schulden.

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Maatwerkdienstverlening 18+ - Schulddienstverlening	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	566	668	968	968	968	968
Bijdragen rijk en medeoverheden	17	70	78	78	78	78
Financieringsbaten	226	235	565	565	565	565
Overige opbrengsten derden	322	363	324	324	324	324
Overige baten	1	1	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	988	17.357	19.519	20.445	17.596	16.596
Apparaatlasten	**0**	**10.438**	**11.016**	**10.941**	**10.892**	**10.892**
Inhuur	0	185	680	680	680	680
Overige apparaatslasten	0	487	443	451	451	451
Personeel	0	9.766	9.893	9.809	9.760	9.760
Interne resultaat	**-96**	**107**	**109**	**109**	**109**	**109**
Interne resultaat	-96	107	109	109	109	109
Programmalasten	**1.083**	**6.812**	**8.395**	**9.395**	**6.595**	**5.595**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	434	6.474	8.309	9.309	6.509	5.509
Kapitaallasten	572	252	0	0	0	0
Overige programmalasten	77	85	86	86	86	86
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Saldo voor vpb en reserveringen	**-422**	**-16.689**	**-18.552**	**-19.477**	**-16.628**	**-15.628**
Saldo voor reserveringen	**-422**	**-16.689**	**-18.552**	**-19.477**	**-16.628**	**-15.628**
Saldo	**-422**	**-16.689**	**-18.552**	**-19.477**	**-16.628**	**-15.628**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		2019	2020	2021	2022	2023
Begroting 2019		**-12.881**	**-13.713**	**-14.213**	**-11.913**	**-11.913**
Bijstellingen Omissie 2019		**-1.760**	**-1.760**	**-1.769**	**-1.769**	**-1.769**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Uitbreiding schulddienstverlening	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	-1.000	-1.500	-1.000	0
Digitaliseringsagenda	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	63	153	236	285	285
Overheveling middelen taakveld Inkomensregelingen: Participatie en armoedebestrijding	Technische wijzigingen	-1.892	-1.898	-1.898	-1.898	-1.898
Indexering 2020 en verder	Technische wijzigingen	0	2	2	2	2
Diverse bijstellingen	Technische wijzigingen	-219	-336	-335	-335	-335
Begroting na wijzigingen		**-16.689**	**-18.552**	**-19.477**	**-16.628**	**-15.628**

Toelichting financiële bijstellingen

Uitbreiding schulddienstverlening

Extra middelen zijn ingezet om de ambities op het gebied van Schuldenaanpak te kunnen halen.

Digitaliseringsagenda

Via de Digitaliseringsagenda (DA) wordt gezamenlijk gestuurd op het realiseren van de concernbrede digitale ambities. Zie voor een nadere toelichting het programma Overhead en de paragraaf Bedrijfsvoering.
De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma's en taakvelden. Voor dit taakveld betekent het een bijstelling van € 63 oplopend tot € 285.

Overheveling middelen taakveld Inkomensregelingen: Participatie en armoedebestrijding

Vanuit het taakveld Inkomensregelingen - Participatie en armoedebestrijding zijn middelen overgeheveld die samenhangen met Schulddienstverlening.

Indexering 2020 en verder

De budgetten zijn vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de voorjaarsnota.

Diverse bijstellingen

Dit betreft diverse kleine bijstellingen zowel binnen als buiten het programma.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

- Schulddienstverlening Rotterdam 2016-2019
- Participatiewet
- Wet gemeentelijke schuldhulpverlening

Omschrijving taakveld

De kern van het schulddienstverleningsbeleid is het vergroten van de financiële zelfredzaamheid van Rotterdammers. Daar waar Rotterdammers nog niet voldoende financieel zelfredzaam zijn en problematische schulden hebben worden de schulden aangepakt en het verder oplopen hiervan voorkomen. Schulddienstverlening bestaat uit schuldpreventie, vroegsignalering van (problematische) schulden, ondersteuning bij het aanpakken van problematische schulden, stabilisatie van schulden, schuldbemiddeling door de Kredietbank Rotterdam (KBR) en het vergroten van de financiële zelfredzaamheid.

Er zijn geen exacte cijfers bekend van hoeveel Rotterdammers problematische schulden hebben. Als indicator wordt het hebben van een betalingsachterstand van zes maanden bij de zorgverzekering gehanteerd. Dit zijn ongeveer 22.500 Rotterdammers. De gevolgen van problematische schulden kunnen ingrijpend zijn. Er is een nauwe verwevenheid tussen armoede en schulden enerzijds en gezondheidsproblemen anderzijds. Onderzoek naar de samenhang tussen problematische schulden en gezondheid wijst bijvoorbeeld uit dat mensen met grote financiële problemen gemiddeld genomen vaker roken, kampen met overgewicht en last hebben van depressies. Daarnaast toont onderzoek aan dat geldstress door armoede en schulden van grote invloed is op het gedrag van mensen. Geldstress draagt eraan bij dat mensen: meer bij de dag gaan leven, minder goed in staat zijn om de aanpak van hun problemen te organiseren, verlangens en andere emoties minder goed kunnen reguleren.

Onderwijsbeleid en leerlingzaken - Taal volwassenen

Onderwijsbeleid en leerlingzaken - Taal volwassenen

Het actief bestrijden van laaggeletterdheid door het aanbieden van kwalitatief goede en toegankelijke trajecten

Ontwikkelingen en voortgang

- Het Beleidskader de Taalspiraal is op 11 april 2019 vastgesteld door de gemeenteraad.
- Het bestek lokale aanbesteding Toegankelijke taaltrajecten voor ontwikkeling gezondheid en werk is gepubliceerd op 7 mei 2019.
- De gebiedstour om informatie te verzamelen voor nieuwe subsidieregel is afgerond. Er wordt nu gewerkt aan nieuwe subsidieregel. Deze wordt naar verwachting op 1 juli 2019 gepubliceerd.

Wat willen we bereiken

Taal is één van de basisvaardigheden voor meer zelfredzaamheid. Vanuit het beleidskader taal wordt hierop ingezet vanuit verschillende sporen: Taal en gezondheid, Taal en werk en Taal en geld en Taal en ontwikkeling. De gemeente wil de taalbeheersing van Rotterdammers met een integrale aanpak verbeteren zodat zij zich in hun dagelijks leven beter kunnen redden op de genoemde gebieden.

Het college wil deze collegeperiode een trendbreuk bewerkstelligen op het gebied van laaggeletterdheid.

Wat gaan we daar voor doen

In de komende collegeperiode wordt zowel kwantitatief als kwalitatief een trendbreuk gerealiseerd:

- kwantitatief: door het inzetten van 6.795 extra non-formele en formele taaltrajecten in de periode 2019-2022 ten opzichte van de vorige collegeperiode (2015-2018)
- kwalitatief: door een integrale aanpak

Wij zorgen in de komende collegeperiode voor minimaal 19.000 *geslaagde* taaltrajecten en aanvullende (laagdrempelige) taalactiviteiten voor laaggeletterde Rotterdammers waarmee zij door het verbeteren van hun taalbeheersing tegelijkertijd hun gezondheid, arbeidsmarktpositie, inkomenspositie, welzijn en participatie gaan verbeteren. Door verbetering van het taalniveau van opvoeders werken we tegelijkertijd aan het voorkomen van een toekomstige generatie laaggeletterden. Dit doen we door het bundelen van de gemeentelijke middelen met de middelen op basis van de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB). Op grond van de WEB dragen wij verder zorg voor de regionale coördinatie, inkoop en verantwoording van de middelen voor de arbeidsmarkt regio Rijnmond.

Effect indicatoren		**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Collegetarget 8: 19.000 afgeronde taaltrajecten voor laaggeletterde Rotterdammers	**Streefwaarde**		**3.800**	**4.400**	**5.400**	**5.400**	
	Realisatie						
Minimaal 80% van de deelnemers geeft een positieve waardering voor de taaltrajecten*	Streefwaarde	N.v.t.	80%	80%	80%	80%	
	Realisatie						

Minimaal 80% van de deelnemers rondt de trajecten met succes af.	Streefwaarde	N.v.t.	80%	80%	80%	80%	
	Realisatie						
Minimaal 50% van de netwerkpartners gaat gericht aan de slag met laaggeletterdheid.	Streefwaarde	N.v.t.	50%	50%	50%	50%	
	Realisate						

* Aangezien we in 2019 starten met deze taaltrajecten, zijn voor 2017 en 2018 geen cijfers ingevuld

** Netwerkpartners zijn diverse maatschappelijke organisatie (taalaanbieders, welzijnsorganisaties etc.), bedrijven (werkgevers lid van het Taalakkoord, werkgevers die met de Vlaggenparade meegedaan hebben om het onderwerp te agenderen etc.), zorginstellingen en zorgaanbieders (Erasmus MC, Haven ziekenhuis etc.) en kennisinstellingen (EUR, Hogeschool Rotterdam).

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Onderwijsbeleid en leerlingzaken - Taal volwassenen	**Realisatie 2018**	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**	**Raming 2021**	**Raming 2022**	**Raming 2023**
Baten exclusief reserves	6.663	7.556	18	18	18	18
Bijdragen rijk en medeoverheden	6.663	7.538	0	0	0	0
Overige opbrengsten derden	0	18	18	18	18	18
Lasten exclusief reserves	7.730	10.730	4.122	5.912	5.922	5.922
Apparaatlasten	**0**	**589**	**610**	**610**	**610**	**610**
Inhuur	0	0	0	0	0	0
Overige apparaatslasten	0	10	10	11	11	11
Personeel	0	579	599	599	599	599
Interne resultaat	**1**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Interne resultaat	1	0	0	0	0	0
Programmalasten	**7.729**	**10.141**	**3.512**	**5.302**	**5.312**	**5.312**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	4.918	7.663	3.206	4.996	5.006	5.006
Overige programmalasten	0	0	0	0	0	0
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Subsidies en inkomensoverdrachten	2.811	2.478	306	306	306	306
Saldo voor vpb en reserveringen	**-1.066**	**-3.175**	**-4.103**	**-5.894**	**-5.904**	**-5.904**
Saldo voor reserveringen	**-1.066**	**-3.175**	**-4.103**	**-5.894**	**-5.904**	**-5.904**
Saldo	**-1.066**	**-3.175**	**-4.103**	**-5.894**	**-5.904**	**-5.904**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		2019	2020	2021	2022	2023
Begroting 2019		**-3.112**	**-4.023**	**-5.813**	**-5.823**	**-5823**
Bijstellingen Omissie 2019		**-36**	**-35**	**-35**	**-35**	**-35**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Rijksbijdrage Educatie WEB 2019	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Indexering 2020 en verder	Technische wijzigingen	0	-19	-19	-19	-19
Diverse bijstellingen	Technische wijzigingen	-27	-26	-27	-27	-27
Begroting na wijzigingen		**-3.175**	**-4.103**	**-5.894**	**-5.904**	**-5.904**

Toelichting financiële bijstellingen

Rijksbijdrage Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB) 2019

De specifieke uitkering, die wij als contactregio in het kader van de educatie ontvangen, is nog niet verwerkt in de begroting 2019. Als gevolg hiervan worden ook de lasten met hetzelfde bedrag bijgesteld.

Indexering 2020 en verder

De budgetten zijn vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de voorjaarsnota.

Diverse bijstellingen

Dit betreft diverse kleine bijstellingen zowel binnen als buiten het programma.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

- Beleidskader Taal 'De Taalspiraal' 2019 – 2022
- Wet educatie en beroepsonderwijs

Omschrijving taakveld

De gemeente vindt het belangrijk dat iedereen de Nederlandse taal voldoende spreekt en verstaat. Taal is één van de basisvaardigheden voor meer zelfredzaamheid op het gebied van gezondheid, werk en inkomen, financiën

en integratie. Taal is één van de belangrijkste instrumenten om het welzijn van Rotterdammers merkbaar in hun dagelijks leven te verbeteren. Onder dit taakveld verantwoorden we de gemeentelijke inzet op het verbeteren van de taalbeheersing van volwassen Rotterdammers.

21% van de Rotterdamse bevolking is laaggeletterd. Door het niet goed kunnen lezen en schrijven komen laaggeletterde Rotterdammers in financiële problemen, zijn vaker werkloos, hebben een slechtere gezondheid en participeren minder, waardoor zij ook een grotere kans hebben op sociaal isolement. Op deze gebieden ligt vaak de intrinsieke motivatie van mensen om hun taalbeheersing te verbeteren. Deze motivatie is de sleutel tot duurzame taalverbetering. Daarom wil de gemeente de taalbeheersing van Rotterdammers door middel van een integrale aanpak verbeteren. Door diverse ‘ingangen’ te creëren en taal als instrument tegelijkertijd binnen andere beleidsterreinen ook in te zetten, kunnen we het bereik vergroten en de zelfredzaamheid van Rotterdammers verbeteren.

Samenkracht en burgerparticipatie

Pagina 53

Samenkracht en burgerparticipatie

Rotterdammers zijn zelfredzaam en weten goed hun eigen talenten en die van hun sociale omgeving te benutten

In Rotterdam vinden we het belangrijk dat mensen meedoen en dat we samen met alle Rotterdammers werken aan een ontspannen samenleving, met de Nederlandse waarden waaronder vrijheid en gelijkwaardigheid als fundament en beheersing en kennis van de Nederlandse taal als fundament

Een vernieuwde aanpak voor Rotterdamse statushouders

Kinderen en jongeren groeien kansrijker, veiliger en gezonder op

Ontwikkelingen en voortgang

Nieuw Rotterdams Welzijn

- Voor de Welzijnsopdrachten zijn voor 2019 de te behalen resultaten daar waar nodig aangepast en aangescherpt op basis van de ervaringen en rapportages 2018. Dit met als doel dat de ondersteuning van de Rotterdammers verder verbetert. De inzet van Welzijn op het onderdeel financiële ondersteuning en schulddienstverlening wordt afgestemd met de vernieuwde stedelijke aanpak op dit terrein.

- Een start is gemaakt met het beter en gerichter uitvoeren van de huisbezoeken 75+. Er is meer aandacht voor ouderen die een verhoogd risico lopen op eenzaamheid, zoals verlies van een partner en verhuizing naar een nieuwe wijk. Dit als onderdeel van de pijler 'Ertoe doen' van het Masterplan Ouderen (ouder en wijzer).
- Begin 2019 is een afwegingskader voor gebruik van de Huizen van de Wijk voor religieuze erediensten en politieke bijeenkomsten vastgesteld. Dit ter uitvoering van een tweetal moties die hierover zijn aangenomen.
- Opzoomer Mee heeft bij zijn aanpak voor 2019 meer aansluiting gezocht bij voor de gemeente belangrijke thema's, zoals klimaat/duurzaamheid, ouderen en gezondheid.
- Er is gestart met de voorbereiding voor de toekomstige inrichting van de nieuwe stedelijke ondersteuningsstructuur vanaf 2020 gericht op de ondersteuning van vrijwilligersorganisaties en mantelzorgers door het laten uitvoeren van een onderzoek uitgevoerd onder vrijwilligersorganisaties om hun ondersteuningsbehoefte in kaart te brengen
- Er is met partijen rond de ondersteuning van mantelzorgers gesproken over de contouren van een mantelzorgsteunpunt onder andere om overbelasting van mantelzorgers tegen te gaan.
- Het onderzoek 'Tel je zegeningen' wordt opnieuw uitgevoerd om de maatschappelijke impact van religieuze en levensbeschouwelijke organisaties in beeld te brengen. Hiervoor is een offertetraject gestart.
- Er is een Stedelijke uitvoeringsagenda Informele zorg en ondersteuning 'Zorgzaam' opgeleverd. Dit is tot stand gekomen samen met stedelijke partners. Ook de uitvoering is een gezamenlijke inspanning.

- Begin juni is aan de commissie ZOCS een brief gestuurd met informatie over de voortgang van het Welzijnswerk binnen Rotterdam (kenmerk 19MO02155).

Integratie en Samenleven

Eind januari is een conceptversie van het actieprogramma 'Relax. Dit is Rotterdam' besproken in de commissie WIISA, daarna een definitieve versie in februari en in de raad in maart. Dit actieprogramma omvat de visie, doelstellingen en actiepunten waarmee het college de acceptatie van diversiteit stimuleert in de Rotterdamse samenleving en inburgering van nieuwkomers bevordert.

Op dit moment worden de actiepunten van 'Relax', inclusief de opbrengsten van de besprekingen in de commissie en de gemeenteraad, verwerkt in aanbestedingen, inkoopopdrachten en subsidieverstrekkingen waarover we de raadscommissie WIISA nader informeren in de halfjaarlijkse voortgangsbrief in oktober 2019. Beoogd wordt dat per 1 januari 2020 de nieuwe contracten als gevolg van deze aanbestedingen in werking treden.

Rotterdamse aanpak statushouders

In oktober 2018 is de Rotterdamse Aanpak Statushouders 2.0 vastgesteld door het college en besproken in de commissie en de raad. Tegelijk werden belangrijke aspecten van de aanpak al in werking gesteld: gespecialiseerde consulenten, continue deskundigheidsbevordering, regie op de trajectbegeleiding door dit weer binnen de gemeente te beleggen in plaats van bij VluchtelingenWerk, langer gespecialiseerd inkomensbeheer, een grote screeningsactie van alle statushouders en het opzetten van duale trajecten (school, werk en inburgering tegelijk). Intussen is de verdere implementatie in volle gang en op schema. We liggen op koers voor de

collegetarget wat betreft het bijstandsvolume van statushouders. Het percentage dat tijdig start met inburgering betreft een nieuwe registratie en wordt momenteel onderzocht.

Minderjarige Rotterdammers

Rotterdam Groeit:
Op basis van Rotterdam Groeit wordt steeds meer geïnvesteerd in de meest relevante factoren voor het kansrijk, veilig en gezond opgroeien van kinderen en jongeren. Mede daarmee ambieert Rotterdam dat de positieve trend van afnemende problematiek (zoals criminaliteit, slechte geboorte-uitkomsten, drugs- en alcoholgebruik, schooluitval) zich doorzet. Rond de zomer verschijnt de nieuwe Staat van de Jeugd (editie 2019) waarin inzichtelijk gemaakt is hoe het gaat met de Rotterdamse kinderen en jongeren. De unieke wetenschappelijke basis van Rotterdam Groeit krijgt steeds meer landelijke aandacht: voor de zomer organiseert het Nederlands Jeugdinstituut met de gemeente een bijeenkomst om de kennis achter en de ervaringen met de werkwijze te delen.

Drugs & Alcohol:
Een nieuw en compacter preventie- en handhavingsplan volgt het programma Drugs & Alcohol op. Hiermee wordt de wettelijke verplichting uit de Drank- en Horecawet ingevuld. Rond de zomer gaat dit plan naar de gemeenteraad. Hierin is onder andere meer aandacht voor gamen en gebruik onder studenten op hogescholen en universiteit.

Stevige Start:
In 2019 is er een coalitie in het kader van Kansrijke Start gevormd met professionals en bestuurders uit het medisch en sociaal domein. Deze werkt vanuit de twee domeinen tegelijk aan de gezamenlijk gekozen actiepunten om schade bij de baby te voorkomen en kinderen een Stevige Start te bieden.

Kansrijk Opgroeien:
Rotterdam loopt met haar preventieve aanpak op jeugd in Nederland voorop. Samen met het Nederlands Jeugdinstituut is hiervoor de methodiek Wijkprogrammering ontwikkeld waarvan de publicatie 2019 is. Andere gemeenten hebben hier interesse in getoond vanwege het belang om het jeugdstelsel van hulp naar preventie te transformeren. In 25 wijken van Rotterdam wordt Wijkprogrammering toegepast. In 2019 komen hier nog 6 wijken bij. Door de intensiviteit lopen we achter op de oorspronkelijke planning. De aanpak vergt meer capaciteit dan voorzien. In 2019 wordt de samenwerking en aansluiting van Wijkprogrammering op de wijkgerichte aanpak van de directie Veilig in Focuswijken verstevigd.

Wat willen we bereiken

Nieuw Rotterdams Welzijn

- De ondersteuning van de Rotterdammers verbeteren door instellingen (welzijnsinstellingen en partijen Couleur Locale) in staat te stellen hun taken zo optimaal mogelijk uit te voeren.
- De Huizen van de Wijk zijn nog meer de centrale ontmoetingsplek voor de bewoners van de wijk.
- In ieder gebied is een aanbod van laagdrempelige preventieve dagbesteding in het Huis van de Wijk plus.
- Er zijn voldoende faciliteiten voor vrijwilligers en mantelzorgers om hun taak uit te kunnen voeren. De inzet van de gemeente is er mede op gericht het aantal overbelaste mantelzorgers te verminderen.
- Een aanvang is gemaakt met de uitvoering van het Masterplan Ouderen, waarbij in relatie tot Welzijn het vooral gaat om aanpak eenzaamheid bij ouderen en inzet op vitaliteit en gezondheid. Inzet van het gehele masterplan ouderen is een daling van het percentage eenzame Rotterdamse ouderen naar 50%. De afgelopen jaren hebben we geleerd dat ouderen niet graag aangesproken worden op hun eenzaamheid of kwetsbaarheid. Zij willen er toe doen. Ambitie is, dat meer ouderen hun talenten blijven benutten en versterken en hun talenten blijven inzetten voor de samenleving.
- Er is een beter functionerend wijknetwerk in alle wijken van Rotterdam, waarbij alle relevante partijen betrokken zijn (welzijn, zorg, onderwijs, VraagWijzer, Wijkteam, vrijwilligersorganisaties, sociaal ondernemers en levensbeschouwelijke organisaties).
- De impact van vrijwilligerswerk door religieuze en levensbeschouwelijke organisaties in de stad is in kaart gebracht.
- Meer bewoners zijn actief voor hun eigen straat/wijk door het faciliteren van bewonersinitiatieven en via Opzoomer Mee. Opzoomer Mee wordt meer gericht ingezet voor meerdere beleidsterreinen.
- De pilot ‘Welzijn op recept’ is in 2019 gestart.

Integratie en Samenleven

De Rotterdamse samenleving is in 2022 toleranter geworden. Er is aantoonbaar meer acceptatie van (seksuele) diversiteit. Afkomst, huidskleur, seksualiteit, sekse of levensovertuiging horen er niet toe te doen voor de kansen in het leven.

Samenleven

Iedere Rotterdammer kan rekenen op een sociaal veilige omgeving en kan en mag meedoen. Binnen de grenzen van de rechtsstaat mag iedereen zichzelf zijn en dit uitdragen. Rotterdammers erkennen dat de grote diversiteit in de stad betekent dat er verschillen zijn die soms ongemak geven. We gaan hier op een opbouwende manier mee om. Groepen die nu nog een kwetsbare positie hebben in onze samenleving zijn assertiever geworden en laten zichzelf op een positieve manier horen en zien.

In 2022 is er aantoonbaar meer acceptatie van de diversiteit die onze stad kenmerkt. Daarbij horen de volgende doelen:

1. Rotterdammers gaan meer ontspannen om met de verscheidenheid in de stad

2. Meer kennis en bewustwording van vooroordelen en discriminatie in de stad. Hierbij besteden we aandacht aan alle gronden, op alle terreinen. Gelijke kansen en inclusiviteit worden vergroot, in het algemeen en op de arbeidsmarkt en de woningmarkt in het bijzonder
3. Meer kennis en bewustzijn over het belang van gelijk-waardigheid en gelijke behandeling van mannen, vrouwen en LHBTI's binnen de diverse maatschappelijke domeinen
4. Verbetering van de sociale veiligheid van kwetsbare Rotterdammers, zoals meisjes/vrouwen en LHBTI's
5. Kwetsbare Rotterdammers zijn assertiever en veerkrachtiger. Hierdoor zijn zij beter in staat om de kansen die zij krijgen te benutten en actief deel te nemen aan de samenleving
6. Bezorgde Rotterdammers ervaren meer vertrouwen in de toekomst van onze diverse stad, door strenge handhaving van regels

Integratie

Nieuwe Rotterdammers die vanuit het buitenland naar onze stad komen, vinden hun weg in de Rotterdamse samenleving en spreken zo snel mogelijk Nederlands. Ze nemen de regie over hun eigen leven en nemen naar vermogen deel aan de samenleving. Ook zijn ze bekend met de rechten en plichten die de Nederlandse rechtsstaat met zich meebrengt en handelen daarnaar. Hierdoor leveren zij zo snel mogelijk een bijdrage aan een ontspannen stad, waarin mensen elkaar ontmoeten en elkaar kunnen verstaan. Door hun actieve participatie worden ze bovendien zelfredzamer, waardoor een beroep op publieke middelen voorkomen of beperkt kan worden.

Naast de doelen van de Rotterdamse Aanpak Statushouders 2.0 horen daarbij de volgende doelen:

1. 80% van de inburgeringsplichtige gezinsmigranten is binnen 6 maanden na start van de inburgeringsplicht gestart met een inburgeringstraject
2. 90% van de inburgeringsplichtige statushouders en gezinsmigranten tekent binnen één jaar de participatieverklaring

Rotterdamse aanpak statushouders

De gemeente zet in op succesvolle participatie van statushouders in de samenleving, opleiding en werk. Via een jaarlijkse monitor worden voortgang en realisatie in beeld gebracht.

Minderjarige Rotterdammers

- Kinderen groeien kansrijker, veiliger en gezonder op. Met het beleidskader Jeugd ‘Rotterdam Groeit’ zetten we in op het kansrijk, veilig en gezond opgroeien van jonge Rotterdammers. Zo kunnen zij zich optimaal ontwikkelen tot zelfredzame volwassenen die bijdragen aan een sterkere stad. In de Staat van de Jeugd wordt hierover jaarlijks gerapporteerd over de relevante factoren.
- Het gebruik van drugs en alcohol onder minderjarigen wordt voorkomen en onder risicogroepen teruggedrongen, met speciale aandacht voor leerlingen in het speciaal onderwijs, praktijkonderwijs en de laagste niveaus van het MBO. Opvoeders kunnen de juiste voorbeeldfunctie vervullen en nemen verantwoordelijkheid op dit thema.
- Meer kinderen komen gezond ter wereld komen en kunnen zich optimaal ontwikkelen. Professionals zijn daarbij in staat om risico’s te signaleren nog voor dat er problemen ontstaan.
- Kinderen met wie het goed gaat ontwikkelen zich nog beter en er is aandacht voor kinderen met wie het niet goed gaat.
- Bij de groep risicojongeren pakken we de meest prangende kwesties aan.

Wat gaan we daar voor doen

Nieuw Rotterdams Welzijn

- In de 14 gebieden zijn voor de periode 2018-2020 via inkoop Gebiedsopdrachten gegund aan de Welzijnspartijen. 2019 is het tweede jaar van de contractperiode. In de opdracht zijn stedelijke uitvoeringsdoelen opgenomen op het terrein van: huisbezoeken 75+, Schulddienstverlening, Voortijdig Schoolverlaters, Tegenprestatie en Taalverwijzers. Op basis van de ervaringen van 2018 worden deze uitvoeringsdoelen waar nodig aangescherpt, zodat nog duidelijker gestuurd kan worden op de te behalen resultaten.
- Continuering van de subsidies aan Couleur Locale organisaties, waarbij een belangrijke focus ligt op rol die deze organisaties spelen in het wijknetwerk.
- Uitvoering van stedelijk welzijn via opdrachten en subsidies op het terrein van vrijwilligersondersteuning en mantelzorg. Aansluiting wordt gezocht op de uitkomsten van het visietraject Informele Zorg en Ondersteuning.
- Het maken van een uitvoeringsagenda van de visie Informele Zorg en Ondersteuning.
- Het opzetten en uitvoeren van de pilot ‘Welzijn op recept.
- Start van de uitvoering van het Masterplan Ouderen. We dagen ouderen uit hun talenten in te zetten voor de samenwerking. Tegelijkertijd vragen we organisaties, bedrijven en netwerken ouderen een volwaardige plek te geven in het Rotterdamse leven van alledag. Om de eenzaamheid tegen te gaan zetten we in op een beter bereik van (potentieel) eenzame ouderen door de effectiviteit van de huisbezoeken te vergroten.

We zetten in op zingeving en betekenisvolle activiteiten tussen ouderen onderling, maar ook tussen jong en oud.

Integratie en samenleving

In Relax. Dit is Rotterdam zijn de volgende actiepunten benoemd:

- we verhogen de sociale veiligheid van kwetsbare Rotterdammers
- we bevorderen gelijke kansen op de arbeids- en woningmarkt en gelijke behandeling in het uitgaansleven
- we faciliteren ontmoeting en dialoog tussen Rotterdammers over het omgaan met diversiteit, ongemak, sociale normen en dergelijke
- we ondersteunen scholen in Rotterdam met voorlichting en training over het omgaan met (seksuele- en gender) diversiteit, inclusiviteit en uitsluiting
- we bevorderen de deskundigheid van professionals in de stad op de onderwerpen inclusiviteit en diversiteit
- we bevorderen gelijke kansen en gelijke behandeling voor alle Rotterdammers
- we vergroten de kennis over de mogelijkheden tot het melden van discriminatie
- we bevorderen de sociale acceptatie door middel van positieve zichtbaarheid van diversiteit en verscheidenheid in de stad
- we faciliteren ontmoetingsplekken en trainingen voor kwetsbare Rotterdammers, gericht op het vergroten van assertiviteit en veerkracht.
- de gemeente geeft het goede voorbeeld
- Rotterdamse Aanpak Statushouders 2018-2022
- workshops participatieverklaring voor statushouders en gezinsmigranten
- maatschappelijke begeleiding voor gezinsmigranten
- instelling centraal punt voor inburgeringntensieve aanpak onvoltooide inburgering

Rotterdamse aanpak statushouders

- De taakstelling statushouders die het Rijk jaarlijks oplegt om hen huisvesting realiseren.
- Statushouders zijn in beeld bij zorgprofessionals of schuldhulpverleners.
- Tachtig procent van alle Rotterdamse statushouders met een bijstandsuitkering is binnen 6 maanden na toekenning van de uitkering gestart met het inburgeringstraject.
- Het aantal bijstandsuitkeringen voor statushouders daalt van 1.950 naar 1.540 (nieuw target is 1929-1507 ivm aangepast collegetarget).

Minderjarige Rotterdammers

- Met het beleidskader Jeugd ‘Rotterdam Groeit’ zetten we in op het voorkomen van problematiek en het versterken van perspectief. Dit doen we door stevige preventie in te zetten: gericht op de meest relevante factoren (beschermende factoren en risicofactoren) die bijdragen aan een kansrijke, veilige en gezonde ontwikkeling van jeugdigen. Daarbij verbeteren we de kwaliteit van deze inzet door gebruik te maken van effectieve en goed onderbouwde interventies.
- We gaan door met het preventieprogramma Drugs & Alcohol, gericht op het verminderen van het gebruik onder jongeren onder de 23 jaar. Binnen de voorlichting is er ook aandacht voor het problematisch gamen en het social media gebruik onder deze jongeren. Daarnaast treedt in 2019 de opvolger van het programma Blijf Helder in werking, waarmee voldaan wordt aan de wettelijke eisen vastgelegd in artikel 43a van de Drank en Horecawet. Hierin is vastgelegd dat een gemeente een preventie- en handhavingsplan moet hebben waarin helder wordt hoe gebruik onder jongeren wordt ontmoedigd.
- In coalitie Stevige Start werkt het medisch en sociaal domein samen aan het beter bereiken van (potentieel) kwetsbare zwangeren en ouders. Ook werken we gezamenlijk aan het bieden van eerdere, snellere en beter passende ondersteuning en zorg. Hiertoe wordt gewerkt aan goed gebruik van instrumentarium, betere overdrachten, goede ondersteuning voor professionals en effectieve interventies. Hiermee pakken we risico’s vroegtijdig aan en voorkomen we latere problemen. De samenwerking krijgt vorm binnen het kader van het programmaplan Stevige Start.
- Met het gebiedsgerichte programma Kansrijk Opgroeien leggen we een krachtige, duurzame, preventieve basis in de wijken. Dat doen we in nauwe samenwerking met partners in de wijken (ouders, CJG, politie, welzijn, jeugdwerkers, scholen en wijkteam). We maken daarbij gericht gebruik van informatie over beschermende factoren én risicofactoren in het opgroeien van kinderen en jongeren.
- Met het Programma Rotterdamse Risicojongeren 2016-2020 – Elke jongere telt – richten we ons op de 7.000 Rotterdamse jongeren die door een opeenstapeling van problemen extra hulp nodig hebben. Daarbij nemen we maatregelen over de gebieden school, werk, zorg en veiligheid heen.

Effect indicatoren		2018	2019	2020	2021	2022	2023
Collegetarget 4a: 80% van alle Rotterdamse statushouders met een bijstandsuitkering is binnen 6 maanden na toekenning van de uitkering gestart met een inburgeringstraject	Streefwaarde		80%	80%	80%		
	Realisatie						
Collegetarget 4b: In deze collegeperiode daalt het aantal bijstandsuitkeringen voor statushouders in Rotterdam naar 1.540 *.	Streefwaarde	1.900	1.780	1.660	1.540		
	Realisatie						

Collegetarget 7: De eenzaamheid onder ouderen (65+) daalt 3% punt**	**Streefwaarde**			**51%**	**50%**	
	Realisatie					
Drugs & Alcohol: Vermindering van drugs- en alcoholgebruik onder jongeren.	Streefwaarde	< of = gebruik onder (kwetsbare) jongeren	< of = gebruik onder (kwetsbare) jongeren	< of = gebruik onder (kwetsbare) jongeren	< of = gebruik onder (kwetsbare) jongeren	< of = gebruik onder (kwetsbare) jongeren
	Realisatie					

* De daling betreft het saldo van instroom en uitstroom. De instroom ligt buiten de invloedsfeer van de gemeente. De aanname die het college maakt op basis van ervaringscijfers is dat de jaarlijkse huisvesting van statushouders in Rotterdam daalt naar 600 personen (waaronder kinderen), gelijk aan circa 310 nieuwe uitkeringen per jaar. De uitstroom ligt voor een belangrijk deel binnen de invloedssfeer van de gemeente. De inspanningen worden gericht op uitstroom naar werk en bij een deel van de jongeren naar studie

** Doel is om het percentage ouderen (65+) in Rotterdam dat aangeeft matig tot ernstig eenzaam te zijn met 3%-punt te laten afnemen van 53% tot 50%. Eenzaamheid is een gevoel, dat zich niet eenvoudig laat meten.
Sinds jaar en dag is de eenzaamheidsschaal van prof. dr. De Jong-Gierveld het instrument om eenzaamheid in Nederland te meten. Dit meetinstrument wordt in Nederland gebruikt in de landelijke GGD-gezondheidsmonitor. Met dit instrument wordt eens per vier jaar o.a. gemeten hoe eenzaam Nederland is. Op basis van deze survey kan ook een rapportage voor Rotterdam worden samengesteld. In 2021 komt de volgende gezondheidsmonitor uit.

Prestatie indicatoren		**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Percentage 75-+ers waarbij het huisbezoek heeft geleid tot een vervolgactie (doorverwijzing, wijkteam, wijknetwerk e.d.)	Streefwaarde	25%	25%	25%	25%	25%	
	Realisatie						
Aantal Opzoomerstraten	Streefwaarde	1.900	1.900	1.900	1.900	1.900	
	Realisatie	1.902					
Kansrijk opgroeien: Aantal wijken waarin wijkprogrammering wordt toegepast	Streefwaarde	25	34	44	44	44	
	Realisatie		31				

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Samenkracht en burgerparticipatie	**Realisatie 2018**	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**	**Raming 2021**	**Raming 2022**	**Raming 2023**
Baten exclusief reserves	1.269	877	643	628	628	628
Bijdragen rijk en medeoverheden	1.031	470	221	207	207	207
Overige opbrengsten derden	238	407	421	421	421	421
Overige baten	0	0	0	0	0	0

Lasten exclusief reserves	104.998	88.537	87.671	88.004	87.672	87.689
Apparaatlasten	**36.198**	**7.197**	**7.391**	**7.305**	**7.035**	**7.035**
Inhuur	7.104	59	61	61	75	75
Overige apparaatslasten	715	36	31	35	31	31
Personeel	28.379	7.102	7.299	7.209	6.929	6.929
Interne resultaat	**-1.970**	**313**	**119**	**119**	**119**	**119**
Interne resultaat	-1.970	313	119	119	119	119
Programmalasten	**70.770**	**81.027**	**80.162**	**80.579**	**80.518**	**80.534**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	42.202	47.039	49.805	50.350	50.288	50.552
Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Overige programmalasten	-32	0	0	0	0	0
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Sociale uitkeringen	-1	0	0	0	0	0
Subsidies en inkomensoverdrachten	28.602	33.988	30.357	30.229	30.230	29.983
Saldo voor vpb en reserveringen	**-103.729**	**-87.660**	**-87.029**	**-87.375**	**-87.044**	**-87.060**
Saldo voor reserveringen	**-103.729**	**-87.660**	**-87.029**	**-87.375**	**-87.044**	**-87.060**
Reserves	1.162	850	0	0	0	0
Onttrekking reserves	1.162	850	0	0	0	0
Vrijval Reserves	0	0	0	0	0	0
Saldo	**-102.567**	**-86.810**	**-87.029**	**-87.375**	**-87.044**	**-87.060**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Begroting 2019		**-83.972**	**-85.721**	**-86.829**	**-86.602**	**-86.602**
Bijstellingen Omissie 2019		**1.669**	**1.893**	**1.660**	**1.673**	**1.673**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Versnelling lokale aanpak eenzaamheid	Intensiveringen	-350	0	0	0	0
Impact investing	Intensiveringen	0	16	16	16	0
Baankansen leerlingen praktijk en speciaal onderwijs	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-2.485	0	0	0	0
Indexatie Wmo en Jeugd	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	-1.463	-1.463	-1.463	-1.463

Knelpunten jeugdhulp	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	700	700	700
Pilot landelijke vreemdelingenvoorziening	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-1.560	-1.420	-1.510	-1.510	-1.510
Pilots woningmarkt	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-250	-250	0	0	0
Digitaliseringsagenda	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	64	155	239	289	289
Concernhuisvesting	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	63	124	109	136	136
Bestemmingsreserve Taakmutaties Gemeentefonds	Reserves	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Maatschappelijke Participatie gebieden	Reserves	0	0	0	0	0
Indexering 2020 en verder	Technische wijzigingen	0	-241	-241	-233	-233
Elke jongere telt	Technische wijzigingen	120	0	0	0	0
Diverse bijstellingen	Technische wijzigingen	-109	-122	-57	-50	-51
Begroting na wijzigingen		**-86.810**	**-87.029**	**-87.375**	**-87.044**	**-87.060**

Toelichting financiële bijstellingen

Versnelling lokale aanpak eenzaamheid

Voor versnelling van de lokale aanpak van eenzaamheid, dat valt onder Masterplan Ouderen, is éénmalig € 350 beschikbaar.

Baankansen leerlingen praktijk en speciaal onderwijs

Bij de decembercirculaire heeft de gemeente vanuit het Rijk eenmalig circa € 2,5 mln ontvangen ten behoeve van investeringen in het praktijk- en speciaal onderwijs om tot betere arbeidstoeleiding te komen.

Indexatie Wmo en Jeugd

Onder meer om te blijven voldoen aan de Algemene Maatregel van Bestuur ‘reële tarieven in de zorg’ is indexering van de tarieven noodzakelijk.

Knelpunten jeugdhulp

Ter dekking van de knelpunten jeugdhulp wordt vanaf 2021 € 700 opgevangen door ombuigingen binnen het jeugddeel van dit taakveld.

Pilot landelijke vreemdelingenvoorziening

Rotterdam participeert in de pilot Landelijke Vreemdelingenvoorziening (LVV) waarbij een intensieve samenwerking plaats vindt tussen Rijk, gemeente en lokale opvang- en begeleidingsinstellingen inzake de opvang en begeleiding van niet rechthebbende vreemdelingen. Hiervoor is circa € 1,5 mln benodigd.

Pilots woningmarkt

Voor bestrijding van discriminatie op de woningmarkt is € 250 benodigd.

Digitaliseringsagenda

Via de Digitaliseringsagenda (DA) wordt gezamenlijk gestuurd op het realiseren van de concernbrede digitale ambities. Zie voor een nadere toelichting het programma Overhead en de paragraaf Bedrijfsvoering. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma's en taakvelden.

Concernhuisvesting

In 2018 heeft een evaluatie en doorontwikkeling van het huisvestingconcept plaatsgevonden. Zie hiervoor het programma overhead en de paragraaf Bedrijfsvoering. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma's en taakvelden.

Bestemmingsreserve Taakmutaties Gemeentefonds

De decentralisatie-uitkering (DU) verander- en versnellingstrajecten sociaal domein wordt dit jaar voor € 150 ingezet voor het programma Elke Jongere Telt, onderdeel Vindbare en betrouwbare informatie voor jongeren. Tevens wordt € 400 ingezet voor uitvoering van het Asielakkoord.

Bestemmingsreserve Maatschappelijke Participatie gebieden

Voor de uitvoering van E-health en het flexbudget moet respectievelijk € 100 en € 200 onttrokken worden uit de bestemmingsreserve Maatschappelijke Participatie Gebieden.

Indexering 2020 en verder

De budgetten zijn vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de voorjaarsnota.

Elke jongere telt

Vanuit Elke jongere telt wordt een bijdrage van € 120 geleverd voor de inzet van medewerkers voor werkzaamheden op het gebied van detentie en re-integratie. Deze inzet wordt verantwoord op het programma Volksgezondheid en Zorg taakveld Wijkteams en Wmo-loketten.

Diverse bijstellingen

Dit betreft diverse kleine bijstellingen zowel binnen als buiten het programma.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

- Beleidskader Wmo en doorontwikkelplan zorg, welzijn en jeugdhulp 2018
- Beleidskader Nieuw Rotterdams Welzijn 2016-2019
- Rotterdamse aanpak statushouders 2016-2020
- Beleidskader Jeugd 2015 – 2020 Rotterdam Groeit
- Programmaplan Stevige Start 2016-2020
- Programma Drugs & Alcohol
- Programma Elke jongere telt
- Agenda Samenleven (verwacht eind 2018)
- Agenda Migratie en Participatie (verwacht eind 2018)
- Uitvoeringsmonitor Wmo en Jeugdhulp 2016
- Raadsmonitor welzijn, zorg en jeugdhulp (in ontwikkeling)
- Verordening maatschappelijke ondersteuning Rotterdam
- Wmo 2015
- Jeugdwet
- Drank- en Horecawet

Omschrijving taakveld

De gemeente vindt het belangrijk dat iedereen naar vermogen bijdraagt aan de samenleving. Rotterdammers zijn zelfredzaam en weten goed hun eigen talenten en die van hun sociale omgeving te benutten.

In dit taakveld staat de inzet op het stimuleren van zelfredzaamheid centraal. De gemeente stimuleert de actieve betrokkenheid van bewoners. Samen bouwen we aan een stad waar mensen elkaar verstaan en waar mensen niet langs elkaar heen leven. Aandacht is er voor het delen van waarden, discriminatiebestrijding en gelijke behandeling. Ook goede basis ondersteuning aan statushouders en het bieden van kansen aan minderjarige Rotterdammers maken onderdeel uit van dit taakveld.

Onderwijs

Het verbeteren van de onderwijsresultaten in de hele stad

Het vergroten van de ontwikkelingskansen van alle kinderen in de voorschool en het onderwijs

Alle kinderen te helpen zich te ontwikkelen tot democratische en weerbare Rotterdammers die in staat zijn hun eigen toekomst vorm te geven en een waardevolle bijdrage te leveren aan de samenleving en op de arbeidsmarkt

TAAKVELD 1
Onderwijshuisvesting

De beste basisschool is altijd in de buurt

Bieden van een kwalitatief goed en gevarieerd aanbod voortgezet onderwijs

TAAKVELD 2
Onderwijsbeleid en leerlingzaken

Bevorderen van kansengelijkheid in het onderwijs

Het stimuleren van een passend, toegankelijk, gedifferentieerd en kwalitatief hoogwaardig onderwijsaanbod in de hele stad

Voldoende goede leraren, pedagogische medewerkers, schoolleiders en instructeurs

Het verminderen van schooluitval

Omschrijving programma

Binnen het Programma Onderwijs voert de gemeente wettelijke taken uit, zoals leerlingenvervoer, voor- en vroegschoolse educatie (vve), voortijdig schoolverlaten, onderwijs aan kinderen van statushouders en asielzoekers en onderwijshuisvesting. Daarnaast ontwikkelt de gemeente stedelijk onderwijsbeleid waarvoor ze zowel gemeentelijke als rijksmiddelen inzet. Ook voert de gemeente stedelijk beleid uit op schoolzwemmen.

BBV-indicatoren

Beschrijving BBV-indicator	Eenheid	Bron

Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	Streefwaarde	In 2022 hetzelfde lage niveau (0,43)	DUO
		Realisatie	0,43 (2017)	
Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	Streefwaarde	55 in 2022	DUO
		Realisatie	59,10 (2017)	
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	Streefwaarde	2,82% in schooljaar 19-20 (cijfers beschikbaar eind 2021)	DUO
		Realisatie	3,13% (schooljaar 15-16)	

Toelichting BBV-indicatoren

Absoluut verzuim

Jongeren tussen de 5 en 18 jaar moeten onderwijs volgen (leerplicht). De gemeente heeft de wettelijke taak om in de gaten te houden of kinderen ook echt naar school komen. Bij absoluut verzuim is een leerling niet ingeschreven op school. Het cijfer geeft het aantal leerplichtigen weer dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners in de leeftijd 5-18 jaar (leerplichtige leeftijd). Rotterdam doet het goed op het gebied van absoluut verzuim: in Rotterdam is het cijfer absoluut verzuim (0,43) een stuk lager dan het gemiddelde in Nederland (1,82) en de 4 grote gemeenten (G4) (2,68). Doelstelling is het behouden van deze kleine aantallen ten opzichte van het G4 gemiddelde. Hiervoor worden de leerplichtambtenaren ingezet. De leerplichtambtenaar zorgt ervoor dat alle kinderen gebruik kunnen maken van hun recht op onderwijs. En dat betekent dat een jongere

hulp krijgt, zodra blijkt dat een jongere geen onderwijs meer krijgt. Maar ook bemiddelt de ambtenaar met school, denkt hij/zij mee met de ouders en met de jongere over welke school het beste is.

Relatief verzuim

Er is sprake van relatief verzuim als een leerplichtige jongere wel in een school staat ingeschreven, maar zonder geldige reden les- of praktijktijd verzuimt (spijbelen). Het cijfer geeft het aantal leerplichtigen weer dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 inwoners in de leeftijd 5-18 jaar (leerplichtige leeftijd). Op dit moment is het relatief verzuim in Rotterdam (59,10) een stuk hoger dan het gemiddeld in Nederland (26,58) en het G4 gemiddelde (41,99). De achterstand van Rotterdam is mede te verklaren door een lager opgeleide bevolking. Het is de laatste jaren al gelukt om het verzuim terug te dringen (in 2014 was het cijfer 61,65). Doelstelling is een lager relatief verzuim cijfer (55 in 2022), waarmee wij dichter bij het G4 gemiddelde komen. Een effectieve aanpak is afhankelijk van goede samenwerking tussen partijen (scholen, gemeente, hulpverlening, zorg e.a.). Om dit te bewerkstelligen zullen wij onze inzet, gezamenlijk met de scholen verbeteren. In 2018 is gestart met het verzuimprotocol, waarin werkafspraken met de scholen zijn gemaakt. Voor het terugdringen van het verzuim is een goede verzuimadministratie op de scholen cruciaal. Daarom is ook het Regionaal Aanwezigheidsbeleid Audit Team (RAAT) gestart. De doelstelling van RAAT is een kwaliteitsverbetering van de aan- en afwezigheidsregistratie en de verzuimaanpak op scholen.

Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie

Jongeren die met een diploma van school gaan, hebben meer kans op een baan en op succesvol deelnemen aan de maatschappij. Daarom willen wij dat zoveel mogelijk jongeren een startkwalificatie halen. Dit is een diploma havo, vwo of mbo (niveau 2) of hoger. Het cijfer geeft het percentage van het totaal aantal leerlingen voortgezet onderwijs en MBO (12-23 jaar) weer dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat. Op dit moment is het percentage in Rotterdam (3,13%), hoger dan het gemiddelde in Nederland (1,7%) en het G4gemiddelde (2,7%). Doelstelling is een lager percentage (2,82% in 2022), waarmee wij dichter bij het G4 gemiddelde komen. Hiervoor gaan we verder met de uitrol van de regionale vsv-aanpak Regio Rijnmond 2016-2020.

Overzicht baten en lasten

Overzicht van baten en lasten Onderwijs	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	67.104	69.108	67.450	67.450	64.450	64.450
Bijdragen rijk en medeoverheden	65.709	68.418	66.740	66.740	63.740	63.740
Overige opbrengsten derden	1.395	691	710	710	710	710
Lasten exclusief reserves	184.450	199.069	199.710	195.605	194.159	199.390
Apparaatlasten	**13.259**	**14.340**	**14.580**	**14.472**	**14.403**	**14.403**
Inhuur	421	106	109	109	109	109
Overige apparaatslasten	262	379	384	392	392	392
Personeel	12.576	13.855	14.087	13.971	13.902	13.902
Interne resultaat	**61.459**	**64.243**	**69.967**	**76.701**	**77.551**	**77.551**
Interne resultaat	61.459	64.243	69.967	76.701	77.551	77.551
Programmalasten	**109.732**	**120.486**	**115.163**	**104.433**	**102.205**	**107.436**
Financieringslasten	0	500	0	0	0	0
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	10.726	21.464	18.929	15.397	17.506	22.504
Kapitaallasten	112	0	0	0	0	0
Overige programmalasten	-95	0	0	0	0	0
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Sociale uitkeringen	10.628	11.921	11.658	11.881	9.307	9.540
Subsidies en inkomensoverdrachten	88.361	86.600	84.576	77.155	75.391	75.391

Saldo voor vpb en reserveringen	**-117.346**	**-129.961**	**-132.260**	**-128.155**	**-129.709**	**-134.940**
Saldo voor reserveringen	**-117.346**	**-129.961**	**-132.260**	**-128.155**	**-129.709**	**-134.940**
Reserves	212	655	1.847	0	0	0
Onttrekking reserves	212	655	1.847	0	0	0
Vrijval Reserves	0	0	0	0	0	0
Saldo	**-117.134**	**-129.306**	**-130.413**	**-128.155**	**-129.709**	**-134.940**

Baten

De totale baten bestaan met name uit bijdragen van het Rijk voor Onderwijsachterstandenbeleid (OAB).

Lasten

Onderwijsbeleid en leerlingzaken
De middelen onderwijsbeleid dienen ter uitvoering van het onderwijsbeleid “Kansengelijkheid voor elk talent”. Uit deze middelen worden met name subsidies verstrekt voor vroeg- en voorschoolse educatie, schoolontwikkeling, burgerschap en beste leraren. Ook worden middelen besteed aan ouderbetrokkenheid, overgangsmomenten in het onderwijs, loopbaanoriëntatie en leerlingenvervoer. Tevens wordt de inzet van medewerkers van het Jongerenloket en Leerplicht, die werkzaamheden uitvoeren gericht op het voorkomen van verzuim, hieruit bekostigd.

Onderwijshuisvesting
De lasten voor onderwijshuisvesting bestaan voornamelijk uit huurlast voor schoolgebouwen. Ook de inzet op bewegingsonderwijs wordt hieruit betaald.

Reserves

Twee bestemmingsreserves in het kader van het Nationaal Programma Rotterdam Zuid (NPRZ) worden over meerdere jaren ingezet. Het betreft de bestemmingsreserves Leertijduitbreiding en Vakmanschap in zorg, haven en techniek.
In 2016 is een bestemmingsreserve gevormd voor de implementatie van de Harmonisatie VVE. De reserve Harmonisatie VVE wordt volledig in 2020 ingezet.

Meerjarig verloop

Het meerjarig verloop fluctueert.

Enerzijds stijgen jaarlijks de huurlasten voor Onderwijshuisvesting vanwege oplevering van geplande investeringen. Anderzijds dalen de lasten én baten van het Onderwijsbeleid vanaf 2021 vanwege de afloop van de Regio Envelop afspraken (voor het Nationaal Programma Rotterdam Zuid).

Aansluiting voorgaande begroting

Aansluiting met voorgaande begroting (saldo na reservering)	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Oorspronkelijke begroting	-126.807	-131.065	-132.696	-132.671	-132.671
Bijstellingen Omissieregeling 2019	-439	-406	-414	-414	-414
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	-2.060	1.058	4.955	3.377	-1.855
Totaal bijgestelde begroting	**-129.306**	**-130.413**	**-128.155**	**-129.709**	**-134.940**

Onderwijsbeleid en leerlingzaken

Pagina 55

Onderwijsbeleid en leerlingzaken

Bevorderen van kansengelijkheid in het onderwijs

Het stimuleren van een passend, toegankelijk, gedifferentieerd en kwalitatief hoogwaardig onderwijsaanbod in de hele stad

Voldoende goede leraren, pedagogisch medewerkers, schoolleiders en instructeurs

Het verminderen van schooluitval

Ontwikkelingen en voortgang

- Op 31 januari 2019 is het Rotterdamse onderwijsbeleid “Gelijke kansen voor elk talent” vastgesteld. Inmiddels is dit in uitvoering. In de bijbehorende subsidieregeling is onder andere aandacht voor het verkleinen van kwaliteitsverschillen tussen scholen, burgerschap en leraren.
- Naar verwachting is eind dit jaar het actieplan veiligheid in het onderwijs (vmbo, mbo) gereed.
- Om het bereik van de voorschool voor peuters onder de armoedegrens te vergroten worden concrete maatregelen uitgewerkt.
- Met het Primair Passend Onderwijs Rotterdam (PPO) en samenwerkingsverband koers VO is samengewerkt om invulling te geven aan activiteiten met betrekking tot hoogbegaafdheid. Hiervoor is door PPO subsidie aangevraagd bij het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.
- In overleg met het Rotterdamse scholenveld is besloten om 2019 in te richten als dialoogjaar burgerschap. Voor de zomer organiseren we met het scholenveld een werksessie om te kijken of en hoe we tot een breed gedeeld en richtinggevend burgerschapskader in het Rotterdams onderwijs kunnen komen.

Daarnaast worden subsidies voor kleinschalige burgerschapsinitiatieven en deskundigheidsbevordering van leraren en overige onderwijsprofessionals verstrekt.

- Op dit moment vinden gesprekken plaats om een internationale campus te realiseren.
- Het programma van eisen voor dagprogrammering in de Children's Zone is opgesteld in samenwerking met het onderwijsveld. Momenteel worden door scholen, ondersteund door het opgaveteam dagprogrammering, plannen opgesteld om na de zomervakantie te kunnen starten met dagprogrammering.
- Om loopbaanoriëntatie te versterken in het onderwijs zijn er verschillende interventies ontwikkeld, die op de scholen worden uitgevoerd. De gemeente biedt hierbij ondersteuning om deze te implementeren. Inmiddels vinden op steeds meer scholen loopbaanorientatiegesprekken plaats. Daarnaast groeit het aantal carrière startgaranties.
- Voor een goede aansluiting tussen onderwijs en jeugdhulp wordt met de samenwerkingsverbanden passend onderwijs een gezamenlijke opdracht geformuleerd voor het project ‘Stevige basis’ om ervoor te zorgen dat de basis op orde is. De visie op aansluiting van onderwijs en jeugdhulp staat gepland voor oktober 2019. Daarnaast wordt een gemeentelijke visie ontwikkeld op passende kinderopvang, omdat de ontwikkeling van kinderen in de voorschoolse periode van essentieel belang is voor de rest van hun leven.
- Door de G4 thuiszittersaanpak is bij alle betrokken partijen het urgentiebesef en de alertheid toegenomen. Onderwijs- en zorgpartners en leerplicht scherpen hun werkwijzen aan, om zo vroeg mogelijk, samen met ouders, een goed aanbod te realiseren. Dit gebeurt aan de basis, zodra ziekteverzuim of thuiszitten geconstateerd wordt, maar ook waar sprake is van zeer complexe gevallen. In alle gevallen wordt intensief gezocht naar creatieve, passende oplossingen, die leerlingen en hun ouders verder helpen.
- Bij de aanpak voortijdig schoolverlaters is gestart met het monitoren van leerlingen van pro en vso scholen. Ook is een start gemaakt met de samenwerking met partijen uit het domein arbeid en met multidisciplinair werken. De regiopartners monitoren met elkaar het gebruik van het regionale verzuimprotocol voor het mbo. De pilot maatschappelijke Diensttijd (MDT) op Rotterdam Zuid wordt nu voorbereid.
- Om uitval te voorkomen wordt ingezet op preventieve acties (voorlichtingen op school door de leerplichtambtenaar, inzet van projectteam Registratieve Ondersteuning Scholen, deelname aan gebiedsnetwerken, deelname aan zorgoverleggen op school). Daarnaast wordt in 100% van de meldingen ongeoorloofd verzuim actie ondernomen door leerplicht.
- Bij het leerlingenvervoer constateren wij een grote groei. Wij zien een toename van het aantal afgegeven indicaties en stijging van duurdere vormen van vervoer. Er worden meer leerlingen vervoerd en er worden ook meer leerlingen in de duurdere vormen van vervoer vervoerd. Op dit moment worden er maatregelen genomen om de groei terug te dringen.

Wat willen we bereiken

Het nieuwe onderwijsbeleid 2019-2022 “Gelijke kansen voor elk talent” is vastgesteld in de gemeenteraad, inclusief de hierbij horende indicatoren. Aandachtspunten zijn onder meer:

- beter bereik van (doelgroep)peuters in de voorscholen
- grotere kansengelijkheid, door verhogen van de onderwijsresultaten, verminderen van kwaliteitsverschillen van scholen en versterken van de doorgaande leerlijn in het onderwijs
- streven naar de beste leraren voor de klas
- meer aandacht voor burgerschap in het onderwijs

- verbeteren van de samenwerking tussen onderwijs en jeugdzorg
- passend en toegankelijk onderwijs voor alle kinderen, waardoor zij zich maximaal kunnen ontwikkelen

Wat gaan we daar voor doen

- *Uitvoeren van nieuw onderwijsbeleid inclusief indicatoren. Dit is op 31 januari 2019 vastgesteld in de gemeenteraad en start in het schooljaar 2019-2020.*
- Onderzoek naar de mogelijkheid om kosten van de voorschool te beperken voor peuters onder de armoedegrens.
- Stimuleren van de ontwikkeling en behoeften van excellente leerlingen.
- Inzetten op werving, instroom, doorstroom en uitstroom van de lerarenopleidingen.
- Ontwikkelen van een akkoord over jeugdwerkgelegenheid met onderwijs en bedrijfsleven (leerwerkakkoord).
- Ontwikkelen van een werkwijze democratisch burgerschap voor het onderwijsveld.
- Stimuleren en waar mogelijk faciliteren van internationaal onderwijs en instellingen voor toponderwijs.
- Met het Nationaal Programma Rotterdam Zuid (NPRZ) investeert de gemeente samen met onze partners in goed onderwijs en meer lestijd (dagprogrammering).
- Versterking van loopbaanoriëntatie (LOB) in het onderwijs en verstrekking van carrière startgaranties door bedrijven met financiële steun van de Europese Commissie (programma Bridge).
- Voor een goede aansluiting van onderwijs en jeugdhulp zorgen gemeente, schoolbesturen en de samenwerkingsverbanden passend onderwijs dat de basis op orde is. Voor elk kind is er passend onderwijs, een stevige ondersteuningsstructuur op school, een goed pedagogisch klimaat en een vroegtijdige signalering van problematiek.
- Voortzetting van de Taskforce Thuiszitters en de G4 thuiszittersaanpak.
- In regionaal verband doorzetten van de aanpak voortijdig schoolverlaters (vsv).
- Naast zoveel als mogelijk preventieve acties en gesprekken om uitval te voorkomen (door onder andere spreekuur op school, preventieve aanpak terugdringen schoolziekteverzuim) wordt in 100% van de gevallen wettelijke ongeoorloofd verzuimmeldingen actie ondernomen door leerplicht.

Effect indicatoren		2018	2019	2020	2021	2022	2023
Collegetarget 6: Meer kinderen/jongeren bereiken een hoger onderwijsniveau							
Doelgroep peuters	**Streefwaarde**	**89%**	**89%**	**89%**	**89%**	**89%**	
	Realisatie						
Referentie taal	**Streefwaarde**	**55,3%**	**55,8%**	**56,3%**	**56,9%**		
	Realisatie						
Referentie lezen	**Streefwaarde**	**62,4%**	**63,9%**	**65,4%**	**67,4%**		
	Realisatie						
Referentie rekenen	**Streefwaarde**	**35,5%**	**36,2%**	**37%**	**37,8%**		
	Realisatie						

Derde leerjaar VO	**Streefwaarde**	**77%**	**78%**	**79%**	**80%**	**80%**
	Realisatie					
Beroepsbegeleidende leerweg (bbl)	**Streefwaarde**	**14%**	**15,5%**	**17%**	**18%**	
	Realisatie					
Aantal jongeren/kinderen dat langer dan 3 maanden thuiszit zonder passend aanbod van onderwijs- en/of zorg	Streefwaarde	N.v.t.	110 (2018-2019)	55 (2019-2020)	28 (2020-2021)	14 (2021-2022)
	Realisatie					
NPRZ Onderwijsbeleid: Een hogere gemiddelde score op de Centrale Eindtoets	Streefwaarde				531,9 (2021-2022)	531,9 (2021-2022)
	Realisatie					

Toelichting effect indicatoren

De resultaten die in het verleden zijn behaald bij het verhogen van de Rotterdamse onderwijsprestaties geven aan dat we op de goede weg zijn. We weten ook uit tal van onderzoeksrapporten dat het opleidingsniveau in belangrijke mate van invloed is op de toekomstige gezondheid, kansen op werk en andere maatschappelijke situaties waarin mensen verkeren (o.a. SCP, 2018). We streven naar een passend onderwijsniveau voor alle kinderen. Rotterdam heeft de afgelopen jaren een inhaalslag gemaakt, maar we zijn nog niet klaar. Het gemiddelde opleidingsniveau van Rotterdamse leerlingen loopt nog niet in de pas met het niveau in de G4 en/of de rest van Nederland. Het collegetarget is dan ook:

Meer kinderen/jongeren bereiken een hoger onderwijsniveau
Hieronder vallen vier meetbare subtargets voor de verschillende sectoren van de onderwijsportefeuille:

A. Het percentage 3-jarige doelgroeppeuters dat gebruik maakt van het extra aanbod ‘spelen en leren’ blijft minimaal gelijk.
Het percentage 3-jarige Rotterdamse doelgroeppeuters dat gebruik maakt van het extra aanbod ‘spelen en leren’ blijft minimaal gelijk (89% in 2017). Het extra aanbod spelen en leren is het wettelijk verplichte aanbod voorschoolse educatie aan peuters met het risico op een taalachterstand (zogenaamde doelgroeppeuters).

B. Het aantal Rotterdamse basisschoolleerlingen op het streefniveau van de referentieniveaus stijgt in 2021 naar het landelijk gemiddelde van 2017.
De referentieniveaus beschrijven welke basiskennis en -vaardigheden leerlingen moeten beheersen voor taal, rekenen en lezen. Het streven is als volgt:

- voor taal: stijging van 54,9% naar 56,9%
- voor lezen: stijging van 60,9% naar 67,4%
- voor rekenen: stijging van 34,8% naar 37,8%

C. Het percentage leerlingen in het derde leerjaar van het vo dat zit op het niveau van het advies van de basisschool of hoger stijgt van 77% in 2017 naar 80% in 2021.

Eén van de problemen in het onderwijs is de afstroom van leerlingen in het voortgezet onderwijs (leerlingen zakken een niveau in het onderwijs, bijvoorbeeld van havo naar vmbo). Met dit subtarget focussen we op het voorkomen van afstroom.

D. Het aandeel Rotterdamse jongeren dat de beroepsbegeleidende leerweg volgt aan een Rotterdamse mbo-instelling stijgt.
Het aandeel Rotterdamse jongeren dat de beroepsbegeleidende leerweg volgt aan een Rotterdamse mbo-instelling stijgt van 13,5% in 2017 naar 18,0% in 2021.

Aantal jongeren/kinderen dat langer dan 3 maanden thuis zit zonder passend aanbod van onderwijs- en/of zorg
Dit is het totaal aantal jeugdigen van 5-18 jaar dat langer dan 3 maanden thuiszat: of zij een passend aanbod hebben gekregen van onderwijs en/of zorg. In 2017 waren er 221 jeugdigen thuis; toen is niet gemeten of zij passend aanbod hebben gekregen.

NPRZ Onderwijsbeleid: Een hogere gemiddelde score op de Centrale Eindtoets
Het hoofddoel van de pijler school van het NPRZ is hogere onderwijsresultaten. Op dit moment houden we vast aan de cito-eindtoets als indicator, maar de wens is om over te stappen naar betere indicatoren (niet iedere school hanteert de cito eindtoets). Deze indicator zal op termijn worden aangepast. Voorlopig is het doel om de gemiddelde score op de Centrale Eindtoets te verhogen naar 531,9 in schooljaar 2021-2022 (was 530,8 in schooljaar '15-'16).

Prestatie indictoren		2018	2019	2020	2021	2022	2023
Actie leerplichtambtenaar op ongeoorloofd verzuimmelding po en vo	Streefwaarde	100%	100%	100%	100%	100%	
	Realisatie						
Actie leerplichtambtenaar op ongeoorloofd verzuimmelding mbo	Streefwaarde	100%	100%	100%	100%	100%	
	Realisatie						
Alle Rotterdamse vsv-ers zijn in beeld en we werken met hen aan een passende vervolgstap.	Streefwaarde	100%	100%	100%	100%	100%	
	Realisatie						

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Onderwijsbeleid en leerlingzaken	Realisatie 2018	Begroting	Begroting	Raming	Raming	Raming

		2019	2020	2021	2022	2023
Baten exclusief reserves	65.912	68.809	67.144	67.144	64.144	64.144
Bijdragen rijk en medeoverheden	65.701	68.418	66.740	66.740	63.740	63.740
Overige opbrengsten derden	211	391	404	404	404	404
Lasten exclusief reserves	117.568	135.147	135.005	127.688	121.117	121.373
Apparaatlasten	**11.669**	**12.751**	**13.052**	**12.996**	**12.958**	**12.958**
Inhuur	359	106	109	109	109	109
Overige apparaatslasten	226	327	332	340	340	340
Personeel	11.084	12.318	12.611	12.546	12.508	12.508
Interne resultaat	**9.922**	**9.944**	**10.116**	**10.116**	**10.116**	**10.116**
Interne resultaat	9.922	9.944	10.116	10.116	10.116	10.116
Programmalasten	**95.977**	**112.453**	**111.836**	**104.576**	**98.043**	**98.299**
Financieringslasten	0	500	0	0	0	0
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	8.281	19.298	20.689	20.654	18.523	18.545
Kapitaallasten	112	0	0	0	0	0
Overige programmalasten	3	0	0	0	0	0
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Sociale uitkeringen	9.586	11.921	11.658	11.881	9.307	9.540
Subsidies en inkomensoverdrachten	77.995	80.734	79.488	72.041	70.213	70.213
Saldo voor vpb en reserveringen	**-51.656**	**-66.339**	**-67.860**	**-60.544**	**-56.973**	**-57.229**
Saldo voor reserveringen	**-51.656**	**-66.339**	**-67.860**	**-60.544**	**-56.973**	**-57.229**
Reserves	212	655	1.847	0	0	0
Onttrekking reserves	212	655	1.847	0	0	0
Vrijval Reserves	0	0	0	0	0	0
Saldo	**-51.444**	**-65.684**	**-66.014**	**-60.544**	**-56.973**	**-57.229**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen	2019	2020	2021	2022	2023
Begroting 2019	**-60.596**	**-61.417**	**-56.390**	**-55.462**	**-55.462**
Bijstellingen Omissie 2019	**-1.121**	**-1.103**	**-1.111**	**-1.111**	**-1.111**

Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	Categorie					
Bezuiniging innovatie onderwijs	Bezuinigingen/taakstellingen	300	300	300	300	300
Impact investing	Intensiveringen	0	22	22	22	0
Groei leerlingenvervoer	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-4.178	-3.915	-4.138	-1.564	-1.797
Bijstelling Specifieke rijksuitkeringen 2019	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Regio Envelop - Nationaal Programma Rotterdam Zuid (NPRZ)	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Concernhuisvesting	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	87	171	150	188	188
Digitaliseringsagenda	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	49	118	183	221	221
Gemeentefonds Voorschoolse voorziening peuters	Taakmutaties	472	945	1.417	1.417	1.417
Gemeentefonds Beschermd Wonen	Taakmutaties	-18	-18	-18	-18	-18
Indexering	Technische wijzigingen	0	-931	-861	-878	-878
Citylab010	Technische wijzigingen	0	500	500	500	500
Verschuiving apparaatslasten Jongerenloket	Technische wijzigingen	-981	-1.016	-1.016	-1.016	-1.016
Diverse bijstellingen	Technische wijzigingen	302	330	418	428	427
Begroting na wijzigingen		**-65.684**	**-66.014**	**-60.543**	**-56.973**	**-57.229**

Toelichting financiële bijstellingen

Bezuiniging innovatie onderwijs

Ten gunste van het algemene beeld is een bezuiniging verwerkt van structureel € 300 op het innovatiebudget voor het onderwijs. Het innovatiebeleid onderwijs is nog in ontwikkeling, hierdoor zijn er nog geen verplichtingen aangegaan.

Groei leerlingenvervoer

Het budget is structureel verhoogd ter dekking van stijgende kosten van het leerlingenvervoer en vervoer bewegingsonderwijs. De kosten van het leerlingenvervoer zijn mede gestegen door een toename van het aantal afgegeven indicaties en duurder vervoer. Er worden meer leerlingen vervoerd en er worden ook meer leerlingen in de duurdere vormen van vervoer vervoerd (eenpersoons en vierpersoons vervoer). Het financieel knelpunt wordt deels opgelost door maatregelen te nemen gericht op het beperken van de instroom, inzet andere soorten vervoer en bevorderen zelfredzaamheid van de leerlingen. Daarnaast stijgen de kosten voor vervoer bewegingsonderwijs; door toename van het aantal leerlingen in Rotterdam stijgt het aantal leerlingen dat gebruik maakt van vervoer naar de gymzaal of het zwembad.

Bijstelling Specifieke rijksuitkeringen 2019

Het taakveld kent drie specifieke rijksuitkeringen: regeling Onderwijsachterstandenbeleid, Regionale aanpak voortijdig schoolverlaten en Regionale meld- en coördinatiefunctie. Op basis van de rijksbeschikkingen voor 2019 zijn de lasten én baten toegenomen.

Regio Envelop - Nationaal Programma Rotterdam Zuid (NPRZ)

Het rijk stelt in het kader van de Regio Envelop NPRZ voor de komende 4 jaar in totaal € 44 mln ter beschikking voor onderwijs (€ 30 mln voor het taakveld onderwijsbeleid en € 14 mln voor het taakveld onderwijshuisvesting). De baten en lasten worden gecorrigeerd. De meerjarige verdeling is aangepast op basis van het afgesproken bestedingsplan.

Concernhuisvesting

In 2018 heeft een evaluatie en doorontwikkeling van het huisvestingconcept plaatsgevonden. Zie hiervoor het programma overhead en de paragraaf Bedrijfsvoering. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma's en taakvelden.

Digitaliseringsagenda

Via de Digitaliseringsagenda (DA) wordt gezamenlijk gestuurd op het realiseren van de concernbrede digitale ambities. Zie voor een nadere toelichting het programma Overhead en de paragraaf Bedrijfsvoering. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma's en taakvelden. Voor dit taakveld betekent het vanaf 2020 een jaarlijkse bijstelling van €500.

Gemeentefonds Voorschoolse voorziening peuters

De decentralisatie uitkering van het gemeentefonds voor de voorschoolse voorziening van peuters is structureel gedaald (septembercirculaire 2018).

Gemeentefonds Beschermd Wonen

De integratie uitkering van het gemeentefonds Beschermd Wonen is structureel toegenomen (septembercirculaire 2018).

Indexering 2020 en verder

De budgetten zijn vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de voorjaarsnota.

Citylab010

Het budget voor de subsidieregeling CityLab010 bestaat uit deelbudgetten, die verspreid in de begroting zijn terug te vinden. Om de integrale afweging van subsidie-aanvragen te bevorderen, worden de deelbudgetten gebundeld tot één budget.

Verschuiving apparaatslasten Jongerenloket

De wijziging betreft een verschuiving van apparaatslasten tussen overhead en primair proces. Tijdens de omissieregeling zijn functies van het Jongerenloket abusievelijk onder overhead verwerkt. Een technische correctie is hiervoor verwerkt.

Diverse bijstellingen

Dit betreft met name een herverdeling van eerdere taakstellingen.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

- *Gelijke kans voor elk talent*
- *Subsidieregeling Rotterdams Onderwijsbeleid 2019-2020*
- Elke jongere telt
- Nieuwe aanpak VSV 2016 2020 regio Rijnmond
- Staat van het Rotterdamse Onderwijs 2018
- VSV monitor RMC regio Rijnmond
- Wet op het primair onderwijs (WPO)
- Wet op het voortgezet onderwijs (WVO)
- Wet op de expertisecentra (WEC)
- Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB)
- Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHO)
- Leerplichtwet
- Jeugdwet
- Wet passend onderwijs
- Rotterdam Groeit, beleidskader jeugd 2015-2020
- G4 thuiszittersaanpak 2016-2020

Omschrijving taakveld

Binnen het Taakveld Onderwijsbeleid en Leerlingzaken voert de gemeente wettelijke taken uit, zoals leerlingenvervoer, voor- en vroegschoolse educatie (vve), voortijdig schoolverlaten (vsv) en onderwijs aan kinderen van statushouders en asielzoekers. Daarnaast ontwikkelt de gemeente stedelijk beleid – waarvoor ze zowel gemeentelijke als rijksmiddelen inzet - ter verbetering van onderwijsresultaten, kansengelijkheid in het onderwijs, talentontwikkeling, burgerschap, vermindering van het lerarentekort, passend onderwijs en vermindering van schooluitval. Ook voert de gemeente stedelijk beleid uit voor schoolzwemmen.

Onderwijshuisvesting

Pagina 56

Onderwijshuisvesting

De beste basisschool is altijd in de buurt

Evenwichtige spreiding van een kwalitatief goed en gevarieerd onderwijs

Ontwikkelingen en voortgang

Optimalisatie van de kwaliteit en spreiding van het stedelijk aanbod primair onderwijs

Naast de uitvoering van het Integraal Huisvestingsplan 2015-2019 wordt hard gewerkt aan een nieuw Integraal Huisvestingsplan. Hierin zijn de afspraken over het stedelijk aanbod primair onderwijs opgenomen. Het eerste deel waar de ambities en analyses worden geformuleerd is gereed. Momenteel wordt deel 2 uitgewerkt, waarin projecten (nieuwbouw) en maatregelen opgenomen worden.

Herontwerp van het voortgezet onderwijs

Nieuwbouwprojecten die voortkomen uit het convenant Voortgezet Onderwijs Rotterdam Zuid worden voorbereid, om deze op te kunnen leveren in 2023. De gesprekken voor nieuwbouwprojecten op Noord zijn gestart.

Integraal Huisvestingsplan 2015-2019

Gemeenten hebben zorgplicht ten aanzien van de huisvesting van scholen. In 2014 heeft de gemeenteraad het Integraal Huisvestingsplan 2015 -2019 vastgesteld waarin is aangegeven welke projecten (nieuwbouw of renovatie van scholen) zullen worden gerealiseerd. Om het volledige investeringsprogramma uit te kunnen voeren, inclusief huidige (kwaliteits)eisen en rekening houdend met de huidige bouwprijzen, is door het college besloten om eenmalig € 114 mln aan extra investeringskrediet beschikbaar te stellen.

Gymzalen

De gemeente is verantwoordelijk voor het faciliteren van bewegingsonderwijs in kwalitatief goede accommodaties. Een aantal gymzalen verkeert in slechte bouwkundige en functionele staat. Daarnaast neemt het aantal leerlingen in het basisonderwijs toe en zal extra gymcapaciteit in de toekomst nodig zijn. Na het analyseren van de staat van gymzalen en verwacht gebruik is besloten 12 gymzalen te vervangen of te renoveren. Het college heeft besloten om hiervoor eenmalig € 22 mln aan investeringskrediet beschikbaar te stellen.

Wat willen we bereiken

Optimalisatie van de kwaliteit en spreiding van het stedelijk aanbod primair onderwijs

- de beste basisschool is altijd in de buurt
- er is een goede aansluiting op de voorschool
- gemengde wijken hebben gemengde scholen

In de oude stadswijken rond het centrum, Feijenoord, Charlois, Delfshaven, delen van Noord, Crooswijk en delen van Kralingen bevindt zich een groot aantal kleine scholen die er niet altijd in slagen een goede kwaliteit te bieden. Deze worden door steeds meer ouders niet aantrekkelijk gevonden en leiden voor kinderen van kritische ouders tot een vlucht naar scholen in andere wijken. Dit vraagt om een optimalisatie van de spreiding en de kwaliteit van het aanbod over de stad, de beste basisschool in de buurt. Zo bevorderen we kansengelijkheid en sterven we naar vermindering van segregatie.

Herontwerp van het voortgezet onderwijs

- een kwalitatief goed en gevarieerd aanbod is noodzakelijk om ieder kind maximale kansen te bieden
- een maximering van het aantal vo-leerlingen per vo-school draagt bij aan een gezond aanbod aan vo-scholen

In het voortgezet onderwijs hebben de drie grootste schoolbesturen en de gemeente afspraken gemaakt om te komen tot een sterk en gevarieerd aanbod voor alle huidige en toekomstige kinderen op zuid. Dit herontwerp heeft betrekking op kwaliteit, spreiding en omvang van scholen. Ook op noord wordt met de vo-schoolbesturen gewerkt aan versterking van het aanbod.

Integraal Huisvestingsplan 2019-2023

Het opstellen van een Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (IHP) 2019-2023, inclusief nog te ontwikkelen indicatoren, vast te stellen door de gemeenteraad in 2019. In het IHP landen de huisvestingsplannen die gemaakt zijn met de onderwijsinstellingen. Hierbij is extra aandacht voor duurzaamheid bij renovatie en nieuwbouw van schoolgebouwen, zoals het realiseren van groene daken, zonnepanelen en groene schoolpleinen en extra aandacht voor cultuurhistorische waarde van gebouwen.

Wat gaan we daar voor doen

- uitvoeren van onze wettelijke taken: de gemeente heeft een wettelijke zorgplicht ten aanzien van de huisvesting van het primair, voortgezet en het (voortgezet) speciaal onderwijs. Het is een wettelijke plicht om te voorzien in adequate huisvesting (inclusief gymzalen ten behoeve van bewegingsonderwijs)
- de leegstand reduceren
- het aantal kleine scholen in het primair onderwijs verminderen
- alle projecten opgenomen in het Integraal Huisvestingsplan (IHP) 2015-2019 uitvoeren en afronden
- starten met de uitvoering opgenomen in het IHP 2020-2023
- het convenant Voortgezet Onderwijs Rotterdam zuid uitvoeren om het herontwerp van het voortgezet onderwijs te realiseren. Door dit herontwerp ontstaan scholen van gezonde omvang, met aansprekende keuzemogelijkheden voor ouders en leerlingen en wordt zoveel mogelijk leegstand gereduceerd

Effect indicatoren		**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Een gedragen herontwerp primair onderwijs voor de hele stad*	Streefwaarde		Afgerond				

* De indicator gaat over het opstellen van een herontwerp primair onderwijs. Het opstellen van dit plan zal eenmalig gebeuren en in 2019 afgerond zijn.

Prestatie indicatoren		**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Aantal gerealiseerde projecten opgenomen in IHP 2015-2018	Streefwaarde	1	4	8	13	18	
	Realisatie	3	3				
NPRZ Onderwijshuisvesting: start nieuwbouw aantal scholen	Streefwaarde				2		
	Realisatie	-	-				

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Onderwijshuisvesting	**Realisatie 2018**	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**	**Raming 2021**	**Raming 2022**	**Raming 2023**
Baten exclusief reserves	1.192	300	306	306	306	306
Bijdragen rijk en medeoverheden	8	0	0	0	0	0
Overige opbrengsten derden	1.184	300	306	306	306	306

Lasten exclusief reserves	66.882	63.922	64.706	67.917	73.041	78.017
Apparaatlasten	**1.590**	**1.589**	**1.528**	**1.476**	**1.445**	**1.445**
Inhuur	62	0	0	0	0	0
Overige apparaatslasten	36	53	52	52	52	52
Personeel	1.492	1.537	1.476	1.424	1.394	1.394
Interne resultaat	**51.537**	**54.299**	**59.850**	**66.584**	**67.435**	**67.435**
Interne resultaat	51.537	54.299	59.850	66.584	67.435	67.435
Programmalasten	**13.756**	**8.033**	**3.327**	**-143**	**4.161**	**9.137**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	2.445	2.167	-1.760	-5.257	-1.017	3.959
Overige programmalasten	-98	0	0	0	0	0
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Sociale uitkeringen	1.043	0	0	0	0	0
Subsidies en inkomensoverdrachten	10.366	5.866	5.087	5.114	5.178	5.178
Saldo voor vpb en reserveringen	**-65.690**	**-63.622**	**-64.400**	**-67.611**	**-72.735**	**-77.711**
Saldo voor reserveringen	**-65.690**	**-63.622**	**-64.400**	**-67.611**	**-72.735**	**-77.711**
Reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Saldo	**-65.690**	**-63.622**	**-64.400**	**-67.611**	**-72.735**	**-77.711**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Begroting 2019		**-66.211**	**-69.648**	**-76.306**	**-77.209**	**-77.209**
Bijstellingen Omissie 2019		**682**	**697**	**697**	**697**	**697**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Actualisatie Onderwijshuisvesting	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	1.458	5.069	8.731	5.210	1.775
Extra investeringen Onderwijshuisvesting	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	-549	-1.922
Investering gymzalen	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	-168	-336	-504
Digitaliseringsagenda	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	39	95	147	177	177
Indexering 2020 en verder	Technische wijzigingen	0	-975	-1.073	-1.086	-1.086
Correctie indexering gymzalen en zwembaden	Technische wijzigingen	130	130	130	130	**130**

Verschuiving budgetten gymzalen	Technische wijzigingen	246	**246**	246	246	246
Diverse bijstellingen	Technische wijzigingen	35	-15	-15	-15	-15
Begroting na wijzigingen		**-63.622**	**-64.400**	**-67.611**	**-72.735**	**-77.711**

Toelichting financiële bijstellingen

Actualisatie Onderwijshuisvesting

Er is een actualisatie gemaakt van de begroting onderwijshuisvesting op basis van de reeds beschikbare kredietruimte en voortgang van de uitvoering van het investeringsprogramma. Uit de actualisatie blijkt dat er sprake is van een verschuiving van de lasten naar een latere periode. Het overschot komt ten gunste van het algemene beeld.

Extra investeringen Onderwijshuisvesting

Om het volledige investeringsprogramma uit te kunnen voeren, inclusief huidige (kwaliteits)eisen en rekening houdend met de huidige bouwprijzen, is het bestaande krediet voor onderwijshuisvesting niet toereikend. Het college heeft besloten om eenmalig € 114 mln aan extra investeringskrediet beschikbaar te stellen. Dit wordt enerzijds ingezet om lopende projecten te kunnen realiseren en anderzijds om de 4^{e} tranche van het investeringsprogramma te starten. De technische verwerking hiervan vindt plaats door extra budget toe te voegen vanaf begroting 2021.

Investering gymzalen

Een aantal gymzalen is aan het einde van de levensduur en voldoet niet meer aan de functionele eisen. Daarnaast neemt het aantal leerlingen in het basisonderwijs toe en zal extra gymcapaciteit nodig zijn. Gezien de slechte staat zullen 12 gymzalen vervangen/verbouwd moeten worden. Hiervoor is een investeringskrediet van € 22 mln nodig. De investeringen in gymzalen vertalen zich terug in een stijging van de huisvestingslasten.

Digitaliseringsagenda

Via de Digitaliseringsagenda (DA) wordt gezamenlijk gestuurd op het realiseren van de concernbrede digitale ambities. Zie voor een nadere toelichting het programma Overhead en de paragraaf Bedrijfsvoering. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma's en taakvelden.

Indexering 2020 en verder

De budgetten zijn vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de voorjaarsnota 2019.

Correctie indexering gymzalen en zwembaden

Bij de voorjaarsnota is de toegekende indexering op de doorbelasting vanuit programma Sport, Recreatie en Cultuur naar het programma Onderwijs niet op de juiste wijze toegepast. Met deze begrotingswijziging wordt dit gecorrigeerd. Hierdoor vindt er een aanpassing plaats over beide programma's.

Verschuiving budgetten gymzalen

In lijn met de besluitvorming rond de verzelfstandiging van het Sportbedrijf zijn alle gemeentelijke gymzalen en zwembaden in beheer belegd bij het Sportbedrijf, op een aantal objecten na waar specifieke besluitvorming over genomen moest worden. Eind 2018 is het beheer van de gymzalen Villa Vonk en Bonte Koe alsnog neergelegd bij het Sportbedrijf. Met deze correctie worden de budgetten overgedragen van het programma Onderwijs naar het programma Sport, Recreatie en Cultuur.

Diverse bijstellingen

Dit betreft diverse kleine mutaties.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

- Integraal Huisvestingsplan Onderwijs 2015-2019
- Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs Rotterdam 2015
- Wet op het primair onderwijs (WPO)
- Wet op het voortgezet onderwijs (WVO)
- Wet op de expertisecentra (WEC)
- Wet op hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW)

Omschrijving taakveld

De gemeente investeert in toekomstbestendige schoolgebouwen, die bijdragen aan de ontwikkeling van de leerlingen. Het accent ligt bij onderwijshuisvesting op het efficiënt en doelmatig gebruik van onderwijsgebouwen en het beschikbaar stellen van voldoende gymcapaciteit. Belangrijk daarbij zijn:

- een goede spreiding in de stad, zodat kinderen altijd een school in de nabijheid kunnen vinden
- leegstandsreductie, scholen hebben meer m² tot hun beschikking dan op basis van de genormeerde ruimtebehoefte noodzakelijk is, elke m² extra kost ook extra geld

- het terugbrengen van het aantal kleine scholen in het primair onderwijs, want het kost veel extra aandacht en geld om de kwaliteit van het onderwijs op kleine scholen te kunnen realiseren
- verbeteren van het binnenklimaat (fris!) op de scholen. Een goed binnenklimaat zorgt voor betere leerprestaties
- bij de investeringen wordt extra aandacht aan duurzaamheid besteed. Vanaf 2020 worden alleen (bijna) energieneutrale scholen opgeleverd, conform BENG-norm (energieneutraal houdt in dat energieverbruik van het gebouw kleiner of gelijk is aan wat het gebouw zelf opwekt, door bijvoorbeeld zonnepanelen)
- de gemeente investeert in toekomstbestendige schoolgebouwen, die bijdragen aan de ontwikkeling van de leerlingen

Openbare orde en veiligheid

Pagina 57

Openbare orde en veiligheid

Rotterdam wil een veilige stad zijn waar iedereen zich welkom en thuis voelt

TAAKVELD 1

Crisisbeheersing en Brandweer - Regionale veiligheidsactiviteiten

De gemeente Rotterdam neemt deel aan de gemeenschappelijke regelingen Gezamenlijke Brandweer en Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond (VRR). Nadere informatie over deze gemeenschappelijke regelingen is te vinden op de site/pagina van ‘verbonden partijen'.

TAAKVELD 2

Openbare orde en veiligheid - Handhaving en toezicht

Het bevorderen van naleving van wet- en regelgeving, het vergroten van het veiligheidsgevoel op straat en het verhogen van de kwaliteit van de buitenruimte

TAAKVELD 3

Openbare orde en veiligheid – Veiligheid

Rotterdam wil een veilige stad zijn waar iedereen zich welkom en thuis voelt

TAAKVELD 4
Verkeer en vervoer - Bereikbaarheid

Optimaal gebruik maken van de infrastructuur van Rotterdam en eventuele verstoringen snel oplossen door toezicht te houden op het gebruik van civieltechnische kunstwerken (bruggen, sluizen, Maastunnel). Op die manier wordt de bereikbaarheid en de verkeersveiligheid van de stad vergroot

Omschrijving programma

Samen met partners, bewoners en ondernemers werkt het college aan het minimaal handhaven van het huidige veiligheidsniveau en versterking waar het nodig is.

Voor de brandweerzorg, rampenbestrijding, crisisbeheersing en de geneeskundige zorg neemt de gemeente deel aan de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond (VRR). Daarnaast neemt de gemeente deel aan de gemeenschappelijke regeling Gezamenlijke Brandweer, samen met bedrijven uit het Rotterdamse havengebied die een brandweeraanwijzing hebben.
Tot dit programma behoren naast toezicht op en handhaving van wet- en regelgeving door boa's en wijkbeheerders ook de taken op het gebied van cameratoezicht en de meldkamer. Aanvullend hierop omvat het programma eveneens het houden van toezicht op en het bedienen van civieltechnische kunstwerken zoals bruggen, sluizen en Maastunnel.

BBV-indicatoren

Beschrijving BBV-indicator	Eenheid			Bron
Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 jongeren	Realisatie	177 (2017)	Bureau Halt
Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	Realisatie	4,2 (2018)	CBS
Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	Realisatie	**8,6 (2018)**	CBS
Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	Realisatie	3,2 (2018)	CBS
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	Realisatie	7,9 (2018)	CBS

Toelichting BBV-indicatoren

Op basis van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeente (BBV) zijn voor het taakveld Veiligheid de boven genoemde BBV-indicatoren opgenomen. Er zijn geen streefwaarden aan toegevoegd, aangezien aan het wijkprofiel Rotterdam al doelstellingen zijn verbonden. Het meest recente Wijkprofiel is beschikbaar op de gemeentelijke website.

De BBV-indicatoren zijn te raadplegen op www.waarstaatjegemeente.nl

Overzicht baten en lasten

Overzicht van baten en lasten Openbare orde en veiligheid	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	9.528	9.907	7.735	7.741	7.440	7.440
Bijdragen rijk en medeoverheden	4.811	4.335	2.646	2.647	2.343	2.343
Overige opbrengsten derden	4.715	5.572	5.089	5.094	5.097	5.097
Overige baten	1	0	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	138.499	147.751	148.741	149.724	149.371	149.381
Apparaatlasten	**58.836**	**65.395**	**64.737**	**64.159**	**63.829**	**63.838**
Inhuur	4.343	3.121	1.036	1.036	1.036	1.036
Overige apparaatslasten	1.007	1.289	-422	-482	-642	-633
Personeel	53.485	60.985	64.123	63.604	63.435	63.435
Interne resultaat	**724**	**-268**	**-505**	**-505**	**-505**	**-620**
Interne resultaat	724	-268	-505	-505	-505	-620
Programmalasten	**78.940**	**82.625**	**84.510**	**86.070**	**86.047**	**86.162**
Financieringslasten	0	0	0	0	0	0
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	15.103	17.385	17.963	19.643	19.925	20.050
Kapitaallasten	538	453	858	743	441	431
Overige programmalasten	65	138	138	138	138	138
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Sociale uitkeringen	0	0	0	0	0	0
Subsidies en inkomensoverdrachten	63.234	64.649	65.551	65.546	65.543	65.543
Saldo voor vpb en reserveringen	**-128.971**	**-137.845**	**-141.006**	**-141.983**	**-141.931**	**-141.941**
Saldo voor reserveringen	**-128.971**	**-137.845**	**-141.006**	**-141.983**	**-141.931**	**-141.941**
Reserves	1.108	100	0	0	0	0
Onttrekking reserves	1.107	100	0	0	0	0
Vrijval Reserves	0	0	0	0	0	0
Saldo	**-127.864**	**-137.745**	**-141.006**	**-141.983**	**-141.931**	**-141.941**

Baten

De baten bestaan uit opbrengsten van huisvuil- en andere bestuursrechtelijke boetes, zoals boetes voor illegaal aangebrachte sandwichborden, te lang geparkeerde caravans en aanhangwagens en verkeerd geparkeerde fietsen. Daarnaast zijn er legesopbrengsten uit het verlenen van horeca- en evenementenvergunningen.

Lasten

De lasten voor het onderdeel Veiligheid bestaan uit kosten voor de bestrijding woonoverlast, het gemeentelijk cameratoezicht en werkzaamheden voor het programma Veilig Ondernemen, voor het bevorderen van de veiligheidsbeleving, stadsmariniers, terugdringen High Impact Crime (HIC), bestrijding van woninginbraken, voor het beleid over en het uitgeven van evenementen- en horecavergunningen, voor tegengaan van ondermijnende criminaliteit en de aanpak van jeugdoverlast. De gemeente geeft aan de RET een subsidie voor de inzet van OV surveillanten. Vanuit het coalitieakkoord is er vanaf 2019 vooral extra geld beschikbaar voor ondermijning, cameratoezicht, cybercrime en kansarme wijken, zoals Bospolder-Tussendijken en Zuid. De lasten voor Toezicht en Handhaving bestaan grotendeels uit de personeelskosten voor de stadswachten die verantwoordelijk zijn voor onder meer het wijkgerichte toezicht, naleving van drank- en horeca- en taxiwetgeving, de pandenaanpak voor bestrijding van woonoverlast, het toezicht op de Maastunnel, het gemeentelijk cameratoezicht, de beveiliging van gemeentelijke gebouwen en voor de brug- en sluiswachters.

Aansluiting voorgaande begroting

Tabel aansluiting voorgaande begroting

Aansluiting met voorgaande begroting (saldo na reservering)	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Oorspronkelijke begroting	-132.722	-134.976	-135.671	-135.974	-135.974
Bijstellingen Omissieregeling 2019	-3.430	-3.360	-3.412	-3.412	-3.412
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	-1.593	-2.670	-2.901	-2.546	-2.555
Totaal bijgestelde begroting	**-137.745**	**-141.006**	**-141.983**	**-141.931**	**-141.941**

Crisisbeheersing en Brandweer - Regionale veiligheidsactiviteiten

Pagina 58

Crisisbeheersing en Brandweer - Regionale veiligheidsactiviteiten

De gemeente Rotterdam neemt deel aan de gemeenschappelijke regelingen Gezamenlijke Brandweer en Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond (VRR)

Ontwikkelingen en voortgang

De doelstellingen van het taakveld zoals opgenomen onder “wat willen we bereiken” en “wat gaan we daarvoor doen” zijn nog actueel. Er zijn geen ontwikkelingen die aanleiding geven tot het vermelden van afwijkingen in het beoogde effect of onze inspanningen.

Wat willen we bereiken

De gemeente Rotterdam neemt deel een de gemeenschappelijke regelingen Gezamenlijke Brandweer en Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond (VRR)

Wat gaan we daar voor doen

De gemeente Rotterdam neemt deel aan de gemeenschappelijke regelingen Gezamenlijke Brandweer en Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond (VRR)

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Crisisbeheersing en Brandweer - Regionale veiligheidsactiviteiten	**Realisatie 2018**	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**	**Raming 2021**	**Raming 2022**	**Raming 2023**
Baten exclusief reserves	5.100	5.531	3.992	3.997	4.001	4.001
Bijdragen rijk en medeoverheden	4.133	3.487	1.942	1.942	1.943	1.943
Overige opbrengsten derden	966	2.044	2.050	2.055	2.058	2.058
Lasten exclusief reserves	60.560	62.416	64.457	64.463	64.468	64.468
Apparaatlasten	**3.281**	**2.754**	**1.744**	**1.744**	**1.744**	**1.744**
Inhuur	1.778	974	94	94	94	94
Overige apparaatslasten	-12	0	0	0	0	0
Personeel	1.515	1.780	1.650	1.650	1.650	1.650
Interne resultaat	**208**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Interne resultaat	208	0	0	0	0	0
Programmalasten	**57.071**	**59.663**	**62.713**	**62.720**	**62.725**	**62.725**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	2.360	4.151	4.945	4.951	4.956	4.956
Kapitaallasten	28	27	0	0	0	0

Overige programmalasten	4	0	0	0	0	0
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Subsidies en inkomensoverdrachten	54.679	55.485	57.769	57.769	57.769	57.769
Saldo voor vpb en reserveringen	**-55.461**	**-56.885**	**-60.465**	**-60.466**	**-60.468**	**-60.468**
Saldo voor reserveringen	**-55.461**	**-56.885**	**-60.465**	**-60.466**	**-60.468**	**-60.468**
Saldo	**-55.461**	**-56.885**	**-60.465**	**-60.466**	**-60.468**	**-60.468**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Begroting 2019		**-56.885**	**-58.620**	**-58.621**	**-58.622**	**-58.622**
Bijstellingen Omissie 2019		**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Indexering 2020 en verder (VRR Brandweer)	Technische wijzigingen	0	-1.845	-1.845	-1.845	-1.845
Begroting na wijzigingen		**-56.885**	**-60.465**	**-60.466**	**-60.468**	**-60.468**

Toelichting financiële bijstellingen

Indexering 2020 en verder (VRR en Brandweer)

Er is vanaf 2020 een indexering doorgevoerd over de bijdragen van Rotterdam aan de Veiligheidsregio Rotterdam Rijnmond en het Openbaar Lichaam Gezamenlijke Brandweer. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de voorjaarsnota.

Omschrijving taakveld

De gemeente Rotterdam neemt deel aan de gemeenschappelijke regelingen Gezamenlijke Brandweer en Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond (VRR). De Wet Veiligheidsregio's bepaalt dat de colleges van burgemeester en wethouders verantwoordelijk zijn voor de organisatie van de brandweerzorg, rampenbestrijding, crisisbeheersing en de geneeskundige zorg. Deelnemers aan de gemeenschappelijke regeling Gezamenlijke Brandweer zijn de gemeente Rotterdam en bedrijven uit het Rotterdamse havengebied met een brandweeraanwijzing. Deze bedrijven zijn verenigd binnen de Coöperatieve Industriële Brandweerzorg U.A. (CIBUA).

De gemeente Rotterdam neemt verder deel aan de volgende samenwerkingsverbanden voor de veiligheid in de regio:

- het Veiligheidshuis Rotterdam-Rijnmond (VHRR). In het Veiligheidshuis komen de justitie-, zorg en bestuurlijke keten samen. Onder één dak werkt de VHRR samen aan de persoonsgerichte aanpak van overlastgevende personen en verdachten van strafbare feiten
- de VeiligheidsAlliantie regio Rotterdam (VAR) is een samenwerkingsverband van 32 gemeenten, de politie en het Openbaar Ministerie binnen de eenheid Rotterdam
- het RIEC (Regionaal Informatie en Expertise Centrum) en het LIEC (Landelijk Informatie en Expertise Centrum) ondersteunen de gemeente bij de aanpak van georganiseerde criminaliteit
- het Burgernet faciliteert onder andere de app die functioneert bij diefstal of inbraak, doorrijden na een aanrijding, beroving en bij vermiste personen. De app vraagt burgers om uit te kijken en te helpen

Openbare orde en veiligheid - Handhaving en toezicht

Openbare orde en veiligheid - Handhaving en toezicht

Het bevorderen van naleving van wet- en regelgeving, het vergroten van het veiligheidsgevoel op straat en het verhogen van de kwaliteit van de buitenruimte

Ontwikkelingen en voortgang

Nieuwe ambities

Wij hebben nieuwe ambities geformuleerd om de stad schoon te houden en schoner te krijgen. Deze ambities zijn opgenomen in het programma ‘In de bak’. Hierin staan ook de inspanningen van de handhavers om deze ambities te realiseren.

Handhavers gebruiken bodycams

Een vijftigtal handhavers is in pilotvorm uitgerust met bodycams. De pilot startte op 15 november 2018 en loopt een jaar, verdeeld in
tranches over meerdere gebieden. In het vierde kwartaal van 2019 zijn de resultaten van de pilot gereed. Deze zullen uitwijzen wat het effect van de bodycams is op het veiligheidsgevoel van handhavers en Rotterdammers.

Aanpak straatintimidatie

De strafbaarstelling en handhaving op straatintimidatie in 2018 is dit voorjaar geëvalueerd en gedeeld met de raad. De handhaving zetten wij onverminderd door, waarbij we ook cameratoezicht inzetten om de pakkans te vergroten.

Toepassing van meer bevoegdheden door handhavers

De gemeente Rotterdam is betrokken bij een initiatief van het ministerie van Justitie en Veiligheid om pilots op te zetten voor de toepassing van meer bevoegdheden door handhavers.

Flying Squads vergroten pakkans

Op 9 april 2019 is de gemeente begonnen met de inzet van Flying Squads. Dit is een intensieve samenwerking tussen cameratoezicht, de
gemeentelijke meldkamer en handhavers. Deze samenwerking start in twee straten waarin handhavers direct meldingen van overlast of overtredingen krijgen van cameratoezicht en de meldkamer en direct in actie kunnen komen. Met deze samenwerking werken we slimmer en vergroten we zo de pakkans.

Handhavers en politie versterken de samenwerking

Dit jaar zijn handhavers en de politie gestart met het project ‘Versterking samenwerking’. Dit project moet bestaande samenwerking tussen handhavers en politie versterken en ook leiden tot nieuwe en effectievere vormen van samenwerking. Dit project is gestart met een
benchmark. Hierbij zijn handhavers en politieagenten op operationeel niveau bevraagd op de onderlinge samenwerkingsverbanden, wat zij daarin positief vinden en waar ruimte voor verbetering ligt.

Wat willen we bereiken

Rotterdam is de afgelopen jaren veiliger geworden, deze trend willen we doorzetten zodat op langere termijn alleen nog maar veilige wijken zijn in Rotterdam.

Handhavers zijn goed getraind en uitgerust met voldoende bevoegdheden en de juiste middelen, zoals bodycams, zodat zij hun werk veilig, effectief en efficiënt kunnen doen.

Wat gaan we daar voor doen

Rotterdam is de afgelopen jaren veiliger geworden, deze trend willen we doorzetten zo dat op langere termijn alleen nog maar veilige wijken zijn in Rotterdam

- Uitvoering geven aan het handhaven van het gemeentelijk beleid; zoals op jeugdoverlast, woonoverlast, illegale bewoning, milieudelicten, straatintimidatie, ondermijning en agressieve honden.
- Optreden tegen vervuiling van de stad. Bijvoorbeeld door te handhaven op het verkeerd aanbieden van huisvuil en bedrijfsafval, handhaven op hondenpoep en het achterlaten van zwerfvuil.
- Toezien op naleving van de Taxiverordening en drank en horecawet- en regelgeving.
- Bijdragen aan de bereikbaarheid van de stad door te handhaven op hinderlijk en foutparkeren, de inzet van verkeersregelaars en het wegslepen van hinderlijk en/of gevaarlijk geparkeerde voertuigen.
- Cameratoezicht, zowel vast als mobiel, uitbreiden. Handhaving en Cameratoezicht vormen samen de ogen en oren van de stad. De toepassing van cameratoezicht wordt geïntensiveerd ten behoeve van leefbaarheid van de stad. Voor slim beheer van de buitenruimte wordt de uitbreiding van toepassingsmogelijkheden van cameratoezicht onderzocht. De gemeentelijke meldkamer is daarbij het communicatieknooppunt voor de handhavers, politie en andere hulpdiensten.

Handhavers zijn goed getraind en uitgerust met voldoende bevoegdheden en de juiste middelen, zoals bodycams, zodat zij hun werk veilig en efficiënt kunnen doen

- Handhavers steeds meer wijkgericht en informatiegestuurd inzetten en daardoor aanwezig zijn op de plekken en tijdstippen waar dit het meest noodzakelijk is. Om dit optimaal te ondersteunen wordt een nieuw handhavings- en informatiesysteem ontwikkeld.
- Als gemeente Rotterdam, gezamenlijk met de G4 en de VNG, ons sterk maken voor meer bevoegdheden en flexibelere inzet van handhavers.
- Een pilot uitvoeren met bodycams voor de handhavers. Bij een positieve uitkomst van deze pilot wordt het gebruik van bodycams voortgezet.

Algemeen

- Mensen aanspreken op hun verantwoordelijkheden en, indien dit nodig is, handhavend optreden. Toezicht en Handhaving is actief en zichtbaar aanwezig in de buitenruimte. Dit wordt gedaan in nauwe samenwerking met partners als politie, bewoners en ondernemers.

- Vanuit gastheerschap contact leggen met bewoners, ondernemers en bezoekers. Handhavers zijn het visitekaartje van de stad, ook bij evenementen.

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Openbare orde en veiligheid - Handhaving en toezicht	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	1.702	1.307	1.409	1.409	1.409	1.409
Bijdragen rijk en medeoverheden	75	48	0	0	0	0
Overige opbrengsten derden	1.626	1.259	1.409	1.409	1.409	1.409
Overige baten	1	0	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	34.322	42.671	41.559	41.596	41.316	41.325
Apparaatlasten	**32.126**	**39.386**	**38.392**	**38.152**	**37.870**	**37.879**
Inhuur	948	1.160	330	330	330	330
Overige apparaatslasten	893	1.029	-658	-693	-854	-845
Personeel	30.284	37.196	38.720	38.515	38.394	38.394
Interne resultaat	**-757**	**-527**	**-654**	**-654**	**-654**	**-654**
Interne resultaat	-757	-527	-654	-654	-654	-654
Programmalasten	**2.953**	**3.813**	**3.821**	**4.098**	**4.099**	**4.099**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	2.466	3.268	3.285	3.668	3.961	3.961
Kapitaallasten	419	407	398	293	0	0
Overige programmalasten	60	138	138	138	138	138
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Subsidies en inkomensoverdrachten	8	0	0	0	0	0
Saldo voor vpb en reserveringen	**-32.620**	**-41.365**	**-40.150**	**-40.187**	**-39.907**	**-39.916**
Saldo voor reserveringen	**-32.620**	**-41.365**	**-40.150**	**-40.187**	**-39.907**	**-39.916**
Saldo	**-32.620**	**-41.365**	**-40.150**	**-40.187**	**-39.907**	**-39.916**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen	2019	2020	2021	2022	2023

Begroting 2019		**-32.733**	**-32.809**	**-33.086**	**-33.087**	**-33.087**
Bijstellingen Omissie 2019		**-3.202**	**-2.191**	**-2.191**	**-2.191**	**-2.191**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Opgave schoon, heel en veilig	Bezuinigingen/taakstellingen	0	869	913	978	978
Bijdrage dekking inzet handhavers	Intensiveringen	109	109	109	109	109
Impact investing	Intensiveringen	0	9	9	9	0
Koers levendige stad	Intensiveringen	-3.150	-3.500	-3.500	-3.500	-3.500
Concernhuisvesting	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	130	256	224	281	281
Digitaliseringsagenda	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	564	1.018	1.275	1.434	1.434
Verhoging baten als gevolg van inzet diverse activiteiten	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	0	128	128	128	128
Indexering 2020 en verder	Technische wijzigingen	0	-1.194	-1.195	-1.195	-1.195
Toezicht Doorontwikkeling 2.1	Technische wijzigingen	-2.743	-2.866	-2.895	-2.895	-2.895
Diverse bijstellingen	Technische wijzigingen	-340	21	22	22	22
Begroting na wijzigingen		**-41.365**	**-40.150**	**-40.187**	**-39.907**	**-39.916**

Toelichting financiële bijstellingen

Opgave schoon, heel en veilig

Voor 2020 en volgende, ligt er een opgave om de werkzaamheden met betrekking op onder andere dit taakveld, uit te voeren met minder middelen. Het aandeel van dit taakveld in de totale opgave bedraagt vooralsnog € 869 in 2020 oplopend tot € 978 in 2022. De opgave gaat effect hebben op de uitvoering van de werkzaamheden in de stad. De invulling van de opgave wordt nog nader uitgewerkt, gedacht kan worden aan het terugbrengen van servicenormen, bezien van differentiatie naar gebieden of minder inzet en onderhoud. Nadere uitwerking en allocatie van deze mutatie vindt plaats bij de Begroting 2020.

Bijdrage dekking inzet handhavers

Vanuit dit taakveld is een voorlopige bijdrage aan de uitbreiding van het aantal handhavers geleverd. Nadere uitwerking en allocatie van deze bijdrage vindt plaats bij de Begroting 2020.

Koers levendige stad

De Stad Rotterdam groeit in hoog tempo en is onderhevig aan veranderingen en trends. De gemeente Rotterdam staat voor de opgave om de publieke waarde van de buitenruimte te behouden en te verhogen in een steeds complexer en dynamischer wordende omgeving in een context van toenemende druk op de buitenruimte. De

groeiende opgave is het afgelopen decennium eerst gepaard gegaan met een krimpende handhavingsorganisatie en vervolgens is de roep om meer of andere inzet deels ingevuld met uitbreiding van structurele capaciteit, deels op ad hoc basis ingevuld en op vraag gestuurd. Zo is het aantal bijzondere handhavingstaken (waaronder straatintimidatie, jeugdhandhavers, GIT, handhavingsteam Schoon) toegenomen en het aantal camera's voor toezicht in de buitenruimte gegroeid van 281 in 2010 tot ruim 450 in 2018, steeds op basis van incidenten of (bestuurlijke) vraag. Gezien de ontwikkelingen en de groei van de stad is een structurele uitbreiding met 50 fte nodig. Daarmee kan een toekomstbestendige inzet op het huidige en toekomstige takenpakket (onder andere naastplaatsingen) gegarandeerd worden, met voldoende aandacht voor de uiteenlopende taken.

Concernhuisvesting

Voor Concernhuisvesting worden meerjarig extra middelen beschikbaar gesteld, voor een toelichting zie programma Overhead en paragraaf Bedrijfsvoering. Dit leidt tot een begrotingsbijstelling van € 2,8 mln in 2019, oplopend tot € 6,1 mln in 2022. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma's en taakvelden. Voor dit taakveld betekent het een bijstelling van € 130 in 2019, oplopend tot € 281 in 2022.

Digitaliseringsagenda

Via de Digitaliseringsagenda (DA) wordt gezamenlijk gestuurd op het realiseren van de concernbrede digitale ambities. Zie voor een nadere toelichting het programma Overhead en de paragraaf Bedrijfsvoering. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma's en taakvelden. Voor dit taakveld betekent het een bijstelling van € 564 in 2019, oplopend tot € 1.434 in 2022.

Verhoging baten als gevolg van inzet diverse activiteiten

Het genereren van meer baten door werkzaamheden kostendekkend te maken.

Indexering 2020 en verder

De budgetten zijn vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de voorjaarsnota.

Toezicht doorontwikkeling 2.1

De kosten van de meldkamer worden middels een zuiverdere methodiek toegerekend aan de taakvelden waar de werkzaamheden betrekking op hebben. Dit leidt tot een budgetneutrale verschuiving tussen taakvelden.

Diverse bijstellingen
Op diverse budgetten zijn er kleinere bijstellingen gedaan.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

- Algemene plaatselijke verordening Rotterdam
- Afvalstoffenverordening Rotterdam 2009
- Wet administratiefrechtelijke handhaving verkeersvoorschriften (Wet 'Mulder')
- Visie Stadswachten Vertrouwd op Straat
- Programma In de bak. Naastplaatsingen 2019-2022
- Schoon Genoeg! Rotterdams offensief tegen zwerfvuil
- Horecanota 2017-2021

Omschrijving taakveld

Het taakveld Toezicht en Handhaving draagt bij aan de veiligheid en leefbaarheid in wijken. Vanwege de verdichting van de stad, groeit de druk op de buitenruimte en neemt het belang van het bevorderen van naleving van wet- en regelgeving toe.

Dit Rotterdamse taakveld is onderdeel van het programma Openbare orde en veiligheid en betreft de gemeentelijke taken op het gebied van:

- toezicht en handhaving openbare orde, BOA's
- veilige woon- en leefomgeving

De verdichting van de stad zorgt onder andere voor meer (woon)overlast, meer (bedrijfs)afval, vollere parken en meer verkeer en drukte in de stad. Hierdoor zal de druk op Handhaving en Toezicht toenemen.

Openbare orde en veiligheid - Veiligheid

Pagina 60

Openbare orde en veiligheid - Veiligheid

Rotterdam wil een veilige stad zijn waar iedereen zich welkom en thuis voelt

Ontwikkelingen en voortgang

Vuurwerk

De Algemene Plaatselijke Verordening Rotterdam 2012 is in verband met de invoering van een vuurwerkverbod en aanwijzen vuurwerkzones gewijzigd. Het voorstel tot wijziging is met een amendement van de VVD aangenomen. Voordat het college besluit tot de aanwijzing van vuurwerkzones wordt het concept-besluit aan de gemeenteraad voorgelegd.

Openbaar vervoer

Uit de resultaten van het van het jaarlijkse OV-reizigerstevredenheidonderzoek over 2018 blijkt het volgende. Reizigers in Rotterdam en omstreken geven het vervoer van de RET in 2018 een 7,8. Dat is 0,1 punt hoger dan het landelijke gemiddelde vorig jaar gaven reizigers de RET een 7,7. Het reizigersoordeel over veiligheid in het OV (subcategorie) is wederom gestegen; voor de metro een 7,5 en voor de tram een 7,9 (zie tabel).

Metro	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**
Veiligheid algemeen	7,1	7,2	7,1	7,3	7,3	7,5
Tram	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**
Veiligheid algemeen	7,4	7,5	7,6	7,7	7,7	7,9

Evenementenvergunningen

De raad heeft door een motie verzocht een onderzoek te doen naar de voor- en nadelen van een extra toe te voegen categorie tussen de A en B evenementenvergunningen. De burgemeester heeft op basis van de uitkomsten van dit onderzoek om een experiment uit te voeren met een extra toe te voegen evenementenvergunningencategorie, namelijk: de A+ vergunning.
Met de A+ vergunning wordt mogelijk gemaakt dat evenementen die meer invloed hebben op het woon- of leefklimaat, maar niet per definitie meer veiligheidsrisico's met zich meebrengen, meer advies op maat en begeleiding krijgen gedurende de vergunningenprocedure. Het experiment wordt uitgevoerd in de periode van 1 mei 2019 tot en met 31 oktober 2019. De pilot wordt nauw gemonitord en aan het einde van dit jaar geëvalueerd.

Beveiliging Moskeeën

Naar aanleiding van een motie van DENK zal een nieuw project worden gestart op gebied van de veiligheid van islamitische religieuze organisaties. Allereerst wordt het vorige project geëvalueerd en wordt behoefte gepeild onder de organisaties, daarna zullen nieuwe activiteiten worden ingezet. Het budget wat hiervoor nodig is zal binnen de bestaande begroting gevonden worden.

Ondermijning (en drugscriminaliteit)

Mede vanwege de haven is Rotterdam een schakelpunt van invoer, doorvoer en handel van cocaïne en andere drugs. Zeer regelmatig treft de politie vuurwapens, verdovende middelen, versnijdingsmiddelen en flinke geldbedragen in panden en auto's aan. De driehoek en de Douane hebben door de Erasmus Universiteit een onderzoek laten uitvoeren naar de aard en aanpak van drugscriminaliteit in de haven. Dit onderzoek is eind mei 2019 opgeleverd en de inzichten zullen gebruikt worden de aanpak van ondermijning. Een belangrijke conclusie is dat de samenwerking tussen publieke en private partners verder versterkt moet worden. Dankzij de extra versterkingsmiddelen van het Rijk (Ondermijningsfonds) en de extra middelen die door de raad beschikbaar zijn gesteld voor de aanpak van ondermijnende criminaliteit (coalitieakkoord), wordt ingezet op de versterking van de integrale benadering van de drugscriminaliteit in de haven.

In het kader van een pilot rond ondermijning heeft de gemeente meldingen van Meld Misdaad Anoniem (MMA) ontvangen. Tot en met oktober zijn in totaal 480 meldingen ontvangen, waarvan 295 over drugs. Naar aanleiding hiervan zijn integrale acties ingezet.
Omdat drugscriminaliteit regio-overstijgend is, gaan we op dit gebied nog intensiever samenwerken met Amsterdam, Utrecht en Den Haag, maar ook met Antwerpen.

Per 1 september 2018 is de vergunningplicht voor de autoverhuurbranche in de Spaanse polder ingevoerd. Uit een analyse van de politie blijkt dat de autoverhuurbranche in het gebied een ernstig gevaar vormt voor het faciliteren van (ondermijnende) criminaliteit.

Mede naar aanleiding van Rotterdamse voorbeelden is met ingang van 1 januari 2019 de Opiumwet gewijzigd (Stb. 2018, 481). De wet geeft de burgemeester de bevoegdheid om een pand te sluiten als daar voorwerpen of

stoffen worden aangetroffen die duidelijk bestemd zijn voor het telen of bereiden van drugs. Denk daarbij aan bepaalde apparatuur, chemicaliën en versnijdingsmiddelen. Het Rotterdamse beleid is hierop aangepast.

Vertrouwen politie

In de Rotterdamse Veiligheidsmonitor, de enquête behorende bij het wijkprofiel, zijn vragen toegevoegd met betrekking tot het vertrouwen in de politie. De enquête wordt in 2019 afgenomen en de resultaten zullen eind 2019 beschikbaar zijn. De driehoek en de wethouder Integratie hebben besloten om hun gesprekken met jongeren en de politie voort te zetten.

Tot slot: de financiële wijzigingen bij dit taakveld zullen waar nodig bij begroting nader worden toegelicht.

Wat willen we bereiken

Betrokken stad

De Rotterdammer en de Rotterdamse ondernemers meer structureel betrekken bij beleid en uitvoering. Van consultatie en inspraak naar meer coproductie en co-creatie

Weerbare stad

De overheid zorgt voor handhaving van de rechtsorde en de openbare orde. Dit is van belang voor het versterken van de stabiliteit van een goed functionerende samenleving

Stad in balans

Een veilig leef- en uitgaansklimaat in Rotterdam, waarin bewoners en bezoekers zich vrij kunnen bewegen en kinderen veilig kunnen opgroeien. Tegelijkertijd zet het college in op het voorkomen van inmenging vanuit criminaliteit en op vermindering van overlast.

Wat gaan we daar voor doen

Betrokken stad

- **In gesprek met Rotterdammers**
  De leden van het college en de medewerkers van de gemeente gaan veelvuldig in gesprek met bewoners en ondernemers in de wijken. Die gesprekken gaan over de vraagstukken en mogelijkheden in de wijken.

- **Bewonersparticipatie**
  De gemeente zet instrumenten voort als Buurt bestuurt, Buurtpreventie, bijeenkomsten met senioren en

Stuurgroep Veilig in de Wijk. Nieuwe vormen van deelname via sociale media zorgen voor nieuwe kansen en mogelijkheden.

- **Betrouwbare en zichtbare overheid**
  De medewerkers van de gemeente zijn zichtbaarder in de wijken aanwezig. De gemeente streeft naar meer continuïteit van de medewerkers in de wijken, zodat er steeds meer bekende gezichten in de wijk te zien zijn.

Weerbare stad

- **Ondermijnende criminaliteit**

In het coalitieakkoord is opgenomen dat de gemeente de komende periode de aanpak van ondermijnende criminaliteit intensiveert. In Rotterdam pakt de gemeente ondermijnende criminaliteit integraal aan, dat wil zeggen met de partners van het Regionaal Informatie en Expertise Centrum (RIEC), zoals politie, Openbaar Ministerie en de Belastingdienst. De problematiek blijkt taai, complex en omvangrijk. De gemeente investeert om meer zicht te krijgen op de achterliggende criminele structuren en nieuwe fenomenen, en investeert tevens in de aanpak daarvan. Er is inzet in zowel de gebieden Rotterdam-Zuid als de Spaanse Polder, en breder in de stad, zoals in Rotterdam-West en de haven. Wat de thema's betreft gaat het om de aanpak van drugscriminaliteit, financieel-economische delicten, fraude met vastgoed, mensenhandel en Outlaw Motor Gangs. Samen met de partners werkt de gemeente aan het voorkomen, signaleren en aanpakken van ondermijnende criminaliteit. Ook stimuleert de gemeente positieve ontwikkelingen. De verschillende gemeentelijke disciplines worden versterkt. Dit zal leiden tot de toenemende inzet van bijbehorende bevoegdheden en bestuurlijke instrumenten. Daarnaast zet de gemeente in op verbetering van de gemeentelijke informatiepositie en van de awareness om ondermijning te herkennen en hiertegen barrières op te werpen. Ook de samenwerking met private partijen wordt versterkt. De investeringen gebeuren in materieel opzicht (meer zicht krijgen op achterliggende structuren via analyse, onderzoek en ICT-instrumenten) en in de inzet van mensen in de uitvoering: gemeentelijk multidisciplinair team, medewerkers die bestuurlijke maatregelen opstellen, stadsmariniers en diverse andere gekwalificeerde specialisten.

Zodra de wetswijziging een feit is van artikel 13b van de Opiumwet, die het mogelijk maakt om panden te sluiten waarin versnijdingsmiddelen worden aangetroffen, lanceert het college het daarop gebaseerde nieuwe beleid.

- **Polarisatie en maatschappelijke onrust**

De gemeente blijft investeren in het netwerk van sleutelpersonen om eventueel oplopende spanningen te kunnen signaleren. Het streven is het geluid van gematigde groepen en personen nadrukkelijker te laten horen. Daarnaast krijgen sleutelpersonen en professionals trainingen aangeboden. Met deze maatregelen kunnen zoveel mogelijk mensen bijdragen aan het tegengaan van polarisatie en spanningen.

- **Extremisme en terrorisme**

De gemeente zet de persoonsgerichte aanpak en activiteiten voort die gericht zijn op het vergroten van de weerbaarheid van kwetsbare groepen. De aanpak loopt langs vier lijnen: voorkomen, signaleren, interveniëren en verduurzamen. In het nieuwe programma ‘Aanpak radicalisering, extremisme en polarisatie’ zijn deze lijnen verder uitgewerkt. Kwetsbare locaties in de stad zijn in kaart gebracht. Er komen maatregelen om de fysieke weerbaarheid te verhogen. Zo komt er in de eerste helft van 2019 versterkt straatmeubilair in de Witte de Withstraat en de Meent. De dreiging van extremisme en terrorisme wordt meegenomen in het evenementenvergunningentraject en in de uitvoering zet de gemeente hierop extra maatregelen in.

- **High Impact Crime (HIC)**

Om High Impact-delicten, zoals woninginbraken, overvallen en straatroven, verder terug te dringen, zoomt de gemeente in op buurten en straten, risicogroepen en specifieke daderprofielen. Bewoners en ondernemers zijn belangrijke partners in het voorkomen van HIC-delicten. De gemeente ondersteunt deze partners, zodat ze zelf maatregelen kunnen nemen om te voorkomen dat zij slachtoffer worden. Voor de ‘zware’ daders starten twee pilots: de pilot voor criminele families en de aanpak van zware overvallers. Senioren lopen een hoger risico om slachtoffer te worden van babbeltrucs, woningovervallen en straatroven. In het Masterplan Ouderen (‘Ouder en Wijzer’) dat het college eind 2018 uitbrengt, besteden het college uitgebreid aandacht aan de veiligheid van deze Rotterdammers. In dat Masterplan komt onder andere een aantal reeds ontwikkelde en effectieve maatregelen terug die helpen de veiligheid van ouderen te vergroten.

- **Cyber resilience**

De gemeente en haar partners vergroten hun informatiepositie en kennis rond ‘cyber’ en zetten in op bestaande en nieuwe vormen van crisisbeheersing. Vormen van cybercriminaliteit met een ondermijnende werking worden tegengegaan. Voorlichting aan Rotterdamse burgers en ondernemers moet leiden tot bewustwording van risico’s en gedragsverandering in de digitale wereld.

Stad in balans

- **Leefbare wijken**
  De uitkomsten van het wijkprofiel, de veiligheidscijfers en het veiligheidsgevoel, aangevuld door informatie van Rotterdammers en professionals, bepalen de inzet in de wijken. De gemeente zet de aanpak tegen seksuele straatintimidatie voort. Naast handhaving gaat het daarbij om bewustwording en gedragsverandering zowel bij slachtoffers en plegers als bij omstanders. De aanpak seksuele straatintimidatie voorziet in training voor straatwerkers, docenten en handhavers om beter toegerust te zijn om te kunnen handelen in geval van seksuele straatintimidatie. In de komende periode wordt onderzocht of binnen deze trainingen ook ingezet kan worden op vergroting van de alertheid op (verbaal en fysiek) geweld tegen, en de grote impact hiervan op, LHBTI (+)-personen.
- Cameratoezicht is mogelijk als sluitstuk om de balans in de wijken te waarborgen. De gemeente steunt ondernemers bij het verkrijgen van het Keurmerk Veilig Ondernemen.

- **Levendige en gastvrije stad**
  De balans tussen levendigheid en een aantrekkelijk woon- en leefklimaat staat centraal in het horecabeleid. Ondernemers krijgen de ruimte om te experimenteren en te innoveren. Het uitgangspunt is vertrouwen, gepaard aan verantwoordelijkheid.

  Evenementenorganisatoren krijgen de ruimte in stad. Balans tussen levendigheid en leefbaarheid is daarbij essentieel, niet in de laatste plaats vanwege de andere functies in de stad. In de komende periode bekijkt het college hoe het de spreiding, in tijd en ruimte, van evenementen beter in balans kan brengen met andere functies en met de veiligheid. Op basis daarvan vindt een evaluatie plaats van het evenementenvergunningenbeleid, zo nodig gevolgd door een vernieuwd beleid. Om de sociale veiligheid van het openbaar vervoer te handhaven gaat het college door met de inzet van ov-surveillanten en het ov-reis- en verblijfsverbod.

- **Kwetsbare doelgroepen**
  Sommige inwoners hebben complexe problemen die zowel het domein van zorg als het domein van veiligheid raken. Oplossingen voor deze problemen zijn te bereiken door een persoonsgerichte aanpak vanuit beide domeinen. Daarom vullen keten- en netwerkpartners elkaar aan en trekken zij samen op. De partners richten zich onder meer op mensen met verward gedrag en op mensen met een licht verstandelijke beperking. Deze mensen zijn oververtegenwoordigd in de strafketen. De opgave is om voor deze groepen passende instrumenten en maatregelen in te zetten om faalervaringen, uitval en herhaling te voorkomen. De kennis en vaardigheden van medewerkers moeten daartoe verhoogd worden.

  De aanpak van jeugdoverlast en jeugdcriminaliteit blijft prioriteit. Binnen de aanpak van problematische jeugdgroepen zet het college de groeps –en persoonsgerichte aanpak voort. Daarin werkt de gemeente samen met diverse partijen aan duurzame oplossingen, onder meer door inzet van het jongerenwerk, inclusief het stedelijk team jongerenwerk en jeugdhandhaving. Ook werkt de gemeente hierbij samen met onderwijs en politie. In de jeugdoverlast-hotspotgebieden zet de gemeente daarnaast extra capaciteit in, bovenop het reguliere jongerenwerk in het gebied. De extra capaciteit bestaat uit 24 fte jeugdhandhavers en 30 fte stedelijk team jongerenwerk. Ook is er blijvende inzet op ouders van overlastgevende jeugd. De meest criminele jongeren (kopstukken) krijgen via het Veiligheidshuis Rotterdam-Rijnmond een gerichte aanpak.

- **Woonoverlast**

  De leefbaarheid in de wijk en het veiligheidsgevoel van Rotterdammers wordt verbeterd door woonoverlast aan te pakken. Burgers mogen vertrouwen op een adequate aanpak van woonoverlast door de gemeente en de partners.

  Woonoverlast kan overal voorkomen, alle lagen van de bevolking hebben ermee te maken. Deze overlast ontstaat door verschillende vormen van sociale en/ of maatschappelijke problematiek. Denk bijvoorbeeld

aan verschil in leefstijl, asociaal gedrag, strafbaar gedrag, verstoorde (buren) relaties, overbewoning, uitzichtloosheid en personen met verward gedrag. De aanpak van woonoverlast is een ketenaanpak, waarbij veel partners betrokken zijn met verschillende achtergronden, denk bijvoorbeeld aan veiligheid, huisvesting en zorg. Vanwege de impact van woonoverlast op de leefbaarheid en de veiligheidsbeleving, heeft de gemeente de regie op deze ketensamenwerking. In de samenwerking maken de gemeente en haar partners gebruik van ervaringen, instrumenten en opgedane expertise, denk bijvoorbeeld aan buurtbemiddeling en de Wet aanpak woonoverlast. Om de effectiviteit van de aanpak te vergroten en deze verder te professionaliseren wordt er een nieuw ‘Actieplan aanpak woonoverlast’ ontwikkeld.

Effect indicatoren		2018	2019	2020	2021	2022	2023
Collegetarget 13a: Het veiligheidsniveau van Rotterdam is in 2022 omhoog gegaan ten opzichte van 2018; de Veiligheidsindex binnen het wijkprofiel heeft dan een gemiddelde score hoger dan 108	Streefwaarde			>108		>108	
	Realisatie						
Collegetarget 13b: De gemiddelde score van de 18 wijken die in 2018 lager dan 100 scoren op de Veiligheidsindex, moet in 2022 zijn verbeterd.	Streefwaarde			>88		>88	
	Realisatie						
Collegetarget 13c: De 5 laagst scorende wijken op de Veiligheidsindex van 2018 laten in 2022 een stijging van 5 punten op de Veiligheidsindex binnen het wijkprofiel zien							
Tarwewijk	Streefwaarde			76		78	
	Realisatie						
Hillesluis	Streefwaarde			80		82	
	Realisatie						
Bloemhof	Streefwaarde			87		89	
	Realisatie						
Carnisse	Streefwaarde			89		91	
	Realisatie						
Oude Westen	Streefwaarde			90		92	
	Realisatie						

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Openbare orde en veiligheid - Veiligheid	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023

Baten exclusief reserves	2.698	3.061	2.327	2.327	2.022	2.022
Bijdragen rijk en medeoverheden	578	800	705	705	400	400
Overige opbrengsten derden	2.121	2.262	1.622	1.622	1.622	1.622
Overige baten	0	0	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	37.209	36.834	36.628	37.474	37.397	37.397
Apparaatlasten	**17.105**	**17.726**	**18.803**	**18.373**	**18.324**	**18.324**
Inhuur	579	0	0	0	0	0
Overige apparaatslasten	78	110	104	80	80	80
Personeel	16.448	17.616	18.699	18.293	18.244	18.244
Interne resultaat	**1.257**	**259**	**149**	**149**	**149**	**34**
Interne resultaat	1.257	259	149	149	149	34
Programmalasten	**18.847**	**18.849**	**17.676**	**18.953**	**18.924**	**19.039**
Financieringslasten	0	0	0	0	0	0
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	10.208	9.666	9.434	10.725	10.708	10.833
Kapitaallasten	91	18	460	450	441	431
Overige programmalasten	0	0	0	0	0	0
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Sociale uitkeringen	0	0	0	0	0	0
Subsidies en inkomensoverdrachten	8.547	9.165	7.782	7.778	7.775	7.775
Saldo voor vpb en reserveringen	**-34.510**	**-33.773**	**-34.301**	**-35.148**	**-35.375**	**-35.375**
Saldo voor reserveringen	**-34.510**	**-33.773**	**-34.301**	**-35.148**	**-35.375**	**-35.375**
Reserves	1.108	100	0	0	0	0
Onttrekking reserves	1.107	100	0	0	0	0
Vrijval Reserves	0	0	0	0	0	0
Saldo	**-33.403**	**-33.673**	**-34.301**	**-35.148**	**-35.375**	**-35.375**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen	2019	2020	2021	2022	2023
Begroting 2019	**-35.624**	**-36.068**	**-36.483**	**-36.784**	**-36.784**
Bijstellingen Omissie 2019	**477**	**-339**	**-273**	**-273**	**-273**

Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	Categorie					
Verlaging subsidie RET OV surveillanten	Bezuinigingen	0	500	500	500	500
Dekking handhavers 2020-2023	Intensiveringen	0	500	500	500	500
Taakmutatie weerbaar bestuur	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-120	0	0	0	0
Verhoging leges horeca en evenementen	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	0	250	250	250	250
Digitaliseringsagenda	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	274	479	594	642	642
Concernhuisvesting	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	70	136	120	150	150
Bezetting veiligheidshuis	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	606	606	0	0	0
Donkere dagen offensief	Technische wijzigingen	107	0	0	0	0
Herverdeling intensivering ondermijning	Technische wijzigingen	59	0	0	0	0
Overheveling budget Citylab010	Technische wijzigingen	0	265	265	265	265
Verschuiving intensivering Kwetsbare Wijken personeel	Technische wijzigingen	100	0	0	0	0
Verdeling intensivering Ondermijning personeel	Technische wijzigingen	104	0	0	0	0
SB 2X BOA uit intensivering Ondermijning personeel	Technische wijzigingen	109	0	0	0	0
Indexering 2020 en verder	Technische wijzigingen	0	-611	-602	-606	-606
Correctie overheadverdeling	Technische wijzigingen	0	-19	-19	-19	-19
Organisatiekosten Programma Veerkrachtig BoTu 2028	Technische wijzigingen	265	0	0	0	0
Verschuiving intensivering Kwetsbare Wijken materieel	Technische wijzigingen	-100	0	0	0	0
Begroting na wijzigingen		**-33.673**	**-34.301**	**-35.148**	**-35.375**	**-35.375**

Toelichting financiële bijstellingen

Verlaging gemeentelijke bijdrage RET OV surveillanten

Vanaf 2020 verlaagt de gemeente de subsidie aan de RET voor de inzet van OV surveillanten met €500. De subsidie bedraagt dan €3,7 mln per jaar.

Dekking handhavers 2020-2023

Veilig draagt bij aan de uitbreiding van het aantal handhavers (BOA's) vanaf 2020 met € 500 per jaar.

Taakmutatie impulsbijdrage weerbaar bestuur

Eind 2018 is een Impulsbijdrage weerbaar bestuur van het ministerie van BZK ontvangen ten behoeve van de Wijkgerichte aanpak in Bloemhof en Hillesluis. De bijdrage wordt in 2019 door Woonstad, Vestia en gemeente Rotterdam besteed aan capaciteit t.b.v. de opvolging van extra constateringen van onregelmatigheden in de woon- en adressituatie, die uit hun eigen geïntensiveerde aanpakken van o.a. woon- en adresfraude in de wijken Bloemhof en Hillesluis naar voren komen. Deze bijdrage is ten onrechte in het rekeningresultaat 2018 van het concern terecht gekomen en dit is met deze mutatie hersteld.

Verhoging opbrengst leges evenementen en horeca

Vanaf 2020 verhogen we de leges voor evenementen en horeca om meer kostendekkend te worden. De verwachting is dat dit per jaar €250 meer opbrengsten zal opleveren.

Digitaliseringsagenda

Via de Digitaliseringsagenda (DA) wordt gezamenlijk gestuurd op het realiseren van de concernbrede digitale ambities. Zie voor een nadere toelichting het programma Overhead en de paragraaf Bedrijfsvoering. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma's en taakvelden. Voor dit programma / taakveld betekent het een bijstelling van € 274 in 2019 oplopend tot € 642 in 2023 voor materieel.

Concernhuisvesting

In 2018 heeft een evaluatie en doorontwikkeling van het huisvestingconcept plaatsgevonden. Zie hiervoor het programma overhead en de paragraaf Bedrijfsvoering. De invoering van het nieuwe huisvestingsconcept leidt voor het programma Overhead tot een begrotingsbijstelling van € 2,8 mln in 2019, oplopend tot € 6,1 mln in 2022. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma's en taakvelden. Voor dit programma / taakveld betekent het een bijstelling van € 70 in 2019 oplopend tot € 150 in 2023.

Bezetting Veiligheidshuis

In april 2017 heeft het Algemeen Bestuur van het Veiligheidshuis Rotterdam-Rijnmond besloten als gemeente meer uren per dag werkzaam te zijn op het Veiligheidshuis voor specifieke werkzaamheden in de ZSM (Zo Snel, Slim, Selectief, Simpel, Samen en Samenlevingsgericht Mogelijk) overleggen. Na een pilot is gebleken, dat dit positieve effecten heeft. Om 7x14 ZSM voort te zetten zijn wel extra fte's nodig. De dekking van deze uitbreiding van fte's is in 2019 en 2020 gekomen uit de begroting van Veilig.

Donkere dagen offensief

Er is budget overgeheveld naar Handhaving voor inzet tijdens de donkere dagen, deze inzet komt in de plaats van inhuur door Veilig.

Herverdelen intensivering Ondermijning

Er is € 59 overgeheveld naar taakveld Economische ontwikkeling vanuit de intensivering Ondermijning voor transformatie management in 2019.

Overheveling budget Citylab010

Het budget voor Citylab van € 265 per jaar is vanaf 2020 gecentraliseerd bij Dienstverlening.

Verschuiving intensivering Kwetsbare Wijken personeel

Bij omissie is € 100 materieel budget overgeheveld voor extra inzet van het Gebiedsinterventieteam in Bloemhof Hillesluis in 2019, bij de voorjaarsnota is dit gecorrigeerd naar personeel.

Verdeling intensivering Ondermijning personeel

Het tegengaan van ondermijning vind vanuit diverse domeinen plaats. Er is hiervoor € 105 overgeheveld in 2019 vanuit het personele deel van de intensivering Ondermijning naar andere taakvelden.

SB 2X BOA uit intensivering Ondermijning personeel

Er is € 110 overgeheveld naar Toezicht en Handhaving in 2019 voor extra inzet van Buitengewoon Opsporingsambtenaren vanuit het personele deel van de intensivering Ondermijning.

Indexering 2020 en verder

De budgetten zijn vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de voorjaarsnota. Er is een index toegevoegd aan het personeelsbudget vanaf 2020 van € 611 in 2020 en € 606 in 2023.

Correctie overheadverdeling

Er heeft een correctie van € 20 per jaar plaatsgevonden vanaf 2020 op de overheadverdeling van Veilig.

Organisatiekosten Programma Veerkrachtig BoTu 2028

Veilig draagt bij aan de verdere ontwikkeling van de wijken Bospolder Tussendijken in 2019.

Verschuiving intensivering kwetsbare wijken

Bij omissie is € 100 materieel budget overgeheveld voor extra inzet van het Gebiedsinterventieteam in Bloemhof Hillesluis, bij de voorjaarsnota is dit gecorrigeerd naar personeelsbudget.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

- Jaarverslag woonoverlast 2017
- Horecanota 2017-2021
- Handhavingsmodel Drank- en Horecawet
- Prostitutiebeleid
- Coffeeshopbeleid
- Wijziging coffeeshopbeleid
- Helingbeleid
- Beleidsregel ‘Wet aanpak woonoverlast in Rotterdam’
- Vuurwerkverkoopbeleid
- Bibob beleid
- Aanpak Ondermijning burgemeestersbrief
- Infographic ondermijning
- Veiligheidsprogramma 2018-2023
- Burgemeesterbrief HIC 2018
- infographic HIC
- Jaarverslag 2018 bestuurlijke handhaving

- Nota evenementenvergunningen 2018

Omschrijving taakveld

Samen met partners, bewoners en ondernemers werkt het college aan het minimaal handhaven van het huidige veiligheidsniveau en versterking waar het nodig is.

De samenleving verandert snel en wordt complexer. Rotterdam is een grote, internationale stad en gebeurtenissen in de wereld hebben in toenemende mate hier hun impact. Dreiging van terrorisme, gevoelde tegenstellingen tussen groepen, verstoringen in de openbare ruimte, incidenten met verwarde personen, ondermijnende criminaliteit, migratiestromen en vuurwapengeweld vormen nieuwe uitdagingen en hebben effect op de veiligheid in de stad en op het gevoel van veiligheid van Rotterdammers. Ontwikkelingen kunnen elkaar bovendien versterken. In combinatie met verregaande digitalisering brengt dit nieuwe risico's met zich mee.

Verkeer en vervoer - Bereikbaarheid

Pagina 61

Verkeer en vervoer - Bereikbaarheid

Optimaal gebruik maken van de infrastructuur van Rotterdam en eventuele verstoringen snel oplossen door toezicht te houden op het gebruik van civieltechnische kunstwerken (bruggen, sluizen, Maastunnel). Op die manier wordt de bereikbaarheid en de verkeersveiligheid van de stad vergroot.

Ontwikkelingen en voortgang

De doelstellingen van het taakveld zoals opgenomen onder "wat willen we bereiken" en "wat gaan we daarvoor doen" zijn nog actueel. Er zijn geen ontwikkelingen die aanleiding geven tot het vermelden van afwijkingen in het beoogde effect of onze inspanningen.

Wat willen we bereiken

Een optimale werking, beschikbaarheid en gebruik van de infrastructuur van Rotterdam waardoor de (tevredenheid over) bereikbaarheid en verkeersveiligheid vergroot worden.

De stad groeit én moderniseert. Dit betekent een verdichting van het bestaand gebied én nieuwe gebiedsontwikkelingen. Meer woningen, bedrijvigheid en meer en andere voorzieningen. Dit betekent ook meer mobiliteit en druk op de bereikbaarheid. Daarom moet meer worden ingezet op de regulering en gedragsbeïnvloeding ten aanzien van het gebruik van de infrastructuur. Doorgaand en passerend verkeer wordt beter door de stad geleid en verstoringen worden snel opgelost.

Wat gaan we daar voor doen

- Civiele kunstwerken bedienen en toezicht houden op het gebruik ervan: het bedienen van bruggen en sluizen om weg- en waterverkeer goed te leiden.
- Toezicht houden op het gebruik van de Maastunnel en verkeer leiden: fysiek toezicht in de voetgangers- en fietstunnel. Toezicht houden op en het bevorderen van verkeersmanagement in de wegbuizen.
- Zorgen voor ‘quick response’ bij (technische) incidenten en verstoringen:
    - Het team start en onderneemt noodzakelijke acties als reactie op incidenten/verstoringen en coördineert deze acties om het incident, de verstoring of het probleem op te lossen en de gevolgen ervan beheersbaar te maken.
    - Het uitvoeren van filemanagement. Het team beïnvloedt verkeerstromen door deze te leiden met verkeerregelinstallaties.
- Een bijdrage leveren aan goede voorbereiding en coördinatie op het gebied van de bereikbaarheid van voorziene verstoringen, zoals werkzaamheden en evenementen.

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Verkeer en vervoer - Bereikbaarheid	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	28	8	8	8	8	8
Bijdragen rijk en medeoverheden	25	0	0	0	0	0
Overige opbrengsten derden	3	8	8	8	8	8
Lasten exclusief reserves	6.408	5.830	6.098	6.191	6.191	6.191
Apparaatlasten	**6.323**	**5.530**	**5.798**	**5.891**	**5.891**	**5.891**
Inhuur	1.038	987	612	612	612	612
Overige apparaatslasten	47	150	131	131	131	131
Personeel	5.238	4.393	5.054	5.147	5.147	5.147
Interne resultaat	**16**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Interne resultaat	16	0	0	0	0	0
Programmalasten	**69**	**300**	**300**	**300**	**300**	**300**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	69	300	300	300	300	300
Overige programmalasten	0	0	0	0	0	0
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Saldo voor vpb en reserveringen	**-6.380**	**-5.822**	**-6.090**	**-6.182**	**-6.182**	**-6.182**

Saldo voor reserveringen	**-6.380**	**-5.822**	**-6.090**	**-6.182**	**-6.182**	**-6.182**
Saldo	**-6.380**	**-5.822**	**-6.090**	**-6.182**	**-6.182**	**-6.182**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Begroting 2019		**-7.480**	**-7.480**	**-7.480**	**-7.480**	**-7.480**
Bijstellingen Omissie 2019		**-705**	**-830**	**-947**	**-947**	**-947**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Knelpunt Verkeersregie	Intensiveringen	-300	-300	-300	-300	-300
Indexering 2020 en verder	Technische wijzigingen	0	-192	-195	-195	-195
Toezicht Doorontwikkeling 2.1	Technische wijzigingen	2.663	2.712	2.740	2.740	2.740
Begroting na wijzigingen		**-5.822**	**-6.090**	**-6.182**	**-6.182**	**-6.182**

Toelichting financiële bijstellingen

Knelpunt Verkeersregie

Rotterdam wordt steeds aantrekkelijker, staat volop in de belangstelling en het aantal inwoners en bezoekers groeit. De verdichting in de stad neemt toe. Deze ontwikkelingen leiden tot grotere mobiliteit in de stad. Om het toenemende verkeer in goede banen te leiden heeft het college € 300 vrijgemaakt voor verkeersregie.

Indexering 2020 en verder

De budgetten zijn vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de voorjaarsnota.

Toezicht doorontwikkeling 2.1

De kosten van de meldkamer worden middels een zuiverdere methodiek toegerekend aan de taakvelden waar de werkzaamheden betrekking op hebben. Dit leidt tot een budgetneutrale verschuiving tussen taakvelden.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

- Wet aanvullende regels veiligheid wegtunnels
- Regeling aanvullende regels veiligheid wegtunnels (Maastunnel)
- Besluit Bedieningstijden Bruggen en Sluizen

- Stedelijk verkeersplan Rotterdam 2017-2030+

Omschrijving taakveld

Tot dit taakveld behoren de taken op het gebied van toezicht houden op en het bedienen van civieltechnische kunstwerken.

Bovenstaande doelstelling is gekoppeld aan de programmadoelstellingen van Openbare orde en veiligheid en van Verkeer en vervoer: Het vraagt om een samenhangend beleid op bereikbaarheid enerzijds en de kwaliteit van de leefomgeving, duurzaamheid, gezondheid en verkeersveiligheid anderzijds. Dat realiseert de gemeente met een aanpak die is gericht op een overgang naar duurzame mobiliteit. Het perspectief daarbij is zowel gemeentelijk als regionaal. Een van de doelen is dat de stedelijke bereikbaarheid versterkt, als onderdeel van de versterking van het economisch functioneren met een aantrekkelijk leefklimaat en gezonde stad.

Overhead

Pagina 62

Overhead

De gemeentelijke primaire processen (opgenomen in de andere taakvelden) worden centraal ondersteund. Dit gebeurt door bestuurlijke besluitvorming, financiën, inkoop, verzekeringen, juridische diensten, communicatie, HR, ICT, facilitair, onderzoek, concernhuisvesting, auditing, control en alle leidinggevenden en de daarbij horende ondersteuning. Het doel is een kwalitatief hoogwaardige en zo efficiënt mogelijke organisatie, die samenwerkt met de uitvoering met als doel het verbeteren van de dienstverlening aan de Rotterdammer. Zo draagt het programma bij aan de collegedoelstellingen.

TAAKVELD 1

Overhead - Concernondersteuning

TAAKVELD 2

Overhead - Clusterondersteuning

TAAKVELD 3

Overhead - Audit & Control

TAAKVELD 4

Overige baten en lasten - Van Werk Naar Werk / VOIL

TAAKVELD 5

Overige baten en lasten - Verzekering

Omschrijving programma

In de paragraaf bedrijfsvoering beschrijven wij de inhoudelijke doelstellingen, programma's en projecten.

Met ingang van de begroting 2019 is het programma overhead opgebouwd uit de taakvelden Concernondersteuning, Clusterondersteuning, Audit & Control, Van Werk Naar Werk en Verzekeringen. Dit is niet vergelijkbaar met de opbouw van het programma overhead in de periode t/m de begroting 2018. Hierin maakte het product Van Werk Naar Werk nog geen onderdeel uit van het programma overhead maar van het programma algemene middelen. Nieuw is ook dat het taakveld Concernondersteuning bestaat uit het voormalige product Concernondersteuning plus het product Concernhuisvesting.

Overzicht baten en lasten

Overzicht van baten en lasten Overhead	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	12.789	6.903	13.442	13.236	13.185	13.185
Bijdragen rijk en medeoverheden	1.801	903	903	903	903	903
Dividenden	1.861	0	0	0	0	0
Overige opbrengsten derden	7.385	6.001	12.539	12.333	12.282	12.282
Overige baten	1.741	0	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	463.347	454.214	468.322	463.699	469.392	467.954
Apparaatlasten	**341.885**	**330.532**	**331.236**	**326.582**	**327.248**	**326.623**
Inhuur	36.353	29.436	22.379	21.797	22.173	21.174
Overige apparaatslasten	13.616	8.750	7.670	7.634	7.509	7.692
Personeel	291.915	292.346	301.187	297.151	297.566	297.757
Interne resultaat	**19.924**	**13.249**	**22.734**	**21.168**	**22.598**	**22.283**

Interne resultaat	19.924	13.249	22.734	21.168	22.598	22.283
Programmalasten	**101.538**	**110.433**	**114.352**	**115.949**	**119.546**	**119.048**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	82.600	89.749	90.204	96.491	102.663	105.156
Kapitaallasten	13.262	18.267	21.551	16.861	14.286	11.295
Overige programmalasten	3.627	64	64	64	64	64
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Sociale uitkeringen	2	0	0	0	0	0
Subsidies en inkomensoverdrachten	2.047	2.353	2.533	2.533	2.533	2.533
Saldo voor vpb en reserveringen	**-450.557**	**-447.311**	**-454.880**	**-450.463**	**-456.208**	**-454.769**
Saldo voor reserveringen	**-450.557**	**-447.311**	**-454.880**	**-450.463**	**-456.208**	**-454.769**
Reserves	11.663	13.014	2.020	860	28	0
Onttrekking reserves	16.165	6.131	2.020	860	28	0
Toevoeging reserves	5.519	1.423	0	0	0	0
Vrijval Reserves	1.016	8.306	0	0	0	0
Saldo	**-438.895**	**-434.297**	**-452.860**	**-449.603**	**-456.180**	**-454.769**

Baten

De opbrengsten derden hebben voornamelijk betrekking op detacheringen van personeel bij derden. Daarnaast is er op het gebied van verzekeringen sprake van externe premie-inning van alle verzekeringssoorten en opbrengsten uit de afhandeling van schades.

Lasten

De apparaatslasten betreffen voornamelijk inzet van personeel voor ondersteuning van de primaire processen die plaatsvinden binnen de andere programma's. Programmalasten zijn enerzijds inkopen en uitbestede werkzaamheden, zoals huur- en servicekosten, verzekeringspremies, onderhoudskosten, ICT kosten en facilitair gerelateerde kosten. Anderzijds bestaan de lasten uit kapitaallasten, zoals rente en afschrijving.

Reserves

Bestemmingsreserve Innovatie & Digitalisering

De middelen van deze bestemmingsreserve worden aangewend voor de digitalisering van werkprocessen, het doorzetten van zaakgewijs werken en het verder ontwikkelen van informatie gestuurd werken (door het uitvoeren van pilots en het beschikbaar stellen van noodzakelijke techniek). In de eerste herziening 2019 zijn (meerjarig)

middelen opgenomen voor de digitaliseringsagenda. Derhalve zijn de resterende middelen uit deze reserve vrijgevallen (€ 194)

Bestemmingsreserve Doorontwikkeling organisatie

Op basis van het opnieuw ingerichte beheer van de reserve doorontwikkeling organisatie worden lasten en baten overgeheveld naar de producten waarop de daadwerkelijke verantwoording plaatsvindt.

Bestemmingsreserve Financiële processen

Voor de projecten Financiële processen op orde is er een bestemmingsreserve beschikbaar, hiermee wordt het financiële proces verbeterd door verder te automatiseren.

Bestemmingsreserve Informatie beveiliging

De samenleving en het concern Rotterdam digitaliseren in snel tempo. Informatiebeveiliging en privacy worden steeds belangrijker en krijgen daarbij ook steeds meer aandacht. Om te voldoen aan wetgeving en de verwachting van burgers is een bestemmingsreserve gevormd.

Meerjarig verloop

De onder de baten gepresenteerde oploop vanaf 2020 betreft onder andere de inzet van Rotterdamse Interim-managers (BRIM). Deze baten verschuiven naar interne baten zodra de definitieve opdrachten bekend zijn. De bedoelde verschuiving heeft voor 2019 reeds plaatsgevonden.

De begrote inhuurlasten zijn voor 2019 hoger dan de jaren erna omdat ze meer in lijn gebracht met de huidige verwachtingen. Voor de jaren 2020 en verder is dit nog niet overal gebeurd. Dit is voornamelijk het gevolg van het moeilijk in kunnen schatten van (extra) opdrachten voor de komende jaren. Als deze opdrachten zich voordoen is dit meestal het gevolg van intensiveringen of aanvullende interne opdrachten.

De personele lasten stijgen vanaf 2020 voornamelijk als gevolg van de indexering naar prijspeil 2020.

De stijging van de programmalasten vanaf 2020 wordt grotendeels verklaard door het deel van de kosten van de digitaliseringsagenda dat hier is verwerkt.

Aansluiting voorgaande begroting

Aansluiting met voorgaande begroting	Begroting	Begroting	Raming	Raming	Raming

(saldo na reservering)	2019	2020	2021	2022	2023
Oorspronkelijke begroting	-452.912	-446.191	-445.351	-445.955	-445.955
Bijstellingen Omissieregeling 2019	25.279	17.271	17.596	18.619	18.619
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	-6.664	-23.940	-21.847	-28.844	-27.433
Totaal bijgestelde begroting	**-434.297**	**-452.860**	**-449.603**	**-456.180**	**-454.769**

Overhead - Audit & Control

Pagina 63

Overhead - Audit & Control

In opdracht van het college of de concerndirectie voert Concern Auditing audits uit op het gebied van doelmatigheid en doeltreffendheid van processen, systemen, projecten, programma's en organisatieonderdelen. Middelen en Control ondersteunt het bestuur en management van de gemeente Rotterdam in het realiseren van organisatiedoelstellingen. De afdeling adviseert vanuit een bedrijfseconomisch perspectief over een verantwoorde inzet van middelen. Hierdoor kan de organisatie sturen, beheersen en beslissen, zodat de organisatie doelen kan realiseren met beschikbare middelen.

Ontwikkelingen en voortgang

Op het gebied van ontwikkelingen en voortgang zijn bij Audit & Control geen relevante ontwikkelingen te melden.

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Overhead - Audit & Control	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	51	204	204	204	204	204
Bijdragen rijk en medeoverheden	27	204	204	204	204	204
Overige opbrengsten derden	24	0	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	16.378	18.474	18.312	18.292	18.292	18.292

Apparaatlasten	**15.910**	**17.244**	**17.782**	**17.761**	**17.761**	**17.761**
Inhuur	549	418	433	277	277	277
Overige apparaatslasten	326	348	323	298	298	298
Personeel	15.035	16.479	17.026	17.186	17.186	17.186
Interne resultaat	**-118**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Interne resultaat	-118	0	0	0	0	0
Programmalasten	**586**	**1.229**	**530**	**530**	**530**	**530**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	586	1.229	530	530	530	530
Overige programmalasten	0	0	0	0	0	0
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Subsidies en inkomensoverdrachten	0	0	0	0	0	0
Saldo voor vpb en reserveringen	**-16.327**	**-18.270**	**-18.108**	**-18.088**	**-18.088**	**-18.088**
Saldo voor reserveringen	**-16.327**	**-18.270**	**-18.108**	**-18.088**	**-18.088**	**-18.088**
Reserves	266	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	266	0	0	0	0	0
Saldo	**-16.061**	**-18.270**	**-18.108**	**-18.088**	**-18.088**	**-18.088**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Begroting 2019		**-17.220**	**-17.196**	**-17.021**	**-17.021**	**-17.021**
Bijstellingen Omissie 2019		**-210**	**-211**	**-211**	**-211**	**-211**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG): Basis op orde	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-140	-120	-280	-280	-280
Verbeteren informatiesystemen	Ramingsbijstelling vermijdbaar	-950	0	0	0	0
Toekomst - robuust jaarrekeningproces	Technische wijzigingen	250	0	0	0	0
Indexering 2020 en verder	Technische wijzigingen	0	-581	-576	-576	-576
Begroting na wijzigingen		**-18.270**	**-18.108**	**-18.088**	**-18.088**	**-18.088**

Toelichting financiële bijstellingen

Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG): Basis op orde

In mei 2018 is de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) in werking getreden. Als gevolg hiervan is in 2018 een “Functionaris Gegevensbescherming” aangesteld. Wettelijk is vastgelegd dat deze functionaris voldoende ondersteuning moet hebben om zijn taken uit te kunnen voeren. Om deze taken tijdig en juist uit te voeren is structurele uitbreiding van capaciteit noodzakelijk. Extra middelen zijn hiervoor beschikbaar gesteld.

Verbeteren informatiesystemen

Op verzoek van het college en de concerndirectie vindt een verdere doorontwikkeling plaats van de informatievoorziening. Onderdeel hiervan zijn de collegemonitor en de doorontwikkeling van het concerndashboard ten behoeve van de sturing door de organisatie. Hiervoor is een budget beschikbaar gesteld van € 950.

Toekomst - robuust jaarrekeningproces

Bestuurlijk bestaat de wens tot het toekomst-robuust maken van het jaarrekeningproces, inclusief verbetering in kwaliteit en procesversnelling. Voor het jaarrekeningproces 2018 was hiervoor € 250 extra budget benodigd voor de periode jan-apr 2019. Dekking voor deze extra middelen bij het taakveld Concernondersteuning is binnen het programma overhead, bij het taakveld Audit & Control gevonden.

Indexering 2020 en verder

De budgetten zijn vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de voorjaarsnota.

Overhead - Clusterondersteuning

Pagina 64

Overhead - Clusterondersteuning

De clusterondersteuning omvat alle leidinggevenden en hun directe ondersteuning bij de clusters. Op grond van BBV regels presenteren we deze kosten onder het programma Overhead. Hierdoor ontstaat een totaaloverzicht van overhead.

Ontwikkelingen en voortgang

Op het gebied van ontwikkelingen en voortgang zijn bij Clusterondersteuning geen relevante ontwikkelingen te melden.

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Overhead - Clusterondersteuning	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	1.492	0	0	0	0	0
Bijdragen rijk en medeoverheden	497	0	0	0	0	0
Overige opbrengsten derden	994	0	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	110.341	82.430	83.826	83.505	83.236	83.430
Apparaatlasten	**109.693**	**82.371**	**83.768**	**83.447**	**83.178**	**83.371**
Inhuur	8.486	192	148	148	148	148
Overige apparaatslasten	8.387	3.056	2.083	2.071	1.956	2.150
Personeel	92.820	79.123	81.537	81.228	81.074	81.074
Interne resultaat	**635**	**58**	**58**	**58**	**58**	**58**
Interne resultaat	635	58	58	58	58	58
Programmalasten	**12**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Overige programmalasten	12	0	0	0	0	0
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Saldo voor vpb en reserveringen	**-108.849**	**-82.430**	**-83.826**	**-83.505**	**-83.236**	**-83.430**
Saldo voor reserveringen	**-108.849**	**-82.430**	**-83.826**	**-83.505**	**-83.236**	**-83.430**
Reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Saldo	**-108.849**	**-82.430**	**-83.826**	**-83.505**	**-83.236**	**-83.430**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		2019	2020	2021	2022	2023
Begroting 2019		**-109.247**	**-106.150**	**-105.946**	**-106.310**	**-106.310**
Bijstellingen Omissie 2019		**25.299**	**22.396**	**22.120**	**22.488**	**22.488**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Diverse mutaties clusterondersteuning	Diversen	1.518	-72	322	587	395
Begroting na wijzigingen		**-82.430**	**-83.826**	**-83.505**	**-83.236**	**-83.430**

Toelichting financiële bijstellingen

Diverse mutaties clusterondersteuning

Apparaatslasten binnen de clusters worden - op basis van de aard ervan - toegerekend aan het programma overhead of aan het primair proces. Deze bijstelling bestaat uit vele mutaties binnen de clusters met een effect op de (cluster)overhead. Voorbeelden hiervan zijn de correctie van apparaatslasten rondom het Jongerenloket binnen cluster MO en de verwerking van de dekking voor de Digitaliseringsagenda die door enkele clusters (deels) op apparaatslasten is verwerkt. Voor de jaren 2020 en verder komt daar de indexering op apparaatslasten als grootste effect bij.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)

Overhead - Concernondersteuning

Pagina 65

Overhead - Concernondersteuning

Het bestuur en de primaire processen worden ondersteund met kwalitatief hoogwaardige, efficiënte en duurzame interne dienstverlening op het gebied van bestuursondersteuning, financiën, inkoop, HRO, communicatie, juristen, ICT, onderzoek en business intelligence en concernhuisvesting. Gezamenlijk zetten zij zich in voor het verbeteren van de dienstverlening aan de Rotterdammer.

Ontwikkelingen en voortgang

Voor een toelichting op de ontwikkelingen en voortgang wordt verwezen naar de paragraaf Bedrijfsvoering.

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Overhead - Concernondersteuning	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	6.132	3.300	9.658	9.452	9.401	9.401
Bijdragen rijk en medeoverheden	1.252	699	699	699	699	699
Dividenden	1.861	0	0	0	0	0
Overige opbrengsten derden	3.020	2.601	8.959	8.753	8.702	8.702

Overige baten	0	0	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	320.470	339.684	354.450	351.458	358.252	356.120
Apparaatlasten	**207.007**	**222.037**	**222.639**	**219.686**	**221.453**	**220.135**
Inhuur	26.814	28.707	21.799	21.371	21.747	20.748
Overige apparaatslasten	4.855	5.323	5.240	5.240	5.230	5.220
Personeel	175.338	188.007	195.600	193.074	194.476	194.166
Interne resultaat	**22.586**	**16.770**	**26.255**	**24.689**	**26.119**	**25.804**
Interne resultaat	22.586	16.770	26.255	24.689	26.119	25.804
Programmalasten	**90.877**	**100.877**	**105.557**	**107.083**	**110.680**	**110.182**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	75.527	80.193	81.409	87.625	93.797	96.290
Kapitaallasten	13.262	18.267	21.551	16.861	14.286	11.295
Overige programmalasten	39	64	64	64	64	64
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Sociale uitkeringen	2	0	0	0	0	0
Subsidies en inkomensoverdrachten	2.047	2.353	2.533	2.533	2.533	2.533
Saldo voor vpb en reserveringen	**-314.337**	**-336.384**	**-344.792**	**-342.006**	**-348.851**	**-346.719**
Saldo voor reserveringen	**-314.337**	**-336.384**	**-344.792**	**-342.006**	**-348.851**	**-346.719**
Reserves	6.683	3.492	618	28	28	0
Onttrekking reserves	7.683	3.381	618	28	28	0
Toevoeging reserves	1.000	0	0	0	0	0
Vrijval Reserves	0	112	0	0	0	0
Saldo	**-307.654**	**-332.892**	**-344.174**	**-341.978**	**-348.823**	**-346.719**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Begroting 2019		**-317.032**	**-315.263**	**-315.429**	**-315.669**	**-315.669**
Bijstellingen Omissie 2019		**-242**	**-5.391**	**-4.790**	**-4.135**	**-4.135**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Vrijval Bestemmingsreserve Innovatie en Digitalisering	Bezuinigingen/taakstellingen	112	0	0	0	0
Impact investing	Intensiveringen	0	42	42	42	0

Verhogen baten Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV)	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	500	500	500	500	500
Uitbreiding College - chauffeurs - persvoorlichters - gastheer/vrouw	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-457	0	0	0	0
Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG): Basis op orde	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-523	0	0	0	0
Concernhuisvesting	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	-2.172	-4.255	-3.743	-4.687	-4.687
Digitaliseringsagenda	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	-10.587	-10.537	-9.600	-15.945	-14.645
HR Uitvoeringsagenda	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	-1.000	0	0	0	0
Actualisatie werkpakket Mobiliteit	Technische wijzigingen	-200	0	0	0	0
Toekomst - robuust jaarrekeningproces	Technische wijzigingen	-250	0	0	0	0
Bestuurlijke teams toerisme stadscultuur	Technische wijzigingen	21	21	21	21	21
Indexering 2020 en verder	Technische wijzigingen	0	-7.290	-7.239	-7.209	-7.209
Mutaties Overhead als gevolg van groei/krimp van het concern	Diversen	-1.062	-2.001	-1.740	-1.741	-895
Begroting na wijzigingen		**-332.892**	**-344.174**	**-341.978**	**-348.823**	**-346.719**

Toelichting financiële bijstellingen

Vrijval bestemmingsreserve Innovatie en Digitalisering

De bestemmingsreserve Innovatie en Digitalisering bevat resterende middelen voor het programma Informatie Gestuurd Werken / Data gedreven Werken. Dit programma is inmiddels onderdeel van de digitaliseringsagenda, waarmee de resterende middelen kunnen vrijvallen.

Verhogen baten Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV)

Met ingang van 2019 worden de UWV baten begroot vanwege het structurele karakter.

Uitbreiding College - chauffeurs - persvoorlichters - gastheer/vrouw

De groei van het College van 6 naar 10 wethouders zorgt ook voor groei van de vervoersbewegingen. Eind vorig jaar is dit geëvalueerd en heeft het college besloten tot een uitbreiding in de chauffeurspool (2 fte) en 1 extra auto. Daarnaast is in verband met de uitbreiding van het college vraag naar 2 extra persvoorlichters en 1 extra gastheer /vrouw. Deze uitbreiding is tijdelijk voor de duur van de collegeperiode 2019-2022. Voor 2019 zijn hiervoor nu extra middelen beschikbaar gesteld.

Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG): Basis op orde

In mei 2018 is de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) in werking getreden. Als gevolg hiervan is inzichtelijk gemaakt welke AVG-werkzaamheden nodig zijn om de basis op orde te krijgen. Deze werkzaamheden komen boven op de reguliere werkzaamheden van de huidige privacy professionals. Om de ‘basis op orde’ werkzaamheden tijdig en juist uit te voeren is in 2019 en 2020 tijdelijke uitbreiding van capaciteit noodzakelijk. Voor 2019 zijn hiervoor nu extra middelen beschikbaar gesteld.

Concernhuisvesting

Er worden middelen beschikbaar gesteld om de begrote afloop van budget (faciliteiten, huurkosten, energie, onderhoud) teniet te doen, knelpunten in de begroting op te lossen én voor zover financieel realiseerbaar extra werkplekken beschikbaar te stellen, zie hiervoor ook de paragraaf Bedrijfsvoering. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende programma’s. Voor dit taakveld (Concernondersteuning) is de bijdrage € 648 in 2019, oplopend tot € 1,4 mln vanaf 2022.

Digitaliseringsagenda

Voor het realiseren van de concernbrede digitale ambities is de digitaliseringsagenda opgesteld. Voor nadere informatie wordt verwezen naar de paragraaf Bedrijfsvoering. Zoals aangekondigd bij de begroting 2019 worden de kosten en de dekking van de digitaliseringsagenda in deze rapportage verwerkt. De kosten voor de uitvoering van de digitaliseringsagenda bedragen in 2019 € 15,4 mln. Hiervan valt € 13,2 mln binnen het programma Overhead en € 2,2 mln binnen het programma Werk en Inkomen. In de volgende jaren loopt dit bedrag op tot ruim € 25 mln. In aanloop naar de definitieve verdeling worden de middelen vanaf 2020 vooralsnog begroot op het programma Overhead. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma’s en taakvelden. Ook het programma Overhead draagt bij; dit betekent het een bijdrage van € 2,7 mln in 2019, oplopend tot € 9,7 mln vanaf 2022.

HR Uitvoeringsagenda

Om uitvoering te geven aan de organisatievisie worden in 2019 incidenteel extra middelen beschikbaar gesteld. Voor een nadere toelichting zie de paragraaf bedrijfsvoering.

Actualisatie werkpakket Mobiliteit

Dit betreft een budgetoverheveling van € 200 vanuit taakveld “Verkeer en vervoer – Ontwikkeling” ten behoeve van de aanleg van glasvezel naar Verkeersregelinstallaties.

Toekomst - robuust jaarrekeningproces

Bestuurlijk bestaat de wens tot het toekomst-robuust maken van het jaarrekeningproces, inclusief verbetering in kwaliteit en procesversnelling. Voor het jaarrekeningproces 2018 was hiervoor € 250 extra budget benodigd voor de periode jan-apr 2019. Dekking voor deze extra middelen is binnen het programma overhead, bij het taakveld Audit & Control gevonden.

Bestuurlijke teams toerisme stadscultuur

Ter ondersteuning en coördinatie van het cluster - overstijgende dossier “Toerisme en Stadscultuur” is binnen het programma Cultuur, Sport en Recreatie een secretaris/procesmanager aangetrokken. Ter dekking van de kosten wordt vanuit dit taakveld een bedrag overgeheveld van € 21

Indexering 2020 en verder

De budgetten zijn vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de voorjaarsnota.

Mutaties overhead als gevolg van groei/krimp van het concern

Sinds vorig jaar geldt voor de overhead de zogenaamde meebeweegsystematiek, waarbij de overhead mee groeit of mee krimpt met de groei en krimp van het concern. Analoog aan de gevolgde werkwijze bij de begroting en omissie 2019 heeft voor de 1e herziening en de voorjaarsnota ook voor alle wijzigingen op arbeidskosten (personeel & inhuur) een herberekening van de overhead plaatsgevonden.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

Beleidskader

- Rotterdam; moderne en eigentijdse werkgever
- Visie open data
- Informatiebeleid 2014-2018
- Aansluiting huisvesting op Stedelijk kader Rotterdamse dienstverlening 2015-2018

Beleidsmonitor

- Vensters voor bedrijfsvoering
- Monitor ICT projecten (bijlage bij de 2^{e} herziening)

Wet- en regelgeving

- Gebruiksvergunning
- ARBO wet

- BHV
- Milieuvergunning
- Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)

Omschrijving taakveld

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Bedrijfsvoering.

Overige baten en lasten - Van Werk Naar Werk / VOIL Pagina 66

Overige baten en lasten - Van Werk Naar Werk / VOIL

Gemeentelijke medewerkers die herplaatsingskandidaten zijn geworden, krijgen via het programma Van Werk Naar Werk (VWNW) begeleiding naar werk buiten of binnen de gemeente

Ontwikkelingen en voortgang

Op het gebied van ontwikkelingen en voortgang zijn voor Van Werk Naar Werk / VOIL geen relevante ontwikkelingen te melden.

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Overige baten en lasten - Van Werk Naar Werk / VOIL	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	265	154	335	335	335	335
Bijdragen rijk en medeoverheden	15	0	0	0	0	0
Overige opbrengsten derden	250	154	335	335	335	335
Lasten exclusief reserves	9.483	8.591	6.715	5.426	4.594	5.094
Apparaatlasten	**8.592**	**8.212**	**6.358**	**4.998**	**4.166**	**4.666**
Inhuur	497	118	0	0	0	0
Overige apparaatslasten	48	9	9	9	9	9
Personeel	8.048	8.085	6.348	4.989	4.156	4.656

Interne resultaat	**392**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Interne resultaat	392	0	0	0	0	0
Programmalasten	**499**	**378**	**357**	**428**	**428**	**428**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	499	378	357	428	428	428
Overige programmalasten	0	0	0	0	0	0
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Saldo voor vpb en reserveringen	**-9.218**	**-8.437**	**-6.381**	**-5.092**	**-4.259**	**-4.759**
Saldo voor reserveringen	**-9.218**	**-8.437**	**-6.381**	**-5.092**	**-4.259**	**-4.759**
Reserves	4.714	9.522	1.402	832	0	0
Onttrekking reserves	8.217	2.751	1.402	832	0	0
Toevoeging reserves	4.519	1.423	0	0	0	0
Vrijval Reserves	1.016	8.194	0	0	0	0
Saldo	**-4.504**	**1.085**	**-4.979**	**-4.259**	**-4.259**	**-4.759**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Begroting 2019		**-7.431**	**-5.601**	**-4.973**	**-4.973**	**-4.973**
Bijstellingen Omissie 2019		**322**	**367**	**367**	**367**	**367**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Vrijval bestemmingsreserve Doorontwikkeling Organisatie	Bezuinigingen/taakstellingen	8.000	0	0	0	0
Vrijval bestemmingsreserve Krimp	Bezuinigingen/taakstellingen	194	0	0	0	0
Verlagen WW lasten	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	500	500	500	0
Onttrekkingen aan bestemmingsreserve Doorontwikkeling Organisatie	Reserves	0	0	0	0	0
Indexering 2020 en verder	Technische wijzigingen	0	-245	-153	-153	-153
Diverse bijstellingen	Technische wijzigingen	0	0	0	0	0
Begroting na wijzigingen		**1.085**	**-4.979**	**-4.259**	**-4.259**	**-4.759**

Toelichting financiële bijstellingen

Vrijval bestemmingsreserve Doorontwikkeling Organisatie

De ‘dakpan’-constructie is genoemd als één van de mogelijkheden om nieuwe instroom van jongeren te bevorderen. Dit betreft een tijdelijke overlapping van het eindigende dienstverband van een oudere medewerker met het startende dienstverband van een instromende jongere. Bij de Voorjaarsretraite 2017 is besloten benodigde financiële middelen voor dakpan-constructies uit de reserve Doorontwikkeling Organisatie beschikbaar te stellen. Tot op heden wordt verjonging gerealiseerd met minimale inzet van dit centrale budget. Daarom is het voorstel de hiervoor gereserveerde middelen vrij te laten vallen en de dakpan-constructies te dekken uit de lopende programmabegrotingen.

Vrijval bestemmingsreserve Krimp (motie 31)

De bestemmingsreserve Krimp is een aantal jaar geleden gevormd om een impuls te geven aan de versnelde uitstroom van herplaatskandidaten. De looptijd van deze reserve was tot 31/12/2018. Het resterende saldo kan vrijvallen.

Onttrekkingen aan bestemmingsreserve Doorontwikkeling Organisatie

Op basis van de meest recente inzichten met betrekking tot Rio40 zijn de kostenbudgetten en de daaraan gerelateerde onttrekkingen aan de reserve Doorontwikkeling Organisatie herijkt. Als gevolg daarvan zijn zowel de personele lasten als de onttrekking aan de bestemmingsreserve verlaagd. Dit is per saldo een budgettair neutrale mutatie.

Verlagen WW lasten

De verwachting is dat de begrote WW-lasten in de jaren 2020-2022 lager zullen uitvallen.

Indexering 2020 en verder

De budgetten zijn vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de Voorjaarsnota.

Diverse bijstellingen

Om de begroting meer in lijn te brengen met de huidige prognoses, zijn enkele technische wijzigingen doorgevoerd. Hierbij is € 126 verschoven van arbeidskosten naar overige kostencategorieën.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

Beleidskader

- Sociaal statuut 2005
- Sociaal statuut 2010
- Sociaal statuut 2013

Omschrijving taakveld

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Bedrijfsvoering.

Overige baten en lasten - Verzekeringen

Pagina 67

Overige baten en lasten - Verzekeringen

Deelname aan het maatschappelijke en economische verkeer brengt risico's met zich mee. De gemeente houdt op grond van budgettaire en beleidsmatige overwegingen, een groot deel van deze risico's in eigen beheer. De risico's boven dit eigen beheer verzekert de gemeente bij verzekeraars.

Ontwikkelingen en voortgang

Op het gebied van ontwikkelingen en voortgang zijn voor Verzekeringen geen relevante ontwikkelingen te melden.

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Overige baten en lasten - Verzekering	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	4.849	3.245	3.245	3.245	3.245	3.245
Bijdragen rijk en medeoverheden	11	0	0	0	0	0
Overige opbrengsten derden	3.097	3.245	3.245	3.245	3.245	3.245
Overige baten	1.741	0	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	6.676	5.035	5.018	5.018	5.018	5.018
Apparaatlasten	**683**	**667**	**690**	**690**	**690**	**690**
Inhuur	7	0	0	0	0	0
Overige apparaatslasten	1	14	14	14	14	14
Personeel	675	653	675	675	675	675
Interne resultaat	**-3.571**	**-3.580**	**-3.580**	**-3.580**	**-3.580**	**-3.580**

Interne resultaat	-3.571	-3.580	-3.580	-3.580	-3.580	-3.580
Programmalasten	**9.564**	**7.948**	**7.908**	**7.908**	**7.908**	**7.908**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	5.989	7.948	7.908	7.908	7.908	7.908
Overige programmalasten	3.576	0	0	0	0	0
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Saldo voor vpb en reserveringen	**-1.826**	**-1.790**	**-1.772**	**-1.773**	**-1.773**	**-1.773**
Saldo voor reserveringen	**-1.826**	**-1.790**	**-1.772**	**-1.773**	**-1.773**	**-1.773**
Saldo	**-1.826**	**-1.790**	**-1.772**	**-1.773**	**-1.773**	**-1.773**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Begroting 2019		**-1.981**	**-1.981**	**-1.981**	**-1.981**	**-1.981**
Bijstellingen Omissie 2019		**110**	**110**	**110**	**110**	**110**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Digitaliseringsagenda	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	81	122	122	122	122
Indexering 2020 en verder	Technische wijzigingen	0	-23	-23	-23	-23
Begroting na wijzigingen		**-1.790**	**-1.772**	**-1.773**	**-1.773**	**-1.773**

Toelichting financiële bijstellingen

Digitaliseringsagenda

Via de Digitaliseringsagenda (DA) wordt gezamenlijk gestuurd op het realiseren van de concernbrede digitale ambities. Zie voor een nadere toelichting het programma Overhead en de paragraaf Bedrijfsvoering.

De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma's en taakvelden. Voor dit taakveld betekent het een bijstelling van € 81 voor 2019, oplopend tot € 122 vanaf 2020.

Indexering 2020 en verder

De budgetten zijn vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de voorjaarsnota.

Stedelijke inrichting en ontwikkeling

De stijging van de CO2-uitstoot wordt in deze collegeperiode omgebogen naar een dalende trend die leidt tot 49% CO2-reductie in 2030, gemeten t.o.v. het jaar 1990

In 2022 is de gemiddelde luchtkwaliteit in de hele stad verbeterd t.o.v. het niveau van 2017. Vanaf 2020 zijn er geen straten meer waar de Europese gezondheidsnorm voor NO2 wordt overschreden

Stijging van het percentage panden dat geen verhoogde kans op wateroverlast bij hevige regen heeft van 88% naar 90%

TAAKVELD 1

Beheer overige gebouwen en gronden

Vastgoed en gronden inzetten als middel voor behalen maatschappelijke doelen

Goed rentmeesterschap uitoefenen

Sturing geven aan en handhaving van het gebruik van onroerend goed

TAAKVELD 2

Cultureel erfgoed - Monumenten

De gemeente Rotterdam draagt zorg voor haar gebouwde en aangelegde cultuurhistorisch erfgoed waaronder de beschermde monumenten en stadsgezichten. Dit wordt bereikt door middel van de thema's: Bescherming en instandhouding, kennisontwikkeling en kennisoverdracht (Erfgoedagenda Rotterdam)

De gemeente Rotterdam zet gebouwd erfgoed in als aanjager bij transformaties en gebiedsontwikkelingen.

TAAKVELD 3

Openbaar groen en (openlucht) recreatie - Landschap

Een aantrekkelijke en leefbare stad voor iedereen, nu en in de toekomst

Meer gezonde Rotterdammers die bewegen, spelen, sporten, ontmoeten, ontspannen en recreëren

Een investering in de doorontwikkeling van de klimaat adaptieve deltastad

Samenwerking met Rotterdammers en gedeeld eigenaarschap

TAAKVELD 4

Milieubeheer - Duurzaam, bodem, geluid en handhaving

Het realiseren van de energietransitie (gezamenlijk met alle betrokken partijen in en rondom de stad) om te voldoen aan doelen van Parijsakkoord en economische kansen worden benut

Een betere luchtkwaliteit

Regisseren van het stimuleren van circulariteit in het grondstoffengebruik binnen de stad (verminderen gebruik grondstoffen, hergebruik en recyclen van afval)

Het realiseren van een klimaatadaptieve stad

Verminderen van geluidsoverlast

Een betere regie op het gebruik van de ondergrond

Een adequaat extern veiligheidsniveau voor alle inwoners

Verduurzaming van de gemeentelijke bedrijfsvoering en verduurzaming gemeentelijk vastgoed

TAAKVELD 5

Ruimtelijke Ordening - Ontwikkeling

Ontwikkelen van een integrale omgevingsvisie en strategie voor de ontwikkeling en groei van de stad

Zorgen voor de Implementatie van de Omgevingswet

Zorgen voor actuele, flexibele en toekomstgerichte juridische kaders voor de ontwikkeling van de stad

TAAKVELD 6

Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)

Het initiëren en sturen van ruimtelijke ontwikkelingen door actief gemeentelijk grondbeleid: verwerving, verkoop, sanering, bouwrijp maken en inrichten van gronden

TAAKVELD 7

Wonen en bouwen

Groei van de woningvoorraad en aantrekkelijke woonmilieus

Woningvoorraad met toekomstwaarde

Basis op orde

Belangrijke ontwikkelingen die effect hebben op het wonen en bouwen, waarvan de aard en omvang van het effect nog lang niet allemaal duidelijk is

Omschrijving programma

Vervolg programmadoelstellingen

- Tenminste 15.000 bestaande woningen zijn verduurzaamd en 10.000 aardgas vrij of daarop voorbereid
- 20 Hectare groen erbij in 2022 t.o.v. 2018
- Binnen vier jaar start bouw van 18.000 nieuwe woningen

Omschrijving

Fijn wonen en leven in Rotterdam begint bij een fijne woning in een prettige, groene buurt voorzien van alle essentiële voorzieningen en infrastructuren (water, riool, energie, groen, fietspaden etc). Nieuwe of huidige bewoners moeten in onze stad een woning van hun wensen en mogelijkheden kunnen vinden. De komende jaren zal de stad en het aantal inwoners flink gaan groeien. Naast extra woningen betekent dit ook meer (maatschappelijke) voorzieningen, meer onderwijs, kwalitatief hoogwaardig groen, goede bereikbaarheid en voldoende werkgelegenheid.

Ook bewoners dragen bij aan een fijne stad door eigen initiatieven, bijvoorbeeld meer groen, betere speelruimte voor de kinderen, een prettige en gezellige buitenruimte en de daarbij behorende onderlinge contacten en het oprichten van energie-coöperaties of buurtontmoetingsplekken. De gemeente faciliteert dergelijke initiatieven graag.

Wonen en leven gebeurt in een duurzaam, energiezuinig Rotterdam, met een betere luchtkwaliteit. De klimaatopgaven uit het Akkoord van Parijs vragen om een forse energie- én economische transitie van stad en haven. Willen wij en onze kinderen prettig blijven wonen en leven dan vraagt dit flinke keuzes, maatregelen en investeringen.

De gemeente doet dit door de ontwikkeling en groei van de stad goed te plannen. Wonen in Rotterdam wordt toekomstbestendiger en klimaatadaptiever. We anticiperen op ontwikkelingen op het gebied van klimaat en onze bevolkingssamenstelling, we zorgen voor groen en mooie buitenruimte, een veilige en gezonde ondergrond en een efficiënt en prettig werkend bouw- en woning- toezicht & -vergunningverlening. De gemeente werkt toe naar belangrijke overeenkomsten zoals het klimaat- en energieakkoord, ontwikkelt en implementeert stedelijke programma’s voor de groei van de stad voert nieuwe wettelijke beleidskaders in zoals de omgevingswet. Door bovenstaande inzet te combineren met de sociale en economische context wordt gebouwd aan de weerbaarheid

en veerkracht (de resilience) van de mensen, de organisaties, en de systemen in de stad. Daarnaast voert de gemeente de wettelijke taken uit, zoals de behandeling van aanvragen om een omgevingsvergunning, aandacht voor erfgoed en het maken van bestemmings- (en straks omgevings-) plannen.

Als gevolg van een wijziging in de productenstructuur in 2018 sluiten de jaarcijfers 2017 voor twee programma's en twee taakvelden niet aan met de gepresenteerde jaarcijfers in de jaarrekening 2017. Het betreft verschuivingen tussen de programma's Overhead en Stedelijke inrichting en ontwikkeling van ca. € 87 mln. Binnen deze programma's gaat het om een verschuiving van het taakveld Concernondersteuning naar het taakveld Beheer overige gebouwen en gronden. De verschuiving betreft concernhuisvesting.

BBV-indicatoren

Beschrijving BBV-indicator	Eenheid			Bron
Hernieuwbare elektriciteit	%	Streefwaarde	N.v.t.	RWS
		Realisatie	4,6 (2016)	
Gemiddelde WOZ-waarde	Duizend euro	Streefwaarde	N.v.t.	CBS
		Realisatie	153 (2017)	
Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	Streefwaarde	2,4 (2016)	Basisregistratie adressen en gebouwen
		Realisatie		
Demografische druk	%	Streefwaarde	N.v.t.	CBS
		Realisatie	57% (2018)	

Overzicht baten en lasten

Overzicht van baten en lasten Stedelijke inrichting en ontwikkeling	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	302.285	263.516	231.909	213.271	215.836	212.515
Bijdragen rijk en medeoverheden	10.512	11.394	4.010	3.046	3.046	3.046
Financieringsbaten	92	0	0	0	0	0
Overige opbrengsten derden	286.606	271.703	220.832	203.708	214.813	205.901
Overige baten	5.075	-19.580	7.066	6.517	-2.023	3.568
Lasten exclusief reserves	356.686	361.242	345.633	299.902	303.057	248.281
Apparaatlasten	**112.389**	**126.819**	**127.373**	**126.385**	**125.824**	**125.709**
Inhuur	20.500	17.702	18.835	18.023	17.463	17.463

Overige apparaatslasten	2.256	2.801	2.730	2.730	2.730	2.730
Personeel	89.632	106.315	105.808	105.631	105.631	105.516
Interne resultaat	**-147.092**	**-139.324**	**-145.342**	**-150.849**	**-150.866**	**-151.724**
Interne resultaat	-147.092	-139.324	-145.342	-150.849	-150.866	-151.724
Programmalasten	**391.389**	**373.747**	**363.602**	**324.366**	**328.099**	**274.297**
Financieringslasten	0	0	0	0	0	0
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	227.031	247.741	249.569	200.937	196.189	142.013
Kapitaallasten	129.399	91.358	87.232	94.158	103.727	106.265
Overige programmalasten	22.885	19.205	18.957	19.057	19.284	19.284
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Sociale uitkeringen	0	0	0	0	0	0
Subsidies en inkomensoverdrachten	12.074	15.443	7.844	10.213	8.900	6.736
Saldo voor vpb en reserveringen	**-54.401**	**-97.726**	**-113.724**	**-86.631**	**-87.222**	**-35.766**
Saldo voor reserveringen	**-54.401**	**-97.726**	**-113.724**	**-86.631**	**-87.222**	**-35.766**
Reserves	65.756	72.644	86.125	61.793	66.916	15.329
Onttrekking reserves	68.430	88.070	91.825	67.493	70.616	15.529
Toevoeging reserves	96.108	20.425	5.700	5.700	3.700	200
Vrijval Reserves	93.434	5.000	0	0	0	0
Saldo	**11.355**	**-25.082**	**-27.599**	**-24.838**	**-20.306**	**-20.437**

Baten

De opbrengsten derden en overige baten bestaan grotendeels uit grondopbrengsten, huurinkomsten (extern), canonopbrengsten en het uitvoeren van opdrachten voor externe opdrachtgevers. Voor de grondopbrengsten geldt dat op basis van de wet- en regelgeving de baten van grondverkopen in de exploitatie worden verwerkt met een tegenboeking onder de overige baten. Het resultaat is voor grondopbrengsten daarom nihil. Daarnaast zijn opbrengsten van aangevraagde omgevingsvergunningen, opbrengsten die in rekening worden gebracht voor beheersvergoedingen hennep ontmantelingen en opbrengsten door Uitvoering Van Gemeentewege onder de opbrengsten derden opgenomen. Inkomsten uit brandstofverkooppunten en reclamecontracten, verkoopopbrengsten van verkochte vastgoed, uitpondingen en conversieopbrengsten (omzetten naar eeuwigdurend erfpacht) maken ook onderdeel uit van de opbrengsten derden en overige baten.

Onder bijdragen van Rijk en medeoverheden zijn de subsidies aan de grondexploitaties geraamd. Verder hebben de baten betrekking op rijksbijdragen, subsidies van de provincies en opbrengsten van derden welke worden ingezet voor de Warmte-uitwisseling Rotterdams haven, overige specifieke projecten en in het kader van ongerechtvaardigde verrijking.

Lasten

De lasten vloeien voort uit de uitvoering van diverse activiteiten en projecten, ten behoeve van de bestemmingsplannen, inspectie, toezicht, woningverbeteringen en hennepontmantelingen. Daarnaast worden uitgaven verantwoord voor grondexploitaties ten behoeve van gebiedsontwikkelingen, kosten voor personele inzet, kosten ten behoeve van de exploitatie van onroerend goed zoals onderhoud, beheerkosten en eigenaarslasten (zakelijke lasten en verzekeringen), verkoopkosten (taxaties, kosten verkoop gereedmaken) en afboekingen van de boekwaarde van het verkochte vastgoed. Doorbelastingen naar andere programma's binnen het concern Rotterdam, zoals Onderwijs, Verkeer en Vervoer en Cultuur, Sport & Recreatie zijn opgenomen onder de interne lasten.

Reserves

De mutaties op de reserves hebben betrekking op bestemmingsreserves Investeringsfonds Rotterdam, ISV-3, Parkeerfonds (Nieuwe Stijl), Stelselwijziging Afschrijving Vastgoed en het Nationaal Programma Rotterdam Zuid (NPRZ). De onttrekkingen aan de bestemmingsreserves worden ingezet voor Hart van Zuid, Stadshavens, Binnenstad, herinrichting Coolsingel, Sportcampus, NPRZ, inrichting buitenruimte gebieden, Kansrijke Wijken, Aanlegsteigers Schie, Rivierzones en andere projecten.

Meerjarig verloop

De opbrengsten derden en de hieraan gerelateerde overige baten laten voor de jaren 2019 tot en met 2022 meerjarig een dalend verloop zien. Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door de daling van begrote grondopbrengsten. Hier staan ook lagere lasten tegenover. Daarnaast dalen de verwachte bijdragen van rijk en medeoverheden doordat het aantal bijdragen in de toekomstige jaren 2020 en verder nog moet worden toegekend. Voor wat de lasten en mutaties op bestemmingsreserves betreft is een nagenoeg evenredige daling te zien. De ramingsbijstellingen en intensiveringen uit het coalitieakkoord voor de onderwerpen bouwen 18.000 woningen, intensivering Rivieroevers en actieplan huurwoningen maken dat het saldo van baten en lasten vanaf 2021 toeneemt.

Aansluiting voorgaande begroting

Aansluiting met voorgaande begroting (saldo na reservering)	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Oorspronkelijke begroting	-12.696	-3.695	-4.244	-3.971	-3.971

Bijstellingen Omissieregeling 2019	-5.996	1.234	1.244	107	107
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	-6.390	-25.138	-21.839	-16.442	-16.573
Totaal bijgestelde begroting	**-25.082**	**-27.599**	**-24.838**	**-20.306**	**-20.437**

Beheer overige gebouwen en gronden

Pagina 69

Beheer overige gebouwen en gronden

Vastgoed en gronden inzetten als middel voor behalen maatschappelijke doelen

Goed rentmeesterschap uitoefenen: waarde behoud van bezittingen

Sturing geven aan en handhaving van het gebruik van onroerend goed: met privaatrechtelijke instrumenten stuurt de gemeente op het gebruik van onroerende zaken die aan derden in erfpacht of in eigendom zijn of worden gegeven en handhaaft de contracten

Ontwikkelingen en voortgang

Uitvoeringsagenda Vastgoed

De Uitvoeringsagenda Vastgoed bevat onderwerpen die van belang zijn om de afdeling verder te ontwikkelen. De volgende onderwerpen zijn gestart in 2018 en worden verder uitgevoerd in 2019:

1. Doorontwikkeling bedrijfsvoering

Begroting op orde is een belangrijk onderdeel van de Uitvoeringsagenda en de doorontwikkeling van de afdeling Vastgoed. In 2018 is een start gemaakt om inzichtelijk te maken hoe de begroting van Vastgoed zich ontwikkelt in relatie tot de systematiek van de kostendekkende huur. Daarbij zijn de verschillende componenten die deel uitmaken van de rekensystematiek geanalyseerd. Hieruit blijkt dat de huidige systematiek van de kostendekkende huur leidt tot structurele knelpunten in de begroting van Vastgoed. Verdere analyse laat zien dat er meer knelpunten in de begroting van Vastgoed zitten. De oorzaken zijn grotendeels achterhaald, voor zover mogelijk. Gezien de ernst van deze constateringen en de omvang is een deskundige externe partij gevraagd deze analyses te voorzien van een zogenaamde second opinion. Het knelpunt is onderwerp geweest van de besluitvorming van deze Voorjaarsnota. Het knelpunt wordt (groten)deels opgelost door een bijdrage uit de algemene middelen. Voor 2019 en 2020 draagt Vastgoed bij aan het resterende knelpunt. Nader onderzoek naar en uitwerking van de werkwijze van de afdeling Vastgoed moet tot voorstellen leiden voor het meerjarig overgebleven knelpunt.

Bovenstaande is onderdeel van het traject begroting op orde. De afdeling Vastgoed is in 2018 gestart met de voorbereidingen voor de keuze van een nieuw vastgoedbeheersysteem. Eind 2019 moet dit systeem geïmplementeerd zijn. Ook voor dit traject is het nodig dat alle processen goed beschreven zijn en de data op orde zijn. Dit draagt bij aan het op orde krijgen van de bedrijfsvoering.

2. Bestuursopdracht Maatschappelijk Vastgoed

Vanuit de Bestuursopdracht Maatschappelijk Vastgoed is er in 2018 veel afstemming geweest met de beleidsdirecties over de vastgoedportefeuille. Het doel van deze afstemming was om na te gaan of alle panden efficiënt worden gebruikt en of zij voor maatschappelijke doeleinden worden gebruikt. Ook in 2019 heeft deze Bestuursopdracht een belangrijke rol in de samenwerking tussen de beleidsdirecties en Vastgoed. Gezamenlijk wordt gewerkt aan voorzieningenplannen. Deze plannen geven inzicht in het aanwezige maatschappelijke vastgoed per wijk en de (toekomstige) vraag naar maatschappelijke voorzieningen. Dit moet bijdragen aan een betere portefeuillesturing. Gewerkt wordt aan het structureel borgen in de processen.

Wat willen we bereiken

Vastgoed en gronden inzetten als middel voor het behalen maatschappelijke doelen

- Zorgen dat vastgoed en gronden in gemeentelijk bezit altijd op doelmatige wijze bijdragen aan maatschappelijke doelstellingen. Prioriteit ligt bij inzet voor onderwijs, cultuur, sport, zorg, welzijn en gemeentelijke huisvesting.
- Objecten die tijdelijk niet binnen de portefeuillesturing voor maatschappelijke doelen passen, worden tijdelijk op de markt verhuurd. Objecten die niet tot de kernportefeuille behoren worden afgestoten. Tot aan verkoop wordt er gezocht naar mogelijkheden om de objecten zo goed mogelijk te verhuren. Indien dit niet mogelijk is dan wordt er leegstandsbeheer geplaatst in de panden.

- Indien er met het oog op korte en lange termijn ontwikkelingen in de stad een object niet meer bijdraagt aan de ondersteuning van beleidsdoelstellingen, dan verkoopt de gemeente deze.

Goed rentmeesterschap uitoefenen

- De gemeente stuurt op verduurzaming van haar bezittingen. Daarmee kan de toekomstwaarde van de gemeentelijke objecten geborgd worden. Vanuit regelgeving wordt gesteld dat alle overheidsgebouwen (bijna) energieneutraal moeten worden. Hiervoor wordt een aanpak en financieringsmethode ontwikkeld. In de toekomst zullen niet duurzame gebouwen geen of een lage waarde vertegenwoordigen.
- De gemeente zet gemeentelijke objecten in ten behoeve van de bevordering van urgente transities in de stad: energietransitie, groei van de stad.

Sturing geven aan en handhaving van het gebruik van onroerend goed

- De gemeente geeft uitvoering aan de verplichtingen die voortvloeien uit de contracten (beheer).
- De gemeente handhaaft het gebruik van de onroerende zaken voortvloeiende uit het contract.
- De gemeente geeft, daar waar mogelijk, sturing aan het gebruik van vastgoed in Rotterdam dat door de gemeente in erfpacht of in eigendom van derden is gegeven.

Wat gaan we daar voor doen

Vastgoed en gronden inzetten als middel voor behalen maatschappelijke doelen

- De gemeente stuurt op optimale inzet van gemeentelijk vastgoed en gronden voor maatschappelijke doelen.

Maatschappelijke portefeuille

- Onderwijs: inzet van objecten die bijdragen aan een optimale beschikbaarheid en spreiding van scholen over de stad.
- Sport en recreatie: inzet van objecten die bijdragen aan een optimale balans tussen spreiding en clustering van velden en gebouwen voor sport en recreatie.
- Kunst en cultuur: inzet van objecten die bijdragen aan optimale huisvesting van kunst- en cultuuractiviteiten.
- Zorg en Welzijn: inzet van objecten die bijdragen aan een optimale beschikbaarheid voor zorg- en welzijnsactiviteiten en een spreiding van voorzieningen waar zorg wordt geboden voor kwetsbare of overlast-gevende personen.
- Parkeren: inzet van objecten die voldoen aan de mobiliteitsbehoefte van deze stad.
- Concernhuisvesting: inzet van objecten om de huisvesting van de ambtenaren te laten aansluiten bij de richtlijnen die door het concern zijn meegegeven.

Niet-kernportefeuille

- Grond en water: zorgen voor goed beheer van binnenstedelijke havens en gronden
- Bedrijfsmatig Onroerend Goed: het realiseren van opbrengstmaximalisatie door middel van goed beheer en assetmanagement. Dit draagt bij aan het toekomstige verkoopresultaat.
- Wonen: Onder andere beheer van aangekocht vastgoed ten behoeve van gebiedsontwikkeling (NPRZ). Ook wordt de reguliere woningportefeuille beheerd ten behoeve van een lopende exploitatie. Deze woningportefeuille is
  onderdeel van de verkoopportefeuille.
- Beheer grondexploitatie: beheer van aangekocht vastgoed voor gebiedsontwikkeling.
- Brandstofverkooppunten: de afdeling Vastgoed verhuurt tankstationslocaties. Jaarlijks worden de huurrechten van enkele locaties geveild.

Goed rentmeesterschap uitoefenen

- De gemeente verduurzaamt zoveel mogelijk haar vastgoed. De investeringen hebben een dubbel effect: enerzijds bijdragen aan belangrijke maatschappelijke en economische transities en veranderingen, anderzijds de waardevermeerdering en waardevastheid van het object zelf.
- De gemeente heeft een grote opgave in het verduurzamen van haar vastgoed conform de Europese afspraken (EPBD) en de afspraken in het Klimaatakkoord. Hierbij wordt ook aansluiting gezocht bij maatschappelijke en economische transities. Er wordt onderzocht wat mogelijk is en wat de financiële impact is van verduurzamingsopgaven en de mogelijkheid van dekking van deze kosten. Op de volgende opgaven wordt gestuurd:
    - Energietransitie: omzetten van gemeentelijk vastgoed naar alternatieve bronnen en daar waar mogelijk inzetten voor energie-opwekking, -opslag en -verdeling (bijv. plaatsen van zonnepanelen, powernests, buurtbatterijen, smart grids etc.). Er wordt een lijst opgesteld en een onderzoek gedaan naar de potenties van het gemeentelijk vastgoed op dit terrein.
    - Klimaatadaptatie: gemeentelijke objecten worden waar mogelijk voorzien van groene daken en er is aandacht voor een ontsteende omgeving, wateropvang en hittestresswerende maatregelen. Een plan van aanpak is in ontwikkeling en er vindt een koppeling plaats met de meest urgente gebieden in de stad (Programma Weerwoord)
    - Circulair: Ontwikkelen van gemeentelijke objecten door gebruik te gemaakt van materialen met materialenpaspoort (circulaire gebruik van materialen bevorderen). Een pilot met het op waarde zetten van een materialenpaspoort wordt gestart.
    - Nieuwe economie: Gemeentelijk vastgoed waar gewenst en mogelijk inzetten voor start-ups en MKB in de nieuwe economie (circulair, IT, AI&AR) tegen minimaal kostendekkende huur.
- De gemeente stoot alleen die objecten af, die niet meer ten nutte zijn voor de hierboven genoemde maatschappelijke en economische doelen. Het betreft ongeveer 600 vastgoedobjecten en 500 grondpercelen. Het gaat daarbij onder meer om woningen, winkel- en bedrijfspanden (veelal onderdeel van een groter complex met ook andere eigenaren) die niet meer nodig zijn voor een gebiedsontwikkeling of vanuit een maatschappelijk doel, en voormalige gebouwen van onderwijs, sport en recreatie en gemeentewerken. Een beperkt aantal objecten is cultuurhistorisch waardevol en daarmee belangrijk dan wel beeldbepalend voor de stad of het gebied. Daarom zal samen met gebiedsontwikkeling bepaald worden hoe deze objecten afgestoten of herontwikkeld worden. Bij een aantal objecten is het van belang ze af te stoten om zodoende voor een gebied een nieuwe functie/gebruik mogelijk te maken.

Privaatrechtelijke instrument inzetten als middel voor het behalen van ruimtelijk, maatschappelijke en economische doelen

- Registratie van contracten bij het in erfpacht of eigendom geven van gemeentelijke onroerende zaken aan derden.
- Uitvoering geven aan afspraken die voortvloeien uit contracten, zoals canon factureren, indexeren/herzien en afkopen.
- Sturing geven aan het gebruik van de onroerende zaak bij een contractmutatie zoals conversie van een tijdelijk erfpachtrecht naar eigendom, of bij een wijziging van de gebruiksbepaling.

- Sturing geven aan en/of handhaving het gebruik van de onroerende zaak bij overdracht, verhuring, splitsing of uitoefening van het recht van eerste koop van onroerende zaken.
- Nakoming vorderen van afspraken die voortvloeien uit een contract, mede om ondermijning te bestrijden.
- Elke burger kan rekenen op passende en betrouwbare dienstverlening
    - betrouwbare en voorspelbare dienstverlening
    - adequate afhandeling van klachten en bezwaren
    - doorverwijzing naar schuldverlening, Debiteuren

Effect indicatoren		2018	2019	2020	2021	2022	2023
Aantal te verkopen objecten commerciële portefeuille	Streefwaarde		65*				
	Realisatie						

* Het resultaat van de verkochte objecten is afhankelijk van de kwaliteit, type, ligging, metrage en vigerende boekwaarde. In 2018 is er een netto resultaat geboekt van circa 10 mio. De prognose voor 2019 is circa 10 mio.

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Beheer overige gebouwen en gronden	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	203.518	160.395	121.912	121.262	135.846	139.755
Bijdragen rijk en medeoverheden	44	0	0	0	0	0
Financieringsbaten	3	0	0	0	0	0
Overige opbrengsten derden	202.339	160.245	121.762	121.112	135.696	139.605
Overige baten	1.132	150	150	150	150	150
Lasten exclusief reserves	174.554	127.696	99.000	92.304	102.796	106.705
Apparaatlasten	**9.096**	**11.972**	**12.270**	**12.182**	**12.145**	**12.030**
Inhuur	1.659	1.348	2.425	2.352	2.315	2.315
Overige apparaatslasten	138	207	197	197	197	197
Personeel	7.300	10.417	9.648	9.633	9.633	9.518
Interne resultaat	**-111.174**	**-109.245**	**-113.505**	**-119.131**	**-119.478**	**-120.147**
Interne resultaat	-111.174	-109.245	-113.505	-119.131	-119.478	-120.147
Programmalasten	**276.632**	**224.969**	**200.235**	**199.253**	**210.129**	**214.822**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	125.204	113.782	93.458	90.911	93.385	95.613
Kapitaallasten	128.363	91.983	87.820	89.284	97.460	99.925

Overige programmalasten	23.065	19.205	18.957	19.057	19.284	19.284
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Subsidies en inkomensoverdrachten	0	0	0	0	0	0
Saldo voor vpb en reserveringen	**28.964**	**32.698**	**22.912**	**28.958**	**33.050**	**33.050**
Saldo voor reserveringen	**28.964**	**32.698**	**22.912**	**28.958**	**33.050**	**33.050**
Reserves	5.150	4.207	4.394	1.869	1.843	1.843
Onttrekking reserves	5.150	4.407	4.594	2.069	2.043	2.043
Toevoeging reserves	533	200	200	200	200	200
Vrijval Reserves	533	0	0	0	0	0
Saldo	**34.114**	**36.905**	**27.306**	**30.827**	**34.893**	**34.893**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Begroting 2019		**44.393**	**47.660**	**47.545**	**48.494**	**43.389**
Bijstellingen Omissie 2019		**916**	**1.600**	**1.615**	**1.615**	**6.720**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Onderhoudslasten Rotterdam CS	**Ramingsbijstellingen onvermijdelijk**	**0**	**-500**	**-500**	**-500**	**-500**
Begroting Vastgoed op orde	**Ramingsbijstellingen onvermijdelijk**	**-11.500**	**-15.300**	**-14.800**	**-14.800**	**-14.800**
Uitbreiding formatie Erfpacht	**Ramingsbijstellingen onvermijdelijk**	**298**	**298**	**298**	**298**	**298**
Renovatie Museum Boijmans van Beuningen	**Ramingsbijstellingen onvermijdelijk**	**-1.280**	**-6.653**	**-3.583**	**-514**	**-514**
Doorvoeren extra kostentoerekening Erfpacht	**Ramingsbijstellingen onvermijdelijk**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Verkoop gronden voor aanleg verbinding A13-A16	**Ramingsbijstellingen vermijdbaar**	**4.000**	**0**	**0**	**0**	**0**
Bestemmingsreserve Investeringsfonds Rotterdam (IFR)	**Reserves**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Bestemmingsreserve Taakmutaties Gemeentefonds	**Reserves**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Bestemmingsreserve Stelselwijziging Afschrijving Vastgoed	**Reserves**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Bestemmingsreserve Vastgoed Gebieden	**Reserves**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Bestemmingsreserve groot onderhoud (MJOP)	**Reserves**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Bestemmingsreserve Groot Onderhoud (MBVB)	**Reserves**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Diverse bijstellingen (waaronder Indexatie)	**Technische wijzigingen**	**78**	**201**	**252**	**300**	**300**

Begroting na wijzigingen	**36.905**	**27.306**	**30.827**	**34.893**	**34.893**

Toelichting financiële bijstellingen

Onderhoudslasten Rotterdam CS

Voorheen werden de onderhoudslasten voor de zuidhal van Rotterdam CS jaarlijks uit de bestemmingsreserve Infrastructuur onttrokken. Deze onderhoudslasten worden vanaf 2020 in de reguliere begroting opgenomen, zodat er structurele dekking komt voor deze kosten. Hierdoor kan de bestemmingsreserve ad € 5,0 mln vrijvallen. Deze vrijval is verantwoord onder het taakveld Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen).

Begroting Vastgoed op orde

De begroting van vastgoed is niet op orde. In de uitvoeringsagenda vastgoed is de opdracht opgenomen om de begroting op orde te brengen. De financiële problematiek in de begroting van Vastgoed is in het verleden niet aangepakt en opgelost, maar heeft geresulteerd in een stelpost in de begroting. Voor de voorjaarsnota is de financiële problematiek gekwantificeerd en is er op hoofdlijnen een analyse gemaakt van de oorzaken die hieraan ten grondslag liggen. Tevens is benoemd wat de oplossingsrichtingen voor de verschillende oorzaken zouden kunnen zijn. Het uitwerken van die oplossingsrichtingen, de besluitvorming hierover en implementatie vraagt een aanzienlijke doorlooptijd, waardoor dit voor 2019 en 2020 geen oplossing biedt. Bovendien zullen de oplossingsrichtingen mogelijk leiden tot verschuiving van de lasten binnen de gemeentebegroting voor het deel dat samenhangt met het niet kostendekkend zijn van de maatschappelijke vastgoedportefeuille. De niet-kernportefeuille (voorheen verantwoord op het product commercieel vastgoed) levert verliezen op. Oplossingsrichtingen hier zijn onder meer versnelde afbouw van de niet kern-portefeuille en reductie van leegstand in deze portefeuille. Als gedeeltelijke dekking van het financiële knelpunt wordt reeds invulling gegeven aan deze oplossingsrichtingen.

Het financiële knelpunt en de gedeeltelijke dekking daarvan bevat de volgende zaken:

	2019	2020	2021	2022	2023
Knelpunt	**21.200**	**23.400**	**22.400**	**22.800**	**22.800**
Extra verkoop- en veilingopbrengsten, onttrekken reserve onderhoud	-9.700	-8.100			
Algemene middelen	-11.500	-15.300	-14.800	-14.800	-14.800
Uitwerken oplossingsrichtingen			-7.600	-8.000	-8.000
Saldo	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Ter gedeeltelijke dekking van de claim wordt voorgesteld om voor 2019 en 2020 het te behalen verkoopresultaat te verhogen en de opbrengsten in 2020 van de veiling brandstofverkooppunten hoger te ramen. Deze veilingopbrengsten zijn niet te beïnvloeden, waardoor dit enig risico met zich meebrengt. Voor 2020 wordt tevens voorgesteld om de bestemmingsreserve groot onderhoud te onttrekken. Voor het resterende tekort in 2019 en

2020 worden algemene middelen toegekend. Voor de periode 2021-2023 wordt jaarlijks € 14,8 mln toegekend. De nog uit te werken oplossingsrichtingen dienen voor 2021-2023 het resterende knelpunt van € 7,6 mln – € 8,0 mln te dekken. Het is niet aannemelijk dat de oplossingsrichtingen meer dan € 8 mln dekking gaan opleveren. Om die reden wordt een groot deel van het knelpunt via de algemene middelen gedekt.

Uitbreiding formatie Erfpacht

De formatie van erfpacht wordt uitgebreid in verband met de toename van de werkzaamheden op het gebied van beleid, de hoeveelheidcontracten die gaan expireren en het aantal vragen van burgers en marktpartijen. Dit leidt tot hogere lasten (€ 1 mln). De kosten die deze formatie uitbreiding met zich meebrengt worden gedekt door verwachte hogere erfpachtopbrengsten (€ 1 mln). Per saldo vallen de extra lasten en extra baten tegen elkaar weg. Echter, omdat een deel van de lasten in dit taakveld neerslaat en een ander deel in het taakveld overhead en een klein deel in het taakveld wonen en bouwen, is er op dit taakveld per saldo een baat zichtbaar.

Renovatie Museum Boijmans van Beuningen

In december 2018 is de gemeenteraad akkoord gegaan met het starten van de voorbereidingen voor de asbestsanering en grootschalige renovatie van Museum Boijmans van Beuningen. In lijn met dit besluit zijn in deze Voorjaarsnota de incidentele kosten in de begroting verwerkt. De totale kosten voor de renovatie bedragen in de periode 2019 t/m 2023 circa € 17 mln en zijn terug te vinden in de taakvelden Beheer overige gebouwen en gronden en Musea – Cultuur. De kosten op dit taakveld hebben betrekking op maatregelen tot asbestsanering, onderhoud van installaties gedurende verbouwing, voorbereiding en uithuizing van het pand.

Doorvoeren extra kostentoerekening Erfpacht

De gemeenteraad heeft ingestemd met het extra toerekenen van de kosten van inzet van afdelingen binnen het concern aan erfpacht. Deze extra toegerekende kosten (€ 1 mln) worden gedekt door verwachte hogere erfpachtopbrengsten (€ 1 mln). Per saldo is er geen mutatie zichtbaar.

Verkoop gronden voor aanleg verbinding A13-A16

Voor de aanleg van de verbindingsweg tussen de A13-A16 is een aantal grondstukken en reststroken groen verkocht. Dit levert een éénmalige extra baat op van ongeveer € 4,0 mln.

Bestemmingsreserve Investeringsfonds Rotterdam (IFR)

De kosten en bijbehorende onttrekking van diverse objecten waaronder die van de sloopkosten van de objecten aan de Gebbeweg (€ 80), Traviataweg (€ 165) en Slinge (€ 75) zijn in lijn gebracht met de meest recente prognoses.

Bestemmingsreserve Taakmutaties Gemeentefonds

De kosten en bijhorende onttrekking van de verduurzamingsopgave zijn in lijn gebracht met de meest recente prognoses (€ 75 - € 80).

Bestemmingsreserve Stelselwijziging Afschrijving Vastgoed

De kosten en bijbehorende onttrekking van de sloopkosten van de objecten aan de Gebbeweg (€ 65) en Traviataweg (€ 150) zijn in lijn gebracht met de meest recente prognoses.

Bestemmingsreserve Vastgoed gebieden

De kosten en bijbehorende onttrekking van de sloopkosten van een object aan de Traviataweg (€ 150) zijn in lijn gebracht met de meest recente prognoses.

Bestemmingsreserve groot onderhoud (MJOP)

De kosten en bijbehorende onttrekking van een object aan de Slinge (€ 700) worden in 2019 opgevoerd en in lijn gebracht met de meest recente prognoses. Het resterende saldo van de bestemmingsreserve groot onderhoud (MJOP) (€ 2,4 mln) wordt in 2020 ingezet ter dekking van het knelpunt van Vastgoed.

Bestemmingsreserve Groot onderhoud (MBVB)

Het resterende saldo van de bestemmingsreserve wordt in 2019 ingezet ter dekking van de tijdelijke beheerkosten van Museum Boijmans van Beuningen (€ 858).

Diverse bijstellingen (waaronder Indexatie)

De budgetten zijn vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de voorjaarsnota.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

- Architectuurnota: Architectuur en Rotterdam 2010
- Beleidskader verkoop huurwoningen
- Groenplan Binnenstad
- Grondprijsbeleid 2013
- Handboek Rotterdamse Stijl
- Integraal Huisvestingsplan Onderwijs 2015-2019 Rotterdam
- Kader Stedelijke Ontwikkeling
- Kadernota grondbeleid 2003
- Nieuw Rotterdams Welzijn 2016-2019 (kadernotitie)
- Nieuwe energie voor Rotterdam (Drift rapport)
- Roadmap Next Economy
- Rotterdam Kaart van de Stad - Verkenning ontwikkelkansen lange termijn
- Rotterdamse Welstandsnota
- Stadsvisie
- Vastgoed, katalysator voor ontwikkeling (meerjarenperspectief Rotterdams vastgoed)
- Verhaal van de stad
- Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs Rotterdam 2015

Omschrijving taakveld

De gemeente Rotterdam heeft in 2019 1.364 vastgoedobjecten in de maatschappelijke portefeuille en 1.773 objecten in de commerciële portefeuille. Vastgoed en gronden in gemeentelijk bezit worden ingezet ten bate van maatschappelijke doelstellingen en worden dusdanig beheerd dat ze toekomstbestendig zijn. Het bezit is geen doel op zich.
Het verhogen van de kwaliteit van het Rotterdamse voorzieningenaanbod is wél een doel. De inzet is om hiertoe alleen de zogenaamde kernportefeuille aan gebouwen en gronden aan te houden, waarmee de maatschappelijk gewenste waarde kan worden gecreëerd. Dit betekent dat het gemeentelijke vastgoed moet bijdragen aan het realiseren van de doelstellingen uit het coalitieakkoord en aan doelstellingen die zijn neergelegd in wet- en regelgeving (die zijn door vertaald in beleidsprogramma’s, zoals bij onderwijshuisvesting). Deze collegedoelstellingen zijn en worden vorm gegeven in plannen en programma’s die leiden tot vragen naar (gemeentelijk) vastgoed. De kaders waarbinnen dit gebeurt met betrekking tot vastgoed zijn vastgesteld in de kadernota Vastgoed. Door het hanteren van functioneel grondbeleid beheert de gemeente ruim 42.000 (grond) contracten van onroerende zaken die in erfpacht of in eigendom zijn uitgegeven door de gemeente.

De belangrijkste ontwikkeling op het gebied van overheidsvastgoed de komende jaren is het voldoen aan de Europese regelgeving, de Energy performance of buildings Directive (EPDB). Die houdt in dat nieuwbouw van gebouwen moeten voldoen aan een reeks wetten en regels. Zo moeten vanaf 1 januari 2020 alle nieuwe gebouwen in Nederland bijna energie neutrale gebouwen (BENG) zijn. Ook moet rekening worden gehouden met de milieubelasting van toegepaste materialen. In de wijziging van het Bouwbesluit 2012, Stb 2015,425 is gesteld dat nieuwe gebouwen waarvan de overheid eigenaar is en waarin overheidsinstanties zijn gevestigd, na 31 december 2018 bijna energieneutraal moeten zijn. De totale gebouwde omgeving moet in 2050 bijna energieneutraal zijn. Dat betekent dat bij onderhoud en renovaties hier rekening mee moet worden gehouden. De BENG-vereisten zijn nog in ontwikkeling.

Cultureel erfgoed - Monumenten

De gemeente Rotterdam draagt zorg voor haar gebouwde en aangelegde cultuurhistorisch erfgoed waaronder de beschermde monumenten en stadsgezichten. Dit wordt bereikt door middel van de thema's: Bescherming en instandhouding, kennisontwikkeling en kennisoverdracht (Erfgoedagenda Rotterdam)

De gemeente Rotterdam zet gebouwd erfgoed in als aanjager bij transformaties en gebiedsontwikkelingen

Ontwikkelingen en voortgang

De doelstellingen van het taakveld zoals opgenomen onder "wat willen we bereiken" en "wat gaan we daarvoor doen" zijn nog actueel. Er zijn geen ontwikkelingen die aanleiding geven tot het vermelden van afwijkingen in het beoogde effect of onze inspanningen.

Wat willen we bereiken

Bescherming en instandhouding

Bescherming en instandhouding van het gebouwde en aangelegde cultuurhistorisch erfgoed waaronder de beschermde monumenten en stadsgezichten (thema 1 Erfgoedagenda)

Kennisontwikkeling: Geschiedenis in beeld

Kennisontwikkeling: Geschiedenis in beeld (thema 2 Erfgoedagenda)

Kennisoverdracht: Het vertelde verhaal

Kennisoverdracht: Het vertelde verhaal (thema 3 Erfgoedagenda)

Stimuleren de inzet van erfgoed als aanjager bij transformaties en gebiedsontwikkelingen

De gemeente Rotterdam zet gebouwd erfgoed in als ontwikkelkracht: kan het bijdragen aan belangrijke transities in de stad?

Wat gaan we daar voor doen

Bescherming en instandhouding

- Zorgen voor beoordeling en advisering over bouwinitiatieven, de vergunningverlening bij beschermde monumenten en stadsgezichten.
- Het aanwijzingen van nieuwe gemeentelijke monumenten.
- Cultuurhistorische verkenningen voor gebieden.
- Inbrengen van cultuurhistorische kennis bij plan- en gebiedsontwikkeling.
- Inpassen van cultuurhistorische kennis binnen de ontwikkelingen rondom de Omgevingswet.
- Het Siteholderschap van de Van Nellefabriek UNESCO Werelderfgoed wordt voortgezet.
- Regelmatig contact onderhouden met de Rotterdamse erfgoedpartners en burgers.
- De uitvoering van de Erfgoedagenda als onderdeel van het monumentenbeleid. Deze bouwt voort op het bestaande wettelijk instrumentarium, waaraan nieuwe op de Rotterdamse situatie toegesneden projecten zijn toegevoegd. Ze zijn samengebracht in thema’s.

Kennisontwikkeling: Geschiedenis in beeld

- Religieus Erfgoed - uitvoeren van thematisch onderzoek en inventarisatie: het erfgoed, de bescherming ervan, het vergroten van kennis en draagvlak verder in kaart brengen.
- Schoolgebouwen - uitvoeren van thematisch onderzoek en waardering: het erfgoed, de bescherming ervan, het vergroten van kennis en draagvlak verder in kaart brengen.

Kennisoverdracht: Het vertelde verhaal

- Films worden gemaakt van wijken in Rotterdam-Zuid in kader van NPRZ: dit is een serie films over het ontstaan van Rotterdam-Zuid en enkele stadswijken op Zuid. Een stadsdeel zo groot als een middelgrote stad. Hoe is Zuid ontstaan, hoe ontwikkelt Zuid zich? Bekijk de verschillende films over Rotterdam-Zuid, van boerenzij tot smeltkroes.
- Publicaties in de Serie Rotterdams Erfgoed worden voortgezet: Deze uitgaven (4x per jaar een boekje) zetten een gebouw, gebied of moment in de spotlights en vertellen iets over de geschiedenis van het betreffende monument.
- Het aanbrengen van het Rotterdams monumentenschildje op monumentale panden die in het bezit zijn van de gemeente zelf. Particuliere eigenaren van monumenten worden uitgenodigd om ook zelf een schildje aan te brengen. Hiermee maakt Rotterdam haar erfgoed beter zichtbaar in de stad en wordt het verhaal vertelt achter het erfgoed.
- Open Monumentendag Rotterdam.

Stimuleren de inzet van erfgoed als aanjager bij transformaties en gebiedsontwikkelingen

In nauwe samenwerking tussen de clusters MO en SO wordt de Architectuurnota 2010 herijkt en voorzien van een uitvoeringsagenda waarin ook het gebouwde erfgoed nadrukkelijk als aanjager is meegenomen.

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Cultureel erfgoed - Monumenten	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	0	0	0	0	0	0
Overige opbrengsten derden	0	0	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	605	781	1.082	1.082	1.082	1.082
Interne resultaat	**378**	**414**	**403**	**403**	**403**	**403**
Interne resultaat	378	414	403	403	403	403
Programmalasten	**227**	**367**	**679**	**679**	**679**	**679**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	206	250	0	0	0	0
Subsidies en inkomensoverdrachten	21	117	679	679	679	679
Saldo voor vpb en reserveringen	**-605**	**-781**	**-1.082**	**-1.082**	**-1.082**	**-1.082**
Saldo voor reserveringen	**-605**	**-781**	**-1.082**	**-1.082**	**-1.082**	**-1.082**
Saldo	**-605**	**-781**	**-1.082**	**-1.082**	**-1.082**	**-1.082**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		2019	2020	2021	2022	2023
Begroting 2019		**-781**	**-781**	**-781**	**-781**	**-781**
Bijstellingen Omissie 2019		**0**	**-292**	**-292**	**-292**	**-292**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Indexering 2020 en verder	Technische wijzigingen	0	-10	-10	-10	-10
Begroting na wijzigingen		**-781**	**-1.082**	**-1.082**	**-1.082**	**-1.082**

Toelichting financiële bijstellingen

Indexering 2020 en verder

De budgetten zijn vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de voorjaarsnota.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

- Erfgoedwet
- Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht
- Monumentenverordening Rotterdam
- Beleidsbrief Erfgoed Telt 2018
- Erfgoedagenda 2017-2020
- Handboek opstellen en borgen Cultuurhistorische Verkenningen
- Visie Collectie Rotterdam
- Architectuurnota: Architectuur en Rotterdam 2010
- Beleidsnota Collectie Rotterdam, Monumentenbeleid 2005-2008
- Kader Stedelijke Ontwikkeling
- Nieuwe energie voor Rotterdam (Drift rapport)
- Richtlijn opstellen en borgen Cultuurhistorische Verkenningen
- Roadmap Next Economy
- Rotterdam Kaart van de Stad - Verkenning ontwikkelkansen lange termijn
- Rotterdamse Monumentenverordening 2010
- Rotterdamse Welstandsnota
- Stadsvisie
- Verhaal van de stad

Omschrijving taakveld

Rotterdam staat internationaal bekend als stad van moderne architectuur. Daarnaast heeft de stad inmiddels ook een volwassen monumententraditie. Het erfgoed vertelt het verhaal van Rotterdam. In Rotterdam zijn verschillende monumenten. Rijksmonumenten, gemeentelijke monumenten, UNESCO Werelderfgoed, beeldbepalende panden en beschermd stadsgezicht

De cultuurhistorische verantwoordelijkheid van de gemeente heeft een basis in de wettelijke taken in het kader van de vergunningverlening en de instandhouding van monumenten en beschermde stadsgezichten en het sinds 1986 bestaande Rotterdamse monumentenbeleid

De gemeente zorgt voor een aantrekkelijke woon-, leef- en verblijfsomgeving door behoud, beheer en ontwikkeling van gebouwd cultureel erfgoed (monumentenbeleid)

In december 2016 is door het college de ‘Erfgoedagenda Rotterdam 2017 – 2020’ vastgesteld. Hierin worden de ambities en activiteiten rond het gebouwde en aangelegde cultuurhistorisch waardevolle erfgoed van Rotterdam tot 2020 beschreven en voorzien van een planning. De Erfgoedagenda wordt elke vier jaar geactualiseerd, verbreed en vernieuwd. De Erfgoedagenda Rotterdam 2017-2020 vormt de basis voor de invulling van het monumentenbeleid voor de komende jaren. De activiteiten zijn gericht op de invulling van wettelijke taken vanuit

de Wabo, Erfgoedwet en Monumentenverordening Rotterdam (thema: Bescherming en instandhouding, aangevuld met specifieke activiteiten binnen de thema's Kennisontwikkeling en Kennisoverdracht. Ieder jaar wordt de gemeenteraad inhoudelijk gerapporteerd via het college van B en W.

Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)

Pagina 71

Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)

Het initiëren en sturen van ruimtelijke ontwikkelingen door actief gemeentelijk grondbeleid: verwerving, verkoop, sanering, bouwrijp maken en inrichten van gronden

Ontwikkelingen en voortgang

De doelstellingen van het taakveld zoals opgenomen onder "wat willen we bereiken" en "wat gaan we daarvoor doen" zijn nog actueel. Er zijn geen ontwikkelingen die aanleiding geven tot het vermelden van afwijkingen in het beoogde effect of onze inspanningen.

Wat willen we bereiken

Bijdragen aan de bouwopgave van 18.000 woningen in de periode 2019-2022, en aan een prettige leefomgeving. De gemeente stuurt via de eigen grondexploitaties actief op de realisatie van nieuwbouw. Tezamen met de particuliere ontwikkelingen op eigen grond van particulieren vormt dit de bouwopgave.

Vertalen van gemeentelijke ambities naar grondexploitaties. De beleidsdoelstellingen binnen andere taakvelden, zoals Wonen en Bouwen, worden financieel vertaald in de grondexploitaties.

Risicobeheersing tijdens de planvorming en uitvoering van gebiedsontwikkelingen door optimalisatie, bewaking en bijsturing.

Wat gaan we daar voor doen

De markt uitdagen tot het investeren en realiseren van (nieuwe) ontwikkelingen in de door de gemeente aangegeven prioriteiten voor de komende vier jaar. De gemeente onderzoekt tevens de mogelijkheden voor nieuwe bouwlocaties.
Door als gemeente actief te investeren tonen we lef en laten we aan de Rotterdammers en de marktpartijen / ontwikkelaars zien dat we in een bepaalde ontwikkeling(srichting) geloven. Vaak gaat het om gebieden waar een

ontwikkelaar de risico’s te groot vindt, waardoor een ontwikkeling niet van de grond komt. Door als gemeente risicodragend te investeren, wordt het risico voor een ontwikkelaar kleiner en wordt hij sneller verleid de gewenste ontwikkeling ter hand te nemen.

Gemeentelijke investeringen actief inzetten op de gemeentelijke prioriteiten: energietransitie, nieuwe economie en groei van de stad.

Het aanbod van gebiedsontwikkelingen afgestemd houden op de vraag vanuit inwoners en vanuit mogelijkheden vanuit de markt (kwalitatief en kwantitatief).
Het voeren van actief grondbeleid brengt kansen, maar ook financiële risico’s met zich mee. Om de risico’s te beperken én om tijdig aanpassingen in het programma door te kunnen voeren, wordt twee keer per jaar een analyse gemaakt van de ontwikkelingen op de woningmarkt en die van de werklocaties (bedrijventerreinen en kantoren). De analyse richt zich op de kwantiteit van de verwachte afzet (bv het aantal te verkopen nieuwbouwwoningen) en de kwaliteit daarvan (afwerkingsniveau, grootte van de woning etc.). Deze gegevens worden vergeleken met het programma dat in de grondexploitaties is voorzien (het aanbod). Bij afwijkingen wordt het aanbod hierop afgestemd.

Sturing op een voor de gemeente zo gunstig mogelijke balans tussen maatschappelijke opbrengsten en financieel resultaat. Een ontwikkelproces is een voortdurende zoektocht naar een goede balans tussen (onder meer) opbrengsten en kosten. Binnen gemeentelijke grondexploitaties valt hier beter op te sturen dan bij een particuliere ontwikkeling.

Ontwikkelen van locaties die niet door de marktpartijen uitgevoerd worden. Sommige ontwikkelingen leveren geen winst op, maar zijn om bijvoorbeeld maatschappelijke redenen heel wenselijk. Dergelijke ontwikkelingen zullen nooit door een particuliere ontwikkelaar opgepakt worden, omdat er geen winstpotentie is. In dergelijke gevallen zoekt de gemeente naar financiële middelen (intern of extern) om een dergelijke ontwikkeling toch van de grond te krijgen.

De projectadministratie van de grondexploitaties bevat enerzijds de gerealiseerde kosten opbrengsten en anderzijds de begroting van nog te maken kosten en voorziene opbrengsten. Alle posten worden contant gemaakt. Gesaldeerd ontstaat daardoor de Netto Contante Waarde-saldo (NCW) van het project.

Als er aanleiding voor is, worden gedurende het jaar de begrote posten geactualiseerd. Tenminste eens per jaar, tijdens het jaarrekeningproces, worden alle posten voorzien van actuele onderbouwingen.

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023

Baten exclusief reserves	50.449	61.542	77.716	61.735	49.715	43.363
Bijdragen rijk en medeoverheden	1.837	1.660	0	0	0	0
Overige opbrengsten derden	50.086	79.612	70.800	55.368	51.889	39.945
Overige baten	-1.474	-19.730	6.916	6.367	-2.173	3.418
Lasten exclusief reserves	43.194	53.976	73.971	57.710	45.570	36.977
Apparaatlasten	**5.899**	**6.912**	**7.097**	**7.042**	**7.019**	**7.019**
Inhuur	1.605	1.105	1.341	1.295	1.272	1.272
Overige apparaatslasten	110	120	117	117	117	117
Personeel	4.183	5.688	5.640	5.630	5.630	5.630
Interne resultaat	**6.347**	**11.407**	**11.665**	**11.665**	**11.665**	**11.665**
Interne resultaat	6.347	11.407	11.665	11.665	11.665	11.665
Programmalasten	**30.948**	**35.657**	**55.210**	**39.003**	**26.886**	**18.294**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	33.092	38.522	58.277	42.002	29.886	21.369
Kapitaallasten	-2.165	-2.865	-3.067	-2.999	-3.000	-3.075
Overige programmalasten	21	0	0	0	0	0
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Saldo voor vpb en reserveringen	**7.255**	**7.566**	**3.745**	**4.025**	**4.145**	**6.386**
Saldo voor reserveringen	**7.255**	**7.566**	**3.745**	**4.025**	**4.145**	**6.386**
Reserves	9.666	13.103	1.068	330	240	0
Onttrekking reserves	11.807	8.103	1.068	330	240	0
Toevoeging reserves	87.906	0	0	0	0	0
Vrijval Reserves	85.765	5.000	0	0	0	0
Saldo	**16.921**	**20.669**	**4.813**	**4.355**	**4.386**	**6.386**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Begroting 2019		**6.773**	**6.771**	**6.771**	**6.771**	**6.771**
Bijstellingen Omissie 2019		**-630**	**-620**	**-610**	**-610**	**-610**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Resultaatnemingen grondexploitaties	Intensiveringen	10.000	0	0	0	0

Actualisatie investeringen en desinvesteringen grondexploitaties	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Actualisatie rente grondexploitaties	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Vrijval bestemmingsreserve Infrastructuur	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	5.000	0	0	0	0
Digitaliseringsagenda	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	33	75	121	144	144
Bestemmingsreserve Gebiedsontwikkeling	Reserves	457	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Infrastructuur	Reserves	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Investeringsfonds Rotterdam (IFR)	Reserves	0	0	0	0	0
Budgetoverheveling Actieplan huurwoningen in het middensegment	Technische wijzigingen	-1.000	-1.500	-2.000	-2.000	0
Diverse bijstellingen	Technische wijzigingen	36	87	73	81	81
Begroting na wijzigingen		**20.669**	**4.813**	**4.355**	**4.386**	**6.386**

Toelichting financiële bijstellingen

Resultaatnemingen grondexploitaties

Op basis van de resultaatberekening van de grondexploitaties voor 2019 wordt er € 10 mln extra winstneming geraamd. De totale winstraming 2019 komt daarmee uit op € 12 mln. In deze berekening is zoveel als mogelijk rekening gehouden met de onzekerheden die spelen rondom de resultaatberekening, zoals de aangekondigde wijzigingen in de BBV, de nog te bepalen langjarige parameters voor kosten- en opbrengstenstijgingen en de faseringsaanpassingen.

Actualisatie investeringen en desinvesteringen grondexploitaties

Het investeringsvolume in de grondexploitaties is geactualiseerd en in lijn gebracht met de huidige projectbegrotingen. De investeringen bestaan uit apparaatskosten, kosten voor verwervingen, kosten voor bouw- en woonrijp maken en overige kosten. De desinvesteringen bestaan uit gronduitgiften (intern en extern), subsidies, investeringsbijdragen en overige opbrengsten. Alle baten en lasten worden conform de BBV overgeboekt naar de balans, waardoor het effect van de actualisatie saldo neutraal is.

Actualisatie rente grondexploitaties

De aan de grondexploitaties toegerekende rente is herrekend op basis van het geactualiseerde investeringsvolume in de grondexploitaties. De rente maakte onderdeel uit van de boekwaarde van de grondexploitaties en wordt net als de reguliere mutaties in de grondexploitaties conform de BBV overgeboekt naar de balans. Het effect van de actualisatie van de aan de grondexploitaties toegerekende rente is saldo neutraal.

Vrijval bestemmingsreserve Infrastructuur

De bestemmingsreserve Infrastructuur is destijds gevormd voor de bouw van Rotterdam CS. Er vinden nog afrondende werkzaamheden plaats. De onderhoudslasten worden jaarlijks aan de bestemmingsreserve Infrastructuur onttrokken. Deze onderhoudslasten worden in de reguliere begroting opgenomen, waarmee uit de bestemmingsreserve een bedrag van € 5 mln kan vrijvallen.

Digitaliseringsagenda

Via de Digitaliseringsagenda (DA) wordt gezamenlijk gestuurd op het realiseren van de concernbrede digitale ambities. Zie voor een nadere toelichting het programma Overhead en de paragraaf Bedrijfsvoering. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma's en taakvelden. Voor dit taakveld betekent het een bijstelling van € 33 in 2019 oplopend tot € 144 in 2023.

Bestemmingsreserve Gebiedsontwikkeling

Een bedrag van € 457 wordt naar het taakveld Wonen en Bouwen overgeheveld en toegevoegd aan de bestemmingsreserve ten behoeve van het project buitenruimte Bloemfontein.

Verder zijn de activeringen en bijbehorende onttrekkingen aan de bestemmingsreserve Gebiedsontwikkeling in lijn gebracht met de huidige projectbegrotingen. Het betreft hier de volgende balansprojecten: buitenruimte Wilhelm Tellhof (+ € 1,0 mln), buitenruimte Kop van Feijenoord (+ € 264), buitenruimte Maasranden (- € 50) en buitenruimte Rotterdam Central District (+ € 4,8 mln).

Bestemmingsreserve Infrastructuur

De activering op de balans en de bijbehorende onttrekking aan de bestemmingsreserve Infrastructuur voor het project Rotterdam Centraal zijn met € 241 verlaagd en in lijn gebracht met de huidige projectbegroting.

Bestemmingsreserve Investeringsfonds Rotterdam (IFR)

De verliesvoorziening voor de grondexploitatie Sportcampus wordt jaarlijks opgehoogd met € 300 (tot en met 2021). Deze toevoeging wordt gedekt door middelen in de bestemmingsreserve IFR.

Budgetoverheveling Actieplan huurwoningen in het middensegment

Het budget voor het actieplan huurwoningen in het middensegment is meerjarig overgeheveld vanuit het taakveld Wonen en Bouwen. Het budget in 2019 bedraagt € 1 mln en loopt op tot € 2 mln in 2022. Het budget zal worden ingezet voor het afdekken van tekorten die in de grondexploitaties ontstaan vanuit de activiteiten zoals beschreven in het actieplan.

Diverse bijstellingen

Dit betreft diverse bijstellingen, zoals de indexering waarbij de budgetten vanaf het jaar 2020 zijn geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie hierover is opgenomen bij Grondslagen bij de voorjaarsnota. Ook hebben wijzigingen in de formatie plaatsgevonden en hebben overhevelingen plaatsgevonden van budgetten van en naar het taakveld Wonen en Bouwen.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

- Atlas Stedelijke Havens - De havens in kaart
- Bouwverordening 2010
- Groenplan Binnenstad
- Grondprijsbeleid 2013
- Handboek Rotterdamse Stijl
- Hoogbouwvisie 2011
- Kader Stedelijke Ontwikkeling
- Kadernota grondbeleid 2003
- Meerjarenplan Bouw en Woningtoezicht 2018-2021
- Natuurkaart Rotterdam 2014
- Natuurkaart Rotterdam 2014: Uitvoeringsprogramma Natuurkaart Rotterdam
- Nieuwe energie voor Rotterdam (Drift rapport)
- Programma Rivieroevers 2015 - 2018
- Programma Rivieroevers 2015 - 2018: De Nieuwe Maas als stedelijk parklandschap
- Programma Rivieroevers 2015 - 2018: Jaarbericht programma Rivieroevers
- Programma Rivieroevers 2015 - 2018: Programma Rivier als getijdenpark

- Programma Rivieroevers 2015 - 2018: Rivieroevers Rotterdam - De blauwe longen van de stad - resultaten 2014-2018 en vooruitblik

- Programma Rivieroevers 2015 - 2018: Toekomstperspectief Binnenstedelijke Rotte
- Roadmap Next Economy
- Rotterdam Kaart van de Stad - Verkenning ontwikkelkansen lange termijn
- Stadsvisie
- Stedelijke Agenda Haven
- Vastgoed, katalysator voor ontwikkeling (meerjarenperspectief Rotterdams vastgoed)
- Verhaal van de stad

Omschrijving taakveld

Bij actief grondbeleid initieert de gemeente een ruimtelijke ontwikkeling door de verwerving van gronden (dan wel de inbreng van gemeentelijk vastgoed), sloop van panden en eventuele sanering. Na verder bouwrijp maken wordt bouwrijpe grond verkocht aan een ontwikkelende partij. Na de realisatie het beoogde programma wordt het openbaar gebied aangelegd door de gemeente. Grondexploitaties zijn dus de financiële weergave van gebiedsontwikkelingen.

Milieubeheer - Duurzaam, bodem, geluid en handhaving

Milieubeheer - Duurzaam, bodem, geluid en handhaving

Het realiseren van de energietransitie (gezamenlijk met alle betrokken partijen in en rondom de stad) om te voldoen aan doelen van Parijsakkoord en economische kansen worden benut

Een betere luchtkwaliteit

Regisseren van het stimuleren van circulariteit in het grondstoffengebruik binnen de stad (verminderen gebruik grondstoffen, hergebruik en recyclen van afval)

Het realiseren van een klimaatadaptieve stad

Ontwikkelingen en voortgang

De doelstellingen van het taakveld zoals opgenomen onder “wat willen we bereiken” en “wat gaan we daarvoor doen” zijn nog actueel. Er zijn geen ontwikkelingen die aanleiding geven tot het vermelden van afwijkingen in het beoogde effect of onze inspanningen. Ondanks de financiële ontwikkelingen, zijn geen beleidsmatige ontwikkelingen die aanleiding geven tot het vermelden van afwijkingen in het beoogde effect of onze inspanningen.

Wat willen we bereiken

De CO2-uitstoot van Rotterdam ombuigen in een neergaande lijn naar nul uitstoot in 2050, conform de afspraken van Parijs en het Nederlands Klimaatakkoord door het realiseren van een betaalbaar, schoon, betrouwbaar, veilig en op innovatie ingesteld energiesysteem (= het totaal van opwek, opslag, grid en gebruik).

Een betere luchtkwaliteit met het oog op gezondheid.

Minder gebruik van primaire grondstoffen en meer hergebruik en recyclen van afval, en het realiseren van een omslag naar circulair denken bij inwoners en bedrijven (doelstelling circulair wordt verder uitgewerkt onder het taakveld Grondstoffen).

Het realiseren van een toekomstbestendig, klimaatadaptief, resilient Rotterdam: werken aan de vergroting van de capaciteit van mensen, gemeenschappen, instituten, bedrijven en systemen om te overleven, zich aan te passen en om te groeien onder elke mogelijke chronische stres of acute shocks. (doelstelling klimaatadaptatie wordt verder uitgewerkt onder het taakveld Stedelijk Waterbeheer).

Minder geluidsoverlast en meer stille groene gebieden.

Een beter regie op het gebruik van de ondergrond: rol van ondergrond in energietransitie, vergroening, wateropgave en biodiversiteitsvermeerdering + aanpakken verontreiniging en voorkomen gezondheidsschade.

Een adequaat extern veiligheidsniveau voor alle inwoners.

Verduurzaming van / een duurzamere gemeentelijke bedrijfsvoering en vastgoed. (doelstelling verduurzamen vastgoed wordt verder uitgewerkt onder taakveld 0.3 Overige objecten en gronden).

Wat gaan we daar voor doen

De CO2-uitstoot van Rotterdam ombuigen in een neergaande lijn naar nul uitstoot in 2050, conform de afspraken van Parijs en het Nederlands Klimaatakkoord door het realiseren van een betaalbaar, schoon, betrouwbaar, veilig en op innovatie ingesteld energiesysteem (= het totaal van opwek, opslag, grid en gebruik)

- Het opstellen van een Rotterdams Energie- en Klimaatakkoord, waarin we met bedrijven, maatschappelijke organisaties en andere partners afspraken maken over het realiseren van een neergaande trend in de een CO2-emissies leidend naar een reductie van 49% in 2030 door maatregelen in de gebouwde omgeving en op mobiliteit.
- Er komt een samenhangende gebiedsaanpak op Groot IJsselmonde, Pendrecht ZO, Rozenburg, Lage Land Oost, (Prinsenland) en Bospolder-Tussendijken.
- Afspraken worden gemaakt met het Havenbedrijf en Haven Industrieel Complex over het realiseren van de energietransitie. Waarbij de gemeente een aanjagende en verbindende rol heeft.
- Een investeringsfonds Energietransitie wordt opgericht.
- De analyse van Drift/ARUP (het rapport “Nieuwe energie voor Rotterdam”, 2018) over de verschillende maatregelen die nodig zijn om in Rotterdam de Parijs-doelen te bereiken, dient als uitgangspunt en als monitor en deze worden vertaald naar een aanpak.

Een betere luchtkwaliteit met het oog op gezondheid

- Het voeren van een actieve aanpak van de voornaamste bronnen van luchtvervuiling, enerzijds gericht op bereiken van structureel minder uitstoot in de stad en anderzijds gericht op verminderen uitstoot van bronnen in de regio:
    - Stimuleren van mobiliteit gericht op fietsen en OV (doelstellingen voor mobiliteit worden verder uitgewerkt onder het taakveld Verkeer en vervoer ontwikkeling)
    - Schonere en efficiëntere inrichting van bouw- en stadslogistiek.
    - Veranderen en verschonen van de automobiliteit en vermindering van autoverkeer in met name de binnenstad.
    - Doorgaand en passerend verkeer zoveel mogelijk over de ringwegen middels slimme technologieën en een Rotterdamse mobiliteitsaanpak
    - Bevorderen ontgascapaciteit voor binnenvaarttankschepen in de haven.
    - Uitbreiding landelijke aanpak frisse scholen naar woningen.

Minder gebruik van primaire grondstoffen en meer hergebruik en recyclen van afval, en het realiseren van een omslag naar circulair denken bij inwoners en bedrijven

- Doelstelling circulair wordt verder uitgewerkt onder het taakveld Grondstoffen.

Bijdrage leveren aan een toekomstbestendig, resilient Rotterdam onder andere gericht op het gebied van klimaatadaptatie: voorkomen van en omgaan met wateroverlast en hittestress.

- Inzetten op de ontwikkeling van maatregelen bij private partijen en instellingen (huiseigenaren, bedrijven, kennis- en zorginstellingen)
- Integreren van maatregelen in de primaire processen van de gemeente zelf (ontwerp, inrichting, assetmanagement).
- Blijven zoeken naar innovaties en verbeterde methoden op het gebied van klimaatadaptatie
- Deelnemen in internationale samenwerkingsverbanden en kennisnetwerken om zodoende onze kennis en kunde op peil te houden en ons internationaal imago op dit vlak hoog te houden:

- 100RC
- C40
- Climate Academy
- Global Centre of Excellence on Climate Adaptation

Het tegengaan van geluidsoverlast

- De structurele aanleg van stille wegdekken
- Het slim ontwerpen en inrichten van de openbare ruimte (waar mogelijk minimaal één geluidarme zijde bij woningen)
- Maatregelen die geluidbeleving positief beïnvloeden
- Werken aan stille groene gebieden die bewoners rust en ontspanning bieden

Bijdrage leveren aan het gebruik van de ondergrond: rol van ondergrond in energietransitie, vergroening, wateropgave en biodiversiteitsvermeerdering + aanpakken verontreiniging en voorkomen gezondheidsschade

- Er wordt een aanpak opgesteld gericht op met lood verontreinigde locaties waar kinderen spelen.
- Integraal beleid van de ondergrond, Beleid gericht op het gebruik van de ondergrond voor groen, voor energievoorzieningen als warmte-koude-opslag en geothermie en ter voorkoming van wateroverlast.
- Verdere uitwerking van Gebiedsgerichte Aanpak van verontreinigde grond (en grondwater) in de haven

Een adequaat extern veiligheidsniveau voor alle inwoners

- Inzetten op onder meer het concentreren van risicobedrijven, ook in relatie tot zeer kwetsbare objecten (ziekenhuizen, scholen).

Verduurzaming van gemeentelijke bedrijfsvoering en verduurzaming gemeentelijk vastgoed

- Doelstelling verduurzamen vastgoed wordt verder uitgewerkt onder het taakveld Overige objecten en gronden.
- Actief sturen/samenwerken met gemeentelijke inkoop op verduurzamen en circulair maken van inkoop.
- Inzetten op verduurzamen van gemeentelijk vastgoed.
- Inzetten op ontwikkeling en versterking circulaire economie via eigen bedrijfsvoering.
- Inzetten op het verduurzamen van de gemeentelijke bedrijfsvoering.

Effect indicatoren		**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Collegetarget 1: De stijging van de CO2-uitstoot wordt in deze collegeperiode omgebogen naar een dalende trend die leidt tot 49% CO2-reductie in 2030, gemeten t.o.v. het jaar 1990.	**Streefwaarde**	**niet >32,2 Mton**	**niet >32,2 Mton**	**niet >32,2 Mton**	**<32,2 Mton**		
	Realisatie						
Collegetarget 2: Vanaf 2020 zijn er geen straten meer waar de Europese gezondheidsnorm voor NO2 wordt overschreden. Ook na 2020 blijven we							

werken aan het verder verbeteren van de luchtkwaliteit.

Jaargemiddelde*	**Streefwaarde**	**16**	**12**	**8**	**0**
	Realisatie				
Uurgemiddelde**	**Streefwaarde**	**0**	**0**	**0**	**0**
	Realisatie				
Ten minste 15.000 bestaande woningen zijn verduurzaamd, waarvan 10.000 aardgas vrij of daarop voorbereid***.	Streefwaarde				
	Realisatie				

* Betreft het aantal toetspunten > NO2 40 g/m3 (jaargemiddelde gebaseerd op NSL voorgaande jaar)

** Betreft het aantal meetstations met >18 keer per jaar overschrijding NO2 200g/m3 (uurgemiddelde, gebaseerd op jaarverslag DCMR)

*** Nadere uitwerking volgt in samenhang met woningbouwopgave

Twee ambities uit het coalitieakkoord worden hier samengevoegd onder een collegetarget. Verduurzamen gebeurt door en kan ook gemeten worden via een slimme keuze voor een combinatie van maatregelen: aardgasvrij maken (of daarop voor te bereiden), voorzien van eigen energie opwek en/of -opslag, kostenefficiënt te isoleren/renoveren, materiaal circulair inzetten, energiegebruik van bewoners veranderen, woningen voorzien van oplaadfaciliteiten voor elektrisch vervoer, huizen klimaatbestendiger maken (bv groene daken, ontstenen van tuinen, wateropvang en hittestress maatregelen).

Circulaire economie staat bij taakveld Afval - Grondstoffen

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Milieubeheer - Duurzaam, bodem, geluid en handhaving	**Realisatie 2018**	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**	**Raming 2021**	**Raming 2022**	**Raming 2023**
Baten exclusief reserves	1.604	2.504	0	0	0	0
Bijdragen rijk en medeoverheden	1.084	2.051	0	0	0	0
Overige opbrengsten derden	541	453	0	0	0	0
Overige baten	-21	0	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	39.274	58.542	63.318	53.578	64.631	34.331
Apparaatlasten	**0**	**2.399**	**0**	**0**	**0**	**0**
Inhuur	0	0	0	0	0	0
Overige apparaatslasten	0	15	0	0	0	0
Personeel	0	2.384	0	0	0	0
Interne resultaat	**12.201**	**10.647**	**10.781**	**10.781**	**10.781**	**10.781**
Interne resultaat	12.201	10.647	10.781	10.781	10.781	10.781
Programmalasten	**27.073**	**45.495**	**52.537**	**42.797**	**53.850**	**23.550**

Inkopen en uitbestede werkzaamheden	24.558	42.051	51.805	41.599	52.602	22.262
Kapitaallasten	544	558	579	720	770	810
Overige programmalasten	101	0	0	0	0	0
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Subsidies en inkomensoverdrachten	1.871	2.886	153	478	478	478
Saldo voor vpb en reserveringen	**-37.670**	**-56.038**	**-63.318**	**-53.578**	**-64.631**	**-34.331**
Saldo voor reserveringen	**-37.670**	**-56.038**	**-63.318**	**-53.578**	**-64.631**	**-34.331**
Reserves	11.786	23.993	28.733	18.250	31.250	250
Onttrekking reserves	12.119	23.993	30.733	20.250	31.250	250
Toevoeging reserves	1.586	0	2.000	2.000	0	0
Vrijval Reserves	1.252	0	0	0	0	0
Saldo	**-25.884**	**-32.045**	**-34.586**	**-35.328**	**-33.381**	**-34.081**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Begroting 2019		**-31.090**	**-31.336**	**-31.301**	**-31.304**	**-31.304**
Bijstellingen Omissie 2019		**342**	**395**	**-1.423**	**-1.423**	**-1.423**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Coördinatie Energietransitie	Intensiveringen	-2.000	-2.000	-2.000	-2.000	-2.000
Intensivering Energietransitie (€68,2 mln)	Intensiveringen	0	0	0	0	0
Floating Office Rotterdam	Intensiveringen	0	-2.000	-2.325	-325	-325
Bestemmingsreserve Actieplan Luchtkwaliteit	Reserves	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Duurzaam	Reserves	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve IFR	Reserves	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve RCP Groene Daken	Reserves	0	0	0	0	0
Budgetoverheveling Milieu gerelateerde projecten	Technische wijzigingen	0	116	1.858	1.858	1.658
Indexering 2020 en verder	Technische wijzigingen	0	-539	-840	-840	-840
Resilience	Technische wijzigingen	550	550	550	500	0
Diverse bijstellingen	Technische wijzigingen	153	228	153	153	153
Begroting na wijzigingen		**-32.045**	**-34.586**	**-35.328**	**-33.381**	**-34.081**

Toelichting financiële bijstellingen

Coördinatie Energietransitie

In de begroting is een intensivering opgenomen voor de Coördinatie Energietransitie voor € 2 mln per jaar. Voor het behalen van de Energietransitiedoelen is inzet nodig, die nog niet beschikbaar is vanuit de bestaande middelen. Deze wordt aangewend voor het voorbereiden van projecten, het opzetten van beheer op het Energietransitiefonds en lobby richting rijk en bedrijfsleven

Intensivering energietransitie (€ 68,2 mln)

In het coalitieakkoord zijn middelen gereserveerd voor de Energietransitie. Begrotingstechnisch zijn de hieruit voortvloeiende verwachte exploitatie lasten ad € 68,2 mln opgenomen via de Voorjaarsnota. De benodigde middelen zullen in de begroting 2020 per inhoudelijke doelstelling verdeeld worden.

Floating Office Rotterdam

In 2017 heeft het toenmalige college de Verenigde Naties (VN) aangeboden om een drijvend kantoor voor het VN klimaatbureau in de Rijnhaven te (laten) realiseren. Om in oktober 2020 het Floating Office Rotterdam in de Rijnhaven te kunnen openen, zal er enerzijds een steiger van 2 x € 2 mln (in 2020 en 2021) gerealiseerd moeten worden en anderzijds dienen er op korte termijn zakelijke afspraken met private partijen te worden gemaakt met betrekking tot een gemeentelijke bijdrage aan de huurkosten.

Bestemmingsreserve Actieplan Luchtkwaliteit

In de begroting 2019 is het lastenbudget en de financiering vanuit de bestemmingsreserve Actieplan Luchtkwaliteit met € 533 verhoogd als gevolg van subsidieregelingen die doorlopen in 2019. Dit betreft onder andere de brommer- en scooter sloopregelingen en de regeling elektrische bestelwagens.

Bestemmingsreserve Duurzaam

Het lastenbudget en de financiering vanuit de bestemmingsreserve Duurzaam is met € 890 naar boven bijgesteld als gevolg van dekking van verplichtingen die doorlopen in 2019. Dit betreft onder andere het drijvend zonnepark en diverse opdrachten in het kader van de gebiedsgerichte aanpak.

Bestemmingsreserve IFR Voorbereidingsbudget - Energietransitiefonds

Het lastenbudget en de financiering vanuit de bestemmingsreserve IFR Voorbereidingsbudget is met € 350 naar boven bijgesteld om de eerste voorbereidingskosten voor de oprichting van het Energietransitiefonds te dekken.

Bestemmingsreserve RCP Groene Daken

Het lastenbudget en de financiering vanuit de bestemmingsreserve RCP Groene Daken is met € 20 naar boven bijgesteld.

Budgetoverheveling Milieu gerelateerde projecten

De gewijzigde begrotingsopzet naar taakvelden leidt tot een meerjarige budgetoverheveling vanuit Wonen en bouwen naar het taakveld Milieubeheer - Duurzaam, bodem, geluid en handhaving. Dit betreft de inzet op bodemsanering.

Indexering 2020 en verder
De budgetten zijn vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen in deze voorjaarsnota.

Resilience

Het project Resilience is opgenomen binnen het taakveld Ruimtelijke Ordening - Ontwikkeling. Dit leidt tot een bijstelling in de begroting door budgetoverheveling vanuit het taakveld Milieubeheer-Duurzaam, bodem, geluid en handhaving naar het taakveld Ruimtelijke Ordening Ontwikkeling.

Diverse bijstellingen

Het project Atelier Rotterdam / Bi Annual Summit is opgenomen binnen het taakveld Ruimtelijke Ordening - Ontwikkeling. Dit leidt tot een bijstelling in de begroting door budgetoverheveling vanuit het taakveld Milieubeheer-Duurzaam, bodem, geluid en handhaving naar het taakveld Ruimtelijke Ordening - Ontwikkeling.
Daarnaast bestaat het budget voor de subsidieregeling CityLab010 uit deelbudgetten, die verspreid in de begroting zijn terug te vinden. Om de integrale afweging van subsidie-aanvragen te bevorderen, worden de deelbugetten vanaf 2020 gebundeld tot één budget.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

- Actieplan Geluid 2013-2018

- Beleidskader Groepsrisico
- Beleidsnota Huishoudelijk Afval 2013-2018
- Bouwverordening 2010
- Gebiedsaanpak energietransitie
- Groenplan Binnenstad
- Hoogbouwvisie 2011
- Kader Stedelijke Ontwikkeling
- Koersnota Schone Lucht
- Meerjarenplan Bouw en Woningtoezicht 2018-2021
- Natuurkaart Rotterdam
- Nieuwe energie voor Rotterdam (Drift rapport)
- Programma Duurzaam 2015-2018 'Duurzaam dichter bij de Rotterdammer'
- Programma Rivieroevers
- Roadmap Next Economy
- Rotterdam gaat voor circulair - Visie en aanpak 2017
- Rotterdam Kaart van de Stad - Verkenning ontwikkelkansen lange termijn
- Resilient Rotterdam
- Rotterdam Staat van de Stad
- Rotterdams Beleidskader Helikopters

- Rotterdamse Adaptatiestrategie
- Stadsvisie
- Stedelijke Agenda Haven
- Verhaal van de stad

Omschrijving taakveld en vervolg taakvelddoelstellingen

Vervolg taakvelddoelstellingen

- verminderen van geluidsoverlast
- een betere regie op het gebruik van de ondergrond
- een adequaat extern veiligheidsniveau voor alle inwoners
- verduurzaming van de gemeentelijke bedrijfsvoering en verduurzaming gemeentelijk vastgoed

Omschrijving taakveld

Nederland moet in 2050 een land zijn zonder CO2 uitstoot en met een volledig circulaire economie. Daar moet nu mee begonnen worden. Ook Rotterdam heeft hierin een belangrijke opgave. Prioriteit ligt daarom bij de uitvoering en ondersteuning van activiteiten voor het realiseren van de energietransitie in gebouwde omgeving en mobiliteit, de omslag naar een circulaire economie, het verbeteren van de luchtkwaliteit, vergroting van de veerkracht van de stad, in combinatie met de vergroening, waterveiligheid en transformatie naar een nieuwe duurzame economie.

We zetten in op een fijne woon- en leefomgeving voor alle Rotterdammers: schoner, groener en gezonder. In het taakveld Milieubeheer wordt ingezet op maatregelen die de energietransitie, klimaatadaptatie, circulaire economie, schone lucht, minder geluidsoverlast en schonere en veiliger bodems bevorderen en zo een bijdrage leveren aan een rijke en stabiele biosfeer en daarmee aan een aantrekkelijke leefomgeving. Dit vergt vooral focus op anders werken: die keuzes krijgen waarde als we ze omzetten in kansen door integraler en slimmer te weken. Dus zetten we de energietransitie in als vliegwiel voor duurzame bedrijvigheid, voor nieuwe werkgelegenheid en het aantrekkelijker maken van woningen en wijken.

Openbaar groen en (openlucht) recreatie - Landschap

Openbaar groen en (openlucht) recreatie - Landschap

Een aantrekkelijke en leefbare stad voor iedereen, nu en in de toekomst

Meer gezonde Rotterdammers die bewegen, spelen, sporten, ontmoeten, ontspannen en recreëren

Een investering in de doorontwikkeling van de klimaat adaptieve deltastad

Samenwerking met Rotterdammers en gedeeld eigenaarschap

Ontwikkelingen en voortgang

We werken aan een robuuste groene, gezonde en duurzame leefomgeving voor alle Rotterdammers die uitnodigt tot ontmoeten, sporten en recreëren en bijdraagt aan een aantrekkelijk werk- en leefklimaat. In het coalitieakkoord zijn veertien collegetargets vastgesteld. Collegetarget nummer elf luidt: “20 hectare groen erbij in 2022 t.o.v. 2018”.

Bij de behandeling van de Begroting 2019 heeft de wethouder twee toezeggingen gedaan. De wethouder komt met een Groenoffensief waarin hij de aspecten biodiversiteit, kwaliteit, onderhoud en beheer, sociale veiligheid, klimaatadaptatie zal uitwerken. Hij geeft hierin ook aan op welke manier departicipatie van bewoners en bedrijven wordt vormgegeven, en hoe de 20 ha extra groen gemeten wordt. Tevens zet de wethouder zich in om het streefcijfer te verhogen van 6.9 naar 7.0 . Daarnaast heeft de wethouder toegezegd dat het onderdeel privaat groen wordt meegenomen in de rapportages voor het groenoffensief.

Inmiddels is de raad geïnformeerd over het plan van aanpak Groenoffensief dat uitvoering gaat geven aan het collegetarget 20 hectare vergroening. De voortgang op het onderwerp vergroening van de buitenruimte die bijdraagt aan de gezondheid en levensplezier van alle Rotterdammers en die uitnodigt tot ontmoeten, sporten en recreëren heeft geleidt tot een vaststelling van het Toekomstperspectief Binnenstedelijke Nieuwe Maas. Dit toekomstperspectief wordt met het nog vast te stellen Uitvoeringsprogramma Rivieroevers Rotterdam 2019-2022 medio 2019 aan de gemeenteraad gestuurd.

Wat willen we bereiken

We werken aan een robuuste groene, gezonde en duurzame leefomgeving voor alle Rotterdammers die uitnodigt tot ontmoeten, sporten en recreëren en bijdraagt aan een aantrekkelijk werk- en leefklimaat.

Een meer uitgebreide, beter aaneengesloten groenstructuur in de stad die bijdraagt aan een meer robuuste én veerkrachtige openbare ruimte met betere biodiversiteit.

Een robuuste en veerkrachtige openbare ruimte die ontwikkelingen die op de stad afkomen kan opvangen: energietransitie, klimaatadaptatie, veranderende mobiliteit, netwerksamenleving, circulaire economie.

Wat gaan we daar voor doen

We werken aan een robuuste groene, gezonde en duurzame leefomgeving voor alle Rotterdammers die uitnodigt tot ontmoeten, sporten en recreëren en bijdraagt aan een aantrekkelijk werk- en leefklimaat.

- De komende vier jaar staan in het teken van het “Groenoffensief”: Met alle partners in de stad het Rotterdamse groenareaal groter, beter en aantrekkelijker maken. Dat doen we met diverse partijen in de stad (bedrijven, instellingen, corporaties, ondernemers, natuurorganisaties, terreinbeheerders, groene initiatiefnemers, bewoners). *Bij de begroting van 2019 heeft het college als collegetarget de ambitie geformuleerd om deze periode 20 hectare groen toe te voegen. Het plan van aanpak geeft invulling aan de wijze waarop (hoe) wij dit target willen realiseren. Het plan van aanpak bestaat uit vier onderdelen:*

1. *Groene daken*
2. *Groene werklocaties*
3. *Groen in de openbare ruimte*
4. *Groen dicht bij huis*

   Langs deze vier lijnen wordt uitvoering gegeven aan het collegetarget en de hieronder genoemde acties.
   - Voor de openbare ruimte en publieke panden van de gemeente Rotterdam zetten we vergroening voort en intensiveren die waar mogelijk. Als gemeente geven wij het goede voorbeeld voor vergroening van de ruimte en de bebouwing.
   - Bij vergroening hebben wij het over maatregelen die bijdragen aan toename van het areaal groen in de stad. Dat kan zijn gras, opgaande beplanting, bomen, groene oevers, water en verbeteren van de groeiomstandigheden van bomen.

- Realiseren van slimme, ecologische verbindingen tussen groene plekken, parken en de stad uit, zoals van het park Twee Heuvels naar het Eiland van Brienenoord, de Steilrand van Schie naar Rottemeren en via de Heemraadsingel naar het Vroesenpark.
- Impuls in het stedelijke groene netwerk voor sport, recreatie en verblijf.
- Realiseren van een groene kwaliteitsimpuls, bijvoorbeeld groene wandelroutes in de buurt en wijk mogelijk maken.
- Voortzetten van de vergroening in de binnenstad.
- Blijven investeren in de buitenruimte van met name de focuswijken op Zuid, gekoppeld aan het brede maatregelenpakket van NPRZ.
- Inzetten op het versterken van het regionale landschap, de bereikbaarheid en de toegankelijkheid via deelname aan Recreatieschap Rottemeren en regionale Landschapstafels als Hof van Delfland en IJsselmonde. De provincie werkt ook aan groenblauwe verbindingen tussen stad-regio, waaronder de Schie als verbinding.
- Het groenblauwe netwerk in buurten en wijken in en om de stad uitbreiden voor langzaam verkeer (voetganger en fiets), zowel functioneel (werk) als recreatief.
- Meer wateropvang en recreatie-natuur binnen en buiten de stad (o.a. via het Deltaplan).
- Kleine kwaliteitsingrepen toepassen bij herbestrating (in samenwerking met SB) die bijdragen aan de functionaliteit, vergroening en duurzaamheid (functionele wijzigingen).

- Bijdragen (samen met SB) aan het opstellen en realiseren van een integraal deltaplan (grond)water voor wateroverlast, waterveiligheid en hittestress. De uitwerking in een uitvoeringsstrategie heeft brede consequenties voor de inrichting van de openbare ruimte. Denk aan inrichtingsprincipes (bijvoorbeeld groene infiltratie greppels of rioolscheiding) en materiaalgebruik (bijvoorbeeld waterdoorlatende bestrating).

Een vergroening van de buitenruimte die bijdraagt aan de gezondheid en levensplezier van alle Rotterdammers en die uitnodigt tot ontmoeten, sporten en recreëren.

- Waar mogelijk en voor Rotterdammers van alle leeftijden in de openbare ruimte voorzieningen realiseren die leiden tot spelen, bewegen, sporten en ontmoeten (o.a. toegankelijk maken en vergroenen schoolpleinen).
- Waar mogelijk in lokale woonstraten en stadsstraten zorgen voor vergroening (meer en grotere bomen en meer groen), verbeteren van verbindingen en balans in gebruik, onder andere door mee te liften met onderhoudsprojecten (met SB) en functionele wijzigingen. Het doel is 20 (clusters van) straten aan te pakken in de periode 2019-2022.
- Programma Rivieroevers Rotterdam door ontwikkelen:
    - Programma ontwikkelen voor komende vier jaar op basis van het toekomstperspectief de Binnenstedelijke Rotte en het concept toekomstperspectief voor de binnenstedelijke Nieuwe Maas: *Uitvoeringsprogramma Rivieroevers Rotterdam 2019-2022*.
        - Onderzoeken hoe en met welke mogelijkheden we de rivieroevers levendiger, aantrekkelijker en groener maken, de beleving van de rivier versterken en meer op en langs de oevers van de Maas kunnen recreëren. Bijvoorbeeld met nieuwe stadsparken voor alle Rotterdammers, zoals langs de Maasboulevard, in de Maashaven en in de Rijnhaven. Dit leidt tot een vastgesteld toekomstperspectief binnenstedelijke Nieuwe Maas.
        - De Rotte ontwikkelen tot een aantrekkelijke groene openbare ruimte met recreatie- en verblijfsmogelijkheden. Realiseren van een aantal groene plekken en aantrekkelijke routes langs de Rotte, zoals Crooswijkse Bocht, trap Grote Kerkplein en herinrichting Leuvekolk inclusief waterinlaat en vispassage.
    - Nieuwe Maasparcours afronden en opnemen in knooppuntenroute.
- Vergroenen van circa tien stenige pleinen in de periode 2019-2022.
- Het verbeteren van oversteekbaarheid van stadsstraten (en boulevards) en het meer ruimte maken voor voet- en fietspaden en vergroening (zoals Schiedamsedijk, Leuvehavenzijde, Pleinweg, Zuiderparkweg). Het creëren van essentiële wandel- en fiets routes voor de stad die scholen, tal van groen en diverse voorzieningen verbinden.
- Actualisatie van de Rotterdamse Stijl (in samenwerking met SB) met inzet op meer gebruik van groen en circulair materiaal (inclusief een innovatiebudget voor nieuw en circulair materiaal).
- Opstellen van een onderzoeksagenda voor het gebruik van de openbare ruimte.

Een robuuste en veerkrachtige openbare ruimte die ontwikkelingen die op de stad afkomen kan opvangen: energietransitie, klimaatadaptatie, veranderende mobiliteit, netwerksamenleving, circulaire economie.

- We zetten structureel in op integrale aanpak en meekoppel kansen bij activiteiten op het gebied van energietransitie, klimaat adaptatie, mobiliteit, circulaire economie en gezondheid.
- De testversie omgevingsvisie gebruiken om het werken met een integrale visie op de stad te borgen en de kwaliteit van de ontwikkelingen te vergroten.

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Openbaar groen en (openlucht) recreatie - Landschap	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	893	938	22	22	22	22
Bijdragen rijk en medeoverheden	785	938	22	22	22	22
Overige opbrengsten derden	108	0	0	0	0	0
Overige baten	0	0	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	9.081	10.726	11.918	12.523	13.457	7.246
Interne resultaat	**2.379**	**3.486**	**3.033**	**3.033**	**3.033**	**3.033**
Interne resultaat	2.379	3.486	3.033	3.033	3.033	3.033
Programmalasten	**6.703**	**7.240**	**8.885**	**9.490**	**10.424**	**4.213**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	1.882	2.751	4.289	4.895	5.828	-383
Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Overige programmalasten	0	0	0	0	0	0
Subsidies en inkomensoverdrachten	4.820	4.490	4.595	4.595	4.595	4.595
Saldo voor vpb en reserveringen	**-8.188**	**-9.787**	**-11.896**	**-12.501**	**-13.434**	**-7.224**
Saldo voor reserveringen	**-8.188**	**-9.787**	**-11.896**	**-12.501**	**-13.434**	**-7.224**
Reserves	457	2.918	4.928	5.550	6.500	0
Onttrekking reserves	457	2.918	4.928	5.550	6.500	0
Toevoeging reserves	20	0	0	0	0	0
Vrijval Reserves	20	0	0	0	0	0
Saldo	**-7.732**	**-6.870**	**-6.968**	**-6.951**	**-6.934**	**-7.224**

Effect indicatoren		2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Collegetarget 11: 20 ha groen erbij in 2022 t.o.v. 2018	**Streefwaarde**			**+ 5 ha**	**+10 ha**	**+ 15 ha**	**+20 ha**	

		Realisatie					
% Tevredenheid van bezoekers stadsparken (rapportcijfer)	Streefwaarde		> 7,4	> 7,4	> 7,4	> 7,4	> 7,4
	Realisatie	7,4					
% Tevredenheid bewoners over groen in de wijken/buurten	Streefwaarde		> 6,9	> 6,9	> 6,9	> 6,9	> 6,9
	Realisatie	6,9					

Prestatie indicatoren		**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Realisatie ecologische verbindingen	Streefwaarde			3 ecologische verbindingen realiseren in de stad				
	Realisatie							

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Begroting 2019		**-4.547**	**-4.547**	**-4.547**	**-4.547**	**-4.547**
Bijstellingen Omissie 2019		**-2.331**	**-1.611**	**-1.296**	**-1.011**	**-1.011**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Bestemmingsreserve Gebiedsontwikkeling	Reserves	0	0	0	0	0
Diverse afwijkingen bestemmingsreserves	Reserves	0	0	0	0	0
Budgetoverheveling Koppelen locale groene plekken, Vergroening, Rivieroevers	Technische wijzigingen	-341	-1.061	-1.376	-1.661	0
Diverse bijstellingen	Technische wijzigingen	348	250	267	283	283
Begroting na wijzigingen		**-6.870**	**-6.969**	**-6.952**	**-6.936**	**-5.275**

Toelichting financiële bijstellingen

Bestemmingsreserve Gebiedsontwikkeling

De bestemmingsreserves ISV-3, Gebiedsontwikkelingsfonds en Investeringsplannen zonder gronduitgifte worden samengevoegd binnen de bestemmingsreserve Gebiedsontwikkeling (Raadsbesluit 17bb8432). Dit leidt tot een meerjarige budgetoverheveling naar de bestemmingsreserve Gebiedsontwikkeling.

Diverse afwijkingen bestemmingsreserves

In 2019 is het lastenbudget en de financiering vanuit de bestemmingsreserve Investeringsfonds Rotterdam voor de projecten Leuvenkolk en Aanlegsteiger de Schie met € 110 verhoogd als gevolg van vertraging in de uitvoering van de projecten in 2018. Voor het begrotingsjaar 2018 is dit in de 10Maands 2018 verwerkt. De uitvoering van deze projecten wordt in 2019 verwacht en leidt tot een bijstelling in de begroting 2019. Daarnaast is in 2019 het lastenbudget en de financiering vanuit de bestemmingsreserve Investeringsfonds Rotterdam voor het programma Rivieroevers met € 127 verlaagd. Dit is een gevolg van een actualisatie op de projectbegroting Blue City en Grote Kerkplein waarbij de uitvoering van het project Blue City in 2020 wordt verwacht. Dit leidt tot een bijstelling in de begroting 2020.

Tenslotte is het project Mallegat Park in 2018 stopgezet. De begroting is hierop bijgesteld, waarbij het lastenbudget en de financiering vanuit de bestemmingsreserve Nationaal Programma Rotterdam Zuid met € 100 zijn verlaagd. De eindafrekening volgt in 2019.

Budgetoverheveling Koppelen locale groene plekken, Vergroening, Rivieroevers

Het lastenbudget voor de projecten Koppelen locale groene plekken, Vergroening en Rivieroevers is overgeheveld van het taakveld Wonen en bouwen naar het juiste taakveld Openbaar groen en (openlucht) recreatie - Landschap (respectievelijk € 341 in 2019 oplopend naar €1,6mln in 2022).

Diverse bijstellingen
De budgetten zijn vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij grondslagen bij de Voorjaarsnota. Daarnaast wordt de toebedeling aan taakvelden herzien als gevolg van hernieuwde inzichten. Het budget van een aantal 'wonen en bouwen' gerelateerde projecten wordt hiermee meerjarig overgeheveld vanuit Openbaar groen en (openlucht) recreatie - Landschap naar het taakveld Wonen en bouwen (€ 348 meerjarig).

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

- Actualisatie ontwikkelingsvisie Lijnbaan
- Archeologische waarden- en beleidskaart Rotterdam
- Architectuurnota: Architectuur en Rotterdam 2010
- Atlas Stedelijke Havens - De havens in kaart
- Beleidsregeling Parkeernormen auto en fiets gemeente Rotterdam 2018
- Binnenstad als City Lounge - Binnenstadplan 2008-2020

- Bouwverordening 2010
- De Rivier als getijdenpark - groeidocument 2018
- Focus Document City Lounge/ Binnenstadsplan 2014-2018
- Gebiedsaanpak energietransitie
- Gebiedskoersen detailhandel 2017-2020
- Gebiedsvisie Hoboken 2030
- Gebiedsvisie Hoek van Holland 2011-2020
- Gebiedsvisie Nieuw Kralingen
- Gebiedsvisie Rotterdam Central District
- Gebiedsvisie Stadionpark
- Groenplan Binnenstad
- Handboek Rotterdamse Stijl
- Havenvisie 2030
- Havenvisie 2030: Voortgangsrapportage 2017 Havenvisie 2030
- Hoogbouwvisie 2011
- Horecagebiedsplan 2017-2019
- Integraal Huisvestingsplan Onderwijs 2015-2019 Rotterdam
- Kader oplaadinfrastructuur auto's

- Kader Stedelijke Ontwikkeling
- Meerjarenplan Bouw en Woningtoezicht 2018-2021
- Milieuzone kaart
- Natuurkaart Rotterdam
- Nieuwe energie voor Rotterdam (Drift rapport)
- NPRZ Uitvoeringsplannen
- OV-visie Rotterdam 2018-2040
- Plintenstrategie voor de Rotterdamse binnenstad
- Programma Oost 2017-2019
- Programma Rivieroevers
- Roadmap Next Economy
- Rotterdam Kaart van de Stad - Verkenning ontwikkelkansen lange termijn
- Rotterdamse Mobiliteitsagenda 2015 - 2018
- Rotterdamse Mobiliteitsagenda 2015 - 2018 Rotterdam Verkeersveilig - Meerjarenplan 2016-2018
- Rotterdamse Mobiliteitsagenda 2015 - 2018 Rotterdam Verkeersveilig - Meerjarenplan 2016-2018: Actieplan Verkeersveilige scholen
- Rotterdamse Mobiliteitsagenda 2015 - 2018: Fietsplan 2016 - 2018
- Rotterdamse Mobiliteitsagenda 2015 - 2018: Parkeerplan Rotterdam 2016-2018
- Rotterdamse Mobiliteitsagenda 2015 - 2018: Stedelijk Verkeersplan Rotterdam 2016 - 2030+

- Rotterdamse Stijl
- Rotterdamse Welstandsnota
- Stadsvisie
- Stedelijke Agenda Haven
- Structuurvisie Hart van Zuid
- Verbonden stad - visie openbare ruimte binnenstad Rotterdam - Ruimtelijke ontwikkelingsstrategie 2030
- Verhaal van de stad
- Verkeer- en vervoersplan Rotterdam 2003-2020
- Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs Rotterdam 2015
- Visie en strategie Rotterdam Makers District

Omschrijving taakveld

Het realiseren van mooi, divers en uitnodigend openbaar groen en stedelijk water. Het groen en water in Rotterdam heeft landschappelijke en ecologische waarde, is goed verspreid, biedt ruimte aan toegankelijke recreatie, en houdt de mensen en de stad gezond, leefbaar en aantrekkelijk. Juist in de verdichtende omgeving wordt gezorgd voor een eveneens groeiende aanwezigheid van openbaar groen en stedelijk water. Onze kenmerkende rivieren, parken, singels, plantsoenen, groen en recreatiegebieden hebben iedere Rotterdammer iets te bieden. Samen met bewoners en partners pakken we kansen die bijdragen aan een circulaire economie en uitdagingen rondom klimaatverandering *en gezonde groei in relatie tot de stedelijke verdichtingsopgave.*

Tot dit Rotterdamse taakveld behoren:

- natuurbescherming, onderhoud van bos, heide en overige natuurgebieden;
- aanleg en onderhoud van openbaar groen inclusief het plaatsen en onderhouden van kunstwerken in de openbare ruimte;
- aanleg en onderhoud van openbaar water: vijvers en kleine watergangen, waaronder het schoonhouden van sloten, onderhouden van taluds en betuining;

- aanleg en onderhoud van speelvoorzieningen;
- hobbyclubs en volkstuinderverenigingen.

De gemeente werkt aan een aantrekkelijke, klimaatbestendige, groene en gezonde openbare ruimte voor alle Rotterdammers, zodat een aantrekkelijk werk- en leefklimaat ontstaat en groeit.

Het creëren van een steeds groenere stad door structureel samen te werken en te koppelen met andere beleidsvelden zoals de verhoogde bouwactiviteiten, vernieuwing van riolering en stadsverwarming en initiatieven om een gezonde leefstijl te bevorderen. Hierbij wordt nadrukkelijk en integraal gezocht naar mogelijkheden om werk met werk te maken in de wijken en buurten van Rotterdam. Dat doen we zowel intern als extern met (bewoners)initiatieven *en partners in de stad* die bijdragen aan een aantrekkelijke openbare ruimte voor iedereen.

De gemeente werkt aan een robuuste aaneengesloten groenstructuur, omdat dat beter is voor mens en natuur. Het verbinden van groengebieden is op meerdere schaalniveaus belangrijk, van de verbinding van stad en land tot in de buurt. Rotterdam stuurt daarom ook in regionale samenwerkingen aan op meer en beter bereikbare groengebieden voor natuur en recreatie, voor Rotterdammers en bewoners in de regio.

Een robuuste groenstructuur is ook beter bestand tegen extreme weersomstandigheden als gevolg van de verandering van het klimaat. Naast het bergen van de wateropgave stuurt de gemeente op meer diversiteit in de groenstructuur. Dit leidt tot een hoge ecologische waarde en is uitnodigend voor iedere Rotterdammer. Door een goede balans in gebruiksmogelijkheden is er ruimte voor verblijf, ontmoeting en verplaatsing in een gezonde omgeving.

Materialen die gebruikt worden bij de inrichting van de openbare ruimte zijn zoveel mogelijk circulaire producten. Ook het groenafval zelf wordt optimaal terug gerecycled.

Openbaar groen en het stedelijk watersysteem zijn belangrijk voor de ecologische en landschappelijke waarde van de stad en dragen in belangrijke mate bij aan een gezonde leefomgeving en biodiversiteit. Met sport-, cultuur-, groen- en recreatieve deelprogramma’s en voorzieningen werkt Rotterdam aan een leefbare en vitale stad, zowel in de directe dagelijkse leefomgeving als in de grotere parken en groengebieden. Een herkenbare leefomgeving die op een laagdrempelige manier uitnodigt tot leren, bewegen, participatie en ontmoeting, en die bijdraagt aan de eigen kracht en de gezonde en duurzame leefstijl van Rotterdammers, met oog voor de behoefte van verschillende doelgroepen. Kwalitatief hoogwaardig groen maakt het verschil en zet Rotterdam ook op de kaart als groene metropool met een aantrekkelijk werk-leefklimaat.

De openbare ruimte heeft elke Rotterdammer wat te bieden. Er wordt meer dan ooit gewandeld, gesport, gepicknickt en gebarbecued. En ook evenementen en festivals doen een beroep op ons stedelijk- en wijkgroen. Tegelijkertijd neemt de druk op de (groene) buitenruimte toe en groeit de komende jaren door de binnenstedelijke verstedelijkingsopgave.

Het college stuurt op meer en beter bereikbaar groen, het kan gaan om lokale vergroening in de straat of op het plein en bijvoorbeeld nieuwe parken. Daarbij maken we gebruik van de bestaande kwaliteiten in wijken en buurten

en versterken die, zoals het ontwikkelen van de rivieroevers van Maas en Rotte voor verblijf en recreatie. Verdichting betekent ook een intensiever gebruik van de beschikbare ruimte wat extra eisen stelt aan de kwaliteit van onze bomen, grassen en beplanting.

Groen en water versterken de ruimtelijke structuur, de leefbaarheid en de klimaatbestendigheid van de stad. Parken, plantsoenen, wegbermen, straatbomen en gevelgroen verminderen hittestress en versterken de biodiversiteit. Zichtbare watergangen, onderdeel van het stedelijk watersysteem, dragen niet alleen bij aan de weerbaarheid maar ook aan belevingswaarde van de stad en aan waterdoelstellingen zoals het lokaal opvangen en langer vasthouden van water. Aanleg en onderhoud vindt plaats op milieuvriendelijke wijze: objecten en materialen worden gerecycled en ook organisch afval wordt hergebruikt. Het zorgt er daarnaast voor dat de omgeving veilig, beschikbaar en toegankelijk voor iedereen blijft.

Daarnaast investeert Rotterdam in ruimte voor ontmoeting en verblijf in de openbare ruimte door deze aangenaam in te richten en sociale knooppunten in de wijk te versterken. Bovendien zal de gemeente met variatie in inrichting en elementen de Rotterdammer meer gaan uitdagen en stimuleren om meer en vaker naar buiten te gaan om te spelen, te sporten en te bewegen in de openbare ruimte. In de stad worden plekken als vrije ruimte aangewezen en opengesteld voor tijdelijk gebruik of voor buurtactiviteiten om elkaar te ontmoeten.

Daar waar behoefte is, zetten we extra in op specifieke doelgroepen, zoals gezinnen en kinderen. Het realiseren en onderhouden van voldoende en toegankelijke recreatieve voorzieningen in de wijken, zoals speeltuinen en scoutingverenigingen, voorziet in de behoefte van jonge Rotterdammers aan een veilige speelplek. Het college draagt zorg voor voldoende spreiding en een goede bereikbaarheid.

Al deze opgaven vragen om creatieve en innovatieve oplossingen en andere samenwerkingsvormen met (deels nieuwe) partners. Alleen door samen op te trekken met oog voor de brede doelstellingen van de stad en het effect van onze aanpak op de Rotterdammer zorgen we voor maximaal resultaat, ook op de lange termijn.

Er is inmiddels veel geoefend met de concept Omgevingsvisie die in het kader van de nieuwe Omgevingswet richtinggevend wordt. De ontwikkeling van de stad wordt hierin beschreven aan de hand van vijf perspectieven:

1. *Circulaire stad;*
2. *Compacte stad;*
3. *Productieve stad;*
4. *Inclusieve stad;*
5. *Gezonde stad.*

Deze perspectieven sluiten goed aan bij onze ambities.

Effecten voor de stad

- Met de bovengenoemde doelen beogen we de volgende effecten in de stad te bereiken:
- Tevredenheid van bewoners vergroten over de openbare ruimte, waaronder het groen, water en speelvoorzieningen;
- Groei van gebruikers en bezoekersaantallen van stadsparken en wijkvoorzieningen;

- Bevordering van een duurzame en gezonde leefstijl;
- Weerbaarheid van de stad versterken.

Ruimtelijke Ordening - Ontwikkeling

Ruimtelijke Ordening - Ontwikkeling

Ontwikkelen van een integrale omgevingsvisie en strategie voor de ontwikkeling en groei van de stad

Zorgen voor de implementatie van de Omgevingswet

Zorgen voor actuele, flexibele en toekomstgerichte juridische kaders voor de ontwikkeling van de stad

Ontwikkelingen en voortgang

De doelstellingen van het taakveld zoals opgenomen onder “wat willen we bereiken” en “wat gaan we daarvoor doen” zijn nog actueel. Er zijn geen ontwikkelingen die aanleiding geven tot het vermelden van afwijkingen in het beoogde effect of onze inspanningen.

Wat willen we bereiken

Een integrale omgevingsvisie en strategie voor de groei van de stad

Een door de gemeenteraad vastgestelde Omgevingsvisie Rotterdam uiterlijk in 2020. De Omgevingsvisie Rotterdam kent twee doelstellingen:

1. Inhoud
   Het verbeteren van de kwaliteit van de leefomgeving in Rotterdam, zodat het voor alle Rotterdammers bezoekers, ondernemingen en ondernemers fijn wonen, leven, verplaatsen, ontmoeten, werken en recreëren is vandaag, morgen en overmorgen.
2. Proces
   Het verbeteren van de planvormings- en besluitvormingsprocessen in de fysieke leefomgeving met een goede wisselwerking tussen gemeente, burgers, ondernemers en bezoekers.

Een goede implementatie van de Omgevingswet

De implementatie van de Omgevingswet heeft vijf belangrijke maatschappelijke verbeterdoelen:

- het vergroten van de inzichtelijkheid, de voorspelbaarheid en het gebruiksgemak van het omgevingsrecht
- het maken van en het vergroten van de inzichtelijkheid, de voorspelbaarheid en het gebruiksgemak van een afwegingskader ruimtegebruik voor de gemeente in relatie tot het frequenter optreden van meervoudige claims op dezelfde ruimte
- het bewerkstelligen van een samenhangende benadering van de fysieke leefomgeving in beleid, besluitvorming en regelgeving (integraliteit)
- het vergroten van de bestuurlijke afwegingsruimte door een actieve en flexibele aanpak mogelijk te maken voor het bereiken van doelen voor de fysieke leefomgeving
- het versnellen en verbeteren van besluitvorming over projecten in de fysieke leefomgeving (mede om participatie en betrokkenheid van burgers en bedrijven te vergroten)

Het Omgevingsplan Rotterdam

Op 1 januari 2021 wordt een flexibel en toekomstgericht Omgevingsplan Rotterdam (1.0) opgeleverd inclusief een aanpak voor de periode 2021-2029. Uiterlijk in 2029 wordt er een Omgevingsplan Rotterdam (nieuwe stijl en met een nieuwe standaard) opgeleverd.

Kaders/Bestemmingsplannen

Zorgen dat in de gehele stad sprake is van actuele, flexibele en vooral toekomstgerichte kaders.

- **Ontwikkelen van een integrale omgevingsvisie en strategie voor de ontwikkeling en groei van de stad**

  De Omgevingsvisie wordt gecombineerd met een uitvoeringsstrategie en daaraan gekoppelde programma’ s waarin wordt aangegeven op welke manier we doelstellingen uit de Omgevingsvisie de komende jaren gaan realiseren.

- **Omgevingswet**

  In 2021 wordt de Omgevingswet ingevoerd. Deze wet heeft grote gevolgen voor het ruimtelijk beleid. De twee belangrijkste instrumenten voor gemeenten van deze nieuwe wet zijn de *Omgevingsvisie* en het *Omgevingsplan* (deze zal de bestemmingsplannen vervangen). De implementatie van de Omgevingswet is een concernbrede opgave, gericht op de vier maatschappelijke verbeterdoelen van de wet (hieronder omschreven onder Implementatie Omgevingswet). Een belangrijke opgave die hier onder valt is het voorsorteren op het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO).

- **Omgevingsplan Rotterdam**

  De actualiseringsplicht voor bestemmingsplannen is vervallen, maar we houden de verplichting om de gehele stad te voorzien van actuele, flexibele en vooral toekomstgerichte kaders. Tot 2021 is het nog

steeds noodzakelijk om bestemmingsplannen op te stellen, waarbij de komende jaren de balans verschuift van het actualiseren van bestemmingsplannen naar het maken van een Omgevingsplan in het kader van de Omgevingswet.

Wat gaan we daar voor doen

Ontwikkelen van een integrale omgevingsvisie en strategie voor de ontwikkeling en groei van de stad

- Begin 2018 is een eerste testversie van de Omgevingsvisie opgeleverd. De ontwikkeling van de stad wordt beschreven aan de hand van vijf perspectieven: circulaire stad, compacte stad, productieve stad, inclusieve stad en gezonde stad. Deze perspectieven sluiten goed aan bij de ambities uit het coalitieakkoord en wat het college wil gaan doen. Denk aan: de maatregelen energietransitie passen bijvoorbeeld binnen het perspectief circulaire stad en productieve stad en de maatregelen bij wonen in een wereldstad sluiten aan bij de perspectieven compacte stad, inclusieve stad en gezonde stad.
- De komende maanden wordt deze testversie eerst in college, daarna in raadscommissie besproken en wordt traject afgesproken hoe de verdere besluitvorming gaat plaatsvinden. Doel is dat de definitieve Omgevingsvisie uiterlijk in 2020 door de gemeenteraad kan worden vastgesteld. Belangrijk onderdeel van het proces is de regionale samenwerking en afstemming met de Provinciale omgevingsvisie (POVI) en de Nationale omgevingsvisie (NOVI).
- Naast het opstellen van de Omgevingsvisie zelf wordt gekeken naar de relatie met andere ruimtelijke beleidsdocumenten (zoals de woonvisie, de OV-visie etc) en noodzakelijke aanpassingen daar in als gevolg van de invoering van de Omgevingswet.
- Tot slot werkt de gemeente aan een uitvoeringstrategie, waarin de omgevingsvisie wordt vertaald naar gebieden en thematische programma’s. Onderdeel daarvan is een groeistrategie, waarmee we sturen op ruimtelijke condities voor de duurzame groei van de stad en een goede afweging bij conflicterende ruimteclaims op stedelijk niveau.

Implementatie van de Omgevingswet

Naast de invoering van de instrumenten omgevingsvisie en Omgevingsplan behelst de Omgevingswet veranderingen in de informatievoorziening naar en participatie door belanghebbenden. Concreet werken we daarvoor de volgende zaken uit:

- uitwerken hoe de Omgevingswetinstrumenten in Rotterdam samen een werkend stelsel gaan vormen
- faciliteren dat Rotterdam op de invoeringsdatum goed aangesloten is op Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) conform vastgesteld ambitieniveau
- faciliteren dat de gemeente Rotterdam haar informatievoorziening die geen relatie heeft met het DSO heeft aangepast
- faciliteren dat er compacte plannen van aanpak liggen voor de doorontwikkeling van de 16 basisprocessen na invoeringsdatum en dat er waar mogelijk direct aan de slag wordt gegaan met mogelijke oplossingsrichtingen

Omgevingsplan

- Per 1 januari 2021 zijn alle gemeenten verplicht om te beschikken over een Omgevingsplan. Voor Rotterdam gaan we uit van een eerste versie Omgevingsplan (1.0), inclusief een aanpak voor de periode 2021-2029. Uiterlijk in 2029 wordt er een Omgevingsplan Rotterdam (nieuwe stijl en met een nieuwe standaard) opgeleverd.
- Om te komen tot dit Omgevingsplan wordt de komende jaren al in diverse gebieden geëxperimenteerd met pilot Omgevingsplannen. De ervaringen worden verwerkt in het definitieve Omgevingsplan voor heel Rotterdam.
- Tot 2021 blijven de huidige bestemmingsplannen gehandhaafd. De formele actualisatieplicht is komen te vervallen, maar de gemeente is wel verplicht om in alle gebieden te voorzien in actuele juridische kaders, die ook op de juiste manier digitaal raadpleegbaar zijn. Tot 2021 wordt dus nog een aantal nieuwe bestemmingsplannen gemaakt, waarbij de focus leggen op de gebieden met grote ontwikkelingen (toekomstige woningbouwlocaties en NPRZ) en daar waar nog geen kaders zijn.

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Ruimtelijke Ordening - Ontwikkeling	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	1.204	1.468	768	768	768	768
Bijdragen rijk en medeoverheden	1.052	1.468	768	768	768	768
Overige opbrengsten derden	152	0	0	0	0	0
Overige baten	0	0	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	1.126	2.187	1.590	1.384	1.283	661
Apparaatlasten	**12.950**	**17.806**	**18.455**	**18.334**	**18.283**	**18.161**
Inhuur	1.598	2.796	2.954	2.854	2.803	2.803
Overige apparaatslasten	176	321	317	317	317	317
Personeel	11.175	14.690	15.184	15.162	15.162	15.040
Interne resultaat	**-15.361**	**-19.890**	**-20.371**	**-20.371**	**-20.371**	**-20.371**
Interne resultaat	-15.361	-19.890	-20.371	-20.371	-20.371	-20.371
Programmalasten	**3.537**	**4.270**	**3.505**	**3.421**	**3.371**	**2.871**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	3.603	4.270	3.505	3.421	3.371	2.871
Overige programmalasten	-66	0	0	0	0	0

Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Saldo voor vpb en reserveringen	**78**	**-719**	**-822**	**-616**	**-515**	**107**
Saldo voor reserveringen	**78**	**-719**	**-822**	**-616**	**-515**	**107**
Reserves	1.488	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	1.488	0	0	0	0	0
Saldo	**1.566**	**-719**	**-822**	**-616**	**-515**	**107**

Bijstellingen		**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Begroting 2019		**-3.800**	**-3.538**	**-3.367**	**-3.315**	**-3.315**
Bijstellingen Omissie 2019		**3.444**	**1.503**	**1.362**	**1.311**	**1.311**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Budgetoverheveling van taakveld Ruimtelijke Ordening - Ontwikkeling naar taakveld Wonen en bouwen	Technische wijzigingen	347	1.886	1.886	1.886	1.886
Resilience	Technische wijzigingen	-550	-550	-550	-500	0
Diverse bijstellingen	Technische wijzigingen	-160	-123	53	104	226
Begroting na wijzigingen		**-719**	**-822**	**-616**	**-515**	**107**

Toelichting financiële bijstellingen

Budgetoverheveling van taakveld Ruimtelijke Ordening - Ontwikkeling naar taakveld Wonen en bouwen

Als gevolg van hernieuwde inzichten wordt de toebedeling aan taakvelden herzien. Het budget van een aantal 'wonen en bouwen' gerelateerde projecten wordt hiermee meerjarig overgeheveld (respectievelijk € 347 in 2019 en € 1,8 mln meerjarig) vanuit het taakveld Ruimtelijke Ordening - Ontwikkeling naar het taakveld Wonen en bouwen.

Resilience

Het project Resilience is opgenomen binnen het taakveld Ruimtelijke Ordening - Ontwikkeling. Dit leidt tot een bijstelling in de begroting door budgetoverheveling vanuit het taakveld Milieubeheer - Duurzaam, bodem, geluid en handhaving.

Diverse bijstellingen

Het project Atelier Rotterdam / Bi annual summit is opgenomen binnen het taakveld Ruimtelijke Ordening - Ontwikkeling. Dit leidt tot een bijstelling in de begroting door budgetoverheveling vanuit het taakveld Milieubeheer - Duurzaam, bodem, geluid en handhaving.

Daarnaast zijn de budgetten vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de voorjaarsnota.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

- *Actualisatie ontwikkelingsvisie Lijnbaan*
- *Archeologische waarden- en beleidskaart Rotterdam*
- Architectuurnota: Architectuur en Rotterdam 2010
- Atlas Stedelijke Havens - De havens in kaart
- Beleidsregeling Parkeernormen auto en fiets gemeente Rotterdam 2018
- Binnenstad als City Lounge - Binnenstadplan 2008-2020
- Bouwverordening 2010
- De Rivier als getijdenpark - groeidocument 2018
- Focus Document City Lounge/ Binnenstadsplan 2014-2018
- Gebiedsaanpak energietransitie
- Gebiedskoersen detailhandel 2017-2020
- Gebiedsvisie Hoboken 2030
- Gebiedsvisie Hoek van Holland 2011-2020
- Gebiedsvisie Nieuw Kralingen
- Gebiedsvisie Rotterdam Central District

- Gebiedsvisie Stadionpark
- Groenplan Binnenstad
- Handboek Rotterdamse Stijl
- Havenvisie 2030
- Havenvisie 2030: Voortgangsrapportage 2017 Havenvisie 2030
- Hoogbouwvisie 2011
- Horecagebiedsplan 2017-2019
- Integraal Huisvestingsplan Onderwijs 2015-2019 Rotterdam
- Kader oplaadinfrastructuur auto's
- Kader Stedelijke Ontwikkeling
- Meerjarenplan Bouw en Woningtoezicht 2018-2021
- Milieuzone kaart
- Natuurkaart Rotterdam
- Nieuwe energie voor Rotterdam (Drift rapport)
- NPRZ Uitvoeringsplannen
- OV-visie Rotterdam 2018-2040
- Plintenstrategie voor de Rotterdamse binnenstad
- Programma Oost 2017-2019

- Programma Rivieroevers
- Roadmap Next Economy
- Rotterdam Kaart van de Stad - Verkenning ontwikkelkansen lange termijn
- Rotterdamse Mobiliteitsagenda 2015 - 2018
- Rotterdamse Mobiliteitsagenda 2015 - 2018 Rotterdam Verkeersveilig - Meerjarenplan 2016-2018
- Rotterdamse Mobiliteitsagenda 2015 - 2018 Rotterdam Verkeersveilig - Meerjarenplan 2016-2018: Actieplan Verkeersveilige scholen
- Rotterdamse Mobiliteitsagenda 2015 - 2018: Fietsplan 2016 - 2018
- Rotterdamse Mobiliteitsagenda 2015 - 2018: Parkeerplan Rotterdam 2016-2018
- Rotterdamse Mobiliteitsagenda 2015 - 2018: Stedelijk Verkeersplan Rotterdam 2016 - 2030+
- Rotterdamse Stijl
- Rotterdamse Welstandsnota
- Stadsvisie
- Stedelijke Agenda Haven
- Structuurvisie Hart van Zuid
- Verbonden stad - visie openbare ruimte binnenstad Rotterdam - Ruimtelijke ontwikkelingsstrategie 2030
- Verhaal van de stad
- Verkeer- en vervoersplan Rotterdam 2003-2020

- Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs Rotterdam 2015

- Visie en strategie Rotterdam Makers District

Omschrijving taakveld

Doel is het verbeteren van de kwaliteit van de leefomgeving in Rotterdam, zodat het voor alle Rotterdammers, bezoekers, ondernemingen en ondernemers fijn wonen, leven, verplaatsen, ontmoeten, werken en recreëren is vandaag, morgen en overmorgen. Goede en effectieve kaders voor de fysieke leefomgeving dragen bij aan een goede ontwikkeling van Rotterdam met het oog op de groei van de stad, rekening houdend met gewenste transities in de stad.

De stad zal de komende jaren verder groeien en te maken krijgen met grote transities. Richting het einde van de collegeperiode zal het aantal inwoners snel gaan toenemen, we zullen vele woningen en daarbij behorende infrastructuren moeten bouwen. Tegelijk zullen we ons hele energiesysteem op de schop moeten nemen, materiaalstromen in de stad circulair gaan maken, de stad verder uitrusten voor de veranderingen in de digitale wereld, de stad toerusten voor wateroverlast en hittestress en de mobiliteitsstromen naar OV en fiets moeten kanaliseren. Deze groei en verandering van de stad betekent een grote ruimtelijke opgave, waarbij de bouw van nieuwe woningen gepaard zal moeten gaan met de bouw van (maatschappelijke) voorzieningen, kwalitatief hoogwaardig groen, genoeg plek voor energieopwekking,- opslag en -transport, een goede bereikbaarheid en voldoende werkgelegenheid. We anticiperen daarbij op ontwikkelingen op het gebied van klimaat, bevolkingssamenstelling en economische vernieuwing. Dit vraagt een ruimtelijke visie en ruimtelijke kaders, waarmee de gemeente richting geeft aan de ontwikkeling van een duurzame stad waarin het prettig wonen, werken en verblijven is. Deze visie krijgt de vorm van een omgevingsvisie, conform de eisen van de nieuwe Omgevingswet. Daarbij worden alle aspecten die de fysieke leefomgeving beïnvloeden in samenhang bezien.

Per 2021 vervangt de Omgevingswet de Wet ruimtelijke ordening (Wro) en een groot aantal andere wetten, waaronder de Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht (WABO). In het kader van de Omgevingswet werkt de gemeente aan een geïntegreerd stelsel voor de ruimtelijke ordening. Hiertoe maakt de gemeente een Omgevingsvisie en stelt haar organisatie in op een integrale manier van werken.

Wonen en bouwen

Pagina 75

Wonen en bouwen

Groei van de woningvoorraad en aantrekkelijke woonmilieus

Woningvoorraad met toekomstwaarde

Basis op orde

Belangrijke ontwikkelingen die effect hebben op het wonen en bouwen, waarvan de aard en omvang van het effect nog lang niet allemaal duidelijk is

Ontwikkelingen en voortgang

De hoofddoelstellingen van het woonbeleid van de gemeente Rotterdam zijn meer aantrekkelijke woonmilieus, een woningvoorraad met voldoende kwaliteit en duurzame toekomstwaarde, en borging dat de basis van de woningmarkt op orde blijft.

De belangrijkste actualiteiten op het gebied van groei van de woningvoorraad en aantrekkelijke woonmilieus is de voortgang op de Woonvisie. Besloten is de Woonvisie 2030 op basis van het Coalitieakkoord ‘Nieuwe energie voor Rotterdam’ aan te passen op de onderdelen voorraadontwikkeling en duurzaamheid in de vorm van een Addendum en een Agenda 2022. Als vervolg op het Addendum Woonvisie 2030 wordt gewerkt aan een herijking van de ‘Gebiedsatlas Ontwikkeling Woningvoorraad’. De Gebiedsatlas is hét instrument om te zorgen dat ook op gebiedsniveau de balans in de woningvoorraad goed blijft of verbetert. De herijkte Gebiedsatlas wordt naar verwachting medio 2019 vastgesteld.
Daarnaast zijn bij de behandeling van de begroting 2019 diverse moties aangenomen, waaraan nu uitvoering wordt gegeven. Zo is onder meer het actieplan Middenhuur opgesteld met als doel én een betere beschikbaarheid én een betere toegankelijkheid (onder meer via voorrangsregels) van de woningvoorraad in het midden (huur) segment.

Voor wat betreft de start van de bouw van 18.000 woningen in de periode 2018-2022 is door de gemeente en ontwikkelende partijen inclusief corporaties het Woningbouwakkoord ondertekend. Daarnaast zijn in regionaal verband afspraken gemaakt tussen de regiogemeenten, woningcorporaties, Maaskoepel en de provincie Zuid-Holland. De afspraken richten zich op de voorraadontwikkeling en een evenwichtige verdeling van de sociale voorraad over de regio.

Op het gebied van woningvoorraad met toekomstwaarde is het funderingsloket en het Fonds Duurzaam Funderingsherstel actueel. In geval van financieringsproblemen bij urgent funderingsherstel worden het loket en het fonds toegankelijker voor Rotterdammers. Het funderingsloket start in 2019 een vijftal projecten in het kader van wijkgericht funderingsonderzoek in samenwerking met Woonstad, Woonbron en Havensteder. De projecten omvatten ruim 2.750 woningen van particulieren en 2.600 corporatiewoningen.

Wat willen we bereiken

Groei van de woningvoorraad en aantrekkelijke woonmilieus

- Versnelde groei van de Rotterdamse woningvoorraad door een hogere woningbouw, meer concreet de start bouw van 18.000 woningen. Waarbij de groei ook voor een deel vorm krijgt via de transformatie van kantoorruimte.

- Een diverse woningbouw qua woningtypen met een focus op toevoegingen in het middensegment en bijzondere aandacht voor toevoeging van woningen voor studenten en woningen geschikt voor ouderen en /of mensen met een beperking.
- Een woningbouw die qua architectuur en stedenbouw recht doet aan de woonmilieus waarin de woningen toegevoegd worden en cultuurhistorische waarden zo goed mogelijk respecteert.
- Een woningbouw die waar mogelijk onderdeel uitmaakt van een integraal plan waarbij ook investeringen in groen, verblijfs- en speelruimte, parkeren en voorzieningen plaatsvinden.
- Een woningbouwproductie die het resultaat is van een goede ruimtelijke afweging tussen diverse ruimtelijke opgaven binnen de stadsgrenzen, die optimaal wordt aangehaakt op verschillende type stadsinfrastructuren, zoals onder meer OV- en fietsnetwerken en warmtenet.

Woningvoorraad met toekomstwaarde

- Woningen (nieuw en bestaand) hebben een goede bouwtechnische, ruimtelijke en woontechnische kwaliteit.
- Woningen (nieuw en bestaand) dragen bij aan de energietransitie door bijvoorbeeld aardgasvrij, gebruik van duurzame energie, opwekken en opslag van duurzame energie, een ontwerp dat leidt tot een verlaagd energieverbruik.
- (Ver)bouwprocessen van woningen en infrastructuren zijn ingericht volgens circulaire principes: materiaalstromen in en rondom woningen zijn ingericht op minimaliseren van afval, bevorderen van recycling en inzet van materialen met een minimale CO2 emissie.
- Woningen (nieuw en bestaand) dragen bij aan klimaatadaptie op het gebied van water en hittestress: bijvoorbeeld door groene daken, groene tuinen, zuinig watergebruik.
- Woningen (nieuw en bestaand) zijn ingericht op de eisen en mogelijkheden die de snel veranderende digitale omgeving stelt (bv aansluiting op glasvezel, goede dekking snelle mobiele netwerken).
- Door bovenstaande inzetten vooral te combineren en met de sociale en economische context te verbinden wordt er gebouwd aan de weerbaarheid en veerkracht (de resilience) van de mensen, de organisaties, en de systemen in de stad.

Basis op orde

- Een voorrangspositie voor bepaalde doelgroepen op de woningmarkt omdat zij nu minder kans maken, maar wel van economisch of maatschappelijk belang zijn voor de stad, zoals middeninkomens en hulpverleners.
- Extra ondersteuning in het voorzien in de woonbehoefte voor de doelgroepen die verminderd zelfredzaam zijn, zoals ouderen en mensen met een psycho/sociale problematiek die uitstromen uit een opvangsituatie naar (semi)zelfstandig wonen.
- Afname van woonoverlast als gevolg van reguliere of niet-reguliere bewoning en aanpak en inzet hierop.

Wat gaan we daar voor doen

Groei van de woningvoorraad en aantrekkelijke woonmilieus

Gemeentelijke inzet: initiëren, faciliteren en kaders stellen

- Inzet is de versnelde groei van de Rotterdamse woningvoorraad door te starten met de bouw van 18.000 nieuwbouwwoningen in de komende vier jaar. De rekenwijze van wat als nieuwbouw telt is simpel en helder. Er zijn vier categorieën die meetellen:

1. Nieuwbouw
2. Nieuwbouwwoningen die worden gerealiseerd op een bestaand complex (optopping)
3. Transformatie naar nieuwe woningen (functiewijziging van bijvoorbeeld kantoren in combinatie met fysieke transformatie werkzaamheden)
4. Nieuwbouw ontstaan uit renovatie (van onbewoonde panden die niet in BAG staan)

- Wat nadrukkelijk niet meetelt: splitsingen, legalisaties en renovaties in bewoonde staat.
- De gemeente spant zich hiervoor op verschillende manieren in, zonder zelf daadwerkelijk woningen te bouwen. De gemeente kan initiëren, faciliteren en/of kaderstellen.
- De gemeente werkt integraal: de fysieke en economische opgave wordt in relatie tot de sociale en maatschappelijke opgave bezien. Daarnaast is er nauwe samenwerking met betrokken stakeholders. Bijvoorbeeld via de vereniging Rotterdam Central District (het platform waar de verschillende stakeholders samenwerken aan de gebiedsontwikkeling) en de aanpak in Middelland (waar door kracht van bewoners in te zetten de wijk verbetert).

Initiëren

- Waar de gemeente zelf grond bezit, wordt deze actief in de markt gezet om ontwikkelingen op gang te krijgen. Met experimenten en pilots wordt de markt uitgedaagd tot nieuwe woonvormen. Meer specifiek start er een pilot rondom coöperatieve woonvormen waarbij huurders gezamenlijk eigenaar zijn van de woning. Zo wordt er gekeken naar alternatieven voor het traditionele eigenaarschap of verhuur van woningen.
- De gemeente initieert doelgroepgerichte aanpakken, gericht op toevoeging van woningen voor middeninkomens, studenten, ouderen/mensen met een beperking
    - Er is een Actieplan opgesteld voor het behoud en het uitbreiden van huurwoningen in het middensegment (711 euro - 1.000 euro) en creëren ruimte voor huren door middeninkomens in een lager segment (640 euro – 711 euro).
    - Samen met Universiteiten, Hogescholen en studentenhuisvesters wordt gewerkt aan het realiseren van 2.000 extra studentenkamers, al dan niet in tijdelijke of mobiele varianten.
    - Met de betreffende stakeholders in de stad wordt een Langer Thuis akkoord gesloten, mede om te zorgen dat er meer geschikte woningen voor ouderen en mensen met een beperking komen.
- Aanvullend creëert de gemeente gunstige randvoorwaarden voor ontwikkelingen van burgers en bedrijven door te investeren in buitenruimte, groen, speel- en verblijfsruimtes, voorzieningen en boven- en ondergrondse infrastructuren. Zie hiervoor de inspanningen in andere taakvelden binnen dit programma.

Faciliteren

Bij initiatieven op grond van burgers en bedrijven faciliteert de gemeente de ontwikkelingen

- Deelt de gemeente kennis over de Rotterdamse woningmarkt en woonwensen van Rotterdammers met ontwikkelende partijen, mede op grond van de nieuwe grote Omgevingstest (onderzoek naar woonwensen van Rotterdammers, als vervolg op de Grote Woontest).
- We brengen geselecteerde ontwikkellocaties nadrukkelijk onder de aandacht van potentiële investeerders en/of makelen tussen partijen.
- Zorgt de gemeente er bij niet-standaard initiatieven in het kader van transformatie van kantoren of zorgcomplexen, of innovatieve woonconcepten voor dat haar interne processen goed lopen.
- Bouwprocedures worden versneld door
    - zo vroeg mogelijk in het proces goede informatie te verschaffen over de toetsingskaders, regelgeving en risico's
    - te zorgen voor een efficiënt en duidelijk proces voor het afhandelen van vergunningaanvragen

Kaderstellen

Tot slot stelt de gemeente kaders op en stuurt de gemeente op grond daarvan bij

- De gemeente stuurt op balans in het Rotterdamse woningbestand uitgaande van de Gebiedsatlas Wonen, waarbij de uiteindelijke verdeling over de komende vier jaar van de totale nieuwbouwopgave 20% sociaal; 30% middensegment, 30% hoger segment en 20% topsegment leidend is voor de nieuwbouw (deze percentages gelden dus niet voor elk project, het gaat over het totaal van de stad en het totaal van de komende vier jaar).
- Het woningkwaliteitsbeleid wordt vernieuwd in het licht van de nieuwe Omgevingswet zodat vooraf in planontwikkeling beter gestuurd kan worden op de gewenste (woontechnische) kwaliteit van de woningen.
- De architectuurnota wordt herijkt, met het oog op de energietransitie, transformaties kantoren/winkels /zorgvastgoed, de verdichtingsopgave en de opgave tot klimaatadaptief bouwen, maar ook vanuit de groeiende aandacht voor de rol van het cultureel erfgoed voor de ruimtelijke kwaliteit in de stad. Ook hier staat het gedachtegoed van de Omgevingswet centraal. Het monumentenbeleid wordt doorgezet (zie taakveld Cultureel erfgoed – Monumenten)
- Er wordt een ruimtelijk afwegingskader voor de groei van de stad gecreëerd, dat geïntegreerd zal worden in de Omgevingsvisie. (Zie hiervoor ook het taakveld Ruimtelijke Ordening).
- We verkennen nieuwe woningbouwlocaties voor de korte, middellange en lange termijn, waarbij onder meer noodzakelijke infrastructurele aanpassingen (grond, water, wegen, energie) verkend worden om daarmee de mogelijke woningbouwlocaties te vergroten.

Woningvoorraad met toekomstwaarde

- De gemeente stimuleert en faciliteert bij de bouw van nieuwe woningen en de renovatie van bestaande woningen opdrachtgevende en ontwikkelende partijen om de volgende kwaliteitsvereisten te realiseren (een verder invulling hiervan is beschreven onder het taakveld Milieubeheer):
    - de nieuwe energie-eisen en nieuwe energie-infrastructuur (energiezuinig, aardgasvrij en eigen opwek en opslag, buurtbatterijen, warmtenet 3.0, smart grids)
    - klimaatadaptatie-eisen en duurzame waterinfrastructuur (watergebruik, wateropvang, groene daken, ontsteende omgeving, riool)

    - mobiliteit (aanbieden van schone deelconcepten inclusief fietsvoorzieningen en ligging nabij OV verbindingen).
    - circulariteit (gebouwd met duurzame en te recyclen materialen, materialenpaspoort, architectuur ingericht op meervoudig gebruik)
    - digitale infrastructuur (snel internet, hoogwaardige wifi)
- De gemeente maakt afspraken met verhuurders, m.n. woningcorporaties om er voor te zorgen dat 5.000 goedkope woningen met een grondige opknapbeurt worden verbeterd en toegevoegd aan het 640 euro – 711 euro segment.
- De gemeente zet de aanpak van de bestaande (particuliere) voorraad door. Centraal staat de stimulerende aanpak om gedrag te beïnvloeden en we blijven eigenaren aanspreken op de eigen verantwoordelijkheid. Onderdeel daarvan is de doorontwikkeling van de aanpak van de eigen huis coach met bijbehorende kunde en competenties én blijvende inzet op een goede voorlichting zodat duidelijk is welke toetsingskaders, regelgeving en risico's aan de orde zijn.
- De gemeente zet de funderingsaanpak door en ontwikkelen een digitale monitoring in funderingsrisicogebieden, voeren wijkgerichte aanpakken ten behoeve van funderingsonderzoek uit en jagen funderingsherstel aan met inzet van het landelijk fonds funderingsherstel waarin Rotterdam participeert. Daarnaast lanceren we een stadsbrede communicatiecampagne over funderingsproblemen gericht op woningeigenaren en de vastgoed markt en bemensen we het funderingsloket dat de vraagbaak voor alle eigenaren in Rotterdam is en de coördinatie van de funderingsaanpak verricht.
- De gemeente ontwikkelt een aanpak asbestdaken om eigenaren te helpen te voldoen aan de wettelijke vereisten.
- De gemeente werkt met het toepassen van resilience scans op belangrijke projecten voortdurend aan de weerbaarheid en veerkracht van de mensen, de ecosystemen, de organisaties, de sociaaleconomische en fysieke systemen die samen de stad maken

Basis op orde

In dit verband zijn nadrukkelijk ook acties binnen andere taakvelden van belang, in het bijzonder Volksgezondheid en zorg en Maatschappelijke ondersteuning. Denk aan het voorgenomen actieplan Openbare Geestelijke Gezondheidszorg (OGGZ) en het masterplan en akkoord Langer thuis. Op het gebied van wonen zijn de volgende doelstellingen expliciet verwoord:

Woongenot van alledag

- Woonoverlast tegengaan door de Wet aanpak woonoverlast (initiatiefwet Tellegen) toe te passen.
    - Eigenaren aanspreken op het onderhouden en correct gebruiken van hun woning.
    - Verhuurders aanspreken op goed verhuurderschap (m.n. in NPRZ)
    - Het netwerk van professionele partijen, zoals makelaars en beheerders, wijzen op hun verantwoordelijkheden met betrekking tot de staat en het gebruik van vastgoed.
- Skaeve Huse, als tijdelijke woonvorm voor mensen die door hun gedrag ernstige overlast in de woonwijken veroorzaken, voortzetten en uitbreiden.

- De gemeente blijft, in samenwerking met het Openbaar Ministerie, misstanden rond kraken, waarbij eigenaren en omwonenden gedupeerd worden, streng handhaven. Het doel is om zo snel mogelijk tot ontruiming over te gaan.
- Er komt een afwegingskader voor de toepassing van de artikelen 8, 9 en 10 van de Wet Bijzondere Maatregelen Grootstedelijke Problematiek (‘Rotterdamwet’) op straatniveau. Dit is uiterlijk in de zomer van 2018 gereed. Geen nieuwe aanvragen voor de toepassing van artikel 8 van de Rotterdamwet. Het huidige beleid gericht op het voorkomen van woonoverlast op grond van artikel 10 van de wet wordt doorgezet.

Bijzondere doelgroepen en kwetsbare personen

- Onderzocht wordt of hulpverleners (brandweer, politie, zorg) en onderwijzers voorrang kunnen krijgen op de woningmarkt, zodat zij in Rotterdam (inclusief de kleine kernen) kunnen (blijven) wonen.
- Het mogelijk maken dat corporaties in afwijking van artikel 8 hun woningzoekenden evenwichtig over de stad kunnen huisvesten.
- We onderzoeken nieuwe woonvormen voor Kwetsbare personen/Huisvesting Bijzondere Doelgroepen (HBD) en actualiseren het convenant HBD.

Ouderen

- Samen met onze partners stellen we het Langer Thuis-akkoord op. Doel is te komen tot voldoende, geschikte en nieuwe woonvormen voor ouderen en mensen met een beperking. Belangrijk hierin zijn innovatieve woonzorgcombinaties die prettig langer thuis wonen mogelijk maken. Hierbij houden we nadrukkelijk rekening met roze ouderen en culturele achtergronden.

Effect indicatoren		**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Collegetarget 12: Binnen 4 jaar start bouw van 18.000 woningen	**Streefwaarde**		**4.500**	**9.000**	**13.500**	**18.000**	
	Realisatie						
Evenwichtige verspreiding nieuwbouw woningvoorraad over de stad en voor alle Rotterdammers*	Streefwaarde						
	Realisatie						
Transformatie kantoren naar woningen	Streefwaarde		4.500	4.500	4.500	4.500	
	Realisatie						
Bijdrage van gebouwde omgeving aan energiedoelstellingen**	Streefwaarde		2.500	2.500	2.500	2.500	
	Realisatie						
Tenminste 15.000 bestaande woningen zijn verduurzaamd, waarvan 10.000 aardgas vrij of daarop voorbereid***	Streefwaarde						
	Realisate						
Alle nieuwbouwwoningen zijn aardgasvrij en gebruiken duurzame energie****	Streefwaarde		3.750	3.750	3.750	3.750	

		Realisatie

* Streefwaarde binnen 4 jaar start bouw van 18.000 nieuwe woningen, gemiddeld 4.500 start bouw woningen per jaar realiseren

** Gemiddeld 2.500 bestaande woningen per jaar aardgasvrij en geisoleerd

*** Nadere uitwerking volgt samen met woningbouwopgave

**** Gemiddeld 3.750 woningen per jaar verduurzaamd in prioritaire gebieden

Prestatie indicatoren		**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
2.000 studentenkamers (al dan niet tijdelijk of mobiel)	Streefwaarde		500	500	500	500	
	Realisatie						
NPRZ: Steigers op Zuid; Basiskwaliteit woningen (aantal woningen)	Streefwaarde		750	750	750	750	
	Realisatie						
Vergunningverlening, handhaving en toezicht op grond van omgevingsrecht: aanvragen en meldingen	Streefwaarde		2.400	2.400	2.400	2.400	
	Realisatie						
Wijkgerichte aanpak funderingsproblematiek (aantal woningen)	Streefwaarde		1.500	1.500	1.500	1.500	
	Realisatie						

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Wonen en bouwen	**Realisatie 2018**	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**	**Raming 2021**	**Raming 2022**	**Raming 2023**
Baten exclusief reserves	44.616	36.669	31.490	29.484	29.484	28.607
Bijdragen rijk en medeoverheden	5.709	5.275	3.220	2.255	2.255	2.255
Financieringsbaten	89	0	0	0	0	0
Overige opbrengsten derden	33.381	31.393	28.270	27.228	27.228	26.352
Overige baten	5.438	0	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	88.851	107.335	94.753	81.320	74.238	61.279
Apparaatlasten	**84.444**	**87.729**	**89.550**	**88.827**	**88.377**	**88.499**
Inhuur	15.638	12.454	12.115	11.523	11.073	11.073
Overige apparaatslasten	1.832	2.138	2.098	2.098	2.098	2.098
Personeel	66.974	73.137	75.337	75.206	75.206	75.328
Interne resultaat	**-41.861**	**-36.143**	**-37.349**	**-37.230**	**-36.900**	**-37.088**

Interne resultaat	-41.861	-36.143	-37.349	-37.230	-36.900	-37.088
Programmalasten	**46.268**	**55.748**	**42.551**	**29.723**	**22.761**	**9.868**
Financieringslasten	0	0	0	0	0	0
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	38.486	46.116	38.235	18.110	11.117	281
Kapitaallasten	2.657	1.682	1.900	7.152	8.497	8.604
Overige programmalasten	-237	0	0	0	0	0
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Sociale uitkeringen	0	0	0	0	0	0
Subsidies en inkomensoverdrachten	5.363	7.950	2.417	4.461	3.147	983
Saldo voor vpb en reserveringen	**-44.235**	**-70.666**	**-63.263**	**-51.837**	**-44.755**	**-32.672**
Saldo voor reserveringen	**-44.235**	**-70.666**	**-63.263**	**-51.837**	**-44.755**	**-32.672**
Reserves	37.209	28.423	47.002	35.793	27.082	13.235
Onttrekking reserves	37.409	48.649	50.502	39.293	30.582	13.235
Toevoeging reserves	6.063	20.225	3.500	3.500	3.500	0
Vrijval Reserves	5.863	0	0	0	0	0
Saldo	**-7.026**	**-42.243**	**-16.261**	**-16.044**	**-17.672**	**-19.436**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		2019	2020	2021	2022	2023
Begroting 2019		**-23.645**	**-17.926**	**-18.565**	**-19.289**	**-19.289**
Bijstellingen Omissie 2019		**-7.739**	**258**	**1.888**	**517**	**517**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Rotterdamwet	Intensiveringen	-507	0	0	0	0
Verwerving Kiosk Coolsingel	Intensiveringen	-1.600	0	0	0	0
Voeding bestemmingsreserve Gebiedsontwikkeling	Intensiveringen	-10.000	0	0	0	0
Impact investing	Intensiveringen	0	125	125	125	0
Beheerkosten Merwevierhavens	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	-380	-380	-380	-380
Formatie uitbreiding Erfpacht	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-46	-46	-4	-4	0

Pupillenbuurt	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Digitaliseringsagenda	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	425	974	1.567	1.867	1.867
Concernhuisvesting	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	463	907	798	999	999
Bestemmingsreserve Gebiedsontwikkeling	Reserves	-457	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Investeringsfonds Rotterdam (IFR)	Reserves	0	0	0	0	-7
Bestemmingsreserve Nationaal Programma Rotterdam Zuid (NPRZ)	Reserves	0	0	0	0	0
Diverse afwijkingen bestemmingsreserves	Reserves	0	0	0	0	0
Organisatiekosten Programma Veerkrachtig BoTu 2028	Technische wijzigingen	100	0	0	0	0
Omboeken rentelasten Feyenoord Stadion	Technische wijzigingen	0	1.200	1.200	1.200	1.200
Budgetoverheveling Dierenasiel	Technische wijzigingen	500	0	0	0	0
Budgetoverheveling Milieu gerelateerde projecten	Technische wijzigingen	0	-116	-1.858	-1.858	-1.658
Budgetoverheveling Actieplan huurwoningen middensegment	Technische wijzigingen	1.000	1.500	2.000	2.000	0
Budgetoverheveling Koppelen Locale groene plekken, Vergroening, Rivieroevers	Technische wijzigingen	341	1.061	1.376	1.661	0
Budgetoverheveling van taakveld Ruimtelijke Ordening - Ontwikkeling naar taakveld Wonen en bouwen	Technische wijzigingen	-403	-1.886	-1.886	-1.886	-1.886
Budgetoverheveling van taakveld Openbaar groen en (openlucht) recreatie - Landschap naar taakveld Wonen en bouwen	Technische wijzigingen	-348	-348	-348	-348	-348
Indexering 2020 en verder	Technische wijzigingen	-800	-2.044	-2.250	-2.505	-2.505
Diverse bijstellingen	Technische wijzigingen	475	460	335	271	149
Begroting na wijzigingen		**-42.243**	**-16.261**	**-16.261**	**-17.630**	**-21.341**

Toelichting financiële bijstellingen

Rotterdamwet

Eind 2017 heeft de raad besloten over de wijze waarop het nieuwe screeningsbeleid op grond van de Wet bijzondere maatregelen grootstedelijke problematiek (hierna de Rotterdamwet) in Rotterdam uitgevoerd zal worden. Er zijn middelen gereserveerd voor de jaarschijven 2018 en 2019 (€ 507 per jaar). Er is later gestart met de screening dan verwacht, waardoor bij de jaarrekening 2018 de middelen zijn vrijgevallen. In de voorjaarsretraite is € 507 aan middelen beschikbaar gesteld ter financiering van kosten die in 2020 worden verwacht.

Verwerving Kiosk Coolsingel

De ontwikkeling van de Coolsingel naar een prachtige boulevard is in volle gang. De kiosk tegenover het postkantoor is niet passend vanwege de verschijning en de doorloop die wordt belemmerd. Gezien de kiosk momenteel vrij is van huurders is de mogelijkheid aanwezig om dit gebouw te verwerven, te slopen en de buitenruimte in te richten passend bij de nieuwe uitstraling van de Coolsingel.

Voeding bestemmingsreserve Gebiedsontwikkeling

De huidige dekking voor de jaarlijkse dotatie (maximaal € 10 mln) aan het Gebiedsontwikkelingsfonds wordt gevormd door een bijdrage uit de resultaten van de grondexploitaties en is daarmee per definitie onzeker. Door deze manier van dekking kunnen uitgaven niet vooruit gepland worden, het is immers niet zeker of in een opvolgend jaar voeding beschikbaar komt. Aangezien de behoefte aan buitenruimte investeringen momenteel enorm is, wordt in 2019 € 10 mln uit de algemene middelen gedekt. Hierdoor is er eerder zekerheid met betrekking tot deze middelen en kunnen er projecten gestart worden. Richting retraite 2020 wordt er gewerkt aan een voorstel hoe structureel om te gaan met de dekking van buitenruimte investeringen.

Beheerkosten Merwevierhavens

In het Merwevierhavengebied zijn gronden overgedragen van het Havenbedrijf naar de Gemeente ten behoeve van de gebiedsontwikkeling Merwevierhavens. Het betreft een areaaluitbreiding, hierdoor stijgen de gemeentelijke beheerkosten.

Uitbreiding formatie Erfpacht

De formatie van erfpacht wordt uitgebreid in verband met de toename van de werkzaamheden op het gebied van beleid, de hoeveelheid contracten die gaan expireren en het aantal vragen van burgers en marktpartijen. Dit leidt tot hogere lasten (€ 1 mln). De kosten die deze formatie uitbreiding met zich meebrengt worden gedekt door verwachte hogere erfpachtopbrengsten (€ 1 mln). Per saldo vallen de extra lasten en extra baten tegen elkaar weg. Echter, omdat een deel van de lasten in dit taakveld neerslaat en een ander deel in het taakveld overhead, is er op dit taakveld per saldo een baat zichtbaar.

Pupillenbuurt

De tweede fase van de Pupillenbuurt wordt samen met de buurt uitgevoerd. Het budget wordt daarom overgeheveld van het programma Stedelijke inrichting en Ontwikkeling naar het programma Bestuur en Dienstverlening. Ter dekking van de uitgaven is een bijdrage vanuit de bestemmingsreserve Investeringsfonds Rotterdam (IFR) beschikbaar.

Digitaliseringsagenda

Via de Digitaliseringsagenda (DA) wordt gezamenlijk gestuurd op het realiseren van de concernbrede digitale ambities. Zie voor een nadere toelichting het programma Overhead en paragraaf Bedrijfsvoering. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma's en taakvelden. Voor dit taakveld betekent het een bijstelling van € 0,4 mln in 2019, oplopend tot € 1,9 mln in 2022.

Concernhuisvesting

Voor Concernhuisvesting worden meerjarig extra middelen beschikbaar gesteld, voor een toelichting zie programma Overhead en paragraaf Bedrijfsvoering. Dit leidt tot een begrotingsbijstelling van € 2,8 mln in 2019, oplopend tot € 6,1 mln in 2022. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma’s en taakvelden. Voor dit taakveld betekent het een bijstelling van € 0,5 mln in 2019, oplopend tot € 1 mln in 2022.

Bestemmingsreserve Gebiedsontwikkeling (GO)

Vanuit taakveld Grondexploitaties (niet-bedrijventerreinen) is een bedrag van € 457 overgeheveld en toegevoegd aan bestemmingsreserve GO ten behoeve van het project buitenruimte Bloemfontein.

Verder zijn de kosten en bijbehorende onttrekkingen aan de bestemmingsreserve Gebiedsontwikkeling in lijn gebracht met de huidige projectbegrotingen. De grootste wijzigingen betreffen:

- projecten bodemsanering KPSV-locaties: + € 750
- buitenruimte Hofplein: - € 1,4 mln
- buitenruimte Bloemfontein: + € 457
- buitenruimte Grondherenstraat: + € 464
- particulier voorraad: + € 1,2 mln

Bestemmingsreserve Investeringsfonds Rotterdam (IFR)

De fasering in de uitgaven voor projecten met dekking vanuit de bestemmingsreserve IFR is voor veel projecten gewijzigd. De belangrijkst wijzigingen zijn:

- de kosten voor Hart van Zuid schuiven in tijd naar achteren: - € 3 mln
- de kosten voor Leuvehaven/Schiedamsedijk schuiven in tijd naar achteren: - € 3,4 mln
- capaciteit Feyenoord City was nog niet opgenomen in de begroting: + € 1,7 mln
- capaciteit Nationaal Programma Rotterdam Zuid was nog niet opgenomen in de begroting: + € 1,5 mln
- programma bestaande voorraad: + € 1,7 mln

Bestemmingsreserve Nationaal Programma Rotterdam Zuid (NPRZ)

De kosten en bijbehorende onttrekkingen aan de bestemmingsreserve NPRZ zijn in lijn gebracht met de huidige projectbegrotingen. In totaal nemen de uitgaven ten laste van bestemmingsreserve NPRZ met € 2,4 mln af. De belangrijkste wijzigingen zijn:

- budget voor subsidieregeling Samenvoegen en vergroten woningen Rotterdam Zuid: + € 2 mln
- bijdrage ten behoeve van programma Particuliere Woningvoorraad 2015-2018 'Steigers op Zuid': + € 1 mln
- vertraging uitgaven Mijnkintbuurt blok 1 en 2: - € 946
- vertraging uitgaven programma Particuliere Woningvoorraad 2019-2022 'Steigers op Zuid': - € 517
- verschuiven deel uitgaven Polderlaan van 2019 naar 2020: - € 253
- voorbereidingen aanpassingen buitenruimte op Zuid: + € 280
- extra uitgaven buitenruimte Bloemfontein: + € 251
- Intensief beheer Carnisse (blindspot): + € 250

Tevens wordt vanuit de structurele middelen 2019-2022 4 x € 3,5 mln toegevoegd aan de bestemmingsreserve NPRZ. Hiermee wordt de gemeentelijke cofinanciering voor de Regiodeal Rotterdam Zuid pijler Wonen gewaarborgd.

Diverse afwijkingen bestemmingsreserves

De bestemmingsreserves Kansrijke Wijken en Steigers op Zuid zijn geactualiseerd. Dit leidt tot kleine bijstellingen van de ramingen.

Organisatiekosten Programma Veerkrachtig BoTu 2028

De gebiedsorganisatie neemt met ingang van 2019 de organisatie van het programma Veerkrachtig BoTu 2028 op zich. Met het oog hierop wordt door herschikking van de begroting eenmalig € 400 aan de begroting van het Programma Bestuur en Dienstverlening toegevoegd. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma’s en taakvelden. Voor dit taakveld betekent het een bijstelling van € 100.

Omboeken rentelasten Feyenoord Stadion

Vanaf 2020 zijn rentelasten opgenomen voor aandelen in het nieuwe Feyenoordstadion. Ten onrechte stond dit bij programma Stedelijke Inrichting en Ontwikkeling. Dit wordt nu geplaatst bij taakveld Treasury.

Budgetoverheveling Dierenasiel

In 2017 is budget gereserveerd voor een Dierenasiel. € 500 wordt overgeheveld naar taakveld Openbaar Groen, omdat daar initiatieven verder ontplooid zullen worden.

Budgetoverheveling Milieu gerelateerde projecten

Als gevolg van hernieuwde inzichten wordt de toebedeling aan taakvelden herzien. Het budget van een aantal milieu gerelateerde projecten wordt hiermee meerjarig overgeheveld vanuit Wonen en bouwen naar het taakveld Milieubeheer - Duurzaam, bodem, geluid en handhaving (respectievelijk €116 in 2020 - €1,8 mln meerjarig).

Budgetoverheveling Actieplan huurwoningen middensegment

Het project Actieplan huurwoningen middensegment is opgenomen binnen het taakveld Grondexploitatie Niet-bedrijventerrein. De begroting is hierop bijgesteld door een budgetoverheveling vanuit het taakveld Wonen en bouwen naar het taakveld Grondexploitatie Niet-bedrijventerrein.

Budgetoverheveling Koppelen Locale groene plekken, Vergroening, Rivieroevers

Het lastenbudget voor de projecten Koppelen locale groene plekken, Vergroening en Rivieroevers is overgeheveld van het taakveld Wonen en bouwen naar het juiste taakveld Openbaar groen en (openlucht) recreatie - Landschap (respectievelijk € 341 in 2019 oplopend naar € 1,6mln in 2022).

Budgetoverheveling van taakveld Ruimtelijke Ordening - Ontwikkeling naar taakveld Wonen en bouwen

Als gevolg van hernieuwde inzichten wordt de toebedeling aan taakvelden herzien. Het budget van een aantal 'wonen en bouwen' gerelateerde projecten wordt hiermee meerjarig overgeheveld vanuit Ruimtelijke Ordening - Ontwikkeling naar het taakveld Wonen en bouwen (respectievelijk € 403 in 2019 - € 1,8 mln meerjarig).

Indexering 2020 en verder

De budgetten zijn vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de voorjaarsnota.

Diverse bijstellingen

Verder hebben er diverse technische wijzigingen plaatsgevonden binnen dit taakveld.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

- Actieplan Woonoverlast 2015-2019
- Actualisatie ontwikkelingsvisie Lijnbaan
- Architectuurnota: Architectuur en Rotterdam 2010
- Atelier en Broedplaatsenbeleid 2017-2021
- Atlas Stedelijke Havens - De havens in kaart
- Beleidskader verkoop huurwoningen
- Beleidsplan Naleving Omgevingsrecht
- Binnenstad als City Lounge - Binnenstadplan 2008-2020
- Bouwverordening 2010
- De Nieuwe Transformatie Aanpak kantoren Rotterdam 2016-2020
- De Nieuwe Transformatie Aanpak winkels Rotterdam 2016-2020
- De Rivier als getijdenpark - groeidocument 2018
- Focus Document City Lounge/ Binnenstadsplan 2014-2018
- Gebiedsaanpak energietransitie
- Gebiedskoersen detailhandel 2017-2020
- Gebiedsvisie Hoboken 2030
- Gebiedsvisie Hoek van Holland 2011-2020
- Gebiedsvisie Nieuw Kralingen

- Gebiedsvisie Rotterdam Central District
- Gebiedsvisie Stadionpark
- Groenplan Binnenstad
- Grondprijsbeleid 2013
- Handboek Rotterdamse Stijl
- Het Rotterdamse coffeeshopbeleid 2013
- Hoogbouwvisie 2011
- Horecanota Rotterdam 2017-2021
- Hotelkader
- Integraal Huisvestingsplan Onderwijs 2015-2019 Rotterdam
- Kader Stedelijke Ontwikkeling
- Kadernota grondbeleid 2003
- Meerjarenperspectief en uitvoeringsprogramma Warenmarkten
- Meerjarenplan Bouw en Woningtoezicht 2018-2021
- Natuurkaart Rotterdam
- Nieuwe energie voor Rotterdam (Drift rapport)
- Nota prositutie en seksbranche 2015
- NPRZ Uitvoeringsplannen
- Plintenstrategie voor de Rotterdamse binnenstad

- Programma Funderingsaanpak
- Programma Kansrijke Wijken
- Programma Langer Thuis
- Programma Oost 2017-2019
- Programma Rivieroevers
- Programma Zelfbouw Rotterdam 2015-2018 - Pak je ruimte
- Roadmap Next Economy
- Rotterdam Kaart van de Stad - Verkenning ontwikkelkansen lange termijn
- Rotterdams beleid t.a.v. zendmasten mobiele telecommunicatie
- Stadsvisie
- Stedelijke Agenda Haven
- Steigers op Zuid
- Strategiedocument Food & The City - Stimuleren van stadslandbouw in en om Rotterdam
- Resilient Rotterdam
- Structuurvisie Hart van Zuid
- Structuurvisie Stadshavens
- Update Economische Visie Rotterdam 2020. Koers houden, doorpakken en uitvoeren.
- Vastgoed, katalysator voor ontwikkeling (meerjarenperspectief Rotterdams vastgoed)

- Verhaal van de stad
- Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs Rotterdam 2015
- Visie en strategie Rotterdam Makers District
- Visie Werklocaties Rotterdam 2030
- Visie Werklocaties Rotterdam 2030: Detailhandelsnota/WNKLN N RTTRDM 2017
- Visie Werklocaties Rotterdam 2030: REO Navigator Werklocaties Rotterdam 2015-2025
- Woonvisie 2030

Omschrijving taakveld

Rotterdam groeit. Goed wonen zorgt voor een stabiele (thuis)basis in een dynamische stad en vergroot daarmee de kans dat Rotterdammers actief en gezond opgroeien, leren, participeren in de samenleving en economie en zichzelf ontwikkelen onder veranderende omstandigheden. De gemeente faciliteert uiteenlopende woonwensen binnen de stadsgrenzen waardoor iedereen die iets voor Rotterdam kan betekenen (en andersom) een plek kan vinden en het voor bedrijven ook aantrekkelijk is zich hier te vestigen vanwege de aanwezige talenten en capaciteiten. De groei van de stad, samen met bijvoorbeeld de nieuwe economie, energietransitie en klimaatverandering brengen ook allerlei risico's met zich mee. Rotterdam ziet juist kansen in deze dynamiek en werkt aan een positieve vertaling daarvan. Tegelijkertijd werkt de gemeente daarmee aan de weerbaarheid en de veerkracht (resilience) van de stad.

Huidige en nieuwe Rotterdammers kunnen in de komende vier jaar in onze stad nog beter een huis passend bij hun wensen en mogelijkheden vinden, in een prettige, veilige en groene woonomgeving. De gemeente pakt door op de ambities van de Woonvisie 2030, maar beseft dat de stad harder moet groeien qua woningaantallen en versneld moet verduurzamen en inspelen op andere transities (klimaat, mobiliteit, circulair bouwen, digitalisering) om ook in de toekomst een aantrekkelijke én resilient (veerkrachtig en toekomstbestendige) woonstad te kunnen blijven.

Tegelijkertijd ligt er een opgave om te zorgen dat de basis op orde blijft in de bestaande woningvoorraad. Groepen woningzoekenden die nu tussen wal en schip dreigen te vallen en/of een maatschappelijke meerwaarde hebben, worden door de gemeente extra ondersteund in hun zoektocht naar een woning. Met als inzet het wonen voor Rotterdammers zo veel mogelijk betaalbaar, toegankelijk en overlastvrij te maken en houden.

Belangrijke ontwikkelingen die effect hebben op het wonen en bouwen, waarvan de aard en omvang van het effect nog lang niet allemaal duidelijk zijn:

- demografische ontwikkelingen zoals de ontwikkelingen in de huishoudensamenstelling, levensverwachting en migratie.
- nationale energietransitie en de vertaling daarvan naar Rotterdam. Een woning verhoogt haar toekomstwaarde (en daarmee ook WOZ-waarde) door volledig te zijn aangepast op schone energie
- voortdurende klimaatveranderingen zodat woningen anders ingesteld moeten zijn op wateroverlast, waterschaarste en hittestress
- stedelijke mobiliteitstransitie, waarbij ingezet wordt op schone deelconcepten voor modaliteiten en meer ruimte voor fietsen, OV en lopen in de directe woonomgeving wordt geboden
- nationale en internationale ontwikkelingen ten aanzien van financiering van wonen zoals ontwikkelingen rondom het hypothecaire stelsel, de ontwikkeling van de rentestanden en de huurtoeslag en het landelijk fonds Duurzaam Funderingsherstel
- landelijke ontwikkelingen ten aanzien van wetgeving zoals de evaluatie van de Woningwet, de komst van de Omgevingswet en eventuele veranderingen in de Wet maatschappelijke ondersteuning
- landelijke subsidieregelingen en deals met het rijk ten aanzien van respectievelijk verduurzaming en het Nationaal Programma Rotterdam Zuid (NPRZ)
- ontwikkelingen in de corporatiesector zoals fusies en saneringstrajecten
- ontwikkelingen en afspraken rond wonen op bovenlokaal niveau zoals de regionale woningmarktafspraken in de regio Rotterdam en op Zuidvleugelniveau de afspraken in het kader van de Verstedelijkingsalliantie
- ontwikkelingen in de markt (bijvoorbeeld prijspeil bouwmaterialen)

Strategische opgaven gebiedsontwikkelingen

Een aantal programma’s en gebiedsontwikkelingen in Rotterdam heeft belangrijke betekenis voor de sociaal-economische ontwikkeling van de stad. In deze ontwikkelingen wordt (in samenhang met andere beleidsambities) een belangrijke bijdrage aan de woningbouwopgave van de korte, middellange en lange termijn geleverd. Het betreft

Merwe4Havens

Het Merwe-Vierhavengebied (M4H), de plek voor de innovatieve maakindustrie, wordt verder ontwikkeld. Binnen M4H ontwikkelt het deelgebied Merwehavens zich tot een gebied met de nadruk op woningbouw, passend binnen de maakindustrie.

Stadionpark (incl. Feyenoord City)

Deze collegeperiode wordt een besluit genomen over de Gebiedsontwikkeling Feyenoord City, binnen de door de raad gestelde voorwaarden (stadion, wonen, bedrijvigheid, mobiliteit en werkgelegenheid voor Rotterdammers) en start de ontwikkeling van de Sportcampus en Park de Twee Heuvels

Het planproces van de Gebiedsontwikkeling Feyenoord City boekt voortgang binnen de door de raad gestelde voorwaarden (stadion, wonen, bedrijvigheid, mobiliteit en werkgelegenheid voor Rotterdammers). Het ontwerp van het Nieuwe Stadion is volop gaande. Ondertussen zijn in het gebied Stadionpark diverse uitvoeringsprojecten: herschikking van sportvelden, realisatie van nieuwe accommodaties en de uitvoering van herinrichtring van het Westelijk deel van Park 2 Heuvels. De ontwikkeling van wonen in de Sportcampus start na het opstellen van het stedenbouwkundig plan, naar verwachting in de tweede helft van 2019.

Hart van Zuid

Het project Hart van Zuid (inclusief het Motorstraatgebied) vindt zijn oorsprong in de gemeentelijke Stadsvisie 2030 (door de gemeenteraad vastgesteld in november 2007). Hierin is het gebied rond Ahoy, Zuidplein en Vaanweg-Pleinweg opgenomen als VIP-gebied. Dit gebied kan een sleutelrol vervullen in de zogenaamde ‘dubbelslag op Zuid’: het wegwerken van achterstanden en het benutten van kansen. Hart van Zuid focust vooral op de kansen.

Nationaal Programma Rotterdam Zuid (NPRZ): pijler Wonen

Binnen de pijler Wonen zetten we door op de transformatie van de focuswijken. Ingrepen in de goedkope woningvoorraad van Rotterdam-Zuid moeten ervoor zorgen dat gemengde woonmilieus op Zuid gerealiseerd worden, zodat er voldoende duurzame woonruimte beschikbaar komt voor sociale stijgers uit Zuid en nieuwe bewoners met midden- en hoge inkomens. Gemeentelijke middelen zijn vooral nodig voor de beoogde kwaliteitsslag in de goedkope particuliere woningvoorraad.

Duurzame gebiedsaanpak

Verspreid over de stad bestaat een aantal aandachtsgebieden voor de energietransitie van de gebouwde omgeving. Het betreft de gebieden Reyerdijk/Groot IJsselmonde, Pendrecht-Zuidoost, Rozenburg, Lage Land Oost (Prinsenland) en Bospolder-Tussendijken. Hier komt een samenhangende, duurzame gebiedsaanpak. Ook wordt waar mogelijk een relatie gelegd met andere transities, denk aan langer thuis wonen.

Korte termijn ontwikkelingen woningbouw

Een voorbeeld van een actuele ontwikkeling die direct bijdraagt aan de groei van de woningvoorraad en een aantrekkelijke woonmilieu is het Schiekadeblok (uiterlijk begin 2019 wordt een ontwikkelstrategie voor het Schiekadeblok aan de raad voorgelegd). Maar ook Park16Hoven, Nesselande, Lloydkwartier, Parkstad en de Binnenstad als city-lounge zijn goede voorbeelden. Hier blijft de gemeente de marktpartijen en particuliere initiatiefnemers faciliteren en uitdagen naar de opgave te kijken vanuit een uitgekiende, lange termijnvisie.

De bouwopgave wordt steeds zichtbaarder in de stad, op tal van plekken, waaronder op Katendrecht, de Binnenstad, Parkstad, het Motorstraatgebied en nabij de Coolhaven, zijn volop bouwactiviteiten aan de gang.

Ook wordt volop ingezet op het in ontwikkeling nemen van nieuwe bouwlocaties, het vermarkten van gemeentelijke bouwlocaties en het ruimte geven aan marktinitiatieven.

Verkeer en Vervoer

Pagina 76

Verkeer en Vervoer

Een duurzame, op groei van de stad gerichte aanpassing van mobiliteitsinfrastructuur: we faciliteren de groei en verdichting van de stad primair met slimme duurzame en

integrale aanpassingen aan het infrastructurele netwerk. Dit betekent nieuwe oeververbindingen, veilige en oversteekbare stadsboulevards, ruime fietspaden, aantrekkelijke OV-knooppunten, toekomstbestendige energie-infrastructuur voor elektrisch rijden en meer stallingsruimte voor de fiets.

TAAKVELD 1
Parkeerbelasting

Het reguleren van het parkeergedrag van Rotterdammers en haar bezoekers, door middel van een belasting voor het parkeren op daarvoor aangewezen plaatsen, draagt bij aan het beheer van de openbare ruimte als stuwende kracht voor een aantrekkelijke buitenruimte en verduurzaming, minder parkeerdruk en een betere bezetting parkeergarages

TAAKVELD 2
Verkeer en vervoer - Ontwikkeling

Een duurzame, op groei van de stad gerichte aanpassing van mobiliteitsinfrastructuur. We dragen bij aan de verduurzaming van de mobiliteitsmiddelen

TAAKVELD 3
Parkeren

Vanuit de focus op meer ruimte voor fietsers en voetgangers en minder parkeren op straat, willen wij automobilisten stimuleren te kiezen voor Park+Ride-voorzieningen of een openbare parkeergarage aan de rand van het centrum. Tegelijkertijd willen wij ruimte bieden voor het comfortabel en veilig plaatsen van fietsen in fietsenstallingen en maatwerk in fietsparkeren voor bewoners in de wijken waar dat nodig is

TAAKVELD 4
Openbaar vervoer

Een goede integratie van de OV-netwerken in reisketens en systemen/diensten bij voorkeur in makkelijke combinaties met voetgangers en fietsverkeer

Een betere verbinding tussen de OV-netwerken noord- en zuid-Rotterdam en een betere ontsluiting van de rivieroevers

Een goede toegankelijkheid van de OV-netwerken door ouderen en minder-validen

Omschrijving programma

Fijn wonen en leven in Rotterdam begint bij een fijne woning in een prettige, groene buurt voorzien van alle essentiële voorzieningen en infrastructuren (water, riool, energie, groen, fietspaden etc). Nieuwe of huidige bewoners moeten in onze stad een woning van hun wensen en mogelijkheden kunnen vinden en zich prettig en gezond door de stad kunnen bewegen.

Dat wonen en leven gebeurt in een duurzaam, energiezuinig Rotterdam, met een excellente vervoersinfrastructuur met schone vervoersmiddelen en een met een betere luchtkwaliteit. De klimaatopgaven uit het Akkoord van Parijs vragen om een forse energie- én economische transitie van stad en haven. Willen wij en onze kinderen prettig blijven wonen en leven dan vraagt dit flinke keuzes, maatregelen en investeringen.

De gemeente zorgt voor een samenhangend beleid en uitvoering daarvan op bereikbaarheid, de kwaliteit van de leefomgeving, duurzaamheid, gezondheid en verkeersveiligheid. Dat realiseert de gemeente met een aanpak die is gericht op een overgang naar duurzame en emissieloze mobiliteit in 2050. Het perspectief daarbij is zowel gemeentelijk als regionaal.

We dragen bij aan de verduurzaming van de mobiliteitsmiddelen. We willen de mobiliteitsgroei opvangen met modaliteiten en vervoerssystemen die schoner en stiller zijn, minder ruimte claimen en voor iedereen toegankelijk zijn. Dit betekent het bevorderen van: wandelen, fietsen, openbaar vervoer en elektrificatie van motorvoertuigen en schone logistiek in de stad.

BBV-indicatoren

Beschrijving BBV-indicator	Eenheid			Bron
Ziekenhuisopname na verkeersongeval met een motorvoertuig	%	Streefwaarde	N.v.t.	VeiligheidNL
		Realisatie	8% (2015)	
Overige vervoersongevallen met een gewonde fietser	%	Streefwaarde	N.v.t.	VeiligheidNL
		Realisatie	5% (2015)	

Toelichting BBV-indicatoren

De gemeente Rotterdam streeft er naar het aantal verkeersongevallen zo veel mogelijk te beperken. Door wegen duurzaam veilig in te richten beperken we de kans op een ongeval en verkleinen we de kans dat daarbij letsel ontstaat.

Bescherming van kwetsbare verkeersdeelnemers zoals voetgangers en fietsers, specifieke doelgroepen zoals ouderen en jongeren hebben daarbij extra aandacht nodig. In de gemeente zijn geen ‘black spots’. We treffen maatregelen op locaties waar relatief veel ongevallen plaatsvinden en waar we veel klachten over krijgen.

Overzicht baten en lasten

Overzicht van baten en lasten Verkeer en Vervoer	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	155.385	153.700	132.304	122.304	122.281	122.281
Bijdragen rijk en medeoverheden	1.521	37.395	10.322	234	234	234
Overige opbrengsten derden	147.736	116.305	121.983	122.070	122.048	122.048
Overige baten	6.127	0	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	152.055	138.558	99.697	92.725	92.718	92.657
Apparaatlasten	**18.356**	**21.245**	**21.237**	**21.096**	**20.998**	**21.000**
Inhuur	1.164	2.021	2.240	2.177	2.144	2.144
Overige apparaatslasten	572	559	164	156	119	121
Personeel	16.620	18.664	18.832	18.764	18.735	18.735
Interne resultaat	**44.304**	**31.296**	**30.448**	**29.938**	**29.522**	**29.522**
Interne resultaat	44.304	31.296	30.448	29.938	29.522	29.522
Programmalasten	**89.395**	**86.018**	**48.012**	**41.690**	**42.197**	**42.135**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	74.422	71.390	36.092	29.723	30.804	31.322
Kapitaallasten	12.714	11.805	9.342	9.444	8.920	8.340
Overige programmalasten	1.403	2.329	2.342	2.342	2.342	2.342
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Subsidies en inkomensoverdrachten	857	494	235	181	131	131
Saldo voor vpb en reserveringen	**3.330**	**15.142**	**32.608**	**29.580**	**29.564**	**29.624**
Saldo voor reserveringen	**3.330**	**15.142**	**32.608**	**29.580**	**29.564**	**29.624**
Reserves	11.505	15.894	3.399	3.271	2.782	2.717
Onttrekking reserves	11.505	16.691	3.798	3.271	2.782	2.717
Toevoeging reserves	0	797	399	0	0	0
Vrijval Reserves	0	0	0	0	0	0
Saldo	**14.836**	**31.035**	**36.007**	**32.850**	**32.345**	**32.342**

Baten

De daling van de overige opbrengsten in 2019 ten opzichte van 2018 is voornamelijk te wijten aan een afwijkende realisatie op het railinfrastructuurproject Hoekse Lijn in 2018 dan de categorie waarop in 2019 en verder is begroot. In de meerjarenbegroting wordt de cumulatieve daling veroorzaakt door het aflopen van de uitvoering van het project Hoekse Lijn.

Lasten

De lasten vloeien hoofdzakelijk voort uit de uitvoering van onder andere het jaarlijks vervangen van verkeerslichtinstallaties, de inzet voor straatparkeren, de exploitatie en het beheer van parkeergarages en het fiscaal handhaven, fietsvoorzieningen, openbaar vervoer en verkeersveiligheid. Ook aan de lastenkant kennen we een dalend verloop, dat voornamelijk te wijten is aan het aflopende railinfrastructuurproject Hoekse Lijn. Verder is door de invoering van taakvelden een deel van de apparaatslasten en het interne resultaat niet meer zichtbaar onder het programma Verkeer en Vervoer. Deze dalende trend in 2019 wordt slechts deels gecompenseerd door de intensiveringen binnen het coalitieakkoord (Nieuwe stedelijke mobiliteit en Aanpak parkeerproblematiek Noord & vergroening).

Reserves

In de begroting 2019 zijn onttrekkingen geraamd voor voornamelijk de dekking van kapitaallasten, de buitenruimten Hoek van Holland en de aanpak parkeerproblematiek Noord & vergroening.

Meerjarig verloop

De begroting op programmaniveau laat meerjarig een dalend beeld zien. De bijdragen rijk en medeoverheden, de programmalasten en onttrekkingen aan reserves dalen door het aflopende railinfrastructuurproject Hoekse Lijn. Verder wordt het verloop van de begroting in grote mate bepaald door de aflopende en nieuwe intensiveringen.

Aansluiting voorgaande begroting

Aansluiting met voorgaande begroting (saldo na reservering)	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Oorspronkelijke begroting	26.298	26.180	22.607	22.160	22.160
Bijstellingen Omissieregeling 2019	-752	-1.085	-1.274	-1.270	-1.270
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	5.490	10.912	11.518	11.455	11.452
Totaal bijgestelde begroting	**31.035**	**36.007**	**32.850**	**32.345**	**32.342**

Openbaar vervoer

Een goede integratie van de OV-netwerken in reisketens en systemen/diensten bij voorkeur in makkelijke combinaties met voetgangers en fietsverkeer

Een betere verbinding tussen de OV-netwerken Rotterdam Noord en Zuid en een betere ontsluiting van de rivieroevers

Een goede toegankelijkheid van de OV-netwerken door ouderen en minder-validen

Ontwikkelingen en voortgang

De doelstellingen van het taakveld zoals opgenomen onder “wat willen we bereiken” en “wat gaan we daarvoor doen” zijn nog actueel. Er zijn geen ontwikkelingen die aanleiding geven tot het vermelden van afwijkingen in het beoogde effect of onze inspanningen.

Wat willen we bereiken

- Een goede integratie van de OV-netwerken in reisketens en systemen/diensten bij voorkeur in makkelijke combinaties met voetgangers en fietsverkeer
- We zorgen dat de OV-netwerken noord- en zuid-Rotterdam beter met elkaar verbinden en dat de rivieroevers beter ontsloten worden
- We zorgen voor een goede toegankelijkheid van de OV-netwerken door ouderen en minder-validen

Wat gaan we daar voor doen

- Voortzetten gratis OV voor ouderen. Gebruik van openbaar vervoer voor ouderen blijft gratis. Daarmee dragen wij bij aan het voorkomen van sociaal isolement
- Tot en met 2021 blijven we het bestaande netwerk vervoer over water ondersteunen. We ontwikkelen met de partners in de regio een strategie voor de periode vanaf 2022
- Met de MRDH bevorderen we vormen van mobiliteitsdienstverlening. De bruikbaarheid en toegankelijkheid van het OV wordt hierdoor versterkt. Het gaat hier onder andere om voorzieningen voor de first & last mile en Mobility as a Service voor specifieke doelgroepen

Effect indicatoren		2018	2019	2020	2021	2022	2023
Groei OV gebruik	Streefwaarde					In ontwikkeling	
	Realisatie						

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Openbaar vervoer	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	50.759	36.179	10.308	308	286	286
Bijdragen rijk en medeoverheden	52	36.318	10.209	121	121	121
Overige opbrengsten derden	45.740	-139	100	188	165	165
Overige baten	4.967	0	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	59.045	45.867	18.789	8.936	9.062	8.998
Interne resultaat	**7.320**	**3.813**	**3.907**	**3.907**	**3.907**	**3.907**
Interne resultaat	7.320	3.813	3.907	3.907	3.907	3.907
Programmalasten	**51.726**	**42.054**	**14.882**	**5.029**	**5.156**	**5.091**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	52.030	41.147	14.143	4.293	4.481	4.430
Kapitaallasten	355	422	504	555	544	530
Overige programmalasten	-1.154	0	0	0	0	0
Subsidies en inkomensoverdrachten	494	484	235	181	131	131
Saldo voor vpb en reserveringen	**-8.286**	**-9.688**	**-8.480**	**-8.627**	**-8.777**	**-8.712**
Saldo voor reserveringen	**-8.286**	**-9.688**	**-8.480**	**-8.627**	**-8.777**	**-8.712**
Reserves	313	1.482	30	92	64	0
Onttrekking reserves	313	1.482	30	92	64	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Saldo	**-7.973**	**-8.206**	**-8.451**	**-8.536**	**-8.712**	**-8.712**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		2019	2020	2021	2022	2023
Begroting 2019		**-7.513**	**-7.855**	**-8.019**	**-8.028**	**-8.028**
Bijstellingen Omissie 2019		**-694**	**0**	**0**	**0**	**0**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Extra inzet Openbaar Vervoer	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	0	-580	-502	-669	-669
Bestemmingsreserves - diverse bijstellingen	Reserves	0	0	0	0	0
Diverse bijstellingen	Technische wijzigingen	0	-15	-14	-15	-15

Begroting na wijzigingen	**-8.206**	**-8.451**	**-8.536**	**-8.712**	**-8.712**

Toelichting financiële bijstellingen

Extra inzet Openbaar vervoer

De stad groeit en daar horen ook extra investeringen op het gebied van openbaar vervoer bij. Er wordt ingezet op meer ruimte voor fiets, voetganger en OV. De extra inzet betreft oud en nieuw metro, nachtmetro, maatwerkvoorziening openbaar vervoer en personenvervoer over water.

Bestemmingsreserves - diverse bijstellingen

Het lastenbudget met betrekking tot de voorbereiding van het project Hoek van Holland buitenruimte en de financiering vanuit de bestemmingsreserve Investeringsfonds Rotterdam is in 2019 met € 53 verhoogd. Daarnaast heeft er in 2018 een schikking plaats gevonden met ProRail betreffende de Groutankerkwestie waardoor het activum Randstadrail volledig is gedeactiveerd. De vrijgekomen kapitaallasten van € 389 vloeien terug naar het Investeringsfonds Rotterdam.

Diverse bijstellingen

De budgetten zijn vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de voorjaarsnota.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

- Actualisatie ontwikkelingsvisie Lijnbaan
- Beleid uitritten (is nu nog deelgemeentelijk beleid)
- Beleidsregeling Parkeernormen auto en fiets gemeente Rotterdam 2018
- Binnenstad als city lounge - Binnenstadplan 2008-2020
- De Rivier als getijdenpark - groeidocument 2018
- Focus Document City Lounge/ Binnenstadsplan 2014-2018
- Gebiedsaanpak energietransitie
- Gebiedskoersen detailhandel 2017-2020
- Gebiedsvisie Hoboken 2030
- Gebiedsvisie Hoek van Holland 2011-2020
- Gebiedsvisie Nieuw Kralingen
- Gebiedsvisie Rotterdam Central District_next step
- Gebiedsvisie Stadionpark
- Groenplan Binnenstad
- Havenvisie 2030
- Havenvisie 2030: Voortgangsrapportage 2017 Havenvisie 2030

- Horecagebiedsplan 2017-2019
- Kader oplaadinfrastructuur auto's
- Kader Stedelijke Ontwikkeling
- Milieuzone kaart
- Natuurkaart Rotterdam 2014
- Natuurkaart Rotterdam 2014: Uitvoeringsprogramma Natuurkaart Rotterdam
- Nieuwe energie voor Rotterdam (Drift rapport)
- NPRZ Uitvoeringsplan 2015-2018
- OV-visie Rotterdam 2018-2040
- Programma Oost 2017-2019
- Programma Rivieroevers 2015 - 2018
- Programma Rivieroevers 2015 - 2018: De Nieuwe Maas als stedelijk parklandschap
- Programma Rivieroevers 2015 - 2018: Jaarbericht programma Rivieroevers
- Programma Rivieroevers 2015 - 2018: Programma Rivier als getijdenpark
- Programma Rivieroevers 2015 - 2018: Rivieroevers Rotterdam - De blauwe longen van de stad - resultaten 2014-2018 en vooruitblik
- Programma Rivieroevers 2015 - 2018: Toekomstperspectief Binnenstedelijke Rotte
- Roadmap Next Economy
- Rotterdam Kaart van de Stad - Verkenning ontwikkelkansen lange termijn
- Rotterdamse Mobiliteitsagenda 2015 - 2018
- Rotterdamse Mobiliteitsagenda 2015 - 2018 Rotterdam Verkeersveilig - Meerjarenplan 2016-2018
- Rotterdamse Mobiliteitsagenda 2015 - 2018 Rotterdam Verkeersveilig - Meerjarenplan 2016-2018: Actieplan Verkeersveilige scholen
- Rotterdamse Mobiliteitsagenda 2015 - 2018: Fietsplan 2016 - 2018
- Rotterdamse Mobiliteitsagenda 2015 - 2018: Parkeerplan Rotterdam 2016-2018
- Rotterdamse Mobiliteitsagenda 2015 - 2018: Stedelijk Verkeersplan Rotterdam 2016 - 2030+
- Stadsvisie
- Stedelijke Agenda Haven
- Structuurvisie Hart van Zuid
- Structuurvisie Stadshavens
- Verhaal van de stad
- Verkeer- en vervoersplan Rotterdam 2003-2020
- Visie en strategie Rotterdam Makers District

Omschrijving taakveld

Rotterdam werkt aan verkeer ten dienste van een gezonde, economisch sterke en aantrekkelijke stad. De veranderingen in het totale mobiliteitsnetwerk van Rotterdam staan in het teken van klimaatdoelstellingen, schonere lucht, groei van de stad, ondernemen, meer ruimte voor prettig ontmoeten. Met als doel dat elke bewoner of bezoeker zich in Rotterdam emissieloos, snel, veilig, prettig en betaalbaar kan verplaatsen.

Rotterdam is een stad op twee oevers. De verbindingen daartussen zijn cruciaal. Het vernieuwen en uitbreiden van deze verbindingen, voor fietsers, voetgangers, openbaar vervoer en andere mobiliteitsdiensten en het optimaliseren van de verbindingen voor de auto, vormen een speerpunt in deze bestuursperiode.

In de metropoolregio Rotterdam Den Haag is de MRDH de concessieverlener en netwerkbeheerder voor het openbaar vervoer. De gemeente creëert een meerwaarde in het gebruik dat Rotterdammers kunnen maken van het openbaar vervoer. Zo houden we het openbaar vervoer voor ouderen gratis. En de gemeente ondersteunt de ontwikkeling van het netwerk voor personenvervoer over water. Beleid en studies naar de ontwikkeling van het openbaar vervoer-netwerk en maatregelen om de toegankelijkheid voor voetgangers en fietsers van OV-opstappunten te verbeteren, zijn ondergebracht in taakveld 2.1 b Verkeer en Vervoer Ontwikkeling.

Parkeerbelasting

Pagina 78

Parkeerbelasting

Het reguleren van het parkeergedrag van Rotterdammers en haar bezoekers, door middel van een belasting voor het parkeren op daarvoor aangewezen plaatsen, draagt bij aan het beheer van de openbare ruimte als stuwende kracht voor een aantrekkelijke buitenruimte en verduurzaming, minder parkeerdruk en een betere bezetting parkeergarages.

Ontwikkelingen en voortgang

De doelstellingen van het taakveld zoals opgenomen onder “wat willen we bereiken” en “wat gaan we daarvoor doen” zijn nog actueel. Er zijn geen ontwikkelingen die aanleiding geven tot het vermelden van afwijkingen in het beoogde effect of onze inspanningen.

Wat willen we bereiken

Optimale verdeling van schaarse ruimte

Een optimale verdeling van de schaarse openbare parkeergelegenheid over alle Rotterdammers in onze wereldstad en haar bezoekers.

Wat gaan we daar voor doen

Optimale verdeling van schaarse ruimte

- parkeerregelgeving voorbereiden en uitvoeren
- doelgerichte parkeerproducten faciliteren waarbij gastheerschap centraal staat
- beheer en onderhoud
- productinnovaties

- informatiegestuurde fiscale handhaving
- actief in gesprek gaan over de wenselijkheid van invoering betaald parkeren
- de gemeentelijke voertuigen op natuurlijke momenten vervangen door emissieloze opvolgers
- in de wijken waar de parkeerdruk het hoogst is (Blijdorp, Bergpolder en de Provenierswijk), komen meer parkeerplaatsen en hoogwaardig groen
- verhogen van het parkeertarief voor bewoners en bezoekers
- hogere Inkomsten benutten om ambities van het college te faciliteren bij uitbreiding P&R-voorzieningen en voorzieningen voor fietsparkeren
- wij werken aan een methode om de tevredenheid van parkeerders en de ontwikkeling van de parkeerdruk te meten

Prestatie indicatoren		**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Betalingsgraad	Streefwaarde	86%	87%	88%	89%	90%	
	Realisatie						
Beschikbaarheid parkeerautomaten*	Streefwaarde	99,7%	99,7%	99,7%	99,7%	99,7%	
	Realisatie						

* Dit is gebaseerd op de SLA met onze leveranciers

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Parkeerbelasting	**Realisatie 2018**	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**	**Raming 2021**	**Raming 2022**	**Raming 2023**
Baten exclusief reserves	86.567	98.549	104.846	104.846	104.846	104.846
Bijdragen rijk en medeoverheden	29	0	0	0	0	0
Overige opbrengsten derden	86.538	98.549	104.846	104.846	104.846	104.846
Lasten exclusief reserves	34.469	24.226	22.020	21.980	21.934	21.936
Apparaatlasten	**6.484**	**7.231**	**6.973**	**6.932**	**6.889**	**6.890**
Inhuur	643	308	96	96	96	96
Overige apparaatslasten	158	238	-14	-19	-43	-42
Personeel	5.684	6.685	6.890	6.854	6.836	6.836
Interne resultaat	**20.842**	**11.375**	**11.568**	**11.568**	**11.568**	**11.568**
Interne resultaat	20.842	11.375	11.568	11.568	11.568	11.568
Programmalasten	**7.143**	**5.620**	**3.480**	**3.481**	**3.477**	**3.477**

Inkopen en uitbestede werkzaamheden	2.622	1.594	1.882	1.842	1.887	1.889
Kapitaallasten	2.927	2.566	138	178	131	128
Overige programmalasten	1.595	1.460	1.460	1.460	1.460	1.460
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Saldo voor vpb en reserveringen	**52.098**	**74.323**	**82.825**	**82.865**	**82.911**	**82.910**
Saldo voor reserveringen	**52.098**	**74.323**	**82.825**	**82.865**	**82.911**	**82.910**
Saldo	**52.098**	**74.323**	**82.825**	**82.865**	**82.911**	**82.910**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Begroting 2019		**68.880**	**71.274**	**71.257**	**71.257**	**71.257**
Bijstellingen Omissie 2019		**-559**	**-493**	**-477**	**-474**	**-474**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Opgave schoon, heel en veilig	Bezuinigingen/taakstellingen	0	133	140	150	150
Bijdrage dekking inzet handhavers	Intensiveringen	17	17	17	17	17
Impact investing	Intensiveringen	0	1	1	1	0
Hogere parkeerbaten	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	5.500	5.500	5.500	5.500	5.500
Concernhuisvesting	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	20	39	34	43	43
Digitaliseringsagenda	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	86	155	194	219	219
Parkeerinzet voor bewoners	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	0	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000
Uitbreiding parkeergebied met centrumtarief	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	0	6.000	6.000	6.000	6.000
Verhoging baten als gevolg van activiteiten	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	0	20	20	20	20
Actualisatie werkpakket Mobiliteit	Technische wijzigingen	376	0	0	0	0
Indexering 2020 en verder	Technische wijzigingen	0	1.444	1.444	1.444	1.444
Toezicht Doorontwikkeling 2.1	Technische wijzigingen	-249	-257	-257	-257	-257
Diverse bijstellingen	Technische wijzigingen	252	-8	-8	-9	-9
Begroting na wijzigingen		**74.323**	**82.825**	**82.865**	**82.911**	**82.910**

Toelichting financiële bijstellingen

Opgave schoon, heel en veilig

Voor 2020 en volgende, ligt er een opgave om de werkzaamheden met betrekking op onder andere dit taakveld, uit te voeren met minder middelen. Het aandeel van dit taakveld in de totale opgave bedraagt vooralsnog € 133 in 2020 tot € 150 in 2023. De opgave gaat effect hebben op de uitvoering van de werkzaamheden in de stad. De invulling van de opgave wordt nog nader uitgewerkt, gedacht kan worden aan het terugbrengen van servicenormen, bezien van differentiatie naar gebieden of minder inzet en onderhoud. Nadere uitwerking en allocatie van deze mutatie vindt plaats bij de Begroting 2020.

Bijdrage dekking inzet handhavers

Vanuit dit taakveld is een voorlopige bijdrage aan de uitbreiding van het aantal handhavers geleverd. Nadere uitwerking en allocatie van deze bijdrage vindt plaats bij de Begroting 2020.

Hogere parkeerbaten

De baten kortparkeren op straat (bezoekers) en parkeervergunningen (bewoners en bedrijven) vallen € 5,5 mln hoger uit. Dit heeft een aantal redenen:

- De realisatie 2018 van kortparkeren op straat was significant hoger dan bij het opstellen van de begroting is aangenomen. De resultaten van de eerste maanden in 2019 laten zien dat deze trend zich vooralsnog voortzet en daarom nemen we deze verhoging meerjarig op.
- Het betaald parkeergebied is verder uitgebreid (Bloemhof en Brielselaan/Maashaven zuidzijde) met als gevolg hogere baten vanuit kortparkeren op straat, bezoekersregeling en parkeervergunningen.
- Verdere verdichting van de stad met een toename van het aantal woningen, bedrijven en instellingen en bijbehorende toename baten vanuit kortparkeren op straat, bezoekersregeling en parkeervergunningen.

Concernhuisvesting

Voor Concernhuisvesting worden meerjarig extra middelen beschikbaar gesteld, voor een toelichting zie programma Overhead en paragraaf Bedrijfsvoering. Dit leidt tot een begrotingsbijstelling van € 2,8 mln in 2019, oplopend tot € 6,1 mln in 2022. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma’s en taakvelden. Voor dit taakveld betekent dit een bijstelling van € 20 in 2019 tot € 43 in 2023.

Digitaliseringsagenda

Via de Digitaliseringsagenda (DA) wordt gezamenlijk gestuurd op het realiseren van de concernbrede digitale ambities. Zie voor een nadere toelichting het programma Overhead en de paragraaf Bedrijfsvoering. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma’s en taakvelden. Voor dit taakveld betekent het een bijstelling van € 86 in 2019 tot € 219 in 2023.

Parkeer inzet voor bewoners

Het college heeft vanaf 2020 structureel € 1 mln vrijgemaakt voor maatregelen op parkeren. Enerzijds ten behoeve van het ‘bevriezen’ (niet indexeren) van de tarieven van parkeervergunningen, anderzijds voor het vergroenen van parkeergelegenheden. De maatregelen worden bij de begroting nader uitgewerkt.

Uitbreiding parkeergebied met centrumtarief

Het college heeft besloten om een nieuw parkeertarief voor kortparkeren op straat te introduceren in een ring rondom het Centrum. Het huidige tariefsverschil tussen het Centrum (4,08 euro per uur) en het overige betaald parkeergebied (1,72 euro per uur) is zodanig groot dat er verschuiving van parkeerdruk ontstaat naar de wijken grenzend aan het Centrum. Met de invoering van een ‘tussentarief’ van indicatief 2,50 euro per uur wordt verschuiving van parkeerdruk tegengegaan. Deze maatregel genereert € 6 mln extra baten.

Verhoging baten als gevolg van inzet activiteiten

Het genereren van baten door de inzet op diverse activiteiten waaronder maatwerkcontracten.

Actualisatie werkpakket Mobiliteit

De intern doorbelaste kosten voor beleidswerkzaamheden op het gebied van parkeren zijn overgeheveld van taakveld Parkeerbelasting naar taakveld Parkeren. Dit betreft een budgetneutrale verschuiving binnen het programma Verkeer en Vervoer.

Indexering

De budgetten zijn vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de voorjaarsnota

Toezicht doorontwikkeling 2.1

De kosten van de meldkamer worden middels een zuiverdere methodiek toegerekend aan de taakvelden waar de werkzaamheden betrekking op hebben. Dit leidt tot een budgetneutrale verschuiving tussen taakvelden.

Diverse bijstellingen

Op diverse budgetten zijn er kleinere bijstellingen gedaan.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

- Parkeerplan 2016-2018 “Parkeren in Beweging”
- Verordening Parkeerregulering en Parkeerbelastingen
- Uitvoeringsbesluit Parkeren R

Omschrijving taakveld

Tot het taakveld ‘Parkeerbelasting’ behoort:

- heffing en invordering
- opbrengsten parkeerfaciliteiten
- opbrengsten boetes

Tot dit taakveld behoort niet:

- parkeerpolitie. Deze valt onder taakveld 1.2 Openbare orde en veiligheid.

Parkeren

Pagina 79

Parkeren

Vanuit de focus op meer ruimte voor fietsers en voetgangers en minder parkeren op straat, willen wij automobilisten stimuleren te kiezen voor Park+Ride-voorzieningen of een openbare parkeergarage aan de rand van het centrum. Tegelijkertijd willen wij ruimte bieden voor het comfortabel en veilig plaatsen van fietsen in fietsenstallingen en maatwerk in fietsparkeren voor bewoners in de wijken waar dat nodig is.

Ontwikkelingen en voortgang

De doelstellingen van het taakveld zoals opgenomen onder “wat willen we bereiken” en “wat gaan we daarvoor doen” zijn nog actueel. Er zijn geen ontwikkelingen die aanleiding geven tot het vermelden van afwijkingen in het beoogde effect of onze inspanningen.

Wat willen we bereiken

City-Lounge

- de binnenstad als city-lounge met meer ruimte voor fietsers en voetgangers

Wat gaan we daar voor doen

City-Lounge

- doelgerichte parkeerproducten faciliteren, waarbij gastheerschap centraal staat (bijvoorbeeld uitbreiding aantal elektrische oplaadpunten met de bijbehorende infrastructuur)
- productinnovatie
- marketing
- beheer en onderhoud
- actief in gesprek gaan over de wenselijkheid van uitbreiding P+R, parkeergarages, fietsvoorzieningen enzovoort
- belevingsonderzoek parkeervoorzieningen (schoon, heel en veilig)
- de gemeentelijke voertuigen op natuurlijke momenten vervangen door emissieloze opvolgers
- het aantal elektrische oplaadpunten uitbreiden met de infrastructuur die daarvoor nodig is om duurzaam rijden nog gemakkelijker en aantrekkelijker te maken
- de mogelijkheid van autodelen onderzoeken
- investeren in voorzieningen voor fietsparkeren bij ov-knooppunten en stedelijke regionale fietsverbindingen, om het gebruik van het openbaar vervoer te stimuleren
- het zo goed mogelijk benutten van de investeringen die de afgelopen jaren zijn gedaan in parkeergarages en P+R-voorzieningen, door een beweging te maken van parkeren op straat naar parkeren in garages en op P+R-voorzieningen
- fietsparkeervoorzieningen voor het comfortabel en veilig stallen van fietsen voor alle Rotterdammers en haar bezoekers
- wij werken aan een methode om de beleving van parkeerders te meten

Effect indicatoren		**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Gemiddelde bezetting van de (top4) parkeergarages	Streefwaarde	30%	32%	34%	36%	38%	
	Realisatie						

Prestatie indicatoren		**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Aantal elektrische laadpunten	Streefwaarde	210	370	530	690	850	
	Realisatie						
Aantal fietstrommels	Streefwaarde	845	885	925	965	1.005	
	Realisatie						

Het belevingsonderzoek parkeervoorzieningen zal eerst in het najaar 2018 onderzocht worden.

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Parkeren	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	15.146	14.027	14.241	14.241	14.241	14.241
Bijdragen rijk en medeoverheden	0	0	0	0	0	0
Overige opbrengsten derden	14.096	14.027	14.241	14.241	14.241	14.241
Overige baten	1.050	0	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	31.427	35.050	37.600	37.572	37.553	37.555
Apparaatlasten	**4.022**	**4.406**	**4.404**	**4.382**	**4.359**	**4.359**
Inhuur	165	75	77	77	77	77
Overige apparaatslasten	284	144	8	5	-8	-7
Personeel	3.573	4.187	4.318	4.299	4.289	4.289
Interne resultaat	**17.806**	**20.368**	**17.696**	**17.197**	**16.781**	**16.781**
Interne resultaat	17.806	20.368	17.696	17.197	16.781	16.781
Programmalasten	**9.600**	**10.276**	**15.501**	**15.994**	**16.413**	**16.415**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	8.364	9.286	14.519	15.028	15.451	15.466
Kapitaallasten	264	120	99	83	80	67
Overige programmalasten	971	869	882	882	882	882
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Saldo voor vpb en reserveringen	**-16.282**	**-21.022**	**-23.359**	**-23.331**	**-23.312**	**-23.315**
Saldo voor reserveringen	**-16.282**	**-21.022**	**-23.359**	**-23.331**	**-23.312**	**-23.315**
Reserves	75	30	0	0	0	0
Onttrekking reserves	75	30	0	0	0	0
Vrijval Reserves	0	0	0	0	0	0
Saldo	**-16.207**	**-20.992**	**-23.359**	**-23.331**	**-23.312**	**-23.315**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		2019	2020	2021	2022	2023
Begroting 2019		**-21.256**	**-23.715**	**-23.699**	**-23.704**	**-23.704**
Bijstellingen Omissie 2019		**92**	**115**	**99**	**96**	**96**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					

Opgave schoon, heel en veilig	Bezuinigingen/taakstellingen	0	72	75	81	81
Verhoging baten als gevolg van activiteiten	Bezuinigingen/taakstellingen	0	11	11	11	11
Bijdrage dekking inzet handhavers	Intensiveringen	9	9	9	9	9
Impact Investing	Intensiveringen	0	1	1	1	0
Hogere parkeerbaten	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	500	500	500	500	500
Concernhuisvesting	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	11	21	18	23	23
Digitaliseringsagenda	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	46	83	104	117	117
Actualisatie werkpakket mobiliteit	Technische wijzigingen	-376	0	0	0	0
Indexering 2020 en verder	Technische wijzigingen	0	134	141	148	148
Toezicht doorontwikkeling 2.1	Technische wijzigingen	-351	-363	-363	-363	-363
Diverse bijstellingen	Technische wijzigingen	333	-227	-227	-231	-233
Begroting na wijzigingen		**-20.992**	**-23.359**	**-23.331**	**-23.312**	**-23.315**

Toelichting financiële bijstellingen

Opgave schoon, heel en veilig

Voor 2020 e.v. ligt er een opgave om de werkzaamheden met betrekking op onder andere dit taakveld, uit te voeren met minder middelen. Het aandeel van dit taakveld in de totale opgave bedraagt vooralsnog € 36. De opgave gaat effect hebben op de uitvoering van de werkzaamheden in de stad. De invulling van de opgave wordt nog nader uitgewerkt, gedacht kan worden aan het terugbrengen van servicenormen, bezien van differentiatie naar gebieden of minder inzet en onderhoud. Nadere uitwerking en allocatie van deze mutatie vindt plaats bij de Begroting 2020.

Verhoging baten als gevolg van inzet activiteiten

Het genereren van meer baten door werkzaamheden kostendekkend te maken.

Hogere parkeerbaten

De baten in parkeergarages vallen € 500 hoger uit door de toegenomen bezetting in met name de stadsgarages in het Centrum, waaronder Schouwburgplein I en II. Het wordt drukker in de stad en het effect van het ingezette parkeerbeleid (verschuiving van parkeren op straat naar parkeren in parkeergarages) wordt zichtbaar.

Concernhuisvesting

Voor Concernhuisvesting worden meerjarig extra middelen beschikbaar gesteld, voor een toelichting zie programma Overhead en paragraaf Bedrijfsvoering. Dit leidt tot een begrotingsbijstelling van € 2,8 mln in 2019, oplopend tot € 6,1 mln in 2022. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma's en taakvelden. Voor dit taakveld betekent het een bijstelling van € 11, oplopend tot € 23 in 2022.

Digitaliseringsagenda

Via de Digitaliseringsagenda (DA) wordt gezamenlijk gestuurd op het realiseren van de concernbrede digitale ambities. Zie voor een nadere toelichting het programma Overhead en de paragraaf Bedrijfsvoering. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma's en taakvelden. Voor dit taakveld betekent het een bijstelling van € 46 in 2019, oplopend tot € 117 in 2022.

Actualisatie werkpakket Mobiliteit

De intern doorbelaste kosten voor beleidswerkzaamheden op het gebied van parkeren zijn overgeheld van taakveld Parkeerbelasting naar taakveld Parkeren. Dit betreft een budgetneutrale verschuiving binnen het programma Verkeer en Vervoer.

Toezicht doorontwikkeling 2.1

De kosten van de meldkamer worden middels een zuiverdere methodiek toegerekend aan de taakvelden waar de werkzaamheden betrekking op hebben. Dit leidt tot een budgetneutrale verschuiving tussen taakvelden.

Diverse bijstellingen

Op diverse budgetten zijn er kleinere bijstellingen gedaan.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

- Parkeerplan 2016-2018 "Parkeren in Beweging"
- Fietsplan Rotterdam 2016-2018 "Fietsen heeft voorrang"

Omschrijving taakveld

Auto- en fietsparkeervoorzieningen dragen bij aan een bereikbare stad met beheer van de openbare ruimte als stuwende kracht voor een aantrekkelijke buitenruimte en duurzaamheid, minder parkeerdruk, en een betere bezetting parkeergarages. Tot dit taakveld behoren ontwikkeling en beheer van (afzonderlijke) parkeervoorzieningen:

- parkeerbeleid: parkeerzone, ontheffingen en vergunningen
- inrichting en onderhoud open en gesloten parkeervoorzieningen
- baten en lasten die betrekking hebben op parkeervoorzieningen (exclusief de opbrengst van parkeerbelasting zie taakveld Parkeerbelasting)
- parkeermeters
- fietsenstalling

Tot dit taakveld behoort niet:

- parkeerbelasting inclusief lasten heffing en invordering. Valt onder taakveld Parkeerbelasting
- parkeerpolitie (toezichthouders, BOA's). Dit valt onder taakveld Openbare orde en veiligheid
- aanleg, beheer en onderhoud van parkeerhavens als onderdeel van wegen horen thuis onder taakveld Verkeer en vervoer

Verkeer en vervoer - Ontwikkeling

Pagina 80

Verkeer en vervoer - Ontwikkeling

Een duurzame, op groei van de stad gerichte aanpassing van mobiliteitsinfrastructuur.

We dragen bij aan de verduurzaming van de mobiliteitsmiddelen.

Ontwikkelingen en voortgang

Een duurzame, op groei van de stad gerichte aanpassing van mobiliteitsinfrastructuur:

Ten aanzien van de Rotterdamse Mobiliteitsaanpak: de startnotitie is door het college van B&W vastgesteld. Het proces van participatie en bespreking met de gemeenteraad is gestart.

De MIRT-verkenning oeververbinding loopt momenteel. Medio juli wordt een bestuurlijke keuze voorzien voor wat betreft het zoekgebied van de oeververbinding.

De voorbereidingen voor het wereldwijde Walk21 congres liggen op schema.

Wat willen we bereiken

Een duurzame, op groei van de stad gerichte aanpassing van mobiliteitsinfrastructuur

We faciliteren de groei en verdichting van de stad primair met slimme duurzame en integrale aanpassingen aan het infrastructurele netwerk. Dit betekent nieuwe oeververbindingen, veilige en oversteekbare stadsboulevards, ruime fietspaden, aantrekkelijke OV-knooppunten, toekomstbestendige energie-infrastructuur voor elektrisch rijden en meer stallingsruimte voor de fiets. Dit betekent:

- Uitbreiding en verbeteren van de oeververbindingen voor voetganger, fiets, OV en auto (derde stadsbrug, lightrail, vervoer over water). OV-knopen en transferpunten moeten beter toegankelijk zijn en een hogere belevingswaarde hebben en waar mogelijk meer functionaliteiten combineren (groen, waterberging /hittestress, energieopwekking en -opslag). We willen een betere OV-ontsluiting van economisch belangrijke gebieden (first & last mile). We bouwen voort op de OV-visie van 2018 en zorgen dat de groei en verdichting van de stad (met 18.000 woningen) wordt gedragen door een goed functionerend netwerk openbaar vervoer.
- Een slimmere sturing van het verkeer, met oog voor verschillende modaliteiten en met meer informatie voor de reizigers, door middel van daartoe intelligenter gemaakte verkeersregelinstallaties.
- Een “walkable” en “bikable city” door meer ruimte en prioriteit in de buitenruimte voor voetgangers en fietsers. We werken aan betere bereikbaarheid van voorzieningen en betere toegang tot mobiliteit en de verkeersruimte voor kwetsbare groepen. We hebben aandacht voor bereikbaarheid van voorzieningen voor de woongebieden buiten de Ring.
- Het straatparkeren in het centrumgebied moet verder worden teruggebracht, zodat ruimte wordt gecreëerd voor de bovenstaande ontwikkelingen.
- De energieinfrastructuur moet toereikende oplaadpunten bieden voor elektra en/of H2, opslag en smartgrids die vervoermiddelen en gebouwde omgeving optimaal koppelen.

We dragen bij aan de verduurzaming van de mobiliteitsmiddelen

We willen de mobiliteitsgroei opvangen met modaliteiten en vervoerssystemen die schoner en stiller zijn, minder ruimte claimen en voor iedereen toegankelijk zijn. Dit betekent het bevorderen van: wandelen, fietsen, openbaar vervoer en elektrificatie van motorvoertuigen en schone logistiek in de stad. Dit betekent:

- Actieve inzet op het gebruik van slimme en schone voertuigen en mobiliteitsinnovaties in techniek (smart mobility) en dienstverlening (mobility as a service), met meer keuzevrijheid voor alle Rotterdammers.
- Meer gebruik van schoon, stil en minder ruimte-eisend vervoer. Door met bedrijven, maatschappelijke organisaties, onderwijs en andere partners afspraken te maken in het Rotterdams Energie- en Klimaatakkoordsturen en het Leer-werk akkoord.
- Ter invulling van de Green Deal Zero Emissie.

Wat gaan we daar voor doen

Een duurzame, op groei van de stad gerichte aanpassing van mobiliteitsinfrastructuur

- We werken programmatisch aan het creëren van meer ruimte op bestaande fietspaden en het aanleggen van nieuwe metropolitane- en snelfietsroutes en weten ons hierin gesteund door de MRDH en het Rijk. We breiden stallingsmogelijkheden uit, met name bij stations en hebben oog voor deelsystemen.
- We stellen in 2019 een multimodale netwerkvisie op. Deze biedt het afweegkader om beter te sturen op de prioriteiten voor voetgangers, fietsers, OV en auto in verkeersregelingen. We stellen ook in 2019 een verkeerscirculatieplan op dat aangeeft hoe de overlast door autoverkeer in met name de binnenstad kan worden beperkt en hoe doorgaand verkeer naar de Ring kan worden geleid. Beide documenten geven ons een kader om te sturen op meer autoluwheid en een hogere prioriteit voor fietsers, voetgangers en openbaar vervoer.
- We werken met het Rijk, MRDH en andere partijen aan een samenhangend programma van gezamenlijke investeringen in de infrastructuur voor openbaar vervoer, fiets en auto voor de gehele metropoolregio. We voeren hiertoe de noodzakelijke studies uit leidend tot uitvoeringsbesluiten:
    - In de huidige bestuursperiode nemen we een uitvoeringsbesluit over een derde stadsbrug, met als doel het verbeteren van de OV- en fietsverbinding en het beter spreiden van het autoverkeer in de stad.
    - We nemen uitvoeringsbesluiten over nieuwe hoogwaardige OV-verbindingen, waaronder op de lijn Kralingse Zoom – Feijenoord City – Zuidplein en de spoorlijn Dordrecht-Den Haag. We bepalen waar first & last mile-voorzieningen wenselijk zijn en welke rol autonome voertuigen hierin kunnen spelen. We maken afspraken over de inzet van personenvervoer over water in de ontwikkeling van de stad.
    - We bepalen met de MRDH en andere partijen hoe (het gebruik van) P+R op korte termijn kan worden bevorderd. Bij fysieke aanpassingen aan P+R-voorzieningen of OV-knopen zoeken we naar meervoudige functionaliteiten (groen, waterberging / hittestress, energieopwekking en –opslag, i.c.m. de bouwopgave).
- Met verkeersmanagement en operationele verkeersregie ‘managen’ we de stedelijke bereikbaarheid door het informeren, adviseren, accommoderen en instrueren van reizigers en het optimaal benutten van de beschikbare capaciteit, afhankelijk van de actuele verkeerssituatie op het netwerk. We zetten hierop in door verdere doorontwikkeling van slimme verkeersregelinstallaties die beter detecteren en hiermee de verkeersstromen van fietsers, auto’s, openbaar vervoer en voetgangers beter kunnen aansturen.
- We gaan door met de stelselmatige aanpak van black spots, locaties waar slachtoffers vallen.
- We bouwen aan bredere en prettig gelegen trottoirs en voetpaden en veilige en mooie oversteeksituaties, met name in routes naar OV-haltes en andere voorzieningen. We organiseren in 2019 de conferentie Walk21 met als doelen kennisontwikkeling, agenderen van voetgangersbeleid en het opzetten van een Rotterdamse werkwijze.
- We zetten in op de realisatie van laadinfrastructuren om zo de omslag naar emissievrije mobiliteit te bevorderen. Elektrisch rijden faciliteren we maximaal, zowel op straat als in garages en voor alle vervoermiddelen. We werken naar een slimme koppeling van laadinfra aan energie-infrastructuur (Smart Grid).
- Het aantal parkeerplaatsen in het openbaar gebied in het centrum brengen we verder terug met 1200. In de wijken, Blijdorp Bergpolder en de Provenierswijk verlagen we de parkeerdruk structureel.

We dragen bij aan de verduurzaming van de mobiliteitsmiddelen

- We ondersteunen nieuwe mobiliteitsdiensten (waaronder deelsystemen en mobility as a service: MaaS) die de Rotterdammer meer keuzevrijheid geven en helpen slimmer te reizen. We doen dat door het wegnemen van barrières, goede regulering (marktmeesterschap), promotie, delen van verkeersdata en gebruiksstimulering.
- We zetten fietsbeschikbaarheid in in de strijd tegen vervoersarmoede en vóór mobiliteitsgeluk.
- We starten met een programma gericht op het bevorderen van lopen en wandelen in binnenstad en wijken.
- We werken naar stadsdistributie met emissieloze voertuigen en een effectief systeem: in het kader van de Green Deal Zero Emissie Stadslogistiek werken we met het bedrijfsleven naar nul emissie logistiek per 2025. We bevorderen efficiëntere en emissievrije bouwlogistiek via opdrachtverstrekking, vergunningen en het creëren van logistieke hubs.
- We geven het goede voorbeeld: op de natuurlijke vervangmomenten worden gemeentelijke voertuigen vervangen door emissieloze voertuigen. *Bij het taakveld 'Overige baten en lasten - Lease' staat meer informatie over het verduurzamen van het gemeentelijk wagenpark.*
- We sturen op een optimale invulling van de afspraken in het Rotterdams Energie- en Klimaatakkoord over het gebruik van schoon, stil en minder ruimte-eisend vervoer.
- Sturen op een optimaler inzet van maatschappelijk en commercieel vastgoed voor versterking en verandering van de mobiliteitsnetwerken. (zie link met taakveld 0.3 overige gebouwen en gronden: gemeente bezit 50 plekken waar bezinestations staan)

Effect indicatoren		**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	2023
Relatieve aandeel schone verplaatsingen van en naar de binnenstad*	Streefwaarde	61,7%	62,4%	63%	63,7%	64,3%	
	Realisatie						

* Weergegeven is het aandeel verplaatsingen per fiets, openbaar vervoer, lopend en met schone motorvoertuigen, afgezet tegen het total aantal verplaatsingen inclusief vuile motorvoertuigen en brommers en scooters. Over 2017 bedroeg dit aandeel 61,3%. Het aandeel schone verplaatsingen neemt al jaren langzaam maar gestaag toe. De streefwaarden tot en met 2022 bevatten een ambitie van 50% ten opzichte van de verschoningstrend in de afgelopen collegeperiode.

Prestatie indicatoren*		**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Extra capaciteit fietsparkeren in de binnenstad	Streefwaarde		1.000	2.000	3.000	4.000	
	Realisatie						
Aantal gerealiseerde fietsvriendelijker verkeersregelinstallaties	Streefwaarde		25	50	75	100	
	Realisatie						
Realisatie 3 ecologische verbindingen	Streefwaarde			1	1	1	
	Realisatie						

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Verkeer en vervoer - Ontwikkeling	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	2.913	4.945	2.909	2.909	2.909	2.909
Bijdragen rijk en medeoverheden	1.440	1.077	113	113	113	113
Overige opbrengsten derden	1.363	3.868	2.796	2.796	2.796	2.796
Overige baten	110	0	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	27.114	33.416	21.287	24.237	24.168	24.168
Apparaatlasten	**7.850**	**9.608**	**9.860**	**9.783**	**9.751**	**9.751**
Inhuur	356	1.639	2.067	2.003	1.971	1.971
Overige apparaatslasten	130	177	170	170	170	170
Personeel	7.364	7.792	7.624	7.610	7.610	7.610
Interne resultaat	**-1.663**	**-4.260**	**-2.723**	**-2.733**	**-2.733**	**-2.733**
Interne resultaat	-1.663	-4.260	-2.723	-2.733	-2.733	-2.733
Programmalasten	**20.927**	**28.069**	**14.150**	**17.187**	**17.151**	**17.151**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	11.406	19.361	5.548	8.560	8.986	9.536
Kapitaallasten	9.168	8.697	8.602	8.627	8.165	7.615
Overige programmalasten	-8	0	0	0	0	0
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Subsidies en inkomensoverdrachten	362	11	0	0	0	0
Saldo voor vpb en reserveringen	**-24.200**	**-28.471**	**-18.378**	**-21.327**	**-21.259**	**-21.259**
Saldo voor reserveringen	**-24.200**	**-28.471**	**-18.378**	**-21.327**	**-21.259**	**-21.259**
Reserves	11.118	14.382	3.369	3.179	2.717	2.717
Onttrekking reserves	11.118	15.179	3.768	3.179	2.717	2.717
Toevoeging reserves	0	797	399	0	0	0
Saldo	**-13.083**	**-14.089**	**-15.009**	**-18.148**	**-18.541**	**-18.541**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen	2019	2020	2021	2022	2023
Begroting 2019	**-13.814**	**-13.523**	**-16.933**	**-17.365**	**-17.365**

Bijstellingen Omissie 2019		**409**	**-707**	**-896**	**-892**	**-892**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Bestemmingsreserve Investeringsfonds Rotterdam Hoekse Lijn, H6 weg en Hoek van Holland stationsomgeving	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-797	-399	0	0	0
Communicatie Stedelijke Bereikbaarheid	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	0	-200	-200	-200	-200
Digitaliseringsagenda	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	46	105	169	201	201
Bestemmingsreserve Gebiedsontwikkeling	Reserves	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Maastunnel	Reserves	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Investeringsfonds Rotterdam Hoek van Holland	Reserves	0	0	0	0	0
Diverse bijstellingen bestemmingsreserves	Reserves	-155	-215	-212	-209	-209
Diverse bijstellingen	Technische wijzigingen	222	-69	-77	-77	-77
Begroting na wijzigingen		**-14.089**	**-15.009**	**-18.148**	**-18.541**	**-18.541**

Toelichting financiële bijstellingen

Bestemmingsreserve Investeringsfonds Rotterdam H6 weg

In de begroting is een onvermijdelijk knelpunt opgenomen voor werkzaamheden met betrekking tot de Stationsomgeving Hoek van Holland Haven en de H6-weg door toevoegingen in 2019 en 2020 van respectievelijk € 797 en € 399 aan de bestemmingsreserve Investeringsfonds Rotterdam. Het knelpunt wordt veroorzaakt door noodzakelijke intensieve inzet van verkeerskundigen, ruimtelijke ontwerpers en projectmanagement. Hiermee worden de toekomstige kapitaallasten van deze investeringen gefinancierd.

Communicatie Stedelijke Bereikbaarheid

Op 9 mei 2017 is het collegebesluit voor het programma Stedelijke Bereikbaarheid 2017-2019 genomen. Rotterdam is een zich snel ontwikkelende stad, waardoor het steeds drukker wordt in Rotterdam. De economie, de leefbaarheid en de veiligheid van Rotterdam zijn gebaat bij een goede bereikbaarheid. Het stedelijk verkeerssysteem wordt steeds complexer en daarmee kwetsbaarder. Binnen het programma Stedelijke Bereikbaarheid is gewerkt aan een aantal bereikbaarheidprocessen om de bereikbaarheid van de stad beheersbaar te houden gedurende de grote werken aan de renovatie van de Maastunnel en de herinrichting van de Coolsingel. Dit heeft o.a. geleid tot de ontwikkeling van een verkeersmodel en een communicatieplatform "Rotterdam onderweg". Dit bestaat uit het snel en betrouwbaar informeren van reizigers over de bereikbaarheidsaspecten van kleine en grote projecten, evenementen, demonstraties en incidenten in en rond Rotterdam. Concreet levert dit, via verschillende (media)middelen, offline en online communicatie op over de

bereikbaarheid van de stad en regio. Het programma is tot 2020 gefinancierd met tijdelijk geld uit het Maastunnelrenovatieproject. Om dit structureel te borgen zijn structurele middelen benodigd. Deze Rotterdam onderweg aanpak is mede belangrijk, gelet op komende groot onderhoudsopgave aan het Rijkswegennet in onze regio. Een gezamenlijke bereikbaarheidsaanpak is daarin cruciaal.

Digitaliseringsagenda

Via de Digitaliseringsagenda (DA) wordt gezamenlijk gestuurd op het realiseren van de concernbrede digitale ambities. Zie voor een nadere toelichting het programma Overhead en de paragraaf Bedrijfsvoering. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma's en taakvelden. Voor dit taakveld betekent het een bijstelling van € 46 in 2019, oplopend tot € 201 in 2023.

Bestemmingsreserve Gebiedsontwikkeling

Voor de intensivering van de aanpak parkeerproblematiek en vergroening Noord is het lastenbudget en de financiering uit de bestemmingsreserve Gebiedsontwikkeling met € 500 verhoogd.

Bestemmingsreserve Maastunnel

Voor reeds geplande werkzaamheden met betrekking tot het project Stedelijke Bereikbaarheid / Maastunnel is het lastenbudget en de financiering uit de bestemmingsreserve Maastunnel met een bedrag van € 9,7 mln verhoogd.

Bestemmingsreserve Investeringsfonds Rotterdam – Hoek van Holland Haven

Als gevolg van de actualisatie van het bestedingsplan Hoek van Holland Haven is het lastenbudget en de financiering uit de bestemmingsreserve Investeringsfonds Rotterdam met € 2,7 mln verlaagd.

Bestemmingsreserves - diverse wijzigingen

Voor werkzaamheden met betrekking tot de uitrol van de Laadinfrastructuur is het lastenbudget en de financiering uit de bestemmingsreserve Actieplan Luchtkwaliteit met € 272 verhoogd. Daarnaast is het lastenbudget en de financiering van de voorbereiding van de projecten A16 Rotterdam en 3e Oeververbinding vanuit de bestemmingsreserve Investeringsfonds Rotterdam met respectievelijk € 350 en € 450 verhoogd. Ten slotte heeft er een actualisatie van het bestedingsplan van de H6-weg plaatsgevonden. Hiermee zijn de kapitaallasten geactualiseerd, waardoor er in 2019 een lastenverlaging van € 155 en tevens een lagere onttrekking aan het Investeringsfonds Rotterdam plaatsvindt.

Diverse bijstellingen

Het betreft een budgetoverheveling, correctie en indexering van diverse budgetten van in totaal € 222 in 2019, aflopend naar € 77 in 2023.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

- Actualisatie ontwikkelingsvisie Lijnbaan
- Beleid uitritten (is nu nog deelgemeentelijk beleid)
- Beleidsregeling Parkeernormen auto en fiets gemeente Rotterdam 2018
- Binnenstad als city lounge - Binnenstadplan 2008-2020
- De Rivier als getijdenpark - groeidocument 2018
- Focus Document City Lounge/ Binnenstadsplan 2014-2018
- Gebiedsaanpak energietransitie
- Gebiedskoersen detailhandel 2017-2020
- Gebiedsvisie Hoboken 2030
- Gebiedsvisie Hoek van Holland 2011-2020
- Gebiedsvisie Nieuw Kralingen
- Gebiedsvisie Rotterdam Central District_next step
- Gebiedsvisie Stadionpark
- Groenplan Binnenstad
- Havenvisie 2030
- Havenvisie 2030: Voortgangsrapportage 2017 Havenvisie 2030
- Horecagebiedsplan 2017-2019
- Kader oplaadinfrastructuur auto's
- Kader Stedelijke Ontwikkeling
- Milieuzone kaart
- Natuurkaart Rotterdam 2014
- Natuurkaart Rotterdam 2014: Uitvoeringsprogramma Natuurkaart Rotterdam
- Nieuwe energie voor Rotterdam (Drift rapport)
- NPRZ Uitvoeringsplan 2015-2018
- OV-visie Rotterdam 2018-2040
- Programma Oost 2017-2019
- Programma Rivieroevers 2015 - 2018
- Programma Rivieroevers 2015 - 2018: De Nieuwe Maas als stedelijk parklandschap
- Programma Rivieroevers 2015 - 2018: Jaarbericht programma Rivieroevers
- Programma Rivieroevers 2015 - 2018: Programma Rivier als getijdenpark
- Programma Rivieroevers 2015 - 2018: Rivieroevers Rotterdam - De blauwe longen van de stad - resultaten 2014-2018 en vooruitblik
- Programma Rivieroevers 2015 - 2018: Toekomstperspectief Binnenstedelijke Rotte
- Roadmap Next Economy
- Rotterdam Kaart van de Stad - Verkenning ontwikkelkansen lange termijn
- Rotterdamse Mobiliteitsagenda 2015 - 2018
- Rotterdamse Mobiliteitsagenda 2015 - 2018 Rotterdam Verkeersveilig - Meerjarenplan 2016-2018

- Rotterdamse Mobiliteitsagenda 2015 - 2018 Rotterdam Verkeersveilig - Meerjarenplan 2016-2018: Actieplan Verkeersveilige scholen
- Rotterdamse Mobiliteitsagenda 2015 - 2018: Fietsplan 2016 - 2018
- Rotterdamse Mobiliteitsagenda 2015 - 2018: Parkeerplan Rotterdam 2016-2018
- Rotterdamse Mobiliteitsagenda 2015 - 2018: Stedelijk Verkeersplan Rotterdam 2016 - 2030+
- Stadsvisie
- Stedelijke Agenda Haven
- Structuurvisie Hart van Zuid
- Structuurvisie Stadshavens
- Verhaal van de stad
- Verkeer- en vervoersplan Rotterdam 2003-2020
- Visie en strategie Rotterdam Makers District

Omschrijving taakveld

Rotterdam werkt aan verkeer ten dienste van een gezonde, economisch sterke en aantrekkelijke stad. De veranderingen in het totale mobiliteitsnetwerk van Rotterdam staan in het teken van klimaatdoelstellingen, schonere lucht, groei van de stad, ondernemen, meer ruimte voor prettig ontmoeten. Met als doel dat elke bewoner of bezoeker zich in Rotterdam emissieloos, snel, veilig, prettig en betaalbaar kan verplaatsen. Rotterdam is een stad op twee oevers. De verbindingen daartussen zijn cruciaal. Het vernieuwen en uitbreiden van deze verbindingen, voor fietsers, voetgangers, openbaar vervoer en andere mobiliteitsdiensten en het optimaliseren van de verbindingen voor de auto, vormen een speerpunt in deze bestuursperiode.

De komende vier jaar werken we daarnaar toe door

- Een duurzame, op groei van de stad gerichte aanpassing van mobiliteitsinfrastructuur: we faciliteren de groei en verdichting van de stad primair met slimme duurzame en integrale aanpassingen aan het infrastructurele netwerk. Dit betekent nieuwe oeververbindingen, veilige en oversteekbare stadsboulevards, ruime fietspaden, aantrekkelijke OV-knooppunten, toekomstbestendige energie-infrastructuur voor elektrisch rijden en meer stallingsruimte voor de fiets.
- We dragen bij aan de verduurzaming van de mobiliteitsmiddelen. We willen de mobiliteitsgroei opvangen met modaliteiten en vervoerssystemen die schoner en stiller zijn, minder ruimte claimen en voor iedereen toegankelijk zijn. Dit betekent het bevorderen van: wandelen, fietsen, openbaar vervoer en elektrificatie van motorvoertuigen en schone logistiek in de stad.

Een optimaal, schoon en veilig mobiliteitsnetwerk is een randvoorwaarde voor een economische succesvolle stad met een prettig woon- en leefklimaat. De energietransitie, de sprong naar de nieuwe economie en het faciliteren van de groei en verdichting van de stad met 18.000 woningen en het tegengaan van mobiliteitsarmoede bij Rotterdammers, kan alleen lukken als de mobiliteitsnetwerken van Rotterdam daarin een leidende rol spelen. Rotterdam speelt in op de wereldwijde beweging naar emissieloos vervoer, te beginnen met het OV en al snel ook andere modaliteiten. Het herzien van de energieinfrastructuur (zowel elektra als waterstof) is hierin op den duur cruciaal. De mobiliteitssector zal ook een stevige bijdrage moeten leveren in het bereiken van de doelstellingen van Parijs.

Het duurzaam verbinden van noord en zuid in Rotterdam is tevens een prioriteit om daarmee het volle potentieel van de stad tot zijn recht te laten komen.

Volksgezondheid en zorg

Pagina 81

Volksgezondheid en zorg

Zorgen voor adequate ondersteuning en zorg voor Rotterdammers die dat nodig hebben

Het beschermen en bevorderen van de gezondheid van Rotterdammers en het beschermen en bevorderen van een gezonde en veilige leefomgeving voor Rotterdammers

TAAKVELD 1

Wijkteams en Wmo-loketten

Het informeren en adviseren over en het bieden van toegang tot passende en integrale zorg en ondersteuning

Integrale aanpak wijkteams

Doorontwikkeling wijkteams

TAAKVELD 2

Maatwerkvoorziening (Wmo)

Rotterdammers zijn in staat om zo lang mogelijk zelfstandig te leven, te wonen en te participeren

TAAKVELD 3

Maatwerkdienstverlening 18+ - Wmo

Rotterdammers zijn in staat om zo lang mogelijk zelfstandig te leven, te wonen en te participeren

TAAKVELD 4

Maatwerkdienstverlening 18-

Samenhangende aanpak voor kwetsbare jongeren en/of kwetsbare gezinnen

Versterken van next skills en jong leiderschap

Passende, tijdige en integrale hulp van het lokale wijknetwerk, om het beroep op dure gespecialiseerde jeugdhulp te verminderen (verschuiving van de achterkant naar de voorkant)

TAAKVELD 5
Geëscaleerde zorg 18+

In Rotterdam hoeft niemand op straat te slapen

Mensen wonen zo zelfstandig mogelijk in de wijk, eventueel met ambulante ondersteuning gericht op versterking of behoud van de zelfredzaamheid en participatie

Eerder en beter in beeld brengen huiselijk geweld en het duurzaam oplossen hiervan

TAAKVELD 6
Geëscaleerde zorg 18-

Jonge Rotterdammers groeien veilig, gezond en kansrijk op

Effectieve en efficiënte Jeugdhulp met aandacht voor wachttijden binnen de gestelde normen

Passende Jeugdhulp voor Rotterdamse jeugdigen en gezinnen dichtbij

TAAKVELD 7
Volksgezondheid

Gezonde en vitale Rotterdammers

Waarborgen van de kwaliteit van de kinderopvangvoorzieningen

Kinderen gezond, veilig en kansrijk op laten groeien tot zelfstandige, zelfredzame en participerende burgers

Uitvoeren wettelijke taak bestrijding infectieziekten inclusief bestrijding bijzonder resistente micro-organismen

Omschrijving programma

De gemeente bewaakt en bevordert de gezondheid van haar bewoners en grijpt, indien nodig, in om de gezondheid te beschermen. Rotterdammers werken in de eerste plaats zelf aan hun gezondheid en de gemeente stimuleert hen zo lang mogelijk zelfstandig mee te doen. Voor Rotterdammers die dat – al dan niet tijdelijk – nodig hebben, zorgt de gemeente Rotterdam voor passende en tijdige zorg, hulp en ondersteuning.

Zorgen voor adequate ondersteuning en zorg voor (jonge) Rotterdammers
De gemeente zet in op het nog verder toegankelijk maken van de zorg. De gemeente wil het makkelijker maken voor ouderen en mensen met een beperking om langer zelfstandig te wonen en mee te doen in de maatschappij. Zij zorgt er voor dat Rotterdammers met een beperking gebruik kunnen blijven maken van een woning, zich kunnen verplaatsen in en rondom die woning en sociale contacten kunnen onderhouden.

We stimuleren elke jongere in Rotterdam actief mee te doen in de stad, bieden lichte ondersteuning als dat - zelfstandig of als gezin - niet voldoende lukt en wanneer de omgeving dat zelf niet kan bieden. In die gevallen bieden we samenhangende hulp aan kwetsbare jongeren en/of hun gezin. Tegelijkertijd investeren we ook in jongeren met wie het wel goed gaat. We versterken beschermende factoren als next skills en jong leiderschap en scheppen goede voorwaarden op basis waarvan zij zich nog beter kunnen ontwikkelen.

Steeds meer Rotterdammers weten de weg naar zorg en ondersteuning te vinden. Dat sluit aan bij de beleidsdoelstelling om zorg dichtbij te bieden aan Rotterdammers die dat nodig hebben. Deze stijging van het aantal cliënten betekent dat de uitgaven meegroeien, zonder dat dit afdoende wordt gecompenseerd in de groei van de rijksbijdragen. Deze lijn zet zich ook in 2019 door en dat leidt tot de noodzaak om in de zorg te blijven investeren. Tegelijk is het noodzakelijk om goed te letten op de efficiency en waar mogelijk kosten te besparen. De gemeente heeft daarom een pakket aan maatregelen in gang gezet om meer grip te krijgen op de kostenontwikkeling en op termijn de uitgaven aan Wmo en jeugdhulp terug te dringen binnen het beschikbare budget. Uitgangspunt daarbij blijft dat Rotterdammers die zorg en ondersteuning nodig hebben, deze ook krijgen.

Het beschermen en bevorderen van de gezondheid van Rotterdammers en hun leefomgeving
Rotterdam zet in op een vitale stad met vitale Rotterdammers. Om dit te kunnen realiseren leggen we dwarsverbanden met taakvelden die (in)direct bijdragen aan een vitaler Rotterdam. Zo zijn investeringen in gezondheidsvaardigheden, in het opleidingsniveau en de inkomenspositie van Rotterdammers essentieel. De gemeente werkt samen met partners uit de stad aan het stimuleren van gezonder gedrag en een gezondere leefomgeving. Daarbij besteden we aandacht aan gezond gewicht en terugdringen van diabetes type 2, psychische en seksuele gezondheid, minder roken en alcoholgebruik, het tegengaan van drugsgebruik en de inzet van E-publieke gezondheid. Ook zet de gemeente in op haar wettelijke beschermingstaken (zoals infectieziektebestrijding), een gezondere leefomgeving en het tegengaan van gehoorschade bij jongeren.

BBV-indicatoren

Beschrijving BBV-indicator	Eenheid			Bron
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	Streefwaarde	13,9%	CBS
		Realisatie	14,1% (2017)	
Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	Streefwaarde	1,8%	CBS
		Realisatie	1,9% (2017)	

Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	Streefwaarde	1,0%	CBS
		Realisatie	1,1% (2017)	
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	Aantal per 1.000 inwoners	Streefwaarde	N.v.t.	GMSD
		Realisatie	78 (2017)	

Toelichting BBV-indicatoren

Alle gemeenten zijn in het kader van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht een aantal door het rijk voorgeschreven beleidsindicatoren in hun begroting op te nemen. Dit met oog op onder andere het vergroten van de onderlinge vergelijkbaarheid tussen gemeenten. Alle gemeenten moeten gebruik maken van dezelfde bronnen en peildata. Via de website waarstaatjegemeente.nl is vergelijking met andere gemeenten mogelijk.

Jongeren met jeugdhulp

Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar. Onder jeugdhulp wordt dan verstaan de hulp en zorg zoals deze bedoeld en beschreven is in de Jeugdwet (2014). Het betreft hulp en zorg aan jongeren en hun ouders bij psychische, psychosociale en of gedragsproblemen, een verstandelijke beperking van de jongere, of opvoedingsproblemen van de ouders.

Jongeren met jeugdbescherming

Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar. Onder jeugdbescherming wordt verstaan een maatregel die de rechter dwingend oplegt. Dat gebeurt als een gezonde en veilige ontwikkeling van een kind of jeugdige wordt bedreigd en vrijwillige hulp niet of niet voldoende helpt. Een kind of jongere wordt dan ‘onder toezicht gesteld’ of ‘onder voogdij geplaatst’.

Jongeren met jeugdreclassering

Het percentage jongeren tussen 12 en 23 jaar met jeugdreclassering ten opzichte van alle jongeren in dezelfde leeftijdscategorie. Onder jeugdreclassering wordt verstaan de begeleiding voor jongeren die een proces verbaal hebben gehad met de bedoeling om ze op het rechte pad te brengen en te houden.

Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo

Deze indicator geeft een inschatting van het aandeel van de Rotterdamse bevolking dat gebruik maakt van een Wmo maatwerkvoorziening. Dit kan gaan om een integraal Wmo-arrangement, maar ook om een

woningaanpassing of vervoer op maat. Het gaat namelijk om alle vormen van ondersteuning die op grond van de Wmo verstrekt worden en waarvoor in Rotterdam een beschikking vereist is. De indicator toont het aantal cliënten met een Wmo maatwerkvoorziening per 1.000 inwoners.

Overzicht baten en lasten

Overzicht van baten en lasten Volksgezondheid en zorg	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	33.584	30.640	29.617	29.242	29.181	29.212
Bijdragen rijk en medeoverheden	25.412	21.648	20.486	20.111	20.050	20.081
Overige opbrengsten derden	8.172	8.993	9.131	9.131	9.131	9.131
Overige baten	0	0	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	607.965	653.376	651.440	628.693	621.554	620.458
Apparaatlasten	**62.968**	**81.286**	**83.257**	**82.264**	**81.836**	**81.809**
Inhuur	8.701	4.770	4.128	4.178	4.213	4.213
Overige apparaatslasten	1.115	1.392	1.454	1.504	1.501	1.501
Personeel	53.152	75.123	77.675	76.581	76.123	76.096
Interne resultaat	**3.978**	**633**	**710**	**712**	**650**	**650**
Interne resultaat	3.978	633	710	712	650	650
Programmalasten	**541.019**	**571.457**	**567.473**	**545.716**	**539.068**	**537.998**
Financieringslasten	0	0	0	0	0	0
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	62.049	72.279	75.471	73.016	73.249	72.194
Kapitaallasten	856	834	1.249	838	820	803
Overige programmalasten	233	0	0	0	0	0
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Sociale uitkeringen	301.224	298.494	293.133	284.836	278.064	278.066
Subsidies en inkomensoverdrachten	176.657	199.851	197.620	187.028	186.935	186.935
Saldo voor vpb en reserveringen	**-574.381**	**-622.736**	**-621.823**	**-599.450**	**-592.373**	**-591.245**
Saldo voor reserveringen	**-574.381**	**-622.736**	**-621.823**	**-599.450**	**-592.373**	**-591.245**
Reserves	-1.664	-11.311	15.100	0	0	0
Onttrekking reserves	8.336	23.622	15.100	0	0	0

Toevoeging reserves	10.000	34.933	0	0	0	0
Vrijval Reserves	0	0	0	0	0	0
Saldo	**-576.045**	**-634.047**	**-606.723**	**-599.450**	**-592.373**	**-591.245**

Baten

De bijdragen vanuit het Rijk en mede-overheden hebben betrekking op rijksbijdragen en bijdragen van regiogemeenten voor opgedragen taken in de bestrijding van infectieziekten, op bijdragen vanuit ZonMw, de eigen bijdragen voor Wmo-maatwerkvoorzieningen en de landelijke Regeling heroïnebehandeling. De opbrengsten derden bestaan onder andere uit de inkomsten vanuit de reizigerszorg.

Lasten

Eigen personeel wordt ingezet in het kader van de jeugdhulp, toegang tot de Wmo, beleid en zorginkoop, de aanpak van huiselijk geweld en ter bestrijding van infectieziekten. Het grootste deel van de programmalasten wordt besteed via sociale uitkeringen en subsidies en inkomensverstrekking. Bij sociale uitkeringen gaat het om de inkoop van ondersteuningsarrangementen in het kader van de nieuwe Wmo. Subsidies betreffen de subsidies die enerzijds verstrekt worden aan instellingen die werkzaamheden verrichten in het kader van de specialistische jeugdhulp en anderzijds aan instellingen in het kader van de maatschappelijke opvang.

Meerjarig verloop

De baten blijven gedurende de jaren 2019 tot en met 2022 ongeveer op hetzelfde niveau. De lasten vertonen meerjarig een lichte daling.

Aansluiting voorgaande begroting

Aansluiting met voorgaande begroting (saldo na reservering)	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**	**Raming 2021**	**Raming 2022**	**Raming 2023**
Oorspronkelijke begroting	-587.068	-572.837	-565.633	-558.866	-558.866
Bijstellingen Omissieregeling 2019	-8.571	-8.574	-8.384	-8.372	-8.372
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	-38.408	-25.312	-25.433	-25.135	-24.007
Totaal bijgestelde begroting	**-634.047**	**-606.723**	**-599.450**	**-592.373**	**-591.245**

Geëscaleerde zorg 18+

In Rotterdam hoeft niemand op straat te slapen

Mensen wonen zo zelfstandig mogelijk in de wijk, eventueel met ambulante ondersteuning gericht op versterking of behoud van de zelfredzaamheid en participatie

Eerder en beter in beeld brengen huiselijk geweld en het duurzaam oplossen hiervan

Ontwikkelingen en voortgang

In Rotterdam hoeft niemand op straat te slapen

Het onderzoek naar de oorzaken van dakloosheid in Rotterdam is afgerond en begin april 2019 naar de raad gestuurd. De uitkomsten worden o.a. meegenomen in het actieplan (O)GGZ dat voor de zomer naar het college verstuurd wordt.

De schuldenaanpak ‘Reset Rotterdam’ verbetert de aanpak ter preventie van huurachterstanden en uithuiszettingen, o.a. door verbeterde samenwerking tussen wijkteams en corporaties. Binnen Reset Rotterdam is bijzondere aandacht voor jongeren (Perspectieffonds) en gezinnen.

De aanpak verwarde personen in de 5 pilotwijken wordt nog voor de zomer 2019 geëvalueerd. Wijkschakels en brandveiligheid worden meegenomen in het actieplan (O)GGZ. De voorbereidingen voor de Wet verplichte GGZ die op 1 januari 2020 ingaat zijn in volle gang.

We werken aan een nacht- en crisisopvang nieuwe stijl in Rotterdam, met uitbreiding van capaciteit van nachtopvang en meer aandacht voor kwaliteit, privacy en veiligheid.

We zetten in op het zorgen voor meer GGZ-expertise in de nacht- en crisisopvang. Dit gaan we doen door gedurende 2019 toe te werken naar een betere verbinding tussen de nacht- en crisisopvang instellingen met GGZ-teams.

In 2019 wordt gekeken naar de mogelijkheden om jongerenhuisvesting volgens bijvoorbeeld het concept Place2Bu uit Utrecht te realiseren. De beschikbaarheid van voldoende betaalbare huisvesting voor (kwetsbare) jongeren, voorkomt schulden en dakloosheid.

Rotterdam doet mee aan het landelijke ‘Actieprogramma dak- en thuisloze jongeren 2019-2021’ van staatssecretaris Blokhuis. Hiervoor heeft Rotterdam Project 010 ingediend. Onderdelen van dit project zijn een warm netwerk (‘het rode boekje’), een individueel keuzebudget en ‘directe huisvesting’.

Mensen wonen zo zelfstandig mogelijk in de wijk

Met partners maken wij in 2019 een gezamenlijk plan van aanpak (O)GGZ met o.a. aandacht voor preventie en vroegsignalering, doorontwikkeling nacht- gezins-, en crisisopvang, beschermd wonen, huisvesting, meer

maatwerk en integrale zorg, bevorderen van participatie van kwetsbare Rotterdammers en veerkrachtige stad en wijk. Dit plan zal voor de zomer aan het college aangeboden worden.

Met de regio maken we afspraken over vestiging van beschermd wonen locaties, (geleidelijke) spreiding over de regio, en voldoende uitstroommogelijkheden.

In 2019 wordt gestart met Housing First als een aanvullende woonzorgvariant, waarbij daklozen (met name buitenslapers) met complexe problematiek zelfstandig gehuisvest worden met passende ondersteuning daarbij.

Er is een start gemaakt met de plaatsingscommissie en wachtlijstbeheer Beschermd Wonen, waarbij samen met aanbieders afspraken gemaakt gaan worden over onder andere welke cliënten op de wachtlijst komen en met welke prioritering en welke acties deze cliënten zo goed mogelijk geplaatst kunnen worden.

De consequenties voor Rotterdam van relevante landelijke ontwikkelingen per 2021:

1. invoering nieuw verdeelmodel voor de budgetten voor beschermd wonen, maatschappelijke opvang en Wmo begeleiding
2. openstelling Wlz voor de GGZ
3. doordecentralisatie maatschappelijke opvang en beschermd wonen worden o.a. meegenomen in het plan van aanpak beschermd wonen en maatschappelijke opvang dat begin 2020 gereed zal zijn

Voorkomen, signaleren en oplossen van huiselijk geweld, kindermishandeling en seksueel geweld

Het proces rondom de realisatie van het beleidskader Aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling is afgerond. Het beleidskader is in mei 2019 aangeboden aan de gemeenteraad.

Naar aanleiding van 3 incidenten eind 2018 is de beweging ‘Stop geweld tegen vrouwen' gestart.

De nieuwe Wet Meldcode is gestart in 2019. O.a. hierdoor is in het eerste kwartaal een toename van het aantal meldingen en adviesvragen bij Veilig Thuis Rotterdam Rijnmond (VTRR). Samen met de wijkteams wordt besproken wat dit betekent voor de werkwijze van VTRR en de wijkteams.

De nieuwe opdracht m.b.t. crisisopvangplekken is per 1 april 2019 geïmplementeerd.

Wat willen we bereiken

In Rotterdam hoeft niemand op straat te slapen

De gemeente wil voorkomen dat mensen dakloos worden, o.a. door samenwerking tussen corporaties en wijkteams en het voorkomen van schulden. Voor mensen die dakloos zijn geworden en niet op eigen kracht of met behulp van hun sociale netwerk uit deze situatie kunnen komen, zorgt de gemeente voor maatschappelijke opvang en/of, samen met zorgaanbieders en woningcorporaties, voor huisvesting met ondersteuning *in een*

beschermde woonomgeving. Het doel is dat mensen zo veel mogelijk zelfredzaam worden waarbij we toewerken naar een situatie die uitgaat van 'thuis, tenzij' waarbij zorg en ondersteuning zoveel mogelijk op verantwoorde en veilige wijze in de wijk plaatsvindt.

Mensen wonen zo zelfstandig mogelijk in de wijk

Zowel vanuit landelijk als gemeentelijk beleid wordt ingezet om ervoor te zorgen dat mensen zo zelfstandig mogelijk in de wijk wonen, eventueel met ambulante ondersteuning gericht op versterking of behoud van de zelfredzaamheid en participatie. *Deze ondersteuning varieert afhankelijk van de behoefte van beperkt tot zeer intensief.*

Voorkomen, signaleren en oplossen van huiselijk geweld, kindermishandeling en seksueel geweld

Daar waar Rotterdammers te maken krijgen met huiselijk geweld, kindermishandeling en seksueel geweld is hun welzijn in het gedrang. We zetten er daarom op in om dit te voorkomen. Maar als het wel plaatsvindt, is het belangrijk dat dit zo snel mogelijk in beeld komt en er samen met alle betrokkenen gewerkt wordt aan een duurzaam veilige situatie.

Wat gaan we daar voor doen

In Rotterdam hoeft niemand op straat te slapen

We werken aan de doorontwikkeling van de nachtopvang en crisisopvang voor daklozen volwassenen en jongeren. Zo komt er een
kwaliteitsimpuls in de nachtopvang voor de volwassenen en de crisisopvang voor jongeren, met daarbij meer aandacht voor kwaliteit, privacy en veiligheid. Ook verkennen we de mogelijkheden om nieuwe woonzorgvormen te ontwikkelen zodat dakloze Rotterdammers passende huisvesting en zorg ontvangen.

Mensen wonen zo zelfstandig mogelijk in de wijk

Met partners maken wij in 2019 een gezamenlijk actieplan (O)GGZ *waarin voor de komende collegeperiode de acties staan*
die opgepakt gaan worden om de zorg en ondersteuning aan kwetsbare Rotterdammers te verbeteren. Belangrijke thema's hierin zijn: preventie en vroegsignalering, meer maatwerk en passende ondersteuning, huisvesting, doorontwikkeling van nacht-, gezins- en crisisopvang, het bevorderen van maatschappelijke participatie en weerbare stad en wijk. Ook het realiseren van twee nieuwe nachtopvanglocaties en start van

Project 010 krijgen een plek in dit plan. Tot slot wordt verkend, wat de mogelijkheden zijn zodat de doelgroep dak- en thuislozen – meer dan nu – direct met begeleiding veilig en verantwoord in de wijk kan wonen, ook voor mensen met een indicatie voor Beschermd Wonen.

Voorkomen, signaleren en oplossen van huiselijk geweld, kindermishandeling en seksueel geweld

- Zorgdragen voor de opvang van slachtoffers van huiselijk geweld en hun kinderen. Uitvoering geven aan de wet tijdelijk huisverbod Uitbreiden van het aantal opvangplekken voor slachtoffers van mensenhandel.
- Uitvoering geven aan de ambitie van het college om aan het bestrijden van huiselijk geweld, seksueel geweld en kindermishandeling prioriteit te blijven geven.
- Voortrekker te blijven in de aanpak van schadelijke traditionele praktijken en in het kader van veiligheid een daling te realiseren op het aantal gevallen van huiselijk geweld.

Dit is vastgelegd in het beleidskader dat in mei is toegezonden aan de gemeenteraad. Tevens is er een (maatschappelijke) beweging gestart met als thema ‘stop geweld tegen vrouwen’, om het maatschappelijke gesprek hierover te starten en een agenda met verbeterpunten op te stellen.

Effect indicatoren		**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Toename van het aantal meldingen waarbij de duur van huiselijk geweld bij melding korter is dan 1 jaar	Streefwaarde	>55%	>55%	>55%	>55%	>55%	
	Realisatie						
Toename van het aantal gezinnen dat na 1 jaar passende zorg stabiel en veilig is (indicator bij aanpak huiselijk geweld).	Streefwaarde	>66%	>66%	>66%	>66%	>66%	
	Realisatie						

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Geëscaleerde zorg 18+	**Realisatie 2018**	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**	**Raming 2021**	**Raming 2022**	**Raming 2023**
Baten exclusief reserves	8.673	6.355	5.902	5.872	5.872	5.872
Bijdragen rijk en medeoverheden	6.610	3.577	3.076	3.046	3.046	3.046
Overige opbrengsten derden	2.063	2.779	2.827	2.827	2.827	2.827
Overige baten	0	0	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	138.123	146.412	143.201	140.916	139.281	139.284

Apparaatlasten	**87**	**5.958**	**6.100**	**6.023**	**5.994**	**5.994**
Inhuur	87	59	61	61	61	61
Overige apparaatslasten	0	-35	-62	-66	-66	-66
Personeel	0	5.934	6.101	6.027	5.999	5.999
Interne resultaat	**793**	**48**	**48**	**48**	**48**	**48**
Interne resultaat	793	48	48	48	48	48
Programmalasten	**137.243**	**140.407**	**137.054**	**134.846**	**133.239**	**133.242**
Financieringslasten	0	0	0	0	0	0
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	7.278	6.039	7.596	7.533	7.520	7.520
Overige programmalasten	212	0	0	0	0	0
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Sociale uitkeringen	85.842	84.265	80.848	78.188	76.143	76.146
Subsidies en inkomensoverdrachten	43.912	50.103	48.609	49.126	49.576	49.576
Saldo voor vpb en reserveringen	**-129.450**	**-140.057**	**-137.299**	**-135.044**	**-133.408**	**-133.411**
Saldo voor reserveringen	**-129.450**	**-140.057**	**-137.299**	**-135.044**	**-133.408**	**-133.411**
Reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Saldo	**-129.450**	**-140.057**	**-137.299**	**-135.044**	**-133.408**	**-133.411**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Begroting 2019		**-139.199**	**-133.419**	**-132.299**	**-132.740**	**-132.740**
Bijstellingen Omissie 2019		**5.208**	**5.168**	**6.278**	**8.325**	**8.325**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Bijdrage ZONMW voor pilot triage passend vervoerd en zorg verwarde personen	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Indexatie Wmo en Jeugd	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	-2.826	-2.826	-2.826	-2.826
Rijksbijdrage begeleiding ex-gedetineerden 2019	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Rijksbijdrage heroinebehandeling	Ramingsbijstellingen	0	0	0	0	0

	onvermijdelijk					
Digitaliseringsagenda	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	36	88	136	164	164
Mutatie rijksbijdrage beschermd wonen	Taakmutaties	-2.575	-2.575	-2.575	-2.575	-2.578
Mutatie rijksbijdrage decentralisatie-uitkering Vrouwenopvang	Taakmutaties	17	17	17	17	17
Mutatie rijksbijdrage integratie-uitkering Sociaal domein Participatie	Taakmutaties	3	4	5	6	6
Mutatie rijksbijdrage Maatschappelijke opvang en Openbare Geestelijke Gezondheidszorg	Taakmutaties	9	9	9	9	9
Correctie verhouding eigen bijdragen	Technische wijzigingen	-3.759	-3.830	-3.860	-3.860	-3.860
Diverse bijstellingen	Technische wijzigingen	203	65	71	72	72
Begroting na wijzigingen		**-140.057**	**-137.299**	**-135.044**	**-133.408**	**-133.411**

Toelichting financiële bijstellingen

Bijdrage ZONMW voor pilot triage passend vervoerd en zorg verwarde personen

Deze bijdrage is bestemd voor het continueren, transformeren en borgen van triage en passende zorg/vervoer bij verward gedrag.

Indexatie Wmo en Jeugd

Onder meer om te blijven voldoen aan de Algemene Maatregel van Bestuur ‘reële tarieven in de zorg’ is indexering van de tarieven noodzakelijk.

Rijksbijdrage begeleiding ex-gedetineerden 2019

Dit betreft een rijksbijdrage voor de begeleiding van ex-gedetineerden.

Rijksbijdrage heroinebehandeling

Dit betreft de aanpassing van de rijksbijdrage voor heroinebehandeling.

Digitaliseringsagenda

Via de Digitaliseringsagenda (DA) wordt gezamenlijk gestuurd op het realiseren van de concernbrede digitale ambities. Zie voor een nadere toelichting het programma Overhead en de paragraaf Bedrijfsvoering. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma's en taakvelden.

Mutatie rijksbijdrage beschermd wonen

Zoals aangekondigd in de meicirculaire 2018, is de volumegroei 2019 voor Beschermd wonen toegekend.

Mutatie rijksbijdrage decentralisatie-uitkering Vrouwenopvang

Mutaties uit de septembercirculaire 2018 zijn in de begroting verwerkt. Deze hebben hoofdzakelijk betrekking op de compensatie voor loon- en prijsontwikkeling voor de Wmo en Jeugdzorg en op extra taken in de Vrouwenopvang.

Mutatie rijksbijdrage integratie-uitkering Sociaal domein Participatie

Mutaties uit de septembercirculaire 2018 zijn in de begroting verwerkt.

Mutatie rijksbijdrage Maatschappelijke opvang en Openbare Geestelijke Gezondheidszorg

Mutaties uit de septembercirculaire 2018 zijn in de begroting verwerkt.

Correctie verhouding eigen bijdragen

Door een onjuiste verdeling van de eigen bijdragen voor de Wmo over de taakvelden Maatwerkdienstverlening 18+ - Wmo en Geëscaleerde zorg 18+ wordt een bedrag van € 3,8 mln overgeheveld van het eerste taakveld naar het tweede taakveld.

Diverse bijstellingen

Dit betreft verschillende bijstellingen binnen en buiten het programma.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

Beleidskaders

- Veilig Thuis

- Doorontwikkelplan Zorg voor Elkaar

Beleidsmonitor

- Raadsmonitor Welzijn, Zorg en Jeugdhulp (in ontwikkeling)
- Wijkprofiel
- Regionaal Beleidsplan 2018-2020 Beschermd Wonen

Wet- en regelgeving

- Verordening maatschappelijke ondersteuning en Jeugdhulp Rotterdam 2018

- Beleidsregels maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp Rotterdam 2018
- Nadere regels maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp Rotterdam 2018
- Wmo 2015
- Wet verplichte meldcode HG/KM
- Wet tijdelijk huisverbod

Omschrijving taakveld

Rotterdam heeft een centrumgemeentefunctie voor de maatschappelijke opvang, waaronder vrouwenopvang, en voor beschermd wonen. Hierdoor voert de gemeente de maatschappelijke opvang en beschermd wonen ook uit voor de inwoners van Albrandswaard, Barendrecht, Capelle aan den IJssel, Krimpen aan de IJssel, Lansingerland en Ridderkerk.

Geëscaleerde zorg 18-

Pagina 83

Geëscaleerde zorg 18-

Jonge Rotterdammers groeien veilig, gezond en kansrijk op

Effectieve en efficiënte Jeugdhulp met aandacht voor wachttijden binnen de gestelde normen

Passende Jeugdhulp voor Rotterdamse jeugdigen en gezinnen dichtbij

Ontwikkelingen en voortgang

De doelstellingen van het taakveld zoals opgenomen onder “wat willen we bereiken” en “wat gaan we daarvoor doen” zijn nog actueel. Er zijn geen ontwikkelingen die aanleiding geven tot het vermelden van afwijkingen in het beoogde effect of onze inspanningen.

Wat willen we bereiken

Jonge Rotterdammers groeien veilig, gezond en kansrijk op

Jonge Rotterdammers moeten zich optimaal kunnen ontwikkelen tot zelfredzame volwassenen die bijdragen aan een sterkere stad. Stevige en effectieve preventie, gericht op de belangrijkste factoren die van invloed zijn op de ontwikkeling van kinderen, maakt het mogelijk om al vroeg het perspectief te versterken en problematiek te voorkomen en beperken. Dat is beter dan problemen verhelpen of dempen. Hiermee kan de beweging naar voren worden gemaakt, zoals bedoeld met de transformatie van de jeugdhulp: van zware en dure zorg naar lichte en gerichte hulp en zelfs het voorkomen van hulp.

Voor gezinnen en jeugdigen die dat nodig hebben is er professionele ondersteuning en hulp indien nodig. Deze hulp is effectief en efficiënt, met aandacht voor wachttijden binnen de gestelde normen. De hulp wordt zoveel mogelijk rond de jeugdige en/of het gezin georganiseerd.

Effectieve en efficiënte Jeugdhulp met aandacht voor wachttijden binnen de gestelde normen

Jeugdigen en gezinnen met complexe hulpvragen hebben effectieve en efficiënte hulp nodig. Hierdoor worden zij beschermd tegen veiligheidsrisico’s en kan zwaardere zorg soms worden voorkomen. Hierbij wordt getracht om uithuisplaatsing, dwangmaatregel of een langdurig zorgtraject voor Rotterdamse jeugdigen en gezinnen zo veel mogelijk te voorkomen. Deze uitdaging vraagt versterking van de voorkant, zodat hulp eerder gebonden wordt. Ook de keten van Jeugdbescherming en jeugdstrafrecht en de inzet van het Jeugdbeschermingsplein dragen bij aan deze doelen.

Passende Jeugdhulp voor Rotterdamse jeugdigen en gezinnen dichtbij

Jeugdigen dienen zoveel als mogelijk thuis, of in een thuissetting, op te groeien en passende hulp te ontvangen. Rotterdamse jeugdigen en gezinnen dienen via passende jeugdhulp thuis steeds meer in hun eigen kracht te komen. Het beroep op dure specialistische zorg in verblijf is niet gedaald in absolute zin sinds de overgang van jeugdhulp naar de gemeenten. Om meer jeugdigen thuis te helpen en tegelijk passend te helpen; wordt een andere werkwijze in de Jeugdhulpketen gevraagd (transformatie). Hiervoor worden innovatieve vormen van jeugdhulp ingezet, zoals ambulante teams rondom de wijken (SPAN teams) en opname voorkomende hulp. Daarnaast wordt meer samenwerking in de keten georganiseerd om de jeugdige en het gezin heen.

Wat gaan we daar voor doen

Jonge Rotterdammers groeien veilig, gezond en kansrijk op

We werken gezamenlijk met de aanbieders aan de transformatie van de jeugdhulp langs 3 lijnen. Passende hulp dichtbij: Voorkomen van crisissituatie en uithuisplaatsing. Opgroeien in veilige opvoedsituaties: bescherming tegen veiligheidsrisico's. Jeugdhulp door capabele, efficiënte en effectieve hulpverleners.

Effectieve en efficiënte Jeugdhulp met aandacht voor wachttijden binnen de gestelde normen

- Kinderen met problemen moeten snel hulp kunnen krijgen die zij nodig hebben. De samenwerking tussen wijkteams, jeugdbescherming en jeugdreclassering, Veilig Thuis en zorgaanbieders moet sneller (minder volgtijdelijk, maar samen optrekken), zonder dat er aan zorgvuldigheid wordt ingeboet.
- Uitgangspunt bij de daling van het aantal jeugdigen met een crisisinterventie is dat er minder kinderen uit huis geplaatst zouden moeten worden bij crisissituatie en residentiele crisis- capaciteit omgebouwd zou moeten worden naar ambulant. In de vastgelegde code of conduct staat beschreven dat het doel is: opname voor 1 nacht en de volgende dag een perspectief. Deze opdracht is haalbaar, mits de jeugdigen binnen de termijn die hiervoor staat, ook perspectief hebben. Hierbij zijn er afhankelijkheden die niet altijd te beïnvloeden zijn, zoals de samenwerking met en preventie door de lokale teams en de door- en uitstroom, in situaties waarbij de crisissituatie is afgewend, maar er vervolgperspectief nodig is binnen de andere percelen ingekochte jeugdhulp.

Passende Jeugdhulp voor Rotterdamse jeugdigen en gezinnen dichtbij

We streven ernaar hulp zoveel mogelijk in eigen de omgeving van de jongeren te laten plaatsvinden. Jeugdhulp moet aansluiten bij de omgeving. Hiertoe stimuleren we dat er vormen van hulp worden ontwikkeld waardoor behandeling meer of eerder in de thuissituatie kan plaatsvinden. Als na afronding van de behandeling het kind niet thuis kan wonen, stimuleren we dat er hulpaanbod is waarmee een thuissituatie wordt gecreëerd. Voor de sturing en verantwoording gaan we investeren in informatiegestuurd werken en ontwikkelen we een instrument om hulp en preventie te monitoren.

Effect indicatoren		**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Collegetarget 9: Van 2018 naar 2021 wordt ingezet op een daling van 10% jeugdigen in instellingen	**Streefwaarde**		**353**	**341**	**329**		
	Realisatie	**365**					
Daling aantal jongeren met jeugdbeschermings-maatregel OTS (% van alle jongeren tot 18 jaar)	Streefwaarde	1.333	1.305	1.285	1.262	1.248	
	Realisatie						
Daling verblijfsduur jeugdigen in gesloten jeugdzorg (in maanden)	Streefwaarde	< 8	7	7	6	6	
	Realisatie						
Daling aantal delicten gepleegd door R'damse jeugdigen per 1.000 inwoners	Streefwaarde	19	18	17	16	15	
	Realisatie						

* in 2016

Toelichting effect indicatoren

Van 2019 naar 2021 wordt ingezet op een daling van 10% jeugdigen in instellingen

Te veel kinderen worden geholpen in een instelling. Door beter en eerder aan te sluiten op de leefsituatie van de jeugdige kunnen meer kinderen in de thuissituatie geholpen worden. Of, wanneer dit niet mogelijk is, in een situatie die de thuissituatie zoveel mogelijk benaderd, zoals een kamertraining of pleegzorg. Dit is beter voor het kind omdat hij daardoor zo gewoon mogelijk opgroeit, in een leefomgeving met ouders/verzorgers, vrienden, onderwijs en verenigingsleven. Ook wordt daardoor voorkomen dat een kind (soms verschillende keren) van de ene naar de andere instelling wordt verhuisd. Dit vraagt om een transformatie van het aanbod van jeugdhulp en is de kern van het plan dat eind september zal worden ingediend bij het ministerie van VWS. Om deze belangrijke omslag bij de jeugdhulp goed te kunnen volgen is de volgende target vastgesteld:
De jeugdhulp moet zoveel mogelijk gaan aansluiten op de leefsituatie van de jeugdigen. Daarom wordt gewerkt aan een verschuiving van jeugdhulp in instellingen naar jeugdhulp in de thuissituatie. Van 2019 naar 2021 wordt ingezet op een daling van 10% jeugdigen (ten opzichte van 2018*) in instellingen, door meer kinderen op te vangen in een thuissituatie.

*Voor 2018 is het aantal clienten in instellingen 225.

Daling aantal jongeren met jeugdbescherming

Het aantal jongeren met een jeugdbeschermingsmaatregel ‘ondertoezichtstelling’ (OTS), afgegeven door een kinderrechter. Het betreft een maatregel die de rechter dwingend oplegt als een gezonde en veilige ontwikkeling van een kind of jeugdige wordt bedreigd en vrijwillige hulp niet of niet voldoende helpt. Een kind of jongere wordt dan ‘onder toezicht gesteld’. Streven is een daling van het aantal jongeren waarvoor een OTS nodig is, waarbij dit streven uiteraard niet ten koste mag gaan van de gezonde en veilige ontwikkeling van jeugdigen.

Daling verblijfsduur jeugdigen in gesloten jeugdzorg

Het uitgangspunt “open, tenzij” moet continu toetsbaar zijn. De ambitie van zowel Haaglanden als Rijnmond is dat jeugdigen zo min mogelijk en zo kort mogelijk in een gesloten setting verblijven. Hiervoor zijn nieuwe behandel- en begeleidingsstrategieën nodig.
Voor 2018 en verder wordt toegewerkt naar kleinschalige voorzieningen met een differentiatie in de mate van (mogelijkheden tot) geslotenheid en het inzetten van intensieve ambulante trajecten (al startend voorafgaand aan - of in aansluiting op geslotenheid).

Daling aantal delicten gepleegd door R’damse jeugdigen per 1.000 inwoners

Streven is een daling van het aantal delicten dat gepleegd wordt door Rotterdamse jeugdigen. Dit draagt bij aan de doelstelling van het beleidskader Rotterdam Groeit om het aantal jeugdigen dat zich schuldig maakt aan criminaliteit te verminderen.
Streefwaarden volgen nog, hierover vindt nog overleg plaats met oa. Directie Veilig.

Prestatie indicatoren		2018	2019	2020	2021	2022	2023
Terugbrengen wachttijden jeugdbescherming (bij toewijzing casusregie aan jeugdbescherming binnen 5 werkdagen face-to-face contact)	Streefwaarde	50%	75%	90%	95%	95%	
	Realisatie						
Doorlooptijden verminderen crisishulp: residentiele plaatsingen terugbrengen naar de vastgestelde norm van gemiddeld 4 weken	Streefwaarde	8-10 wkn	5-7 wkn	0-4 wkn	0-4 wkn	0-4 wkn	
	Realisatie						
Verminderen totale duur ondertoezichtstelling (OTS) (in maanden)	Streefwaarde	27,6	27,4	27,2	27,0	26,8	
	Realisatie						

* Over voorgestelde streefwaarden vindt nog overleg met JBRR plaats; deze kunnen nog wijzigen.

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Geëscaleerde zorg 18-	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	1.529	1.936	1.541	1.541	1.541	1.541
Bijdragen rijk en medeoverheden	1.529	1.936	1.541	1.541	1.541	1.541
Overige opbrengsten derden	0	0	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	101.205	119.432	119.980	109.290	109.290	109.290
Apparaatlasten	**0**	**1.813**	**2.087**	**2.087**	**2.087**	**2.087**
Inhuur	0	124	149	149	149	149
Overige apparaatslasten	0	23	17	17	17	17
Personeel	0	1.666	1.921	1.921	1.921	1.921
Interne resultaat	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Interne resultaat	0	0	0	0	0	0
Programmalasten	**101.205**	**117.619**	**117.893**	**107.203**	**107.203**	**107.203**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	0	0	0	0	0	0
Overige programmalasten	0	0	0	0	0	0

Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Sociale uitkeringen	0	0	0	0	0	0
Subsidies en inkomensoverdrachten	101.205	117.619	117.893	107.203	107.203	107.203
Saldo voor vpb en reserveringen	**-99.677**	**-117.496**	**-118.439**	**-107.749**	**-107.749**	**-107.749**
Saldo voor reserveringen	**-99.677**	**-117.496**	**-118.439**	**-107.749**	**-107.749**	**-107.749**
Reserves	0	-5.690	10.690	0	0	0
Onttrekking reserves	0	16.910	10.690	0	0	0
Toevoeging reserves	0	22.600	0	0	0	0
Saldo	**-99.677**	**-123.186**	**-107.749**	**-107.749**	**-107.749**	**-107.749**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Begroting 2019		**-100.337**	**-103.249**	**-103.251**	**-103.251**	**-103.251**
Bijstellingen Omissie 2019		**-202**	**-229**	**-229**	**-229**	**-229**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Knelpunten jeugd	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-22.600	0	0	0	0
Indexatie Wmo en Jeugdhulp	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	-4.150	-4.150	-4.150	-4.150
Knelpunten jeugd, onttrekking bestemmingsreserve	Reserves	0	0	0	0	0
Apparaatslasten Jeugdhulp	Technische wijzigingen	-47	-120	-118	-118	-118
Begroting na wijzigingen		**-123.186**	**-107.749**	**-107.749**	**-107.749**	**-107.749**

Toelichting financiële bijstellingen

Knelpunten jeugd

De gemeente Rotterdam kampt - in overeenstemming met het landelijk beeld - met een tekort op de jeugdhulp. De VNG onderhandelt met het Rijk voor herijking/ ophoging van het jeugdhulpbudget. Daarnaast lopen er diverse onderzoeken naar de uitputting van het budget jeugdhulp. Inmiddels is bekend dat het kabinet bij de Voorjaarsnota 2019 dit jaar €420 miljoen extra beschikbaar stelt voor Jeugdhulp en in 2020 en 2021 beide jaren €300 miljoen. Voor de financiering na 2021 komt een nader onderzoek. Hoeveel van dit geld precies bij Rotterdam terecht komt, is uit de meicirculaire niet goed op te maken omdat deze middelen niet zijn gespecificeerd. In totaal € 29,6 mln wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve Tweedelijns WMO en Jeugdhulp. Deze toevoeging wordt voor € 7,0 mln op taakveld Maatwerkdienstverlening 18- verantwoord (lokale jeugdhulp) en voor € 22,6 mln

op taakveld Geëscaleerde zorg 18- (regionale jeugdhulp via de Gemeenschappelijke Regeling Jeugdhulp Rijnmond). Tot slot wordt - vanaf 2021 - in totaal € 1,0 mln opgevangen door ombuigingen binnen het jeugddeel van taakveld Samenkracht en Burgerparticipatie en taakveld Volksgezondheid.

Indexatie Wmo en Jeugdhulp

Onder meer om te blijven voldoen aan de Algemene Maatregel van Bestuur ‘reële tarieven in de zorg’ is indexering van de tarieven noodzakelijk.

Knelpunten jeugd, onttrekking aan bestemmingsreserve

Op basis van huidige inzichten wordt € 15,6 mln in 2019 en € 14,0 mln in 2020 aan de bestemmingsreserve Tweedelijns WMO en Jeugdhulp onttrokken (verhoging baten) ter dekking van knelpunten jeugdhulp (verhoging lasten). Bij de Begroting 2020 is meer bekend over de verdeling over jeugdhulp lokaal (te verantwoorden op taakveld Maatwerkdienstverlening 18-) en jeugdhulp regionaal (zie taakveld Geëscaleerde zorg 18-). Zie ook "ontwikkelingen en voortgang". Daarnaast wordt € 5,0 mln aan de bestemmingsreserve onttrokken ter (gedeeltelijke) dekking van het tekort op de GR Jeugdhulp Rijnmond 2018.

Apparaatslasten Jeugdhulp

Personele wijzigingen leiden tot een stijging van het budget op dit taakveld.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

Beleidskaders

- Beleidsplan Nieuw Rotterdams Jeugdstelsel
- Beleidskader Jeugd: Rotterdam groeit
- Doorontwikkelplan Zorg voor Elkaar

Beleidsmonitor

- Staat van de Jeugd
- Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein

Wet- en regelgeving

- Jeugdwet
- Wet publieke gezondheid
- Verordening Jeugdhulp

Omschrijving taakveld

Binnen het taakveld Geëscaleerde zorg 18- gaat het om situaties waarbij de sociale en/of fysieke veiligheid van een jeugdige in het geding kan zijn. In die gevallen kan het nodig zijn effectieve en efficiënte jeugdhulp te bieden en/of samenhangende hulp te organiseren rond de jeugdige en/of het gezin. In sommige situaties is het zelfs noodzakelijk dat de jeugdige naar een residentieel verblijf (24-uurs verblijf + jeugdhulp) gaat.

Vormen van jeugdhulp die onder dit taakveld vallen worden uitgevoerd binnen het samenwerkingsverband Jeugdhulp Rijnmond. Het gaat dan om o.a. Jeugdbescherming, Veilig Thuis, crisishulp, gesloten Jeugdzorg, jeugd-GGZ.

Maatwerkdienstverlening 18+ - Wmo

Pagina 84

Maatwerkdienstverlening 18+ - Wmo

Rotterdammers zijn in staat om zo lang mogelijk zelfstandig te leven, te wonen en te participeren

Ontwikkelingen en voortgang

Naar behoefte passende (langdurige) ondersteuning

In mei is de tweede raadsmonitor welzijn, zorg en jeugdhulp over het jaar 2018 naar de raad verstuurd. Deze monitor bevat cijfers over o.a. de Wmo-voorzieningen zoals de instroom, het aantal cliënten met een maatwerkvoorziening, uitstroom en cliënttevredenheid.

Naar behoefte passend doelgroepenvervoer

Om verdere zekerheid te verkrijgen dat de dienstverlening van Trevvel aan de gemaakte afspraken voldoet, wordt een aantal onderzoeken ingesteld. Deze richten zich o.a. op de klanttevredenheid, technische infrastructuur en de customer journey. Uiteraard worden de uitkomsten hiervan mede benut om te sturen op een betere dienstverlening door Trevvel.

Wat willen we bereiken

Rotterdammers zijn in staat om zo lang mogelijk zelfstandig te leven, te wonen en te participeren

Rotterdammers zijn in staat om zo lang mogelijk zelfstandig te leven, te wonen en te participeren. Dat bereiken we door naar behoefte passende (langdurige) ondersteuning en doelgroepenvervoer aan te bieden.

Wat gaan we daar voor doen

Rotterdammers zijn in staat om zo lang mogelijk zelfstandig te leven, te wonen en te participeren

Naar behoefte passende (langdurige)ondersteuning

Als er langdurige ondersteuning nodig is vanuit een Wmo-arrangement, wordt een zorgaanbieder ingezet. Op basis van de geïndiceerde individuele ondersteuningsbehoefte levert de zorgaanbieder ondersteuning op één of meer van de volgende gebieden:

- sociaal en persoonlijk functioneren
- (regie op) het voeren van een huishouden
- financiën
- dagbesteding
- zelfzorg en gezondheid
- nachtelijk toezicht en zo nodig ook huisvesting
- mantelzorgondersteuning met verblijf

De gemeente monitort de prestaties van de zorgaanbieders en stuurt bij als dat nodig is.

Naar behoefte passend doelgroepenvervoer

We bieden aanvullend vervoer aan doelgroepen die niet met eigen of openbaar vervoer kunnen reizen. Per dag maken ongeveer 25.000 Rotterdammers gebruik van deze voorziening. Dit vervoer wordt gebundeld ingezet voor vervoer van en naar Wmo-dagbesteding, het Jeugdvervoer, Wsw-vervoer, het vervoer dat voortkomt uit de Participatiewet en het leerlingenvervoer.

Het coördinatiepunt doelgroepenvervoer zorgt voor de interne en externe communicatie, voorlichting, klachtenescalatie/mediation, de verdere ontwikkeling van het vervoer, inclusief zijn sociaal maatschappelijke opgave in de vorm van social return.

- Trevvel bouwt vanaf 2019 aan haar van sociale partner in de stad. Zo zijn er bijvoorbeeld diverse activiteiten vanuit Trevvel Sociaal (samenwerking met Dock) die vooral gericht zijn op het individu. Het personeel met klantcontacten heeft hiertoe de training vroegsignalering gehad. Medewerkers zijn getraind om signalen van eenzaamheid en andere moeilijke omstandigheden op te merken.
- Trevvel Sociaal heeft in het afgelopen jaar met ca. 180 Rotterdammers een gesprek gehad over de persoonlijke situatie en indien nodig doorverwezen naar wijkteams of professionele zorgverlening.
- Ook biedt Trevvel hulp aan mensen die betalingsachterstanden hebben. Trevvel signaleert, biedt een gesprek aan en verwijst wanneer gewenst naar de schuldhulpverlening. Verder worden ouderen geleerd

met het OV te reizen. Voor de tweede helft van dit jaar staan bijeenkomsten in de huizen van de wijk op de rol.

- Ook start een pilot in het nieuwe schooljaar om leerlingen waarbij dit mogelijk is onder begeleiding te leren om met de fiets en/of OV naar school te gaan. Insteek hierbij is het stimuleren van de zelfstandigheid en daarmee het zelfvertrouwen van de betreffende leerlingen.
- Naast het individu, richt Trevvel zich uiteraard ook op de doorontwikkeling van haar dienstverlening in de breedte. Eerder is gerefereerd aan de onderzoeken terzake die dit proces moeten versterken. Uiteraard wacht Trevvel niet op de uitkomsten hiervan en is de kwaliteitsverbetering een voortdurend proces. Hiertoe richt Trevvel zich momenteel o.a. op het beter organiseren van het vervoer van cliënten die binnen verschillende doelgroepen vallen. Individuele klachten leiden in dergelijke gevallen soms tot maatwerkafspraken met een brede uitstraling naar andere cliënten die zich in een vergelijkbare situatie bevinden. Trevvel geeft zo niet alleen een antwoord op structurele klachten bij individuele cliënten, maar verbetert daarmee ook de kwaliteit van haar dienstverlening in de breedte.

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Maatwerkdienstverlening 18+ - Wmo	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	7.970	6.145	6.227	6.081	6.081	6.081
Bijdragen rijk en medeoverheden	7.670	5.832	5.903	5.757	5.757	5.757
Overige opbrengsten derden	300	313	324	324	324	324
Lasten exclusief reserves	221.813	185.555	180.727	175.298	171.204	171.246
Apparaatlasten	**43.038**	**3.858**	**3.959**	**3.848**	**3.819**	**3.819**
Inhuur	2.674	463	510	510	510	510
Overige apparaatslasten	724	-72	-81	-81	-81	-81
Personeel	39.641	3.467	3.530	3.419	3.391	3.391
Interne resultaat	**-189**	**-203**	**-199**	**14**	**14**	**14**
Interne resultaat	-189	-203	-199	14	14	14
Programmalasten	**178.964**	**181.900**	**176.967**	**171.436**	**167.371**	**167.412**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	3.182	1.033	-99	-99	-188	-146
Kapitaallasten	414	403	394	0	0	0
Overige programmalasten	23	0	0	0	0	0
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Sociale uitkeringen	175.345	179.964	176.172	171.035	167.058	167.058

Subsidies en inkomensoverdrachten	0	500	500	500	500	500
Saldo voor vpb en reserveringen	**-213.842**	**-179.411**	**-174.501**	**-169.217**	**-165.123**	**-165.165**
Saldo voor reserveringen	**-213.842**	**-179.411**	**-174.501**	**-169.217**	**-165.123**	**-165.165**
Reserves	-2.367	-3.949	0	0	0	0
Onttrekking reserves	7.633	1.384	0	0	0	0
Toevoeging reserves	10.000	5.333	0	0	0	0
Vrijval Reserves	0	0	0	0	0	0
Saldo	**-216.209**	**-183.360**	**-174.501**	**-169.217**	**-165.123**	**-165.165**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Begroting 2019		**-177.399**	**-166.739**	**-160.636**	**-154.612**	**-154.612**
Bijstellingen Omissie 2019		**-5.715**	**-6.034**	**-7.058**	**-9.106**	**-9.106**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Bestemmingsreserve Zorg	Intensiveringen	-5.333	0	0	0	0
Impact Investing	Intensiveringen	0	42	42	42	0
Doelgroepenvervoer	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-365	-365	-365	-365	-365
Indexatie Wmo en Jeugd	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	-6.206	-6.206	-6.206	-6.206
Digitaliseringsagenda	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	36	88	136	164	164
Concernhuisvesting	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	164	320	281	352	352
Onttrekking Bestemmingsreserve AWBZ 2019	Reserves	0	0	0	0	0
Beschermd wonen	Reserves	0	0	0	0	0
Uitvoeringskosten SVB PGB trekkingsrechten	Taakmutaties	877	0	0	0	0
Eigen bijdragen Wmo	Technische wijzigingen	3.759	3.830	3.860	3.860	3.860
Actualisatie begroting	Technische wijzigingen	584	655	821	840	840
Diverse bijstellingen	Technische wijzigingen	32	-92	-92	-92	-92
Begroting na wijzigingen		**-183.360**	**-174.501**	**-169.217**	**-165.123**	**-165.165**

Toelichting financiële bijstellingen

Bestemmingsreserve Zorg

Om fluctuaties binnen de WMO en Jeugdhulp op te vangen, is er een toevoeging gedaan aan de bestemmingsreserve tweedelijns WMO en Jeugdhulp.

Doelgroepenvervoer

Dit bedrag betreft de meerkosten door een wijziging in de btw-systematiek, de BTW is niet meer compensabel. Tevens is dit ter dekking van de overschrijding omdat er naar de vervoerder toe een andere indexatie is toegepast dan waarmee rekening is gehouden in de gemeentelijke budgetten

Indexatie Wmo en Jeugd

Onder meer om te blijven voldoen aan de Algemene Maatregel van Bestuur ‘reële tarieven in de zorg’ is indexering van de tarieven noodzakelijk.

Digitaliseringsagenda

Via de Digitaliseringsagenda (DA) wordt gezamenlijk gestuurd op het realiseren van de concernbrede digitale ambities. Zie voor een nadere toelichting het programma Overhead en de paragraaf Bedrijfsvoering. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma’s en taakvelden.

Concernhuisvesting

In 2018 heeft een evaluatie en doorontwikkeling van het huisvestingconcept plaatsgevonden. Zie hiervoor het programma overhead en de paragraaf Bedrijfsvoering. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma’s en taakvelden.

Onttrekking Bestemmingsreserve AWBZ 2019

Deze boeking betreft de het begroten van de onttrekking bestemmingsreserve AWBZ, die bedoeld is voor het neerzetten van het stelsel van de drie decentralisaties. Het betreft de onttrekking frictiekosten i.v.m. het programma Doorontwikkeling Informatiemanagement.

Beschermd wonen

Centrumgemeenten hebben in 2017 eenmalig middelen toegekend gekregen als gedeeltelijke compensatie voor de uitbreiding van de cliëntengroep ‘beschermd wonen’ met de zogeheten coulancegroep GGZ-B, die in 2018 is doorgevoerd. Ter dekking van deze uitgaven wordt in 2019 € 584 onttrokken aan de reserve Tweedelijns Wmo en jeugdhulp.

Uitvoeringskosten SVB PGB trekkingsrechten

Diverse mutaties uit de september- en decembercirculaire 2018 van het gemeentefonds worden gefinancierd uit dit taakveld. Vanuit het gemeentefonds wordt eenmalig een uitname gedaan ter financiering van de (hogere) uitvoeringskosten van de Sociale Verzekeringsbank (SVB); Rotterdam draagt € 877 bij.

Eigen bijdragen Wmo

Door een onjuiste verdeling van de eigen bijdragen i.v.m. de Wmo over de taakvelden Maatwerkdienstverlening 18+ - Wmo en Geëscaleerde zorg 18+ wordt een bedrag van € 3,8 mln overgeheveld van het eerste taakveld naar het tweede taakveld.

Actualisatie begroting

Dit betreft de herschikking van oude taakstellingen.

Diverse bijstellingen

Dit betreft verschillende bijstellingen binnen en buiten het programma.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

Beleidskaders

- Beleidskader Wmo
- Doorontwikkelplan zorg, welzijn en jeugdhulp 2018

Beleidsmonitor

- Verordening maatschappelijke ondersteuning en Jeugdhulp Rotterdam 2018
- Raadsmonitor Welzijn

Wet- en regelgeving

- Zorg en Jeugdhulp

- Wmo 2015

Omschrijving taakveld

Dit taakveld omvat de ondersteuning op grond van de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 (Wmo) voor zover het Wmo-arrangementen voor ondersteuning aan huis door zorgaanbieders en het doelgroepenvervoer betreft. Wmo-arrangementen voor zorg met verblijf worden verantwoord onder het taakveld Geëscaleerde zorg 18+ .

Maatwerkdienstverlening 18-

Pagina 85

Maatwerkdienstverlening 18-

Samenhangende aanpak voor kwetsbare jongeren en/of kwetsbare gezinnen

Versterken van next skills en jong leiderschap

Passende, tijdige en integrale hulp van het lokale wijknetwerk, om het beroep op dure gespecialiseerde jeugdhulp te verminderen (verschuiving van de achterkant naar de voorkant)

Ontwikkelingen en voortgang

- Samenhangende aanpak voor kwetsbare jongeren en/of kwetsbare gezinnen.
- Versterken van next skills en jong leiderschap: de stijgende lijn van investeringen in de sociaal-emotionele vaardigheden van kinderen en jongeren in de stad wordt in 2019 doorgezet. Dit betreft vooral preventieve interventies die effectief zijn om risico's tegen te gaan, zoals angst, depressie, agressie en probleemgedrag. Daarnaast is het innovatieplatform Walstroom van start gegaan waar de gemeente met professionals uit de praktijk en wetenschappers werkt om te komen tot werkende aanpakken op het gebied van next skills en jong leiderschap.
- Passende, tijdige en integrale hulp van het lokale wijknetwerk, om het beroep op dure gespecialiseerde jeugdhulp te verminderen (verschuiving van de achterkant naar de voorkant). Hoe doen we dat? In alle gebieden organiseren wij met het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) wijkgerichte bijeenkomsten op het verstevigen van de ketensamenwerking tussen partners die een rol spelen bij het opgroeien en opvoeden van kinderen en jongeren. Dit gebeurt aan de hand van inhoudelijke thema's en verbeteropgaven die in die wijk spelen, zoals voeding en overgewicht, kindermishandeling, taal- en ontwikkelingsachterstanden, opvoeding, bevorderen veilige hechting. De partners per wijk en per thema verschillen, maar strategische partners in elke wijk zijn CJG, welzijn, wijkteam, veiligheidsexperts en scholen. We investeren in elkaar kennen, met elkaar leren, beter en eerder signaleren, korte lijnen en weten bij wie je terecht kunt. We richten ons hierbij vooral op de professionals die in wijken zelf met kinderen, jongeren en/of ouders werken.

Daarnaast zetten we met wijkprogrammering in op een passend, preventief aanbod dat zich richt op het versterken van de beschermende en het verkleinen van de risicofactoren in een wijk.

Wat willen we bereiken

Jeugdhulp

Elke jonge Rotterdammer moet gezond, veilig en kansrijk kunnen opgroeien. We stimuleren elke jongere in Rotterdam actief mee te doen in de stad, bieden lichte ondersteuning als dat zelfstandig of als gezin niet voldoende lukt en wanneer de omgeving dat zelf niet kan bieden. In die gevallen bieden we samenhangende hulp aan kwetsbare jongeren en/of hun gezin.

Hier richten we ons met name op het bevorderen van een gezonde sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen door o.a. het verbeteren van de opvoedvaardigheden van ouders met psychische problematiek en ouders met een licht verstandelijke beperking. Daarbij zitten we in op (vroeg)signalering, screening en aanpak van deze ouder-risicofactoren.

Preventie

Tegelijkertijd investeren we ook in jongeren waarmee het wel goed gaat. We versterken beschermende factoren als next skills en jong leiderschap en scheppen goede voorwaarden op basis waarvan zij zich nog beter kunnen ontwikkelen.

Wat gaan we daar voor doen

Jeugdhulp

- Ontwikkelen van een stadsbreed preventief aanbod.
- Ontwikkelen samenhangende gezinsaanpak kwetsbare jongeren.
- We sturen op Jeugdhulp die effectiever is, zodat een duurzamer resultaat mag worden verwacht.
- We werken gezamenlijk met de aanbieders aan de transformatie van de jeugdhulp langs 3 lijnen. Passende hulp dichtbij: voorkomen van crisis en uithuisplaatsing. Opgroeien in veilige opvoedsituaties: bescherming tegen veiligheidsrisico’s. Jeugdhulp door capabele, efficiënte en effectieve hulpverleners.
- Praktijkondersteuners Jeugd & Gezin (POH Jeugd & Gezin) gaan in de praktijk van de huisarts aan de slag met kinderen en gezinnen waar zorgen over zijn. Voor betrokkenen is dit laagdrempelig en binnen de eigen wijk. Met name kwetsbare gezinnen waar bijvoorbeeld sprake is van lvb-, psychiatrische en/of verslavingsproblematiek worden hierdoor makkelijk bereikt en geholpen. De POH Jeugd & Gezin trieert en kan onder regie van de huisarts de jeugdige kortdurend behandelen. Als het nodig is volgt de juiste doorverwijzing naar gespecialiseerde jeugdhulp. De POH Jeugd & Gezin werkt samen met het wijkteam, het CJG, andere wijknetwerkpartijen en lokale voorzieningen waardoor tijdige en passende hulp geleverd

kan worden. Omdat we de ontwikkeling van kinderen duurzaam willen bevorderen, kijkt de POH Jeugd & Gezin vanuit haar signalerende rol naar evt. ouderproblematiek zoals bijvoorbeeld ouderlijke psychopathologie en lvb. En indien nodig en mogelijk leidt deze POH Jeugd & Gezin deze ouders naar passende hulp toe. In aanvang start de uitrol van deze hulp in het NPRZ gebied en later in andere wijken van Rotterdam.

- We willen voorloper zijn in de aanpak van de toenemende problematiek van depressies, burn-out en eenzaamheid onder jongeren. Daarvoor werken we samen met onderwijsinstellingen. Met het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) kijken we welke beschikbare methodieken hiervoor toepasbaar zijn.
- Onderwijs-zorgarrangementen (OZA) worden ingezet om de integratie van onderwijs en jeugdhulp op school te verbeteren. Zo wordt het voor meer kinderen mogelijk om onderwijs te blijven volgen en zijn er minder leerlingen die thuis komen te zitten.
- In NPRZ gebied zal vooruitlopend op de rest van de stad worden geëxperimenteerd met diverse vormen van ondersteuning om te komen tot de ‘ideale schoolondersteuningstructuur’.

Preventie

- Ontwikkelen van een stadsbreed preventief aanbod.
- We willen voorloper zijn in de aanpak van de toenemende problematiek van depressies, burn-out en eenzaamheid onder jongeren. Daarvoor werken we onder andere samen met onderwijsinstellingen. We zetten de lijn van 2018 door met het inzetten van effectieve interventies op psychosociale problematiek en sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen en jongeren.

Effect indicatoren		2018	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Doelrealisatie Jeugdhulp*	Streefwaarde						In ontwikkeling
	Realisatie						
Uitval Jeugdhulp**	Streefwaarde						In ontwikkeling
	Realisatie						

* Bij afronding van een traject wordt vastgesteld of de doelen van de hulp behaald zijn. Deze doelrealisatie wordt met vier sub-indicatoren in beeld gebracht:

- De mate waarin cliënten na jeugdhulp zonder hulp verder kunnen
- De mate waarin er na beëindiging van de jeugdhulp geen nieuwe start hulp is
- De mate waarin er sprake is van afname problematiek / toename zelfredzaamheid / toename participatie
- De mate waarin de overeengekomen doelen zijn gerealiseerd.

** De indicator is nog in ontwikkeling. De bedoeling is dat deze indicator het aantal cliënten weergeeft dat eenzijdig en voortijdig de behandeling of begeleiding stopt. Hoe lager deze indicator hoe beter de Jeugdhulp aansluit bij de behoeften van de jeugdige.

Prestatie indicatoren		**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Aantal huisartsen met een POH GGZ*	Streefwaarde	6	15	25	35	40	

* De praktijkondersteuner GGZ (POH-GGZ) is vaak een sociaalpsychiatrisch verpleegkundige of psycholoog, die onder verantwoordelijkheid van de huisarts psychodiagnostiek of kortdurende behandeling verricht. Hierdoor kan doorverwijzing naar specialistische hulp in een aantal gevallen worden voorkomen. Indien doorverwijzing noodzakelijk is, kan deze verwijzing gerichter en beter onderbouw gebeuren. De afstemming met LHV (Landelijke Huisartsen Vereniging) over inschatting aantal loopt nog, de streefwaardes kunnen daardoor nog aangepast worden.

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Maatwerkdienstverlening 18-	**Realisatie 2018**	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**	**Raming 2021**	**Raming 2022**	**Raming 2023**
Baten exclusief reserves	158	345	201	0	0	0
Bijdragen rijk en medeoverheden	144	345	201	0	0	0
Overige opbrengsten derden	14	0	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	42.025	43.465	46.599	43.489	43.778	43.778
Apparaatlasten	**59**	**530**	**601**	**601**	**601**	**601**
Inhuur	59	31	37	37	37	37
Overige apparaatslasten	0	8	6	6	6	6
Personeel	0	491	558	558	558	558
Interne resultaat	**683**	**702**	**707**	**494**	**494**	**494**
Interne resultaat	683	702	707	494	494	494
Programmalasten	**41.283**	**42.232**	**45.290**	**42.394**	**42.683**	**42.683**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	2.694	10.286	12.397	10.125	11.164	11.164
Overige programmalasten	0	0	0	0	0	0
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Sociale uitkeringen	32.325	26.665	28.512	28.012	27.262	27.262
Subsidies en inkomensoverdrachten	6.264	5.282	4.382	4.257	4.257	4.257
Saldo voor vpb en reserveringen	**-41.867**	**-43.120**	**-46.397**	**-43.489**	**-43.778**	**-43.778**
Saldo voor reserveringen	**-41.867**	**-43.120**	**-46.397**	**-43.489**	**-43.778**	**-43.778**
Reserves	0	-3.310	3.310	0	0	0
Onttrekking reserves	0	3.690	3.310	0	0	0
Toevoeging reserves	0	7.000	0	0	0	0

Saldo	-41.867	-46.430	-43.087	-43.489	-43.778	-43.778

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		2019	2020	2021	2022	2023
Begroting 2019		**-40.416**	**-42.050**	**-42.575**	**-42.856**	**-42.856**
Bijstellingen Omissie 2019		**-109**	**-232**	**-121**	**-138**	**-138**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Knelpunten jeugd	Ramingsbijstelling onvermijdelijk	-7.000	0	0	0	0
Indexatie Wmo en Jeugd	Ramingsbijstelling onvermijdelijk	0	-1.300	-1.300	-1.300	-1.300
Knelpunten jeugd, onttrekking bestemmingsreserve	Reserves	0	0	0	0	0
Mutatie rijksbijdrage academische component kinder- en jeugdpsychiatrie	Taakmutaties	218	225	230	236	236
Mutatie rijksbijdrage uitvoeringskosten Sociale Verzekeringsbank	Taakmutaties	547	0	0	0	0
Rijksbijdrage jeugdhulp aan kinderen in een AZC	Taakmutaties	41	154	157	161	161
Uitbreiding jeugdbeschermingsplein	Technische wijzigingen	60	113	113	113	113
Onderwijszorgarrangementen 2019-2020; bijdrage regiogemeenten	Technische wijzigingen	0	0	0	0	0
Apparaatslasten jeugdhulp	Technische wijzigingen	228	14	15	15	15
Indexering 2020 en verder	Technische wijzigingen	0	-12	-8	-8	-8
Begroting na wijzigingen		**-46.430**	**-43.087**	**-43.489**	**-43.778**	**-43.778**

Toelichting financiële bijstellingen

Knelpunten jeugd

De gemeente Rotterdam kampt - in overeenstemming met het landelijk beeld - met een tekort op de jeugdhulp. De VNG onderhandelt met het Rijk voor herijking/ophoging van het jeugdhulpbudget. Daarnaast lopen er diverse onderzoeken naar de uitputting van het budget jeugdhulp. De uitkomsten van de onderhandelingen en de onderzoeken zijn nog niet bekend. Daarom wordt in totaal € 29,6 mln toegevoegd aan de bestemmingsreserve Tweedelijns WMO en Jeugdhulp. Deze toevoeging wordt voor € 7,0 mln op taakveld Maatwerkdienstverlening 18- verantwoord (lokale jeugdhulp) en voor € 22,6 mln op taakveld Geëscaleerde zorg 18- (regionale jeugdhulp via de Gemeenschappelijke Regeling Jeugdhulp Rijnmond). Tot slot wordt - vanaf 2021 - in totaal € 1,0 mln opgevangen door ombuigingen binnen het jeugddeel van het taakveld Samenkracht en Burgerparticipatie en het taakveld Volksgezondheid.

Indexatie Wmo en Jeugd

Onder meer om te blijven voldoen aan de Algemene Maatregel van Bestuur ‘reële tarieven in de zorg’ is indexering van de tarieven noodzakelijk.

Knelpunten jeugd, onttrekking bestemmingsreserve

Op basis van huidige inzichten wordt € 15,6 mln in 2019 en € 14,0 mln in 2020 aan de bestemmingsreserve Tweedelijns WMO en Jeugdhulp onttrokken (verhoging baten) ter dekking van knelpunten jeugdhulp (verhoging lasten). Bij de Begroting 2020 is meer bekend over de verdeling over jeugdhulp lokaal (te verantwoorden op dit taakveld) en jeugdhulp regionaal (zie taakveld Geëscaleerde zorg 18-). Zie ook "ontwikkelingen en voortgang".

Mutaties rijksbijdrage academische component kinder- en jeugdpsychiatrie

Diverse mutaties uit de september- en decembercirculaire 2018 van het Gemeentefonds worden gefinancierd uit dit taakveld. De Academische component kinder- en jeugdpsychiatrie is gecentraliseerd bij vier gemeenten in Nederland (niet gemeente Rotterdam). De gemeente Rotterdam draagt hieraan ruim € 0,2 mln bij.

Mutaties rijksbijdrage uitvoeringskosten Sociale Verzekeringsbank

Diverse mutaties uit de september- en decembercirculaire 2018 van het Gemeentefonds worden gefinancierd uit dit taakveld. Vanuit het Gemeentefonds wordt eenmalig een uitname gedaan ter financiering van de (hogere) uitvoeringskosten van de Sociale Verzekeringsbank (SVB); Rotterdam draagt € 547 bij.

Rijksbijdrage jeugdhulp aan kinderen in een AZC

Diverse mutaties uit de september- en decembercirculaire 2018 van het Gemeentefonds worden gefinancierd uit dit taakveld. In deze circulaires is de uitname uit het Gemeentefonds voor financiering Jeugdhulp aan kinderen in een AZC opgenomen. In de meicirculaire 2019 wordt bekend hoe de verdeling van de uitgenomen middelen uit het Gemeentefonds verdeeld wordt over de gemeenten. Verwachting is dat uiteindelijk rond de € 150 structureel hiervoor beschikbaar komt.

Uitbreiding jeugdbeschermingsplein

De formatie voor het Jeugdbeschermingsplein is met 1,9 FTE opgehoogd. Dit wordt voor € 110 (2019) en € 117 (vanaf 2020) gefinancierd vanuit taakveld Samenkracht en Burgerparticipatie. Voor € 48 (2019) en € 100 (vanaf 2020) is de financiering taakveld Maatwerkdienstverlening 18-. Daarnaast is de functie van ondersteuner Jeugdbeschermingsplein opgehoogd van functieschaal 08 naar functieschaal 09. Dit kost op jaarbasis € 13.

Onderwijszorgarrangementen 2019-2020; bijdrage regiogemeenten

In de contracten voor Onderwijszorgarrangementen - die voor schooljaar 2018-2019 en 2019-2020 gelden - zit een deel dat voor regiogemeenten wordt uitgevoerd. De regiogemeenten Capelle, Krimpen, Brielle en Lansingerland dragen op jaarbasis in totaal € 345 bij. Hiermee worden de lasten en baten verhoogd.

Apparaatslasten jeugdhulp

Personele wijzigingen leiden tot een stijging van het budget op dit taakveld.

Indexering 2020 en verder

De budgetten zijn vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de voorjaarsnota.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

Beleidskaders

- Beleidsplan Nieuw Rotterdams Jeugdstelsel
- Beleidskader Jeugd: Rotterdam groeit
- Doorontwikkelplan Zorg voor Elkaar

Beleidsmonitor

- Staat van de Jeugd
- Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein

Wet- en regelgeving

- Jeugdwet
- Wet publieke gezondheid
- Verordening Jeugdhulp

Omschrijving taakveld

Elke jonge Rotterdammer moet gezond, veilig en kansrijk kunnen opgroeien. Dit doen we door stevige preventie in te zetten: gericht op de meest relevante factoren (beschermende factoren en risicofactoren) die bijdragen aan een kansrijke, veilige en gezonde ontwikkeling van jeugdigen. Met het beleidskader Jeugd ‘Rotterdam Groeit’ zetten we in op het voorkomen van problematiek en het versterken van perspectief. We stimuleren jonge Rotterdammers daarom mee te doen in de stad, bieden lichte ondersteuning als dat zelfstandig of als gezin niet voldoende lukt en

wanneer de omgeving dat zelf niet kan bieden. Als het noodzakelijk is, zetten we jeugdhulp in. Vormen van jeugdhulp die onder dit taakveld vallen zijn doelgroepenvervoer jeugd, jeugdhulp in gezinsarrangementen, PGB Jeugd, Kinderopvang Sociaal Medische Indicatie en Onderwijs Zorg arrangementen.

Tegelijkertijd scheppen we de juiste voorwaarden voor jeugdigen waarmee het wel goed gaat, zodat zij zich nog beter kunnen ontwikkelen.

Maatwerkvoorziening (Wmo)

Pagina 86

Maatwerkvoorziening (Wmo)

Rotterdammers zijn in staat om zo lang mogelijk zelfstandig te leven, te wonen en te participeren

Ontwikkelingen en voortgang

Rotterdammers zijn in staat om zo lang mogelijk zelfstandig te leven, te wonen en te participeren

Met name bij de doelgroep ouderen is sinds eind 2018 een stijging te zien in het aantal aanvragen voor Wmo-ondersteuning (als gevolg van de invoering van het abonnementstarief waardoor de eigen bijdrage Wmo per 2019 is verlaagd). De gemeente vindt het belangrijk dat Rotterdammers die ondersteuning nodig hebben dat krijgen, maar ook dat de uitgaven aan Wmo-maatwerkvoorzieningen zich binnen de beschikbare kaders bevinden. Omdat de beschikbare kaders vanuit het Rijk worden bepaald, zijn we ook in overleg met het Rijk dat voldoende financiële middelen beschikbaar worden gesteld.

Langer Thuis-akkoord

Dit wordt een belangrijk actiepunt in het Masterplan Ouderen, ‘Ouder en wijzer’ dat voor het zomerreces aan de Raad zal worden toegezonden. De ambitie draagt bij aan de ambities binnen het masterplan. Het Langer Thuis akkoord wordt voor het einde van het jaar getekend met een coalitie van partijen (corporaties, ontwikkelaars en zorgpartijen). Op dit moment wordt samen met de partijen hard gewerkt aan de verdere ontwikkeling van het concept ouderenhubs. De ouderenhub biedt de mogelijkheid om gebiedsgericht verschillende ambities uit het masterplan ouderen op te pakken; vitale woongemeenschappen, fysieke toegankelijkheid, samenwerking medisch sociaal domein, passende integrale zorg en ondersteuning, het realiseren van (nieuwe) woonzorgconcepten, zelfstandige aanpasbare woningen en/of specifieke ouderenwoningen.

Hulpmiddelen

De gemeente heeft de aanbesteding hulpmiddelen afgerond en nieuwe contracten gesloten met drie hulpmiddelenleveranciers. Dit betreft leveranciers die ook voorheen door de gemeente voor de hulpmiddelen gecontracteerd waren. De nieuwe contracten zijn per 1 mei 2019 ingegaan en voor een periode van 5 jaar afgesloten.

Eigen bijdrage

Met ingang van 1 januari 2019 is vanuit het Rijk een inkomensonafhankelijk abonnementstarief ingevoerd voor de eigen bijdragen voor de extramurale Wmo voorzieningen (maximaal € 17,50 per 4 weken). Mede door deze maatregel doen meer Rotterdammers een beroep op de gemeente voor een Wmo-maatwerkvoorziening. Voor 2019 verwachten we een verder stijging van de uitgaven op dit taakveld.

Wat willen we bereiken

Rotterdammers zijn in staat om zo lang mogelijk zelfstandig te leven, te wonen en te participeren

Rotterdammers zijn in staat om zo lang mogelijk zelfstandig te leven, te wonen en te participeren. Voor degenen die hier ondersteuning bij nodig hebben bieden we ondersteuning die past bij de situatie van de aanvrager.

Langer thuis akkoord

Doel van het langer thuis akkoord is om te komen tot voldoende, geschikte en nieuwe woonvormen voor ouderen en mensen met een beperking. Hiermee draagt het akkoord bij aan de doelstelling dat Rotterdam een stad wil zijn waar je goed, samen met anderen, gezond en vitaal oud kunt worden en waar er, als het niet meer zelf gaat, passende zorg en ondersteuning is.

Wat gaan we daar voor doen

Rotterdammers zijn in staat om zo lang mogelijk zelfstandig te leven, te wonen en te participeren

De gemeente Rotterdam verstrekt op basis van de Wmo díe voorziening aan de inwoner die nodig is om de inwoner zo zelfstandig mogelijk te laten leven, wonen en participeren. Wanneer een Rotterdammer zich bij VraagWijzer meldt met een Wmo-hulpvraag, dan handelt de gemeente het onderzoek naar de noodzaak voor een Wmo-maatwerkvoorziening binnen zes weken af en de aanvraag voor toekenning binnen twee weken. De gemeente ziet dat ze met het beschikbare budget meer Rotterdammers ondersteuning moet bieden. De gemeente

wil grip houden op de uitgaven aan Wmo-maatwerkvoorzieningen om aan iedereen die dat nodig heeft passende ondersteuning te kunnen blijven bieden. *Hier is eerder een maatregelenpakket voor ontwikkeld in het kader van Grip op zorgkosten.*

Langer Thuis-akkoord

Het aantal Rotterdammers dat ouder is dan 65 groeit komende periode gestaag. De verwachting is dat er meer eenpersoonshuishoudens komen en dat de grootste groei van ouderen in de oude stadswijken plaatsvindt. Rotterdam wil zich voorbereiden op deze veranderende bevolkingssamenstelling. De gemeente heeft de ambitie om de komende 4 jaar het aantal geschikte woningen voor ouderen en mensen met een beperking te laten toenemen. Ook zet het college in op nieuwe woonvormen en woonzorgcombinaties, zodat meer Rotterdammers langer zelfstandig kunnen blijven wonen. Voor het realiseren van meer geschikte woningen en nieuwe woonvormen voor ouderen en mensen met een beperking werkt de gemeente samen met de woningcorporaties, commerciële woningbouw aanbieders, zorgaanbieders, welzijnsinstellingen, zorgverzekeraars en de Rotterdammers zelf. De gemeente sluit *eind 2019* samen met haar partners het Langer Thuis akkoord. Dit is een van de acties in het op te leveren Masterplan Ouderen dat *voor het zomerreces aan de raad zal worden verzonden* .

Daarnaast roept het masterplan ouderen op een gezonde levensstijl na te streven en zet in op thema;s als voeding, beweging en valpreventie. Het masterplan zet in o p het benutten en versterken van talenten van ouderen en het bestrijden van eenzaamheid. En werkt aan passende zorg en ondersteuning met speciale aandacht voor mensen met dementie. Meer informatie hierover vindt u in het taakveld Samenkracht en burgerparticipatie

Hulpmiddelen

Het beschikken over hulpmiddelen stelt mensen in staat om langer zelfstandig te blijven wonen. *Onlangs heeft de* gemeente nieuwe contracten gesloten met hulpmiddelenleveranciers.

Eigen bijdrage

Voor de meeste Wmo-maatwerkvoorzieningen betalen Rotterdammers een eigen bijdrage. Het Rijk heeft per 1 januari 2019 de hoogte van de eigen bijdrage aangepast. Deze is nu maximaal € 17,50 per 4 weken, ongeacht het inkomen van de cliënt. De verwachting is dat door deze maatregel meer Rotterdammers een beroep doen op de gemeente voor een *extramurale* Wmo-maatwerkvoorziening.

Op grond van *het abonnementstarief verwachten we een stijging van de uitgaven* op dit taakveld in 2019. Via de reguliere rapportages wordt u over de financiële ontwikkelingen op dit taakveld geïnformeerd.

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Maatwerkvoorziening (Wmo)	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	900	0	0	0	0	0
Bijdragen rijk en medeoverheden	0	0	0	0	0	0
Overige opbrengsten derden	900	0	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	8.302	7.680	7.683	7.677	7.677	7.677
Apparaatlasten	**0**	**80**	**82**	**77**	**77**	**77**
Inhuur	0	0	0	0	0	0
Overige apparaatslasten	0	1	1	1	1	1
Personeel	0	78	81	76	76	76
Interne resultaat	**92**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Interne resultaat	92	0	0	0	0	0
Programmalasten	**8.210**	**7.600**	**7.600**	**7.600**	**7.600**	**7.600**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	75	0	0	0	0	0
Overige programmalasten	0	0	0	0	0	0
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Sociale uitkeringen	7.710	7.600	7.600	7.600	7.600	7.600
Subsidies en inkomensoverdrachten	425	0	0	0	0	0
Saldo voor vpb en reserveringen	**-7.402**	**-7.680**	**-7.683**	**-7.677**	**-7.677**	**-7.677**
Saldo voor reserveringen	**-7.402**	**-7.680**	**-7.683**	**-7.677**	**-7.677**	**-7.677**
Saldo	**-7.402**	**-7.680**	**-7.683**	**-7.677**	**-7.677**	**-7.677**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		2019	2020	2021	2022	2023
Begroting 2019		**-7.600**	**-7.600**	**-7.600**	**-7.600**	**-7.600**
Bijstellingen Omissie 2019		**-80**	**-80**	**-75**	**-75**	**-75**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Indexering 2020 en verder	Technische wijzigingen	0	-3	-2	-2	-2
Begroting na wijzigingen		**-7.680**	**-7.683**	**-7.677**	**-7.677**	**-7.677**

Toelichting financiële bijstellingen

Indexering 2020 en verder

De budgetten zijn vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de voorjaarsnota.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

Beleidskaders

- Beleidskader Wmo
- Doorontwikkelplan zorg, welzijn en jeugdhulp 2018
- Uitvoeringsprogramma Rotterdam Vitale stad

Beleidsmonitor

- Raadsmonitor Welzijn, Zorg en Jeugdhulp (in ontwikkeling)

Wet- en regelgeving

- Verordening Maatschappelijke ondersteuning Rotterdam
- Wmo 2015

Omschrijving taakveld

Dit taakveld omvat de ondersteuning op grond van de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 (Wmo) voor zover het hulpmiddelen en woningaanpassingen betreft voor mensen die zelfstandig wonen. In de taakvelden Maatwerkdienstverlening 18+ - Wmo en Geëscaleerde zorg 18+ worden de andere maatwerkvoorzieningen Wmo toegelicht.

Volksgezondheid

Pagina 87

Volksgezondheid

Gezonde en vitale Rotterdammers

Waarborgen van de kwaliteit van de kinderopvangvoorzieningen

Kinderen gezond, veilig en kansrijk op laten groeien tot zelfstandige, zelfredzame en participerende burgers

Uitvoeren wettelijke taak bestrijding infectieziekten inclusief bestrijding bijzonder resistente micro-organismen

Ontwikkelingen en voortgang

Uitvoeringsprogramma Rotterdam Vitale Stad 2016-2020

- Begin 2019 is de midterm-review van het huidige programma aangeboden aan de gemeenteraad en besproken in de Commissie ZOCS. Het programma ligt op koers. Denk aan Nu Niet Zwanger, Meldpunt Uitbraken Infectieziekten en BRMO, forensische geneeskunde en het regionaal expertisecentrum Tuberculose (REC TBC) Het blijft daarbij moeilijk om aan te tonen welk effect de vele activiteiten hebben op de gezondheid van Rotterdammers. Dit is een terugkerend vraagstuk waar we ook diverse wetenschappers gevraagd hebben om zich over te buigen zodat we het effect en de impact van onze inzet in de toekomst kunnen aantonen.
- Er zijn vanuit de gemeenteraad vragen gesteld over het Centrum voor Gezondheidsonderzoek HealthyR. Er wordt hard gewerkt aan de functionaliteit en zichtbaarheid van dit centrum, in tweede kwartaal van 2019 vindt een tussenevaluatie plaats.
- Mentale gezondheid krijgt als thema steeds meer aandacht in het maatschappelijke debat en ook in de gesprekken met onze partners is het een terugkerend onderwerp. In tweede kwartaal van 2019 organiseren we een grote conferentie over dit thema.
- Op het thema Gezond gewicht is inmiddels gestart met de proeftuin Care for Obesity volwassenen en jeugd.
- Rotterdam heeft steeds meer rookvrije plekken (onder andere) kinderboerderijen, speeltuinen). Verwachting is dat in september voor het eerst ook een openbaar gebied wordt aangewezen als rookvrij.
- De Gecombineerde Leefstijlinterventie (GLI) is per 1 januari 2019 opgenomen in de basis zorgverzekering De GLI voorziet in begeleiding bij een combinatie van voeding, bewegen en gedrag voor Rotterdammers met overgewicht. Elke Rotterdammer kan daar in principe gebruik van kan maken. De gemeente werkt samen met de zorgverzekeraar, eerstelijnsorganisaties en sport- en beweegaanbod aan de implementatie van deze interventie.
- Het proces om toe te werken naar een Rotterdams preventieakkoord is in volle gang: na een fase van inhoudelijke en wetenschappelijke verkenning van uitgangspunten worden er in deze fase gesprekken gevoerd met onze partners en stakeholders. Het is immers de ambitie om een akkoord te sluiten met die partners.
- Voor het te sluiten Rotterdams preventieakkoord werken we aan de ontwikkeling van een factorenmodel 0-100 jaar. De afdeling Jeugd van de gemeente heeft een factorenmodel ontwikkeld wat uitgaat van gezond, kansrijk en veilig opgroeien. Uitgangspunt om dit door te ontwikkelen naar een model voor alle leeftijdsfasen, is dat onderliggende factoren (bijv. opleidingsniveau en werk, taalvaardigheid) van grote invloed zijn op het gezondheidspotentieel en het maken van gezondere keuzes door Rotterdammers.
- Het Algemeen Bestuur van de GGD-regio heeft in april de ambitie uitgesproken om toe te werken naar een preventieakkoord met regionale afspraken. De gesprekken tussen de regiogemeenten over dit proces en de inhoudelijke invulling ervan vinden inmiddels plaats

Nu Niet Zwanger

Het project Nu Niet Zwanger wordt gecontinueerd. De intensivering van het project is gestart in juni 2017. Per jaar worden met tenminste 500 kwetsbare ouders gesprekken gevoerd over kinderwens, seksualiteit en anticonceptie. De Sense spreekuren (seksuele voorlichting jongeren) op de ROC zijn per 1 september 2018 uitgebreid.

Waarborgen van de kwaliteit van de kinderopvangvoorzieningen

- Waarborgen van de kwaliteit van de kinderopvangvoorzieningen.
- Kinderen gezond, veilig en kansrijk op laten groeien tot zelfstandige, zelfredzame en participerende burgers.
- Zorgwekkende afname van de vaccinatiegraad voor kinderziektes.

Uitvoeren wettelijke taak bestrijding infectieziekten inclusief bestrijding bijzonder resistente micro-organismen

TBC

- De rol van medisch coördinator is geëvalueerd en de artsengroep doet een voorstel voor een andere invulling van de rol van Medisch Coördinator.
- Het regiomanagement schrijft een transformatieplan en beschrijft daarin de doorontwikkeling van het REC.

Forensische geneeskunde

- De Forensisch artsen Rotterdam Rijnmond (FARR) wil gaan werken met forensisch verpleegkundigen. Wanneer het zover is neemt de FARR de poule verpleegkundigen die zorgt voor 24/7 beschikbaarheid voor burgers die een aanranding of verkrachting hebben meegemaakt over, van het Centrum Seksueel Geweld.
- In 2019 komt er een meldingsplicht (groep C) van laboratoria aan de GGD voor mensen die drager zijn of infecties hebben met een bepaald zeer resistent type bacterie (de CPE's)

MUIZ is in de regio's Zuid-Holland-Zuid (ZHZ) en Zeeland geïmplementeerd. Er is belangstelling bij de een aantal andere GGD's in de rest van Nederland om ook aan te sluiten op MUIZ. Dit wordt door GGD Rotterdam-Rijnmond ondersteund.

Wat willen we bereiken

Uitvoeringsprogramma Rotterdam Vitale stad 2016-2020

De gemeente werkt aan een vitaler Rotterdam: de gemeente bewaakt en bevordert de gezondheid van haar bewoners en grijpt, indien nodig, actief in om de gezondheid te beschermen.
De nota Publieke Gezondheid, Rotterdam Vitale Stad 2016-2020 loopt eind 2019 af. Eind 2019, begin 2020 ligt er

een nieuwe nota Publieke Gezondheid, waar het Rotterdams preventieakkoord deel van uit maakt. Het Rotterdams preventieakkoord sluit aan op de ambities van het landelijke Preventieakkoord en wordt in 2019 uitgewerkt samen met partners in de stad.

Toezicht Kinderopvang

Goede kwaliteit van de kinderopvangvoorzieningen en een goede, actuele registratie van deze voorzieningen.

Voorkomen en versterken

- Een positief opvoed- en opgroeiklimaat in de Rotterdamse wijken waardoor de voorwaarden aanwezig zijn om kinderen gezond, veilig en kansrijk op te laten groeien.
- Het monitoren van de gezondheid en ontwikkeling van kinderen.
- Voorkomen dat gewone alledaagse opgroei- en opvoedhobbels uitgroeien tot ernstige problemen (zie de verbinding met de taakvelden Wijkteams en Wmo-loketten en Samenkracht en burgerparticipatie).
- Het voorkomen van uitbraken van kinderziekten.

Uitvoeren wettelijke taak bestrijding infectieziekten inclusief bestrijding bijzonder resistente micro-organismen

Het bestrijden van infectieziekten bij kwetsbare mensen door verspreiding als gevolg van overplaatsingen tussen ziekenhuizen en zorginstellingen. Bij deze groep heeft de infectie relatief vaak ernstige complicaties tot gevolg.

Daarnaast is de inzet gericht op het tegengaan van resistentie tegen antibiotica bij micro-organismen.

Wat gaan we daar voor doen

Uitvoering programma Rotterdam Vitale stad

De gemeente werkt met partners uit de stad aan een vitaler Rotterdam. Voorbeelden van programma’s die bijdragen aan een gezonder en vitaler Rotterdam zijn: Lekker Fit!, Kom op naar Buiten! en het Beleidskader Jeugd 2015-2020 Rotterdam Groeit. Het Masterplan Ouderen bevat activiteiten gericht op vitaliteit van Rotterdammers in de leeftijd van 55+.

De GGD zet in op haar wettelijke beschermingstaken zoals infectieziektebestrijding, een betere luchtkwaliteit en het tegengaan van gehoorschade bij jongeren. De GGD zet daarnaast in op excellente uitvoering van haar wettelijke basistaken.

De gemeente legt dwarsverbanden met taakvelden die (in)direct bijdragen aan een vitaler Rotterdam. Zij investeert met partners in gezondheidsvaardigheden, in het opleidingsniveau en de inkomenspositie van Rotterdammers.

Vanaf 2021 treedt de landelijke Omgevingswet in werking. Deze wet vereenvoudigt en bundelt 26 wetten en 120 AMVB's (algemene maatregelen van bestuur) op het gebied van de leefomgeving. Dit geeft de gemeente meer eigen afwegingsruimte voor een gezonde inrichting van de stad. Hier werkt de gemeente integraal aan zodat de woningbouwopgave geen slechter leefklimaat veroorzaakt maar zo mogelijk een gezondere leefomgeving.

Toezicht Kinderopvang

- De gemeente ziet toe en handhaaft en houdt het register op orde, haar wettelijke verantwoordelijkheid.
- De gemeente Rotterdam inspecteert jaarlijks alle locaties kinderopvang in de regio Rotterdam-Rijnmond in opdracht van de gemeente Rotterdam en op basis van inkoop van de regio Rotterdam Rijnmond. De gemeente verricht overige inspecties, waaronder inspecties bij nieuwe voorzieningen. Jaarlijks rapporteert de gemeente voor 1 juli aan de gemeenteraad.
- De gemeente verricht de jaarlijkse reguliere onderzoeken bij alle locaties (100%-eis). Met deze werkwijze behoudt de gemeente de A status, toegekend door de Inspectie van het Onderwijs. In het eerste kwartaal is het aantal inspecties voor de gemeente Rotterdam voldoende om de 100% eis te gaan halen. Het aantal inspecties voor de regio gemeenten loopt iets achter (16%) in verband met het inwerken van acht nieuwe toezichthouders. De verwachting is dat zodra zij ingewerkt zijn, de achterstand kan worden ingelopen.
- Om het effect van inspecties op de wettelijke kwaliteit van de opvang inzichtelijk te maken, streeft de gemeente er naar om het aantal rapporten met overtredingen te laten dalen.

Voorkomen en versterken

Met het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) legt de gemeente een sterke basis. Het CJG heeft alle kinderen in beeld om tijdig afwijkingen te signaleren. Het CJG onderzoekt, monitort, adviseert en vaccineert en voert hiermee haar wettelijke taak uit. De CJG kerntaken begeleiden, adviseren en voorlichten, afstemmen van zorg, het aansluiten van de formele netwerken en beleidsadvisering, ondersteunen hierbij.
Met CJG Next ontwikkelt het CJG een gedifferentieerd en gepersonaliseerd aanbod waarmee zij aansluit bij de wensen en behoeften van kinderen en hun ouders. Met het basispakket plus, met interventies en als expertisecentrum opvoeden en opgroeien in de wijken regisseert, coördineert en faciliteert het CJG een wijkgericht ondersteuningsaanbod.

De JGZ uitgevoerd door het CJG is een belangrijke pijler voor het preventieve jeugdbeleid. De JGZ heeft alle kinderen in beeld, zodat afwijkingen in de normale ontwikkeling tijdig kunnen worden gesignaleerd. . Afhankelijk van de ernst van het signaal (mede bepaald op basis van een taxatie van de eigen kracht van het kind en het gezin) ontvangen kinderen en hun ouders extra begeleiding en advies. Dit is een voorziening die door de professionals van het CJG in het wijknetwerk wordt geleverd, nabij en op maat. Wanneer er een ander type

ondersteuning nodig is, of zorg, vindt daarover afstemming plaats in het netwerk en vindt - indien er sprake is van problematiek op verschillende leefdomeinen – een doorverwijzing plaats naar het wijkteam..
Naast de basisvoorziening JGZ (signalering en monitoring, informatie en voorlichting, begeleiding en advies) is CJG vanuit haar expertiserol m.b.t. jeugdgezondheid en opvoeden en opgroeien het aanspreekpunt voor preventieve partners opvoeden en opgroeien in het wijknetwerk Daarnaast heeft zij een belangrijke rol in het bevorderen van het pedagogisch klimaat in de wijk en het samen met de gemeente tot stand brengen van een sluitend en passend aanbod opvoedondersteuning in de gebieden. Hiervoor wordt de beleidsadviesfunctie van de JGZ en de specifiek voor Rotterdam ontwikkelde netwerkregiefunctie ingezet.

Rijksvaccinatieprogramma: Het realiseren van een dekkingsgraad van 95% op de vaccinaties opgenomen in het Rijksvaccinatieprogramma
De verantwoordelijkheid voor de uitvoering van het Rijksvaccinatieprogramma is sinds 2019 bij de gemeenten neergelegd. Het Rijksvaccinatieprogramma wordt integraal uitgevoerd door de uitvoeringsorganisaties JGZ. CJG Rijnmond is de uitvoeringsorganisatie JGZ in de regio. De vaccinaties maken onderdeel uit van het kader verantwoorde zorg (het vroegere contactmomentenschema) en het bereik van de JGZ. Net als bij het basispakket JGZ wordt de uitvoering van het RVP gezamenlijk gefinancierd door de gemeenten die deel uitmaken van de Raad voor het Publiek Belang van het CJG (deze regio gelijk aan de GGD regio minus Capelle a/d IJssel). Met de middelen die vanaf 2019 zijn overgekomen van het Rijk kan CJG Rijnmond in 2019 in de regio een gemiddelde vaccinatiegraad van 93,7% realiseren. Voor een bescherming tegen infectieziektes wordt uitgegaan van een minimale vaccinatiegraad van 95%. Samen met het ministerie en RIVM wordt door de gemeenten maatregelen ingezet om de vaccinatiegraad op peil te houden.

Bestrijding bijzonder resistente micro-organismen (BRMO)

De GGD trekt samenwerkingsnetwerk MUIZ (Meldpunt Uitbraken Infectieziekten & BRMO), waarin zorginstellingen in Rotterdam Rijnmond en de GGD samenwerken aan transparantie en overzicht op uitbraken van infectieziekten en BRMO. *Hierin wordt samengewerkt met het Regionale Zorgnetwerk Antibioticaresistentie Zuid-Holland Zuid*. Zoals overeengekomen in het samenwerkingsconvenant van 2017 melden zorginstellingen uitbraken van infectieziekten en BRMO via MUIZ aan de GGD en elkaar*. Het aantal actieve gebruikers van MUIZ die namens de instellingen de uitbraken invoeren en inzien, is in 2018 met 25% toegenomen van 192 tot 240.*

De regio Rotterdam Rijnmond draagt bij aan landelijk onderzoek naar resistente bacteriën in verpleeghuizen.
Rotterdam-Rijnmond vormt met de regio Zuid Holland Zuid en Zeeland een regionaal zorgnetwerk om aan de hand van 11 VWS doelstellingen te werken aan bestrijding van antibioticaresistentie. Er is van dit netwerk subsidie ontvangen om MUIZ door te ontwikkelen.

Prestatie indicatoren		2018	2019	2020	2021	2022	2023
Inspectie kinderopvanglocaties / tijdig besluiten aanvragen register/ handhaving op rapporten met overtredingen	Streefwaarde	100%	100%	100%	100%	100%	
	Realisatie	97%					

Aantal rapporten inspectie kinderopvanglocaties met overtredingen*	Streefwaarde	45%	45%	40%	35%	30%
	Realisatie	27%				

Inspectie kinderopvanglocaties:

- de gemeente inspecteert alle locaties kinderopvang met een jaarlijks onderzoek
- de gemeente besluit tijdig op alle aanvragen voor registratie
- de gemeente voert een handhavingsactie uit op alle rapporten met een overtreding
- de gemeente streeft naar een daling van het aantal rapporten met overtredingen

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Volksgezondheid	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	12.642	13.525	13.394	13.397	13.336	13.367
Bijdragen rijk en medeoverheden	9.451	9.958	9.765	9.768	9.706	9.737
Overige opbrengsten derden	3.191	3.566	3.629	3.629	3.629	3.629
Lasten exclusief reserves	43.529	47.089	46.908	46.558	45.058	45.089
Apparaatlasten	**14.562**	**15.711**	**15.712**	**15.686**	**15.455**	**15.429**
Inhuur	1.852	1.121	354	371	405	405
Overige apparaatslasten	365	436	433	441	437	437
Personeel	12.345	14.155	14.926	14.874	14.613	14.586
Interne resultaat	**453**	**112**	**179**	**182**	**119**	**119**
Interne resultaat	453	112	179	182	119	119
Programmalasten	**28.514**	**31.266**	**31.016**	**30.690**	**29.483**	**29.541**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	3.424	4.488	4.760	4.728	4.064	4.122
Kapitaallasten	442	431	20	19	19	18
Overige programmalasten	0	0	0	0	0	0
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Sociale uitkeringen	2	0	0	0	0	0
Subsidies en inkomensoverdrachten	24.646	26.347	26.237	25.943	25.400	25.400
Saldo voor vpb en reserveringen	**-30.887**	**-33.565**	**-33.513**	**-33.161**	**-31.722**	**-31.722**
Saldo voor reserveringen	**-30.887**	**-33.565**	**-33.513**	**-33.161**	**-31.722**	**-31.722**

Reserves	0	40	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	40	0	0	0	0
Saldo	**-30.887**	**-33.524**	**-33.513**	**-33.161**	**-31.722**	**-31.722**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Begroting 2019		**-31.486**	**-30.854**	**-30.810**	**-29.381**	**-29.381**
Bijstellingen Omissie 2019		**-585**	**-584**	**-592**	**-580**	**-580**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Actualisatie kapitaallasten	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Bijdrage Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) 2019	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Knelpunten Jeugdhulp	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	300	300	300
Vitaal ouder worden	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Digitaliseringsagenda	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	39	95	147	178	178
Rijksbijdrage Rijksvaccinatieprogramma	Taakmutaties	-1.155	-1.183	-1.203	-1.226	-1.226
Rijksbijdrage toezicht en handhaving kwaliteit peuterspeelzalen en kinderopvang en gastouderopvang	Taakmutaties	-511	-522	-537	-555	-555
Diverse bijstellingen	Technische wijzigingen	174	-465	-466	-458	-458
Begroting na wijzigingen		**-33.524**	**-33.513**	**-33.161**	**-31.722**	**-31.722**

Toelichting financiële bijstellingen

Actualisatie kapitaallasten

De kapitaallasten zijn geactualiseerd.

Bijdrage Bijdrage Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) 2019

De subsidie 'Aanvullende Seksuele Gezondheid (ASG)' is aangepast voor het jaar 2019.

Knelpunten Jeugdhulp

Ter dekking van de knelpunten jeugdhulp wordt vanaf 2021 € 0,3 mln opgevangen door ombuigingen binnen het jeugddeel van dit taakveld.

Vitaal ouder worden

Dit betreft de bijdrag vanuit ZonMw t.b.v. het project Vitaal ouder worden.

Digitaliseringsagenda

Via de Digitaliseringsagenda (DA) wordt gezamenlijk gestuurd op het realiseren van de concernbrede digitale ambities. Zie voor een nadere toelichting het programma Overhead en de paragraaf Bedrijfsvoering. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma's en taakvelden.

Rijksbijdrage Rijksvaccinatieprogramma

In de decembercirculaire 2016 is aangekondigd dat het Rijksvaccinatieprogramma wettelijk verankerd wordt in de Wet publieke gezondheid (Wpg). Met deze wetswijziging wordt een deel van de uitvoering van het Rijksvaccinatieprogramma onder bestuurlijke verantwoordelijkheid van de gemeenten gebracht. Het jaar van invoering daarvan is 1 januari 2019. Om die reden worden nu de middelen hiervoor structureel overgeheveld naar het gemeentefonds.

Rijksbijdrage toezicht en handhaving kwaliteit peuterspeelzalen en kinderopvang en gastouderopvang

Vanwege de extra kosten die samenhangen met de uitbreiding van de taak van de GGD door de aanpassing van het Besluit basisvoorwaarden kwaliteit voorschoolse educatie worden extra middelen aan het gemeentefonds toegevoegd. Ten gevolge van deze aanpassing zal de GGD onder meer moeten toezien op de uitvoering van voorschoolse educatie op de locatie.

Diverse bijstellingen

Dit betreft diverse bijstellingen binnen en buiten het programma.

Omschrijving taakveld

De gemeente bewaakt en bevordert de gezondheid van haar bewoners en grijpt, indien nodig, in om de gezondheid te beschermen.
Rotterdammers werken in de eerste plaats zelf aan hun gezondheid. De gemeente stimuleert, ondersteunt en beschermt hen waar nodig. Dit doet de gemeente samen met tal van partners. Onder dit taakveld vallen de taken van de GGD op het gebied van gezondheidsbescherming, de jeugdgezondheidszorg van de Centra Jeugd en Gezin, en de gemeentelijke gezondheidspreventie.

Het taakveld omvat de taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is met betrekking tot de uitvoering van de wettelijke taken op het gebied van gezondheidsbescherming, de jeugdgezondheidszorg en de gezondheidsbevordering.

Wijkteams en Wmo-loketten

Pagina 88

Wijkteams en Wmo-loketten

Het informeren en adviseren over en het bieden van toegang tot passende en integrale zorg en ondersteuning

Integrale aanpak wijkteams

Doorontwikkeling wijkteams

Ontwikkelingen en voortgang

Het bieden van passende zorg en ondersteuning

In het kader van het verbeteren van de kwaliteit van dienstverlening en het terugdringen van de administratieve lasten, is voor de professionals van Vraagwijzer/wijkteam, Stedelijke Zorg en Jongerenloket afgelopen jaar een eenduidig zorgproces uitgewerkt en gefaseerd ingericht. Hiermee wordt niet meer gewerkt met 4 verschillende systemen, maar met één nieuw systeem: GIDSO. Vanaf 1 maart 2019 is er voor alle professionals van de uitvoerende organisatieonderdelen sprake van een eenduidige cliëntregistratie, werkwijze én ondersteuning.

We doen het samen

Alle wijkteams maken gerichte afspraken met veel verschillende partners in het wijknetwerk over doorverwijzen, op- en afschalen en andere vormen van samenwerking in de wijk.

Er zijn de afgelopen periode bijeenkomsten georganiseerd met en voor wijkteams rondom (o)GGZ in de wijk, samenwerking met Werk & Inkomen, Veilig Thuis en bankslapers.

In 2019 wordt een nieuwe communicatielijn ingezet gericht op het (zorg)netwerk om de samenwerkingsmogelijkheden nog eens toe te lichten.

Doorontwikkeling wijkteams

Naar aanleiding van het rekenkamerrapport wordt er langs 3 thema's (samenwerken in de wijk, leren & ontwikkelen en organisatie & registratie) gewerkt aan de doorontwikkeling van de wijkteams. Op de 3 thema's zijn concrete acties geformuleerd die in 2019 worden uitgevoerd. Deze gaan over het maken van samenwerkingsafspraken met belangrijke partners (o.a. huisartsen, centrum voor jeugd en gezin (CJG), Veilig Thuis, scholen), maar ook over het verbeteren van de huisvesting van de wijkteams en gerichte scholing van de wijkteammedewerkers.

GIDSO is een belangrijk instrument om de administratieve lasten in de wijkteams terug te dringen. Daarnaast zijn er met zorgaanbieders schrapsessies georganiseerd om gezamenlijk te bekijken hoe het werk eenvoudiger en met minder administratieve belasting gedaan kan worden.

In juni 2019 ontvangt de raad een brief over de voortgang van de acties naar aanleiding van de aanbevelingen uit het rekenkamerrapport.

Wat willen we bereiken

Het bieden van toegang tot passende en integrale zorg en ondersteuning

Rotterdammers kunnen met hun vragen terecht bij de VraagWijzers, het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG), de huisarts en alle andere betrokkenen uit het wijknetwerk. Als daar aanleiding voor is krijgt de Rotterdammer een doorverwijzing naar het wijkteam of wordt een indicatie afgegeven voor *een Wmo-maatwerkvoorziening*.

Naast deze 'loketten' zijn er ook stedelijke loketten, waar inwoners van Rotterdam en regio terecht kunnen indien sprake is van (dreigende) dakloosheid. *Speciaal voor jongeren is er het Jongerenloket, waar zij terecht kunnen met vragen over school, werk en zorg. Veilig Thuis Rotterdam Rijnmond biedt hulp en advies aan bewoners die slachtoffer zijn van huiselijk geweld of kindermishandeling.*

We doen het samen

De integrale wijkteams vormen de ruggengraat van de zorg, welzijn en jeugdhulp in de wijk. Wijkteams leveren basishulp in nauwe samenwerking met gemeentelijke partners (zoals Werk en Inkomen, VraagWijzer, Stedelijke zorg, KBR en Jongerenloket), alle zorgaanbieders en andere relevante partijen, zoals vrijwilligersorganisaties, Welzijn, Huizen van de Wijk, scholen, huisartsen, jeugdartsen en medisch specialisten. De wijkteams verwijzen zo nodig door naar voorzieningen van de tweede lijn, met inachtneming van de Verordening maatschappelijke ondersteuning en Jeugdhulp Rotterdam 2018.

Doorontwikkeling wijkteams

We zetten in op het verbeteren van het functioneren van de wijkteams. Mede naar aanleiding van het rekenkamerrapport over de wijkteams doen we dit langs 3 thema's: *samenwerken in de wijk, leren & ontwikkelen en organisatie & registratie*.

Vanaf 1 januari 2019 komt de verantwoordelijkheid voor het bieden jeugdhulp aan asielzoekers over van het rijk naar de gemeente. Het wijkteam Beverwaard voegt het AZC toe aan de doorverwijzers vanuit het wijknetwerk en sluit aan bij de zorgstructuur die er op het AZC is om zo binnen de opdracht van de wijkteams ook voor deze doelgroep passende hulp en ondersteuning in te zetten.

Wat gaan we daar voor doen

Het bieden van toegang tot passende en integrale zorg en ondersteuning

De gemeente biedt tijdig de juiste en passende zorg en ondersteuning in één keer goed aan, ook als het gaat om doorverwijzing naar de andere hulpverlening. Leidraad hierbij is een hoge cliënttevredenheid en korte wachttijden. We verbeteren de dienstverlening, inclusief de digitale toegang, van de VraagWijzer door aan te sluiten bij plekken in de wijk waar de Rotterdammers met hun vragen komen (zoals Huizen van de Wijk en de gemeentelijke servicecentra). De gemeente geeft bekendheid aan de cliëntondersteuning, zodat de Rotterdammers de cliëntondersteuning goed kunnen vinden en ze weten dat deze onafhankelijk is van de gemeentelijke organisatie.

Om meer grip te krijgen op de zorgkosten vergroot de gemeente het kostenbewustzijn van de wijkteammedewerkers en medewerkers van de VraagWijzer. Medewerkers worden opgeleid op het gebied van rechtmatigheid en doelmatigheid PGB, herkenning LVB en het vergroten van de vakbekwaamheid rond het uitvragen van de hulpvraag.

Met datagedreven werken stuurt de gemeente op de duur en hoogte van de verstrekte indicaties.

We doen het samen

De wijkteams bieden tijdig de juiste en passende basishulp. In geval van doorverwijzing naar tweedelijns zorg zijn de wijkteams verantwoordelijk voor een goede casusregie.

We continueren het werken met gezinsarrangementen. De nieuwe *V*erordening maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp 2018 is de basis voor het beleid voor – en uitvoering van – een integrale aanpak van jeugd en volwassenen. In de wijkteams werken GGZ specialisten samen met Wmo adviseurs aan een goed advies rond complexe problematiek.

Doorontwikkeling wijkteams

We verbeteren het functioneren van de wijkteams langs de 3 thema's: *samenwerken in de wijk, leren & ontwikkelen en organisatie & registratie*. De hoofdlijnen zijn uiterlijk in het eerste kwartaal van 2019 uitgewerkt in concrete acties.

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Wijkteams en Wmo-loketten	**Realisatie 2018**	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**	**Raming 2021**	**Raming 2022**	**Raming 2023**
Baten exclusief reserves	1.713	2.335	2.351	2.351	2.351	2.351
Bijdragen rijk en medeoverheden	8	0	0	0	0	0
Overige opbrengsten derden	1.705	2.335	2.351	2.351	2.351	2.351
Lasten exclusief reserves	52.967	103.743	106.342	105.465	105.267	104.094
Apparaatlasten	**5.222**	**53.336**	**54.713**	**53.942**	**53.801**	**53.801**
Inhuur	4.029	2.972	3.017	3.050	3.050	3.050
Overige apparaatslasten	26	1.032	1.138	1.185	1.185	1.185
Personeel	1.167	49.332	50.558	49.707	49.566	49.566
Interne resultaat	**2.146**	**-26**	**-25**	**-25**	**-25**	**-25**
Interne resultaat	2.146	-26	-25	-25	-25	-25
Programmalasten	**45.599**	**50.433**	**51.653**	**51.547**	**51.490**	**50.318**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	45.396	50.433	50.817	50.729	50.689	49.533
Kapitaallasten	0	0	836	818	801	784
Overige programmalasten	-1	0	0	0	0	0
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Sociale uitkeringen	0	0	0	0	0	0

Subsidies en inkomensoverdrachten	204	0	0	0	0	0
Saldo voor vpb en reserveringen	**-51.255**	**-101.409**	**-103.991**	**-103.114**	**-102.916**	**-101.743**
Saldo voor reserveringen	**-51.255**	**-101.409**	**-103.991**	**-103.114**	**-102.916**	**-101.743**
Reserves	703	1.598	1.100	0	0	0
Onttrekking reserves	703	1.598	1.100	0	0	0
Saldo	**-50.552**	**-99.811**	**-102.891**	**-103.114**	**-102.916**	**-101.743**

Bijstellingen		**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Begroting 2019		**-90.630**	**-88.926**	**-88.461**	**-88.425**	**-88.425**
Bijstellingen Omissie 2019		**-7.088**	**-6.584**	**-6.587**	**-6.569**	**-6.569**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Impact Investing	Intensiveringen	0	28	28	28	0
Actualisatie kapitaallasten	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Indexatie Wet maatschappelijke ondersteuning en Jeugd	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	-1.855	-1.855	-1.855	-1.855
Volumegroei Wet maatschappelijke ondersteuning	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	-2.400	-2.400	-2.400	-2.400
Uitvoeringkosten Wet maatschappelijke ondersteuning	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-750	-525	-1.625	-1.625	-425
Programma ‘Moeders van Rotterdam’	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Digitaliseringsagenda	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	181	439	679	820	820
Concernhuisvesting	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	107	210	185	231	231
Uitbreiden aanwezigheid op het Veiligheidshuis	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	-606	-606	0	0	0
Bestemmingsreserve Doorontwikkeling organisatie	Reserves	0	0	0	0	0
Onttrekken bestemmingsreserve AWBZ	Reserves	0	0	0	0	0
Beschermd wonen	Taakmutaties	-72	-72	-72	-72	-72
Indexering 2020 en verder	Technische wijzigingen	0	-1.643	-1.644	-1.644	-1.644
Actualisatie begroting	Technische wijzigingen	-1.361	-1.525	-1.910	-1.953	-1.953
Diverse bijstellingen	Technische wijzigingen	408	568	548	548	550
Begroting na wijzigingen		**-99.811**	**-102.891**	**-103.114**	**-102.916**	**-101.743**

Toelichting financiële bijstellingen

Actualisatie kapitaallasten

De kapitaallasten zijn geactualiseerd.

Indexatie Wet maatschappelijke ondersteuning en Jeugd

Onder meer om te blijven voldoen aan de Algemene Maatregel van Bestuur ‘reële tarieven in de zorg’ is indexering van de tarieven noodzakelijk.

Volumegroei Wet maatschappelijke ondersteuning

Door volumegroei is vanaf 2020 meer inzet van Wmo-adviseurs en administratieve ondersteuning noodzakelijk voor het blijven leveren van juiste en tijdige zorg.

Uitvoeringskosten Wet maatschappelijke ondersteuning

Dit betreft een verzamelpost en heeft betrekking op:

- de uitbreiding van de beveiliging van Vraagwijzerlocaties vanwege verruimd openingstijden
- verwachte vrijval lasten door afloop afschrijvingsperiode programma Doorontwikkeling Informatiemanagement (DIM) in verband met meerwerk programma DIM
- inzet middelen bestemmingsreserve AWBZ ter dekking van de knelpunten uitvoeringskosten Wmo

Programma ‘Moeders van Rotterdam’

Dit betreft een externe bijdrage voor de uitvoering van het programma ‘Moeders van Rotterdam’. Dit programma richt zich op kwetsbare zwangere vrouwen in Rotterdam.

Digitaliseringsagenda

Via de Digitaliseringsagenda (DA) wordt gezamenlijk gestuurd op het realiseren van de concernbrede digitale ambities. Zie voor een nadere toelichting het programma Overhead en de paragraaf Bedrijfsvoering. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma’s en taakvelden.

Concernhuisvesting

In 2018 heeft een evaluatie en doorontwikkeling van het huisvestingconcept plaatsgevonden. Zie hiervoor het programma Overhead en de paragraaf Bedrijfsvoering. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma’s en taakvelden.

Uitbreiden aanwezigheid op het Veiligheidshuis

Naar aanleiding van het besluit van het Algemeen Bestuur van het Veiligheidshuis Rotterdam-Rijnmond om als gemeente meer uren per dag werkzaam te zijn op het Veiligheidshuis is extra fte nodig.

Bestemmingsreserve doorontwikkeling organisatie

Dit betreft de onttrekking aan de bestemmingsreserve Doorontwikkeling Organisatie t.b.v. de dakpanconstructie (een jonge medewerker loopt mee met een medewerker die tegen het pensioen aan zit).

Onttrekken bestemmingsreserve AWBZ

Deze boeking betreft de het begroten van de onttrekking bestemmingsreserve AWBZ, die bedoelt is voor het neerzetten van het stelsel van de drie decentralisaties. Het betreft onttrekkingen m.b.t. niet-activeerbare kosten voor het programma Doorontwikkeling Informatiemanagement en een onttrekking voor het programma Lerende organisatie voor in totaal € 430.

Beschermd Wonen

Zoals aangekondigd in de meicirculaire 2018, is de volumegroei 2019 voor Beschermd wonen toegekend.

Indexering 2020 en verder

De budgetten zijn vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de voorjaarsnota.

Actualisatie begroting

Dit betreft de herschikking van taakstellingen uit voorgaande jaren.

Diverse bijstellingen

Dit betreft diverse bijstellingen binnen en buiten het programma.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

Beleidskaders

- Wmo en doorontwikkelplan zorg Welzijn en jeugdhulp 2018
- Nota Publieke Gezondheid 2016 - 2020
- Uitvoeringsprogramma Rotterdam Vitale stad
- Fietsplan Rotterdam 2016-2018
- Veilig Thuis
- Nieuw Rotterdams Jeugdstelsel
- Zorg voor elkaar
- Wmo-kader Rotterdam 2015

Beleidsmonitor

- Integrale gezondheidsmonitor
- Wijkprofiel
- Raadsmonitor Welzijn, Zorg en Jeugdhulp (in ontwikkeling)
- Verordening Maatschappelijke ondersteuning Rotterdam 2015

Wet- en regelgeving

- Verordening Maatschappelijke ondersteuning en Jeugdhulp Rotterdam 2018
- Wet publieke gezondheid
- Wmo 2015
- Jeugdwet

Omschrijving taakveld

In dit taakveld verantwoordt het college de inzet van basishulp via wijkteams en de toegang tot de specialistische of langdurige ondersteuning.
Basishulp omvat kortdurende (3-12 maanden) begeleiding van Rotterdammers die problemen ondervinden bij:

- opgroeien en opvoeden
- financiën en schulden
- werk en dagbesteding
- wonen
- ouder worden
- leven met een beperking
- geestelijke gezondheid
- huiselijk geweld
- verslavingen

Wanneer er specialistische hulp of langdurige ondersteuning nodig is om de problemen op te lossen, regelt de gemeente toegang tot hulp en ondersteuning door een gespecialiseerde zorgaanbieder.

Voor de prestatie-indicatoren voor dit taakveld wordt verwezen naar de Raadsmonitor welzijn, zorg en jeugdhulp, die in ontwikkeling is. Deze indicatoren hebben betrekking op servicenormen (doorlooptijden) en cliënttevredenheid van de Wmo-loketten en wijkteams.

Werk & inkomen

Pagina 89

Werk en Inkomen

Iedereen doet mee (naar vermogen)

Rotterdammers met een arbeidsbeperking (loonwaarde < 100% WML) biedt de gemeente passende ondersteuning en (werk)arrangementen

Door het verstrekken van een uitkering biedt de gemeente bestaanszekerheid om Rotterdammers in staat te stellen hun focus te houden op hun arbeidsontwikkeling en –participatie

TAAKVELD 1

Arbeidsparticipatie - Werk

Zoveel mogelijk Rotterdammers werken (naar vermogen) en verdienen zo hun eigen inkomen

Arbeidsontwikkeling: gericht op het versterken van de arbeidsmarktpositie werkzoekenden

Het via (regionale) samenwerking en werkgeversdienstverlening versterken van de arbeidsmarkt

TAAKVELD 2

Begeleide participatie

Specifieke arrangementen en passend werk bieden aan Rotterdammers met een arbeidsbeperking

TAAKVELD 3

Inkomensregelingen - Inkomen

Elke Rotterdammer die daar recht op heeft ontvangt tijdig een (juiste) bijstandsuitkering

Elke werkzoekende kan rekenen op passende en betrouwbare dienstverlening

Omschrijving programma

De ambitie voor Rotterdammers in de bijstand is helder; het aantal uitkeringen daalt naar 30.000 eind 2021. Meer Rotterdammers zijn aan het werk. Minder Rotterdammers zijn afhankelijk van een uitkering. Rotterdammers met een uitkering die niet werken of niet in een traject naar werk zitten, doen wel mee. Bijvoorbeeld door het doen van vrijwilligerswerk. Meedoen, zowel in een baan als in vrijwilligerswerk, biedt veel positiefs. Participeren in de samenleving vergroot de eigenwaarde van Rotterdammers. Het leidt tot een betere gezondheid, tot betere kansen en ontwikkeling en het vergroot de economische zelfstandigheid.

Om de ambitie van de daling naar 30.000 uitkeringen te halen is er naast het voortzetten van de huidige inspanningen meer nodig. Met het afsluiten van Leerwerkakkoorden zorgt de gemeente voor afspraken tussen werkgevers, onderwijs en andere betrokken partijen gericht op het verbeteren van de kwaliteiten en vaardigheden van Rotterdammers die hun baan dreigen te verliezen (van werk naar werk), van Rotterdammers die na een opleiding geen baan dreigen te vinden (van school naar werk) en van Rotterdammers die in de uitkering zitten en niet aan een baan dreigen te komen (van uitkering naar werk). Juist nu er zoveel werk is en de arbeidsmarkt vraagt om meer kandidaten moeten we via Leerwerkakkoorden samen investeren in deze groepen.

De groep Rotterdammers in de bijstand is in de afgelopen jaren gemiddeld ouder geworden en zit langer in de bijstand. Doordat veel Rotterdammers in de bijstand gemiddeld ouder zijn en al lang niet meer aan het werk zijn, passen hun persoonlijke- en vakvaardigheden niet meer bij wat de arbeidsmarkt vraagt. Voor de groep jongeren in de bijstand geldt juist dat zij onvoldoende geschoold en vaardig zijn om te starten met een baan. Begeleiden en bemiddelen van deze groepen vraagt een intensievere begeleiding en coaching. Niet alleen totdat iemand is gaan werken, maar ook nog als iemand al werkt. Het doen van vrijwilligerswerk ziet de gemeente voor een deel van de groep als opstap (motor) naar werk.

Tijdens de begeleiding is ook meer samenhang nodig met aanpalende dienstverlening vooral op het gebied van zorg en ondersteuning. Veel Rotterdammers in de bijstand (schatting minimaal 60%) hebben schulden. Vaak zijn die schulden nog niet hanteerbaar waardoor werken of een traject naar werk onder druk staat. Ook beter Nederlands leren is voor een deel van deze groep nodig. Daar waar nodig en mogelijk is, zet de gemeente in op een gezamenlijke aanpak van taal, schulden en werk. Veel Rotterdammers in de bijstand hebben (blijvende) lichamelijke en/of psychische gezondheidsproblemen. Werk is voor deze groep misschien wel mogelijk maar dan wel werk met aanpassingen en meer coaching en begeleiding op het werk. Voor de werkgever is er loonkostensubsidie. Een loonkostensubsidie biedt een compensatie voor de werkgever voor een mindere loonwaarde van het werk.

Inkomenszekerheid

Rotterdammers, die (tijdelijk) niet zelfstandig in hun inkomen/bestaan kunnen voorzien, krijgen een (bijstands) uitkering. De gemeente ondersteunt deze Rotterdammers om hun economische zelfstandigheid (naar vermogen) te vergroten. Door het bieden van inkomenszekerheid ontstaat de noodzakelijke zekerheid en rust om stappen te zetten gericht op arbeidsontwikkeling en de ruimte om daarbij zo veel mogelijk zelf de regie te kunnen pakken. Iedereen heeft talenten en capaciteiten om economische en/of maatschappelijk toegevoegde waarde te creëren.

Door middel van zelfsturing en arbeidsontwikkeling stimuleert en ondersteunt de gemeente werkzoekenden /werkenden hun talenten en capaciteiten naar vermogen te ontwikkelen. Dit met als doel hun arbeidsmarktpositie duurzaam te versterken en/of hun maatschappelijke participatie te vergroten, waardoor eigenwaarde, zelfstandigheid en gezondheid een positieve impuls krijgen. Iedereen moet de kans krijgen naar vermogen te werken.

In de dienstverlening sluit de gemeente aan bij de kansen en mogelijkheden van de individuele werkzoekende /werkende. Passende dienstverlening is maatwerk en beweegt mee met de verschillende levensfases/situatie /vermogens van de werkzoekende/werkende en de veranderende vraag op de arbeidsmarkt.

Aan bijstand zijn voorwaarden gekoppeld die de gemeente handhaaft. Handhaving is belangrijk voor de rechtmatigheid, maar ook omdat het een bijdrage levert aan het draagvlak binnen de samenleving voor het Nederlandse stelsel van sociale zekerheid. Handhaving en uitvoeren van (her)onderzoeken wordt daarom in deze collegeperiode gecontinueerd.

BBV-indicatoren

Beschrijving BBV-indicator	Eenheid			Bron
Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 65 jaar	Streefwaarde	N.v.t.	LISA
		Realisatie	854,8 (2018)	
Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	Streefwaarde	N.v.t.	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel
		Realisatie	18,06 (2015)	
Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	Streefwaarde	N.v.t.	CBS
		Realisatie	62,6% (2018)	
Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen	Streefwaarde	N.v.t.	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel
		Realisatie	3,75% (2015)	
Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 1.000 inwoners	Streefwaarde	N.v.t.	CBS
		Realisatie	94,4 (1e halfjaar 2018)	
Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 1.000 inwoners van 15 – 65 jaar	Streefwaarde	N.v.t.	CBS
		Realisatie	33,2 (1e halfjaar 2018)	

Overzicht baten en lasten

Overzicht van baten en lasten Werk en inkomen	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023

Baten exclusief reserves	566.844	550.846	505.503	485.531	462.880	464.880
Bijdragen rijk en medeoverheden	553.719	536.740	497.222	477.249	454.599	456.599
Financieringsbaten	0	0	0	0	0	0
Overige opbrengsten derden	12.341	14.170	8.281	8.281	8.281	8.281
Overige baten	784	-64	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	737.325	718.206	683.557	653.650	641.808	638.039
Apparaatlasten	**107.139**	**120.282**	**111.651**	**106.408**	**105.927**	**101.233**
Inhuur	32.385	38.518	25.321	22.719	22.985	18.494
Overige apparaatslasten	2.459	2.687	3.431	3.439	3.439	4.501
Personeel	72.294	79.078	82.898	80.250	79.504	78.237
Interne resultaat	**-3.659**	**-2.865**	**-3.281**	**-3.466**	**-3.466**	**-3.466**
Interne resultaat	-3.659	-2.865	-3.281	-3.466	-3.466	-3.466
Programmalasten	**633.846**	**600.788**	**575.186**	**550.708**	**539.347**	**540.272**
Financieringslasten	0	0	0	0	0	0
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	30.455	29.959	24.959	24.389	24.191	24.533
Kapitaallasten	1.634	2.318	3.389	3.318	2.863	1.765
Overige programmalasten	3.001	2.191	3.831	3.803	3.748	2.429
Salariskosten WSW en WIW	57.793	55.814	57.301	60.087	62.143	62.143
Sociale uitkeringen	535.334	504.611	478.043	450.658	436.801	439.801
Subsidies en inkomensoverdrachten	5.628	5.895	7.662	8.452	9.601	9.601
Saldo voor vpb en reserveringen	**-170.482**	**-167.359**	**-178.053**	**-168.120**	**-178.928**	**-173.159**
Saldo voor reserveringen	**-170.482**	**-167.359**	**-178.053**	**-168.120**	**-178.928**	**-173.159**
Reserves	42.902	10.545	6.890	0	0	0
Onttrekking reserves	2.670	2.069	6.890	0	0	0
Toevoeging reserves	5.895	0	0	0	0	0
Vrijval Reserves	46.127	8.476	0	0	0	0
Saldo	**-127.579**	**-156.814**	**-171.164**	**-168.120**	**-178.928**	**-173.159**

Baten

De baten bestaan voornamelijk uit rijksbijdragen in het kader van de Bundeling uitkeringen inkomensvoorzieningen gemeenten (BUIG) ten behoeve van de uitvoering van de Participatiewet. Vanuit deze bijdrage betaalt de gemeente bijstandsuitkeringen en loonkostensubsidies.

Lasten

De programmalasten bestaan voor het grootste deel uit de sociale uitkeringslasten.
De participatiemiddelen, als integratie-uitkering in het Gemeentefonds, zijn bestemd voor re-integratie van werkzoekenden, werkzoekenden met een arbeidsbeperking en de uitvoering van de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW).

Reserves

De reserves bestaan voornamelijk uit de bestemmingsreserve BUIG. Deze reserve wordt gebruikt voor het dekken van eventuele tekorten op de BUIG. Naast tekorten op BUIG worden ook de lasten voor Social Impact Bonds (SIB) gedekt uit de bestemmingsreserve BUIG.

Meerjarig verloop

Het meerjarig verloop van de programmalasten en baten wordt vooral beïnvloed door de geraamde ontwikkeling van de uitkeringslasten en het BUIG-budget. De lasten van de sociale uitkeringen zijn voor twee jaren (2019 en 2020) geraamd op basis van volume en prijs. Het BUIG budget voor deze jaren is gebaseerd op de laatst verkregen informatie van het Rijk (nader voorlopig budget 2019). Voor de jaren daarna wordt de ontwikkeling in de verwachte rijksbaten gelijkgesteld aan de ontwikkeling van de verwachte lasten, die een sterke daling vertonen vanwege de beoogde daling naar 30.000 uitkeringen.
Het meerjarig verloop op de apparaatslasten wordt voornamelijk veroorzaakt door de mutatie in de formatie en de aan het personeelsbestand gerelateerde kosten (loonkosten, overige personele kosten, inhuur). De formatie van Werk en Inkomen is gebaseerd op de benodigde capaciteit voor het bedienen van het geraamde bijstandsvolume. Deze formatie wordt vervolgens vertaald in het benodigde loonkostenbudget. Omdat het bijstandsvolume over de jaren heen fluctueert wordt een deel van de formatie ingevuld met inhuur. Dit om frictiekosten te vermijden.

Aansluiting voorgaande begroting

Aansluiting met voorgaande begroting (saldo na reservering)	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Oorspronkelijke begroting	-181.184	-174.585	-172.366	-172.435	-172.435
Bijstellingen Omissieregeling 2019	-3.012	-3.548	-3.571	-3.487	-3.487
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	27.382	6.969	7.817	-3.007	2.763
Totaal bijgestelde begroting	**-156.814**	**-171.164**	**-168.120**	**-178.928**	**-173.159**

Arbeidsparticipatie - Werk

Arbeidsparticipatie - Werk

Zoveel mogelijk Rotterdammers werken (geheel of gedeeltelijk) en verdienen zo hun eigen inkomen

Arbeidsontwikkeling: gericht op het versterken van de arbeidsmarktpositie werkzoekenden

Het via (regionale) samenwerking en werkgeversdienstverlening versterken van de arbeidsmarkt

Ontwikkelingen en voortgang

Rotterdams Leerwerkakkoord

Op 5 februari 2019 ondertekenden de gemeente Rotterdam en twaalf partners het Rotterdams Leerwerkakkoord en de sectorakkoorden haven en MKB. Afspraken zijn gemaakt om zes jaar lang in te zetten op een gezamenlijke integrale investeringsagenda. De ondertekenaars van het Leerwerkakkoord verwachten dat de werkgelegenheid in de regio Rotterdam Rijnmond de komende jaren verder toeneemt. Aan de andere kant zijn er nog veel Rotterdammers die nu nog niet aan de slag zijn.

Het belangrijkste doel van het Leerwerkakkoord is om meer Rotterdammers aan de slag te krijgen én te houden. Het akkoord moet een antwoord bieden op de mismatch tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. Om dit voor elkaar te krijgen bundelen bedrijfsleven, onderwijs en gemeente de krachten. Samen innoveren en investeren, zes jaar lang. Zodat:

1. jongeren werk hebben na hun opleiding
2. werkzoekenden met onze begeleiding een baan vinden en houden
3. werknemers zich een leven lang kunnen ontwikkelen en daarmee van hun huidige baan naar een nieuwe baan kunnen overstappen

De samenwerkingspartners richten zich op de drie pijlers: van school naar werk, van werk naar werk en aan het werk. De pijler ‘van school naar werk’ heeft als uitgangspunt dat geen jongere zonder baan van school gaat. De inzet is dat jongeren op school de juiste vaardigheden leren, en werkgevers waar nodig startgaranties afgeven voor zoveel mogelijk opleidingen. Bij de pijler ‘van werk naar werk’ staat een leven lang ontwikkelen centraal.

Werkgevers zetten in op om- en bijscholing. Bij de pijler ‘aan het werk’ begeleiden de samenwerkingspartners werkzoekenden naar een geschikte werkplek waar ze voor langere tijd aan de slag kunnen. Over de concrete invulling van de pijlers worden afspraken gemaakt in deelakkoorden.

Aanpassing doelstelling bijstandsvolume
Een van de grote ambities van dit college is om het aantal bijstandsuitkeringen te laten dalen tot 30.000 aan het eind van het jaar 2021. In de begroting zijn hiervoor tussentijdse mijlpalen opgenomen. Gezien de voorspoedige ontwikkeling in 2018 lopen we voor op deze planning: 35.292 bijstandsuitkeringen eind 2018, waarvan 2.251 voor jongeren. Het einddoel voor deze collegeperiode blijft intact, maar het voorstel is om de tussentijdse mijlpaal voor 2019 aan te passen. Rekening houdend met de eerdere doelstelling om in 2019 een daling van 1.600 bijstandsuitkeringen te realiseren, verlagen we de doelstelling voor ultimo 2019 naar 33.700 (in plaats van 34.400). Voor de doelstelling van het aantal uitkeringen voor jongeren geldt iets vergelijkbaars. Deze scherpen we aan tot 2.200 (in plaats van 2.375) voor het eind van 2019.

Met de aangescherpte doelstelling van 33.700 uitkeringen voor 2019 leggen we de lat hoog. Er is in de eerste vier maanden van het jaar een daling van 35.292 naar 35.032 gerealiseerd (- 260), zodat de opgave voor de rest van het jaar een verdere daling met tenminste 1.332 uitkeringen is.

Wat willen we bereiken

1.1 Minder Rotterdammers in de bijstand (zoveel mogelijk uitstroom naar betaald werk)

De gemeente Rotterdam wil dat zoveel mogelijk Rotterdammers die nu nog bijstand ontvangen profiteren van de groeiende en nieuwe werkgelegenheid. De gemeente zet mensen en middelen in ten bate van werk en arbeidsontwikkeling om de zelfredzaamheid van burgers te bevorderen en daarmee de afhankelijkheid van uitkeringen zo veel mogelijk te beperken. Werk en Inkomen wil dit voor elkaar krijgen door het beperken van de instroom, het vergroten van de uitstroom en het stimuleren van de doorstroom.

1.2 Deeltijd werken als opstap naar volledige uitstroom uit de bijstand

Een deeltijdbaan kan een goede eerste stap zijn om door te stromen naar een voltijdsbaan, en zodoende duurzaam aan het werk te blijven. Voor werkzoekenden die verdiensten uit deeltijdwerk onder de bijstandsnorm hebben, en geen belemmeringen hebben om toch fulltime aan de slag te gaan, heeft de gemeente het instrument ‘Van Deel naar Heel’ ingericht. Het instrument richt zich op veelvuldig contact met de werkzoekende, om deze te bewegen zelf het initiatief te nemen om meer uren te gaan werken. Hetzij door urenuitbreiding bij de huidige werkgever, hetzij door op zoek te gaan naar een andere baan die tot volledige uitstroom leidt.

1.3 Minder werkloosheid op Zuid

De gemeente wil in het kader van het Nationaal Programma Rotterdam Zuid dat mensen met een bijstandsuitkering naar vermogen zoveel mogelijk duurzaam meedoen op de arbeidsmarkt. Elke volwassen Rotterdammer die dat kan, dient zichzelf en zijn gezin door arbeid in het levensonderhoud te voorzien. Aan het eind van de programmaperiode van het Nationaal Programma Rotterdam Zuid, in 2031, moet het aantal uitkeringen zodanig zijn teruggebracht dat het overeenkomt met de omvang van de bevolking van Rotterdam Zuid ten opzichte van de rest van Rotterdam.

2.1 Wegnemen van belemmeringen

Als werkzoekenden (nog) niet in staat zijn om zelf werk te vinden, of nog niet kunnen voldoen aan de (vacature) eisen van werkgevers, dan kan de gemeente ze ondersteunen bij re-integratie naar werk. Die ondersteuning kan zich richten op het duurzaam ontwikkelen van kennis, vaardigheden en opleiding die nodig zijn om werk te vinden en te houden.

2.2 Speciale inzet kwetsbare doelgroepen

Bovenstaande aanpak is in principe toepasbaar voor alle mensen in de bijstand. In bepaalde gevallen kan de gemeente besluiten voor bepaalde kwetsbare doelgroepen te kiezen voor een speciale aanpak. Zoals voor statushouders en jongeren. Bijvoorbeeld de begeleiding van het Jongerenloket van jonge statushouders naar onderwijs, om een startkwalificatie (diploma mbo3 of hoger) te halen.

2.3 Arbeidsontwikkeling gericht op de vraag vanuit de markt

We willen dat zoveel mogelijk werkzoekenden toegang hebben tot betaald werk op de (bij voorkeur reguliere) arbeidsmarkt. De vraag naar werk wordt bepaald door de stand van de economie, werkgevers, ondernemers en opdrachtgevers. Het WerkgeversServicepunt Rijnmond maakt afspraken met werkgevers en intermediairs over het ontsluiten van geschikte banen voor werkzoekenden.

3.1 Goede regionale samenwerking (onderwijs, overheid en werkgevers) ondersteunend aan een beter functionerende arbeidsmarkt

Om de forse uitdaging aan te gaan om te komen tot een bijstandsbestand van 30.000 Rotterdammers is meer en een gewijzigde inzet nodig van de gemeente. Maar ook inzet en commitment van partijen uit de stad. De gemeente gaat met partijen in gesprek over hoe deze opgave gerealiseerd kan worden en hoe partijen hieraan samen met de gemeente een bijdrage kunnen leveren.

3.2 Verhogen participatiegraad van mensen uit het doelgroepregister

In Rotterdam wonen relatief veel inwoners met een kwetsbare arbeidsmarktpositie. Een deel van hen profiteert niet van de aantrekkende economie en groeiende werkgelegenheid. Vaak is een arbeidsbeperking hiervan een oorzaak en het niet of minder kunnen voldoen aan de eisen die werkgevers stellen op de reguliere arbeidsmarkt.

Rotterdam wil ook deze mensen met een kwetsbare positie op de arbeidsmarkt passend werk en begeleiding kunnen bieden, zowel binnen als buiten de gemeentelijke organisatie. Als zij daarvoor kiezen, willen we deze mensen stimuleren te leren en zich te ontwikkelen en hen daarvoor de nodige begeleiding en ondersteuning bieden.

Wat gaan we daar voor doen

1.1 Preventie van instroom vóór en tijdens aanvraagfase

Rotterdam zet nadrukkelijk in op preventie: voorkomen dat mensen afhankelijk worden van de bijstand en het aantal bijstandsaanvragen beperken. Bijvoorbeeld door samenwerking met het UWV en uitzendbureaus. Het doel is dat de instroom in de bijstand vanuit de WW met de helft afneemt.

1.2 Matchen, begeleiden naar werk

Effect is bereikt als de dienstverlening duurzaam bijdraagt aan het vergroten/stabiliseren van de mate van de economische en/of maatschappelijk toegevoegde waarde van een werkzoekende/werkende. In principe wordt gegaan voor het hoogste maatschappelijke resultaat op lange termijn. Dit laat onverlet dat iedereen die kan werken, ook naar vermogen moet werken. Het doel is om in deze collegeperiode in totaal 18.000 (jaarlijks 4.500) mensen uit de bijstand te laten stromen doordat ze een baan hebben gevonden.

1.3 Begeleiden naar deeltijdwerk

Door de flexibilisering van de arbeidsmarkt, en opkomst van de deeleconomie, komt uitstroom naar flexwerk vaker voor. Dit kan een opstap zijn naar een grotere baan met een vaster contract. De verdiensten die worden behaald met parttime werk moeten toenemen van € 11,3 miljoen in 2017 naar € 14,5 miljoen in 2019.

1.4 Aanpak jongeren

Het is de kunst om zoveel mogelijk Rotterdamse jongeren concurrerend te maken en aan degenen die de concurrentie niet aankunnen ondersteuning te bieden. Dit om een werkzaam leven te kunnen leiden. Jongeren aan de onderkant van de arbeidsmarkt kunnen met de juiste opleiding en het aanleren van vaardigheden verdere stappen maken, mits er op school, via de hulpverlening of de werkgever goede begeleiding wordt gegeven. De inzet is het stoppen van de instroom van schoolverlaters in de bijstand, 700 jongeren op dit moment.

1.5 Aanpak Werk NPRZ

De gemeente wil in het kader van het Nationaal Programma Rotterdam Zuid het aantal bijstandsgerechtigden van Rotterdam Zuid zodanig terugbrengen dat het overeenkomt met de omvang van de bevolking ten opzichte van de rest van Rotterdam. Elke volwassen Rotterdammer die dat kan, dient voor zichzelf en zijn gezin door arbeid in het levensonderhoud te voorzien. In aanvulling op de reguliere teams worden in elke wijk senior werkconsulenten

actief die, samen met de werkconsulenten uit de reguliere organisatie, de beoogde doelen van de aanpak realiseren.

2.1 De werkzoekende centraal

Werk en Inkomen stimuleert werkzoekenden om zo snel mogelijk werk te vinden. Dit begint tijdens het intakeproces. De intakes creëren een duidelijke en transparante situatie, waardoor de werkzoekende zelf verantwoordelijkheid kan nemen. Uiteindelijk wordt op basis van de intake bepaald in hoeverre de werkzoekende daadwerkelijk zelfstandig de regie kan voeren over zijn of haar arbeidsontwikkeling en financiën. En kunnen indien nodig passende instrumenten ter ondersteuning worden ingezet.

2.2 Meer maatwerk

Om werkzoekenden een kwalitatief hoogwaardige en continue ontwikkelingslijn richting hun maximale vermogen te laten doorlopen, wordt het belang van de klant centraal gezet. De werkzoekende ervaart kwalitatief hoogwaardige dienstverlening door het bieden van maatwerk en gerichte aandacht.

2.3 Inzetten op taaleis

Mensen die een uitkering aanvragen en niet voldoen aan de eisen van de Wet Taaleis moeten zich inspannen om aan de taaleis te kunnen voldoen. Dat kan door een traject te volgen waarmee een diploma of een certificaat behaald kan worden. Ook kan hieraan worden voldaan door de taal op informele wijze te leren. Taal vergroot kansen op werk en op zelfstandigheid, zo komen meer Rotterdammers blijvend uit de bijstand.

2.4 Inzetten op specifieke dienstverlening voor doelgroepen

Voor vrijwel alle doelgroepen binnen het bijstandsbestand is de gemeentelijke aanpak gericht op werk en re-integratie een passend aanbod. In bepaalde gevallen kan de gemeente besluiten voor bepaalde kwetsbare doelgroepen te kiezen voor een speciale aanpak. Zoals voor statushouders en jongeren.

2.5 Het ontwikkelen van procesmethode / data-gedreven werken / rendementssturing

Meer evenwicht wordt aangebracht in de verdeling van mensen en middelen voor de dienstverlening gericht op enerzijds de mensen die niet of alleen vrijwillig of gesubsidieerd kunnen werken, en anderzijds op het deel van het bestand dat wel kan uitstromen naar regulier werk. Daarbij blijft Werk en Inkomen doen wat goed werkt, als het gaat om de effectieve aanpak gericht op het beperken van instroom en het bevorderen van uitstroom.

3.1 Transparantie binnen de arbeidsmarkt verhogen

Rotterdam zet in op het transparanter krijgen van de arbeidsmarkt. Dit is van groot maatschappelijk belang. Hoe eenvoudiger en effectiever vraag en aanbod elkaar vinden, hoe efficiënter de arbeidsmarkt werkt. De arbeidsmarkt is de laatste jaren veranderd in een ondoorzichtige jungle. Verder zetten we in op het uniformeren van werkgeversregelingen.

3.2 Delen en waar mogelijk gebruiken van gelijksoortige arbeidsmarktinformatie (DWRSA)

Voor het realiseren van soepele transities is de beschikbaarheid van en een snelle toegang tot actuele arbeidsmarktinformatie nodig. De uitdaging is om deze arbeidsmarkt- en scholingsinformatie zodanig te organiseren dat vraag en aanbod elkaar op sectoraal en regionaal niveau kunnen vinden.

3.3 SROI verplichtingen opbouwen en invullen (aansluiten bij gebiedsontwikkelingen, stedelijke investeringen, transities)

Social return gaat over afspraken die de gemeente maakt met haar leveranciers en opdrachtnemers. Doel van die afspraken is mensen die al lang zonder baan zitten aan werk te helpen. Als bedrijven een opdracht voor de gemeente willen doen, moeten ze zorgen voor extra (leer)banen of stageplaatsen voor mensen die anders moeilijk aan het werk komen. Zo krijgen mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt meer kans op een baan.

3.4 Investeren in de (digitale) dienstverlening aan werkgevers (acquisitie, dealmaking)

De uitdaging voor de gemeente is om de kwetsbare doelgroep van werkzoekenden met slimme ICT te begeleiden naar werk en hen tot die tijd inkomenszekerheid te bieden. Automatisering schept hierbij ruimte voor burgers die meer van ons vragen. Tegelijkertijd biedt digitalisering nieuwe kansen om bijvoorbeeld de uitkeringsgerechtigde, werkgever of andere partners in het sociaal domein in co-creatie te betrekken bij het leveren van passende dienstverlening.

3.5 Continueren en blijven doorontwikkelen van werkgeversdienstverlening vanuit WSPR

Het WerkgeversServicepunt Rijnmond (WSPR) ondersteunt werkgevers in de regio Rijnmond bij hun personeelsvraag en zorgt ervoor dat het aanbod voldoet aan deze vraag. Het WSPR is een samenwerkingsverband tussen de regiogemeenten en het UWV en is de vraagbaak voor de werkgevers in de regio Rijnmond over arbeidsmarktvraagstukken. En met de komst van de Participatiewet ook over garantiebanen. De doelstelling van het WSPR is bijdragen aan de uitstroomdoelstelling door het vervullen van lokale en regionale vacatures.

Effect indicatoren		2018	2019	2020	2021	2022	2023
Collegetarget: Minder Rotterdammers in de bijstand: in deze collegeperiode daalt het aantal bijstandsuitkeringen in Rotterdam naar 30.000	Streefwaarde	36.000	33.700	32.000	30.000		
	Realisatie	35.292	35.032				
1.2 NPRZ (aandeel) in de bijstand (%)	Streefwaarde	38,9%	38,4%	37,9%	37,4%		
	Realisatie	40,24%	40,26%				
2.2 Jongeren in de bijstand (incl. statushouders)	Streefwaarde	2.250	2.200	2.200	2.080		
	Realisatie	2.235	2.177				
De genoemde realisatie cijfers over 2019 zijn cijfers t/m eerste tertaal 2019, tenzij anders aangegeven.							

Prestatie indicatoren		2018	2019	2020	2021	2022	2023
1.1 Instroom in de bijstand (aantal)	Streefwaarde	7.800	7.600	7.050	6.550		
	Realisatie	7.186	2.391				
1.2 Uitstroom naar werk (aantal)	Streefwaarde	4.500	4.500	4.500	4.500		
	Realisatie	4.506	1.285				
1.3 Parttime werk (€ mln)	Streefwaarde	13,5	14,5	14,5	14,5		
	Realisatie	12,2	4,01				
1.4 Uitstroom Jongeren (aantal)	Streefwaarde	1.150	1.150	1.150	1.150		
	Realisate	1.553	426				
1.5 Uitstroom naar werk in Rotterdam Zuid (NPRZ)	Streefwaarde	2.100	2.200	2.200	2.200		
	Realisatie	1.909	521				
De genoemde realisatie cijfers over 2019 zijn cijfers t/m eerste tertaal 2019, tenzij anders aangegeven.							

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Arbeidsparticipatie - Werk	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	8.680	7.758	6.050	10.350	-1.650	350
Bijdragen rijk en medeoverheden	7.291	7.408	5.700	10.000	-2.000	0
Overige opbrengsten derden	500	350	350	350	350	350
Overige baten	888	0	0	0	0	0

Lasten exclusief reserves	57.347	59.219	51.104	48.053	47.674	44.906
Apparaatlasten	**43.075**	**45.826**	**40.792**	**38.462**	**38.393**	**35.276**
Inhuur	18.876	22.155	14.499	12.569	12.842	8.942
Overige apparaatslasten	889	923	1.206	1.209	1.209	1.650
Personeel	23.310	22.748	25.086	24.684	24.342	24.684
Interne resultaat	**2.551**	**1.055**	**974**	**974**	**974**	**974**
Interne resultaat	2.551	1.055	974	974	974	974
Programmalasten	**11.721**	**12.338**	**9.339**	**8.618**	**8.308**	**8.657**
Financieringslasten	0	0	0	0	0	0
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	10.633	10.885	8.016	7.398	7.089	7.438
Overige programmalasten	6	0	0	0	0	0
Salariskosten WSW en WIW	18	194	93	-10	-12	-12
Sociale uitkeringen	593	612	582	582	582	582
Subsidies en inkomensoverdrachten	471	648	648	648	648	648
Saldo voor vpb en reserveringen	**-48.667**	**-51.461**	**-45.054**	**-37.703**	**-49.324**	**-44.556**
Saldo voor reserveringen	**-48.667**	**-51.461**	**-45.054**	**-37.703**	**-49.324**	**-44.556**
Reserves	1.464	1.369	0	0	0	0
Onttrekking reserves	1.464	1.369	0	0	0	0
Vrijval Reserves	0	0	0	0	0	0
Saldo	**-47.203**	**-50.092**	**-45.054**	**-37.703**	**-49.324**	**-44.556**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Begroting 2019		**-53.594**	**-50.627**	**-50.261**	**-50.448**	**-50.448**
Bijstellingen Omissie 2019		**3.536**	**4.236**	**4.841**	**4.874**	**4.874**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Bezuiniging op re-integratie instrumenten	Bezuinigingen/taakstellingen	0	0	0	324	0
Versoepeling sollicitatieplicht voor oudere werkzoekenden	Bezuinigingen/taakstellingen	0	344	344	344	0
Aanpassing van de formatie voor een intensievere dienstverlening	Intensiveringen	0	-133	-266	-347	-347
Aanpassing van de formatie als gevolg van daling bijstandsvolume BUIG	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	133	266	347	347

Organisatiekosten Programma Veerkrachtig BoTu 2028	Intensiveringen	35	0	0	0	0
Impact Investing	Intensiveringen	0	125	125	125	0
Voortzetting intensivering handhaving uitkeringen	Intensiveringen	0	453	453	453	0
Regiodeal NPRZ 2022	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	6.000	-6.000	0
Terugdraaien formatiebesparing ICT	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	-211	0	0	13
Taakmutaties Matchen op werk en Economische zelfstandigheid	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-268	0	0	0	0
Digitaliseringsagenda	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	61	971	1.173	1.289	1.289
Concernhuisvesting	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	136	281	247	309	309
Onttrekking bestemmingsreserve Spaarsaldo Participatiebudget	Reserves	0	0	0	0	0
Onttrekking bestemmingsreserve Taaleis	Reserves	0	0	0	0	0
Integratie-uitkering Participatie	Taakmutaties	6	7	10	12	12
Indexering 2020 en verder	Technische wijzigingen	0	-1.216	-1.218	-1.189	-1.189
Overheveling budget CityLab010	Technische wijzigingen	0	648	648	648	648
Diverse bijstellingen	Technische wijzigingen	-4	-65	-65	-65	-65
Begroting na wijzigingen		**-50.092**	**-45.054**	**-37.703**	**-49.324**	**-44.556**

Toelichting financiële bijstellingen

Bezuiniging op re-integratie instrumenten

Het college heeft de ambitie om het aantal bijstandsuitkeringen terug te brengen tot 30.000 aan het eind van 2021. Daarmee ontstaat in 2022 financiële ruimte om de uitgaven aan re-integratie instrumenten eenmalig te verlagen met € 324.

Versoepeling sollicitatieplicht voor oudere werkzoekenden

In de collegebrief over de ambitie om het bijstandsvolume te laten dalen naar 30.000 van afgelopen oktober (18bb7999) hebben we aangekondigd te gaan differentiëren in het aanbod van dienstverlening. Daarbij kijken we meer naar de wensen en mogelijkheden van en voor individuele werkzoekenden en naar reële kansen op werk. Voor oudere werkzoekende Rotterdammers betekent dit dat we vragen wat zij nog willen en kunnen. We bieden re-integratievoorzieningen aan voor iedereen die aangeeft graag aan het werk te willen. Aan de groep die deze stap niet meer kan zetten, bieden we vooral onze inkomensdienstverlening, activering en ondersteuning. Door hen niet langer de intensievere dienstverlening te bieden die gericht is op re-integratie en werk, realiseren we - over de verschillende taakvelden heen - per saldo een besparing van € 332 in de jaren 2020 tot en met 2022.

Aanpassing van de formatie voor een intensievere dienstverlening

Om de bestuurlijke ambitie van 30.000 uitkeringen te halen is verbeterde dienstverlening nodig, met meer aandacht voor de werkzoekende en ruimte voor maatwerk. Immers, nu de werkzoekenden met de kortste afstand tot de arbeidsmarkt hebben geprofiteerd van de hoogconjunctuur, wordt de benodigde inzet voor de resterende werkzoekenden groter. Hierbij zijn twee elementen uit de dienstverlening essentieel:

1. begeleiding naar werk (intensiever en frequenter contact met werkzoekenden, meervoudige inzet van mogelijke trajecten en meer maatwerk in begeleiding en het zoeken van passende arbeid);
2. het bieden van inkomenszekerheid in het beheer van de uitkeringen. In dit taakveld loopt de intensivering voor verbeterde dienstverlening op van € 133 in 2020 tot € 347 vanaf 2022.

Aanpassing van de formatie als gevolg van daling bijstandsvolume BUIG

De formatie van de afdelingen die de Participatiewet uitvoeren beweegt mee met het bijstandsvolume. Jaarlijks wordt de formatie van het programma herijkt aan de hand van de ontwikkeling van het aantal bijstandsuitkeringen. Vanwege de beoogde daling van het bijstandsvolume naar 30.000 in 2022 zijn er volgens deze rekenregel minder fte's nodig. De stapsgewijze afbouw van de formatie leidt tot een besparing die in deze bijstelling is verwerkt, oplopend van € 133 in 2020 naar € 347 vanaf 2022. Overigens wordt een deel van deze financiële ruimte in een andere bijstelling (zie hiervoor) ingezet voor een intensievere dienstverlening om de bestuurlijke ambitie daadwerkelijk te halen.

Organisatiekosten Programma Veerkrachtig BoTu 2028

De gebiedsorganisatie neemt met ingang van 2019 de organisatie van het programma Veerkrachtig BoTu 2028 op zich. Met het oog hierop wordt door herschikking van de begroting eenmalig € 400 aan de begroting van het Programma Bestuur en Dienstverlening toegevoegd. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma’s en taakvelden. Voor dit programma / taakveld betekent het een bijstelling van € 35.

Voortzetting intensivering handhaving uitkeringen

Onder het taakveld Inkomensregelingen is de begrotingswijzing ‘voortzetting intensivering handhaving uitkeringen’ opgenomen. Een deel van de dekking voor deze intensivering is afkomstig van dit taakveld, vanwege overhead die binnen het programma Werk en Inkomen wordt verdeeld over de drie onderliggende taakvelden.

Regiodeal NPRZ 2022

Van de Regiodeal NPRZ was de vierde en laatste jaarschijf van € 6 mln nog niet verwerkt in de begroting. Via deze begrotingswijziging verwerken we de ontvangst van de rijksbijdrage voor het laatste jaar. Dit gebeurt via een kasschuif van 2021 (jaar van ontvangst rijksbijdrage) naar 2022 (het vierde bestedingsjaar).

Terugdraaien formatiebesparing ICT

Als gevolg van vertragingen in het programma Innovatie ICT schuiven zowel de kapitaallasten als de te realiseren efficiency voordelen verder door in de tijd. De reeds ingeboekte formatiebesparing kan op dit moment niet worden gerealiseerd zonder dat dit ten koste gaat van de dienstverlening. De eerder ingeboekte formatiebesparingen worden daarom deels teruggedraaid, wat wordt betaald vanuit de lagere kapitaallasten. Over de taakvelden heen is deze begrotingswijziging saldo neutraal.

Taakmutaties Matchen op werk en Economische zelfstandigheid

In de meicirculaire 2018 heeft Rotterdam eenmalig een bedrag van € 268 ontvangen voor versterking van de gecoördineerde werkgeversdienstverlening en voor het bevorderen van economische zelfstandigheid van vrouwen in de arbeidsmarktregio Rijnmond. Op basis van een goedgekeurd verbeterplan verstrekte het Ministerie van SZW de decentralisatie-uitkering Matchen op werk (€ 238) en het Ministerie van OCW de DU Economische zelfstandigheid (€ 30). Inmiddels zijn er in regionaal verband afspraken gemaakt over de inzet van de middelen, en is er een projectleider geworven voor beide projecten. Besteding van het toegekende budget vindt plaats in 2019.

Digitaliseringsagenda

Via de Digitaliseringsagenda (DA) wordt gezamenlijk gestuurd op het realiseren van de concernbrede digitale ambities. Zie voor een nadere toelichting het programma Overhead en de paragraaf Bedrijfsvoering. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma's en taakvelden. Voor dit programma / taakveld betekent het een bijstelling van € 61 in 2019, oplopend tot € 1.289 in 2023.

Concernhuisvesting

Voor Concernhuisvesting worden meerjarig extra middelen beschikbaar gesteld, voor een toelichting zie programma Overhead en paragraaf Bedrijfsvoering. Dit leidt tot een begrotingsbijstelling van € 2,8 mln in 2019, oplopend tot € 6,1 mln in 2022. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma's en taakvelden. Voor dit programma / taakveld betekent het een bijstelling van € 136 in 2019 tot € 309 in 2022.

Onttrekking bestemmingsreserve Spaarsaldo Participatiebudget

Op de bestemmingsreserve Spaarsaldo Participatiebudget vindt in 2019 de laatste onttrekking ter hoogte van € 372 plaats.

Onttrekking bestemmingsreserve Taaleis

Op de bestemmingsreserve Taaleis vindt in 2019 de laatste onttrekking ter hoogte van € 997 plaats.

Integratie-uitkering Participatie

Dit betreft een taakmutatie op de integratie-uitkering Participatie uit de septembercirculaire 2018. Het Rijk heeft de verdeelmaatstaven voor deze integratie-uitkering geactualiseerd, waardoor de hoogte van de uitkering voor de gemeente Rotterdam minimaal is gewijzigd.

Indexering 2020 en verder

De budgetten zijn vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de voorjaarsnota.

Overheveling budget Citylab010

Het budget voor de subsidieregeling CityLab010 bestaat uit deelbudgetten, die verspreid over de programma's zijn terug te vinden. Om de integrale afweging van subsidie-aanvragen te bevorderen, worden de deelbudgetten gebundeld tot één budget bij het programma Bestuur en Dienstverlening. Voor dit programma / taakveld betekent het een bijstelling van € 648 voor 2020 t/m 2023.

Diverse bijstellingen

Dit betreft diverse kleine bijstellingen zowel binnen als buiten het programma.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

- Nieuwe energie voor Rotterdam – coalitieakkoord 2018/2022

Omschrijving taakveld

Ondanks de resultaten van de afgelopen periode is Rotterdam nog steeds de stad met de hoogste bijstandsdichtheid van Nederland. De afgelopen jaren heeft ‘de kortste weg naar werk’ centraal gestaan. Hierdoor bestaat het bestand nu uit vaak relatief oudere en laagopgeleide werkzoekenden die al langere tijd een uitkering ontvangen. Om ook deze groep te activeren en aan het werk te krijgen is een andere aanpak nodig, waarbij meer wordt ingezet op het ontwikkelen van arbeidspotentie. Het uiteindelijke doel is dat zoveel mogelijk Rotterdammers mee kunnen doen in en bijdragen aan de stad.

Tot het taakveld Arbeidsparticipatie behoren de volgende op arbeid gerichte participatie- en re-integratievoorzieningen:

- re-integratie-instrumenten, waaronder WerkLoont, proefplaatsing, participatieplaatsen, vrijwilligerswerk/ sociale activering, detacheringsbanen, scholing, duale trajecten
- stimuleringsmaatregelen, waaronder Inkomensvrijlating, stimuleringspremies, vrijlating onkostenvergoeding vrijwilligerswerk, onkostenvergoedingen

- voorzieningen, waaronder Jobcoach, begeleiding werkvoorzieningen zoals: werkplekaanpassingen, vervoersvoorzieningen, doventolk, brailleregels, aangepaste rolstoel etc.
- loonwaardebepaling en loonkostensubsidie
- onderhouden van contacten met werkgevers en brancheorganisaties

Begeleide participatie

Begeleide participatie

Specifieke arrangementen en passend werk bieden aan Rotterdammers met een arbeidsbeperking

Ontwikkelingen en voortgang

Gemeentelijke garantiebanen

De afgelopen periode is hard gewerkt aan het realiseren van voldoende nieuwe gemeentelijke garantiebanen. Op 1 mei 2019 waren er 283,6 gemeentelijke garantiebanen gerealiseerd. Eind tweede tertaal moet de realisatie op 328 zitten, en eind 2019 moeten er 340 gemeentelijke garantiebanen zijn gerealiseerd. In de afgelopen periode zijn er ook afdelingen van de gemeente verzelfstandigd of de markt op gegaan. Bijvoorbeeld met de verzelfstandiging van het organisatieonderdeel Natuur, Milieu en Educatie. Met als gevolg dat de twaalf gemeentelijke garantiebanen die binnen dit organisatieonderdeel werkzaam zijn niet meer meetellen voor de gemeentelijke taakstelling. Om het realisatiecijfer te stimuleren worden Multi Serviceteams gevormd, die clusters mogelijkheden gaan bieden om tijdelijke werkzaamheden slimmer in te richten en om zo meer gemeentelijke garantiebanen te creëren. Aan het einde van het tweede tertaal van 2019 moet de achterstand in realisatie van het aantal gemeentelijke garantiebanen zijn ingelopen, en er 328 zijn gerealiseerd.

Garantiebanen (regionaal)

De arbeidsmarktregio Rijnmond had als doelstelling om tot en met 31 december 2018 3.837 extra banen voor de Wet Banenafspraak te realiseren ten opzichte van de 0-meting van 31 december 2012. De aanpak heeft tot en met 31 december 2018 geleid tot 3.889 extra banen voor de Wet Banenafspraak. Dit is het resultaat ten opzichte van de 0-meting, waarin het effect van de afbouw van de Wiw- en I/D-regeling (-1.475) in Rijnmond niet is meegeteld. Het effect van de afbouw Wiw- en I/D-regeling is aangepast ten opzichte van de vorige monitor door een onlangs landelijk doorgevoerde wijziging in de telling van het doelgroepenregister. Dit betreft de meest actueel beschikbare cijfers. De stand tot en met 31 maart 2019 wordt door UWV begin derde kwartaal 2019 beschikbaar gesteld

Nieuw beschut

Tot en met april 2019 zijn 74 werkplekken voor nieuw beschut werken gerealiseerd, 20 meer dan aan het begin van het jaar. De doelstelling voor 2019 is om aan het eind van het jaar 224 werkplekken te hebben. Het achterblijven van de realisatie wordt voornamelijk veroorzaakt door een lager aantal geïndiceerde werkzoekenden voor nieuw beschut werk. Dit lagere aantal komt niet door achterstanden bij het UWV die de indicatie voor Nieuw beschut uitvoert, maar doordat niet meer Rotterdammers een indicatie aanvragen. Omdat de realisatie ook landelijk achterblijft onderzoekt het ministerie van SZW wat de oorzaak hiervan is. In september 2019 zal het onderzoeksrapport verschijnen. Om het aantal geïndiceerde werkzoekenden te verhogen wordt actief geprobeerd om Rotterdammers die een dagbestedingstraject volgen, toe te leiden naar het UWV voor een indicatie Nieuw beschut werk. Daarna zal hen een werkplek aangeboden worden.

Van het lagere aantal geïndiceerden zijn 27 werkzoekenden met een indicatie voor nieuw beschut werk nog niet direct beschikbaar voor werk. Aan hen wordt een traject naar nieuw beschut werk aangeboden. Op die wijze wordt aan iedere nieuw beschut-geïndiceerde werkzoekende een traject naar werk of nieuw beschut werk aangeboden.

Wat willen we bereiken

Meer mensen met een loonwaarde < 100% WML vinden werk (extra banen)

Met deze inzet wil de Gemeente bijdragen aan een meer gelijke behandeling van alle mensen op de arbeidsmarkt, kansen vergroten voor mensen die een steuntje in de rug nodig hebben en hen en opdrachtgevers leren om te gaan met de mogelijkheden op dit vlak.

Mensen worden ingezet tegen de maximaal haalbare loonwaarde in een arrangement dat het dichtst bij de arbeidsmarkt ligt

De gemeente biedt passende arrangementen, die mensen kansen geven naar vermogen te werken en zich te ontwikkelen, bij voorkeur naar een baan op de arbeidsmarkt. Deze arrangementen passen bij iemands kwaliteiten, competenties, aspiraties en ontwikkelcapaciteiten. Het gaat hierbij om de maximaal haalbare loonwaarde in werk dat het meest dichtbij de reguliere arbeidsmarkt ligt

Optimale arbeidsontwikkeling

De gemeente wil mensen met een kwetsbare positie op de arbeidsmarkt passend werk en begeleiding kunnen bieden, zowel binnen als buiten de gemeentelijke organisatie. Als zij daarvoor kiezen, worden deze mensen gestimuleerd te leren en zich te ontwikkelen. Hen wordt daarvoor de nodige begeleiding en ondersteuning geboden.

Wat gaan we daar voor doen

Werksoorten en arrangementen aanbieden passend bij de (ontwikkel) capaciteit en inzetbaarheid van de mensen

De gemeente biedt passende arrangementen, die mensen kansen geven naar vermogen te werken en zich te ontwikkelen, bij voorkeur naar een baan op de arbeidsmarkt. De basis voor die arrangementen is gevarieerd: soms via een arbeidscontract, dan wel via het aanbieden van werkervaringsplaatsen of het faciliteren van ontwikkeling of dagbesteding (zonder arbeidsrelatie). In welke vorm dan ook betekent het dat mensen werken aan het verwezenlijken van hun potentie op hun eigen niveau en daarmee werken aan een positief zelfbeeld: trots op hun werk en bijdrage.

Inzetten op professionele, methodische arbeids en mensontwikkeling

De gemeente maakt gebruik van de combinatie van profielen (op basis van de arbeidsmarkt) met een methodische grondslag voor coaching. Doorvoeren van dit principe betekent in de praktijk een verandering van zowel de aanpak (methode, proces en instrumenten) als de professionele houding (coaching en ontwikkeling). Dit moet uiteindelijk leiden tot een grotere doelgerichtheid en stuurbaarheid en een onderling beter vergelijkbare aanpak.

Een optimale infrastructuur bieden qua ontwikkelfunctie en rendement

De gemeente bouwt aan een toonaangevend en zo rendabel mogelijk arbeids- en mensontwikkelbedrijf voor een brede doelgroep, die aansluit op de arbeidsmarktperspectieven.

Effect indicatoren		**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
1.A Gerealiseerde taakstelling garantiebanen Gemeentelijk (gemeente Rotterdam als werkgever)	Streefwaarde	100%	100%	100%	100%	100%	
	Realisatie	95%	83,5%				
1.B Gerealiseerde taakstelling garantiebanen Regionaal (arbeidsmarktregio Rijnmond, gecorrigeerd met WIW/ID afbouw)	Streefwaarde	100%	100%	100%	100%	100%	
	Realisatie	101,4%					
2. Gerealiseerde taakstelling Nieuw Beschut	Streefwaarde	100%	100%	100%	100%	100%	
	Realisatie	31%	33%				
3. Tevredenheid SW medewerkers (o.b.v. 2 jaarlijks MTO; procentuele stijging t.o. v. vorig MTO)	Streefwaarde		102%		104%		
	Realisatie	n.v.t.					
De genoemde realisatie cijfers over 2019 zijn cijfers t/m eerste tertaal 2019, tenzij anders aangegeven.							

Prestatie indicatoren		**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
1.A Aantal gerealiseerde garantiebanen Gemeentelijk	Streefwaarde	304	340	375	409	442	475

	Realisatie	287,5	283,6			
1.B Aantal gerealiseerde garantiebanen Regionaal	Streefwaarde	3.837	4.800	5.800	6.800	
	Realisatie	3.889				
2. Aantal gerealiseerde werkplekken Nieuw Beschut	Streefwaarde	172	224	PM	PM	
	Realisatie	54	74			

De genoemde realisatie cijfers over 2019 zijn cijfers t/m eerste tertaal 2019, tenzij anders aangegeven.

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Begeleide participatie	**Realisatie 2018**	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**	**Raming 2021**	**Raming 2022**	**Raming 2023**
Baten exclusief reserves	12.996	14.900	7.931	7.931	7.931	7.931
Bijdragen rijk en medeoverheden	1.385	1.144	0	0	0	0
Financieringsbaten	0	0	0	0	0	0
Overige opbrengsten derden	11.730	13.820	7.931	7.931	7.931	7.931
Overige baten	-119	-64	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	77.732	78.888	74.607	75.781	75.549	74.353
Apparaatlasten	**18.753**	**25.875**	**22.018**	**22.571**	**22.439**	**22.562**
Inhuur	3.105	6.649	1.738	1.741	1.740	1.740
Overige apparaatslasten	880	545	597	600	600	722
Personeel	14.767	18.681	19.683	20.230	20.099	20.099
Interne resultaat	**-7.250**	**-8.738**	**-12.020**	**-14.257**	**-16.353**	**-16.353**
Interne resultaat	-7.250	-8.738	-12.020	-14.257	-16.353	-16.353
Programmalasten	**66.229**	**61.750**	**64.609**	**67.467**	**69.463**	**68.145**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	4.718	1.856	1.416	1.414	1.433	1.433
Kapitaallasten	70	55	41	40	16	16
Overige programmalasten	150	2.090	3.731	3.703	3.647	2.328
Salariskosten WSW en WIW	57.775	55.620	57.208	60.098	62.155	62.155
Sociale uitkeringen	714	730	0	0	0	0
Subsidies en inkomensoverdrachten	2.802	1.400	2.213	2.213	2.213	2.213

Saldo voor vpb en reserveringen	**-64.736**	**-63.988**	**-66.676**	**-67.850**	**-67.618**	**-66.422**
Saldo voor reserveringen	**-64.736**	**-63.988**	**-66.676**	**-67.850**	**-67.618**	**-66.422**
Saldo	**-64.736**	**-63.988**	**-66.676**	**-67.850**	**-67.618**	**-66.422**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Begroting 2019		**-61.299**	**-62.526**	**-63.220**	**-63.128**	**-63.128**
Bijstellingen Omissie 2019		**-3.349**	**-4.151**	**-4.781**	**-4.772**	**-4.772**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Voortzetting intensivering handhaving uitkeringen	Intensiveringen	0	126	126	126	0
Organisatiekosten Programma Veerkrachtig BoTu 2028	Intensiveringen	10	0	0	0	0
Terugdraaien formatiebesparing ICT	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	-34	0	0	4
Concernhuisvesting	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	38	128	112	141	141
Digitaliseringsagenda	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	-49	160	273	335	335
Taakmutatie verlaging Participatiebudget 2023	Taakmutaties	0	0	0	0	1.319
Technische mutaties Begeleide participatie	Technische wijzigingen	650	0	0	0	0
Indexering 2020 en verder	Technische wijzigingen	0	-400	-380	-341	-341
Diverse bijstellingen	Technische wijzigingen	11	21	20	21	21
Begroting na wijzigingen		**-63.988**	**-66.676**	**-67.850**	**-67.618**	**-66.422**

Toelichting financiële bijstellingen

Voortzetting intensivering handhaving uitkeringen

Onder het taakveld Inkomensregelingen is de begrotingswijzing ‘voortzetting intensivering handhaving uitkeringen’ opgenomen. Een deel van de dekking voor deze intensivering is afkomstig van dit taakveld, vanwege overhead die binnen het programma Werk en Inkomen wordt verdeeld over de drie onderliggende taakvelden.

Organisatiekosten Programma Veerkrachtig BoTu 2028

De gebiedsorganisatie neemt met ingang van 2019 de organisatie van het programma Veerkrachtig BoTu 2028 op zich. Met het oog hierop wordt door herschikking van de begroting eenmalig € 400 aan de begroting van het

Programma Bestuur en Dienstverlening toegevoegd. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma's en taakvelden. Voor dit programma / taakveld betekent het een bijstelling van € 10.

Terugdraaien formatiebesparing ICT

Als gevolg van vertragingen in het programma Innovatie ICT schuiven zowel de kapitaallasten als de te realiseren efficiency voordelen verder door in de tijd. De reeds ingeboekte formatiebesparing kan op dit moment niet worden gerealiseerd zonder dat dit ten koste gaat van de dienstverlening. De eerder ingeboekte formatiebesparingen worden daarom deels teruggedraaid, wat wordt betaald vanuit de lagere kapitaallasten. Over de taakvelden heen is deze begrotingswijziging saldoneutraal.

Concernhuisvesting

Voor Concernhuisvesting worden meerjarig extra middelen beschikbaar gesteld, voor een toelichting zie programma Overhead en paragraaf Bedrijfsvoering. Dit leidt tot een begrotingsbijstelling van € 2,8 mln in 2019, oplopend tot € 6,1 mln in 2022. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma's en taakvelden. Voor dit programma /
taakveld betekent het een bijstelling van € 38 in 2019, oplopend tot € 141 in 2022.

Digitaliseringsagenda

Via de Digitaliseringsagenda (DA) wordt gezamenlijk gestuurd op het realiseren van de concernbrede digitale ambities. Zie voor een nadere toelichting het programma Overhead en de paragraaf Bedrijfsvoering. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma's en taakvelden. Voor dit programma / taakveld betekent het een bijstelling van -€ 49 in 2019, oplopend tot € 335 in 2022.

Taakmutatie verlaging Participatiebudget 2023

Vanwege de afbouw van de WSW (Wet sociale werkvoorziening) neemt de rijksfinanciering via de integratie-uitkering Participatie jaarlijks af. Deze taakmutatie betreft de daling van 2023 ten opzichte van 2022.

Technische mutaties Begeleide participatie

Binnen dit taakveld vinden verschillende technische mutaties plaats, die - in combinatie met bijbehorende mutaties in de overhead - budgetneutraal zijn. Er is rekening gehouden met enerzijds een omzetverhoging vanuit grotere nieuwe opdrachten voor de sociale werkplaats en het verzorgen van nieuwe trajecten om mensen aan het werk te helpen. Anderzijds zijn verschillende lasten verhoogd, waaronder de salarislasten van de doelgroepen door

vertraagde uitstroom van mensen, investeringen in de huisvesting bij de locaties Zuidlaardermeer en Bovendijk, budget voor vorming nieuw organisatieonderdeel, hogere vervoerskosten WSW (onderdeel doelgroepenvervoer) en een groter tekort 2018 bij de deelneming Ontwikkelingsmaatschappij Rijnmond BV dan begroot.

Indexering 2020 en verder

De budgetten zijn vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de voorjaarsnota.

Diverse bijstellingen

Dit betreft diverse kleine bijstellingen zowel binnen als buiten het programma.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

- Nieuwe energie voor Rotterdam – coalitieakkoord 2018/2022

Omschrijving taakveld

Rotterdam heeft de ambitie om zoveel mogelijk Rotterdammers naar vermogen onderdeel te laten zijn van de maatschappij. Een deel van hen profiteert niet van de aantrekkende economie en groeiende werkgelegenheid. Oorzaak is vaak een arbeidsbeperking en het niet of minder kunnen voldoen aan de werkgeverseisen op de reguliere arbeidsmarkt. Deze inwoners hebben een kwetsbare arbeidsmarktpositie, hebben soms aangepast werk nodig, met begeleiding op of aanpassing van de werkplek. In veel gevallen ligt hun verdienvermogen (de loonwaarde) op de reguliere arbeidsmarkt onder het wettelijk minimumloon. De gemeente zorgt voor passend werk en werk dat actief bijdraagt aan groei en ontwikkeling voor mensen met een kwetsbare positie op de arbeidsmarkt.

Tot dit taakveld behoren voorzieningen ter bevordering van maatschappelijke participatie van:

- doelgroep nieuw beschut werken
- mensen die onder de Participatiewet vallen en die niet zelfstandig het wettelijk minimum loon (WML) kunnen verdienen

Tot dit taakveld behoren niet:

- participatievoorzieningen gericht op (her)integratie in het arbeidsproces, die vallen onder Arbeidsparticipatie - Werk en Arbeidsparticipatie - Maatschappelijk
- de baten die betrekking hebben op het Wsw-budget (integratie-uitkering sociaal domein). Deze horen thuis onder taakveld Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds

- doelgroep dagbesteding. Dagbesteding zelf valt echter onder de WMO (en is niet los te knippen en valt onder de taakvelden
  Maatwerkdienstverlening 18+ - Wmo en Geëscaleerde zorg 18+)

Er zijn twee prioritaire doelgroepen:

- primair de mensen voor wie de gemeente Rotterdam als werkgever vanuit diverse wettelijke regelingen en /of verplichtingen altijd werk heeft gecreëerd (vooral Wsw, Nieuw Beschut Werken, gemeentelijke garantiebanen, HPK 1 t/m 3), gericht op duurzame inzetbaarheid
- secundair voor Rotterdammers om vanuit een werkende positie hun mogelijkheden met betrekking tot werk optimaal te ontdekken, ontwikkelen en benutten

De basis voor de arrangementen is gevarieerd: soms via een arbeidscontract, dan wel via het aanbieden van werkervaringsplaatsen of het faciliteren van ontwikkeling of dagbesteding (zonder arbeidsrelatie). In welke vorm dan ook betekent het dat mensen werken aan het verwezenlijken van hun potentie op hun eigen niveau en daarmee werken aan een positief zelfbeeld: trots op hun werk en bijdrage.

Om de doelen te bereiken bouwt de gemeente onder meer aan een arbeids- en mensontwikkelbedrijf voor een brede doelgroep, dat via methodische coaching en begeleiding mensen ondersteunt en in staat stelt hun aspiraties, vaardigheden en competenties te ontwikkelen en te behouden.

Inkomensregelingen - Inkomen

Pagina 92

Inkomensregelingen - Inkomen

Elke Rotterdammer die daar recht op heeft ontvangt tijdig een (juiste) bijstandsuitkering

Elke werkzoekende kan rekenen op passende en betrouwbare dienstverlening

Ontwikkelingen en voortgang

Inkomenszekerheid
De gemeente wil de inkomenszekerheid van werkzoekenden versterken als basis voor werk en participatie. Werkzoekenden hebben te maken met vele inkomensbestanddelen, ook naast de bijstand die in het kader van Participatiewet wordt verstrekt. Rotterdam gaat in overleg met het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en de Belastingdienst om deze problematiek aan te pakken.

Intensivering handhaving
In het coalitieakkoord is vastgelegd om de heronderzoeken voort te zetten. Het college handhaaft ook in 2020, 2021 en 2022 de ingezette intensivering van 6.000 onderzoeken op jaarbasis. Rotterdam blijft inzetten op slimmer en gerichter handhaven.

Saldo tekort BUIG
Het gerealiseerde overschot van € 0,9 mln in 2018 is nog exclusief de toegekende vangnetuitkering van € 5,6 mln over 2017, die Rotterdam vorig jaar ontving.

Bejegening
Het aantal klachten over (een gebrek aan) fatsoenlijke bejegening is in het eerste tertaal van 2019 met 16% gedaald ten opzichte van dezelfde periode vorig jaar. De gerichte aanpak bejegening bij het team dat klantvragen in de tweede lijn (achter 14010) beantwoordt lijkt hieraan een belangrijke bijdrage te hebben geleverd.

Wat willen we bereiken

1.1 Tijdig besluiten op een aanvraag uitkering levensonderhoud (algemene bijstand) en bijzondere bijstand

Het tijdig besluiten over het recht op een uitkering draagt eraan bij dat Rotterdammers die dat nodig hebben een stabiele inkomensbasis hebben als basis voor participatie of werk. De gemeente is daarbij aan wettelijke normen gehouden. De gemeente verstrekt een wettelijk voorschot, zodra dit nodig is.

1.2 Terechte bijstandsuitkeringen verstrekken

De gemeente heeft de wettelijke taak om ervoor zorg te dragen dat de uitkeringen, die verstrekt worden, rechtmatig zijn.

1.3 ‘Compliant’ gedrag van de werkzoekende (t.a.v. de bijstandsuitkering)

De gemeente wil voorkomen dat bijstandsgerechtigden bewust of onbewust onrechtmatig uitkeringen ontvangen. Daarmee wordt voorkomen dat werkzoekenden in financiële problemen komen, doordat zij te maken krijgen met terugvorderingen.

2.1 De Rotterdamse burger ervaart een goede dienstverlening

De dienstverlening die de burger ervaart van de gemeente is snel, duidelijk, regelarm en mensgericht. Snel betekent dat wat snel kan, snel gaat. De gemeente wil de doorlooptijd voor het opstellen van een besluit bij

aanvraag van een uitkering en een statuswijziging sterk verkorten. Dit om de inkomensonzekerheid van werkzoekenden terug te dringen en de weg naar werk te bekorten. De wettelijk norm van 8 weken wordt gehanteerd.

2.2 Minder (gegronde) klachten en bezwaren

In de laatste jaren is de stijgende trend van klachten en bezwaren omgebogen naar een daling. De gemeente richt zich op een verdere daling van de klachten en bezwaren van de bijstandsgerechtigden over genomen besluiten, de organisatie en de bejegening door ambtenaren. Klachten en bezwaren zijn een uiting van ongenoegen van de burger. De gemeente wil het aantal klachten en bezwaren terugbrengen waar dat mogelijk is. Het spreekt voor zich dat de gemeente klachten en bezwaren adequaat en snel will afhandelen (90% binnen 4 weken).
De gemeente wil het aantal bejegeningsklachten ieder jaar terugdringen met 10% zodat deze klachten in 2022 minimaal gehalveerd zijn. Het aantal bezwaren loopt parallel met het aantal (appellabele) besluiten van de gemeente.

Wat gaan we daar voor doen

1.1 Aanvragen (algemene en bijzondere bijstand) behandelen en dienstverlening verbeteren

De Participatiewet biedt iedereen de mogelijkheid om een aanvraag levensonderhoud te doen. De aanvragen (algemene en bijzondere bijstand) en dienstverlening gaat de gemeente verbeteren door de doorlooptijd van aanvragen te verkorten. Er wordt voortdurend aan gewerkt om de dienstverlening rondom dit proces te verbeteren.

1.2 De methode inkomstenverrekening verbeteren

Als een bijstandsgerechtigde aanvullend op deeltijdinkomsten een uitkering nodig heeft, is er sprake van verrekening van de inkomsten met de uitkering. De gemeente voert experimenten uit om dit proces te verbeteren, met als doel te stimuleren dat bijstandsgerechtigden voor wie voltijd werk nog niet mogelijk is, in deeltijd gaan werken.

1.3 Handhaven en uitvoeren van (her)onderzoeken

In 2018 en 2019 vinden in beide jaren 6.000 heronderzoeken plaats. Handhaving en uitvoeren van (her) onderzoeken wordt in deze collegeperiode gecontinueerd. In deze Voorjaarsnota wordt hiervoor een financiële bijstelling voorgesteld voor de jaren 2020 tot en met 2022.

1.4 Terugvorderen en incasso

Wanneer blijkt dat iemand onterecht een uitkering heeft ontvangen, zal het onrechtmatig ontvangen deel worden teruggevorderd.

1.5 Het aanvraag- en beheerproces digitaliseren

De gemeente is intensief bezig haar dienstverlening aan de burger te vernieuwen. Dit vertaalt zich naar inrichtingsvraagstukken en -principes zoals: zelfservice voor burgers en bedrijven, het verkrijgen van een integraal klantbeeld, automatisering van aanvragen en zaakgewijs werken met digitale dossiers. Het is een noodzakelijke ontwikkeling om de dienstverlening voor de burgers en bedrijven op een niveau te krijgen zoals we in de maatschappij gewend zijn, waarbij door digitalisering ondersteunde klantprocessen gebruikelijk zijn. Voor de burgers, die over onvoldoende ICT vaardigheden beschikken, blijft een 'papieren' aanvraagprocedure bestaan.

2.1 Een betrouwbare en voorspelbare dienstverlening

Om de doorlooptijd van besluitvorming op bijstandsaanvragen te optimaliseren gaat de gemeente de belangrijkste bottlenecks in de primaire aanvraag- en mutatieprocessen detecteren en deze reduceren. De gemeente doet dat onder meer met pilots en experimenten. In dat kader zal ook de inspanningsperiode in het aanvraagproces worden heroverwogen.

2.2 Correcte bejegening

De gemeente streeft een vermindering van het aantal bejegeningsklachten na. Daarvoor worden alle bejegeningsklachten geëvalueerd en via verbetercirkels aangepakt. Ze monitort de processen met veel klantcontacten. Verder is er aandacht voor de hospitality van ambtenaren door trainingen en learning on the job.

2.3 Aantal klachten en bezwaren terugdringen

De gemeente wil het aantal klachten en bezwaren terugdringen door de belangrijkste grondoorzaken om bezwaar in te dienen vast te stellen en deze waar mogelijk weg te nemen

2.4 Advies geven en begeleiding bieden aan ondernemers

Het Regionaal Bureau Zelfstandigen biedt aan Rotterdamse (aspirant) ondernemers en zzp’ers financiële ondersteuning en advies. De wettelijke kaders hiervoor zijn Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) en Wet Inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijke arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ).

2.5 Kennis- en informatiegestuurd werken; onderzoek en evaluatie

Er wordt een pilot rondom informatiegestuurde handhaving uitgevoerd. In deze pilot worden op basis van beschikbare data risicoprofielen ontwikkeld die bijdragen aan het gerichter opsporen van uitkeringsfraude.

Effect indicatoren		2018	2019	2020	2021	2022	2023
1.1 Saldo tekort BUIG	Streefwaarde	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0		
	Realisatie	+ € 0,9 mln	n.n.b.				
1.2 Rechtmatige verstrekking van bijstand (%)	Streefwaarde	97%	97%	97%	97%		
	Realisatie	97,86%	n.n.b.				
2.2 Klachten over bejegening	Streefwaarde		Min 10%	Min 10%	Min 10%		
	Realisatie	n.v.t.	Min 16%				
De genoemde realisatie cijfers over 2019 zijn cijfers t/m eerste tertaal 2019, tenzij anders aangegeven.							

Prestatie indicatoren		2018	2019	2020	2021	2022	2023
1.1 Percentage besluiten bijstandsaanvraag (Levensonderhoud en Bijzondere Bijstand) binnen 8 weken	Streefwaarde	90%	90%	90%	90%		
	Realisatie	91,7%	92,7%				
1.2 Tijdig (binnen 4 weken) verwerken van inkomstenverrekeningen	Streefwaarde	90%	90%	90%	90%		
	Realisatie	90,9%	93,0%				
1.3 Heronderzoeken (aantal)	Streefwaarde	6.000	6.000	6.000	6.000	6.000	
	Realisatie	6.074	2.207				
2.1 Telefonische bereikbaarheid	Streefwaarde	90%	90%	90%	90%		
	Realisatie	84%	85%				
De genoemde realisatie cijfers over 2019 zijn cijfers t/m eerste tertaal 2019, tenzij anders aangegeven.							

Wat mag het kosten

Overzicht van baten en lasten Inkomensregelingen - Inkomen	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	545.168	528.188	491.522	467.249	456.599	456.599
Bijdragen rijk en medeoverheden	545.043	528.188	491.522	467.249	456.599	456.599
Overige opbrengsten derden	111	0	0	0	0	0

Overige baten	14	0	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	602.246	580.099	557.846	529.816	518.585	518.779
Apparaatlasten	**45.312**	**48.581**	**48.841**	**45.376**	**45.096**	**43.395**
Inhuur	10.405	9.713	9.084	8.409	8.403	7.812
Overige apparaatslasten	690	1.220	1.628	1.631	1.631	2.129
Personeel	34.217	37.648	38.129	35.336	35.062	33.454
Interne resultaat	**1.040**	**4.818**	**7.765**	**9.817**	**11.914**	**11.914**
Interne resultaat	1.040	4.818	7.765	9.817	11.914	11.914
Programmalasten	**555.895**	**526.700**	**501.239**	**474.623**	**461.576**	**463.471**
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	15.103	17.219	15.527	15.577	15.669	15.661
Kapitaallasten	1.564	2.264	3.348	3.278	2.847	1.749
Overige programmalasten	2.846	101	101	101	101	101
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Sociale uitkeringen	534.027	503.269	477.461	450.076	436.219	439.219
Subsidies en inkomensoverdrachten	2.355	3.848	4.802	5.592	6.741	6.741
Saldo voor vpb en reserveringen	**-57.079**	**-51.911**	**-66.324**	**-62.567**	**-61.987**	**-62.180**
Saldo voor reserveringen	**-57.079**	**-51.911**	**-66.324**	**-62.567**	**-61.987**	**-62.180**
Reserves	41.438	9.176	6.890	0	0	0
Onttrekking reserves	1.206	700	6.890	0	0	0
Toevoeging reserves	5.895	0	0	0	0	0
Vrijval Reserves	46.127	8.476	0	0	0	0
Saldo	**-15.640**	**-42.735**	**-59.434**	**-62.567**	**-61.987**	**-62.180**

Financiële bijstellingen

Bijstellingen		**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Begroting 2019		**-66.291**	**-61.432**	**-58.885**	**-58.858**	**-58.858**
Bijstellingen Omissie 2019		**-3.198**	**-3.634**	**-3.631**	**-3.589**	**-3.589**
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	**Categorie**					
Organisatiekosten Programma Veerkrachtig BoTu 2028	Intensiveringen	40	0	0	0	0
Voortzetting intensivering handhaving uitkeringen	Intensiveringen	0	514	514	514	0

Aanpassing van de formatie voor een intensievere dienstverlening	Intensiveringen	0	-1.528	-3.055	-3.985	-3.985
Aanpassing van de formatie als gevolg van daling bijstandsvolume BUIG	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	1.528	3.055	3.985	3.985
Actualisatie BUIG 2019 e.v.	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	17.967	0	0	0	0
Hogere opbrengsten BUIG 2020	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	6.540	0	0	0
Terugdraaien formatiebesparing ICT	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	1.543	-544	-1	299	619
Vrijval Bestemmingsreserve BUIG 2019	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	8.476	0	0	0	0
Digitaliseringsagenda	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	-1.415	435	742	910	910
Concernhuisvesting	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	154	346	304	381	381
Indexering 2020 en verder	Technische wijzigingen	0	-1.582	-1.533	-1.567	-1.566
Diverse bijstellingen	Technische wijzigingen	-11	-77	-77	-77	-77
Begroting na wijzigingen		**-42.735**	**-59.434**	**-62.567**	**-61.987**	**-62.180**

Toelichting financiële bijstellingen

Organisatiekosten Programma Veerkrachtig BoTu 2028

De gebiedsorganisatie neemt met ingang van 2019 de organisatie van het programma Veerkrachtig BoTu 2028 op zich. Met het oog hierop wordt door herschikking van de begroting eenmalig € 400 aan de begroting van het Programma Bestuur en Dienstverlening toegevoegd. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma's en taakvelden. Voor dit programma / taakveld betekent het een bijstelling van € 40.

Voortzetting intensivering handhaving uitkeringen

In 2018 en 2019 is extra ingezet op heronderzoeken van verstrekte bijstandsuitkeringen (6.000 per jaar) en op een gerichte bestandsanalyse om het recht op voorliggende voorzieningen te bepalen. We continueren deze aanpak tot en met 2022. De hiervoor benodigde personele inzet wordt gedekt vanuit de besparing op uitgaven aan bijstandsuitkeringen.

Aanpassing van de formatie voor intensievere dienstverlening

Om de bestuurlijke ambitie van 30.000 uitkeringen te halen is verbeterde dienstverlening nodig, met meer aandacht voor de werkzoekende en ruimte voor maatwerk. Immers, nu de werkzoekenden met de kortste afstand tot de arbeidsmarkt hebben geprofiteerd van de hoogconjunctuur, wordt de benodigde inzet voor de resterende werkzoekenden groter. Hierbij zijn twee elementen uit de dienstverlening essentieel:

1. begeleiding naar werk (intensiever en frequenter contact met werkzoekenden, meervoudige inzet van mogelijke trajecten en meer maatwerk in begeleiding en het zoeken van passende arbeid);
2. het bieden van inkomenszekerheid in het beheer van de uitkeringen. Veel werkzoekenden ervaren inkomensonzekerheid op het moment dat ze (tijdelijk en/of parttime) gaan werken: krijg ik wel het juiste bedrag aan uitkering, wat zijn de consequenties voor de toelagen die ik krijg etc.? Deze onzekerheid leidt ertoe dat mensen minder snel een parttime baan accepteren en kiezen voor de zekerheid van een uitkering. Om dit te doorbreken willen we mensen die zekerheid bieden. Dit vraagt meer individueel contact en maatwerk dan tot nu toe het geval is, maar ook voorlichtingsbijeenkomsten en dienstverlening gericht op specifieke doelgroepen als laaggeletterden en mensen met een licht verstandelijke beperking. In dit taakveld loopt de intensivering voor verbeterde dienstverlening op van € 1.528 in 2020 tot € 3.985 vanaf 2022.

Aanpassing formatie als gevolg van daling bijstandsvolume BUIG

De formatie van de afdelingen die de Participatiewet uitvoeren beweegt mee met het bijstandsvolume. Jaarlijks wordt de formatie van het programma herijkt aan de hand van de ontwikkeling van het aantal bijstandsuitkeringen. Vanwege de beoogde daling van het bijstandsvolume naar 30.000 in 2022 zijn er volgens deze rekenregel minder fte's nodig. De stapsgewijze afbouw van de formatie leidt tot een besparing die in deze bijstelling is verwerkt, oplopend van 1.528 in 2020 tot 3.985 vanaf 2022. Overigens wordt deze financiële ruimte in een andere bijstelling (zie hiervoor) ingezet voor een intensievere dienstverlening om de bestuurlijke ambitie daadwerkelijk te halen.

Actualisatie BUIG 2019 ev.

Het nader voorlopig budget BUIG 2019 is in april door het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) bekend gemaakt en bedraagt voor Rotterdam € 524,1 mln. Dat is 3,3% lager dan het voorlopig budget van € 541,9 mln dat in oktober jl. door SZW werd gepubliceerd. Maar de inkomsten liggen hoger dan wat we dit jaar verwachten uit te geven aan uitkeringen en loonkostensubsidies. We gaan uit van een daling tot 33.700 uitkeringen aan het eind van 2019, wat leidt tot een eenmalige financiële meevaller van € 17,9 mln in 2019.

Hogere opbrengsten BUIG 2020

Op grond van het eind april gepubliceerde 'nader voorlopig budget 2019' BUIG zijn de geraamde opbrengsten voor 2020 verhoogd.

Terugdraaien formatiebesparing ICT

Als gevolg van vertragingen in het programma Innovatie ICT schuiven zowel de kapitaallasten als de te realiseren efficiency voordelen verder door in de tijd. De reeds ingeboekte formatiebesparing kan op dit moment niet worden gerealiseerd zonder dat dit ten koste gaat van de dienstverlening. De eerder ingeboekte formatiebesparingen worden daarom deels teruggedraaid, wat wordt betaald vanuit de lagere kapitaallasten. Over de taakvelden heen is deze begrotingswijziging saldoneutraal.

Vrijval bestemmingsreserve BUIG 2019

Vanwege de voortgaande daling van het bijstandsvolume en de meevallende inkomsten in 2019 is de risico-inschatting van tekorten op de BUIG gewijzigd. De bestemmingsreserve BUIG (uitkeringen Participatiewet e.d.) kan daarom gedeeltelijk vrijvallen. Het betreft hier de nieuwe naam voor de bestemmingsreserve die voorheen bekend stond onder de naam "bestemmingsreserve WWB meerjarig".

Digitaliseringsagenda

Via de Digitaliseringsagenda (DA) wordt gezamenlijk gestuurd op het realiseren van de concernbrede digitale ambities. Zie voor een nadere toelichting het programma Overhead en de paragraaf Bedrijfsvoering. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma's en taakvelden. Voor dit programma / taakveld betekent het een bijstelling van -€ 1,4 mln in 2019, oplopend tot € 910 in 2023.

Concernhuisvesting

Voor Concernhuisvesting worden meerjarig extra middelen beschikbaar gesteld, voor een toelichting zie programma Overhead en paragraaf Bedrijfsvoering. Dit leidt tot een begrotingsbijstelling van € 2,8 mln in 2019, oplopend tot € 6,1 mln in 2022. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma's en taakvelden. Voor dit programma / taakveld betekent het een bijstelling van € 154 in 2019, oplopend tot € 381 in 2022.

Indexering 2020 en verder

De budgetten zijn vanaf het jaar 2020 geactualiseerd naar het prijspeil 2020. Nadere informatie is opgenomen bij Grondslagen bij de voorjaarsnota.

Diverse bijstellingen

Dit betreft diverse kleine bijstellingen zowel binnen als buiten het programma.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

- Nieuwe energie voor Rotterdam – coalitieakkoord 2018-2022

Omschrijving taakveld

Binnen het taakveld Inkomensregelingen biedt de gemeente inkomensondersteuning aan Rotterdammers die dit nodig hebben door het verstrekken van uitkeringen. Daarnaast vindt er binnen dit taakveld handhaving plaats, wat bijdraagt aan de rechtmatigheid van de verstrekte uitkeringen.

Dienstverlening is niet alleen een product of dienst die de gemeente biedt, maar ook de manier waarop ze deze product of dienst levert: de persoonlijke bejegening door de ambtenaar. De ambtenaren zijn attent en werken Rotterdammergericht: Ze handelen pro-actief, situationeel, passen het gedrag aan de klant en de omstandigheden aan. De dienstverlening is mensgericht. Het contact is vriendelijk, open, respectvol en beleefd. Ze luistert, leeft zich in in de situatie van de ander en zijn betrokken. Ze neemt persoonlijk contact op als de situatie erom vraagt. Ze is bereikbaar en service wordt geboden door een medewerker met kennis van zaken.
De dienstverlening is duidelijk. Er is inzicht in de servicenormen en hoe de gemeente daarop presteert. Informatie over de tevredenheid van de dienstverlening wordt gebruikt voor verbetering van de dienstverlening. De informatie is eenduidig, duidelijk, volledig, juist en actueel. Informatie over producten en diensten is digitaal beschikbaar of afneembaar.

Klachten en bezwaren worden gezien als een aanleiding om te leren hoe de dienstverlening aan de uitkeringsgerechtigden kan worden verbeterd. Fouten maken mag en zijn aanleiding om te verbeteren. Klachten gaan vaak over tijdigheid en kwaliteit van de organisatie en over de bejegening van ambtenaren. De klachten, met name bejegeningsklachten, worden tot een minimumniveau teruggedrongen.

Tot het taakveld Inkomensregelingen behoren:

- inkomensvoorzieningen en loonkostensubsidies op grond van de Participatiewet
- IOAW (Wet inkomensvoorzieningen oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers)
- IOAZ (Wet inkomensvoorzieningen oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen)
- kosten van levensonderhoud uit het Besluit bijstandsverlening zelfstandigen (Bbz 2004)
- kosten levensonderhoud voor startende ondernemers uit Bbz 2004

Paragrafen

Pagina 93

Paragrafen

Bedrijfsvoering

Financiering

Grondbeleid

Financiering

×

Deze pagina is niet gewijzigd bij de Voorjaarsnota. Wilt u de oorspronkelijke begroting bezoeken?

JaNee

Grondbeleid

×

Deze pagina is niet gewijzigd bij de Voorjaarsnota. Wilt u de oorspronkelijke begroting bezoeken?

JaNee

Investeringen

Lokale heffingen Onderhoud kapitaalgoederen

Lokale heffingen

×

Deze pagina is niet gewijzigd bij de Voorjaarsnota. Wilt u de oorspronkelijke begroting bezoeken?

JaNee

Onderhoud kapitaalgoederen

×

Deze pagina is niet gewijzigd bij de Voorjaarsnota. Wilt u de oorspronkelijke begroting bezoeken?

JaNee

Subsidies Verbonden partijen Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Subsidies

×

Deze pagina is niet gewijzigd bij de Voorjaarsnota. Wilt u de oorspronkelijke begroting bezoeken?

JaNee

Verbonden partijen

×

Deze pagina is niet gewijzigd bij de Voorjaarsnota. Wilt u de oorspronkelijke begroting bezoeken?

JaNee

Bedrijfsvoering

Pagina 94

Bedrijfsvoering

In de paragraaf Bedrijfsvoering treft u informatie aan met betrekking tot het HR-beleid en ICT-beleid van de gemeente. Daarnaast wordt op andere onderdelen van de bedrijfsvoering (Juridisch, Verzekeringen, Communicatie, Financiën, Audit en Control en Bestuursondersteuning) melding gemaakt indien sprake is van beleidswijzigingen.

Organisatie-ontwikkelingHRInformatievoorziening & automatiseringConcernhuisvesting en facilitairOverige bedrijfsvoering

Organisatie-ontwikkeling

Algemeen

Om de opgaven van de wijk, de straat, de Rotterdammer of de ondernemer centraal te kunnen blijven stellen, beweegt de ambtelijke organisatie mee met de ontwikkelingen in de samenleving. Daarbij sluit de organisatie aan bij de ambities die door het stadsbestuur zijn neergelegd in het coalitieakkoord “Nieuwe energie voor Rotterdam”.

De komende periode vertalen we de visies op de organisatie naar concrete plannen en gaan we aan de slag met:

- intensiveren op integraal (samen)werken vanuit een wijkgestuurde aanpak
- meebewegen en concreet invulling geven aan de kansen en ontwikkelingen van de toekomst, zoals de digitale transformatie
- inzet op leiderschap, future workskills, talenten benutten, inclusiviteit en werkplezier
- doorontwikkelen van onze organisatiesturing met name waar het gaat om de omvang de organisatie, de opbouw en inrichting daarvan, flexibiliteit en mobiliteit alsmede de organisatiekosten

We maken hierin verbinding met het dagelijks werk van medewerkers. Dit maakt de organisatieontwikkelopgave concreet en praktisch. Hierbij wordt vooral gebruik gemaakt van alles wat er al gebeurt in de organisatie; meerwaarde zit in het over organisatieonderdelen heen verbindingen leggen tussen opgaven en mensen, belemmeringen en spanningen inzichtelijk maken en oplossen en leiderschap verder ontwikkelen. Dit alles met als doel om zo blijvend de passende dienstverlening te bieden waar de Rotterdammers op rekenen.

Wijkgestuurd werken

Voor de zomer presenteren we een aanpak waarmee geïnvesteerd wordt in de slagkracht en zichtbaarheid in de wijk. Deze aanpak bestaat onder andere uit integraal en opgavegericht werken, ontschotting van budgetten en doorzettingskracht in de gebieden. Daarmee dragen we bij aan de ambitie van de gemeente Rotterdam om zich als een participatieve, faciliterende en samenwerkende overheid op te stellen. We gaan de beleid-, en systeemwereld en de leef- en beleefwereld in de dagelijkse operatie van onze uitvoering beter met elkaar verbinden en het primaat leggen bij de uitvoering. In de aanpak zetten we in op zowel de systemen en werkprocessen als op de houding en gedragskant.

Digitaliseringsagenda

Met de digitaliseringsagenda verrichten we extra inspanningen om beschikbare informatie en technologische mogelijkheden aan te wenden om de stad de beste oplossingen voor allerhande vraagstukken en opgaven te bieden. Door het slim koppelen van gegevens kunnen de beste plannen voor de (fysieke en sociale) inrichting van de stad worden gemaakt. We optimaliseren de dienstverlening aan Rotterdammers, door onze interne werkprocessen te verbeteren, te stroomlijnen en te versimpelen. We helpen huidige medewerkers mee te gaan in deze transitie en trekken waar nodig nieuwe medewerkers met de juiste kennis en vaardigheden aan. Ook gaan naar verwachting bepaalde bestaande functies veranderen en/of verminderen. Daar gaan andere functies voor in de plaats komen. Voor nadere toelichting, zie hieronder onder het kopje ‘Informatievoorziening & automatisering’.

Inhuur

Aan de raad is onder andere toegezegd een beleidskader Capaciteit op te stellen. Daarnaast heeft de raad een motie aangenomen die oproept tot verder onderzoek naar de omvang van de flexibele schil van de organisatie en

tot aanpassing van het streefpercentage voor externe inhuur. In de uitwerking hebben we aandacht voor de flexibilisering van de organisatie, inclusief een goede balans tussen personeel met een (vaste of tijdelijke) aanstelling en extern ingehuurde medewerkers. Daarnaast loopt de uitwerking van het beter begroten en voorspellen van arbeidskosten, waarbij nadrukkelijk de verbinding gezocht wordt met de andere ontwikkelingen op het gebied van inhuur.

Stand van zaken Organisatievisie Stadsontwikkeling

In het najaar van 2018 heeft het college de organisatievisie en daarbij horende uitvoeringsagenda van Stadsontwikkeling aan de gemeenteraad aangeboden, daarbij is toegezegd dat uw raad wordt over de voortgang geïnformeerd middels de reguliere P&C cyclus.

Na de vaststelling van de organisatievisie in oktober is gestart met het verder vormgeven van de ontwikkelopgave van de organisatie en de concern brede organisatievisie. Daarin staat in deze fase het implementeren van de verbeteropgave centraal. Daar zijn recent ook de consequenties van de lessen uit het Rekenkamerrapport over het onderzoek naar erfpachtmaatregel Schiekadeblok aan toegevoegd. De uitvoeringsagenda bestaat uit vier hoofdagenda's, hieronder een stand van zaken:

1. *Aangescherpte missie, visie en inhoudelijke agenda*

   Voor de organisatie zijn de missie en de visie aangescherpt. Op verschillende wijzen worden deze levend gemaakt voor de medewerkers. Zo is het jaarplan Stadsontwikkeling (SO) 2019 gepresenteerd waarin de collegetargets, de SO doelen en de resultaten van de afdelingen met elkaar verbonden worden. Met de afdelingshoofden is afgesproken dat dit goed onder de aandacht wordt gebracht bij de medewerkers in aanloop naar het jaarplan 2020 en het op te stellen werkpakket 2020. SO heeft haar rol opgepakt bij de Bestuurlijke Teams en er wordt gewerkt aan een verbeterde intake bij bestuurlijke vragen.

2. *Heldere processen en sturing*

   Hoogste prioriteit ligt nu bij het verder doorzetten, inrichten en toepassen van een helder sturings- en besluitvormingsmodel. Er zijn procesplaten gemaakt van de werkprocessen van SO; deze geven handvatten voor verbeteringen. De afdeling Duurzaam is opgericht en de meeste acties om de dienstverlening aan het bestuur te verbeteren zijn gestart. Hierbij is extra aandacht voor het versterken van de lobby.

   In de uitvoeringskalender van SO zijn 85 punten benoemd die een relatie hebben met (het toepassen van) de Rotterdamse Standaard voor Projectmatig Werken (RSPW). Hiertoe is een uitgebreid programma opgezet, dat moet leiden tot een geactualiseerde RSPW-Fysiek 2019 en een passende inbedding hiervan in de werkwijze en processen van SO en SB in de 2^{e} helft van 2019. Daarbij is extra prioriteit gegeven aan de onderwerpen ambtelijk opdrachtgeverschap, financiële beheersing van projecten en rapportage aan de raad. Daarnaast is besloten tot het inrichten van een afdeling financiële projectbeheersing. We streven ernaar om eind 2019 deze afdeling ingericht te hebben.

De verantwoording en monitoring van complexe projecten loopt momenteel via verschillende lijnen. We werken aan een voorstel om hier meer structuur en uniformiteit in aan te brengen. Zodra dit gereed is bespreken wij dat graag in uw commissie MPOF.

3. *Duidelijke financiële sturing en bedrijfsvoering*

Er is gestart met een inwerkprogramma bedrijfsvoering voor medewerkers. Er is centraal capaciteit georganiseerd om clusterbreed de bedrijfsvoering te coördineren en verbeteracties te implementeren. De maandafsluitingen zijn geïmplementeerd en maandelijks vindt een bespreking van de KPI's plaats. De scores op de KPI's worden steeds beter en ook de rol van de lijn wordt steeds beter ingevuld. De komende tijd wordt in de driehoek FR-BC-lijn onder meer de financiële sturing verder uitgewerkt en scherper vormgegeven.

4. *Medewerkers centraal*

Strategische Personeelsplanning (SPP) is verder doorgezet. Alle afdelingen binnen SO hebben nu afzonderlijk een SPP (met uitzondering van de net opgerichte afdeling Duurzaam) en er is een totale SPP voor het gehele cluster. Er zijn afspraken gemaakt over de vervolgstappen. De komende periode zal met name aandacht besteed worden aan acties op het gebied van de lerende organisatie / lerend klimaat.

Vanaf 1 januari 2019 zijn we overgestapt naar de volgende fase (uitvoeren van de hoofdagenda's). Daarbij kiezen we voor een aanpak waarbij verbeter- en ontwikkelopgaven zo veel mogelijk gecombineerd worden met het inhoudelijke werk. We monitoren de effecten van de uitvoeringsagenda op 3 niveaus: medewerkers (via Medewerker TevredenheidsOnderzoek, maar ook via klankbordgesprekken), bestuurders (via de overleggen met de wethouders door het directieteam SO) en externe partners (via een opgestart reputatie onderzoek).

Financiële consequenties Organisatievisie Stadsontwikkeling

Aan de uitvoeringsagenda zijn kosten verbonden, welke we zoveel mogelijk binnen de bestaande financiële kaders opvangen. Dit betreft incidentele kosten voor bijvoorbeeld extra expertise en ondersteuning op bepaalde onderdelen, en structurele extra taken zoals het verbeteren van de financiële projectbeheersing en de implementatie van GERS en DIVA. (GERS staat voor Gedigitaliseerd En Rotterdams Samenwerken en is een programma voor digitale dossiervorming en digitale samenwerking. DIVA staat voor Digitale InformatieVoorziening Alfresco en is het concernbrede document management systeem.)

HR

Ontwikkelingen

De ambitie van de gemeente Rotterdam is een organisatie te zijn die midden in de stad staat. Een organisatie die erop toegerust is om samen met de bewoners, bedrijven en instellingen te werken aan de opgaven voor de stad. Dat vraagt om een hoogwaardige, flexibele en efficiënte organisatie. Een organisatie die denkt vanuit de maatschappelijke opgave, flexibel mee kan bewegen met de trends en ontwikkelingen in de maatschappij en integrale opgaven ook integraal aanpakt. Om uitvoering te geven aan de organisatievisie wordt de HRO Agenda 2019-2023 opgesteld. Hierin staan de volgende vier pijlers centraal:

- Rotterdams leiderschap: de juiste leidinggevende op de juiste plek
- optimale inzet: investeren in de ontwikkeling van medewerkers om nu en in de toekomst de juiste medewerkers in dienst te hebben
- inclusieve organisatie: alle talenten en kwaliteiten medewerkers zo goed mogelijk inzetten, vanuit meerdere invalshoeken en in samenwerking met stad en medewerkers
- werkplezier: meer mensen met plezier en gezond aan het werk

Arbeidskosten

Arbeidskosten bestaan uit loonkosten (medewerkers in dienst van de gemeente Rotterdam) en kosten van externe inhuur.

De bijgestelde begroting laat ten opzichte van de Omissie 2019 een stijging zien van de arbeidskosten van € 25,7 mln. Het betreft € 6 mln aan loonkosten en € 19,7 mln aan externe inhuur. De stijging wordt zichtbaar op verschillende programma's. Deze worden hieronder toegelicht.

In het programma Stedelijke inrichting en ontwikkeling zijn nu vaste formatieplaatsen toegekend terwijl er eerder werd ingehuurd. Dit zorgt voor een stijging van de loonkosten en een daling van het budget externe inhuur. Het budget in het programma Overhead is opgehoogd voor de Digitaliseringsagenda en wordt deels gedekt vanuit andere programma's. In het programma Openbare orde en veiligheid is voor de uitbreiding van toezichthouders (Handhaving en toezicht) de begroting van de loonkosten naar boven bijgesteld. Om aan te sluiten bij de recente prognose arbeidskosten zijn er wijzingen doorgevoerd in de programma's Maatschappelijke ondersteuning (met name wijkteams en WMO-loketten en volksgezondheid), Overhead (onder andere BCO Communicatie en Juridisch) en Beheer van de Stad (Verkeer en Vervoer). In de programma's Werk en Inkomen en Openbare orde en veiligheid is er sprake van overheveling van budget loonkosten van externe inhuur als gevolg van moeilijk vervulbare vacatures. In afwachting van vervulling van vacatures is het budget externe inhuur opgehoogd in de programma's Overhead (Beveiliging) en Beheer van de stad (Afval-grondstoffen).

Arbeidskosten per programma

Arbeidskosten (x € 1.000) Programma	Oorspr. Begroting 2019	Bijstellingen Omissie 2019	Bijstellingen Voorjaars-nota 2019	Totaal Bijgestelde Begroting
Algemene middelen	14.361	279	-19	14.621
Beheer van de stad	116.174	634	1.739	118.547
Bestuur en dienstverlening	43.062	238	1.430	44.730
Cultuur, sport en recreatie	9.617	524	-90	10.051

Economische Zaken	6.866	455	-113	7.209
Maatschappelijke Ondersteuning	35.046	2.878	-7	37.917
Onderwijs	12.705	320	935	13.961
Openbare orde en veiligheid	56.762	4.283	3.061	64.106
Overhead	331.949	-17.464	7.297	321.782
Stedelijke inrichting en ontwikkeling	120.794	245	2.979	124.017
Verkeer en Vervoer	18.840	1.564	281	20.685
Volksgezondheid en zorg	67.960	8.870	3.063	79.894
Werk en inkomen	98.829	13.602	5.165	117.596
Totaal	**932.965**	**16.430**	**25.720**	**975.115**

Loonkosten per programma

Loonkosten (x € 1.000) **Programma**	**Oorspr. Begroting 2019**	**Bijstellingen Omissie 2019**	**Bijstellingen Voorjaars-nota 2019**	**Totaal Bijgestelde Begroting**
Algemene middelen	13.924	228	-19	14.133
Beheer van de stad	110.704	38	816	111.558
Bestuur en dienstverlening	42.163	307	1.430	43.899
Cultuur, sport en recreatie	9.368	292	-38	9.623
Economische Zaken	6.464	429	-79	6.814
Maatschappelijke Ondersteuning	31.857	1.901	520	34.278
Onderwijs	12.648	272	935	13.855
Openbare orde en veiligheid	55.852	3.369	1.764	60.985
Overhead	305.703	-11.223	-2.133	292.346
Stedelijke inrichting en ontwikkeling	99.391	2.763	4.161	106.315
Verkeer en Vervoer	18.325	219	120	18.664
Volksgezondheid en zorg	65.897	8.684	542	75.123
Werk en inkomen	79.600	1.508	-2.030	79.078
Totaal	**851.896**	**8.788**	**5.987**	**866.671**

Externe inhuur per programma

Externe inhuur (x € 1.000) Programma	Oorspr. Begroting 2019	Bijstellingen Omissie 2019	Bijstellingen Voorjaars-nota 2019	Totaal Bijgestelde Begroting
Algemene middelen	437	50	0	488
Beheer van de stad	5.471	596	922	6.989
Bestuur en dienstverlening	900	-69	0	830
Cultuur, sport en recreatie	248	232	-52	429
Economische Zaken	402	26	-34	394
Maatschappelijke Ondersteuning	3.189	977	-527	3.639
Onderwijs	57	49	0	106
Openbare orde en veiligheid	909	914	1.297	3.121
Overhead	26.246	-6.240	9.430	29.436
Stedelijke inrichting en ontwikkeling	21.403	-2.518	-1.182	17.702
Verkeer en Vervoer	515	1.346	161	2.021
Volksgezondheid en zorg	2.063	186	2.522	4.770
Werk en inkomen	19.228	12.094	7.195	38.518
Totaal	**81.069**	**7.642**	**19.733**	**108.444**

Bijlage Arbeidskosten

Programma (x € 1.000)		Omissie	Mutatie	1e Herziening	Toelichting
Algemene Middelen	Personeel	14.152	-19	14.133	
	Inhuur	488	0	488	
Beheer van de stad	Personeel	110.742	816	111.558	Vanuit het coalitieakkoord zijn er structureel extra beheergelden vrij gemaakt voor een inhaalslag op het onderhoud van onze kapitaalgoederen. Een deel hiervan zijn structurele personele lasten om deze inhaalslag mogelijk te maken (participatie /regievoering)
	Inhuur	6.067	922	6.989	Op inhuur is al enkele jaren in het resultaat een tekort bij het taakveld Grondstoffen. Door het verhogen van deze post is de inhuur van het taakveld nu meerjarig realistisch begroot. De hogere inhuur kosten voor beladers worden veroorzaakt door een gestegen tarief en grotere behoefte, onder andere door de

					toename van het gescheiden ophalen van grondstoffen. De hogere kosten worden gedekt doordat ook de baten zijn geactualiseerd.
Bestuur en dienstverlening	Personeel	42.470	1.430	43.899	Voor € 1 mln betreft het een technische verschuiving waarbij budget voor wachtgeld voor ex-wethouders van overige apparaatslasten naar personeelskosten wordt verschoven. Daarnaast heeft de raad in 2014 besloten tot een structurele budgetverhoging van de Ombudsman, dit is toen per abuis t/m 2018 in de begroting verwerkt, maar nog niet structureel. De structurele verwerking is nu door middel van een ramingsbijstelling meerjarig verwerkt (€ 323).
	Inhuur	830	0	830	
Cultuur, sport en recreatie	Personeel	9.661	-38	9.623	
	Inhuur	480	-52	429	
Economische zaken	Personeel	6.894	-79	6.814	
	Inhuur	428	-34	394	
Maatschappelijke Ondersteuning	Personeel	33.758	520	34.278	De bijstelling is het resultaat van een groot aantal relatief kleine mutaties. Het betreft kleine uitbreidingen van formatie, correcties en bijstellingen van de begroting conform de prognoses
	Inhuur	4.166	-527	3.639	De begroting is aangepast aan de prognose, er is minder inhuur nodig bij de Kredietbank dan aanvankelijk gedacht.
Onderwijs	Personeel	12.920	935	13.855	De bijstelling is voornamelijk het gevolg van een verschuiving van functies van overhead (taakveld Clusterondersteuning) naar primair proces (programma Onderwijs).
	Inhuur	106	0	106	
Openbare orde en veiligheid	Personeel	59.221	1.764	60.985	Voor Handhaving en Toezicht zijn extra middelen beschikbaar gesteld voor 50 extra handhavers (€ 2,8 mln). Daarnaast wordt budget voor personeel verschoven naar inhuur (- € 1,3 mln, zie hieronder).
	Inhuur	1.824	1.297	3.121	Bij Handhaving heeft er een bijstelling plaats-gevonden (€ 900) vanwege de openstaande vacatures. Na werving worden medewerkers eerst opgeleid en zijn daarna pas inzetbaar. Vanwege de lengte van dit traject worden handhavers extern ingehuurd. Dekking komt uit de personeelskosten. Bij Toezicht is ook sprake van een verschuiving van budget van loonkosten naar inhuur vanwege openstaande moeilijk vervulbare vacatures (€ 400).
Overhead	Personeel	294.480	-2.133	292.346	Voor de Digitaliseringsagenda en Concernhuisvesting zijn extra

					middelen beschikbaar gesteld hiervan heeft een gedeelte betrekking op personeelslasten (€ 1,9 mln). Op basis van de meest recente inzichten met betrekking tot de krimpopgave RIO40 zijn de kostenbudgetten en de daaraan gerelateerde onttrekkingen aan de reserve Doorontwikkeling Organisatie herijkt. Als gevolg daarvan zijn zowel de personele lasten als de onttrekking aan de bestemmings-reserve verlaagd (- € 1,2 mln). Daarnaast wordt budget voor personeel op verschillende plaatsen verschoven naar inhuur (€ 2,8 mln, zie toelichting hieronder).
	Inhuur	20.005	9.430	29.436	Voor de Digitaliseringsagenda en Concernhuisvesting zijn extra middelen beschikbaar gesteld hiervan heeft een gedeelte betrekking op inhuur (€ 4,6 mln). Zoals ook bij personeel aangegeven wordt budget verschoven van personeel naar inhuur (€ 2,8 mln) t.b.v. Beveiliging Concernhuisvesting, Financiën, Communicatie, HR Advies en ICT als gevolg van omzetten van vacatureruimte, vervanging bij ziekte en moeilijk invulbare vacatures. Ten slotte is er ook sprake van hogere inhuur als gevolg van een incidenteel hogere vraag t.b.v. projecten o.a. AVG, R, Communicatie, Juridisch, Financiën en ICT (€ 1,9 mln).
Stedelijke inrichting en ontwikkeling	Personeel	102.154	4.161	106.315	De hogere personeelskosten zijn het gevolg van uitbreiding van taken bij de taakvelden Milieubeheer- Duurzaam, Bodem, Geluid en Handhaving (€ 2,4 mln), Beheer overige gebouwen en gronden (€ 1,1 mln), Wonen en bouwen (€ 500), Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen) (€ 100). De dekking hiervan vindt plaats vanuit programmalasten, inhuur en opbrengsten uit erfpacht.
	Inhuur	18.884	-1.182	17.702	Het budget voor inhuur wordt naar beneden bijgesteld t.b.v. structurele uitbreiding van de formatie op het taakveld Beheer overige gebouwen en gronden (- € 437), programmalasten ICT (- € 166) en dekking t.b.v. de Digitaliseringsagenda (€ 654).
Verkeer en vervoer	Personeel	18.544	120	18.664	
	Inhuur	1.861	161	2.021	
Volksgezondheid en zorg	Personeel	74.581	542	75.123	Het betreft het saldo van verschillende ontwikkelingen: bij de wijkteams en WMO-loketten is de formatie uitgebreid als gevolg van groeiende vraag. Als gevolg van digitalisering heeft er een efficiency slag plaatsgevonden in de back office. Ten slotte zijn er vanuit het rijk middelen toegekend voor extra toezicht en handhaving op de peuterspeelzalen.
	Inhuur	2.249	2.522	4.770	De hogere inhuur heeft vnl. betrekking op een externe bijdrage voor het programma Moeders van Rotterdam (€ 1,8 mln), de

					baten worden hiervoor met hetzelfde bedrag verhoogd. Daarnaast is sprake van verschuiven van budget (personeel en programma) naar inhuur.
Werk en Inkomen	Personeel	81.108	-2.030	79.078	Er zijn middelen vrijgemaakt voor de Digitaliseringsagenda (€ 725). Het budget is bedoeld voor diverse functies zoals project-, en programmamanagers. Daarnaast heeft bij Inkomen een verschuiving plaats gevonden van inhuur naar personeel (€ 825), en bij Werk een verschuiving van personeel naar inhuur (€ 3,1 mln).
	Inhuur	31.232	7.195	38.518	Er heeft een overheveling van budget loonkosten naar inhuur plaatsgevonden (€ 3,7 mln). Het is lastig om de functies (werkconsulenten, matchmakers, business designers) in te vullen met vast personeel binnen het domein Werk, daarom wordt er extra ingehuurd. Een herverdeling van lastenbudgetten bij Werk zorgt voor een verschuiving van uitbestede werkzaamheden naar inhuur (€ 3 mln) en is een correctie zodat de begroting nu op de juiste categorie staat, het gaat om inhuur om burgers naar werk te begeleiden). Tenslotte is de afdeling Rotterdam Inclusief opgericht. Deze afdeling is gericht op steun voor Rotterdammers om aan het werk te gaan of te blijven. Het betreft een projectbudget (€ 1 mln) en is binnen de projectorganisatie voor projectleiders en projectondersteuning (secretarieel, facilitair, communicatie, beleid, HR, control).
Totaal	**Personeel**	**860.684**	**5.987**	**866.671**	
	Inhuur	**88.711**	**19.733**	**108.444**	
	Totaal	**949.395**	**25.720**	**975.115**	

Omvang van inhuurlasten op inkoop en uitbestede werkzaamheden

Eerder bent u geïnformeerd dat inhuurlasten worden vastgelegd op meerdere categorieën in de financiële administratie. Vrijwel alle categorieën (zowel apparaatslasten als programmalasten) worden zichtbaar als inhuur in deze voorjaarsnota met uitzondering van inhuurlasten op inkoop en uitbestede werkzaamheden. De aard van deze inhuur is divers. Het betreft uitzendkrachten in het primaire proces zoals verkeersregelaars en reinigers bij evenementen, projectleiders voor Hoekse lijn, etc. Het betreft zowel exploitatie- als investeringsprojecten. Anders dan inhuur op programma, die naar aanleiding van de analyse op arbeidskosten nu wordt gepresenteerd in deze paragraaf, gaat het hier om veel posten die op verschillende plekken in de administratie zijn geboekt. Conform toezegging in de raadsbrief (19bb12020) wordt deze categorie toegelicht in deze paragraaf, tot het moment dat hiervoor een duurzame oplossing is gerealiseerd. De omvang van inhuurlasten op inkoop en uitbestede werkzaamheden betreft bij de 1e herziening € 3,5 mln.

Formatie en bezetting

Ten opzichte van de Omissie 2019 is de formatie met 62 fte gestegen naar 11.444 fte. Dit komt hoofdzakelijk door bijstellingen in het programma Overhead (45 fte) en bij Openbare orde en veiligheid (19 fte). Bij programma Overhead betreft het omzetten van reeds beschikbaar personeelsbudget naar formatie, terwijl de bijstelling bij Openbare orde en Veiligheid het gevolg is van diverse intensiveringen (periode 2019-2022). De inzet van personeel is onder andere bestemd voor Ondermijning, Cybercrime en Kwetsbare Wijken.

Verzuim

De groei in het verzuim is in 2018 tot een halt gekomen en gestabiliseerd. In 2019 is voor het eerst sinds lange tijd een duidelijke daling te zien. Het verzuim op concernniveau is gedaald van 6,8% eind 2018 naar 6,5% na de eerste vier maanden van 2019. Deze daling geldt over de hele breedte, bij alle clusters. Uit de onderverdeling van het verzuim naar duurklassen blijkt dat de daling vooral gerealiseerd is op het lang verzuim, dat is gedaald van 5,2% naar 5,0%.

De in 2018 geïntensiveerde verzuimaanpak wordt onverkort doorgezet in 2019. Waar nodig wordt, op basis van de door de clusters vastgestelde gedifferentieerde verzuimdoelstellingen, een maatwerk aanpak ontwikkeld. Soms ligt het zwaartepunt bij de ontwikkeling van de leidinggevende. In andere gevallen ligt het zwaartepunt bij het verbeteren van de verzuimketen als geheel. Bijvoorbeeld door doelgericht verzuimtrainingen, extra capaciteit en begeleiding op re-integratie. Er wordt breder gekeken dan verzuim alleen: ook vernieuwing en verbetering van personeelsgesprekken en gegevens uit het MTO worden meegenomen in de aanpak.

Daarnaast worden preventieve maatregelen getroffen om verzuim te voorkomen:

- extra inzet op het beperken van uitval door werkdruk en een uitgebreid aanbod
- van trainingen op het gebied van vitaliteit en gezondheid. Dit moet leiden tot een blijvende daling van het verzuim in 2019 en verder

Informatievoorziening & automatisering

Digitaliseringsagenda

De ontwikkelingen op het vlak van digitalisering gaan snel en zijn van grote invloed op de primaire werkprocessen van de gemeente. Zoals aangegeven in de begroting 2019 heeft de organisatie een visie op de digitale transformatie opgesteld. Dit heeft geleid tot een Digitaliseringsagenda. Hierin is beschreven welke kansen, ambities en opgaven er zijn en op welke wijze de clusters en de medewerkers de komende jaren transformeren naar een nieuwe overheidsorganisatie die de kansen benut die digitalisering biedt. Onder andere de programma's GERS (gedigitaliseerde en Rotterdamse samenwerking), DWARSS (digitaal werken aan Rotterdamse samenwerking en service), DataGedreven Werken, de Omgevingswet en het vervolg op het programma Innovatie

(Werk en Inkomen) zijn in de digitaliseringsagenda opgenomen. Ter dekking van de digitaliseringsagenda worden middelen vrijgespeeld vanuit het niet invullen van vacatures en materiele budgetten. Deze dekking is van structurele aard.

De Digitaliseringsagenda is geen statisch document; nieuwe ontwikkelingen en de uitvoering en voortgang worden continu gevolgd en waar nodig verwerkt. Om de programmering van de digitaliseringsagenda in lijn te brengen met de dekking zal er binnen het portfolio van programma's en projecten een herverdeling plaatsvinden. Dit zal bij de begroting 2020 worden toegelicht. Tevens zullen dan de bijbehorende investeringskredieten worden aangevraagd. Voor 2019 is de dekking geborgd.

In mei 2018 is de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) in werking getreden. Was de eerste periode vooral een zoektocht naar werkwijzen, standaards en procedures in een relatief nieuw beleidsveld, inmiddels zijn de nodige stappen gezet. Zo is er nu in opzet een register van verwerkingen, een datalekkenregister, en een standaard voor de Privacy Impact Analyse (PIA).
Ook het bewustzijn binnen de organisatie groeit. De meerjarige bewustwordingscampagne 'blijf alert' heeft daar zeker aan bijgedragen.

Maar we zijn er nog niet. Op onderdelen zullen nog flinke stappen moeten worden gezet. Risicoanalyses op verwerkingen, overeenkomsten met verwerkers en privacy by design zullen de komende jaren veel inzet vragen.

Voor al de (extra) werkzaamheden om de AVG basis op orde te brengen is in 2019 en 2020 extra inzet nodig. Voor 2019 zijn hiervoor extra middelen toegekend. Voor 2020 zal opnieuw bekeken worden welke aanvullende middelen noodzakelijk zijn. Het niet tijdig op orde brengen van de AVG vormt een risico. Het niet voldoen aan de AVG kan daarnaast tot gevolg hebben dat de Autoriteit Persoonsgegeven (AP) overgaat tot het opleggen van boetes die materieel van omvang kunnen zijn.

Datalekken
Datalekken zijn incidenten waarbij persoonsgegevens (mogelijk) in handen zijn gekomen van onbevoegden. Organisaties zijn verplicht zo'n datalek binnen 72 uur te melden aan de Autoriteit Persoonsgegevens (AP). Vanaf januari 2019 waren er 69 datalekken waarvan er 50 bij de AP zijn gemeld. Over heel 2018 waren dat er 108. Het aantal datalekken neemt dus nog toe, wat laat zien dat medewerkers zich in toenemende mate bewust zijn van de zorgvuldigheid die hoort bij het omgaan met persoonsgegevens. De aard van de datalekken blijft constant; zo ontstaan de meeste datalekken door verkeerd geadresseerde post of email. Ook voor 2019 en verder blijft de bewustwording een belangrijk onderdeel van de implementatie van de AVG. Alle datalekken worden geëvalueerd.

Recht van betrokkenen
De AVG biedt burgers de mogelijkheid om inzage in de eigen persoonsgegevens te krijgen. Over 2019 zijn er 48 aanvragen ingediend. Ter vergelijking: in heel 2018 waren dat er 400. Een groot deel hiervan betrof 'oneigenlijke' verzoeken die er door aanpassing in het proces nu grotendeels uit zijn gefilterd. De meeste vragen gaan over inzage in de gegevens op een bepaald beleidsterrein, vaak betreft het Gemeentelijke Belastingen (Dienstverlening) en Werk en Inkomen. Soms vragen burgers in het verlengde van de inzage om gegevens te verwijderen of te wijzigen. De tijdige afhandeling van een aanvraag is nog een aandachtspunt. In 2019 werden er

102 aanvragen afgehandeld (waarvan een deel ingediend in 2018). Ruim de helft werd te laat afgehandeld (langer dan de wettelijke termijn van drie maanden). Inmiddels zijn stappen genomen om de gemiddelde termijn te verkorten.

ICT kosten

De prognose van de concernbrede ICT kosten bedraagt ca € 137 mln. Dit is inclusief te activeren kosten. Dit is een stijging van ca € 2 mln, door de toevoeging van de resterende reserve Informatiebeveiliging en een verschuiving binnen het programma overhead. De prognose is exclusief de Digitaliseringsagenda. Na de definitieve programmering en verwerking zal bij de volgende bestuursrapportage een prognose inclusief de Digitaliseringsagenda worden opgesteld.

Monitor ICT projecten

Over de status en voortgang van risicovolle ICT-projecten wordt gerapporteerd in lijn met de Monitor Grote Projecten. De Monitor ICT-projecten is als aparte rapportage beschikbaar.

Concernhuisvesting en facilitair

In 2018 heeft een evaluatie en doorontwikkeling van het huisvestingconcept plaats gevonden. Hierbij zijn de medewerkers uit de organisatie breed betrokken. In dit traject zijn ervaringen geïnventariseerd en nieuwe persona's (typen medewerkers ten aanzien van concernhuisvesting) benoemd. Op basis hiervan is een nieuw huisvestingsconcept uitgewerkt en is het aantal benodigde werkplekken goed in beeld gebracht. Daarnaast is nu het tekort aan werkplekken in beeld gebracht dat is veroorzaakt door de groei van het aantal medewerkers in de afgelopen jaren.

De meerjarig beschikbare gestelde middelen worden gedekt door bijdragen vanuit alle programma's. Deze middelen worden in eerste instantie ingezet om de begrote afname van het budget (faciliteiten, huurkosten, energie, onderhoud) teniet te doen, knelpunten in de begroting op te lossen én voor zover financieel realiseerbaar extra werkplekken beschikbaar te stellen. De uitwerking van de inzet zal op basis van de nu ter beschikking gestelde middelen worden aangepast. Om het aantal beschikbare werkplekken mee te laten bewegen met de verwachte ontwikkelingen in fte's (zowel in dienst, stageplaatsen, garantiebanen, als ook externe inhuur) wordt voor de toekomstige borging gebruik gemaakt van een in te voeren meebeweegsystematiek.

Overige bedrijfsvoering

Voor de overige bedrijfsvoeringsonderdelen zijn er geen relevante nieuwe ontwikkelingen.

Financiering

De treasuryfunctie van de gemeente omvat alle activiteiten die voorzien in de vermogensbehoefte van de gemeente. De gemeente moet altijd over voldoende geld beschikken om aan alle verplichtingen te kunnen voldoen: het op tijd betalen van uitkeringen, subsidies, salarissen en facturen van derden. Hiervoor trekt de gemeente op dagelijkse basis korte geldleningen aan. Om investeringen in de stad mogelijk te maken, trekt de gemeente geldleningen aan met een langere looptijd. Het financieringsbeleid is nodig om de rente die de gemeente moet betalen op de aangetrokken leningen te beheersen en de daarmee samenhangende risico's te beperken. Het andere belangrijke aandachtsveld binnen de treasuryfunctie betreft het uit hoofde van de publieke taak verstrekken van leningen en het verlenen van garanties.

BeleidOntwikkeling financieringRenteWettelijke normenRenterisicobeheerLeningverstrekkingGarantieverlening
Kredietrisicobeheer

Beleid

De Wet financiering decentrale overheden (Wet fido) geeft de wettelijke kaders voor de treasuryfunctie van decentrale overheden. Een belangrijk uitgangspunt van de wet is dat een gemeente voorzichtig moet omgaan met publieke middelen. Dit uit zich onder andere in de beheersing van renterisico's. Hierbij gelden als wettelijke normen de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

Het kan voorkomen dat de gemeente in een bepaalde periode overtollig geld heeft. Als ze dat geld niet uitleent aan medeoverheden en de omvang is hoger dan een bepaald drempelbedrag, dan moet de gemeente dat geld aanhouden in 's Rijks schatkist. Dit wordt 'verplicht schatkistbankieren' genoemd. Ook stelt de Wet fido strenge eisen aan de kredietwaardigheid van tegenpartijen en de te gebruiken instrumenten. Artikel 212 van de Gemeentewet verplicht de gemeente de gemeentelijke regelgeving voor de financieringsfunctie vast te leggen. Dit heeft de gemeente gedaan in de Verordening financiën Rotterdam 2013, die verder is uitgewerkt in het Treasurystatuut Rotterdam 2015.

In het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) is de toerekening van rente aan de diverse taakvelden een vereiste. De commissie BBV is belast met de eenduidige toepassing en uitvoering van de BBV-regelgeving. Deze commissie heeft bepalingen en richtlijnen opgesteld voor de berekening van de bespaarde rente, de omslagrente die wordt toegerekend aan de investeringen en de omslagrente die wordt toegerekend aan de bouwgronden in exploitatie (BIE).
Jaarlijks worden op basis van de BBV-richtlijnen de verschillende interne rentepercentages berekend. Door de laagblijvende marktrente wordt de bespaarde rente (de rente die wordt berekend over de reserves en voorzieningen) met ingang van 2019 verlaagd van 2,5% naar 2,25%. De lagere rentelasten leiden ertoe dat de omslagrente investeringen met ingang van 2019 ook wordt bijgesteld van 2,5% naar 2,25%. De bestendige gedragslijn is om indien mogelijk beide rentepercentages aan elkaar gelijk te houden. Daarnaast bestaan er rijksregels voor het toerekenen van rente aan de pensioenvoorzieningen bestuurders en gebieden.
Op grond van de bovenstaande bepalingen en richtlijnen worden in de begroting 2019 en verder de volgende interne rentepercentages onderscheiden:

- Omslagrente BIE: 1,7%;

- Omslagrente investeringen: 2,25%;
- Bespaarde rente: 2,25%;
- Rentetoerekening pensioenvoorzieningen bestuurders en gebieden: 1,648%.

In deze begroting is nog geen rekening gehouden met de eventuele financieringseffecten die samenhangen met de beoogde verkoop van de aandelen Eneco. Verkoop leidt ertoe dat er in een keer veel geld op de gemeentelijke bankrekening binnenkomt. Hierdoor hoeft er minder geleend te worden. Vooruitlopend op deze verkoop wordt wel de leningenportefeuille meer flexibel gemaakt. Binnen de wettelijke kaders met betrekking tot het renterisicobeheer wordt de huidige financieringsbehoefte daarbij ingevuld met leningen met kortere looptijden. Als er in 2019 meer duidelijk is over het verkooptraject en het verloop daarvan, wordt de financieringsstrategie verder uitgewerkt.

Leningverstrekking en garantieverlening
Gemeenten mogen uitsluitend geldleningen uitzetten en garanties verlenen uit hoofde van de publieke taak. We spreken van een publieke taak wanneer overheidsingrijpen noodzakelijk is om een maatschappelijk belang te realiseren. De gemeenteraad bepaalt wat tot de publieke taak behoort. Bij het verstrekken van geldleningen en garanties is een voldoende motivering van de overwegingen vereist, zodat de gemeenteraad en onze toezichthouder, de Provincie Zuid-Holland, dit kunnen toetsen. Een belangrijke overweging voor de gemeenteraad hierbij is of de betreffende activiteiten direct of indirect van belang zijn voor alle of een groot deel van de eigen inwoners. Daarnaast moet worden overwogen of de gemeente dan de meest geëigende partij is om deze activiteiten te steunen.

De Verordening leningverstrekking en garantieverlening Rotterdam 2014 biedt het kader voor het verstrekken van leningen en de verlening van garanties voor rechtspersonen. Bij leningverstrekking of garantieverlening stelt de gemeente zich terughoudend op volgens het “nee, tenzij” principe. Daarbij houdt de gemeente nadrukkelijk rekening met wettelijke kaders. De gemeente beheerst en verlaagt de risico’s die samenhangen met de leningverstrekking en garantieverlening door toepassing van een actief kredietrisicobeheer.

Ontwikkeling financiering

De ontwikkeling van de investeringen en de ontwikkeling van de financieringsmiddelen zijn belangrijk om de ontwikkeling van het financieringstekort te kunnen bepalen. Het financieringstekort is het verschil tussen het bedrag van de verwachte boekwaarde van de investeringen en de beschikbare financieringsmiddelen Door de ontwikkeling van de bestaande leningenportefeuille met die van het financieringstekort te combineren ontstaat inzicht in de ontwikkeling van de totale leningenpositie van de gemeente.

Investeringen
De onderstaande tabel toont de verwachte ontwikkelingen van de boekwaarde van de gemeentelijke investeringen. Het gaat hierbij zowel om de lopende als de nieuwe investeringen in (im)materiële vaste activa, financiële vaste activa, de bouwgronden in exploitatie en het netto werkkapitaal in de komende jaren. Onder de immateriële activa worden de bijdragen aan activa van derden gerekend en de kosten van onderzoek van niet in exploitatie genomen bouwgronden. Tot de materiële vaste activa behoren onder andere de terreinen, gebouwen

en vervoermiddelen van de gemeente. De financiële vaste activa bestaan voornamelijk uit gestort aandelenkapitaal en verstrekte geldleningen. De voorraden, die voornamelijk bestaan uit bouwgronden in exploitatie, worden in dit overzicht ook tot de investeringen gerekend.

De (im)materiële vaste activa stijgen in de komende jaren door de diverse investeringen in bijvoorbeeld Maastunnelcomplex, Coolsingel, mobiliteitsmaatregelen Feyenoord City en onderwijshuisvesting.

Investeringen (standen ultimo jaar)	2018	2019	2020	2021	2022
Immateriële vaste activa	**39.501**	**52.616**	**50.353**	**48.090**	**45.827**
Materiële vaste activa	**2.579.984**	**2.757.391**	**2.863.405**	**2.876.240**	**2.877.610**
Kapitaalverstrekkingen	406.606	405.977	405.347	404.718	404.089
Leningen aan woningcorporaties en verbonden partijen	216.446	199.522	182.124	164.496	146.442
Overige financiële vaste activa	22.738	21.592	21.108	20.842	20.575
Financiële vaste activa	**645.790**	**627.091**	**608.579**	**590.056**	**571.106**
Voorraden	**-181.544**	**-230.887**	**-217.562**	**-192.118**	**-178.005**
Investeringen	**3.083.731**	**3.206.211**	**3.304.775**	**3.322.268**	**3.316.538**

Financieringsmiddelen

Tegenover de investeringen in vaste activa en voorraden bouwgrond staan de interne en externe financieringsmiddelen. De lange interne financieringsmiddelen worden gevormd door de reserves en voorzieningen. De langlopende schulden bestaan uit lange leningen en overige vaste schuld. De overige vaste schuld bestaat vooral uit de ontvangen afkoopsommen erfpacht, die de gemeente als schuld op de balans moet opnemen en die gedurende de oorspronkelijke looptijd van het afgekochte erfpachtcontract jaarlijks vrijvallen in het resultaat. De netto kortlopende schulden worden hier berekend als de netto positie van korte leningen, banksaldi en het overige netto werkkapitaal. De grens tussen kort en lang ligt voor de leningen op één jaar. Het overige netto werkkapitaal bestaat uit het saldo van debiteuren, crediteuren en overlopende posten.

De reservepositie daalt in de komende jaren. Dit komt vooral door bijdragen aan investeringsprojecten uit het Investeringsfonds Rotterdam (IFR), de bestemmingsreserve ISV/GO en de bestemmingsreserve NPRZ. De voorzieningen blijven redelijk stabiel. Met het oog op de beoogde verkoop van de aandelen Eneco wordt de flexibiliteit in de financieringsportefeuille vergroot. Zo vinden er in 2019 relatief veel aflossingen plaats op de opgenomen lange leningen.

Financieringsmiddelen (standen ultimo jaar)	2018	2019	2020	2021	2022
Reserves	958.310	855.096	801.792	777.825	775.269
Voorzieningen	63.275	63.199	63.068	62.931	62.894
Interne financieringsmiddelen	**1.021.585**	**918.295**	**864.860**	**840.756**	**838.163**
Opgenomen lange leningen	1.396.544	833.856	609.696	404.005	377.434

Overige vaste schuld	34.103	33.121	32.139	31.157	30.175
Langlopende schulden	**1.430.647**	**866.977**	**641.835**	**435.162**	**407.609**
Netto korte leningen en banksaldi	410.000	275.000	275.000	275.000	275.000
Overig netto werkkapitaal	4.955	4.955	4.955	4.955	4.955
Netto kortlopende schulden	**414.955**	**279.955**	**279.955**	**279.955**	**279.955**
Beschikbare financieringsmiddelen	**2.867.187**	**2.065.227**	**1.786.650**	**1.555.873**	**1.525.727**

Financieringstekort

De beschikbare financieringsmiddelen nemen sterker af dan de investeringen. Dit leidt tot een oplopend financieringstekort. Het financieringstekort geeft het bedrag weer van de nieuwe leningen die moeten worden aangetrokken.

Financieringstekort (standen ultimo jaar)	2018	2019	2020	2021	2022
Investeringen	3.083.731	3.206.211	3.304.775	3.322.268	3.316.538
Beschikbare financieringsmiddelen	-2.867.187	-2.065.227	-1.786.650	-1.555.873	-1.525.727
Financieringstekort	**216.544**	**1.140.984**	**1.518.125**	**1.766.395**	**1.790.811**

Ontwikkeling leningenpositie

De totale leningenpositie wordt berekend door het financieringstekort (de nog aan te trekken leningen) op te tellen bij de korte leningen en de reeds lopende lange leningen. De vaste schuld neemt in 2019 en 2020 toe en stabiliseert daarna.

Ontwikkeling leningenpositie (standen ultimo jaar)	2018	2019	2020	2021	2022
Netto korte leningen en banksaldi	**410.000**	**275.000**	**275.000**	**275.000**	**275.000**
Opgenomen lange leningen	1.396.544	833.856	609.696	404.005	377.434
Financieringstekort	216.544	1.140.984	1.518.125	1.766.395	1.790.811
Lange leningen	**1.613.088**	**1.974.840**	**2.127.821**	**2.170.400**	**2.168.245**
Totaal korte en lange leningen	**2.023.088**	**2.249.840**	**2.402.821**	**2.445.400**	**2.443.245**

Rente

De financiering van de gemeentelijke investeringen vindt plaats met reserves en voorzieningen – de lange interne financieringsmiddelen – en met extern aangetrokken geldleningen. Als uitgangspunt geldt dat de financieringswijze geen rol mag spelen bij de kostprijsberekening van gemeentelijke taken. Daarom rekent de gemeente ook rente over de reserves en voorzieningen. De totale gemeentelijke vermogenskosten bestaan daarmee uit de externe rentelasten over de korte en lange financiering en de berekende rentelasten over de

interne financieringsmiddelen. De gemeente werkt met een omslagrentemethodiek. Dat wil zeggen dat de gemeentelijke vermogenskosten via het taakveld treasury worden toegerekend aan de overige gemeentelijke taakvelden op basis van de boekwaarde van desbetreffende investeringen op de balans.

Gemiddelde rente externe financieringsmiddelen
Het gemiddeld rentepercentage dat wordt berekend over de netto korte schuld is afgeleid van het meerjarig streefpercentage van de Europese Centrale Bank voor de inflatie binnen de Eurozone. Daarbij wordt gerekend dat de korte rente gedurende de periode van 2019 tot en met 2022 geleidelijk oploopt tot 2%. Voor het financieringstekort wordt gerekend met een lange rente die gedurende diezelfde periode oploopt tot 2,5%. In 2019 komt op grond van deze uitgangspunten gemiddelde rente over de externe financieringsmiddelen uit op 2,32%.

Bespaarde rente
De beschikbaarheid van reserves en voorzieningen vermindert de behoefte aan rentedragend vreemd vermogen. Daardoor worden de rentekosten verlaagd. Met deze interne financieringsmiddelen ‘bespaart’ de gemeente dus rente op vreemd vermogen. Daarom wordt de rentevergoeding die wordt toegerekend aan de reserves en voorzieningen ook wel de 'bespaarde rente' genoemd. De ‘bespaarde rente’ is geen uitgave zoals de werkelijke rente die de gemeente voor geldleningen moet betalen, maar blijft binnen de eigen begroting. De gemeente kan deze ‘bespaarde rente’ gebruiken voor andere doeleinden en voegt deze toe aan het IFR. Een deel wordt ingezet voor de dekking van de daarvoor aangewezen kapitaallasten van het investeringsprogramma en voor de dekking van out-of-pocket bijdragen aan fysieke projecten. Het resterende deel draagt bij aan het in stand houden van het investerend vermogen. Volgens BBV-regelgeving mag de bespaarde rente niet hoger worden vastgesteld dan de gemiddelde rente over de externe financieringsmiddelen. Met ingang van 2019 wordt de bespaarde rente daarom verlaagd naar van 2,5% naar 2,25%.

Voor de pensioenvoorzieningen bestuurders en gebieden geldt een bijzondere systematiek. Aan deze voorzieningen moet jaarlijks een toevoeging plaatsvinden met een bepaald percentage. Conform voorschriften van het Rijk is dit percentage vastgesteld op 1,648%.

Rentetoerekening
Op grond van de BBV-regelgeving maakt de gemeente onderscheid tussen de omslagrente bouwgronden in exploitatie die wordt toegerekend aan de grondexploitaties en de omslagrente investeringen die wordt toegerekend aan de overige investeringen. Voor de rentetoerekening aan de bouwgronden in exploitatie wordt een specifieke berekeningswijze voorgeschreven. Deze rente is vastgesteld op 1,70%. Bij de jaarrekening vindt nacalculatie plaats op basis van de werkelijke rentelasten.

De omslagrente voor de overige investeringen wordt met ingang van het begrotingsjaar 2019 verlaagd van 2,5% naar 2,25%. Het onderstaande schema toont de rentelasten van de externe financiering, de wijze van rentetoerekening en het renteresultaat op het taakveld treasury.

Wettelijke normen

In de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido) zijn drie wettelijke normen opgenomen waaraan de gemeente moet voldoen. Zo moeten tijdelijk overtollige middelen boven een vastgestelde drempel worden aangehouden in ‘s Rijks schatkist. Bij het aantrekken van korte leningen (met looptijd tot één jaar) mag het gemiddelde saldo de kasgeldlimiet niet langdurig overschrijden. Het saldo aan aflossingen en renteherzieningen

op de bestaande portefeuille lange leningen (met looptijd van één jaar of langer) mag in enig jaar niet hoger zijn dan de renterisiconorm.

Drempel schatkistbankieren

Ter beperking van de staatsschuld moeten gemeenten liquide middelen aanhouden in de schatkist van het Rijk of uitzetten bij mede-overheden. Om het cashmanagement van de gemeenten niet te veel te verstoren mogen de gemeenten een beperkt positief saldo op de bankrekeningen aanhouden. Gemiddeld per kwartaal mag dit saldo niet meer zijn dan een vastgesteld drempelbedrag. Het drempelbedrag is gerelateerd aan de omvang van de begroting – 0,75% over de eerste schijf van € 500 mln en 0,2% over alles daarboven. Voor 2019 komt deze uit op € 9,7 mln. Indien de gemiddelde banksaldi boven deze drempel komen, worden deze middelen in de schatkist van het Rijk aangehouden.

Kasgeldlimiet

De gemeente mag haar activiteiten niet onbeperkt met kort geld financieren. In de Wet fido is hiervoor de kasgeldlimiet opgenomen, waarmee een maximum wordt gesteld aan de netto kortlopende schuld. De kasgeldlimiet is gelijk aan 8,5% van het begrotingstotaal van de oorspronkelijke begroting en bedraagt € 295 mln in 2019. De in de tabel getoonde bedragen zijn jaargemiddelden. Er moet enerzijds rekening worden gehouden met beschikbare kredietlijnen en anderzijds met tijdelijke uitschieters in de behoefte aan kort geld. Daarom wordt voorzichtigheidshalve enige marge aangehouden onder de kasgeldlimiet en wordt de komende jaren gestuurd op een gemiddelde netto korte schuld van € 275 mln. De kasgeldlimiet mag niet meer dan drie achtereenvolgende kwartalen overschreden worden. Bij een dreigende structurele overschrijding van de kasgeldlimiet zullen nieuwe lange leningen worden aangetrokken. Zijn er goede argumenten voor een langere overschrijding dan kan de gemeente aan de provincie Zuid-Holland vooraf een tijdelijke ontheffing aanvragen. In 2019 kan worden bezien of dit met het oog van de beoogde verkoop van Eneco nodig zal zijn.

Toets kasgeldlimiet	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
Grondslag: omvang oorspronkelijke begroting	3.473.998	3.473.998	3.473.998	3.473.998
Kasgeldlimiet (8,5% van grondslag)	**295.290**	**295.290**	**295.290**	**295.290**
Gemiddelde korte schuld	275.000	275.000	275.000	275.000
Gemiddelde korte middelen	0	0	0	0
Gemiddelde netto korte schuld	**275.000**	**275.000**	**275.000**	**275.000**
In % begroting	*7,9%*	*7,9%*	*7,9%*	*7,9%*
Ruimte (+) / overschrijding (-)	**20.290**	**20.290**	**20.290**	**20.290**

Renterisiconorm

Bij de structurering van de lange schuld moet de gemeente rekening houden met de renterisiconorm. Deze norm heeft als doel het toekomstig renterisico te beperken door de aflossingen en renteherzieningen te spreiden. Voorkomen moet worden dat er in enig jaar een te grote concentratie plaatsvindt van aflossingen en renteherzieningen op lopende leningen. Het renterisicobedrag wordt volgens de Wet fido berekend als de som van de renteherzieningen en de aflossingen. Hoewel de Wet fido dit niet voorschrijft, wordt uit

voorzichtigheidsoverwegingen onder de aflossingen ook de herfinancieringsbehoefte onder de renteswaps meegeteld. Hiermee wordt het gebruik van renteswaps gelimiteerd. Het totale renterisicobedrag mag niet groter zijn dan 20% van het begrotingstotaal van de oorspronkelijke begroting. De omvang van de begroting 2019 geldt volgens de wet ook als grondslag voor de toetsing van de daaropvolgende jaren. Als gevolg van het flexibiliseren van de leningenportefeuille zijn de aflossingen in 2019 relatief hoog, maar het renterisicobedrag blijft onder de renterisiconorm. Nieuw af te sluiten leningen zullen zodanig worden gestructureerd dat de renterisiconorm in de komende jaren niet wordt overschreden.

Renterisicobeheer

Bij toekomstige financiering loopt de gemeente een renterisico. Dit is het risico dat de marktrente waartegen wordt geleend hoger uitvalt dan eerder is geraamd. Tevens bestaat er een renterisico op het moment van renteherziening bij een lopende lening. Een stijging van de rentetarieven ten opzichte van de begroting leidt namelijk tot hogere rentelasten. Als onderdeel van het renterisicobeheer maakt de gemeente op beperkte schaal gebruik van renteswaps.

Renteswaps
Renteswaps zijn instrumenten waarmee de lange rente kan worden vastgelegd. In 2009 en 2010 heeft de gemeente renteswaps afgesloten om toekomstige renterisico’s te beperken. Daarbij is een deel van de onderliggende financieringsbehoefte ingevuld met een twintigjarige geldlening van € 100 mln. Met de overige renteswaps worden de renterisico’s over de jaarlijkse financieringsbehoefte van € 85 mln ingedekt. Ter beperking van tegenpartijrisico’s zijn deze swaps alleen afgesloten bij de Bank Nederlandse Gemeenten. Deze bank heeft met een AAA-rating een zeer hoge kredietwaardigheid. Op deze renteswaps drukken geen onderpandverplichtingen. Bij een rentedaling heeft de gemeente dan ook geen verplichting om liquide middelen te storten.

Renterisico
Bij de berekening van het renterisico over de totale schuld worden zowel renterisico’s die samenhangen met de korte als de lange schuld betrokken en wordt naast de herfinanciering ook eventuele uitbreiding van de financieringsbehoefte meegenomen. Dit resulteert in het bedrag dat blootstaat aan risico’s van een rentestijging.

Bij het berekenen van de benodigde weerstandscapaciteit, wordt er vanuit gegaan dat een structurele rentestijging van 2% ten opzichte van de verwachtingen moeten kunnen worden opgevangen. Voor meer informatie over het gemeentelijke beleid met betrekking tot risicobeheersing, zie de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Leningverstrekking

De Verordening leningverstrekking en garantieverlening Rotterdam 2014 biedt het kader voor het verstrekken van leningen en de verlening van garanties voor rechtspersonen. Bij leningverstrekking of garantieverlening stelt de gemeente zich terughoudend op volgens het “nee, tenzij” principe. In afwijking hiervan kan specifieke regelgeving worden vastgesteld om bepaalde investeringen te stimuleren. Zo kan onder de Regeling investeringssubsidies breedtesport-, scouting- en speeltuinverenigingen naast een subsidie een aanvullende lening worden verstrekt.
De gemeente houdt nadrukkelijk rekening met wettelijke kaders, zoals de staatssteunregelgeving.

De bestaande portefeuille verstrekte geldleningen heeft een aflopend karakter. De geldleningen zijn voornamelijk verstrekt aan woningbouwcorporaties en de RET Infrastructuur BV en RET Railgebonden voertuigen BV. Tot 1994 verstrekte de gemeente leningen aan woningbouwcorporaties. In 1994 is de gemeente een overeenkomst aangegaan met het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) waardoor de leningen van woningbouwcorporaties worden gewaarborgd door het WSW. Sinds dat moment trekken de woningbouwcorporaties zelfstandig hun leningen aan op de kapitaalmarkt en niet meer bij de gemeente. De leningen aan overige verbonden partijen betreffen voornamelijk het Nationaal Restauratiefonds (NRF) en Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse Gemeenten (SVN). De overige financiële activa zijn onder andere leningen aan sportverenigingen en welzijnsorganisaties. Daarnaast gaat het om leningen voor de economische ontwikkeling.

Garantieverlening

Bij de gemeentelijke garantieverlening wordt onderscheid gemaakt tussen de gemeentelijke achtervangpositie bij de waarborgfondsen, garanties voor particulieren en garanties voor rechtspersonen.

Achtervang waarborgfondsen
De gemeente fungeert als achtervanger bij twee verschillende waarborgfondsen, de Stichting Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW) en de Stichting Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Als achtervanger is de gemeente verplicht om renteloze leningen te verstrekken aan de waarborgfondsen als die in liquiditeitsproblemen komen door een te laag fondsvermogen.

Het WEW biedt via de Nationale Hypotheek Garantie (NHG) aan de geldgevers zekerheid voor het geval de hypotheekgever niet aan zijn financiële verplichtingen voldoet. Geldgevers kunnen het WEW aanspreken voor de restschuld bij gedwongen verkoop. De achtervangfunctie van de gemeente geldt alleen voor hypotheken die tot 1 januari 2011 zijn afgesloten, daarna is sprake van 100% achtervang van het Rijk. Hierdoor neemt de Rotterdamse achtervangpositie jaarlijks verder af.

Het WSW heeft als doel om de toegang tot de kapitaalmarkt voor de deelnemende woningcorporaties te bevorderen. Daarvoor biedt zij zekerheid aan geldgevers van woningcorporaties voor de rente- en aflossingsverplichtingen van de geborgde geldleningen. De woningcorporaties betalen hiervoor een borgstellingsvergoeding aan het WSW. Pas als de buffers van het WSW ontoereikend zijn, wordt de achtervang van het Rijk en de gemeenten aangesproken. Onderstaande tabel geeft de achtervangpositie in beide waarborgfondsen weer.

Borgstellingen door waarborgfondsen met achtervang gemeente (standen ultimo jaar)	2018	2019	2020	2021	2022
WEW	3.400.000	3.200.000	3.000.000	2.800.000	2.600.000
WSW	6.750.324	6.750.324	6.750.324	6.750.324	6.750.324
Totaal borgstellingen door waarborgfondsen	**10.150.324**	**9.950.324**	**9.750.324**	**9.550.324**	**9.350.324**

In lijn met de voorgaande jaren wordt het risicobedrag weergegeven als het totaal van de borgstellingen die de waarborgfondsen hebben afgegeven op Rotterdams grondgebied. Dit is niet het werkelijke risicobedrag voor de gemeente Rotterdam. Bij aanspraak op renteloze leningen wordt het hier gepresenteerde bedrag als

verdeelsleutel gehanteerd. In samenwerking met het Ministerie van Binnenlandse Zaken en de G4-gemeenten ontwikkelt de VNG een methodiek voor de verslaglegging over de achtervangpositie en de berekening van het risico waarmee de achtervangpositie gepaard gaat.

Garanties voor particulieren

De garanties in de volkshuisvesting aan particulieren hebben voornamelijk betrekking op een regeling die gold tot 1995. Volgens deze regeling verstrekte de gemeente garanties voor hypothecaire geldleningen van particulieren. Bij verliezen op grond van deze regeling neemt het Rijk 50% voor zijn rekening. Met de komst van de NHG in 1995 is deze regeling gestopt. Daarnaast heeft de gemeente zich garant gesteld voor door het Nationaal Restauratiefonds (NRF) verstrekte leningen.

Garanties t.b.v. volkshuisvesting particulieren (standen ultimo jaar)	2018	2019	2020	2021	2022
Hypotheekgaranties	35.403	32.680	29.957	27.233	24.510
Garantie NRF-leningen	6.000	5.400	4.800	4.200	3.600
Totaal garanties t.b.v. volkshuisvesting particulieren	**41.403**	**38.080**	**34.757**	**31.433**	**28.110**

Garanties voor rechtspersonen

In het verleden zijn op verschillende beleidsgebieden garanties voor rechtspersonen verstrekt. Bij de risicobeoordeling van de garanties wordt onderscheid gemaakt in verschillende categorieën met hun eigen specifieke kenmerken.

De grootste garantie is die voor de deelneming Warmtebedrijf van € 104 mln. Deze garantie betreft de financiering van het aanleggen van een warmtetransportsysteem met het oog op CO2-reductie. Begin 2019 zal de bestaande leningenportefeuille van het Warmtebedrijf moeten worden geherfinancierd. De voorwaarden en het verdere verloop van een gemeentelijke garantstelling daarbij moeten nog worden bepaald en worden voorgelegd aan de gemeenteraad. In deze begroting wordt voorzichtigheidshalve nog gerekend met het voorlopig doorlopen van de garantie op het huidige niveau.

Kredietrisicobeheer

Bij het verstrekken van leningen en het verlenen van garanties loopt de gemeente het risico dat de betrokken partijen niet aan hun financiële verplichtingen aan de gemeente kunnen voldoen. Daarom neemt de gemeente risicobeperkende maatregelen en voert een actief kredietrisicobeheer. De gemeente berekent de risico’s op wanbetaling van de betreffende geldnemers. Dit wordt het kredietrisicobedrag genoemd. In 2012 is de kredietrisicoreserve ingesteld om deze risico’s te kunnen afdekken. Bij leningverstrekking of garantieverlening dient eenmalig een bijdrage te worden gestort voor de dekking van deze kredietrisico’s. Daarnaast betaalt de geldnemer aan de gemeente een renteopslag of garantiepremie, die als voeding dient voor de kredietrisicoreserve. De onderstaande tabel toont per ultimo 2018 de bedragen waarover risico wordt gelopen en het kredietrisicobedrag.

Het kredietrisicobedrag voor de achtervangposities in het Waarborgfonds Eigen Woning en het Waarborgfonds Sociale Woningbouw kan op dit moment nog niet berekend worden en wordt daarom op PM gesteld. De VNG ontwikkelt, in overleg met het Ministerie van Binnenlandse Zaken en de G4-gemeenten, een methodiek om het

kredietrisicobedrag van de achtervangpositie voor gemeenten te kunnen berekenen. Voor garanties ten behoeve van volkshuisvesting particulieren baseert de gemeente zich bij het berekenen van het kredietrisicobedrag op bancaire richtlijnen. Met behulp van een kredietrisicomodel zijn de bedragen berekend die minimaal zouden moeten worden gereserveerd om de risico's van de leningverstrekking en de garantieverlening voor rechtspersonen te kunnen opvangen. De kredietrisicoreserve (€ 69,2 mln ultimo 2018) is in ieder geval toereikend om het hier berekende totale kredietrisicobedrag te kunnen dekken. Pas als er ook een goede inschatting kan worden gemaakt van de risico's die samenhangen met de achtervang in de waarborgfondsen, kan worden vastgesteld of de kredietrisicoreserve toereikend is.

Grondbeleid

Pagina 96

Grondbeleid

De paragraaf Grondbeleid geeft de kaders weer voor de ruimtelijke economische ontwikkelingen in de stad. Daarnaast wordt ingegaan op de verwachte marktontwikkelingen voor woningbouw en werklocaties, de financiële uitgangspunten van het grondbeleid en de risico's voor de grondexploitatieportefeuille.

BeleidExterne ontwikkelingenWijze van uitvoering grondbeleidResultaten totale grondexploitatieWinstneming Reserves grondzaken

Beleid

De gemeente werkt aan een aantrekkelijke woonstad met een sterke economie, zoals vastgelegd in de Stadsvisie 2030 (daterend uit 2007) en bekrachtigd in het kader 'Stedelijke Ontwikkeling, Prospectus van de Stad' (2013). De uitwerking van de aantrekkelijke woonstad richt zich op een betere 'quality of life' en, specifieker, op het behouden en aantrekken van hoger opgeleiden, mensen met midden- en hoge inkomens en gezinnen. Bouwen en ontwikkelen in Rotterdam moet voor nu en voor de lange termijn. Voor de komende vier jaar zet het college hier ambitieus op in met de start van de bouw van 18.000 nieuwe woningen. Daarbij spelen duurzaamheid, energiezuinig en een betere luchtkwaliteit een grote rol. Dit te realiseren, vraagt om flinke keuzes, maatregelen en investeringen.

De gemeente zet zich in om nieuw investerend en organiserend vermogen voor Rotterdam aan te trekken. Zodoende wil de gemeente innovatieve initiatieven stimuleren en optimaal ruimte bieden.

Externe ontwikkelingen

BBV-aspecten

In 2016 is het Besluit begroting en verantwoording (BBV) vernieuwd vanwege de invoering van de Vennootschapsbelasting voor overheden. In 2017 is door een nieuwe uitleg van het BBV de gemeentelijke werkwijze voor tussentijdse winstnemingen herzien. De verwachting is dat het BBV ook de komende jaren verandert. De gemeente zorgt ervoor dat we continu voldoen aan de regels van de – eventueel herziene - BBV.

Ontwikkelingen woningbouw

Het optimisme op de woningmarkt houdt vooralsnog aan. De gunstige signalen leiden tot een positiever beeld van de marktvraag naar nieuwbouwwoningen in Rotterdam. Het aanbod is momenteel te klein om de uitgestelde vraag – de inhaalslag - van de consument te bedienen. De start van 18.000 nieuwe woningen tot en met 2022 moet de druk op de woningmarkt verlichten.

De gemeente speelt in op de kansen die zich voordoen op de woningmarkt. Om aan te sluiten op de effectieve marktvraag en de groei van de stad, ligt de focus de komende periode op:

- versnelling van lopende woningbouwprojecten in een aantal gebieden in de stad (maatregelen om de realisatiegraad van de plannen te verhogen);
- zoektocht naar nieuwe woningbouwmogelijkheden voor de lange en middellange termijn: na 2022.

Ontwikkelingen werklocaties

De behoefte aan nieuwbouw van commercieel vastgoed in Rotterdam is de komende jaren constant. Het gaat voornamelijk om vervanging van verouderd vastgoed. Het planaanbod bevindt zich de komende jaren onder de verwachte marktvraag. Een deel van de nieuwbouwvraag wordt opgelost in bestaand vastgoed, na kwaliteitsverbetering of transformatie. Op termijn leidt deze verschuiving tot een vermindering van het overaanbod in de bestaande voorraad en tot afname van leegstand. Om de concurrentiepositie van Rotterdam te behouden is het een voorwaarde dat de kwaliteit van de bestaande voorraad voldoende is, zodat deze goed verhuurbaar is. In Rotterdam wil het college tot en met 2022 180.000 m2 kantoren omzetten naar een andere functie.

Wijze van uitvoering grondbeleid

De gemeente Rotterdam hanteert sinds 2013 de ‘normatief residuele methode’ voor het tot stand komen van grondprijzen. Daarnaast zet de gemeente zich in voor de marktbenadering en aantrekking van investerend vermogen. Specifieke beleidsdoelstellingen vragen om een gerichte aanpak in programma’s, zoals het platform ‘Pak je ruimte’ voor inspiratie en informatie over zelfbouw.

Het ruimtelijk economisch perspectief en de gemeentelijke rolopvatting, hebben gevolgen voor de gebiedsontwikkelingen. Gebiedsontwikkelingen zijn steeds complexer. Dat komt onder andere door de betrokkenheid van meerdere partijen en het bouwen in de bestaande leefomgeving. De gemeente is er scherp op hoe zij de mensen en middelen inzet. De inzet van actief grondbeleid (grondexploitaties) biedt de meeste mogelijkheden om te sturen op de ontwikkeling. Een andere mogelijkheid is samenwerking met partners aan te gaan, maar er zijn ook veel situaties waarin de gemeente een ontwikkeling alleen faciliteert. Dat kan bijvoorbeeld door de inzet van medewerkers of een bijdrage uit een fonds.

Op basis van actuele marktanalyses van de marktvraag, prijzen, ontwikkelingen en zo meer, en van gemeentelijke ambities, bijvoorbeeld om een aantrekkelijke doelgroep in de gemeente te kunnen huisvesten, stelt de gemeente de eigen lopende grondexploitaties bij op project- en portefeuilleniveau: op programma, planning, of prijs. Minimaal één keer per jaar voert de gemeente voor individuele grondexploitaties een risicoanalyse uit. Zo kan de gemeente bepalen welke onzekerheidsreserve nodig is om projectspecifieke risico's op te vangen, zoals het slagen van een bestemmingsplanprocedure of de kans dat ergens bodemvervuiling wordt aangetroffen. Voor deze risico's neemt de gemeente in de individuele grondexploitaties een onzekerheidsreserve op.

Voor sturing op portefeuilleniveau stelt de gemeente jaarlijks het Meerjarenperspectief Grond en Vastgoed (MGV) op. Hiervoor onderzoekt de gemeente de trends en marktontwikkelingen bij woningbouw, werklocaties en maatschappelijke voorzieningen. De analyse van de resultaten leidt tot risico's en kansen in het planaanbod in Rotterdam. Deze komen terug in het MGV, aangevuld met aanbevelingen voor prioriteiten in de ontwikkeling van het planaanbod en bijsturing van de gemeentelijke portefeuille.

Resultaten totale grondexploitatie

Financieel resultaat

De projectadministratie van de grondexploitaties bevat enerzijds de gerealiseerde kosten en opbrengsten en anderzijds de begroting van nog te maken kosten en voorziene opbrengsten. De gemeente maakt alle posten contant. Gesaldeerd ontstaat daardoor de netto contante waarde (NCW) van het project.

Voor een betrouwbare inschatting van de waardeontwikkeling van de portefeuille zijn verschillende externe factoren van invloed. Door de economische ontwikkelingen kan er sprake zijn van prijsstijgingen. In de grondexploitatie rekent de gemeente daarom met langjarige gemiddelde parameters voor kosten- en opbrengstenstijging en voor renteontwikkelingen. Een verandering van de langjarige parameters heeft grote invloed op de uitkomst van de netto contante waarde-berekening (NCW-berekening). Jaarlijks voert de gemeente een analyse uit om te bepalen of een aanpassing nodig is voor de langjarige parameters. Op het moment van samenstellen van deze begroting gelden de volgende gegevens:

- rentepercentage van 1,7% (naar rato vreemd vermogen/totaal vermogen, methodiek voorgeschreven in de BBV);
- disconteringsvoet 2% (sinds 2016 voorgeschreven in de BBV)
- kostenstijging 2,0%;
- opbrengstenstijging 1,0-2,0% (voor de jaren 2019 t/m 2026) en 0% voor 2027 en verder.

Als er aanleiding voor is, actualiseert de gemeente gedurende het jaar de begrote posten. Eens per jaar, tijdens het jaarrekeningproces, neemt de gemeente alle posten door en voorziet deze van actuele onderbouwingen. Op die manier verantwoordt het college het juiste financiële resultaat in de jaarrekening.

Verdienvermogen

Het verdienvermogen van de totale grondexploitatieportefeuille omvat het NCW-saldo van alle grondexploitaties met een positief saldo. Dit is dus het bedrag dat de gemeente, bij gelijkblijvende uitgangspunten, gedurende de looptijd van de huidige grondexploitaties als winst kan nemen.

Het feit dat er sprake is van winsten komt grotendeels doordat de gemeente verliesnemingen tot 2015 als afwaardering op de boekwaarde verwerkte. Het verdienvermogen bedraagt per eind 2017 (stand jaarrekening) € 163,1 mln.

Ongeveer de helft van het verdienvermogen komt voort uit de projecten Park Zestienhoven, Katendrecht en Nesselande. De binnenstedelijke locaties dragen doorgaans beperkt bij aan het verdienvermogen van de grondexploitatieportefeuille. Binnenstedelijke ontwikkeling of herontwikkeling is namelijk complex en duur. Hoewel de projecten voor de ruimtelijke ontwikkeling wenselijk zijn, zijn ze zonder de inzet van eigen middelen doorgaans niet haalbaar met een traditionele ontwikkeling. Daarom zoekt de gemeente naar manieren van ontwikkelen met meer samenwerking met eindgebruikers en investeerders.

Door deze ontwikkelingen zal het aantal grondexploitaties dat met een positief verdienvermogen kan starten beperkt zijn. De gemeente moet vaker externe middelen toevoegen om grondexploitaties met een positief plansaldo te laten uitvoeren, en de gemeente moet eigen middelen inzetten om het negatieve plansaldo af te dekken.

Winstneming

De resultaatnemingen op de grondexploitatieportefeuille bestaan uit drie onderdelen, te weten:

1. Winstnemingen
    - Tussentijdse winstnemingen
    - Winstnemingen bij afsluiten van een grondexploitatie
2. Mutatie van voorzieningen
3. Verliesnemingen

Ad 1

De berekeningsmanier voor tussentijdse winstnemingen, zoals is vastgelegd in de Verordening Financiën Rotterdam, is eind 2017 veranderd door een nadere duiding van het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten). In overleg met alle betrokkenen, intern en extern, is een berekeningswijze zo aangepast dat die voldoet aan de BBV-vereisten, en tevens recht doet aan het onzekere karakter van de grondexploitaties. Naar mate de resterende looptijd van een grondexploitatie langer is, groeien de onzekerheden. De voorziene grondopbrengsten kunnen in de toekomst bijvoorbeeld fors tegenvallen. De nieuwe systematiek houdt hiermee rekening. De aangepaste berekeningswijze heeft als mogelijk effect dat er een beweeglijker (‘volatieler’) beeld kan ontstaan in de resultaten van de grondexploitaties. De Commissie BBV heeft aangekondigd eind 2018 een nieuwe ‘notitie Grondexploitaties’ te publiceren. Op basis van die notitie moet de gemeente de werkwijze voor berekening van de tussentijdse winstnemingen in de Verordening Financiën aanpassen.

Bij het afsluiten van een positieve grondexploitatie wordt het (resterende) totale saldo als resultaat genomen.

Ad 2

Voorziening verliesgevende grondexploitaties

Bij een negatief NCW-saldo tijdens de looptijd van een plan, treft de gemeente bij de jaarafsluiting een voorziening ter grootte van het negatieve saldo. Aangezien het plansaldo tijdens de looptijd van het project kan veranderen, bepaalt de gemeente aan het einde van het jaar of de benodigde verliesvoorziening groter of kleiner is dan de een jaar eerder getroffen verliesvoorziening.

Voorziening Woningbouw

Voor het stedelijke woningbouwprogramma maakt de gemeente op basis van actuele trends en ontwikkelingen een inschatting van de verwachte marktvraag. Het woningbouwprogramma bevat ten opzichte van de marktvraag een overmaat voor toekomstige jaren door mogelijke uitval of vertraging van plannen. Om de financiële effecten van deze mogelijke uitval of vertraging te compenseren, houdt de gemeente op portefeuilleniveau een voorziening aan. Aan het eind van het jaar actualiseert de gemeente de voorziening Woningbouw.

Ad 3

Verliesnemingen boekt de gemeente alleen bij het afsluiten van een negatieve grondexploitatie.

Het saldo van de resultaatnemingen voegt de gemeente, na aftrek van afdelingskosten, toe aan het Gebiedsontwikkelingsfonds dat met ingang van 2018 in werking trad. De jaarlijkse voeding is momenteel gemaximeerd op € 10 mln. Ook is sprake van een doelstelling om geld vrij te maken voor de versnelling van het woningbouwprogramma. Een eventueel resterend positief saldo voegt de gemeente toe aan de algemene middelen.

Reserves grondzaken

Rotterdam heeft een groot aantal plannen voor nieuwbouw van woningbouw en van werklocaties als bedrijven, kantoren en detailhandel. Het gaat hierbij zowel om initiatieven van de gemeente als van particulieren. De gemeente heeft ongeveer 75 grondexploitaties in uitvoering. Door marktontwikkelingen kunnen planning, programma en prijs van de grondexploitaties veranderen. Daardoor zijn geraamde saldi niet zeker.

Risico’s op projectniveau

Om de financiële risico’s voor de gemeente te beperken, investeert de gemeente niet voordat er een redelijke zekerheid bestaat over de realisatie van het project. Om te voorkomen dat een opeenhoping van financiële risico’s voor de gemeente plaatsvindt, beoordeelt de gemeente elk jaar of ingrepen nodig zijn op eventueel ontstane verliezen op plannen. Waar nodig neemt de gemeente verlies of treft ze een voorziening. Jaarlijks voert de gemeente voor individuele grondexploitaties een risicoanalyse uit. Daarmee bepaalt de gemeente welke risicoreserve in het project nodig is om risico’s op te vangen die specifiek zijn voor dat project. Voorbeelden van projectspecifieke risico’s zijn het slagen van een bestemmingsplanprocedure of het risico op bodemvervuiling.

In de Projectenmonitor Grondexploitaties geeft het college twee keer per jaar inzicht in de belangrijkste ontwikkelingen per project.

Risico’s van grondzaken worden meegenomen in de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit en daarmee in de berekening van het weerstandsvermogen.

Risico’s op portefeuilleniveau

De gemeente beoordeelt twee keer per jaar het totale planaanbod in de stad in relatie tot actuele marktanalyses. De resultaten hiervan geven onder meer inzicht in wenselijke en noodzakelijke aanpassingen in de gemeentelijke grondexploitatieportefeuille en in de bijbehorende financiële effecten. Het doel van portefeuillesturing is financiële risico’s te beperken en kansen tijdig te signaleren. De uitkomsten meldt het college jaarlijks in het Meerjarenperspectief Grond & Vastgoed.

In aansluiting op bovengenoemd beleid heeft de gemeente voor de grondexploitatieportefeuille het financiële effect bepaald van risico's die volgen uit de marktanalyse van woon- en werklocaties en van de algemene prijsontwikkelingen. Dit is gedaan aan de hand van een risicoanalyse. Hierbij zijn de omgevingsrisico's vertaald in verschillende scenario's. De benodigde weerstandscapaciteit is voor 2018 berekend en vastgesteld op € 60 mln.

Investeringen

Pagina 97

Investeringen

In deze paragraaf wordt een overzicht van de gevoteerde investeringskredieten gepresenteerd. De raad geeft met het voteren van kredieten het college toestemming meerjarige investeringsuitgaven te doen en/of verplichtingen aan te gaan. Het college bewaakt de voortgang afsluiting van het gevoteerde krediet.

BeleidNieuwe investeringenLopende investeringen

Beleid

De gemeente doet nieuwe investeringen en uitbreidingsinvesteringen op basis van een stadsvisie en de investeringsstrategie die hierop is geënt. Vervangingsinvesteringen worden gedaan nadat de levensduur van gemeentelijke bezittingen (de ‘activa’) voorbij is. Soms investeert de gemeente om de levensduur van activa te verlengen, de kwaliteit van bestaande activa te verhogen of te voldoen aan nieuwe wettelijke voorschriften.

Sommige investeringen zijn rendabel. Zij verdienen zichzelf in korte tijd terug. Zijn investeringen rendabel en beperkt qua financiële risico’s, dan kunnen ze in beginsel door marktpartijen worden gedaan. De gemeente wil het investerend vermogen van deze marktpartijen zo goed mogelijk benutten. Daarnaast wil de gemeente borgen dat het zelf over voldoende investerend vermogen beschikt om maatschappelijk gewenste investeringen te doen die marktpartijen niet of niet zonder bijdrage van de overheid doen. De gemeente zoekt actief naar samenwerking met de andere overheden.

Nieuwe investeringen

In onderstaande tabel zijn per programma de nieuwe investeringskredieten opgenomen. Deze moet de gemeenteraad nog goedkeuren (voteren). In de kolom 'voorstel krediet' staat het totale investeringsbedrag, inclusief bijdragen van derden. De kolommen daarnaast tonen voor de jaren 2019-2023 het verwachte verloop van de uitgaven per krediet. Nieuwe investeringen zijn ingedeeld in de volgende vier categorieën:

N= Nieuwe investeringen

V= Vervangingsinvestering

U= Uitbreidingsinvestering

L= Levensduur verlengende investering

In onderstaande tabel is per krediet een omschrijving opgenomen van het doel waarvoor het krediet wordt aangevraagd en een overzicht met detailinformatie. Dit overzicht bevat eventueel te ontvangen bijdragen van derden, het netto investeringsbedrag, oftewel het eigen geld dat de gemeente aan de investering verwacht te gaan uitgeven en de jaarlijkse kapitaallasten die ten laste van de exploitatie komen vanaf het moment dat de investering in gebruik wordt genomen.

Programma	Cat	Voorstel krediet	2019	2020	2021	2022	2023
Verkeer en vervoer		**2.926**	**1.453**	**1.472**	**0**	**0**	**0**
Fietspaden	N	2.926	1.453	1.472	0	0	0

Programma	Cat	Voorstel krediet	2019	2020	2021	2022	2023
Verkeer en vervoer		**2.926**	**1.453**	**1.472**	**0**	**0**	**0**
Fietspaden	N	2.926	1.453	1.472	0	0	0

Doel krediet: Het krediet wordt ingezet voor het aanleggen van circa 20 fietspaden, het aanbrengen van fietspadverlichting en verbeteringen in het recreatieve knooppunten netwerk.

Details	Totaal	2019	2020	2021	2022	2023
Bijdragen van derden	1.200	600	600	0	0	0
Netto investering (Rotterdams geld)	1.726	853	872	0	0	0
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t.	0	0	107	106	104
Aanvullende beheerslasten	n.v.t.	0	0	0	0	0

Programma	Cat	Voorstel krediet	2019	2020	2021	2022	2023
Beheer van de stad		**22.596**	**2.813**	**6.368**	**5.542**	**5.043**	**2.831**
Eiland van Brienenoord, brug Zuiddiepje	V	5.231	506	4.116	610	0	0

Programma	Cat	Voorstel krediet	2019	2020	2021	2022	2023
Beheer van de stad		**22.596**	**2.813**	**6.368**	**5.542**	**5.043**	**2.831**
Eiland van Brienenoord, brug Zuiddiepje	V	5.231	506	4.116	610	0	0

Doel krediet: Met dit krediet wordt de brug Zuiddiepje vervangen. Dit maakt onderdeel uit van de uitvoering van het project Getijdenpark Eiland van Brienenoord.

Details	Totaal	2019	2020	2021	2022	2023
Bijdragen van derden	0	0	0	0	0	0

Netto investering (Rotterdams geld)	5.231	506	4.116	610	0	0
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t.	0	0	0	247	244
Aanvullende beheerslasten	n.v.t.	0	0	0	0	0

Inzamelmiddelen Papiercontainers 2019	N	535	535	0	0	0	0

Programma	Cat	Voorstel krediet	2019	2020	2021	2022	2023
Beheer van de stad		**22.596**	**2.813**	**6.368**	**5.542**	**5.043**	**2.831**
Inzamelmiddelen Papiercontainers 2019	N	535	535	0	0	0	0

Doel krediet: Krediet wordt ingezet voor het plaatsen van containers voor het inzamelen van papier (afvalscheiding)**.**

Details	Totaal	2019	2020	2021	2022	2023
Bijdragen van derden	0	0	0	0	0	0
Netto investering (Rotterdams geld)	535	535	0	0	0	0
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t.	0	65	64	63	61
Aanvullende beheerslasten	n.v.t.	0	0	0	0	0

Smeerput Kleinpolderplein	N	559	559	0	0	0	0

Programma	Cat	Voorstel krediet	2019	2020	2021	2022	2023
Beheer van de stad		**22.596**	**2.813**	**6.368**	**5.542**	**5.043**	**2.831**
Smeerput Kleinpolderplein	N	559	559	0	0	0	0

Doel krediet: Aanleg van smeerput op de werkplaats Noord. De smeerput is wettelijk voorgeschreven voor het uitvoeren van onderhoud aan zware voertuigen.

Details	Totaal	2019	2020	2021	2022	2023
Bijdragen van derden	0	0	0	0	0	0
Netto investering (Rotterdams geld)	559	559	0	0	0	0
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t.	0	49	49	48	47
Aanvullende beheerslasten	n.v.t.	0	0	0	0	0

Modernisering Schiebruggen	L	16.271	1.214	2.252	4.932	5.043	2.831

Programma	Cat	Voorstel krediet	2019	2020	2021	2022	2023
Beheer van de stad		**22.596**	**2.813**	**6.368**	**5.542**	**5.043**	**2.831**
Modernisering Schiebruggen	L	16.271	1.214	2.252	4.932	5.043	2.831

Doel krediet: Modernisering en centralisering Schiebruggen, levensduurverlengend onderhoud aan de elektrotechnische installaties en ombouw naar afstandbediening van 17 bruggen en sluizen op en rond de Schie. Uitvoering verloopt in delen vanaf 2019 t/m 2023.

Toelichting: Dit betreft investeringsdeel 1 van 2, de maatregelen t.b.v. de modernisering en komt ten laste van afdeling Civiele Kunstwerken.

Details	Totaal	2019	2020	2021	2022	2023
Bijdragen van derden	0	0	0	0	0	0

Netto investering (Rotterdams geld)		16.271	1.214	2.252	4.932	5.043	2.831
Kapitaallasten (rente en afschrijving)		n.v.t.	0	0	0	0	0
Aanvullende beheerslasten		n.v.t.	0	0	0	0	0

Stedelijke Inrichting		**600**	**600**	**0**	**0**	**0**	**0**
Uitbreiding en bouwkundige kwaliteitsimpuls Petristraat 245	L	600	600	0	0	0	0

Programma	**Cat**	**Voorstel krediet**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Stedelijke Inrichting		**600**	**600**	**0**	**0**	**0**	**0**
Uitbreiding en bouwkundige kwaliteitsimpuls Petristraat 245	L	600	600	0	0	0	0

Doel krediet: Ten behoeve van de gemeentelijk zorgplicht dient dit object (gemeentelijk bezit) deels uitgebreid te worden. Tevens wordt er met dit bedrag een benodigde extra kwaliteitsimpuls gegegeven.

Toelichting:

Details	**Totaal**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Bijdragen van derden	0	0	0	0	0	0
Netto investering (Rotterdams geld)	600	600	0	0	0	0
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t.	0	30	30	30	30
Aanvullende beheerslasten	n.v.t.	0	0	0	0	0

Overhead		**560**	**560**	**0**	**0**	**0**	**0**
Bouwkundige aanpassing Adriaan Volkerhuis	N	560	560	0	0	0	0

Programma	**Cat**	**Voorstel krediet**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Overhead		**560**	**560**	**0**	**0**	**0**	**0**
Bouwkundige aanpassing Adriaan Volkerhuis	N	560	560	0	0	0	0

Doel krediet: Met het krediet worden diverse investeringen gedaan om de locatie gereed te maken voor Team Noord van Toezicht & Handhaving Stadsbeheer. Het betreft een tijdelijke locatie voordat verhuisd wordt naar de Melanchtonweg. De huidige locatie waar dit Team nu gehuisvest is dient verlaten te worden omdat deze getransformeerd wordt naar woningen.

Details	**Totaal**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Bijdragen van derden	0	0	0	0	0	0
Netto investering (Rotterdams geld)	560	560	0	0	0	0
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t.	0	123	121	118	116
Aanvullende beheerslasten	n.v.t.	0	17	17	17	17

Totaal		**26.681**	**5.426**	**7.840**	**5.542**	**5.043**	**2.831**

Lopende investeringen

Dit overzicht bevat per programma de lopende investeringen. De lopende investeringskredieten zijn al door de gemeenteraad goedgekeurd (gevoteerd), maar nog niet afgesloten. In sommige gevallen is een bijstelling van het krediet nodig. Dit is te herkennen aan het bedrag dat is opgenomen in de kolom 'Bijstelling krediet'. Dit kan gaan om zowel een verhoging als een verlaging. Voor de jaren 2019-2023 zijn de investeringsramingen weergegeven. Dit is het verwachte verloop van de uitgaven.

In onderstaande tabel is per krediet een beschrijving en een overzicht met detailinformatie opgenomen. Dit overzicht bevat eventueel te ontvangen bijdragen van derden, het netto investeringsbedrag - oftewel het eigen geld dat de gemeente aan de investering verwacht te gaan uitgeven - en de jaarlijkse kapitaallasten die ten laste van de exploitatie komen vanaf het moment van ingebruikname van de investering. Soms wordt een investering in delen in gebruik genomen. Als hier sprake van is dan hebben de getoonde kapitaallasten alleen betrekking op het nog niet in gebruik genomen deel.

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2018	2019	2020	2021	2022	2023
Bestuur en dienstverlening	**3.050**	**0**	**3.050**	**64**	**600**	**0**	**0**	**0**	**0**
Vervanging Gemeentelijke Basis Administratie (GBA)	1.700	0	1.700	0	0	0	0	0	0
Digitalisering Persoonskaarten	1.000	0	1.000	64	250	0	0	0	0

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisati t/m 201
Bestuur en dienstverlening	**3.050**	**0**	**3.050**	**6**
Vervanging Gemeentelijke Basis Administratie (GBA)	1.700	0	1.700	

Doel krediet: De vervanging van de Gemeentelijke Basis Administratie (GBA) vindt plaat (Basisregistratie Personen). Gemeenten kunnen op termijn aansluiten op deze voorzienir

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 201
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	1.700	0	1.700	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisati t/m 201
Bestuur en dienstverlening	**3.050**	**0**	**3.050**	**6**
Digitalisering	1.000	0	1.000	6

Website Stadsarchief	350	0	350	0	350	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	**2.030**	**0**	**2.030**	**152**	**1.878**	**0**	**0**	**0**	**0**
Inrijbeperkende maatregelen	2.030	0	2.030	152	1.878	0	0	0	0

Persoonskaarten

Doel krediet: Het krediet wordt ingezet voor digitalisering van persoonskaarten en akten nalatenschapsonderzoeken en informatieverzoeken. Digitalisering is noodzakelijk voor de bij het Stadsarchief.

Details	**Initieel bedrag**	**Bijstelling**	**Nieuw bedrag**	**t/m 201**
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	1.000	0	1.000	6
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	

Programma	**Gevoteerd**	**Bijstelling krediet**	**Nieuw gevoteerd**	**Realisati t/m 201**
Bestuur en dienstverlening	**3.050**	**0**	**3.050**	**6**
Website Stadsarchief	350	0	350	

Doel krediet: Het krediet wordt ingezet voor de vernieuwing van de website van het Stad Management Systeem (CMS).

Details	**Initieel bedrag**	**Bijstelling**	**Nieuw bedrag**	**t/m 201**
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	350	0	350	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	

Programma	**Gevoteerd**	**Bijstelling krediet**	**Nieuw gevoteerd**	**Realisati t/m 201**
Openbare orde en veiligheid	**2.030**	**0**	**2.030**	**15**
Inrijbeperkende maatregelen	2.030	0	2.030	15

Doel krediet: Rotterdam is een aantrekkelijke en toegankelijke stad met verschillende uit waar veel publiek op af komt. Rotterdam moet echter door de aanslagen in recente jaren alert zijn op locaties waar veel mensen bijeen komen. Het college wil deze locaties de no

fysieke weerbaarheid te vergroten. Uitgangspunt daarbij is dat Rotterdam een aantrekkel

zoveel mogelijk bescherming biedt voor grote groepen mensen die in de stad uitgaan en

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 201
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	2.030	0	2.030	15
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	

Verkeer en vervoer	**70.679**	**0**	**70.679**	**30.884**	**19.528**	**14.359**	**3.058**	**100**	**0**
Stelpost straatparkeren 2011	2.000	0	2.000	871	294	294	0	0	0

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2018
Verkeer en vervoer	**70.679**	**0**	**70.679**	**30.884**
Stelpost straatparkeren 2011	2.000	0	2.000	871

Doel krediet: Dit krediet is bestemd voor de invoering van betaald parkeren in nieuwe ge

parkeerautomaten op straat.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018
Bijdragen van derden	0	0	0	0
Netto investering (Rotterdams geld)	2.000	0	2.000	871
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0

H6-weg Hoek van Holland fase 2	4.192	0	4.192	4.207	0	0	0	0	0

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2018
Verkeer en vervoer	**70.679**	**0**	**70.679**	**30.884**
H6-weg Hoek van Holland fase 2	4.192	0	4.192	4.207

Doel krediet: Het krediet betreft de aanleg van de H6-weg, aansluitend op de Hoekse Lij

tweede (calamiteiten-) ontsluiting krijgt en het dorp wordt ontlast van verkeersdruk.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018
Bijdragen van derden	692	0	692	692
Netto investering (Rotterdams geld)	3.500	0	3.500	3.514

										Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0
H6-weg Hoek van Holland fase 2 Vervolg	13.400	0	13.400	0	6.248	7.152	0	0	0	**Programma**	**Gevoteerd**	**Bijstelling krediet**	**Nieuw gevoteerd**	**Realisatie t/m 2018**
										Verkeer en vervoer	**70.679**	**0**	**70.679**	**30.884**
										H6-weg Hoek van Holland fase 2 Vervolg	13.400	0	13.400	0
										Doel krediet: Aanleg H6-weg aansluitend op de Hoekse Lijn, waarmee Hoek van Holland krijgt en het dorp wordt ontlast van verkeersdruk.				
										Details	**Initieel bedrag**	**Bijstelling**	**Nieuw bedrag**	**t/m 2018**
										Bijdragen van derden	9.900	0	9.900	0
										Netto investering (Rotterdams geld)	3.500	0	3.500	0
										Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0
Aanpassing verkeerslichten ivm Maastunnel renovatie	1.700	0	1.700	1.407	294	0	0	0	0	**Programma**	**Gevoteerd**	**Bijstelling krediet**	**Nieuw gevoteerd**	**Realisatie t/m 2018**
										Verkeer en vervoer	**70.679**	**0**	**70.679**	**30.884**
										Aanpassing verkeerslichten ivm Maastunnel renovatie	1.700	0	1.700	1.407
										Doel krediet: Een van de werkzaamheden tijdens de renovatie van de Maastunnel is de verkeersregelingsinstallaties (VLI).				
										Details	**Initieel bedrag**	**Bijstelling**	**Nieuw bedrag**	**t/m 2018**
										Bijdragen van derden	0	0	0	0
										Netto investering (Rotterdams geld)	1.700	0	1.700	1.407
										Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0
Beter Benutten - Bereikbaarheid	2.040	0	2.040	715	324	476	525	0	0	**Programma**	**Gevoteerd**	**Bijstelling krediet**	**Nieuw gevoteerd**	**Realisatie t/m 2018**
										Verkeer en vervoer	**70.679**	**0**	**70.679**	**30.884**
										Beter Benutten - Bereikbaarheid	2.040	0	2.040	715

Doel krediet: In het coalitieakkoord 2014-2018 waren diverse intensiveringen opgenome

Vervoer. Een deel van deze middelen wordt ingezet voor investeringen.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018
Bijdragen van derden	0	0	0	0
Netto investering (Rotterdams geld)	2.040	0	2.040	715
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0

Beter Benutten - Fietsbeleid	1.532	0	1.532	400	1.132	0	0	0	0

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2018
Verkeer en vervoer	**70.679**	**0**	**70.679**	**30.884**
Beter Benutten - Fietsbeleid	1.532	0	1.532	400

Doel krediet: In het coalitieakkoord 2014-2018 zijn diverse intensiveringen opgenomen v

Een deel van deze middelen wordt ingezet voor investeringen.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018
Bijdragen van derden	0	0	0	0
Netto investering (Rotterdams geld)	1.532	0	1.532	400
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0

Beter Benutten Fietsen	1.500	0	1.500	1.382	65	0	0	0	0

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2018
Verkeer en vervoer	**70.679**	**0**	**70.679**	**30.884**
Beter Benutten Fietsen	1.500	0	1.500	1.382

Doel krediet: Het krediet gaat om een eigen bijdrage voor de Fietsveerverbinding Feijen

fietsschakels in de regio, zoals beschreven in het programma Beter Benutten. De investe

door het Rijk, de stadsregio Rotterdam, naastgelegen gemeenten en het subsidieprogran

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018
Bijdragen van derden	0	0	0	0
Netto investering (Rotterdams geld)	1.500	0	1.500	1.382
Kapitaallasten (rente en	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0

										afschrijving)
Bushaltetoegankelijkheid 2015	5.000	0	5.000	2.484	750	500	0	0	0	

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2018
Verkeer en vervoer	**70.679**	**0**	**70.679**	**30.884**
Bushaltetoegankelijkheid 2015	5.000	0	5.000	2.484

Doel krediet: Toegankelijk maken van zoveel mogelijk bushaltes, minimaal 62% conform de Metropoolregio Rotterdam Den Haag.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018
Bijdragen van derden	39	0	39	39
Netto investering (Rotterdams geld)	4.961	0	4.961	2.445
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0

Fysieke Maatregelen Verkeersveiligheid 2013	1.800	0	1.800	1.800	0	0	0	0	0	

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2018
Verkeer en vervoer	**70.679**	**0**	**70.679**	**30.884**
Fysieke Maatregelen Verkeersveiligheid 2013	1.800	0	1.800	1.800

Doel krediet: Met dit krediet worden investeringen gedaan om fysieke maatregelen te tre verkeersveiligheid of –doorstroming te verbeteren, waaronder de aanpak van tien black s

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018
Bijdragen van derden	0	0	0	0
Netto investering (Rotterdams geld)	1.800	0	1.800	1.800
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0

Fysieke Maatregelen Verkeersveiligheid 2015	2.697	0	2.697	2.649	48	0	0	0	0	

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2018
Verkeer en vervoer	**70.679**	**0**	**70.679**	**30.884**
Fysieke Maatregelen Verkeersveiligheid 2015	2.697	0	2.697	2.649

Doel krediet: Met dit krediet worden investeringen gedaan om fysieke maatregelen te tre

Fysieke Maatregelen Verkeersveiligheid 2016	3.395	0	3.395	1.274	1.435	350	336	0	0

verkeersveiligheid of –doorstroming te verbeteren, waaronder de aanpak van tien black s

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018
Bijdragen van derden	596	0	596	596
Netto investering (Rotterdams geld)	2.102	0	2.102	2.053
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2018
Verkeer en vervoer	**70.679**	**0**	**70.679**	**30.884**
Fysieke Maatregelen Verkeersveiligheid 2016	3.395	0	3.395	1.274

Doel krediet: Met dit krediet worden investeringen gedaan om fysieke maatregelen te tre

verkeersveiligheid of –doorstroming te verbeteren, waaronder de aanpak van tien black s

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018
Bijdragen van derden	523	0	523	0
Netto investering (Rotterdams geld)	2.873	0	2.873	1.274
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0

Fysieke Maatregelen Verkeersveiligheid 2019	3.200	0	3.200	0	500	1.500	1.200	0	0

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2018
Verkeer en vervoer	**70.679**	**0**	**70.679**	**30.884**
Fysieke Maatregelen Verkeersveiligheid 2019	3.200	0	3.200	0

Doel krediet: Met dit krediet worden investeringen gedaan om fysieke maatregelen te tre

verkeersveiligheid of –doorstroming te verbeteren, waaronder de aanpak van tien black s

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018
Bijdragen van derden	1.400	0	1.400	0
Netto investering (Rotterdams geld)	1.800	0	1.800	0
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0

Vervanging verkeersregelinstallaties 2016	5.697	0	5.697	5.691	6	0	0	0	0

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2018
Verkeer en vervoer	**70.679**	**0**	**70.679**	**30.884**
Vervanging verkeersregelinstallaties 2016	5.697	0	5.697	5.691

Doel krediet: Dit krediet wordt ingezet voor het verwijderen of vervangen van diverse ver
kruispunten na einde levensduur.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018
Bijdragen van derden	0	0	0	0
Netto investering (Rotterdams geld)	5.697	0	5.697	5.691
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0

Vervanging Verkeersregelinstallaties 2018	4.812	0	4.812	2.915	700	500	697	0	0

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2018
Verkeer en vervoer	**70.679**	**0**	**70.679**	**30.884**
Vervanging Verkeersregelinstallaties 2018	4.812	0	4.812	2.915

Doel krediet: Dit krediet wordt ingezet voor het verwijderen of vervangen van diverse ver
kruispunten na einde levensduur.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018
Bijdragen van derden	0	0	0	0
Netto investering (Rotterdams geld)	4.812	0	4.812	2.915
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0

Vervanging verkeersregelinstallaties 2019	3.900	0	3.900	0	1.875	1.625	300	100	0

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2018
Verkeer en vervoer	**70.679**	**0**	**70.679**	**30.884**
Vervanging verkeersregelinstallaties 2019	3.900	0	3.900	0

Doel krediet: Dit krediet wordt ingezet voor het verwijderen of vervangen van diverse ver

kruispunten na einde levensduur.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018
Bijdragen van derden	800	0	800	0
Netto investering (Rotterdams geld)	3.100	0	3.100	0
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0

Centrum Fiets As	3.532	0	3.532	2.251	500	0	0	0	0

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2018
Verkeer en vervoer	**70.679**	**0**	**70.679**	**30.884**
Centrum Fiets As	3.532	0	3.532	2.251

Doel krediet: Het project Centrum Fiets As heeft als doel verbetering van de bestaande

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018
Bijdragen van derden	2.625	0	2.625	1.002
Netto investering (Rotterdams geld)	907	0	907	1.249
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0

Fietspaden 2018	1.030	0	1.030	582	448	0	0	0	0

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2018
Verkeer en vervoer	**70.679**	**0**	**70.679**	**30.884**
Fietspaden 2018	1.030	0	1.030	582

Doel krediet: Het krediet is bedoeld voor het verlengen of verbeteren van vier fietspaden

Hague Airport), de Argonautenweg/Jasonweg, de Krabbendijkestraat en de Hoge Boezer

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018
Bijdragen van derden	200	0	200	0
Netto investering (Rotterdams geld)	830	0	830	582
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0

Fietsroutes (restant)	1.337	0	1.337	429	704	204	0	0	0

Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Realisatie

Fietsvoorziening OV haltes	469	0	469	497	0	0	0	0	0

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2018
Verkeer en vervoer	**70.679**	**0**	**70.679**	**30.884**
Fietsvoorziening OV haltes	469	0	469	497

Doel krediet: In samenwerking met de RET en Metropoolregio Rotterdam Den Haag wor
gerealiseerd ter hoogte van OV haltes. Deze ontwikkeling past binnen het vastgestelde F

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018
Bijdragen van derden	442	0	442	442
Netto investering (Rotterdams geld)	26	0	26	55
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0

Oprit verlengde Willemsbrug	168	0	168	14	0	0	0	0	0

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2018
Verkeer en vervoer	**70.679**	**0**	**70.679**	**30.884**
Oprit verlengde Willemsbrug	168	0	168	14

Doel krediet: Het project Willemsbrug heeft als doel het verbeteren van de bestaande fy

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018

Buitenruimte Hoek van Holland Haven	7.280	0	7.280	1.318	4.204	1.758	0	0	0	
Cultuur, sport en recreatie	**6.900**	**0**	**6.900**	**5.937**	**350**	**0**	**0**	**0**	**0**	
Gymlokalen Lekker Fit	5.900	0	5.900	5.441	200	0	0	0	0	

Bijdragen van derden	75	0	75	0
Netto investering (Rotterdams geld)	93	0	93	14
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0

Programma	**Gevoteerd**	**Bijstelling krediet**	**Nieuw gevoteerd**	**Realisatie t/m 2018**
Verkeer en vervoer	**70.679**	**0**	**70.679**	**30.884**
Buitenruimte Hoek van Holland Haven	7.280	0	7.280	1.318

Doel krediet: Dit krediet wordt ingezet voor het project buitenruimte en infrastructuur ter
Holland Haven. De kapitaallasten worden gedekt vanuit externe bijdragen (opbrengsten).

Details	**Initieel bedrag**	**Bijstelling**	**Nieuw bedrag**	**t/m 2018**
Bijdragen van derden	4.821	0	4.821	0
Netto investering (Rotterdams geld)	2.459	0	2.459	1.318
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0

Programma	**Gevoteerd**	**Bijstelling krediet**	**Nieuw gevoteerd**	**Realisati t/m 201**
Cultuur, sport en recreatie	**6.900**	**0**	**6.900**	**5.93**
Gymlokalen Lekker Fit	5.900	0	5.900	5.44

Doel krediet: Dit krediet is beschikbaar gesteld om de doelen van het programma Lekke
een uitbreiding van het aantal gymlokalen.

Details	**Initieel bedrag**	**Bijstelling**	**Nieuw bedrag**	**t/m 201**
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	5.900	0	5.900	5.44
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	

Inrichting zwembad Hart van Zuid	1.000	0	1.000	497	150	0	0	0	0

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisati t/m 201
Cultuur, sport en recreatie	**6.900**	**0**	**6.900**	**5.93**
Inrichting zwembad Hart van Zuid	1.000	0	1.000	49

Doel krediet: Vóór het in exploitatie nemen van het nieuwe zwembad Hart van Zuid is he op het programma van eisen te doen. Deze aanpassingen zullen ervoor zorgen dat het e beter aansluit op de behoefte van zijn gebruikers en de doelstelling van de gemeente Rot

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 201
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	1.000	0	1.000	49
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	

Volksgezondheid en zorg	**6.170**	**0**	**6.170**	**2.496**	**1.294**	**0**	**0**	**0**	**0**
Doorontwikkeling Informatiemanagement voor Zorg, Welzijn en Jeugdhulp	6.170	0	6.170	2.496	1.294	0	0	0	0

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisati t/m 201
Volksgezondheid en zorg	**6.170**	**0**	**6.170**	**2.49**
Doorontwikkeling Informatiemanagement voor Zorg, Welzijn en Jeugdhulp	6.170	0	6.170	2.49

Doel krediet: Komende jaren realiseert het programma Doorontwikkeling Informatiemana doeltreffende informatievoorziening voor de drie doelgroepen; Rotterdammer, professiona directies MOW, PGW&Z en J&O. Hiermee lost het programma actuele problemen op en v verbetering van de informatievoorziening in dit domein. Het programma DIM bestaat op d projecten zorgen binnen Zorg, welzijn en jeugdhulp voor verbetering van de dienstverleni efficiënte backoffice en voor verbetering kennis-instrumentarium voor de professional.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 201
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	6.170	0	6.170	2.49
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	

Werk en inkomen	**13.640**	**0**	**13.640**	**10.318**	**1.300**	**0**	**0**	**0**	**0**

Programma Innovatie 2 - G1 Deel	8.540	0	8.540	5.232	1.300	0	0	0	0

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 201
Werk en inkomen	**13.640**	**0**	**13.640**	**10.31**
Programma Innovatie 2 - G1 Deel	8.540	0	8.540	5.23

Doel krediet: Dit krediet is voor het programma Innovatie (voorheen Professional Portal)
aangevraagd voor het G1 investeringsprogramma voor activiteiten die de gemeente Rotte

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 201
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	8.540	0	8.540	5.23
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	

G4 programma innovatie 2017	5.100	0	5.100	5.087	0	0	0	0	0

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 201
Werk en inkomen	**13.640**	**0**	**13.640**	**10.31**
G4 programma innovatie 2017	5.100	0	5.100	5.08

Doel krediet: Met dit krediet wordt het programma Innovatie (voorheen Professional Port

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 201
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	5.100	0	5.100	5.08
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	

Beheer van de stad	**817.219**	**83.432**	**900.651**	**419.905**	**181.467**	**180.652**	**98.580**	**97.858**	**39.792**
Lease voertuigen/ Werktuigen 2017 - 2022*	155.000	0	155.000	55.049	29.000	29.000	29.000	29.000	0

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2018	20
Beheer van de stad	**817.219**	**83.432**	**900.651**	**419.905**	**181.4**
Lease voertuigen/ Werktuigen 2017 - 2022*	155.000	0	155.000	55.049	29.0

Doel krediet: Dit krediet is bestemd voor de jaarlijkse aanschaf van voertuigen en midde
het bedrijfsonderdeel Lease. De kapitaallasten die voortvloeien uit de jaarlijks terugkeren

vanuit de exploitatie van Lease.

**In voorgaande jaren zijn diverse kredieten beschikbaar gesteld voor lease. Deze zijn nu*

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018	20
Bijdragen van derden	0	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	155.000	0	155.000	55.049	29.(
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	25.8

Inzamelmiddelen GFT 2017, 2018	5.524	0	5.524	1.291	1.460	0	0	0	0	**Programma**	**Gevoteerd**	**Bijstelling krediet**	**Nieuw gevoteerd**	**Realisatie t/m 2018**	**20**
										Beheer van de stad	**817.219**	**83.432**	**900.651**	**419.905**	**181.4**
										Inzamelmiddelen GFT 2017, 2018	5.524	0	5.524	1.291	1.4

Doel krediet: Dit betreft het krediet voor de aanschaf van GFT-bakken (groente, fruit en t
gescheiden GFT-inzameling in laagbouwwijken.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018	20
Bijdragen van derden	0	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	5.524	0	5.524	1.291	1.4
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	

Inzamelmiddelen Containers 2018 t/m 2022	19.000	0	19.000	3.726	3.800	3.800	3.800	3.800	0	**Programma**	**Gevoteerd**	**Bijstelling krediet**	**Nieuw gevoteerd**	**Realisatie t/m 2018**	**20**
										Beheer van de stad	**817.219**	**83.432**	**900.651**	**419.905**	**181.4**
										Inzamelmiddelen Containers 2018 t/m 2022	19.000	0	19.000	3.726	3.8

Doel krediet: Krediet wordt ingezet voor het vervangen van bestaande ondergrondse co
Rotterdambakken, containers milieuparken en containers voor containerservice.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018	20
Bijdragen van derden	0	0	0	0	
Netto investering	19.000	0	19.000	3.726	3.8

										(Rotterdams geld)					
										Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	
Vervanging Prullenbakken	4.000	0	4.000	456	800	800	800	800	0	**Programma**	**Gevoteerd**	**Bijstelling krediet**	**Nieuw gevoteerd**	**Realisatie t/m 2018**	**20**
										Beheer van de stad	**817.219**	**83.432**	**900.651**	**419.905**	**181.**
										Vervanging Prullenbakken	4.000	0	4.000	456	8
										Doel krediet: Krediet heeft als doel het aantal prullenbakken uit te breiden en waar nodig					
										Details	**Initieel bedrag**	**Bijstelling**	**Nieuw bedrag**	**t/m 2018**	**20**
										Bijdragen van derden			0	0	
										Netto investering (Rotterdams geld)	4.000	0	4.000	456	8
										Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	
Vervanging vrijval riolen	196.700	0	196.700	111.112	40.328	38.902	39.792	39.792	39.792	**Programma**	**Gevoteerd**	**Bijstelling krediet**	**Nieuw gevoteerd**	**Realisatie t/m 2018**	**20**
										Beheer van de stad	**817.219**	**83.432**	**900.651**	**419.905**	**181.**
										Vervanging vrijval riolen	196.700	0	196.700	111.112	40.3
										Doel krediet: Dit krediet is bestemd voor het in stand houden van een robuust rioolstelse rioolstelsel te vervangen volgens het Gemeentelijke Rioleringsplan (GRP) 2016-2020. Hie doelstellingen en langetermijnvisie van Rotterdam om de stad duurzaam en klimaatbeste scheiden en de sponswerking van de buitenruimte te benutten.					
										Details	**Initieel bedrag**	**Bijstelling**	**Nieuw bedrag**	**t/m 2018**	**20**
										Bijdragen van derden	147.208	0	147.208	59.424	28.8
										Netto investering (Rotterdams geld)	49.492	0	49.492	51.688	11.4
										Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	
Gemeentelijk rioleringsplan 2016-2020	61.073	0	61.073	28.802	12.549	15.659	0	0	0	**Programma**	**Gevoteerd**	**Bijstelling krediet**	**Nieuw gevoteerd**	**Realisatie t/m 2018**	**20**
										Beheer van de stad	**817.219**	**83.432**	**900.651**	**419.905**	**181.**

Vervanging civiele kunstwerken	46.373	1.809	48.182	43.337	3.127	957	0	0	0
Maastunnel renovatie	237.800	0	237.800	117.622	54.387	65.791	0	0	0

Gemeentelijk rioleringsplan 2016-2020	61.073	0	61.073	28.802	12.5

Doel krediet: Dit krediet betreft de vervanging van oude (bestaande) kapitaalgoederen (v als gevolg van economische veroudering of slijtage.

Details	**Initieel bedrag**	**Bijstelling**	**Nieuw bedrag**	**t/m 2018**	**2(**
Bijdragen van derden	0	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	61.073	0	61.073	28.802	12.5
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	

Programma	**Gevoteerd**	**Bijstelling krediet**	**Nieuw gevoteerd**	**Realisatie t/m 2018**	**2(**
Beheer van de stad	**817.219**	**83.432**	**900.651**	**419.905**	**181.4**
Vervanging civiele kunstwerken	46.373	1.809	48.182	43.337	3.1

Doel: Dit gaat om het doorlopende krediet voor de uitvoering van noodzakelijke maatrege waaronder:

- sluizen en beweegbare bruggen;
- vervanging van de rijksmonumentale roltrappen van het Maastunnelcomplex;
- bruggen, kademuren en glooiingen.

Toelichting: Bij de uitvoering is gebleken dat er telkens weer tegenvallers aan het licht k het gevolg van de leeftijd van de roltrappen en de levering van de juiste onderdelen om d aanvullende kredietaanvraag valt binnen het oorspronkelijk toegekende krediet van € 50

Details	**Initieel bedrag**	**Bijstelling**	**Nieuw bedrag**	**t/m 2018**	**2(**
Bijdragen van derden	0	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	46.373	1.809	48.182	43.337	3.1
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	

Programma	**Gevoteerd**	**Bijstelling krediet**	**Nieuw gevoteerd**	**Realisatie t/m 2018**	**2(**
Beheer van de stad	**817.219**	**83.432**	**900.651**	**419.905**	**181.4**
Maastunnel renovatie	237.800	0	237.800	117.622	54.3

Doel krediet: Dit krediet is bedoeld voor de voorbereidingsfase en de uitvoeringsfase van

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018	20
Bijdragen van derden	0	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	237.800	0	237.800	117.622	54.3
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	

Openbare verlichting 2017-2022*	7.326	3.641	10.967	3.142	2.364	1.820	1.820	1.820	0

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2018	20
Beheer van de stad	**817.219**	**83.432**	**900.651**	**419.905**	**181.4**
Openbare verlichting 2017-2022*	7.326	3.641	10.967	3.142	2.3

Doel krediet: Dit krediet is bedoeld voor de vervangingsopgave van lichtmasten en arma

Rotterdam hanteert voor lichtmasten een technische levensduur van 30 jaar. Na 30 jaar w

herzien en worden masten eventueel vervangen.

Toelichting: Voor de periode 2019 - 2022 is de nota Kapitaalgoederen opgesteld. Op gro

investeringskredieten voor de kapitaalgoederen verstrekt. Voor de openbare verlichiting is

investeringskrediet gevoteerd. Voor de jaren 2021 en 2022 wordt nu een aanvullend kred

**Dit krediet werd in eerdere P&C documenten gepresenteerd als 'Openbare verlichting 20*

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018	20
Bijdragen van derden	0	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	7.326	3.641	10.967	3.142	2.3
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	

Assetbeheersysteem SB	1.015	0	1.015	105	103	0	0	0	0

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2018	20
Beheer van de stad	**817.219**	**83.432**	**900.651**	**419.905**	**181.4**
Assetbeheersysteem SB	1.015	0	1.015	105	1

Doel krediet: Voor het beheer van de stad is behoefte aan een nieuw integraal assetbeh

bedrijfsmiddelen). Enerzijds komt deze behoefte voort uit het bereiken van het eind van d

van de huidige assetbeheersystemen of uit het nog onder de oude legacy-omgeving draa

verwachting dat de overgang op één nieuw assetbeheersysteem de verdere invoering va
integrale manier van beheren, sterk positief zal beïnvloeden. Bij het integraal beheer geb
gemeentelijk cluster Stadsbeheer dezelfde systemen.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018	2(
Bijdragen van derden	0	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	1.015	0	1.015	105	1
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	

Blauwe verbinding fase 2	7.026	0	7.026	4.354	12	0	0	0	0	**Programma**	**Gevoteerd**	**Bijstelling krediet**	**Nieuw gevoteerd**	**Realisatie t/m 2018**	**2(**
										Beheer van de stad	**817.219**	**83.432**	**900.651**	**419.905**	**181.**
										Blauwe verbinding fase 2	7.026	0	7.026	4.354	

Doel krediet: Dit krediet is bestemd voor de aanleg van de 'Blauwe Verbinding'. De Blau
bevaarbare route tussen het Zuiderpark in Rotterdam, het toekomstige landschapspark 'H
Zuidpolder in Barendrecht. Deze bijzondere verbinding zorgt ook voor schoon water, func
een ecologische verbinding tussen de verschillende groengebieden in en rond de stad.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018	2(
Bijdragen van derden	3.822	0	3.822	3.822	
Netto investering (Rotterdams geld)	3.204	0	3.204	532	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	

Begraafplaatsen en Crematorium 2016-2019	941	0	941	528	213	247	0	0	0	**Programma**	**Gevoteerd**	**Bijstelling krediet**	**Nieuw gevoteerd**	**Realisatie t/m 2018**	**2(**
										Beheer van de stad	**817.219**	**83.432**	**900.651**	**419.905**	**181.**
										Begraafplaatsen en Crematorium 2016-2019	941	0	941	528	2

Doel krediet: Volgens het beleidsplan Begraven en Cremeren 2016-2019 pleegt de gem
voorzieningen op actieve begraafplaatsen en het crematorium. Dit krediet is bedoeld voo
monumentale begraafplaats in Crooswijk (de kapel is een rijksmonument). Verder bleek u
renovatie in aanmerking moet komen. Dit betekent dat een gedeelte van de investering o
in het geheel te restaureren.

Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	t/m 2018	2(

											bedrag		**bedrag**		
										Bijdragen van derden	47	0	47	47	
										Netto investering (Rotterdams geld)	893	0	893	481	2
										Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	
Bruggen en tunnels	32.740	1.785	34.525	30.816	3.710	0	0	0	0	**Programma**	**Gevoteerd**	**Bijstelling krediet**	**Nieuw gevoteerd**	**Realisatie t/m 2018**	**2(**
										Beheer van de stad	**817.219**	**83.432**	**900.651**	**419.905**	**181.**
										Bruggen en tunnels	32.740	1.785	34.525	30.816	3.7
										Doel krediet: Dit krediet wordt ingezet om reeds bestaande kapitaalgoeden bij einde leve					
										Toelichting: Als gevolg van de huidige overspannen markt is de aanbesteding voor de g aanvullende kredietaanvraag komt uit op een bedrag van € 1.785.					
										Details	**Initieel bedrag**	**Bijstelling**	**Nieuw bedrag**	**t/m 2018**	**2(**
										Bijdragen van derden	0	0	0	0	
										Netto investering (Rotterdams geld)	32.740	1.785	34.525	30.816	3.7
										Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	
Thema vak natuur begraven op begraafplaats Hofwijk	1.384	0	1.384	1.247	137	0	0	0	0	**Programma**	**Gevoteerd**	**Bijstelling krediet**	**Nieuw gevoteerd**	**Realisatie t/m 2018**	**2(**
										Beheer van de stad	**817.219**	**83.432**	**900.651**	**419.905**	**181.**
										Thema vak natuur begraven op begraafplaats Hofwijk	1.384	0	1.384	1.247	1
										Doel krediet: Dit krediet is bestemd voor de aanleg van een themavak natuurbegraven, begraafplaats Hofwijk te realiseren.					
										Details	**Initieel bedrag**	**Bijstelling**	**Nieuw bedrag**	**t/m 2018**	**2(**
										Bijdragen van derden	0	0	0	0	
										Netto investering (Rotterdams geld)	1.384	0	1.384	1.247	1
										Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	

Wastemanagementsysteem	2.038	0	2.038	338	1.200	500	0	0	0	

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2018	20
Beheer van de stad	**817.219**	**83.432**	**900.651**	**419.905**	**181.**
Wastemanagementsysteem	2.038	0	2.038	338	1.2

Doel krediet: Dit krediet is bedoeld voor de aanschaf en invoering van een ICT-systeem is efficiënter en minder arbeidsintensief werken in het primaire proces en bij de administra Hergebruik.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018	20
Bijdragen van derden	0	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	2.038	0	2.038	338	1.2
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	

Verkeersdynamisch systeem Hoek van Holland	810	0	810	0	778	0	0	0	0	

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2018	20
Beheer van de stad	**817.219**	**83.432**	**900.651**	**419.905**	**181.**
Verkeersdynamisch systeem Hoek van Holland	810	0	810	0	7

Doel krediet: Krediet dient ter voorbereiding van een dynamisch verkeersmanagementsy verkeerssituatie in Hoek van Holland tijdens drukke stranddagen beter te kunnen sturen e

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018	20
Bijdragen van derden	0	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	810	0	810	0	7
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	

Investeringskrediet Wegen 2019 - 2022*	28.688	66.530	95.218	16.146	22.504	18.969	19.161	18.438	0	

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2018	20
Beheer van de stad	**817.219**	**83.432**	**900.651**	**419.905**	**181.**
Investeringskrediet Wegen 2019 - 2022*	28.688	66.530	95.218	16.146	22.5

Doel krediet: Het investeringskrediet Wegen 2019 - 2022 is bedoeld voor alle te activere 2019 - 2022 voor de asset ‘Wegen’ worden gedaan.

Investeringskrediet Groen 2019 - 2022	5.032	7.338	12.370	1.834	3.225	2.437	2.437	2.437	0

Toelichting: Investeringen met maatschappelijk nut moeten geactiveerd worden. Vanaf 2
vervangingsinvesteringen conform de BBV-richtlijnen geactiveerd. Door de gemeente is d
2018 (investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut) opgesteld. Hierin wo
Kapitaalgoederen 2019-2022 zal worden aangegeven welk aandeel van het onderhoudsb
onderhoud en welk deel op vervanging. In de Vraag en Antwoord Rubriek van de commis
aangegeven dat de uitgaven in het kader van wegen en groen bij integrale rioleringsproje
Daarom is voor wegen reeds in 2018 krediet aangevraagd dat nu wordt verhoogd voor de
Roel Langerakpark maakt hier onderdeel van uit.
Voor het deel dat in 2019 gedekt wordt uit de bijdrage van de bestemmingsreserve Evene
investeringskrediet aangevraagd van maximaal € 253. Het project Bajonetstraat maakt hi
gedekt wordt uit de bijdrage van de bestemmingsreserve Gebiedsontwikkeling (voorheen
investeringskrediet aangevraagd van maximaal € 844. De totale kosten om de verzakking
verhelpen zijn in 2017 geraamd op € 14,6 mln. Hiervan komt € 3,6 mln ten laste van het i
rioolvervanging. Voor het restant is in het IFR een investeringsbijdrage gereserveerd van

**Dit krediet is bij de 10-maandsbrief 2018 aangrvraagd als 'Wegen 2019'.*

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018	20
Bijdragen van derden	0	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	28.688	66.530	95.218	16.146	22.5
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2018	20
Beheer van de stad	**817.219**	**83.432**	**900.651**	**419.905**	**181.4**
Investeringskrediet Groen 2019 - 2022	5.032	7.338	12.370	1.834	3.2

Doel krediet: Het investeringskrediet is bedoeld voor alle te activeren investeringsuitgave
asset 'Groen' worden gedaan.

Toelichting: Als gevolg van het activeren van investeringen met maatschappelijk nut is b
het wegenbudget structureel met € 20 mln gekort. Vooruitlopend op de nota Kapitaalgoed
investeringskrediet voor de jaarschijf 2019 op basis van een voorlopige inschatting verde
investeringskredieten van Wegen en Groen zijn bij de 10M-Rapportage 2018 aangevuld r
die samenhangen met de rioolvervanging.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018	20
Bijdragen van derden	0	0	0	0	
Netto investering	5.032	7.338	12.370	1.834	3.2

Investeringskrediet Water 2019 - 2022	2.750	-1.739	1.011	0	253	253	253	253	0

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2018	20
Beheer van de stad	**817.219**	**83.432**	**900.651**	**419.905**	**181.**
Investeringskrediet Water 2019 - 2022	2.750	-1.739	1.011	0	2

Doel krediet: Het investeringskrediet is bedoeld voor alle te activeren investeringsuitgave periode 2019-2022 worden gedaan.

Toelichting: Als gevolg van het activeren van investeringen met maatschappelijk nut is b het wegenbudget structureel met € 20 mln gekort. Vooruitlopend op de nota Kapitaalgoed investeringskrediet voor de jaarschijf 2019 op basis van een voorlopige inschatting verde investeringskredieten van Wegen en Groen zijn bij de 10M-Rapportage 2018 aangevuld r die samenhangen met de rioolvervanging.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018	20
Bijdragen van derden	0	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	2.750	-1.739	1.011	0	2
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	

Investeringskrediet Spelen	2.000	4.068	6.068	0	1.517	1.517	1.517	1.517	0

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2018	20
Beheer van de stad	**817.219**	**83.432**	**900.651**	**419.905**	**181.**
Investeringskrediet Spelen	2.000	4.068	6.068	0	1.5

Doel krediet: Het investeringskrediet is bedoeld voor alle te activeren investeringsuitgave asset “Spelen” worden gedaan.

Toelichting: Als gevolg van het activeren van investeringen met maatschappelijk nut is b het wegenbudget structureel met € 20 mln gekort. Vooruitlopend op de nota Kapitaalgoed investeringskrediet voor de jaarschijf 2019 op basis van een voorlopige inschatting verde investeringskredieten van Wegen en Groen zijn bij de 10M-Rapportage 2018 aangevuld r die samenhangen met de rioolvervanging.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018	20
Bijdragen van derden	0	0	0	0	

										Netto investering (Rotterdams geld)	2.000	4.068	6.068	0	1.5
										Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	
Stedelijke Inrichting	**442.714**	**136.000**	**578.714**	**123.789**	**21.210**	**72.956**	**75.912**	**94.462**	**32.165**						
Rotterdam Climate Proof (RCP) Groene Daken	7.600	0	7.600	6.721	100	779	0	0	0	**Programma**	**Gevoteerd**	**Bijstelling krediet**	**Nieuw gevoteerd**	**Realisatie t/m 2018**	**2**
										Stedelijke Inrichting	**442.714**	**136.000**	**578.714**	**123.789**	**21**
										Rotterdam Climate Proof (RCP) Groene Daken	7.600	0	7.600	6.721	
										Doel krediet: Dit krediet is bedoeld voor de aanleg van groene daken om extra waterberg dragen aan een aantrekkelijkere stad.					
										Details	**Initieel bedrag**	**Bijstelling**	**Nieuw bedrag**	**t/m 2018**	**2**
										Bijdragen van derden	0	0	0	0	
										Netto investering (Rotterdams geld)	7.600	0	7.600	6.721	
										Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	
Rotterdam Climate Proof (RCP) Waterpleinen	10.500	0	10.500	5.295	500	2.380	1.250	1.075	0	**Programma**	**Gevoteerd**	**Bijstelling krediet**	**Nieuw gevoteerd**	**Realisatie t/m 2018**	**2**
										Stedelijke Inrichting	**442.714**	**136.000**	**578.714**	**123.789**	**21**
										Rotterdam Climate Proof (RCP) Waterpleinen	10.500	0	10.500	5.295	
										Doel krediet: Dit krediet is bedoeld voor slimme ontwerpen van de buitenruimte. De slim waterberging, in combinatie met extra kwaliteit van de buitenruimte.					
										Details	**Initieel bedrag**	**Bijstelling**	**Nieuw bedrag**	**t/m 2018**	**2**
										Bijdragen van derden	0	0	0	0	
										Netto investering (Rotterdams geld)	10.500	0	10.500	5.295	
										Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	
Onderwijshuisvesting	380.214	136.000	516.214	111.774	20.610	69.797	74.662	93.387	32.165	**Programma**	**Gevoteerd**	**Bijstelling krediet**	**Nieuw gevoteerd**	**Realisatie t/m 2018**	**2**

Onderwijshuisvesting - regiodeal	44.400	0	44.400	0	0	0	0	0	0
Ruimtelijke ontwikkeling	**556.287**	**0**	**556.287**	**166.985**	**126.302**	**144.056**	**57.627**	**16.710**	**860**
Hart van Zuid	155.300	0	155.300	55.421	42.000	49.467	7.674	738	0

Stedelijke Inrichting	**442.714**	**136.000**	**578.714**	**123.789**	**21**
Onderwijshuisvesting	380.214	136.000	516.214	111.774	20

Doel krediet: Dit gaat om een krediet om te investeren in onderwijshuisvesting in Rotterd

Onderwijshuisvesting 2015-2019 staat de ambitie om de achterstanden in de onderwijshu

Toelichting: In 2019 heeft het college besloten de raad om extra krediet te vragen voor d

Details	**Initieel bedrag**	**Bijstelling**	**Nieuw bedrag**	**t/m 2018**	**2**
Bijdragen van derden	0	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	380.214	136.000	516.214	111.774	20
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	

Programma	**Gevoteerd**	**Bijstelling krediet**	**Nieuw gevoteerd**	**Realisatie t/m 2018**	**2**
Stedelijke Inrichting	**442.714**	**136.000**	**578.714**	**123.789**	**21**
Onderwijshuisvesting - regiodeal	44.400	0	44.400	0	

Doel krediet: Krediet is bedoeld voor onderwijshuisvesting waarmee uitvoering wordt geg

Programma Rotterdam Zuid (NRPZ). Het Rijk draagt hier 14 mln aan bij.

Details	**Initieel bedrag**	**Bijstelling**	**Nieuw bedrag**	**t/m 2018**	**2**
Bijdragen van derden	14.000	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	30.400	0	44.400	0	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	

Programma	**Gevoteerd**	**Bijstelling krediet**	**Nieuw gevoteerd**	**Realisatie t/m 2018**	**2**
Ruimtelijke ontwikkeling	**556.287**	**0**	**556.287**	**166.985**	**126**
Hart van Zuid	155.300	0	155.300	55.421	42

Doel krediet: Het project Hart van Zuid, het gebied rond Ahoy, Zuidplein en Vaanweg-Pl

zijn oorsprong in de gemeentelijke Stadsvisie 2030 en in het Pact op Zuid. Met het Hart v

met externe partijen en andere overheden in voor een kwaliteitsimpuls om zo de sociale,

het gebied binnen wijk, stad en regio te versterken.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018	2
Bijdragen van derden	12.000	0	12.000	0	2
Netto investering (Rotterdams geld)	143.300	0	143.300	55.421	40
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	

Sportcampus en Park De Twee Heuvels	61.800	0	61.800	24.843	11.040	5.080	1.619	1.619	860	**Programma**	**Gevoteerd**	**Bijstelling krediet**	**Nieuw gevoteerd**	**Realisatie t/m 2018**	**2**
										Ruimtelijke ontwikkeling	**556.287**	**0**	**556.287**	**166.985**	**126**
										Sportcampus en Park De Twee Heuvels	61.800	0	61.800	24.843	11

Doel krediet: Het sportcomplex Varkenoord wordt omgevormd naar een sportcampus. D sporten en het ongeorganiseerd sporten. Dit is bedoeld om de bewoners van Zuid meer a omzetting naar sportcampus ontstaat ook ruimte voor een aanvullend vastgoedprogramm sportvoorzieningen. Rotterdammers maken nog te weinig gebruik van het Park de Twee belangrijkere plek innemen in de recreatie van vooral de bewoners van IJsselmonde. Daa een nieuwe inrichting, en een betere programmering.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018	2
Bijdragen van derden	0	2.154	2.154	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	61.800	-2.154	59.646	24.843	10
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	

Coolsingel	45.900	0	45.900	12.558	13.062	11.680	8.599	0	0	**Programma**	**Gevoteerd**	**Bijstelling krediet**	**Nieuw gevoteerd**	**Realisatie t/m 2018**	**2**
										Ruimtelijke ontwikkeling	**556.287**	**0**	**556.287**	**166.985**	**126**
										Coolsingel	45.900	0	45.900	12.558	13

Doel krediet: De Coolsingel verandert van een drukke verkeersweg in een fraai vormgeg meer ruimte voor voetganger en fietser.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018	2
Bijdragen van derden	0	0	0	0	

Netto investering (Rotterdams geld)	45.900	0	45.900	12.558	13
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	

Mobiliteitsmaatregelen Feyenoord City	42.397	0	42.397	115	5.040	18.332	9.775	4.075	0

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2018	
Ruimtelijke ontwikkeling	**556.287**	**0**	**556.287**	**166.985**	**126**
Mobiliteitsmaatregelen Feyenoord City	42.397	0	42.397	115	5

Doel krediet: Bij de raadsbesluitvorming Feyenoord City is het mobiliteitsplan Feyenoord uitwerking vastgesteld. Met dit krediet worden de te activeren investeringen gerealiseerd. opgenomen die in opdracht van derden worden uitgevoerd en geen gemeentelijke investe bijdragen van derden aan gemeentelijke projecten.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018	
Bijdragen van derden	7.099	0	7.099	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	35.299	0	35.299	115	4
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	

Strategische verwervingen NPRZ	40.000	0	40.000	6.202	9.700	9.650	9.650	4.798	0

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2018	
Ruimtelijke ontwikkeling	**556.287**	**0**	**556.287**	**166.985**	**126**
Strategische verwervingen NPRZ	40.000	0	40.000	6.202	9

Doel krediet: Vanuit het Nationaal Programma Rotterdam Zuid (NPRZ) verwerft de geme grondige aanpak. Deze aankopen worden als bezit opgenomen op de balans. Dit krediet *In aanvulling op het raadsbesluit: De gemeente verwerft vastgoedeenheden conform het verwerven vastgoed ook deels een andere bestemming hebben, zoals winkels.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018	
Bijdragen van derden	0	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	40.000	0	40.000	6.202	9
Kapitaallasten (rente	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	

										en afschrijving)

Verwervingen Mijnkintbuurt (NPRZ)	13.000	0	13.000	3.965	5.100	3.935	0	0	0	

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2018	
Ruimtelijke ontwikkeling	**556.287**	**0**	**556.287**	**166.985**	**126**
Verwervingen Mijnkintbuurt (NPRZ)	13.000	0	13.000	3.965	5

Doel krediet: Vanuit het Nationaal Programma Rotterdam Zuid (NPRZ) verwerft de geme
grondige aanpak. Dit krediet is bedoeld voor wooneenheden die de gemeente projectmat
aan een samenwerkingspartner die de woningen in beheer neemt.
*In aanvulling op het raadsbesluit: De gemeente verwerft vastgoedeenheden conform het
verwerven vastgoed ook deels een andere bestemming hebben, zoals winkels.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018	
Bijdragen van derden	0	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	13.000	0	13.000	3.965	5
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	

Multifunctioneel Centrum (MFC) Rozenburg	17.100	0	17.100	16.519	0	0	0	0	0	

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2018	
Ruimtelijke ontwikkeling	**556.287**	**0**	**556.287**	**166.985**	**126**
Multifunctioneel Centrum (MFC) Rozenburg	17.100	0	17.100	16.519	

Doel krediet: Dit krediet is bedoeld om in Rozenburg een multifunctioneel centrum te rea

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018	
Bijdragen van derden	0	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	17.100	0	17.100	16.519	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	

Nieuwbouw Hazelaarweg 50 - Rijndam oplevering 2020	11.628	0	11.628	336	1.400	800	4.400	4.692	0	

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2018	
Ruimtelijke ontwikkeling	**556.287**	**0**	**556.287**	**166.985**	**126**

Nieuwbouw Argonautenweg - Sport en Zorg	465	0	465	0	23	140	140	140	0

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2018	2
Ruimtelijke ontwikkeling	**556.287**	**0**	**556.287**	**166.985**	**126**
Nieuwbouw Argonautenweg - Sport en Zorg	465	0	465	0	

Doel krediet: Dit krediet is bedoeld als investeringskrediet om in Rozenburg een multifun
Integraal Huisvestings Plan (IHP) is een nieuwbouwproject voor onderwijs in combinatie r
IHP is budget beschikbaar voor het onderwijsdeel. Dit krediet betreft het deel van sport e
via de huur die de gebruikers betalen.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018	2
Bijdragen van derden	0	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	465	0	465	0	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	

Multifunctioneel Centrum (MFC) Pernis	9.887	0	9.887	7.598	1.623	0	0	0	0

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2018	2
Ruimtelijke ontwikkeling	**556.287**	**0**	**556.287**	**166.985**	**126**
Multifunctioneel Centrum (MFC) Pernis	9.887	0	9.887	7.598	1

Nieuwbouw Hazelaarweg 50 - Rijndam oplevering 2020	11.628	0	11.628	336	1

Doel krediet: Dit krediet is bedoeld om in Rozenburg een multifunctioneel centrum te rea
aangewezen als vestigingslocatie voor scholen voor mytyl- en tyltylonderwijs in Rotterdar
meervoudig gehandicapte kinderen. De volledige investering wordt gedekt door de inkom

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018	2
Bijdragen van derden	0	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	11.628	0	11.628	336	1
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	

Doel krediet: Met dit krediet wordt het Multifunctioneel Centrum (MFC) Pernis gerealisee

schoolgebouw en een sporthal.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018	2
Bijdragen van derden	406	0	406	366	
Netto investering (Rotterdams geld)	9.481	0	9.481	7.232	1
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	

Schieveen	9.700	0	9.700	851	1.900	4.700	1.600	649	0

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2018	2
Ruimtelijke ontwikkeling	**556.287**	**0**	**556.287**	**166.985**	**126**
Schieveen	9.700	0	9.700	851	1

Doel krediet: Dit krediet is bestemd voor investeringen die worden gedaan in de polder S

en recreatiegebied. De goedkeuring door de raad van investeringen voor het project Proj

verliep tot en met 2017 via het jaarlijkse krediet voor de grondexploitatieportefeuille. Vana

grondexploitaties plaats via de begroting. Dit project is door de aanpassing van de projec

deze investeringen vanaf 2018 tot einde looptijd krediet nodig.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018	2
Bijdragen van derden	0		0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	9.700	0	9.700	851	1
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	

Project Mainport Rotterdam (PMR) 150 ha (Vlinderstrik)	19.700	0	19.700	4.078	5.700	5.700	4.222		0

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2018	2
Ruimtelijke ontwikkeling	**556.287**	**0**	**556.287**	**166.985**	**126**
Project Mainport Rotterdam (PMR) 150 ha (Vlinderstrik)	19.700	0	19.700	4.078	5

Doel krediet: Dit krediet wordt aangevraagd voor investeringen die worden gedaan in de

(Vlinderstrik) en de Schiezone, beide voor de inrichting als natuur- en recreatiegebied. De

investeringen voor het Project Mainport Rotterdam (PMR) 150ha verliep tot en met 2017

grondexploitatieportefeuille. Vanaf 2018 vindt dit voor de grondexploitaties plaats via de b

aanpassing van de projectscope geen grondexploitatie meer. Daarom wordt voor deze in

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018	2
Bijdragen van derden	0		0	0	5
Netto investering (Rotterdams geld)	19.700	0	19.700	4.078	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	

Top 6 parkeergarages	16.600	0	16.600	419	5.120	11.200	0	0	0

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2018	2
Ruimtelijke ontwikkeling	**556.287**	**0**	**556.287**	**166.985**	**126**
Top 6 parkeergarages	16.600	0	16.600	419	5

Doel krediet: Op 21 juni 2016 heeft het college van B&W het Parkeerplan 2016-2018 'Pa aangeboden aan de gemeenteraad. Tegelijkertijd heeft het college een aantal besluiten g het college akkoord gegaan met de uitwerking van de bestuursopdracht parkeren. Er is g parkeerobjecten (Veranda, Schouwburgplein, Museumpark, Sint Jacobsplaats, Beverwaa zijn. Deze zijn veroorzaakt door verkeerde detailleringsbeslissingen tijdens de ontwerp- e ingezet om deze gebreken te verhelpen.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018	2
Bijdragen van derden	0	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	16.600	0	16.600	419	5
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	

Vastgoed 2017	3.000	0	3.000	1.498	-500	0	0	0	0

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2018	2
Ruimtelijke ontwikkeling	**556.287**	**0**	**556.287**	**166.985**	**126**
Vastgoed 2017	3.000	0	3.000	1.498	

Doel krediet: Om kleine en onverwachte investeringen in gebouwen of voorzieningen te investeringskrediet aangevraagd. Deze investeringen kunnen worden gedekt uit de huur rekening brengt.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018	2
Bijdragen van derden	0	0	0	0	

										Netto investering (Rotterdams geld)	3.000	0	3.000	1.498	
										Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	
Functionele verbetering Wereldmuseum	1.544	0	1.544	0	0	0	0	0	0	**Programma**	**Gevoteerd**	**Bijstelling krediet**	**Nieuw gevoteerd**	**Realisatie t/m 2018**	**2**
										Ruimtelijke ontwikkeling	**556.287**	**0**	**556.287**	**166.985**	**126**
										Functionele verbetering Wereldmuseum	1.544	0	1.544	0	
										Doel krediet: Het gebouw waarin het Wereldmuseum is gevestigd aan de Willemskade 2 verbetering van de functionaliteit in het gebouw. Voor de functionele verbetering is € 700 de gemeente verzocht de investering rond inbraakbeveiliging voor haar rekening wil nem betrekking hebben op aanpassing van het gemeentelijk gebouwbeheerssysteem. Deze in onderdeel uit van dit krediet, met een huurprijsaanpassing tot gevolg.					
										Details	**Initieel bedrag**	**Bijstelling**	**Nieuw bedrag**	**t/m 2018**	**2**
										Bijdragen van derden	0	0	0	0	
										Netto investering (Rotterdams geld)	1.544	0	1.544	0	
										Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	
Leuvehaven Paviljoen	4.200	0	4.200	737	1.383	2.080	0	0	0	**Programma**	**Gevoteerd**	**Bijstelling krediet**	**Nieuw gevoteerd**	**Realisatie t/m 2018**	**2**
										Ruimtelijke ontwikkeling	**556.287**	**0**	**556.287**	**166.985**	**126**
										Leuvehaven Paviljoen	4.200	0	4.200	737	1
										Doel krediet: In het Maritiem District wordt het Leuvehavenpaviljoen ontwikkeld. Het pav Museum, het HIP (Havenbedrijf) en horeca.					
										Details	**Initieel bedrag**	**Bijstelling**	**Nieuw bedrag**	**t/m 2018**	**2**
										Bijdragen van derden	0	0	0	0	
										Netto investering (Rotterdams geld)	4.200	0	4.200	737	1
										Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	

Gymzaal Heijplaat	1.740	0	1.740	47	300	1.200	193	0	0	

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2018	2
Ruimtelijke ontwikkeling	**556.287**	**0**	**556.287**	**166.985**	**126**
Gymzaal Heijplaat	1.740	0	1.740	47	

Doel krediet: Deze kredietaanvraag is bestemd voor de bouw van een gymzaal in het Ni
treedt actief op bij de gymzaal omdat de gemeente wettelijk verplicht is om een gymaccor
een basisschool. De gemeente zal deze gymzaal geheel volgens gemeentelijk beleid en
en exploiteren.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018	2
Bijdragen van derden	0	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	1.740	0	1.740	47	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	

Herinrichting ATV Terbregge	2.424	0	2.424	1.914	510	0	0	0	0	

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2018	2
Ruimtelijke ontwikkeling	**556.287**	**0**	**556.287**	**166.985**	**126**
Herinrichting ATV Terbregge	2.424	0	2.424	1.914	

Doel krediet: Het huidige volkstuinencomplex van ATV Terbregge en Nutstuinders De Lu
inpassing van de A16 Rotterdam. Belangrijke aanleiding hiervoor is de nieuw aan te legg
Ohrlaan en de ontsluiting van het bedrijventerrein Schiebroek. Dit is volgens het besluit v
van de A16 Rotterdam. Deze aanpassingen zijn onderdeel van het Tracébesluit A16 en d
een onteigeningsgrond. RWS heeft een deel van het terrein van ATV Terbregge nodig. H
moeten worden. De gemeente ontvangt voor deze herinrichting een schadevergoeding va
project volledig te dekken.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018	2
Bijdragen van derden	2.424	0	2.424	2.424	
Netto investering (Rotterdams geld)	0	0	0	-510	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	

Erasmus University College	20.300	0	20.300	11.871	1.213	0	0	0	0	

Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Realisatie	2

	krediet	gevoteerd	t/m 2018	
Ruimtelijke ontwikkeling	**556.287**	**0**	**556.287**	**166.985**	**126**
Erasmus University College	20.300	0	20.300	11.871	1

Doel krediet: Dit gaat om het krediet voor het verbouwen en geschikt maken van het par vestiging van het Erasmus University College.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018	2
Bijdragen van derden	0	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	20.300	0	20.300	11.871	1
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	

Landgoederen Nieuw Rhodenrijs en De Tempel	6.851	0	6.851	4.218	400	2.233	0	0	0

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2018	2
Ruimtelijke ontwikkeling	**556.287**	**0**	**556.287**	**166.985**	**126**
Landgoederen Nieuw Rhodenrijs en De Tempel	6.851	0	6.851	4.218	

Doel krediet: Dit krediet is bedoeld voor de herbouw en renovatie van de Villa Nieuw Rh achterstallig onderhoud aan het omliggende natuurgebied, het Koetshuis, Villa De Tempe voormalige logiesgebouw.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018	2
Bijdragen van derden	2.501	0	2.501	2.501	
Netto investering (Rotterdams geld)	4.350	0	4.350	1.717	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	

Vastgoed 2018	3.000	0	3.000	599	0	0	0	0	0

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2018	2
Ruimtelijke ontwikkeling	**556.287**	**0**	**556.287**	**166.985**	**126**
Vastgoed 2018	3.000	0	3.000	599	

Doel krediet: Om kleine en onverwachte investeringen in gebouwen of voorzieningen te

Vastgoed 2019	3.000	0	3.000	0	630	0	0	0	0
Vastgoedbeheersysteem	4.356	0	4.356	582	3.706	0	0	0	0

investeringskrediet aangevraagd. Deze investeringen kunnen worden gedekt uit de huur rekening brengt.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018	2
Bijdragen van derden	0	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	3.000	0	3.000	599	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2018	2
Ruimtelijke ontwikkeling	**556.287**	**0**	**556.287**	**166.985**	**126**
Vastgoed 2019	3.000	0	3.000	0	

Doel krediet: Om kleine en onverwachte investeringen in gebouwen of voorzieningen te investeringskrediet aangevraagd. Deze investeringen kunnen worden gedekt uit de huur rekening brengt.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018	2
Bijdragen van derden	0	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	3.000	0	3.000	0	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2018	2
Ruimtelijke ontwikkeling	**556.287**	**0**	**556.287**	**166.985**	**126**
Vastgoedbeheersysteem	4.356	0	4.356	582	3

Doel krediet: Dit project gaat om de aanbesteding en invoering van een nieuw vastgoedl en maatschappelijk vastgoed van de gemeente Rotterdam, inclusief bijbehorende koppel het boekhoudsysteem Oracle. Het doel is om een professioneel beheer uit te voeren van

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018	2
Bijdragen van derden	0	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	4.356	0	4.356	582	3

										Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	
Herbestemming Schielandshuis	1.800	0	1.800	1.806	0	0	0	0	0	**Programma**	**Gevoteerd**	**Bijstelling krediet**	**Nieuw gevoteerd**	**Realisatie t/m 2018**	**2**
										Ruimtelijke ontwikkeling	**556.287**	**0**	**556.287**	**166.985**	**126**
										Herbestemming Schielandshuis	1.800	0	1.800	1.806	
										Doel krediet: Het rijksmonument Schielandshuis staat na het vertrek van Museum Rotte leeg. Rotterdam Partners heeft nu de mogelijkheid om de huur van de huisvesting aan de Rotterdam Partners een plan ontwikkeld voor herbestemming van het Schielandshuis als organisatie, inclusief de Rotterdam Info Balie. Voor een beperkte verbouwing voor de her noodzakelijk van € 1,8 mln.					
										Details	**Initieel bedrag**	**Bijstelling**	**Nieuw bedrag**	**t/m 2018**	**2**
										Bijdragen van derden	0	0	0	0	
										Netto investering (Rotterdams geld)	1.800	0	1.800	1.806	
										Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	
Hybridevelden 2018	7.910	0	7.910	4.638	690	700	0	0	0	**Programma**	**Gevoteerd**	**Bijstelling krediet**	**Nieuw gevoteerd**	**Realisatie t/m 2018**	**2**
										Ruimtelijke ontwikkeling	**556.287**	**0**	**556.287**	**166.985**	**126**
										Hybridevelden 2018	7.910	0	7.910	4.638	
										Doel krediet: In november 2016 is de gemeenteraad akkoord gegaan met een intensiver sportvoorzieningen (motie Sven de Langen 'Verzelfstandiging in goede staat'). Met dit kre maatregelen in de motie uitvoeren, namelijk de vervanging van de zogenoemde hybride v					
										Details	**Initieel bedrag**	**Bijstelling**	**Nieuw bedrag**	**t/m 2018**	**2**
										Bijdragen van derden	0	0	0	0	
										Netto investering (Rotterdams geld)	7.910	0	7.910	4.638	
										Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	
Verbouwing Spinozaweg	500	0	500	47	100	353	0	0	0	**Programma**	**Gevoteerd**	**Bijstelling**	**Nieuw**	**Realisatie**	**2**

300

										Programma	**Gevoteerd**	**Bijstelling krediet**	**Nieuw gevoteerd**	**Realisatie t/m 2018**	**2**
										Ruimtelijke ontwikkeling	**556.287**	**0**	**556.287**	**166.985**	**126**
										Verbouwing Spinozaweg 300	500	0	500	47	

Doel krediet: Het pand aan de Spinozaweg 300 (IJsselmonde), waarin poppodium Baroe de eisen van deze tijd. Op basis van een gezamenlijke verkenning tussen stichting poppo Rotterdam is gekozen voor een renovatie. De dekking van de bijbehorende kapitaalslaste huur.

Details	**Initieel bedrag**	**Bijstelling**	**Nieuw bedrag**	**t/m 2018**	**2**
Bijdragen van derden	0	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	500	0	500	47	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	

Realisatie crisisopvang Snelfilterweg 270	2.500	0	2.500	72	2.428	0	0	0	0	**Programma**	**Gevoteerd**	**Bijstelling krediet**	**Nieuw gevoteerd**	**Realisatie t/m 2018**	**2**
										Ruimtelijke ontwikkeling	**556.287**	**0**	**556.287**	**166.985**	**126**
										Realisatie crisisopvang Snelfilterweg 270	2.500	0	2.500	72	2

Doel krediet: Door de toenemende vraag naar crisisopvang vanwege huiselijk geweld w en geschikt gemaakt voor de opvang van vrouwen en kinderen. In totaal gaat het om de r volwassen vrouwen, en van 25 plekken voor kinderen van 0 tot 18 jaar. De dekking van d geborgd in de kostprijs dekkende huur.

Details	**Initieel bedrag**	**Bijstelling**	**Nieuw bedrag**	**t/m 2018**	**2**
Bijdragen van derden	0	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	2.500	0	2.500	72	2
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	

Zonnepanelen vastgoed	3.750	0	3.750	111	700	2.939	0	0	0	**Programma**	**Gevoteerd**	**Bijstelling krediet**	**Nieuw gevoteerd**	**Realisatie t/m 2018**	**2**
										Ruimtelijke ontwikkeling	**556.287**	**0**	**556.287**	**166.985**	**126**

Huis van Zuid	2.000	0	2.000	1.189	600	211	0	0	0
Sportvoorzieningen (kunstgrasvelden /sportaccommodaties)	17.134	0	17.134	2.336	7.556	3.901	0	0	0

Zonnepanelen vastgoed	3.750	0	3.750	111

Doel krediet: Dit krediet is bestemd voor het aanbrengen van circa 12.000 zonnepaneler

kapitaallasten worden gedekt uit de besparing op energiekosten en een toegekende subs

Details	**Initieel bedrag**	**Bijstelling**	**Nieuw bedrag**	**t/m 2018**	**2**
Bijdragen van derden	0	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	3.750	0	3.750	111	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	

Programma	**Gevoteerd**	**Bijstelling krediet**	**Nieuw gevoteerd**	**Realisatie t/m 2018**	**2**
Ruimtelijke ontwikkeling	**556.287**	**0**	**556.287**	**166.985**	**126**
Huis van Zuid	2.000	0	2.000	1.189	

Doel krediet: Het Huis op Zuid bestaat uit ongeveer 24 appartementen in de vrije sector,

instructiebad, een sporthal met drie zaaldelen en sportgerelateerde horeca, en de basiss

gebouwd om het zwembad Afrikaanderwijk, de Afrikaanderhal en de huidige basisschool

een sleutelfunctie in het Nationaal Programma Rotterdam Zuid (NPRZ). Het verbindt de A

elkaar.

Details	**Initieel bedrag**	**Bijstelling**	**Nieuw bedrag**	**t/m 2018**	**2**
Bijdragen van derden	0	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	2.000	0	2.000	1.189	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	

Programma	**Gevoteerd**	**Bijstelling krediet**	**Nieuw gevoteerd**	**Realisatie t/m 2018**	**2**
Ruimtelijke ontwikkeling	**556.287**	**0**	**556.287**	**166.985**	**126**
Sportvoorzieningen (kunstgrasvelden /sportaccommodaties)	17.134	0	17.134	2.336	7

Doel krediet: In februari 2018 is de gemeenteraad akkoord gegaan met een investerings

intensivering van budgetten voor sportvoorzieningen. In het besluit wordt gerefereerd naa

Museum Boijmans Van Beuningen	26.800	0	26.800	2.413	4.877	9.755	9.755	0	0
Overhead	**60.179**	**300**	**60.479**	**30.066**	**27.339**	**0**	**0**	**0**	**0**
Vervangingsinvesteringen ICT 2017	8.323	0	8.323	7.063	1.260	0	0	0	0

Verzelfstandiging in goede staat. Een maatregel die in deze motie is genoemd, is de kwa

wens om gemeentelijke sportvoorzieningen in een goede staat van onderhoud over te dra

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018	2
Bijdragen van derden	0	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	17.134	0	17.134	2.336	7
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2018	2
Ruimtelijke ontwikkeling	**556.287**	**0**	**556.287**	**166.985**	**126**
Museum Boijmans Van Beuningen	26.800	0	26.800	2.413	4

Doel krediet: In december 2017 heeft de gemeenteraad een voorbereidingskrediet vastg

van museum Boijmans van Beuningen. De kosten die gepaard gaan met de planvoorbere

renovatiemaatregelen, betaalt de gemeente uit het voorbereidingskrediet. Het gaat dan o

verkennend onderzoek, een vervolgonderzoek, inschakeling van extra adviseurs en ambt

december 2018 heeft de gemeenteraad een aanvullend voorbereidingskrediet vastgestel

investeringsbudget) om te starten met de definitiefase waarin een Programma van Eisen,

en een Bestek worden opgesteld.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018	2
Bijdragen van derden	0	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	26.800	0	26.800	2.413	4
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0	

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2018
Overhead	**60.179**	**300**	**60.479**	**30.066**
Vervangingsinvesteringen ICT 2017	8.323	0	8.323	7.063

Doel krediet: Jaarlijks vervangt de gemeente een deel van de ICT-infrastructuur, werkple

systemen vanwege beëindiging van de technische levensduur en verandering van functio

										Details	**Initieel bedrag**	**Bijstelling**	**Nieuw bedrag**	**t/m 2018**
										Bijdragen van derden	0	0	0	0
										Netto investering (Rotterdams geld)	8.323	0	8.323	7.063
										Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0
Vervangingsinvesteringen ICT 2018	9.237	0	9.237	4.965	4.272	0	0	0	0	**Programma**	**Gevoteerd**	**Bijstelling krediet**	**Nieuw gevoteerd**	**Realisatie t/m 2018**
										Overhead	**60.179**	**300**	**60.479**	**30.066**
										Vervangingsinvesteringen ICT 2018	9.237	0	9.237	4.965
										Doel krediet: Jaarlijks vervangt de gemeente een deel van de ICT-infrastructuur, werkple systemen vanwege beëindiging van de technische levensduur en verandering van functio				
										Details	**Initieel bedrag**	**Bijstelling**	**Nieuw bedrag**	**t/m 2018**
										Bijdragen van derden	0	0	0	0
										Netto investering (Rotterdams geld)	9.237	0	9.237	4.965
										Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0
Vervangingsinvesteringen ICT 2019	11.528	0	11.528	-2	11.528	0	0	0	0	**Programma**	**Gevoteerd**	**Bijstelling krediet**	**Nieuw gevoteerd**	**Realisatie t/m 2018**
										Overhead	**60.179**	**300**	**60.479**	**30.066**
										Vervangingsinvesteringen ICT 2019	11.528	0	11.528	-2
										Doel krediet: Jaarlijks vervangt de gemeente een deel van de ICT-infrastructuur, werkple systemen vanwege beëindiging van de technische levensduur en verandering van functio				
										Details	**Initieel bedrag**	**Bijstelling**	**Nieuw bedrag**	**t/m 2018**
										Bijdragen van derden	0	0	0	0
										Netto investering (Rotterdams geld)	11.528	0	11.528	-2
										Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0

Projectplan Realisatie Businesscase Gebieden	12.575	0	12.575	6.697	3.000	0	0	0	0	**Programma**	**Gevoteerd**	**Bijstelling krediet**	**Nieuw gevoteerd**	**Realisatie t/m 2018**
										Overhead	**60.179**	**300**	**60.479**	**30.066**
										Projectplan Realisatie Businesscase Gebieden	12.575	0	12.575	6.697

Doel krediet: Dit krediet is bedoeld om de Businesscase Gebieden uit te kunnen voeren. vastgesteld door de gemeenteraad in november 2015, beoogt een zo efficiënt mogelijke l gebiedscommissies, voor de dienstverlening in de servicecentra en voor de medewerkers werk doen. De locaties krijgen volgens het Stedelijke kader Doorontwikkeling Rotterdams Servicecentra. Dit geldt niet voor het Ondernemersplein.

Details	**Initieel bedrag**	**Bijstelling**	**Nieuw bedrag**	**t/m 2018**
Bijdragen van derden	0	0	0	0
Netto investering (Rotterdams geld)	12.575	0	12.575	6.697
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0

Stadhuis Rotterdam realisatie Servicecentrum XL+	8.000	0	8.000	7.321	679	0	0	0	0	**Programma**	**Gevoteerd**	**Bijstelling krediet**	**Nieuw gevoteerd**	**Realisatie t/m 2018**
										Overhead	**60.179**	**300**	**60.479**	**30.066**
										Stadhuis Rotterdam realisatie Servicecentrum XL+	8.000	0	8.000	7.321

Doel krediet: Een onderdeel van de Businesscase Gebieden is de verbouwing van de St Servicecentrum XL.

Details	**Initieel bedrag**	**Bijstelling**	**Nieuw bedrag**	**t/m 2018**
Bijdragen van derden	0	0	0	0
Netto investering (Rotterdams geld)	8.000	0	8.000	7.321
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0

Toegangscontrole gebouwen	2.167	0	2.167	1.064	1.103	0	0	0	0	**Programma**	**Gevoteerd**	**Bijstelling krediet**	**Nieuw gevoteerd**	**Realisatie t/m 2018**
										Overhead	**60.179**	**300**	**60.479**	**30.066**
										Toegangscontrole gebouwen	2.167	0	2.167	1.064

Doel krediet: Met de aanvraag van dit krediet treft de gemeente diverse maatregelen voo

van de concernpas. Dit doet de gemeente op basis van het rapport van de Rekenkamer R

Het doel van de maatregelen is om nog beter te voorkomen dat mensen ongeautoriseerd

kunnen verkrijgen.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018
Bijdragen van derden	0	0	0	0
Netto investering (Rotterdams geld)	2.167	0	2.167	1.064
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0

Herinrichting Looijershof	3.260	0	3.260	2.816	250	0	0	0	0

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2018
Overhead	**60.179**	**300**	**60.479**	**30.066**
Herinrichting Looijershof	3.260	0	3.260	2.816

Doel krediet: Binnen het concern is een aantal clusters belast met het geven van training

groepsgerichte activiteiten. Het gaat om activiteiten voor zowel inwoners als medewerker

Heiman Dullaertplein zijn momenteel de meeste groepsruimten van het concern te vinden

ontstaan omdat de gemeente de locatie Heiman Dulleartplein moet verlaten. Met het proj

Looiershof aanpassen en inrichten tot een gebouw dat is geschikt om trainingen en groep

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018
Bijdragen van derden	0	0	0	0
Netto investering (Rotterdams geld)	3.260	0	3.260	2.816
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0

Project Datalijnen (CNI)	4.182	0	4.182	0	4.182	0	0	0	0

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2018
Overhead	**60.179**	**300**	**60.479**	**30.066**
Project Datalijnen (CNI)	4.182	0	4.182	0

Doel krediet: De doelstelling van dit project is de realisatie van een nieuw netwerk van d

toegankelijk te maken. De aanpak bestaat per locatie enerzijds uit de aanleg van een nie

anderzijds uit migratie, ontkoppeling en opheffing van de huidige verbinding. In totaal gaa

locaties.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018

Doorontwikkeling DIVA (Digitaliseren Informatie Voorziening Alfresco)	608	0	608	36	571	0	0	0	0

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2018
Overhead	**60.179**	**300**	**60.479**	**30.066**
Doorontwikkeling DIVA (Digitaliseren Informatie Voorziening Alfresco)	608	0	608	36

Doel krediet: Dit krediet wordt ingezet voor de doorontwikkeling van het concernsysteem Alfresco (DIVA). In de huidige situatie van informatievoorziening worden dossiers bewaar centrale en eenduidige opslag en beheer van dossiers dringt de huidige versnippering va onvolledigheid van informatie, voldoet aan archief- en privacywetgeving en leidt tot een k medewerkers. Grootschalige en concernbrede invoering van deze manier van samenwer zoektijden en vermindering van het aantal applicaties.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018
Bijdragen van derden	0	0	0	0
Netto investering (Rotterdams geld)	608	0	608	36
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0

Laadpalen	300	300	600	105	495	0	0	0	0

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2018
Overhead	**60.179**	**300**	**60.479**	**30.066**
Laadpalen	300	300	600	105

Doel: Met het krediet worden de aanschaf, het plaatsen en alle kosten die nodig zijn om maken bekostigd. Het doel is om de laadvoorzieningen te realiseren, zodat het te elektrifi Rotterdam (het zwaardere segment en evt. lichtere segment) voorzien kan worden van el zijn. De kapitaallasten worden gedekt d.m.v. een opslag op de verbruikskosten per gebru

Toelichting: De ophoging van het krediet met € 300 is nodig om de aanschaffen in 2019 kunnen verantwoorden. De kapitaallasten worden (indien reëel en praktisch) gedekt d.m. gebruiker.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	t/m 2018

Bijdragen van derden	0	0	0	0
Netto investering (Rotterdams geld)	300	300	600	105
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	n.v.t	n.v.t	n.v.t	0

Totaal	**1.978.869**	**219.732**	**2.198.601**	**790.598**	**381.268**	**412.024**	**235.178**	**209.129**	**72.817**

Lokale heffingen

Pagina 98

Lokale heffingen

De paragraaf Lokale Heffingen geeft inzicht in de samenstelling van het voorgestelde pakket aan gemeentelijke belastingen en heffingen in 2019; de relatieve druk van de lokale belastingen en heffingen; en de stand van zaken en de voornemens voor het begrotingsjaar rondom een aantal beleidsitems. Tot slot wordt ingegaan op het kwijtscheldingsbeleid.

BeleidInkomstenKostendekkendheid tarievenLokale lastendrukKwijtscheldingsbeleid

Beleid

Op grond van artikel 10 van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV), is het college van burgemeester en wethouders verplicht de gemeenteraad inzicht te geven in ten minste:

- de geraamde inkomsten;
- het beleid ten aanzien van de lokale heffingen;
- een overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen;
- een aanduiding van de lokale lastendruk;
- een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid;
- de mate waarin de legestarieven kostendekkend zijn.

Op grond van artikel 212 van de Gemeentewet is de raad verplicht om bij verordening de uitgangspunten voor het financiële beleid, alsmede voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie vast te stellen. Deze verordening waarborgt dat aan de eisen van rechtmatigheid, verantwoording en controle wordt voldaan.

In Rotterdam geldt de Verordening financiën Rotterdam 2013 en de regeling financiën Rotterdam.

De verordening bepaalt in artikel 4, lid 6 dat de wettelijke paragrafen van de beleidsbegroting, waaronder de paragraaf Lokale Heffingen, zijn gebaseerd op afzonderlijke beleidsdocumenten. De raad stelt deze beleidsdocumenten kort na aanvang van iedere raadsperiode vast.

Met de Kadernota Lokale Lasten 2018-2022 is hiermee invulling gegeven op het gebied van lokale heffingen. Dit beleidskader geeft antwoord op vragen als: welke lokale lasten worden in Rotterdam geheven, op grond waarvan, wie betalen deze lasten, wat zijn de opbrengsten; en welke beleidsuitgangspunten gelden hierbij?

Daarmee heeft de raad de kaders voor het door het college te voeren lokale lastenbeleid voor de komende jaren vastgesteld. En daarover legt het college periodiek verantwoording af richting raad.

Uitgangspunten van de belastingheffing

Belastingheffing is een ingrijpende bevoegdheid van overheden in relatie tot de belastingbetalers. Dat vraagt om helderheid over de besteding van het belastinggeld, maar evenzeer om een correcte benadering van de belastingbetaler. Voor de relatie overheid - belastingbetaler gelden de volgende uitgangspunten:

- Rechtmatigheid
- Rechtszekerheid
- Rechtsgelijkheid
- Doelmatigheid
- Doeltreffendheid

Daarnaast gelden de volgende uitgangspunten uit het coalitieakkoord ‘Nieuwe energie voor Rotterdam:

- We voeren de tariefdifferentiatie van de afvalstoffenheffing verder door. Naast een tarief voor gezinnen en alleenstaanden, komt er ook een tarief voor tweepersoonshuishoudens.
- De kwijtschelding van de afvalstoffenheffing wordt voor AOW-minima 100% en voor overige minima 75%.
- Het tarief voor de logiesbelasting wordt 6,5% van de overnachtingsprijs.
- Er worden geen nieuwe beleidsmaatregelen genomen die tot hogere woonlasten leiden (afvalstoffenheffing, rioolbelasting en ozb), exclusief mogelijk private financiële consequenties van de energietransitie.
- De opbrengst van de onroerendezaakbelasting (ozb) wordt alleen geïndexeerd en niet verhoogd. Areaaluitbreiding zorgt voor extra ozb-inkomsten.
- Het parkeertarief voor bezoekers en voor bewoners gaat omhoog.

Inkomsten

In onderstaande tabel staat een specificatie van de opbrengsten van de belangrijkste belasting- en heffingsoorten:

	Jaarrekening 2017	Begroting 2018*	Begroting 2019	Programma 2019
Onroerend zaakbelasting**	240.584	236.539	243.699	Algemene middelen
Hondenbelasting	1.863	0	0	Algemene middelen
Logiesbelasting	6.039	4.593	8.355	Algemene middelen
Reclame- en precariobelasting	25.492	24.686	25.254	Algemene middelen
Leges Omgevings-vergunning	17.407	17.225	21.705	Ruimtelijke ordening

Rioolheffing	67.480	69.361	73.570	Beheer van de stad
Bedrijfsreinigings-recht	3.894	3.935	4.026	Beheer van de stad
Afvalstoffenheffing	92.634	89.794	91.388	Beheer van de stad

* Primaire begroting 2018

** Bij de tariefsbepaling wordt rekening gehouden met de verdisconteerde verwachte oninbare ozb-opbrengsten. De gemeente brengt ongeveer € 9,9 mln van de hierboven geraamde belastingopbrengsten zelf op.

Kostendekkendheid tarieven

Op grond van het BBV stelt de raad de programma's vast, exclusief de overhead. Daarnaast bepaalt de raad het bedrag aan overhead en de manier waarop deze overhead wordt doorberekend in die gevallen waarin een integrale kostprijs aan de orde is bij taken/activiteiten en samenhangende diensten waarvoor de gemeente maximaal kostendekkende tarieven mag hanteren. Het niet toerekenen van deze overheadkosten zou een begrotingstekort veroorzaken en dat is ongewenst.

Het BBV schrijft geen methode van kostentoerekening voor. Wel moet de raad deze methode toelichten, consistent toepassen en vaststellen.

In het BBV vallen onder 'overhead' alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Ook alle loonkosten van de vooral centraal ondersteunende bedrijfsvoeringsonderdelen (Personeel, Informatievoorziening, Organisatie, Financiën, Administratieve organisatie, Communicatie en Huisvesting (PIOFACH)-functies binnen het cluster Bestuurs- en Concernondersteuning en Middelen en Control), de leidinggevenden en managementondersteuning in de primaire processen van de clusters horen hierbij.

In onderstaande wordt aangegeven hoe de tarieven berekend worden, welke (overhead-)kosten aan de tarieven op welke wijze worden doorgerekend, hoe bij de berekening van tarieven voor leges en heffingen bewerkstelligd wordt dat de geraamde baten de geraamde lasten (incl. overheadkosten) niet overschrijden en welke beleidskeuzes daarbij worden gemaakt.

Dit geldt alleen voor tarieven waarvoor uitsluitend maximaal kostendekkende tarieven mogen worden geheven (zoals riool- en afvalstoffenheffing, leges publiekszaken, lijkbezorgingsrechten en omgevingsvergunningen) en niet voor algemene belastingen (zoals ozb, precario- en reclamebelasting, hondenbelasting en parkeernaheffingen).

Voor de Algemene Legesverordening, die bestaat uit tien verschillende hoofdstukken voor uiteenlopende dienstverlening, geldt het volgende. De transparantie rond de berekeningswijze voor de kostendekkende tarieven omvat een 'macroniveau' (verordening in zijn geheel) en een 'microniveau' (onderdeel van de verordening).

Ten eerste moet de berekening van de mate waarin de tarieven kostendekkend zijn inzichtelijk maken dat de totale geraamde baten van de verordening niet hoger zijn dan de totale geraamde lasten (incl. overhead) van de verordening (artikel 229b GW).

Ten tweede moet de mate waarin tarieven kostendekkend zijn inzichtelijk zijn binnen een onderdeel van de verordening. Het gaat er hierbij om dat helder is hoe de vaststelling van de tarieven in de verschillende onderdelen van de verordening bewerkstelligt dat voor alle tarieven samen in die verordening de geraamde baten niet hoger zijn dan de geraamde lasten (incl. overhead).

Op basis van wet- en regelgeving worden de volgende kostencomponenten aan de concepttarieven 2019 toegerekend:

1. Personeelskosten: de loonkosten voor het personeel dat direct betrokken is bij de uitvoering van de specifieke dienstverlening. Deze kosten moeten naar rato toegedeeld worden als de uitvoering meer producten/diensten betreft. Ook de kosten van externe inhuur moeten toegerekend worden, behalve als dit de kosten voor vervanging of vervulling bij vacatureruimte zijn. Die zijn al geraamd.
2. Specifieke automatiseringskosten: de kosten van hard- en software die bij de dienstverlening worden gebruikt. Hieronder vallen ook de specifieke automatiseringskosten die vanuit BCO worden toegerekend.
3. Materiële kosten: materieel-, apparatuur-, bureau- en vervoerskosten, kapitaallasten (rente en afschrijving), btw en andere activa voor betreffende dienstverlening.
4. Overheadkosten: deze kosten zijn volgens de definitie van BBV en worden verdeeld in:
   Clusteroverhead: dit zijn de kosten van de leidinggevenden en managementondersteuning in de primaire processen van de clusters die kunnen worden toegerekend aan specifieke dienstverlening.
   Concernoverhead: dit zijn centraal ondersteunende bedrijfsvoeringsonderdelen (PIOFIACH-functies binnen de BCO en Middelen en Control). Deze kosten worden voor een groot deel op basis van normbedragen per fte aan clusters doorbelast. Het bedrag aan toegerekende concernoverhead hangt daarmee af van het aantal fte dat bij de specifieke dienstverlening betrokken is.

Op grond van wet- en regelgeving mogen diverse kosten niet toegerekend worden. Dat zijn kosten die op geen enkele manier in verband te brengen zijn met de betreffende dienstverlening, bijvoorbeeld de kosten voor:

- beleidsvoorbereiding en algemene inspraakprocedures;
- handhaving, toezicht en controle (behalve een eerste controle);
- bezwaar- en beroepsprocedures.

Daar komt bij dat niet alle toerekenbare kosten ook daadwerkelijk toegerekend worden aan de tarieven. Zo wordt een aantal toerekenbare kostensoorten niet aan het tarief afvalstoffenheffing toegerekend, op grond van bestuurlijke besluitvorming.

Tegenover de toegerekende kosten staan de geraamde opbrengsten. Deze bedragen zijn gebaseerd op de raming van het aantal te leveren producten/diensten 2019 vermenigvuldigd met het voorgestelde tarief.

De totaal geraamde opbrengsten uitgedrukt in het totaal van toerekenbare kosten bepalen het kostendekkendheidspercentage 2019.

In de volgende tabel staan per conceptbelastingverordening 2019 de toegerekende lasten, de geraamde baten uit tariefheffing en het kostendekkendheidspercentage.

De algemene belastingverordeningen en de verordening Kwijtschelding gemeentelijke belastingen zijn allemaal verordeningen waarbij de kostendekkendheid niet inzichtelijk hoeft te worden gemaakt. Zij staan daarom niet in de tabel.

Naam verordening 2019	Totale kosten	Totale baten	% kosten-dekkendheid
Algemene legesverordening	**10.762**	**7.004**	**65%**
Logiesbelasting	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Naam verordening 2019	Totale kosten	Totale baten	% kosten-dekkendheid
Algemene legesverordening	**10.762**	**7.004**	**65%**

Berekening kostendekkendheid Algemene legesverordening	
Personeelskosten	5.906
Specifieke automatiseringskosten	272
Materiële kosten	1.148
Btw	184
Overhead (eigen cluster)	580
Overhead (concern)	2.672
Totale kosten	**10.762**
Opbrengst heffingen	**7.004**
Dekkingspercentage	**65%**

(bedragen x € 1.000)

Toelichting

De leges worden geheven op basis van artikel 229, eerste lid, aanhef en onderdeel b van de Gemeentewet. De Algemene legesverordening bestaat uit twee delen: de verordening zelf met de formele en materiële bepalingen en de tarieventabel met een omschrijving van de belastbare feiten, de heffingsmaatstaven en de tarieven.

Artikel 229, eerste lid, onderdeel b van de Gemeentewet bepaalt dat gemeenten onder andere rechten kunnen heffen voor het genot van de diensten die door of vanwege het gemeentebestuur worden verstrekt. Leges kunnen dus uitsluitend geheven worden voor diensten die door of vanwege het gemeentebestuur worden verstrekt.

Is het algemene belang groter dan het individuele belang van de aanvrager of dat van degene voor wie de dienst wordt verleend, dan rechtvaardigt die dienst geen legesheffing.

Ten slotte gaat het bij het ‘verlenen’ van een dienst, zoals geformuleerd in de verordening, uitsluitend om het in gang zetten van de dienstverlening. Er is dus een inspanningsverplichting.

Naam verordening 2019	Totale kosten	Totale baten	% kosten-dekkendheid
Logiesbelasting	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Kwijtschelding gemeentelijke belastingen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Naam verordening 2019	**Totale kosten**	**Totale baten**	**% kosten-dekkendheid**
Kwijtschelding gemeentelijke belastingen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Afvalstoffenheffing	**106.304**	**91.388**	**86%**

Naam verordening 2019	**Totale kosten**	**Totale baten**	**% kosten-dekkendheid**
Afvalstoffenheffing	**106.304**	**91.388**	**86%**

Berekening kostendekkendheid Afvalstoffenheffing	
Personeelskosten	17.532
Materiële kosten	79.684
Overhead (eigen cluster)	3.728
Overhead (concern)	5.360
Totale kosten	**106.304**
Opbrengst heffingen	**91.388**
Dekkingspercentage	**86%**

(bedragen x € 1.000)

Toelichting

De gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders zijn wettelijk verantwoordelijk voor de inzameling van het afval van huishoudens. Met de afvalstoffenheffing kunnen gemeenten de inzameling van het huishoudelijk afval bekostigen. De basis voor de heffing ligt in artikel 15.33 van de Wet milieubeheer. De heffing is een bestemmingsheffing en mag niet meer dan kostendekkend zijn.
De gemeente gebruikt de afvalstoffenheffing voor het inzamelen van afval. Die heffing mag niet voor andere doelen worden gebruikt. De gemeente hoeft niet zelf het afval op te halen, maar kan ook een particulier bedrijf inschakelen of samen met andere gemeenten een gemeenschappelijk afvalbedrijf het afval laten ophalen. In Rotterdam ligt de verantwoordelijkheid voor de afvalinzameling bij de gemeente.

Bij het bepalen van de tarieven afvalstoffenheffing gelden de wettelijke uitgangspunten en de uitgangspunten uit het coalitieakkoord. Daarnaast worden deze tarieven verder gedifferentieerd. Sinds 2015 is al sprake van tariefdifferentiatie van een- en meerpersoonshuishoudens. Naast een tarief voor een eenpersoonshuishouden, worden met ingang van 2019 ook een tarief voor een tweepersoonshuishouden en een drie of meer persoonshuishouden gehanteerd. Uitgangspunt bij de tariefbepaling is dat een gemiddeld tweepersoonshuishouden 1,5 keer en een gemiddeld meerpersoonshuishouden 1,75 keer meer huishoudelijk afval aanbiedt dan een gemiddeld eenpersoonshuishouden. Deze aanname wordt ook elders in Nederland gehanteerd. Daarmee betaalt een meerpersoonshuishouden ook een navenant hoger tarief dan kleinere huishoudens. In lijn met bovenstaand uitgangspunt zijn ook de tarieven voor de onzelfstandige wooneenheden geactualiseerd. De tariefontwikkeling voor de onzelfstandige wooneenheden is gelijk aan de percentuele stijging van de tarieven voor zelfstandige wooneenheden. Aan de tarieven afvalstoffenheffing 2019 worden, naast de kosten voor afvalinzameling en –verwerking, ook 25% van de totale kosten van straatreiniging, de kosten van toezicht en handhaving (milieupolitie) en de toerekenbare omzetbelasting aan het BTW-Compensatiefonds toegerekend.
De kwijtscheldingslasten afvalstoffenheffing worden, hoewel zij toerekenbaar zijn, niet aan de tarieven afvalstoffenheffing toegerekend. Dit geldt ook voor de stortbelasting.
Van de totaal toegerekende kosten voor afvalinzameling en –verwerking wordt 93% toegerekend aan de tarieven afvalstoffenheffing en 7% aan de tarieven bedrijfsreinigingsrecht. Deze wijze van kostentoerekening is gelijk aan voorgaande jaren.Van alle, aan de tarieven afvalstoffenheffing 2019,

toegerekende kosten wordt 86% gedekt door inkomsten uit heffing en 14% door algemene middelen.Daarenboven wordt ook een aantal andere kostensoorten, zoals de kosten stortbelasting, niet toegerekend aan de tarieven. In totaal wordt daarmee in 2019 voorgesteld € 15,2 mln aan toerekenbare kosten niet toegerekend.

De opbrengst van de afvalstoffenheffing hoeft niet toereikend te zijn: eventuele extra kosten voor de inzameling kunnen vanuit andere geldstromen (zoals de algemene middelen) worden gedekt.

De toegerekende kosten aan de tarieven worden volledig gedekt uit de opbrengsten van de heffing.

Bedrijfsreinigingsrecht	**4.383**	**4.026**	**92%**

Naam verordening 2019	**Totale kosten**	**Totale baten**	**% kosten-dekkendheid**
Bedrijfsreinigingsrecht	**4.383**	**4.026**	**92%**
Berekening kostendekkendheid Bedrijfsreinigingsrecht			
Personeelskosten		893	
Materiële kosten		3.109	
Overhead (eigen cluster)		104	
Overhead (concern)		277	
Totale kosten		**4.383**	
Opbrengst heffingen		**4.026**	
Dekkingspercentage		**92%**	

(bedragen x € 1.000)

Toelichting

Iedere onderneming produceert afval. Om het ophalen en verwerken van dit bedrijfsafval te bekostigen, krijgt ieder bedrijf of instelling jaarlijks een aanslag bedrijfsreinigingsrecht. Als het bedrijf of de instelling een contract met een erkende afvalinzamelaar voor het ophalen en verwerken van het bedrijfsafval heeft afgesloten, hoeft er geen bedrijfsreinigingsrecht te worden betaald. Het tarief van het bedrijfsreinigingsrecht hangt af van de branche en de grootte van de onderneming.

Rioolheffing	**77.136**	**73.570**	**95%**

Naam verordening 2019	**Totale kosten**	**Totale baten**	**% kosten-dekkendheid**
Rioolheffing	**77.136**	**73.570**	**95%**
Berekening kostendekkendheid Rioolheffing			
Personeelskosten		16.048	
Specifieke automatiseringskosten		1.123	
Materiële kosten		41.374	
Btw		9.184	
Overhead (eigen cluster)		2.512	
Overhead (concern)		6.896	
Totale kosten		**77.136**	

Opbrengst heffingen	**73.570**

Dekkingspercentage	**95%**

(bedragen x € 1.000)

Toelichting

De basis van de rioolheffing is artikel 228a van de Gemeentewet. De rioolheffing is een bestemmingsbelasting waaruit de gemeentelijke watertaken gefinancierd worden.

De gemeente heeft bij wet een zorgplicht voor drie beleidsvelden rond water:de inzameling en het transport van stedelijk afvalwater;de inzameling en het verwerken van overtollig hemelwater;het grondwater.

De inkomsten uit de rioolheffing zijn alleen beschikbaar voor uitgaven die te maken hebben met deze zorgplichten.

Voor het uitvoeren van deze zorgplichten zijn personele en financiële middelen nodig. De benodigde financiën worden gegenereerd door onder meer de inkomsten vanuit de rioolheffing. Op grond van artikel 4.22 van de Wet milieubeheer stelt de gemeenteraad een gemeentelijk rioleringsplan (GRP) vast, telkens voor een bepaalde periode. In het GRP staat waar welke voorzieningen, bijvoorbeeld een gescheiden rioolstelsel, gemengd rioolstelsel, rioolgemalen of iets anders) zijn gerealiseerd of in de planperiode en daarna worden aangelegd of gebouwd en hoe ze worden beheerd om aan de wettelijke zorgplichten te kunnen voldoen. De uitgangspunten voor de berekening van de hoogte van de rioolheffing staan in het GRP.

De tarieven rioolheffing mogen maximaal kostendekkend zijn, net als de tarieven afvalstoffenheffing. Als het tarief niet maximaal kostendekkend is, moeten de inkomsten uit de rioolheffing aangevuld worden met inkomsten uit de algemene middelen.

Vanaf 2015 werkt de gemeente met een nieuw GRP (GRP4). Het GRP beschrijft de ontwikkeling van het tarief en de kostendekking voor de korte en de langere termijn. Op korte termijn stijgt het tarief van de rioolheffing jaarlijks met € 5,00 (plus CPI-trend). Vanaf 2021 gaat het tarief jaarlijks met 6% omhoog tot en met 2026. Daarna blijft het tarief tot en met 2034 stabiel. Na 2035 kan het weer dalen.

In de verordening staat een gedifferentieerd tarief voor objecten met een WOZ-waarde onder de € 40.000, zoals garageboxen of bergingen. Op grond van wet- en regelgeving kunnen zakelijk gerechtigden (doorgaans eigenaren) of feitelijk gebruikers van de riolering de rioolheffing voldoen. Dit hangt af van wat de gemeente in haar verordening op de rioolheffing vastlegt. Gemeenten kunnen ervoor kiezen beide partijen te laten betalen in een gecombineerde heffing of alleen gebruikers of eigenaren aan te slaan voor de rioolheffing. Daarnaast kan onderscheid gemaakt worden tussen woningen en niet-woningen.

In de gemeente Rotterdam geldt alleen een eigenarenheffing. De woningeigenaren worden vanaf 2009 belast met een basistarief. Dit basistarief is het laagste bedrag dat jaarlijks voor het hebben van een rioolaansluiting en het uitvoeren van de zorgplichten in rekening wordt gebracht. Voor de niet-woningen is een tariefdifferentiatie op basis van de WOZ-waarde ingevoerd, tenzij de WOZ-waarde lager is dan € 200.000. Dan geldt ook het basistarief voor woningen.

Dat deze groep niet-woningen met het basistarief wordt belast heeft als achtergrond dat vooral de kleinere ondernemers niet onevenredig in de kostentoedeling mogen worden betrokken.

In 2013 heeft de gemeenteraad besloten een verlaagd basistarief voor woningen en niet-woningen met een WOZ-waarde minder dan € 40.000 in te voeren.

Parkeerregulering en parkeerbelastingen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Rechten markten	**3.383**	**1.745**	**52%**

Naam verordening 2019	**Totale kosten**	**Totale baten**	**% kosten-dekkendheid**
Parkeerregulering en parkeerbelastingen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Naam verordening 2019	Totale kosten	Totale baten	% kosten-dekkendheid
Rechten markten	**3.383**	**1.745**	**52%**
Berekening kostendekkendheid Rechten Markten			
Personeelskosten		1.348	
Specifieke automatiseringskosten		22	
Materiële kosten		1.360	
Overhead (eigen cluster)		347	
Overhead (concern)		306	
Totale kosten		**3.383**	
Opbrengst heffingen		**1.745**	
Dekkingspercentage		**52%**	

(bedragen x € 1.000)

Toelichting

Marktgelden kunnen worden geheven voor het innemen van standplaatsen of het plaatsen van kramen op gemeentegrond die voor de openbare dienst bestemd is. De rechten markten zijn gebaseerd op artikel 229, eerste lid, aanhef en onderdelen a en b, van de Gemeentewet. Deze rechten heten ook wel respectievelijk 'gebruiksretributies' en 'genotsretributies'. Bij de rechten is sprake van een individueel aanwijsbare prestatie van de gemeente. Als standplaatsen geen onderdeel van een markt zijn, vallen zij niet onder het marktgeld, maar wordt standplaats precariobelasting geheven.

Precario standplaatsen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Naam verordening 2019	Totale kosten	Totale baten	% kosten-dekkendheid
Precario standplaatsen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Retributieverordening openbare werken	**49**	**15**	**32%**

Naam verordening 2019	Totale kosten	Totale baten	% kosten-dekkendheid
Retributieverordening openbare werken	**49**	**15**	**32%**
Berekening kostendekkendheid Retributies			
Personeelskosten		8	
Materiële kosten		30	
Btw		5	
Overhead (eigen cluster)		1	
Overhead (concern)		4	
Totale kosten		**49**	
Opbrengst heffingen		**15**	

				Dekkingspercentage		**31%**
				(bedragen x € 1.000)		
				Toelichting		
				De rechten openbare werken worden geheven op basis van artikel 229, eerste lid, aanhef, en onderdelen a en b, van de Gemeentewet. Gebruiksretributies worden geheven voor het aanleggen van onder meer een gehandicaptenparkeerplaats of het plaatsen van (nieuw) kenteken bij deze parkeerplaats.		
Lijkbezorgingsrechten	**6.700**	**6.413**	**96%**	**Naam verordening 2019**	**Totale kosten**	**Totale baten**	**% kosten-dekkendheid**
				Lijkbezorgingsrechten	**6.700**	**6.413**	**96%**
				Berekening kostendekkendheid Lijkbezorgingsrechten			
				Personeelskosten		2.113	
				Materiële kosten		3.112	
				Omslagrente		226	
				Overhead (eigen cluster)		341	
				Overhead (concern)		908	
				Totale kosten		**6.700**	
				Opbrengst heffingen		**6.413**	
				Dekkingspercentage		**96%**	
				(bedragen x € 1.000)			
				Toelichting			
				De Wet op de lijkbezorging verplicht gemeenten zorg te dragen voor de aanwezigheid van algemene begraafplaatsen. De gemeente kan rechten heffen voor diensten die zij verricht, zoals begraven en graven onderhouden. De lijkbezorgingsrechten worden geheven op basis van artikel 229, eerste lid, aanhef en onderdelen a en b, van de Gemeentewet. Op basis van de Verordening lijkbezorgingrechten wordt een recht geheven voor het gebruik van de begraafplaats en voor het door of vanwege de gemeente verlenen van diensten rond de begraafplaats.			
Leges publiekszaken	**11.075**	**7.495**	**68%**	**Naam verordening 2019**	**Totale kosten**	**Totale baten**	**% kosten-dekkendheid**
				Leges publiekszaken	**11.075**	**7.495**	**68%**
				Berekening kostendekkendheid Leges publiekszaken			
				Personeelskosten		4.279	
				Materiële kosten		3.221	
				Overhead (eigen cluster)		1.136	
				Overhead (concern)		2.439	
				Totale kosten		**11.075**	

			Opbrengst heffingen **7.495**
			Dekkingspercentage **68%**
			(bedragen x € 1.000)
			Toelichting
			Leges publiekszaken worden geheven voor onder meer het verstrekken van reisdocumenten (paspoorten en ID-kaarten) rijbewijzen, uittreksels uit de Basisregistratie Personen en voor het voltrekken van huwelijken en geregistreerde partnerschappen.
Liggeld woonschepen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Naam verordening 2019	**Totale kosten**	**Totale baten**	**% kosten-dekkendheid**
Liggeld woonschepen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Leges omgevingsvergunning	**21.705**	**20.601**	**95%**

Naam verordening 2019	**Totale kosten**	**Totale baten**	**% kosten-dekkendheid**
Leges omgevingsvergunning	**21.705**	**20.601**	**95%**
Berekening kostendekkendheid Omgevingsvergunning			
Personeelskosten		11.146	
Specifieke automatiseringskosten		802	
Materiële kosten		4.970	
Overhead (eigen cluster)		129	
Overhead (concern)		4.658	
Totale kosten		**21.705**	
Opbrengst heffingen		**20.601**	
Dekkingspercentage		**95%**	
(bedragen x € 1.000)			

Toelichting

De gemeente gaat ervan uit dat de leges kostendekkend zijn volgens de normen van de wet (artikel 229b, eerste lid van de Gemeentewet). Die kostendekkendheid wordt volgens de regelgeving en jurisprudentie per verordening bepaald. Vanaf 2012 kent Rotterdam een aparte legesverordening Omgevingsvergunning. De kosten en opbrengsten worden over de hele verordening beoordeeld. Opbrengsten uit de ene vergunning of activiteit kunnen worden gebruikt voor om de kosten die voor andere vergunningen of activiteiten worden gemaakt te dekken (kruissubsidiëring).

Om de leges voor het aanvragen van vergunningen voor plannen met een relatief lage bouwsom haalbaar en betaalbaar te houden, kiest de gemeente voor kruissubsidiëring tussen de grote en de kleine bouwplannen. Dit is een bestuurlijke keuze. Deze kruissubsidiëring loslaten zou tot onaanvaardbaar hoge tarieven voor de kleine bouwplannen leiden.

Kostendekkendheid per hoofdstuk

De Algemene legesverordening bestaat uit tien hoofdstukken die de tarieven van een veelheid van uiteenlopende dienstverlening regelt. Per hoofdstuk bedragen de geraamde kosten, baten en daarmee het kostendekkendheidspercentage als volgt:

Kostendekkendheid per hoofdstuk	Totale kosten	Totale baten	% kosten-dekkendheid
Hoofdstuk 1 Maximum	**n.v.t.**	**n.v.t.**	**n.v.t.**

Kostendekkendheid per hoofdstuk	Totale kosten	Totale baten	% kosten-dekkendheid
Hoofdstuk 1 Maximum	**n.v.t.**	**n.v.t.**	**n.v.t.**

Kostendekkendheid per hoofdstuk	Totale kosten	Totale baten	% kosten-dekkendheid
Hoofdstuk 2 Diverse gebruiksvergunningen	**159**	**149**	**94%**

Hoofdstuk 2 Diverse gebruiksvergunningen	159	149	94%
Berekening kostendekkendheid Diverse gebruiksvergunningen			
Personeelskosten		109	
Materiële kosten		2	
Overhead (eigen cluster)		1	
Overhead (concern)		47	
Totale kosten		**159**	
Opbrengst heffingen		**149**	
Dekkingspercentage		**94%**	
(bedragen x € 1.000)			

Toelichting

Dit is een raming van de kosten en de opbrengsten die samenhangen met het in behandeling nemen van onder meer de aanvragen van splitsingsvergunningen als bedoeld in artikel 22 van de Huisvestingswet 2014.

Kostendekkendheid per hoofdstuk	Totale kosten	Totale baten	% kosten-dekkendheid
Hoofdstuk 3 Horeca en evenementen	**2.995**	**725**	**24%**

Hoofdstuk 3 Horeca en evenementen	2.995	725	24%
Berekening kostendekkendheid Horeca en evenementen			
Personeelskosten		1.723	
Specifieke automatiseringskosten		61	
Materiële kosten		248	
Overhead (eigen cluster)		83	
Overhead (concern)		880	
Totale kosten		**2.995**	

Opbrengst heffingen			**725**

Dekkingspercentage			**24%**

(bedragen x € 1.000)

Toelichting

Dit is een raming van de kosten en de opbrengsten die samenhangen met het in behandeling nemen van onder meer de aanvragen van vergunningen op grond van de nota Prostitutie en seksbranche Rotterdam 2015. In deze nota wordt een nieuw vergunningstelsel voor de vergunde seksbranche geïntroduceerd.

Hoofdstuk 4 Drank en horeca	**1.070**	**177**	**17%**

Kostendekkendheid per hoofdstuk	**Totale kosten**	**Totale baten**	**% kosten-dekkendheid**
Hoofdstuk 4 Drank en horeca	**1.070**	**177**	**17%**

Berekening kostendekkendheid Drank en horeca	
Personeelskosten	615
Specifieke automatiseringskosten	22
Materiële kosten	89
Overhead (eigen cluster)	30
Overhead (concern)	314
Totale kosten	**1.070**

Opbrengst heffingen			**177**

Dekkingspercentage			**17%**

(bedragen x € 1.000)

Toelichting

Dit is een raming van de kosten en de opbrengsten die samenhangen met het in behandeling nemen van onder meer de aanvragen van vergunningen tot de ontheffing verstrekken van alcoholhoudende dranken.

Hoofdstuk 5 Wet op de kansspelen	**214**	**28**	**13%**

Kostendekkendheid per hoofdstuk	**Totale kosten**	**Totale baten**	**% kosten-dekkendheid**
Hoofdstuk 5 Wet op de kansspelen	**214**	**28**	**13%**

Berekening kostendekkendheid Wet op de kansspelen	
Personeelskosten	123
Specifieke automatiseringskosten	4
Materiële kosten	18

Overhead (eigen cluster)	6
Overhead (concern)	63
Totale kosten	**214**
Opbrengst heffingen	**28**
Dekkingspercentage	**13%**

(bedragen x € 1.000)

Toelichting

Dit is een raming van de kosten en de opbrengsten die samenhangen met het in behandeling nemen van aanvragen dan wel het verlengen van een vergunning voor een of meer kansspelautomaten. De tarieven zijn rijkstarieven.

Hoofdstuk 6 Basisinformatie	**n.v.t.**	**n.v.t.**	**n.v.t.**

Kostendekkendheid per hoofdstuk	**Totale kosten**	**Totale baten**	**% kosten-dekkendheid**
Hoofdstuk 6 Basisinformatie	**n.v.t.**	**n.v.t.**	**n.v.t.**

Hoofdstuk 7 Verkeer en vervoer (milieuzonering)	**407**	**372**	**91%**

Kostendekkendheid per hoofdstuk	**Totale kosten**	**Totale baten**	**% kosten-dekkendheid**
Hoofdstuk 7 Verkeer en vervoer (milieuzonering)	**407**	**372**	**91%**

Berekening kostendekkendheid Verkeer en vervoer (milieuzonering)	
Personeelskosten	118
Specifieke automatiseringskosten	185
Materiële kosten	35
Overhead (eigen cluster)	2
Overhead (concern)	67
Totale kosten	**407**
Opbrengst heffingen	**372**
Dekkingspercentage	**91%**

(bedragen x € 1.000)

Toelichting

Dit is een raming van de kosten en de opbrengsten die samenhangen met het in behandeling nemen van aanvragen tot een ontheffing milieuzones, voor een dag of langdurig.

Hoofdstuk 8 Dienstverlening stadsarchief	**298**	**298**	**100%**

Kostendekkendheid per hoofdstuk	**Totale kosten**	**Totale baten**	**% kosten-dekkendheid**
Hoofdstuk 8 Dienstverlening stadsarchief	**298**	**298**	**100%**

Berekening kostendekkendheid Dienstverlening Stadsarchief

Personeelskosten	191
Materiële kosten	107
Totale kosten	**298**
Opbrengst heffingen	**298**
Dekkingspercentage	**100%**
(bedragen x € 1.000)	

Toelichting

Op grond van de Wet hergebruik van overheidsinformatie kunnen in bepaalde gevallen kosten in rekening worden gebracht voor het verstrekken van informatie. Voor de tarieven Stadsarchief geldt het basisprincipe dat maximaal de marginale kosten van verstrekking in rekening mogen worden gebracht. Marginale kosten van verstrekking zijn volgens de memorie van toelichting kosten voor de vermenigvuldiging, de verspreiding en de kosten van informatiedragers. Deze kosten zijn direct te koppelen aan de distributie van de documenten. De kosten voor de bestaande infrastructuur mogen niet worden doorberekend, net zo min als de kosten voor archivering, verkoop en marketing en een helpdesk die al bestaat, tenzij extra kosten worden gemaakt om te voldoen aan het verzoek om hergebruik.

Hoofdstuk 9 Leidingen	**5.458**	**5.103**	**94%**

Kostendekkendheid per hoofdstuk	**Totale kosten**	**Totale baten**	**% kosten-dekkendheid**
Hoofdstuk 9 Leidingen	**5.458**	**5.103**	**94%**
Berekening kostendekkendheid Leidingen			
Personeelskosten		2.918	
Materiële kosten		645	
Btw		184	
Overhead (eigen cluster)		457	
Overhead (concern)		1.254	
Totale kosten		**5.458**	
Opbrengst heffingen		**5.103**	
Dekkingspercentage		**94%**	
(bedragen x € 1.000)			

Toelichting

Dit is een raming van de kosten en de opbrengsten die samenhangen met het in behandeling nemen van aanvragen tot een vergunning, toestemming voor dan wel instemming met onder meer het (ver-)leggen, rijzen, vervangen, verwijderen van kabels en leidingen. De berekening is ook inclusief een raming van de kosten en de opbrengsten die samenhangen met een spuitriool op het gemeentenet.

Hoofdstuk 10 Overige	**161**	**152**	**95%**

Kostendekkendheid per hoofdstuk	**Totale kosten**	**Totale baten**	**% kosten-dekkendheid**

commerciële activiteiten buitenruimte	**Hoofdstuk 10 Overige commerciële activiteiten buitenruimte**	**161**	**152**	**95%**
	Berekening kostendekkendheid Overige commerciële activiteiten buitenruimte			
	Personeelskosten		109	
	Materiële kosten		4	
	Overhead (eigen cluster)		1	
	Overhead (concern)		47	
	Totale kosten		**161**	
	Opbrengst heffingen		**152**	
	Dekkingspercentage		**95%**	
	(bedragen x € 1.000)			
	Toelichting			
	Dit is een raming van de kosten en de opbrengsten die samenhangen met het in behandeling nemen van aanvragen tot onder meer het verlenen van een Toegelaten Taxiorganisatie (TTO-vergunning), straatverkoopplaats of promotieplaats en een marktvergunning op Koningsdag.			

Lokale lastendruk

Voor een beeld van de lokale lastendruk 2019, volgt hierna een schets van de recente tarievenontwikkeling in de gemeente. Bedragen zijn in hele euro's tenzij anders vermeld. Na een beschrijving van de ontwikkeling van de woonlasten 2017-2018 volgt een doorkijk naar de ontwikkeling van de woonlasten in 2018-2019. De beschrijving van de ontwikkeling in 2017-2018 is gebaseerd op cijfers van het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO).

Ontwikkeling woonlasten 2017 - 2018

De gemeenteraad heeft op 9 november 2017 de belastingverordeningen en –tarieven 2018 vastgesteld. Deze verordeningen en tarieven hebben gevolgen voor de ontwikkeling van de woonlasten in 2018 ten opzichte van 2017.

Het COELO heeft begin 2018 het overzicht ‘Kerngegevens belastingen grote gemeenten 2018’ gepresenteerd. Deze jaarlijkse publicatie vergelijkt de woonlasten van de 38 grootste gemeenten met elkaar. De woonlasten omvatten het totaal van de gemiddelde aanslag onroerende zaakbelasting eigenaar woningen (OZB), het rioolrecht en de afvalstoffenheffing voor meerpersoonshuishoudens.

Onderstaande tabel bevat een vergelijking door de COELO van de ontwikkeling in woonlasten meerpersoonshuishoudens van Rotterdam 2018 en 2017, afgerond in hele euro’s.

	Tarief 2018 (in €)	Mutatie 2018 t.o.v. 2017 (in %)

ozb- eigenaar woning	191	-0,1
Afvalstoffenheffing	328	-1,4
Rioolheffing	198	4,4
Totale gem. woonlasten	**717**	**0,5**

Bron: COELO – Kerngegevens belastingen grote gemeenten 2018

De gemiddelde woonlasten in de gote gemeenten stegen in 2018 voor woningeigenaren met 0,6% tot € 677, € 4,27 meer dan 2017. Deze gematigde lastenontwikkeling komt in de eerste plaats doordat de afvalstoffenheffing beperkt stijgt (met 0,2% = € 0,54). Eigenaar-bewoners betalen gemiddeld 0,7% meer voor de rioolheffing (€ 1,17). De gemiddelde OZB-aanslag stijgt met 1,1% (€ 2,56). De woonlasten zijn voor woningeigenaren het laagst in 's-Gravenhage (€ 546,-) en het hoogst in Delft (€ 843). 11 gemeenten verlagen de woonlasten, Arnhem het meest (2,3%). De woonlasten stijgen het meest in Apeldoorn (4,7%).

	Woonlasten meerpersoonshuishouden 2018	**Mutatie t.o.v. 2017 (in %)**	**Rangorde woonlasten 2018 G35**
's-Gravenhage	546	-0,6	38
Amsterdam	581	-0,4	35
Utrecht	706	-1,4	25
Rotterdam	717	0,5	23
Gemiddelde G35	*677*	*0,6*	

De totale woonlasten in Rotterdam stijgen in 2018 licht ten opzichte van 2017. Dat komt door de trendmatige verhoging van de rioolheffing, de daling van de tarieven afvalstoffenheffing en het nagenoeg stabiel blijven van de gemiddelde ozb-aanslag voor bewoners/eigenaars. Rotterdam staat in de rangorde van gemeenten met de hoogste woonlasten inmiddels op een 23e plaats (in 2015 de 15e plaats, in 2016 de 20e plaats en in 2017 de 21e plaats). Binnen G4-verband staat Rotterdam op de 1, net als in 2016 en in 2017.

De volgende tabel laat zien in welke mate de belangrijkste tarieven in 2018 in Rotterdam zijn gestegen of gedaald, afgezet tegen veranderingen van diezelfde tarieven in de G35 (de 35 grootste gemeenten in Nederland).

Percentage 2018 t.o.v. 2017	**Rotterdam**	**G 35**
ozb-eigenaar	-0,1%	1,1%
Afvalstoffenheffing	-1,4%	0,2%
Rioolheffing	4,4%	0,7%
Totale woonlasten	**0,5%**	**0,6%**

Bron: COELO – Kerngegevens belastingen grote gemeenten 2018

In 2018 stegen gemiddeld de woonlasten onder de G-35 gemeenten licht (met 0,6%). In Rotterdam was er sprake van een soortgelijke stijging van gemiddelde woonlasten met in totaal 0,5%. De afvalstoffentarieven en de OZB-aanslagen daalden in 2018 sterker dan gemiddeld onder de grote gemeenten. Echter, de stijging van de riooltarieven in Rotterdam was hoger dan gemiddeld binnen de G35.

Ontwikkeling woonlasten 2018 – 2019

Het college stelt voor de gemeentelijke woonlasten (dat is het totaal van de gemiddelde aanslag OZB-eigenaar woningen, de rioolheffing en de afvalstoffenheffing) in 2019 voor een eenpersoonshuishouden met € 2,60 ten opzichte van 2018 te laten dalen. Voor een meerpersoonshuishouden (drie of meerpersoonshuishouden) is het voorstel de gemeentelijke woonlasten met € 27,20 ten opzichte van 2018 te laten stijgen.

	Tarief 2018 (in €)	Stijging 2018 t.o.v. 2017 (in %)	Tarief 2019 (in €)	Stijging 2019 t.o.v. 2018 (in %)
ozb-eigenaar woning	190,51	-0,1%	187,51	-1,6%
Afvalstoffenheffing	283,90	-3,2%	274,70	-3,2%
Rioolheffing (basistarief)	198,20	4,4%	207,80	4,8%
Totale woonlasten	**672,61**	**-0,2%**	**670,01**	**-0,4%**

Bron: COELO – Kerngegevens belastingen grote gemeenten 2018

	Tarief 2018 (in €)	Stijging 2018 t.o.v. 2017(in %)	Tarief 2019 (in €)	Stijging 2019 t.o.v. 2018(in %)
ozb-eigenaar woning	190,51	-0,1%	187,51	-1,6%
Afvalstoffenheffing	328,20	-1,4%	324,10	-1,3%
Rioolheffing (basistarief)	198,20	4,4%	207,80	4,8%
Totale woonlasten	**716,91**	**0,5%**	**719,41**	**0,4%**

Bron: COELO – Kerngegevens belastingen grote gemeenten 2018

	Tarief 2018 (in €)	Stijging 2018 t.o.v. 2017(in %)	Tarief 2019 (in €)	Stijging 2019 t.o.v. 2018(in %)
ozb-eigenaar woning	190,51	-0,1%	187,51	-1,6%
Afvalstoffenheffing	328,20	-1,4%	348,80	6,3%
Rioolheffing (basistarief)	198,20	4,4%	207,80	4,8%
Totale woonlasten	**716,91**	**0,5%**	**744,11**	**3,8%**

Bron: COELO – Kerngegevens belastingen grote gemeenten 2018

De gemiddelde ozb-aanslag voor een woningeigenaar is ondanks de forse stijging van de gemiddelde waarde van een woning ten opzichte van 2018 met 1,6% (€ 3,00) gedaald. Het basisrecht rioolheffing stijgt conform de

uitgangspunten van het Gemeentelijk Rioleringsplan 4 ten opzichte van 2018 met 6,3 % (€ 9,60). De tarieven voor de ozb en rioolheffing zijn niet afhankelijk van de huishoudsamenstelling, zoals de tarieven voor de afvalstoffenheffing. Per 2019 wordt een extra tarief (tweepersoons) voor afvalstoffenheffing ingevoerd. Het tarief afvalstoffenheffing voor een meerpersoonshuishouden stijgt met 4,8% (€ 20,60). Per saldo stijgen daarmee de gemeentelijke woonlasten in 2019 met 3,8% (€ 27,20). De gemeenteraad stelt de tarieven voor 2019 overigens apart van de begroting 2019 vast.

Een van deze vijf financiële kengetallen is de zogeheten belastingcapaciteit. De belastingcapaciteit geeft inzicht in hoe de lokale lastendruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Ze wordt berekend door de totale woonlasten voor een meerpersoonshuishouden van de gemeente in het komend begrotingsjaar te vergelijken met het landelijk gemiddelde in het lopend begrotingsjaar en het voorgaand rekeningjaar. De uitkomst van deze vergelijking wordt uitgedrukt in een percentage. Het COELO zorgt voor de berekening van de landelijke gemiddelden. Die gaan over het voorafgaande jaar.

	Rekening 2016	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
A: ozb-eigenaar woning	191	190	191	188
B: Afvalstoffenheffing	347	333	328	349
C: Rioolheffing	184	190	198	208
D: Eventuele heffingskorting	0	0	0	0
E: **Totale woonlasten** (A+B+C+D)	**722**	**714**	**717**	**744**
F: Landelijk gemiddelde woonlasten (t-1)	723	723	723	721
Woonlasten t.o.v. landelijk gemiddelde voorafgaand jaar (E/F) x 100%	**1,00**	**0,99**	**0,99**	**1,03**

Bronnen: COELO – Kerngegevens belastingen grote gemeenten 2017 en 2018 en COELO- Atlas van de lokale lasten 2016, 2017 en 2018

De gemeentelijke woonlasten voor een meerpersoonshuishouden zullen op grond van de voorgestelde tarieven 2019 licht stijgen t.o.v. de landelijk gemiddelde woonlasten.

De onderlinge vergelijking van de hoogte van gemeentelijke tarieven verdient een aantal nuanceringen. Gemeenten kunnen namelijk binnen dezelfde kaders van wet- en regelgeving onderling verschillende keuzen en afwegingen maken, bijvoorbeeld rond het voorzieningenniveau voor de inwoners en rond de opgaven voor gemeenten vanwege de eigen fysieke en sociaaleconomische situatie en de kosten die zij daarvoor willen maken. Het gaat bij dat laatste bijvoorbeeld om welke kosten gemeenten toerekenen aan een tarief, een keuze voor een alternatieve dekking van kosten en om de bepaling welk percentage van kostendekkendheid de tarieven moeten hebben.

Kwijtscheldingsbeleid

Op grond van het coalitieakkoord omvat het kwijtscheldingsbeleid het volgende:

- Alleen voor afvalstoffenheffing, gebruikersbelasting van de onroerende-zaakbelastingen en de gebruikersbelasting van de belastingen op roerende woon- en bedrijfsruimten kan de gemeente gedeeltelijke kwijtschelding verlenen op maximaal 100% van de bijstandsnorm. Voor de AOW-doelgroep geldt maximaal 100% van de AOW-norm.
- Kwijtschelding wordt zoveel mogelijk geautomatiseerd toegekend op basis van toetsing door de Stichting Inlichtingenbureau.
- Ondernemers kunnen voor kwijtschelding in aanmerking komen als zij voldoen aan de normen voor het Besluit Bijstandverlening voor zelfstandigen 2004 (Bbz 2004) en aan de normen die aan hun privé-vermogen worden gesteld.

In het coalitieakkoord is uitgesproken dat het percentage van de aanslag dat voor kwijtschelding in aanmerking komt wordt verhoogd naar 75%. Voor AOW-minima zou de kwijtschelding naar 100% worden verhoogd. Aangezien dit fiscaal-juridisch niet mogelijk is, wordt deze doelgroep hiervoor gecompenseerd door de verhoging van het AOW-tegoed van ca. € 75,00.

Voor 2019 is de verwachting dat de gemeente in ongeveer 50.000 gevallen kwijtschelding zal verlenen. Overigens is er sinds 2016 een neerwaartse trend in het aantal gevallen van kwijtschelding. Dat komt door aanpassingen (extra beheersmaatregelen) in de functionele kwijtscheldingsprocedure.

Onderhoud kapitaalgoederen

Pagina 99

Onderhoud kapitaalgoederen

De gemeente geeft jaarlijks circa € 120 mln uit aan het onderhouden van de kapitaalgoederen wegen, groen en bomen, oppervlaktewater, civiele kunstwerken, openbare verlichting, spelen en beeldende kunst en monumenten. Kapitaalgoederen moeten zo lang mogelijk gebruikt kunnen worden voor het doel waarvoor zij zijn aanschaft of vervaardigd. Het beleid hiervoor staat in de Nota Kapitaalgoederen 2015 - 2018. De paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen geeft een overzicht van de financiële gevolgen en van de vertaling daarvan in de begroting 2019.

BeleidFinanciële consequenties

Beleid

Beleidsmatig en financieel kader

De gemeente heeft veel onderhoudsgevoelige kapitaalgoederen: wegen, groen en bomen, oppervlaktewater, civiele kunstwerken, openbare verlichting, spelen en beeldende kunst en monumenten. Het beleid hiervoor is opgenomen in de nota Onderhoud Kapitaalgoederen 2015-2018. Deze nota is in 2015 vastgesteld door de gemeenteraad. Financieel vallen de kapitaalgoederen onder de taakvelden ‘Verkeer en vervoer - Beheer’ en ‘Openbaar groen en (openlucht) recreatie - Beheer’. De nota geeft een beeld van de technische staat van de kapitaalgoederen in de Rotterdamse buitenruimte. De conclusie is tweeledig. Enerzijds zijn de Rotterdamse kapitaalgoederen in de openbare ruimte veilig voor de gebruikers. Anderzijds zijn er achterstanden die niet zijn in

te lopen met het beschikbare geld. De nota laat zien dat de gemeente veel realiseert, maar dat niet alles kan. Ieder jaar bestaat bij de begrotingsbehandeling de mogelijkheid tot bijstellingen (zie: beleidsmatige bijstellingen) Riolering heeft een eigen financiering en beleidskader. Deze staan weergegeven in het op 17 december 2015 door de gemeenteraad vastgestelde Gemeentelijk Rioleringsplan 2016-2020.

Beleidsmatige bijstellingen

Na vaststelling is de nota Onderhoud Kapitaalgoederen 2015-2018 een aantal keer beleidsmatig bijgesteld.

Sinds de begroting 2016 heeft het college structureel € 4,7 mln. extra beschikbaar gesteld voor wegen. Daarnaast is vanaf 2017 de uit het coalitieakkoord voorkomende tijdelijke taakstelling op het beheer van de buitenruimte van € 5,0 mln. teruggebracht naar € 1,25 mln.

Het college heeft vanaf 2018 € 0,7 mln. extra per jaar beschikbaar gesteld om de Speelvisie uit te voeren.

Ten slotte is in het coalitieakkoord 2018-2022 een structurele inhaalslag voor kapitaalgoederen afgesproken, inclusief het gebruikmaken van circulaire producten. Voor het goed onderhouden van de kapitaalgoederen heeft het college € 10,0 mln. extra geld beschikbaar gesteld.

Financiële consequenties

Onderdeel (* €1 mln)	Taakveld	budget nota 2015-2018	bijstelling	Begroting 2019	Waarvan vervangings-investering
Wegen	2.1.a - Verkeer en vervoer - Beheer	49,2	17,5	66,7	20,0
Groen en bomen	5.7.b - Openbaar groen en (openlucht) recreatie - Beheer	33,8		33,8	
Oppervlaktewater	5.7.b - Openbaar groen en (openlucht) recreatie - Beheer	5,4		5,4	
Civiele kunstwerken	2.1.a - Verkeer en vervoer - Beheer	15,5	1,0	16,5	
Openbare verlichting	2.1.a - Verkeer en vervoer - Beheer	7,8		7,8	
Spelen	5.7.b - Openbaar groen en (openlucht) recreatie - Beheer	3,8	0,7	4,5	
Beeldende kunst en monumenten	2.1.a - Verkeer en vervoer - Beheer	0,5		0,5	
Totaal		116,0	19,2	135,2	20,0

- Sinds de begroting 2016 heeft het college structureel € 4,7 mln. extra beschikbaar gesteld voor wegen.

- Sinds 2017 is de uit het coalitieakkoord voortkomende tijdelijke taakstelling op het beheer van de buitenruimte (van origine € 5,0 mln.) teruggebracht naar € 1,25 mln.

- Het college stelt sinds 2018 € 0,7 mln. extra geld per jaar beschikbaar voor de uitvoering van de Speelvisie.

- In het coalitieakkoord 2018-2022 is een inhaalslag kapitaalgoederen afgesproken, inclusief het gebruikmaken circulaire producten) en is € 10,0 mln. extra geld beschikbaar gesteld.

Subsidies

Pagina 100

Subsidies

Subsidies zijn financiële bijdragen aan burgers of organisaties voor activiteiten die bijdragen aan de realisatie van een door de gemeenteraad vastgesteld beleidsdoel.

BeleidSubsidielijst

Beleid

De gemeentelijke Subsidieverordening Rotterdam 2014 (SVR 2014) bevat de spelregels voor subsidieverlening. De verordening bepaalt dat er twee subsidievormen zijn: eenmalige subsidies en jaarlijkse subsidies. Een eenmalige subsidie verstrekt de gemeente voor één of meer prestaties of activiteiten die in beginsel van bepaalde duur zijn. Een jaarlijkse subsidie verstrekt de gemeente per kalender- of boekjaar.

In onderstaand overzicht is per programma aangegeven hoeveel subsidie begroot is voor welke instelling. Als de instelling niet bekend is, zijn de begrote bedragen per subsidie in het overzicht opgenomen.

Subsidielijst

Verbonden partijen

Pagina 101

Verbonden partijen

De paragraaf Verbonden Partijen geeft inzicht in de belangrijkste beleidsvoornemens en ontwikkelingen van rechtspersonen waarin de gemeente Rotterdam een financieel én bestuurlijk belang heeft. Deze rechtspersonen worden ook wel de ‘verbonden partijen’ genoemd. De beleidsvoornemens gaan over gemeentelijke deelname in nieuwe verbonden partijen, over het beheer en over de beëindiging van gemeentelijke deelname in bestaande verbonden partijen door liquidatie, afstoting of verkoop van een verbonden partij. Daarnaast biedt de paragraaf inzicht in de belangrijkste beleidsmatige ontwikkelingen, vooral de ontwikkelingen die te maken hebben met de borging van het Rotterdamse publieke belang. Tot slot geeft de paragraaf de ontwikkelingen weer van de vermogensposities en de nettoresultaten van alle verbonden partijen.

BeleidBeleidsuitgangspunten en kadersLijst van verbonden partijen

Beleid

Wettelijk kader - BBV

Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) is het college van burgemeester en wethouders verplicht om de gemeenteraad inzicht te geven in de relaties met rechtspersonen. Dit biedt de gemeenteraad de mogelijkheid om haar toezichthoudende rol te vervullen. Gemeentelijke deelname aan rechtspersonen is een manier om het publiek belang te dienen of een bepaalde publieke taak uit te voeren.

Als de gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft bij een bepaalde privaatrechtelijke of publiekrechtelijke rechtspersoon, dan is sprake van een ‘verbonden partij’. Daarnaast kan ook het College besluiten een publiek of privaatrechtelijke organisatie als verbonden partij aan te merken.

Bij privaatrechtelijke personen gaat het om deelnemingen, zoals een vennootschap, en bij publiekrechtelijke personen gaat het bijvoorbeeld om gemeenschappelijke regelingen.

Het BBV (in artikel 1, lid 1c en 1d) specificeert de begrippen bestuurlijk en financieel belang als volgt:

- bestuurlijk belang: zeggenschap door vertegenwoordiging van de gemeente in het bestuur van een organisatie, bijvoorbeeld in directie, Algemeen Bestuur, Dagelijks Bestuur of Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Het kan ook gaan om zeggenschap in de vorm van stemrecht;
- financieel belang: bij het financiële belang van de gemeente gaat het meestal om een gestort aandelenkapitaal, bijdragen aan bijvoorbeeld een fonds, verstrekte leningen of verleende garanties. De gemeente loopt financieel risico als ze zo’n beschikbaar gesteld bedrag niet terugkrijgt, bijvoorbeeld als de verbonden partij failliet gaat en daardoor niet aan haar verplichtingen kan voldoen. Als het financieel belang uitsluitend bestaat uit een subsidierelatie, dan is die rechtspersoon geen verbonden partij, maar een gesubsidieerde instelling.

De gemeente Rotterdam kent in totaal 38 verbonden partijen. Het gaat hierbij om 27 deelnemingen, een stichting, een vereniging (allemaal privaatrechtelijke rechtspersonen) en negen gemeenschappelijke regelingen (publiekrechtelijke rechtspersonen). In zeven deelnemingen wil de gemeente haar aandeelhouderschap beëindigen (zie Te beëindigen vennootschappen). In 2018 heeft de gemeente haar deelname in vier gemeenschappelijke regelingen beëindigd.

De paragraaf Verbonden Partijen is opgebouwd naar type verbonden partij of rechtspersoon:

1. kaders en beleid; geeft inzicht in de definiëring van verbonden partijen, de kaders vanuit het BBV en de beleidsuitgangspunten ten aanzien van verbonden partijen;
2. vennootschappen: overzicht van de nieuwe, te continueren en te beëindigen vennootschappen;
3. stichtingen: overzicht van de nieuwe, te continueren en te beëindigen stichtingen;
4. verenigingen: overzicht van de nieuwe, te continueren en te beëindigen vennootschappen;
5. gemeenschappelijke regelingen: overzicht van de nieuwe, te continueren en te beëindigen vennootschappen.

Het BBV als kader voor de paragraaf

Voor het opstellen van de paragraaf hanteert de gemeente het BBV als kader voor de te presenteren informatie over de verbonden partijen. Conform artikel 15 van het BBV is de gemeente verplicht inzage te bieden in:

1. de visie op en de beleidsvoornemens omtrent verbonden partijen;
2. de lijst van verbonden partijen, die wordt onderverdeeld in:
    - gemeenschappelijke regelingen;
    - vennootschappen en coöperaties;
    - stichtingen en verenigingen
    - overige verbonden partijen;
3. de lijst van verbonden partijen.

In de lijst van verbonden partijen wordt tenminste de volgende informatie opgenomen:

1. de wijze waarop de gemeente een belang heeft in de verbonden partij en het publiek belang dat ermee gediend wordt;
2. het belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft aan het begin en de verwachte omvang aan het einde van het begrotingsjaar;
3. de verwachte omvang van het eigen vermogen en het vreemd vermogen van de verbonden partij aan het begin en aan het einde van het begrotingsjaar;
4. de verwachte omvang van het financiële resultaat van de verbonden partij in het begrotingsjaar;
5. de eventuele risico's, van de verbonden partij voor de financiële positie van de provincie onderscheidenlijk gemeente.

Beleidsuitgangspunten en kaders

Beleidsuitgangspunten

De algemene beleidsdoelstelling van verbonden partijen is de behartiging van het publiek belang door een organisatie met een private of publieke rechtsvorm. De gemeente verbindt zich verbindt zich daaraan door bijvoorbeeld kapitaal te storten of zeggenschap te krijgen. Bij verbonden partijen gelden de volgende voorwaarden:

- de financiële en beleidsmatige risico's die de gemeente loopt, staan in redelijke verhouding tot het publiek belang;
- de deelneming is het efficiëntste en effectiefste instrument om het beoogde beleidsdoel te bereiken;
- het publiek belang en het toezicht daarop is niet al op een andere manier volledig geborgd.

Beleidskaders

Deze voorwaarden zijn afgeleid van bepalingen in het gemeentelijke Beleidskader Verbonden Partijen 2014-2018.

Overigens zal het beleidskader dit jaar worden herijkt als gevolg van de gemeenteraadsverkiezingen en de aanvang van een nieuw raadsperiode. Dit nieuwe beleidskader zal aan de gemeenteraad ter vaststelling worden aangeboden.

Samen met het Burgerlijk Wetboek Boek 2 en de Code Corporate Governance vormen voornoemde bepalingen de belangrijkste richtlijnen voor het beleid ten aanzien van verbonden partijen. De uitvoering van de algemene beleidsdoelstelling is onder te verdelen in:

- de gemeentelijke deelname in nieuwe verbonden partijen;
- het beheer en de evaluatie van gemeentelijke deelname in bestaande verbonden partijen;
- de wijziging en beëindiging van gemeentelijke deelname in bestaande verbonden partijen.

Concreet betekent dit dat de gemeente Rotterdam door vertegenwoordiging als aandeelhouder of bestuurder bij een verbonden partij het risicobeheer uitvoert door toetsing, of door control en advisering.

Daarnaast informeert en adviseert de gemeentelijke organisatie het college en de gemeenteraad bij een voornemen een privaatrechtelijke verbonden partij te verzelfstandigen of een verbintenis met een nieuwe privaatrechtelijke verbonden partij aan te gaan. Eenzelfde rol vervult de gemeentelijke organisatie bij uittreding en beëindiging van de gemeentelijke deelname of het liquideren van bestaande verbonden partijen.

Koppeling met Coalitieakkoord Rotterdam 2018-2022: Nieuwe energie voor Rotterdam

In het Coalitieakkoord staan de plannen van het college van B en W om de uitdagingen die Rotterdam kent het hoofd te bieden en van Rotterdam een nog betere stad te maken. Ook de gemeentelijke verbonden partijen spelen hierbij een rol. Zo is het Havenbedrijf een belangrijke partner voor de gemeente in de energietransitie. Daaronder valt een schonere lucht, onder meer door CO2-reductie en het benutten van de economische kansen die de energietransitie biedt. Ook ziet het college een rol voor het Havenbedrijf weggelegd bij het Rotterdams Leer-Werkakkoord om zorg te dragen dat meer burgers naar werk worden begeleid.

Daarnaast heeft het college tot doel om een investeringsfonds op te richten voor het nemen van innovatieve en energiebesparende maatregelen voor overheid, bedrijven en particulieren. De gemeente bereidt in gezamenlijkheid met medeaandeelhouders en Eneco de aandelenverkoop van laatstgenoemde verbonden partij voor. De gemeente kan de verkoopopbrengst inzetten voor het vullen van het bovengenoemde investeringsfonds.

Bij de vennootschappen zijn de beleidsvoornemens rondom het Havenbedrijf en Eneco nader toegelicht.

Belangrijkste beleidsvoornemens

Een nieuwe raadsperiode betekent dat aangaande de verbonden partijen de gemeente twee documenten opstelt:

1. Een nieuwebeleidskader Verbonden Partijen voor de raadsperiode 2018-2022 waarin in sterkere mate aandacht zal worden besteed aan energietransitie, risicomanagement, governance en fondsen.
2. Een beleidsevaluatie van de Verbonden Partijen waarbij geëvalueerd wordt of een verbonden partij wordt gecontinueerd, beëindigd of dat nader onderzoek zal moeten plaatsvinden naar het publieke belang van de desbetreffende deelneming.

Daarnaast zijn met betrekking tot de verbonden partijen voor 2019 de volgende beleidsvoornemens en ontwikkelingen te benoemen (bij de betreffende verbonden partij is het onderwerp nader toegelicht)

- Verdere voorbereiding van de mogelijke verkoop van de gemeentelijke aandelen van de verbonden partij Eneco;
- Verbonden partij RET zal in 2019 een nieuwe busconcessie (vernieuwing van het contract) doorlopen. Hierin zal tevens geïnvesteerd worden om de transitie naar zero emissie busvervoer mogelijk te maken door inzet van duurzamere bussen en het implementeren van laadinfrastructuur;
- Voor Warmtebedrijf Rotterdam continueert de gemeente met medeaandeelhouder Provincie Zuid Holland en overige betrokken stakeholders de verdere uitwerking van het in 2016 vastgestelde Herstelplan. Dit betekent dat zal worden ingezet op het toekomstig bestendiger en financieel robuuster maken van het Warmtebedrijf, o.a.. door uitbreiding van het lokale warmtenet.

Verslaglegging over het gevoerde beheer

Zoals gesteld zijn de beleidsvoornemens voor de verbonden partijen (vennootschappen, gemeenschappelijke regelingen en stichtingen) opgenomen in de paragraaf Verbonden Partijen van de begroting. Aan het einde van het boekjaar legt het college vervolgens verantwoording af over dit gevoerde beleid in dezelfde paragraaf in de jaarrekening. Daarnaast wordt jaarlijks door het college het Beheerverslag Deelnemingen aan de gemeenteraad aangeboden. Doel van het Beheerverslag is om de gemeenteraad van Rotterdam grondiger te informeren over de ontwikkelingen binnen deelnemingenportefeuille en de individuele deelnemingen, gelet op de grote publieke en financiële belangen die zijn gemoeid met deze deelnemingen.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

Burgerlijk Wetboek Boek 2 (rechtspersonen)

Besluit begroting en verantwoording (BBV)

Code Corporate Governance

Beleidskader Verbonden Partijen 2014-2018

Beleidskader Verbonden Partijen 2018-2022 (nog te publiceren)

Beheerverslag Deelnemingen 2017-2018 (nog te publiceren)

Beheerverslag Deelnemingen 2016-2017

Beheerverslag Deelnemingen 2015-2016

Beheerverslag Deelnemingen 2014

Lijst van verbonden partijen

Vennootschappen

Vennootschappen kennen verschillende vormen: een besloten, naamloze of commanditaire vennootschap. Als de gemeente aandelen in een vennootschap heeft, neemt de gemeente op die manier deel in het aandelenkapitaal. Een dergelijk financieel belang met een derde rechtspersoon is pas een verbonden partij als de gemeente tevens

een bestuurlijk belang heeft. Dit kan door een vertegenwoordiging in het bestuur of de Algemene Vergadering van Aandeelhouders, het hebben van stemrecht en zo meer.

In de paragraaf zijn tabellen opgenomen die inzicht bieden in de:

- Te continueren gemeentelijke deelname in vennootschappen
- Gemeentelijke deelname in nieuw op te richten vennootschappen of nieuwe deelname in bestaande vennootschappen
- Te beëindigen gemeentelijke deelname in vennootschappen

Elke tabel biedt per vennootschap inzicht in de naam, vestigingsplaats, en in de publieke, bestuurlijke en financiële belangen. Conform artikel 15 van het BBV biedt de tabel daarnaast inzicht in de ontwikkeling van de boekwaarden, het eigen en vreemd vermogen en het netto resultaat.

Te continueren gemeentelijke deelname in vennootschappen

De gemeente continueert haar deelname in twintig vennootschappen. De vennootschappen BNG Bank, Eneco, Evides, Havenbedrijf Rotterdam, Stedin en de Schiphol Group keren als verbonden partijen bij een positief nettoresultaat een deel van de winst als dividend uit aan de gemeente als aandeelhouder. Dat deel hangt af van de pay-outratio: de procentueel aan aandeelhouders uitgekeerde winst. De geraamde dividendopbrengst voor 2019 is ongeveer € 103 mln.

Gemeentelijke deelname in nieuw op te richten vennootschappen of een nieuwe gemeentelijke deelname in bestaande vennootschappen

Er zijn geen plannen om vanuit de gemeente deel te nemen in een reeds bestaande vennootschap. De gemeente heeft zich wel gecommitteerd aan de deelname in het kapitaal van de nieuw op te richten besloten vennootschap: de commanditaire vennootschap: ICOS Capital Fund III.

Te beëindigen gemeentelijke deelname in vennootschappen

De gemeente heeft besloten om de deelname in zeven vennootschappen te beëindigen door als aandeelhouder uit te treden of de verbonden partij te verkopen of te liquideren. Dat zijn: Beurs Rotterdam N.V., Commandiet Rotterdam B.V., Eneco Groep N.V., Gemeentewerken N.V., ROM-D Beheer N.V., ROM-D Kil III C.V., en tot slot de WOM Vastgoed B.V.

Verbonden partij	Taakveld	Soort	Status
ICOS Capital Fund 3 C.V.	Economische ontwikkeling	Vennootschap	Nieuw

Verbonden partij	Taakveld	Soort	Status
ICOS Capital Fund 3 C.V.	Economische ontwikkeling	Vennootschap	Nieuw
Algemene gegevens			
Vestigingsplaats:			Hoofddorp

Publiek belang:	Voorzien in de regionale behoefte aan een innovatiefonds met ruime investeringscapaciteit voor bestaande bedrijven met groeipotentie om zo bij te dragen aan de doorontwikkeling van kansrijke cleantech ontwikkelingen in Rotterdam.
Bestuurlijk belang:	Bij het opstellen van de gemeentelijke Begroting 2019 was de gemeente nog stille vennoot. De gemeente is voornemens in het laatste kwartaal 2018 / eerste kwartaal van 2019 als stille vennoot (limited partner) toe te treden tot de commanditaire vennootschap en zal daarmee vertegenwoordigd zijn in de algemene vergadering van aandeelhouders.
Financieel belang:	Doordat de gemeente Rotterdam nog niet deelneemt is haar financieel commitment nog niet geëffectueerd. De private partners participeren al wel in het fonds. Wanneer het fonds een minimale omvang van € 40 mln heeft en nog een publieke partij instapt, zal de gemeente haar aandeel effectueren. Hiervoor heeft de gemeente €4 mln gereserveerd.
Risico-inschatting (BBV, art. 11 eerste lid, sub b)	Het maximale risico zou dan ten hoogste de gemeentelijke financiële inbreng / kapitaalstorting zijn.
Ontwikkelingen en beleidsdoelen voor 2019:	Verwachting is dat in 2019 de eerste participaties in Rotterdamse bedrijven zal plaatsvinden

Financiële gegevens	**Jaarrekening 2017**	**Begroting 2018**	**Begroting 2019**
Boekwaarde	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Netto resultaat:	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Eigen vermogen per 31/12:	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Vreemd vermogen per 31/12:	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.

Verbonden partij	**Taakveld**	**Soort**	**Status**
Beurs Rotterdam N.V.	Treasury	Vennootschap	Te beëindigen

Verbonden partij	**Taakveld**	**Soort**	**Status**
Beurs Rotterdam N.V.	Treasury	Vennootschap	Te beëindigen

Algemene gegevens	
Vestigingsplaats:	Rotterdam
Publiek belang:	Met het aandeelhouderschap van de gemeente Rotterdam werd de ‘kraamkamerfunctie’ voor (startende) ondernemers van Beurs WTC geborgd. Bovendien wilde de gemeente als tweede doelstelling de beursactiviteiten in het centrum van de stad faciliteren. Inmiddels heeft het college van B en W besloten dat ter borging van dit publieke belang, gemeentelijke betrokkenheid via het aandeelhouderschap niet langer noodzakelijk is.

Bestuurlijk belang:	Het college van B en W wordt vertegenwoordigd in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.
Financieel belang:	De gemeente Rotterdam houdt 3.496 aandelen "A" met een nominale waarde €250,-, alsmede één prioriteitsaandeel. Tevens heeft de gemeente 8.974 certificaten.
Risico-inschatting (BBV, art. 11 eerste lid, sub b)	In een liquidatieproces zoals bij Beurs worden de resterende vorderingen op derden en schulden aan derden afgewikkeld. Als Beurs na afwikkeling geen schulden meer heeft en er een positief eigen vermogen resteert wordt in de regel een slotdividend aan aandeelhouders uitgekeerd. De aandeelhouders lopen afhankelijk van de verdere afwikkeling van vorderingen en schulden het risico dat het slotdividend lager is dan eerder is geprognosticeerd. Op basis van de huidige financiële positie wordt door de aandeelhouders van Beurs uitgegaan van een nog te ontvangen slotdividend,. Echter, de hoogte van dit slotdividend zal afhankelijk zijn van de verdere afwikkeling en de daarmee gemoeide (eventuele additioenle) baten en lasten.
Ontwikkelingen en beleidsdoelen voor 2019:	De prognose is dat de vennootschap in 2019 is geliquideerd. Er vinden geen bedrijfsactiviteiten meer plaats. Er is door de aandeelhouders een vereffenaar aangesteld die tezamen met de juridsich adviseurs werkzaamheden uitvoert om de vennootschap te ontbinden, o.a. door het opheffen van dochtervennootschappen van Beurs, gereedmaken van de benodidge financiële en juridische documentatie en akten alsmede de afwikkeling van vorderingen en schulden ten aanzien van derden.

Financiële gegevens	**Jaarrekening 2017**	**Begroting 2018**	**Begroting 2019**
Boekwaarde	0	0	0
Netto resultaat:	-6	In liquidatie	Geliquideerd
Eigen vermogen per 31/12:	4.675	In liquidatie	Geliquideerd
Vreemd vermogen per 31/12:	3.215	In liquidatie	Geliquideerd

Commandiet Rotterdam B. V. | Wonen en bouwen | Vennootschap | Te beëindigen

Verbonden partij	**Taakveld**	**Soort**	**Status**
Commandiet Rotterdam B.V.	Wonen en bouwen	Vennootschap	Te beëindigen

Algemene gegevens	
Vestigingsplaats:	Rotterdam
Publiek belang:	Commandiet Rotterdam B.V. is uitsluitend opgericht om deel te kunnen nemen in de Wijkontwikkelingsmaatschappij Tarwewijk C.V.
Bestuurlijk belang:	College van B en W is vertegenwoordigd in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.
Financieel belang:	Kapitaalstorting van €18.000.
Risico-inschatting (BBV, art. 11 eerste lid, sub b)	N.v.t. (Voornemen beëindiging verbonden partij)
Ontwikkelingen en beleidsdoelen	N.v.t. (Voornemen beëindiging verbonden partij)

voor 2019:

Financiële gegevens	Jaarrekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Boekwaarde	0	0	0
Netto resultaat:	0	Voornemen beëindiging verbonden partij	Geliquideerd
Eigen vermogen per 31/12:	18	Voornemen beëindiging verbonden partij	Geliquideerd
Vreemd vermogen per 31/12:	0	Voornemen beëindiging verbonden partij	Geliquideerd

Eneco Groep N.V. Treasury Vennootschap Te beëindigen

Verbonden partij	Taakveld	Soort	Status
Eneco Groep N.V.	Treasury	Vennootschap	Te beëindigen

Algemene gegevens	
Vestigingsplaats:	Rotterdam
Publiek belang:	Geen.
Bestuurlijk belang:	Vertegenwoordiging in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders en voorzitterschap van de Aandeelhouderscommissie van Eneco.
Financieel belang:	De gemeente Rotterdam heeft 1.575.145 aandelen met elk een nominale waarde van €0,01 hetgeen resulteert in een aandeelhoudersbelang van 31,69%.
Risico-inschatting (BBV, art. 11 eerste lid, sub b)	De boekwaarde van Eneco op de financiele balans van de gemeente is € 1, waardoor er geen risico is op een afboeking van de gemeentelijke boekwaarde. Een risico voor de gemeente treedt op wanneer Eneco gegeven haar vermogenspositie of tegenvallende resultaten een lager dividend uitkeert dan in de begroting van de gemeente is opgenomen. O.b.v. de huidige prognoses t.a.v. het netto resultaat van Eneco en de behoedzame raming van de gemeente is de verwachting dat de totale gemeentelijke dividendraming niet behoeft te worden bijgesteld.
Ontwikkelingen en beleidsdoelen voor 2019:	*Eneco* Recentelijk is Eneco gestart met het verander- en reorganisatieprogramma "NewGen". Doel van NewGen is om Eneco als organisatie in staat te stellen klantgerichter, digitaler en efficiënter te werken om uiteindelijke de financiële prestaties te verbeteren (kostenreductie) en als bedrijf adequater in staat te zijn om nieuwe producten en diensten te ontwikkelen waarmee Eneco wil groeien. Naast Newgen zal Eneco zich de komende periode blijven richten op uitbreiding van de duurzame productiecapaciteit, o.a. door investeringen in ontwikkeling van wind, zon en biomassa projecten alsmede door mogelijke acquisities en biedingen te doen op diverse nationale of internationale tenders. Hetzelfde geldt voor het vergroten van het aantal klanten en het ontwikkelen van nieuwe energieservice producten. Enkele concrete voorbeelden zijn de projectvoorbereidingen voor het wind-op-zee project Borssele III en IV en de voorbereidingen voor de aanleg van een warmtenet tussen Rotterdam en Den Haag (“Leiding door het Midden”). *Transactie* Een meerderheid van ca. 91% van het aandeelhouderskapitaal (waaronder de gemeente Rotterdam), heeft na het doorlopen van een zogenaamde consultatiefase, het principebesluit genomen hun aandelen in Eneco te

verkopen.

Thans wordt door Eneco, de adviseurs en de aandeelhouders hard gewerkt aan het voorbereiden van de transactie. Belangrijk hierbij is het opstellen van de benodigde transactiedocumentatie. Hierbij kan gedacht worden aan het bedrijfsplan (business plan), een zogenaamde “verkoopbrochure” (equity story) en het doen van boekenonderzoek (vendor due dilligence). Deze voorbereidingen zullen in 2019 worden gecontinueerd.

Financiële gegevens* * Eneco Groep geeft geen prospectieve informatie vrij. De ramingen zijn derhalve schattingen van de gemeente Rotterdam.	**Jaarrekening 2017**	**Begroting 2018**	**Begroting 2019**
Boekwaarde	0,001	0,001	0,001
Netto resultaat:	127.000	100.000	120.000
Eigen vermogen per 31/12:	2.869.000	2.934.000	2.940.000
Vreemd vermogen per 31/12:	2.787.000	2.800.000	2.900.000

Gemeentewerken N.V.	Wonen en bouwen	Vennootschap	Te beëindigen

Verbonden partij	**Taakveld**	**Soort**	**Status**
Gemeentewerken N.V.	Wonen en bouwen	Vennootschap	Te beëindigen

Algemene gegevens	
Vestigingsplaats:	Rotterdam
Publiek belang:	In het kader van het project Marktwerking, Deregulering en Wetgevings-kwaliteit is door de commissie Cohen een aantal aanbevelingen gedaan die een eind moeten maken aan de ongelijke positie van overheidsinstanties en particuliere bedrijven die elkaar op de markt tegenkomen. Dit heeft geleid tot “Aanwijzingen inzake het verrichten van marktactiviteiten door organisaties binnen de rijksdienst”. Hierdoor stellen externe opdrachtgevers (waaronder Rijkswaterstaat, Nederlandse Spoorwegen en Waterschappen) waarmede in het verleden nauw werd samengewerkt nu de eis dat met hen samen-werkende partijen een privaatrechtelijk stempel moeten dragen. Hiernaast is de technische uitvoering van de C2-deponie Maasvlakte ondergebracht in de C2 Rotterdam B.V.
Bestuurlijk belang:	De statutaire directie bestaat uit ambtelijke vertegenwoordigers van het cluster Stadsontwikkeling. Het college van B en W vertegenwoordigt de gemeente Rotterdam in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.
Financieel belang:	Kapitaalstorting van €45.378,-.
Risico-inschatting (BBV, art. 11 eerste lid, sub b)	Er bestaat een risico dat de liquidatie van Gemeentewerken NV langer duurt dan verwacht. Hiermee blijft het financieel belang voor de Gemeente Rotterdam bestaan.
Ontwikkelingen en beleidsdoelen	De NV Gemeentewerken Rotterdam kan niet eerder ontbonden worden nadat de dochterondernemingen zijn geliquideerd. Van het Ingenieursbureau Rotterdam BV wordt verwacht dat dit in 2018 zal plaatsvinden. Wat betreft de

voor 2019:	C2 Rotterdam BV wordt ingeschat dat de deponie in 2019 wordt overgedragen aan de Provincie en de liquidatie in 2020 kan worden doorgevoerd.			
Financiële gegevens	**Jaarrekening 2017**		**Begroting 2018**	**Begroting 2019**
Boekwaarde	45		45	45
Netto resultaat:	-5*		0	0
Eigen vermogen per 31/12:	338*		335	330
Vreemd vermogen per 31/12:	0*		0	0

Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Drechtsteden Beheer N.V.	Treasury	Vennootschap	Te beëindigen

Verbonden partij	**Taakveld**	**Soort**	**Status**
Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Drechtsteden Beheer N.V.	Treasury	Vennootschap	Te beëindigen
Algemene gegevens			
Vestigingsplaats:	Dordrecht		
Publiek belang:	De ROM-D Beheer N.V. is uitsluitend opgericht voor het beheer van andere vennootschappen, waaronder Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Drechtsteden C.V. Kil III.		
Bestuurlijk belang:	Het college van B en W vertegenwoordigt de gemeente Rotterdam in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.		
Financieel belang:	Kapitaalstorting van €5.681,-.		
Risico-inschatting (BBV, art. 11 eerste lid, sub b)	Geen risico's. ROM-D Beheer verricht beheertaken waarvoor het vergoeding ontvangt van de beheerde vennootschappen.		
Ontwikkelingen en beleidsdoelen voor 2019:	Niet van toepassing. ROM-D Beheer heeft slechts een beheertaak.		

Financiële gegevens	**Jaarrekening 2017**	**Begroting 2018**	**Begroting 2019**
Boekwaarde	6	6	6
Netto resultaat:	3	0	1
Eigen vermogen per 31/12:	40	40	40
Vreemd vermogen per 31/12:	155	300	150

Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Drechtsteden Dordtse Kil III C.V.	Treasury	Vennootschap	Te beëindigen

Verbonden partij	**Taakveld**	**Soort**	**Status**
Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Drechtsteden Dordtse Kil III C.V.	Treasury	Vennootschap	Te beëindigen
Algemene gegevens			

Vestigingsplaats:	Dordrecht
Publiek belang:	Ontwikkeling van de bedrijfsterreinen optimaal op elkaar af te stemmen en de betrokkenheid van de aanpalende regio bij de plannen te vergroten.
Bestuurlijk belang:	De directie van ROM-D C.V. wordt gevormd door ROM-D Beheer N.V. College van B en W wordt vertegenwoordigd bij de vergadering van vennoten.
Financieel belang:	Kapitaalstortingvan €561.155,-
Risico-inschatting (BBV, art. 11 eerste lid, sub b)	Geen risico's van betekenis. De huidige kredietruimte is voldoende voor de financiering van het project in de komende twee jaren.
Ontwikkelingen en beleidsdoelen voor 2019:	N.v.t. Er zijn geen directe Roterdamse publieke belangen gemoeid met de ontwikkeling van Kil III.

Financiële gegevens	**Jaarrekening 2017**	**Begroting 2018**	**Begroting 2019**
Boekwaarde	561	561	561
Netto resultaat:	610	1.000	1.000
Eigen vermogen per 31/12:	9.569	9.000	10.000
Vreemd vermogen per 31/12:	9.107	12.000	9.000

WOM Vastgoed BV | Beheer overige gebouwen en gronden | Vennootschap | Te beëindigen

Verbonden partij	**Taakveld**	**Soort**	**Status**
WOM Vastgoed BV	Beheer overige gebouwen en gronden	Vennootschap	Te beëindigen

Algemene gegevens	
Vestigingsplaats:	Rotterdam
Publiek belang:	Geen.
Bestuurlijk belang:	Het college van B en W vertegenwoordigt de gemeente in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. De statutaire directie wordt gevormd door een ambtelijke vertegenwoordiger.
Financieel belang:	De gemeente Rotterdam is volledig eigenaar en 100% aandeelhouder van de WOM Vastgoed B.V. Het gestorte aandelenkapitaal bedraagt € 227.162,-
Risico-inschatting (BBV, art. 11 eerste lid, sub b)	In een liquidatieproces zoals bij WOM Vastgoed worden de resterende vorderingen op derden en schulden aan derden afgewikkeld. Als er na afwikkeling geen schulden meer zijn en als er een positief eigen vermogen resteert, wordt in de regel een slotdividend aan aandeelhouders uitgekeerd. De aandeelhouders lopen afhankelijk van de verdere afwikkeling het risico dat het slotdividend lager is dan eerder is geprognosticeerd doordat er meer schulden c.q.of schuldeisers blijken te zijn en dit niet gecompenseerd wordt door de openstaande vorderingen (debiteuren die aan Beurs nog een schuld moeten betalen) of dat de omvang van de schulden dusdanig is dat dit leidt tot een negatief eigen vermogen. Vooralsnog is de inschatting dat er voor de gemeente geen extra kosten verbonden zijn met de verdere liquidatie en afwikkeling van vordering en schulden.
Ontwikkelingen en	Gegeven haar verlieslatendheid en financiële positie was de WOM (een 100% deelneming) niet in staat om de aflossingsverplichting aan de bank te voldoen. Hierdoor was de gemeente contractueel verplicht om als borgsteller deze

beleidsdoelen voor 2019:	aan de bank te betalen. Naast deze (financiële) positie van de WOM is er niet langer sprake van een publiek belang (volgens het Beleidskader Verbonden Partijen 2014-2018). Immers, de revitalisering van wijken gaat nu via de gemeentelijke vastgoedorganisatie waardoor het aandeelhouderschap in een dergelijke vennootschap niet langer noodzakleijk was. Gegeven dit proces heeft de gemeenteraad in 2015 besloten tot overdracht van het vastgoed aan de gemeente Rotterdam. In 2016 heeft deze overdracht plaatsgevonden en vinden er in de WOM geen handelsactiviteiten meer plaats. 2017 en 2018 hebben in het teken gestaan van het afronden van een juridsich geschil dat door de vennootschap wasgewoonnen en het verder afwikkelen van openstaande vorderingen en schulden. Op basis van de huidige inzichten zal de vennootschap in 2019 definitief zijn geliquideerd.

Financiële gegevens	**Jaarrekening 2017**	**Begroting 2018**	**Begroting 2019**
Boekwaarde	0	0	0
Netto resultaat:	Nog niet beschikbaar	In liquidatie	Geliquideerd
Eigen vermogen per 31/12:	Nog niet beschikbaar	In liquidatie	Geliquideerd
Vreemd vermogen per 31/12:	Nog niet beschikbaar	In liquidatie	Geliquideerd

Stichtingen

Een verbonden partij kan een stichting zijn. Stichtingen waarin de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft, of waartoe het College expliciet besloten vallen onder de term verbonden partij. Dit geldt alleen als er geen sprake is van een subsidierelatie. Als de gemeente een stichting in overwegende mate subsidie geeft, valt die stichting onder ‘gesubsidieerde instellingen’ en is het geen verbonden partij.

De Bibliotheek Rotterdam is de enige stichting die door het college als een verbonden partij is aangemerkt.

Gemeentelijke deelname in nieuw op te richten stichtingen of nieuwe gemeentelijke deelname in bestaande stichtingen

Geen.

Te beëindigen gemeentelijke deelname in stichtingen

Geen.

Verbonden partij	**Taakveld**	**Soort**	**Status**
Bibliotheek	Media	Stichting	Te continueren

Verbonden partij	**Taakveld**	**Soort**	**Status**
Bibliotheek	Media	Stichting	Te continueren

Algemene gegevens

Vestigingsplaats:	Rotterdam
Publiek belang:	Gezien de verantwoordelijkheid van de gemeente voor de openbare bibliotheek, en de nauwe verwevenheid tussen bibliotheekwerk en democratie, is gekozen voor een constructie als verbonden partij.
Bestuurlijk belang:	Statutaire bevoegdheden als aangesloten instelling.
Financieel belang:	De inbrengwaarde van de activa (collectie, inventaris).
Risico-inschatting (BBV, art. 11 eerste lid, sub b)	Bibliotheek Rotterdam kampt niet met actuele risico's die direct materiële financiële impact hebben op de gemeente . Relevant om te vermelden is dat ten aanzien van de Centrale Bibliotheek een scenario-onderzoek wordt uitgevoerd naar de verbouwingsmogelijkheden van het pand aan de Hoogstraat. Hierbij worden scenario's met verschillende ambitieniveau's onderzocht. Dit biedt zowel risico's als kansen voor de toekomstige invulling van de Centrale Bibliotheek, afhankelijk van het scenario waarvoor uiteindelijk gekozen wordt.
Ontwikkelingen en beleidsdoelen voor 2019:	De focus voor 2019 ligt op de verdere ontwikkeling van een programmering die invulling geeft aan de kernfuncties (WSOB) van de openbare bibliotheek en zo maximale waarde biedt aan Rotterdam. Het in 2017 ingezette beleid om het aantal fysieke vestigingen uit te breiden en waar nodig aan te passen, krijgt veel aandacht. In overleg met externe partijen (waaronder potentiële partners, verhuurders en stadsdeelcommissies) wordt bezien waar verdere ontwikkeling het meest wenselijk en efficiënt is. De bibliotheek blijft zich sterk richten op de functies ontmoeten, ontdekken, ontwikkelen en ontspannen. Programma's voor persoonlijke ontwikkeling, online producten, een brede programmering en ondersteuning van het educatieve, maatschappelijke en culturele aanbod van de stad staan centraal in 2019. De bibliotheek innoveert om Rotterdammers bewuster, kritischer en actiever deel te laten nemen aan een veranderende samenleving.

Financiële gegevens	**Jaarrekening 2017**	**Begroting 2018**	**Begroting 2019**
Netto resultaat:	134*	53	-158
Eigen vermogen per 31/12:	6.425*	5.946	5.886
Vreemd vermogen per 31/12:	4.848*	5.189	4.633

Verenigingen

Ook een coöperatieve vereniging kan een verbonden partij zijn. Een coöperatieve vereniging heeft als doel in bepaalde materiële behoeften van de leden te voorzien. In tegenstelling tot een gewone vereniging kan een coöperatieve vereniging de aansprakelijkheid van de leden beperken of helemaal uitsluiten. Bij de volgende commanditaire vereniging zijn de leden uitgesloten van aansprakelijkheid (UA). Bij een gewone vereniging zijn de leden wel hoofdelijk aansprakelijk.

Te continueren gemeentelijke deelname in verenigingen

Gemeentelijke deelname in nieuw op te richten verenigingen of nieuwe gemeentelijke deelname in bestaande verenigingen

Geen.

Te beëindigen gemeentelijke deelname in verenigingen

Geen.

Verbonden partij	Taakveld	Soort	Status
Wigio4It C. V.	Inkomensregelingen	Vereniging	Te continueren

Verbonden partij	Taakveld	Soort	Status
Wigio4It C.V.	Inkomensregelingen	Vereniging	Te continueren

Algemene gegevens	
Vestigingsplaats:	Den Haag
Publiek belang:	Zonder winstoogmerk de ICT-functie voor de sociale diensten van de G4 verzorgen. De afgelopen jaren hebben de diensten de overstap gemaakt naar dezelfde ICT-systemen voor de gemeentelijke taken omtrent rond 'werk' en 'inkomen'. Wigo4it beheert deze systemen en ontwikkelt ze door.
Bestuurlijk belang:	Vertegenwoordiging door het college van B en W (vakwethouder) in de algemene deelnemersvergadering. Het bestuur heeft een externe adviesraad ingesteld om de visie en aanpak van Wigo4it te kunnen spiegelen aan de kennis en ervaring van deskundigen en managers van binnen en buiten de overheid.
Financieel belang:	In het deelnemersconvenant staat dat elke deelnemer .€ 25.000 in het eigen vermogen van de Coöperatie Wigo4it U.A. stort. Daarnaast is er een jaarlijkse bijdrage. De deelnemersbijdrage van de gemeente Rotterdam is in 2019 ongeveer € 13,9 mln.
Risico-inschatting (BBV, art. 11 eerste lid, sub b)	Indien van toepassing worden risico's afgedekt door het vormen van een voorziening binnen de corporatie.
Ontwikkelingen en beleidsdoelen voor 2019:	De vervanging van de software applicatie Socrates evenals het doorvoeren van life cycle management als continu proces zijn belangrijke speerpunten. Daarnaast is het voornemen om innovatie in 2019 structureel te borgen binnen de samenwerking.

Financiële gegevens	Jaarrekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Netto resultaat:	-408	0	0
Eigen vermogen per 31/12:	3.222	2.173	2.800
Vreemd vermogen per 31/12:	14.388	14.157	15.000

Gemeenschappelijke regelingen

De Wet gemeenschappelijke regelingen (WGR) biedt overheden de mogelijkheid een deel van hun bestuurstaken te verplaatsen naar een openbaar lichaam. Dit wordt ‘verlengd lokaal bestuur’ genoemd. Gemeenten kunnen dan een openbaar lichaam instellen. Zo’n openbaar lichaam is een rechtspersoon en kent drie organen: een algemeen bestuur, een dagelijks bestuur en een voorzitter. Dit hoofdstuk gaat alleen in op de gemeenschappelijke regelingen die een ‘verbonden partij’ zijn. Daaronder vallen niet de zogeheten lichte regelingen, omdat in deze regelingen geen sprake is van een bestuurlijk onderdeel. Het zijn samenwerkingsverbanden zonder bestuursorganen.

Te continueren gemeentelijke deelname in gemeenschappelijke regelingen

De gemeente continueert in 2019 haar deelname in de volgende negen gemeenschappelijke regelingen.

Gemeentelijke deelname in nieuw op te richten gemeenschappelijke regelingen of nieuwe gemeentelijk deelname in bestaande gemeenschappelijke regelingen

Volgens huidige inzichten is de gemeente niet van plan om in 2019 deel te nemen in nieuw op te richten of al bestaande gemeenschappelijke regelingen.

Te beëindigen deelname in gemeenschappelijke regelingen

De gemeente is niet van plan om haar deelname in een van de negen gemeenschappelijke regelingen te beëindigen. Bij het opstellen van de begroting is de gemeente nog wel betrokken bij het afronden en definitief beëindigen van haar deelname in de gemeenschappelijke regelingen (recreatieschappen): Midden Delfland, Voorne Putten Rozenburg, IJsselmonde en het Koepelschap Buitenstedelijk Groen.

Verbonden partij	Taakveld	Soort	Status
GGD Rotterdam-Rijnmond	Volksgezondheid	Gemeenschappelijke Regeling	Te continueren

Verbonden partij	Taakveld	Soort	Status
GGD Rotterdam-Rijnmond	Volksgezondheid	Gemeenschappelijke Regeling	Te continueren
Algemene gegevens			
Vestigingsplaats:			Rotterdam
Publiek belang:	De lichamelijke gezondheid van de bevolking of van specifieke groepen beschermen en bevorderen, en daarnaast ziekten onder de bevolking voorkomen of vroegtijdig opsporen.		
Bestuurlijk belang:	De gemeente Rotterdam heeft één lid en één plaatsvervangend lid in het Algemeen Bestuur.		
Financieel belang:	Rotterdam voert deze regeling uit. Uitgaven voor de uitvoering van deze wettelijke taken en inkomsten vanuit regiogemeenten (inwonerbijdragen) zijn onderdeel van de gemeentebegroting. Voor het complete		

	verzorgingsgebied Rotterdam-Rijnmond is het budget in 2019 € 9,13 mln. De regiogemeenten dragen daarvan € 4,45 mln bij. De resterende € 4,68 mln komt voor rekening van de gemeente. Aangezien Rotterdam deze regeling uitvoert, is onderstaande voor deze regeling niet van toepassing.
Risico-inschatting (BBV, art. 11 eerste lid, sub b)	Geen.
Ontwikkelingen en beleidsdoelen voor 2019:	De begroting 2019 is conform afspraken die in het algemeen bestuur GGD-RR zijn gemaakt opnieuw opgebouwd, als eerste begroting van de nieuwe vier jaren cyclus. Tegelijkertijd met de begrotingsopstelling is een inhoudelijk visietraject doorlopen. Hierdoor hebben we op basis van de ontwikkelingen die nu en in de toekomst op ons af komen inhoudelijk kritisch naar het productenpakket gekeken. Per saldo blijkt de al eerder verwachte daling van kosten bij TBC (zoals al aangekondigd bij begroting 2018) zich daadwerkelijk voor te doen. In totaal ontstaat er hierdoor financiële ruimte. In de begroting is deze financiële ruimte gebruikt voor meer inzet op advisering en ondersteuning, conform de wens van de bestuurders.

Financiële gegevens	**Jaarrekening 2017**	**Begroting 2018**	**Begroting 2019**
Netto resultaat:	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Eigen vermogen per 31/12:	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Vreemd vermogen per 31/12:	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.

Grondbank RZG Zuidplas	Wonen en bouwen	Gemeenschappelijke Regeling	Te continueren

Verbonden partij	**Taakveld**	**Soort**	**Status**
Grondbank RZG Zuidplas	Wonen en bouwen	Gemeenschappelijke Regeling	Te continueren

Algemene gegevens	
Vestigingsplaats:	Den Haag
Publiek belang:	Het behartigen van het belang van de gemeente Rotterdam in het ontwikkelingsgebied van de Zuidplas voor wat betreft de ontwikkeling van de woningbouw, bedrijventerreinen en het waarborgen van voldoende hoogwaardige plankwaliteit.
Bestuurlijk belang:	De gemeente Rotterdam heeft één lid in het Dagelijks Bestuur lid, die tevens tweede vice-voorzitter is en een vervanger. Daarnaast heeft de gemeente Rotterdam twee leden in het Algemeen Bestuur.
Financieel belang:	De gemeente Rotterdam draagt naar rato bij aan deze gemeenschappelijke regeling en is voor 40% deelnemer. De deelnemersbijdrage van de gemeente Rotterdam bedraagt in 2019 € 934.000.
Risico-inschatting (BBV, art. 11	In december 2017 is door de gemeenteraad Zuidplas het zg. BID boek vastgesteld waarin vastgelegd dat er in de Zuidplas o.a. 0ngeveer 9000 woningen zullen worden gaan ontwikkeld. Het grootste risico op dit ogenblik is dat niet duidelijk is op welke plekken dit gaat gebeuren, waardoor ook niet duidelijk is in hoeverre

eerste lid, sub b)	gronden van de grondbank hierbij betrokken gaan worden. Als gevolg daarvan is op dit ogenblik niet duidelijk hoe de waardeontwikkeling van deze gronden zal zijn, waardoor ook het risico van afboeking op deze gronden niet kan worden uitgesloten. De verwachting is dat hier pas eind 2018 meer duidelijkheid over is.
Ontwikkelingen en beleidsdoelen voor 2019:	De beleidsdoelen van de gemeente Zuidplas zoals vastgelegd in het BID boek worden onderschreven. De ontwikkeling dient wel veel voortvarender te worden opgepakt en belemmeringen moeten worden weggenomen om tot deze ontwikkeling te komen. Verder dient te worden vastgehouden aan de doelstellingen van hoogwaardig openbaar vervoer (HOV) en landschappelijke kwaliteit. Met betrekking tot de woningtypologie heeft Rotterdam aangeven dat in de doelstellingen de realisering van 30% sociale woingbouw dient te worden meegenomen.

Financiële gegevens	**Jaarrekening 2017**	**Begroting 2018**	**Begroting 2019**
Netto resultaat:	1.375	21.570	0
Eigen vermogen per 31/12:	-21.458	0	0
Vreemd vermogen per 31/12:	96.300	93.500	95.500

Instandhouding en Beheer DCMR	Milieubeheer	Gemeenschappelijke Regeling	Te continueren

Verbonden partij	**Taakveld**	**Soort**	**Status**
Instandhouding en Beheer DCMR	Milieubeheer	Gemeenschappelijke Regeling	Te continueren

Algemene gegevens	
Vestigingsplaats:	Schiedam
Publiek belang:	De milieuproblemen in de regio Rijnmond worden aangepakt door intensieve samenwerking tussen betrokken overheden. Rotterdam heeft een groot deel van de uitvoering van de milieutaken neergelegd bij de DCMR Milieudienst Rijnmond. Die geeft bijvoorbeeld milieuvergunningen af, voert controles uit, begeleidt bodemsaneringen of laat milieumetingen uitvoeren. De dienst stelt ook milieuexpertise beschikbaar en adviseert rond het beleid van de gemeente Rotterdam.
Bestuurlijk belang:	De wethouder Milieu zit in Dagelijks Bestuur, de wethouders Milieu en Financiën zitten in het Algemeen Bestuur
Financieel belang:	De gemeente Rotterdam draagt jaarlijkse naar rato bij aan deze gemeenschappelijke regeling. De deelnemersbijdrage van de gemeente Rotterdam bedraagt in 2019 € 17,1 mln.
Risico-inschatting (BBV, art. 11 eerste lid, sub b)	DCMR kent een systeem van risicomanagement. Voor risico's die bekend zijn, worden bestemmingsreserves gevormd. Daarnaast wordt een weerstandsvermogen aangehouden van 3% van de gemiddelde opbrengst van drie voorgaande jaren. Als er risico's zijn waar niet in voorzien is, en waarvoor het weerstandsvermogen ontoereikend is, dan kan de gemeente uit hoofde van deelname in de gemeenschappelijke regeling voor ongeveer een derde worden aangesproken.

Ontwikkelingen en beleidsdoelen voor 2019:	De politiek benadrukt het belang van voldoende en kwalitatief goede aandacht en inzet op toezicht en handhaving van de milieuregels. De aandacht binnen de organisatie en het werkpakket van de GR DCMR ligt daarom op de vergunningverlenings-, toezichts- en handhavingstaken. Ook ligt de nadruk op de voorbereidingen voor de implementatie van de toekomstige Omgevingswet. Daarnaast is de ambitie van de DCMR dat de grote opgaven van deze tijd, zoals de transitie naar een duurzame haven, het klimaatvraagstuk en de ontwikkeling van een circulaire economie, hun weerslag gaan vinden in het werk van de dienst.

Financiële gegevens	**Jaarrekening 2017**	**Begroting 2018**	**Begroting 2019**
Netto resultaat:	0 (na toevoeging aan reserve van 83)	0	0
Eigen vermogen per 31/12:	8.117	2.833	3.453
Vreemd vermogen per 31/12:	11.838	7.400	11.100

Jeugdhulp Rijnmond | Maatwerkdienstverlening 18- | Gemeenschappelijke Regeling | Te continueren

Verbonden partij	**Taakveld**	**Soort**	**Status**
Jeugdhulp Rijnmond	Maatwerkdienstverlening 18-	Gemeenschappelijke Regeling	Te continueren

Algemene gegevens	
Vestigingsplaats:	Rotterdam
Publiek belang:	Een kwalitatief goede en efficiënte uitvoering van jeugdhulp in het Rijnmondgebied van de gemeenschappelijke regeling.
Bestuurlijk belang:	Elke deelnemende gemeente wijst vanuit haar College van B en W een vertegenwoordiger in het Algemeen Bestuur aan, alsmede een plaatsvervanger.
Financieel belang:	De gemeente draagt naar rato bij aan deze gemeenschappelijke regeling en is voor ongeveer 53% deelnemer. De deelnemersbijdrage van de gemeente is in 2019 € 105,1 mln. De gemeenschappelijke regeling Jeugdhulp Rijnmond is een inkoopcombinatie van vijftien gemeenten voor de inzet van jeugdhulp en kent slechts een klein eigen vermogen (ongeveer 1,0%) en geen vreemd vermogen. Ze sluit geen financieringen af (schulden/vreemd vermogen). Bij een eventueel tekort dragen de gemeenten naar rato bij en bij een overschot (nettoresultaat) ontvangen zij naar rato.
Risico-inschatting (BBV, art. 11 eerste lid, sub b)	Hogere kosten Jeugdhulp dan begroot door stijgende zorgvraag. In de begroting GRJR is reeds rekening gehouden met een risico-percentage van 1,5%.
Ontwikkelingen en beleidsdoelen voor 2019:	Het jaar 2018 is een overgangsjaar geweest waarin de implementatie naar de nieuwe resultaatgerichte systematiek vorm heeft gekregen. Gedurende 2019 wordt hierop voortgeborduurd en de speerpunten voor dit jaar zijn hier dan ook op gericht:

- Streven is de duur van intramurale en specialistische hulp, waaronder drang/dwang, te verkorten en eerder af te schalen naar voorliggende (lokale) voorzieningen, waarbij de samenwerking en verbinding tussen de 'achterkant' en de 'voorkant' zal worden bevorderd.

- Stimuleren van integrale en domein overstijgende jeugdhulp-trajecten.

- Stimuleren van vernieuwing en innovatie (o.a. door middel van het inkoopproces en een vernieuwde inkoopstrategie voor 2018-2020).

De inkoop van jeugdhulp wordt gebaseerd op de historische ervaring en het huidige gebruik. Gezien de omvang van de regeling is dit een goede graadmeter voor de verwachte kosten en aantallen.

De wijziging van de inkoop naar een resultaatgebonden financiering is een grote stelselwijziging geweest en heeft in 2018 effect gehad op de kosten van de jeugdhulp. De effecten hiervan op de vraag naar specialistische jeugdhulp zullen gedurende het jaar 2019 nog doorwerken.

Financiële gegevens	**Jaarrekening 2016**	**Begroting 2018**	**Begroting 2019**
Netto resultaat:	-4.404	0	0
Eigen vermogen per 31/12:	2.648	1.004	249
Vreemd vermogen per 31/12:	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.

Metropoolregio Rotterdam - Den Haag	Overhead	Gemeenschappelijke Regeling	Te continueren

Verbonden partij	**Taakveld**	**Soort**	**Status**
Metropoolregio Rotterdam - Den Haag	Overhead	Gemeenschappelijke Regeling	Te continueren

Algemene gegevens	
Vestigingsplaats:	Rotterdam
Publiek belang:	De samenwerking tussen de gemeenten bevorderen met het oog op een voorspoedige ontwikkeling in het gebied en het beheer van de voorzieningen rond verkeer en vervoer en het economisch vestigingsklimaat die aan de regio toevertrouwd zijn.
Bestuurlijk belang:	Burgemeester en portefeuillehouders Verkeer & Vervoer en Economie & Werkgelegenheid nemen zitting in Algemeen Bestuur.
Financieel belang:	De gemeente draagt naar rato bij aan deze gemeenschappelijke regeling voor het onderdeel Economisch Vestigingsklimaat. In 2019 is dat € 1,65 mln (ongeveer € 2,58 per inwoner). De rest van de bijdrage komt uit Rijksmiddelen (BDU Verkeer en Vervoer).
Risico-inschatting	In 2016 besloot het Algemeen Bestuur van de MRDH om zowel de bestaande als de toekomstige financiering van RET en HTM over te nemen van de gemeenten Rotterdam respectievelijk Den Haag. Behalve de

(BBV, art. 11 eerste lid, sub b)	gemeente Albrandswaard hebben alle gemeenten een instemmende zienswijze ingediend voor dit besluit. Hiermee is de balanspositie eind 2017 fors uitgebreid met € 891 mln. De belangrijkste reden voor deze overname was dat hiermee per jaar ten minste € 6 mln meer beschikbaar is voor de bekostiging van de wettelijke taak rond verkeer en vervoer die de MRDH uitvoert. De risico's hiervan zijn beperkt, omdat de MRDH zelf zorg draagt voor de integrale bekostiging van rente en afschrijving van alle railinvesteringen in het OV die zij heeft goedgekeurd. De MRDH heeft een risicoreserve ingesteld om het resterende risico af te dekken.
Ontwikkelingen en beleidsdoelen voor 2019:	De Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) is een vrijwillige gemeenschappelijke regeling van, voor en door 23 gemeenten en heeft als verlengd lokaal bestuur de status van vervoerregio vanuit de Rijksoverheid gekregen. Daarmee heeft de MRDH wettelijke taken op het gebied van verkeer en vervoer. Zo formuleert de MRDH ten behoeve van de versterking van het economisch vestigingsklimaat regionaal verkeer en vervoersbeleid en is de MRDH opdrachtgever van het regionale en stedelijke openbaar vervoer in de regio Rotterdam Den Haag, waarvoor de MRDH concessies verleent aan vervoerbedrijven. Daarnaast verstrekt de MRDH subsidies voor diverse verkeer- en vervoerprojecten en voor beheer, onderhoud en vervanging van OV-infrastructuur en bevordert zij innovatieve mobiliteitsoplossingen. De MRDH ontvangt hiervoor rechtstreeks middelen van het Rijk. Daarnaast heeft de MRDH taken voor het versterken van het economisch vestigingsklimaat in de regio Rotterdam Den Haag, op het gebied van onder andere werklocaties (bedrijventerreinen, detailhandel, kantoren), energietransitie, fieldlabs, arbeidsmarkt-onderwijs en economie van het landelijk gebied. De MRDH ontvangt hiervoor een bijdrage van de 23 gemeenten. De MRDH stelt momenteel een nieuwe strategische agenda op voor de nieuwe bestuursperiode. Deze agenda beschrijft de inhoudelijk koers voor de MRDH voor de komende vier jaar en wordt opgezet langs de volgende vier investeringslijnen: • Vernieuwen economie • Vernieuwen verbindingen • Vernieuwen stad & omgeving • Vernieuwen energie In de agenda zal worden voortgebouwd op bestaande agenda's, onderzoeken en plannen (Uitvoeringsagenda Bereikbaarheid, Werkprogramma Economisch Vestigingsklimaat, Regionaal Investeringsprogramma, Roadmap Next Economy, MIRT-gebiedsprogramma en -uitwerkingen, OESO-rapport, etcetera. In de tweede helft van 2018 worden bestuurders en raadsleden van de MRDH actief betrokken bij het formuleren van de ambities voor in de strategische agenda. Dit proces moet leiden tot een integrale en actiegerichte agenda, die aansluit op de lokale agenda's.

Financiële gegevens	**Jaarrekening 2017**	**Begroting 2018**	**Begroting 2019**
Netto resultaat:	4.836	4.959	7.245
Eigen vermogen per 31/12:	7.426	9.319	21.899
Vreemd vermogen per	1.348.170	804.337	921.818

			31/12:	

Nieuw-Reijerwaard	Wonen en bouwen	Gemeenschappelijke Regeling	Te continueren	

Verbonden partij	Taakveld	Soort	Status
Nieuw-Reijerwaard	Wonen en bouwen	Gemeenschappelijke Regeling	Te continueren

Algemene gegevens	
Vestigingsplaats:	Gemeente Ridderkerk
Publiek belang:	De GR Nieuw Reijerwaard heeft tot doel en als belang het binnen diens rechtsgebied ontwikkelen en realiseren van minimaal 90 hectare bedrijventerrein op de locatie Nieuw Reijerwaard met de daarbij horende ontsluiting en het daarbij horende groen.
Bestuurlijk belang:	Benoeming twee leden en twee plaatsvervangende leden van het Algemeen Bestuur en het Dagelijks Bestuur.
Financieel belang:	De gemeente Rotterdam draagt naar rato risico in deze gemeenschappelijke regeling.
Risico-inschatting (BBV, art. 11 eerste lid, sub b)	Het risicoprofiel van Nieuw Reijerwaard is afgelopen tijd afgenomen, maar de ontwikkeling is sterk afhankelijk van het vestigingsklimaat de komende jaren. De verwachting is dat de reserves voldoende zijn om tegenvallende aanbestedingen op te vangen. Die kunnen bijvoorbeeld ontstaan doordat de kosten voor de aanleg van het openbaar gebied toenemen door het gunstige economisch klimaat.
Ontwikkelingen en beleidsdoelen voor 2019:	De verwachting is dat de belangstelling voor Nieuw Reijerwaard verder gaat toenemen en het uitgifte tempo zoals opgenomen in de grondexploitatie niet hoeft te worden bijgesteld.

Financiële gegevens	Jaarrekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Netto resultaat:	0	0	0
Eigen vermogen per 31/12:	0	0	0
Vreemd vermogen per 31/12:	135.508	138.000	137.671

Openbaar Lichaam Gezamenlijke Brandweer	Crisisbeheersing en brandweer	Gemeenschappelijke Regeling	Te continueren	

Verbonden partij	Taakveld	Soort	Status
Openbaar Lichaam Gezamenlijke Brandweer	Crisisbeheersing en brandweer	Gemeenschappelijke Regeling	Te continueren

Algemene gegevens

Vestigingsplaats:	Rozenburg
Publiek belang:	De Gezamenlijke Brandweer is een samenwerkingsverband tussen bedrijven in het haven- en industriegebied van Rotterdam en de Gemeente Rotterdam. De organisatie verzorgt in dit gebied de brandbestrijding en hulpverlening en heeft daarbij de verplichting tot het instand houden van een bedrijfsbrandweer (Wet veiligheidsregio's) overgenomen van de bedrijven die aangesloten zijn.
Bestuurlijk belang:	Het bestuur bestaat uit vertegenwoordigers van de gemeente Rotterdam en de bedrijven en wordt voorgezeten door de burgemeester van Rotterdam.
Financieel belang:	De gemeente Rotterdam draagt naar rato bij aan deze gemeenschappelijke regeling. De deelnemersbijdrage van de gemeente Rotterdam bedraagt in 2019 € 8,4 mln.
Risico-inschatting (BBV, art. 11 eerste lid, sub b)	Geen.
Ontwikkelingen en beleidsdoelen voor 2019:	Naast een aantal bedrijfsmatige doelstellingen op het gebied van huisvesting, inkoop, vervangingsinvesteringen, zullen we in 2019 beleidsmatig met de invoering van de wet normalisering rechtspositie ambtenaren bezig zijn. Daarnaast is het verbeteren van het veiligheidsbewustzijn van het personeel een beleidsdoel in 2019. Er is in de afgelopen jaren een scheefgroei ontstaan bij het repressief personeel in de interpretatie van risico's in relatie tot veilig werken. Er is een tendens gaande dat zelfs de aanvaardbare risico's als onacceptabel worden gezien, en dat in bepaalde gevallen onderzoeken verwacht worden dan wel meteen maatregelen worden geëist. Er wordt niet voldoende gerealiseerd dat de risico het product is van kans maal effect maal blootstelling. Door het organiseren van workshops over risico's en het inschatten van risico's, zal getracht worden om te komen tot een realistisch veiligheidsbewustzijn.

Financiële gegevens	**Jaarrekening 2017**	**Begroting 2018**	**Begroting 2019**
Netto resultaat:	119	-208	0
Eigen vermogen per 31/12:	2.433	2.375	1.972
Vreemd vermogen per 31/12:	18.067	16.197	15.521

Verbonden partij	**Taakveld**	**Soort**	**Status**
Openbaar lichaam Veiligheidsregio Rotterdam Rijnmond	Crisisbeheersing en brandweer	Gemeenschappelijke Regeling	Te continueren

Algemene gegevens

Vestigingsplaats:	Rotterdam
Publiek belang:	Gemeenten zijn op basis van art. 9 van de Wet Veiligheidsregio's verplicht gemeenschappelijke regelingen te treffen om de taken die in deze artikelen staan uit te voeren. In de VRR werken de Regionale Brandweer, Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen, Ambulancezorg en de Gemeenschappelijke Meldkamer van politie, brandweer en ambulance intensief samen. Zij bieden professionele hulp en bescherming bij mogelijke risico's en bedreigingen.
Bestuurlijk belang:	De burgemeester van Rotterdam is voorzitter van het Algemeen en Dagelijks Bestuur van de Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond.
Financieel belang:	De inwonerbijdrage van de gemeente Rotterdam aan de Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond is 57,6% van de totale inwonersbijdragen van de regiogemeenten voor crisisbeheersing en rampenbestrijding. De deelnemersbijdrage van de gemeente is in 2019 € 48,1 mln.
Risico-inschatting (BBV, art. 11 eerste lid, sub b)	De nieuwe Brandweer-cao en de regeling Functioneel Leeftijdsontslag (FLO) die daarmee samenhangt, zorgt voor een financieel risico van ongeveer €1,3 mln in 2019. De impact op 2020 en latere jaren is nog niet bekend. De cijfers zijn nog onzeker en worden daarom als een risico benoemd. Dat geldt ook voor de invoering van de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren. Het heeft voor de VRR grote nadelige gevolgen als die wet in de huidige vorm ook voor de veiligheidsregio's gaat gelden. Hierover vinden nog gesprekken plaats met het Rijk. Inschatting van het risico: € 3 mln per jaar vanaf 2020.
Ontwikkelingen en beleidsdoelen voor 2019:	Een opvallende rode draad die door veel van onze programma's loopt is het toekomstbestendiger maken van de organisatie. Een inspanning die terug te vinden is in nagenoeg alle delen van de organisatie. Een voorbeeld daarvan is te vinden bij scholing en deskundigheidsbevordering van ons personeel. Behorend bij het risicoprofiel van de regio en de ambities van onze organisatie en de snelheid waarin onze omgeving verandert, vinden we het belangrijk dat de medewerkers beschikken over de meest actuele kennis, inzichten en vaardigheden. Voor de ambulancezorg geldt als leidend principe 'op het juiste moment, de juiste patiënt de juiste zorg bieden'. Ook hier geldt een inspanning die door de jaren heen loopt. Voor 2019 blijft de ambulancezorg zich richten op de uitdaging om 95% van de ritten binnen de geldende 15-minuten opkomsttijd te realiseren. Omdat elke minuut er is één is wordt er ook gekeken naar verdere optimalisatie van ondersteunende processen, waaronder het spreidings- en beschikbaarheidsplan. De werving van ambulancepersoneel blijft hoog op de agenda staan. We hebben in 2019 ook de nodige aandacht voor onze contacten binnen de ons omringende wereld. Prominent in onze beleidsprogramma's staat het contact met de mensen die in Rotterdam Rijnmond wonen en werken. We willen hun zelfredzaamheid in veiligheidskwesties bevorderen. Een mooi voorbeeld daarvan is al een fenomeen van burger aed. In toenemende mate onderkennen we het belang dat mensen veiligheidsbewust en bekwaam zijn. We willen over de volle breedte van ons werk bewoners meer betrekken bij realiseren van een veilige leefomgeving. We willen letterlijk en figuurlijk in gesprek met bewoners: ook na een incident bij hun in de buurt, maar liever nog voordat er onheil plaats vindt. Ons programma Veilig Leven speelt hier bij een sleutelrol.

Financiële gegevens	**Jaarrekening 2017**	**Begroting 2018**	**Begroting 2019**

Netto resultaat:	2.262	0	0
Eigen vermogen per 31/12:	10.903	9.114	7.391
Vreemd vermogen per 31/12:	76.442	69.100	67.504

Recreatieschap Rottemeren	Ruimte en wonen	Gemeenschappelijke Regeling	Te continueren

Verbonden partij	**Taakveld**	**Soort**	**Status**
Recreatieschap Rottemeren	Ruimte en wonen	Gemeenschappelijke Regeling	Te continueren

Algemene gegevens

Vestigingsplaats:	Schiedam
Publiek belang:	Het behartigen van het gemeenschappelijk belang van de deelnemers voor wat betreft de ontsluiting, de ontwikkeling, aanleg en het beheer in het kader van de openluchtrecreatie en waar mogelijk het toerisme en van natuur en landschap in het gebied waarvoor de regeling geldt.
Bestuurlijk belang:	De gemeente Rotterdam heeft één zetel in het Dagelijks Bestuur en drie zetels in het Algemeen Bestuur.
Financieel belang:	De gemeente Rotterdam draagt naar rato bij aan deze gemeenschappelijke regeling. De deelnemersbijdrage van de gemeente Rotterdam bedraagt in 2019 € 3.485.251
Risico-inschatting (BBV, art. 11 eerste lid, sub b)	Recreatieschap Rottemeren kent een systeem van riscomanagement. Voor in beeld zijnde risico's zijn bestemmingsreserves gevormd. Daarnaast wordt een weerstandsvermogen aangehouden.
Ontwikkelingen en beleidsdoelen voor 2019:	Dit recreatieschap is in 2018 voortgezet met drie deelnemers, gemeente Rotterdam, gemeente Lansingerland en gemeente Zuidplas. De gemeenschappelijke regeling is aangepast naar een collegeregeling, waarmee het opstellen van beleid bij de gemeenten komt te liggen. De gemeenten werken aan een gezamenlijke ontwikkelingsvisie voor de Rottemeren.

Financiële gegevens	**Jaarrekening 2017**	**Begroting 2018**	**Begroting 2019**
Netto resultaat:	650 *(na toevoegingen en ontrekkingen reserves)	0	0
Eigen vermogen per 31/12:	17.242*	14.356	11.050
Vreemd vermogen per 31/12:	5.397*	1.871	4.073

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

De paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing geeft inzage in de ontwikkeling van het weerstandvermogen, waarbij de financiële risico’s worden afgezet tegen de weerstandscapaciteit die beschikbaar is om ze op te vangen.

BeleidRisico'sBenodigde weerstandscapaciteitBeschikbare weerstandscapaciteitWeerstandsvermogen OntwikkelingWettelijk voorgeschreven kengetallen

Beleid

De gemeente Rotterdam wil voorkomen dat elke niet begrote, financiële tegenvaller direct dwingt tot bezuinigen, zonder dat hiertoe een onnodig hoge, financiële buffer wordt aangehouden. Hiertoe wordt periodiek geïnventariseerd welke majeure financiële risico’s (groter dan € 1,0 mln) de gemeente loopt, waarvoor geen beheersmaatregelen of voorzieningen zijn getroffen en geen verzekering is afgesloten. Op basis hiervan wordt door middel van risico-simulatie de benodigde weerstandscapaciteit bepaald en afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. Het beleid is erop gericht om de verhouding tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit (i.c. het weerstandsvermogen) ten minste 1,00 te laten zijn.

Risico's

In onderstaande tabel worden de voornaamste financiële risico’s (>= 1 mln) weergegeven en toegelicht. Daarbij is onderscheid gemaakt tussen kwantificeerbare en niet-kwantificeerbare risico’s. Per risico is een inschatting gemaakt van de kans dat het risico optreedt, de financiële gevolgen en het jaar waarin de gemeente het risico loopt.

Kwantificeerbare risico's

Kwantificeerbare risico's	Kans op risico	Ingeschat minimumbedrag (x € 1.000,-)	Ingeschat maximumbedrag (x € 1.000,-)	Kans op optreden in jaar
Grondexploitaties	buiten model		83.000	2019 e.v.
Op basis van het meest actuele Meerjarenperspectief Grond & Vastgoed is door middel van een risicoanalyse het financiële effect bepaald van de risico's die volgen uit de marktanalyse van wonen en werklocaties, en van de algemene prijsontwikkelingen. Hiervoor zijn de omgevingsrisico's vertaald in verschillende scenario's en is de benodigde weerstandscapaciteit berekend.				
Leningen en garanties	buiten model		48.952	2019
			14.952	2020 e.v.

De gemeente loopt een risico in verband met de leningen die de gemeente heeft verstrekt en de garanties die de gemeente heeft verleend. Het risico is berekend op basis van de door banken algemeen gehanteerde dekkingsgraad.

Inkomensverstrekking	50%	0	50.000	2019 e.v.

Het risico bestaat dat de uitkering die de gemeente van het Rijk ontvangt voor het verstrekken van uitkeringen aan bijstandsgerechtigden tekortschiet om de hiermee samenhangende lasten te dekken. Het Rijk verdeelt het landelijk beschikbare budget voor het verstrekken van deze uitkeringen (het macrobudget BUIG) tussen de gemeenten. De ophoging van het macrobudget vanwege verhoogde instroom statushouders is incidenteel voor 2018 en 2019 (voor Rotterdam respectievelijk circa € 10 mln en € 6 mln). Vanaf 2020 is juist sprake van een korting van het macrobudget, nl. - € 2 mln in 2020, - € 6 mln in 2021 en - € 9 mln in 2022. In combinatie met de gunstige ontwikkeling van het bijstandsvolume (positief) en de nog altijd ongunstige positie van Rotterdam in het objectief verdeelmodel (negatief) schatten we de kans op het optreden van een tekort op de BUIG in 2019 op 50%. Het maximale tekort op de BUIG bedraagt 10% van het budget (van circa € 500 mln); voor een eventueel extra tekort kan een beroep worden gedaan op de vangnetregeling.

Warmtebedrijf	15%	0	134.400	2020 e.v.

Het investeringsbesluit voor de Leiding over Oost was gepland voor medio 2019, maar is vertraagd. Op het moment van het investeringsbesluit zal de gemeente € 107,5 mln extra aandelenkapitaal storten en zal het Warmtebedrijf de lening bij de BNG volledig aflossen. Voor de meerjarenprognose zien wij dat in 2020 de borgstelling en daarmee het beslag op de kredietrisicoreserve zal vervallen (ca. € 34 mln). De boekwaarde zal oplopen naar € 134,4 mln. De impact van de vertraging wordt de komende tijd in beeld gebracht. Wij zien een risico van 15% dat deze boekwaarde op enig moment zal moeten worden afgewaardeerd. Deze risicoinschatting zal bij het bereiken van de diverse mijlpalen van het uitbreidingsproject 'Leiding over Oost' bijgesteld kunnen worden.

Renterisico	50%	0	8.378	2019
	50%	0	26.781	2020
	50%	0	35.383	2021
	50%	0	39.128	2022
	50%	0	39.128	2023

Bij het verstrekken van leningen en het verlenen van garanties loopt de gemeente het risico dat de betrokken partijen niet aan hun financiële verplichtingen kunnen voldoen en de gemeente financiële schade oploopt. De gemeente berekent de risico’s op wanbetaling van de betreffende geldnemers aan de hand van een methodiek die ook wel door banken wordt gehanteerd.

Gemeentefonds (omvang)	50%	0	10.000	2019 e.v.

Er zijn drie risico's met betrekking tot het Gemeentefonds: het risico dat het Rijk bezuinigt op het Gemeentefonds, het risico dat de verdeling door het Rijk wordt herzien en het risico dat de bestaande verdelingsmaatstaven zich anders ontwikkelen dan geraamd.

Gemeentefonds (ontwikkeling verdeelmaatstaven)	50%	0	10.000	2019 e.v.

Er zijn drie risico's met betrekking tot het Gemeentefonds: het risico dat het Rijk bezuinigt op het Gemeentefonds, het risico dat de verdeling door het Rijk wordt herzien en het risico dat de bestaande verdelingsmaatstaven zich anders ontwikkelen dan geraamd.

Gemeentefonds (herijking, w.o. invlechting integratie-uitkering Sociaal Domein naar algemene uitkering)	50%	0	10.000	2021
	33%	0	20.000	2022
	25%	0	30.000	2023

Er zijn drie risico's met betrekking tot het Gemeentefonds: het risico dat het Rijk bezuinigt op het Gemeentefonds, het risico dat de verdeling door het Rijk wordt

herzien en het risico dat de bestaande verdelingsmaatstaven zich anders ontwikkelen dan geraamd. Afgelopen periode heeft het Rijk een aantal onderzoeken gestart die te maken hebben met de herziening van de financiële verhoudingen tussen het Rijk en de gemeenten. Deze herziening is gepland per 2021. Vanaf 2021 kan een gemeente er jaarlijks cumulatief € 15 per inwoner op voor- of achteruit gaan.

OZB-opbrengsten	50%	0	10.000	2019 e.v.

De begrote en gerealiseerde OZB-opbrengsten kunnen van elkaar afwijken. Oorzaken zijn onder meer het continu in beweging zijn van de stad en het daardoor niet vaststaan van de grondslag, onzekere uitkomsten van beroeps- en bezwaarprocedures en effecten van de conjunctuur op de waardeontwikkeling en oninbaarheid.

Tweedelijns Wmo (maximalisatie eigen bijdrage)	50%	0	20.000	2019 e.v.

In 2015 is de uitvoering van de Jeugdwet en de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) overgedragen aan gemeenten. Deze decentralisaties in het sociale domein gingen gepaard met forse bezuinigingen én een geheel nieuwe werkwijze. De zorg is veel dichterbij georganiseerd, wat heeft geresulteerd in een (gewenst) toegenomen bereik van Rotterdammers. Daarmee zijn de kosten van vooral de Wmo gestegen. En vanwege een doorgaande groei in cliëntaantallen en stijging van uitgaven per cliënt blijven de uitgaven stijgen. Bij de behandeling van de Voorjaarsnota 2017 en het Coalitieakkoord 2018 is besloten tot toekenning van extra budgetten voor de komende jaren om deze meerkosten te kunnen dekken. Tegelijk zijn maatregelen getroffen om de zorguitgaven te laten dalen zodat de uitgaven over enkele jaren weer passen binnen de door het Rijk beschikbaar gestelde budgetten. Gedurende 2018 zagen we de eerste voorzichtig positieve effecten van het maatregelenpakket. Of deze bestendigen is nog onzeker. Daarmee blijft de opgave om bij te sturen onverminderd groot. Bovendien heeft de lobby bij het Rijk (start IBP) nog weinig opgeleverd.

Er blijft een risico van overschrijding op de zorgkosten indien de cliëntaantallen of uitgaven per cliënt (door een hogere verzilveringsgraad) nog sneller stijgen dan gedacht of indien de effecten van de maatregelen later optreden dan gedacht dan wel zich niet bestendigen.

Tweedelijns Wmo (maximalisatie eigen bijdrage)	50%	0	12.600	2019 e.v.

Er gaat een aanzuigende werking uit van het inkomens- en vermogensonafhankelijk maken van de eigen bijdrage voor de Wmo. Vanaf 2019 is deze eigen bijdrage gemaximeerd op € 17,50 per 4 weken. Onduidelijk is hoe groot de aanzuigende werking van deze maatregelen uit het regeerakkoord zal zijn. In opdracht van het ministerie van VWS heeft het CPB berekend dat de extra kosten als gevolg van de aanzuigende werking landelijk € 140 mln bedragen. Eerdere onderzoeken door o. a. SEO wijzen in de richting van een aanzuigende werking die substantieel hoger uitkomt dan € 140 mln (tussen de € 300 en € 500 mln). In het coalitieakkoord is rekening gehouden met de CPB-raming. Het restant wordt als risico opgenomen. Het Rotterdamse aandeel van 3,5% (gebaseerd op het aandeel van Rotterdam in de Integratie-uitkering Sociaal Domein, Wmo ambulant) van dit restant vormt het extra risico ter grootte van € 12,6 mln per jaar.

Een eerste eigen meting over de periode november 2018 – maart 2019 laat een significante stijging van het aantal Wmo-aanvragen zien. Landelijk zijn er afspraken gemaakt tussen VWS en VNG om middels een monitor de effecten van de maatregel in de praktijk goed te kunnen volgen. Uitvoering is belegd bij een externe partij (Significant). De monitor verschijnt 1x per jaar in september (2019 t/m 2022). Er wordt onder meer gekeken naar de aanzuigende werking. De uitkomsten van de monitor op dit punt bieden op termijn mogelijk aanknopingspunten om de bandbreedte van de meerkosten (het risicobedrag) omlaag te brengen.

Tweedelijns Jeugdhulp (woonplaatsbeginsel)	50%	0	11.500	2021 e.v.

Door een wijziging in de grondslagen van het woonplaatsbeginsel voor jeugdzorg per 1-1-2019 (voorgestelde datum) zullen de budgetten voor pleegzorg en voogdij opnieuw worden verdeeld over gemeenten. Een eerste doorrekening resulteerde in een structureel financieel nadeel voor Rotterdam. In dat geval zal Rotterdam het groeiend aantal jeugdigen in jeugdhulp niet binnen de beschikbare budgetten kunnen opvangen. Gesprekken met het Rijk lopen over de berekeningsgrondslagen. De invoerdatum is 1 januari 2021.

Ruimen bommen	25%	0	9.000	2019 e.v.

Voorheen ontving de gemeente Rotterdam een vast jaarlijks bedrag van het Rijk voor het ruimen van bommen. Met ingang van 2015 geldt een nieuwe regeling. Op grond daarvan subsidieert het Rijk 70% van de ruimingskosten. Dit betekent dat de gemeente Rotterdam voor de overige 30% zelf dekking moet vinden. Het uitgangspunt is dat er niet meer actief geruimd wordt en dat er zoveel mogelijk kosten ten laste van gemeentelijke projecten worden gebracht. Uiteindelijk bestaat een risico dat geraamd wordt op € 9,0 mln.

Mogelijke compensatieregeling Joodse oorlogsslachtoffers	50%	0	2.600	2022
Het vorige college heeft besloten om, in navolging van Amsterdam en Den haag, onderzoek te laten uitvoeren naar de omgang met joodse eigendommen in Rotterdam tijdens en na de oorlog, en naar de behandeling van joodse oorlogsslachtoffers na de oorlog door de gemeente Rotterdam. Uit onderzoek kan blijken dat rekening moet worden gehouden met een compensatieregeling. De hoogte en omvang van een eventuele compensatie is afhankelijk van de uitkomsten van het onderzoek.				
Risico-opslag niet-kwantificeerbare risico's	50%	0	50.000	2019 e.v.
Voor de niet-kwantificeerbare risico's wordt een opslag in het risicosimulatiemodel opgenomen. Deze risico's worden hierna afzonderlijk toegelicht.				
Risico-opslag grote projecten	50%	0	25.000	2019 e.v.
Op projectniveau wordt een post onvoorzien gehanteerd. Voor de grote investeringsprojecten wordt daarnaast een opslag in het risicosimulatiemodel opgenomen.				
*Brexit: aanleg parkeervoorzieningen in Hoek van Holland	50%	375	1.500	2019
Er worden met Rijk en Provincie gesprekken gevoerd over bekostiging van de aanleg van nieuwe parkeervoorzieningen voor de ontsluiting van Hoek van Holland als gevolg van Brexit. Definitieve afspraken over bijdragen vanuit het Rijk en de Provincie zijn nog niet gemaakt.				
*Uitbreiding wettelijke taken VVE (Voor- en Vroegschoolse Educatie)	50%	0	500	2020
	50%	0	7.300	2021
	50%	0	8.200	2022
	50%	0	8.200	2023
Het wordt met ingang van 2020 wettelijk verplicht om aan doelgroeppeuters 16 uur voorschoolse educatie per week te bieden. Om de uitvoerbaarheid van het stelsel én het doel van voorkomen van segregatie overeind te houden is gelijktijdige uitbreiding van het voorschoolse aanbod voor niet-doelgroeppeuters naar 8 uur onvermijdelijk. Op dit moment echter onduidelijk in hoeverre ouders ook daadwerkelijk gebruik gaan maken van het extra aanbod.				
*Cao onderhandelingen gemeente ambtenaren en wijzigingen werkgeverspremies 2020-2023	50%	0	18.000	2020 e.v.
Vanaf 2020 wordt in de begroting rekening gehouden met een inschatting van 3,5% (cao en werkgeverspremies). Vanwege het aflopen van de cao gemeenteambtenaren per eind 2018 en de nog niet gepubliceerde werkgeverspremies 2020 kan het percentage nog wijzigen.				
*Financieel risico i.r.t. enkele deelnemingen in investeringsfondsen	50%	0	7.000	2019
Een investeringsfonds is een verbonden partij, waarin de gemeente, vaak met andere partijen, participeert ter realisering van maatschappelijk rendement. Via een investeringsfonds, investeert de gemeente in projecten met een hoog risicoprofiel, die op de reguliere kapitaalmarkt geen financiering kunnen aantrekken. Investeringsfondsen zijn daarmee risicovoller dan andere verbonden partijen (deelnemingen). Vanwege dit hoge risicoprofiel is tijdige en volledige terugbetaling aan het fonds niet gegarandeerd.				
In het beleidskader Verbonden Partijen & Governance Samenwerkingsrelaties 2019 - 2022 is voorgesteld de risico’s verbonden aan participatie in investeringsfondsen inzichtelijk te maken in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing van begroting en rekening. Deze risico’s dekt de gemeente af in de algemene reserve.				
De risico’s verbonden aan deelname in investeringsfondsen worden geraamd op 50% van de actuele boekwaarden fondsen.. Dit percentage is een marktconform percentage (zo hanteert de provincie Zuid-Holland ter zake eenzelfde beleid). Deze beklemde reserve dient dekking bij afboekingen van fondsen te bieden.				
Boekwaarde bestaande investeringsfondsen (IQ, ICOS, Swanbridge en Guide Plus) bedraagt per 1 januari 2019 € 7,0 mln. Het voornemen van dit college is om meerdere investeringsfondsen te vormen t.b.v. thema's als burger en maatschappij, groei van de stad en energietransitie.				

Niet-kwantificeerbare risico's

Niet kwantificeerbare risico's
Risico achtervang Waarborgfonds Sociale Woningbouw
De Stichting Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) heeft als doel om de toegang tot de kapitaalmarkt voor de deelnemende woningcorporaties te bevorderen. Tegen betaling van een borgstellingsvergoeding door de betreffende woningcorporaties biedt het WSW zekerheid aan geldgevers voor het geval die woningcorporaties niet aan hun financiële verplichtingen voldoen. Er zijn verschillende vangnetten en buffers voor het WSW. Als deze ontoereikend zijn, dan worden Rijk en gemeenten aangesproken op hun achtervang.
Risico achtervang Waarborgfonds Eigen Woningen
De Stichting Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW) biedt via de Nationale Hypotheekgarantie aan geldgevers zekerheid voor het geval de hypotheekgever niet aan zijn financiële verplichtingen voldoet. Indien het fondsvermogen ontoereikend is, wordt aanspraak gemaakt op de achtervang van Rijk en gemeenten. Voor hypotheken afgesloten na 1 januari 2011 is sprake van 100% achtervang van het Rijk.
Enecogroep N.V. - aandeelhouderschap
De gemeente Rotterdam heeft in het najaar van 2017 het principebesluit genomen om het aandelenbezit in Eneco Groep N.V. (hierna: Eneco te verkopen). Na de voorbereidende werkzaamheden in 2018 is het transactieproces begin 2019 definitief gestart.
Het risico bestaat dat de aandelenverkoop niet doorgaat. Bijvoorbeeld omdat er überhaupt geen geschikte koper kan worden gevonden omdat marktomstandigheden verslechteren of er geen serieuze interesse van potentiele kopers (meer) is dan wel dat een (ruime) meerderheid van de aandeelhouders bij het definitieve besluit niet instemmen met de voorgestelde koper.
Als er geen afbouw van de aandelen plaatsvindt, blijft de gemeente aandeelhouder van Eneco. Dit betekent dat de gemeente geen verkoopopbrengst zal ontvangen waarmee een potentiële dekkingsbron van de ambities uit het Coalitieakkoord wegvalt.
Omgevingswet
De implementatie van de omgevingswet kent nog veel onzekerheid op het gebied van procesaanpassingen, ICT/automatisering en derving van leges. Deze kosten zijn op dit moment niet met zekerheid te ramen.
Risico op schade aan gemeentelijke kunstcollectie
De gemeentelijke kunstcollectie is niet verzekerd. De gemeente is risicodrager voor eventuele schade aan de collectie.
Uitvoeringsprogramma Lood in de bodem
De verantwoordelijkheid voor de aanpak van ‘bodemlood’ heeft het rijk bij provincies en (grote) gemeenten neergelegd. De marktwaarde van gemeentelijke objecten en gronden kan theoretisch dalen door de aanwezigheid van bodemverontreiniging. In de eerste helft van 2019 wordt het huidige concept van het Uitvoeringsprogramma Bodemlood voorzien van een financiële paragraaf, aan de hand waarvan de risico’s duidelijk worden.
Risico op schade a.g.v. natuurrampen en terrorisme
Het is niet ondenkbaar dat Rotterdam te maken krijgt met een ramp of een daad van terrorisme, die leidt tot forse financiële schade voor de gemeente Rotterdam.
*Vennootschapsbelasting
Door de Wet modernisering vennootschapsbelastingplicht overheidsondernemingen zijn onder meer gemeenten met ingang van 2016 voor ondernemingsactiviteiten belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting (Vpb).

Op het taakveld Vennootschapsbelasting (Vpb) boekt de gemeente de raming van het te betalen bedrag vennootschapsbelasting als last. Het gaat om het geraamde bedrag van de aanslag vennootschapsbelasting voor het betreffende begrotingsjaar of verantwoordingsjaar. Dit bedrag is de gemeente verschuldigd vanwege de fiscale winst die de gemeente per saldo realiseert op ondernemingsactiviteiten in het begrotingsjaar, na eventuele verrekening van fiscale verliezen uit eerdere begrotingsjaren.
De gemeente Rotterdam gaat ervan uit dat de activiteiten lease, bedrijfsreiniging, containerservice en verkoop restafval (deels) onder deze belastingplicht vallen. De totale lasten raamt de gemeente voor 2019 en volgende jaren op structureel € 800. De Vpb-belastingplicht wordt op de betreffende taakvelden waar deze ontstaat, nader toegelicht.
De Rijksbelastingdienst heeft de gemeente Rotterdam vragen gesteld over een aantal gemeentelijke activiteiten waarvoor nu geen Vpb-plicht bestaat. Dit zijn vastgoedbeheer, het beschikbaar stellen van ruimte voor reclameuitingen en over de verhuur van brandstofverkooppunten. De gemeente neemt hierbij het standpunt in dat geen sprake is van Vpb-plichtige ondernemersactiviteiten, maar van vermogensbeheer. De Rijksbelastingdienst heeft op dit moment hierover nog geen definitief standpunt ingenomen. In de loop van dit jaar wordt dat standpunt verwacht. In afwachting hiervan wordt dit risico voorlopig als een niet kwantificeerbaar risico opgenomen.

* Nieuwe risico's.

Op basis van dit overzicht is de benodigde weerstandscapaciteit berekend. Deze berekening is voor het gros van de risico's gemaakt met behulp van een risicosimulatiemodel, waarbij is uitgegaan van een zekerheidspercentage van 95%. Dit wil zeggen dat de benodigde weerstandscapaciteit in 95% van de gevallen toereikend is om de risico’s te dekken.

De benodigde weerstandscapaciteit in verband met de risico's inzake grondexploitaties en borgstellingen en garanties wordt afzonderlijk berekend, met behulp van een model dat op deze specifieke risico's is toegesneden.

Als we de risico's vergelijken met de risico's die we in de Begroting 2019 voorzagen dan zijn de risico's Inkomensverstrekking (vangnetregeling), C2 deponie B.V., Bed-bad-brood en Tweedelijns jeugdhulp niet meer opgenomen in de benodigde weerstandscapaciteit omdat de risico's zijn komen te vervallen.

Ook zijn er een aantal risico's waar in de Begroting 2019 nog geen rekening mee werd gehouden, maar nu wel. Dit is het geval bij de aanleg van parkeervoorzieningen in Hoek van Holland i.v.m. de Brexit, uitbreiding wettelijke taken VVE, de CAO onderhandelingen gemeente ambtenaren en wijzigen werkgeverspremies, het risico i.r.t. deelnemingen in investeringsfondsen en af te dragen vennootschapsbelasting.

Voor de overige risico's geldt dat de verwachte omvang van het risico en de kans opnieuw bepaald zijn. De grootste wijzigingen zijn verwerkt bij het risico Grondexploitaties en het Warmtebedrijf. Beide risico's zijn in omvang toegenomen t.o.v. de Begroting 2019.

Benodigde weerstandscapaciteit

Onderstaande tabel laat de ontwikkeling van de benodigde weerstandscapaciteit zien. In vergelijking met de voorgaande jaren valt de benodigde weerstandscapaciteit lager uit. Dit wordt met name verklaard door een andere berekeningswijze van de benodigde weerstandscapaciteit inzake het renterisico. Tot 2018 stelde de gemeente zich ten doel om de omslagrente, waarmee de gemeentelijke rentelasten aan de gemeentelijke

activiteiten worden toegerekend, over een periode van vier jaren gelijk te houden. Hiertoe werd het renterisico over de periode van vier jaren cumulatief berekend. De financieringsreserve had als doel om dit renterisico af te dekken en was onderdeel van de beschikbare weerstandscapaciteit. Met ingang van 2018 is het wettelijk voorgeschreven dat de omslagrente de werkelijke rentelasten volgt. Als gevolg hiervan is de financieringsreserve opgeheven en wordt de benodigde weerstandscapaciteit inzake het renterisico niet meer cumulatief berekend over een periode van vier jaren, maar telkens over het betreffende jaar. Dit is consistent met de wijze waarop de benodigde weerstandscapaciteit van de andere risico's wordt berekend.

Benodigde weerstandscapaciteit (bedragen x € 1 mln, balansstanden ultimo jaar)	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Benodigde weerstandscapaciteit	305	205	227	241	254	253	253

In 2017 was de benodigde weerstandscapaciteit hoog in vergelijking met de jaren erop, onder meer vanwege het cumulatief renterisico. Na 2018 neemt de benodigde weerstandscapaciteit toe, o.a. vanwege een hoger meerjarig risico voor grondexploitaties, een verhoogd risico voor het Warmtebedrijf en nieuwe risico's die we zien voor de CAO onderhandelingen gemeenteambtenaren en de uitbreiding wettelijke taken Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE).

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit wordt met ingang van de nieuwe bestuursperiode (vanaf 2018) voorzichtiger berekend dan voorheen. Waar voorheen ook het vrij aanwendbare deel van alle bestemmingsreserves en een deel van de stille reserves bij de berekening werden betrokken, wordt vanaf heden - voorzichtigheidshalve - nog slechts gerekend met de volgende bestanddelen:

- de Algemene reserve
- de bestemmingsreserves die zijn gevormd om een specifiek financieel risico af te dekken (kortweg aangeduid als: de risicoreserves)
- de wettelijk verplichte stelpost voor onvoorziene lasten (kortweg aangeduid als: stelpost onvoorzien).

Met deze wijziging wordt beter aangesloten bij het primaire doel van het weerstandsvermogen: het opvangen van plotselinge, niet begrote financiële tegenvallers, zonder dat er direct moet worden bezuinigd. Stille reserves lenen zich in de praktijk niet of nauwelijks voor het opvangen van plotselinge financiële tegenvallers, omdat ze niet per direct gerealiseerd kunnen worden. En het aanwenden van bestemmingsreserves, die voor een specifiek doel worden aangehouden, moet de facto worden opgevat als een bezuiniging.

Met de wijziging wordt bovendien beter aangesloten bij de wijze waarop de andere G4-gemeenten de beschikbare weerstandscapaciteit berekenen.

Dit geeft het volgende beeld:

Beschikbare weerstandscapaciteit (bedragen x € 1 mln, balansstanden ultimo jaar)	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Financieringsreserve*	82	0	0	0	0	0	0
Kredietrisicoreserve	68	71	70	70	70	70	70

Bestemmingsreserve WWB meerjarig	69	29	19	13	13	13	13
Bestemmingsreserve Decentralisatie AWBZ	7	4	2	1	1	1	1
Bestemmingsreserve tweedelijns Wmo en Jeugdhulp	0	5	19	5	5	5	5
Risicoreserves	**226**	**109**	**111**	**89**	**89**	**89**	**89**
Algemene reserve	77	180	145	153	165	163	163
Stelpost onvoorzien	1	0	1	1	1	1	1
Vrij aanwendbaar deel bestemmingsreserves	485	0	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Stille reserves	50	0	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
****Beschikbare weerstandscapaciteit**	**838**	**289**	**257**	**242**	**255**	**253**	**253**

*** Opgeheven per 1 januari 2018**

****In de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit is, vooruitlopend op besluitvorming hierover, het raadsvoorstel jaarstukken 2018 reeds verwerkt. In de beschikbare weerstandscapaciteit is een toevoeging van € 4,308 aan de algemene reserve verwerkt (€ 57,3 mln rekeningresultaat minus bestemmingsvoorstellen type 1) en een onttrekking van de kredietrisicoreserve a € 1,724 mln. Op 27 juni 2019 wordt hierover besloten door de raad.**

Weerstandsvermogen

Conform coalitieakkoord wordt met ingang van de nieuwe bestuursperiode gestuurd op een weerstandsvermogen van minimaal 1,00, passend bij de financiële risico's die de gemeente loopt. Dit houdt in dat de beschikbare weerstandscapaciteit voldoende is om de financiële risico's op te vangen. Met andere woorden: de beschikbare weerstandscapaciteit is tenminste gelijk aan de benodigde weerstandscapaciteit.

Onderstaande tabel laat zien hoe het weerstandsvermogen zich in de periode 2019-2023 naar verwachting ontwikkelt. Hoewel het weerstandsvermogen gestaag daalt, zal de gemeente in alle jaren over voldoende weerstandsvermogen beschikken. Hiermee wordt voldaan aan het coalitieakkoord.

De vergelijking met voorgaande jaren gaat mank. De beschikbare weerstandscapaciteit wordt met ingang van de nieuwe bestuursperiode conservatiever berekend dan voorheen. Hiermee wordt beter aangesloten bij het primaire doel van het weerstandsvermogen: het opvangen van niet begrote financiële tegenvallers, zonder dat er direct moet worden bezuinigd. En er wordt beter aangesloten bij de wijze waarop de andere G4-gemeenten de berekening maken. Ook de benodigde weerstandscapaciteit wordt met ingang van de nieuwe bestuursperiode anders berekend.

Weerstandsvermogen (bedragen x € 1 mln, balansstanden ultimo jaar)	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Beschikbare weerstandscapaciteit	838	289	257	242	255	253	253
Benodigde weerstandscapaciteit	305	205	227	241	254	253	253
Weerstandsvermogen	2,7	1,41	1,13	1,00	1,00	1,00	1,00
Norm gemeente Rotterdam o.g.v. Coalitieakkoord 2018-2022: minimaal 1,00							

Ontwikkeling

In onderstaande tabel is te zien dat het weerstandsvermogen t.o.v. de Begroting 2019 voor de jaarschijven 2019 tot en met 2022 licht gedaald is.

Voor het jaar 2018 is het weerstandsvermogen met circa € 17 mln gunstiger uitgekomen door een meevallende ontwikkeling van de algemene reserve en de risicoreserves tweedelijns WMO en Jeugdhulp en WWB Meerjarig.

Vanaf 2019 is de omvang van de benodigde weerstandscapaciteit per jaar toegenomen door de risico's die we nu zien. De beschikbare weerstandscapaciteit is aangevuld om deze risico's te kunnen afdekken waardoor het weerstandsvermogen vanaf 2020 exact op 1,00 uitkomt.

Weerstandsvermogen (bedragen x € 1 mln, balansstanden ultimo jaar)	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Beschikbare weerstandscapaciteit (Oorspronkelijke begroting 2019)	838	272	230	223	223	221	
Benodigde weerstandscapaciteit (Oorspronkelijk begroting 2019)	305	205	197	203	212	213	
Weerstandsvermogen (Oorspronkelijke begroting 2019)	**2,75**	**1,33**	**1,17**	**1,10**	**1,05**	**1,04**	
Beschikbare weerstandscapaciteit (Bijgestelde begroting)		289	257	242	255	253	253
Benodigde weerstandscapaciteit (Bijgestelde begroting)		205	227	241	254	253	253
Weerstandsvermogen (Bijgestelde begroting)		**1,41**	**1,13**	**1,00**	**1,00**	**1,00**	**1,00**

Wettelijk voorgeschreven kengetallen

Onderstaand worden uitsluitend de financiële kengetallen weergegeven die op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording moeten worden vermeld in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing. Het complete overzicht van alle door de gemeente Rotterdam gehanteerde financiële kengetallen, inclusief toelichting, is terug te vinden in het onderdeel Financiële kengetallen.

Verplichte financiële kengetallen o.g.v. BBV	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Netto schuldquote	56,3%	54,1%	63,6%	73,1%	75,5%	76,8%	73,5%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	44,9%	47,3%	57,3%	67,1%	70,0%	71,8%	69,2%
Solvabiliteitsratio	31,1%	30,8%	26,6%	23,2%	22,6%	22,0%	23,3%
Structurele exploitatieruimte	3,6%	5,5%	1,9%	0,7%	3,2%	2,8%	2,6%
Grondexploitatie	-4,5%	-4,5%	-5,3%	-5,3%	-5,2%	-5,4%	-5,5%
Belastingcapaciteit*	99%	99%	103%	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

*Kengetal belastingcapaciteit is niet gewijzigd t.o.v. de Begroting 2019

Financiën

Financiën

Balans
Financiële kengetallen
Grondslagen
Overzicht van baten en lasten
Samenvatting bijstellingen

Balans

Balans

Dit onderdeel bevat de geprognosticeerde balans en het kasstroomoverzicht. Daarnaast wordt nog verwezen naar overige onderdelen zoals Reserves, Investeringsvoorstel en Voorzieningen.

BalansKasstroomoverzichtOverige onderdelen

Balans

Hieronder wordt de geprognosticeerde balans gepresenteerd. In deze balans wordt per categorie een prognose gegeven voor de periode tot en met 2023. Per categorie is ingeschat om een aparte prognose af te geven of het saldo van de laatst vastgestelde jaarrekening aan te houden.

VASTE ACTIVA	31-12-2018	31-12-2019	31-12-2020	31-12-2021	31-12-2022	31-12-2023
Immateriële vaste activa	**22.959**	**32.257**	**41.950**	**39.911**	**37.872**	**36.329**
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	22.959	32.257	41.950	39.911	37.872	36.329
Materiële vaste activa	**2.536.333**	**2.687.878**	**2.884.807**	**2.943.961**	**2.984.725**	**2.939.320**
Investeringen met een economisch nut	1.965.952	2.001.295	2.093.951	2.131.640	2.169.829	2.148.116
Investering met een economisch nut waarvoor te bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	141.233	151.394	161.773	155.631	149.691	143.635
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	429.148	535.189	629.083	656.690	665.205	647.569
Financiële vaste activa	**618.441**	**717.188**	**698.851**	**680.506**	**661.741**	**642.762**
Kapitaalverstrekkingen	381.036	498.473	497.911	497.348	496.786	496.552
Leningen	215.998	198.455	181.165	163.651	145.715	127.235

Overige Langlopende leningen	20.657	20.260	19.775	19.507	19.240	18.975
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	750	0	0	0	0	0
Totaal vaste activa	**3.177.733**	**3.437.323**	**3.625.608**	**3.664.378**	**3.684.338**	**3.618.411**
VLOTTENDE ACTIVA						
Voorraden	-148.986	-176.004	-173.008	-167.880	-173.098	-176.846
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	335.014	335.014	335.014	335.014	335.014	335.014
Liquide middelen	2.716	0	0	0	0	0
Overlopende activa	147.659	147.659	147.659	147.659	147.659	147.659
Totaal vlottende activa	**336.403**	**306.669**	**309.665**	**314.793**	**309.575**	**305.827**
TOTAAL ACTIVA	**3.514.136**	**3.743.992**	**3.935.273**	**3.979.171**	**3.993.913**	**3.924.238**
VASTE PASSIVA						
Eigen Vermogen	**1.082.798**	**994.345**	**911.085**	**897.612**	**878.153**	**922.631**
Algemene reserve	179.980	141.027	148.348	160.690	159.094	158.714
Bestemmingsreserves	845.498	795.998	705.417	679.602	661.739	706.597
Resultaat na reserveringen*	57.320	57.320	57.320	57.320	57.320	57.320
Vreemd Vermogen	**1.691.338**	**2.068.213**	**2.342.754**	**2.400.125**	**2.434.326**	**2.320.173**
Voorzieningen	60.957	60.025	60.220	60.369	60.539	60.601
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	1.630.381	2.008.188	2.282.534	2.339.756	2.373.787	2.259.572
Totaal vaste passiva	**2.774.136**	**3.062.558**	**3.253.839**	**3.297.737**	**3.312.479**	**3.242.804**
VLOTTENDE PASSIVA						
Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	446.075	387.509	387.509	387.509	387.509	387.509
Overlopende passiva	293.925	293.925	293.925	293.925	293.925	293.925
Totaal vlottende passiva	**740.000**	**681.434**	**681.434**	**681.434**	**681.434**	**681.434**
TOTAAL PASSIVA	**3.514.136**	**3.743.992**	**3.935.273**	**3.979.171**	**3.993.913**	**3.924.238**

Kasstroomoverzicht

Het geprognosticeerde kasstroomoverzicht geeft een overzicht van de banksaldi en liquide middelen die beschikbaar zullen zijn en van het gebruik van deze geldmiddelen in de komende jaren. Het kasstroomoverzicht is opgesteld met behulp van de geprognosticeerde balans op basis van de indirecte methode en bestaat uit de volgende drie onderdelen:

1. Kasstromen uit operationele activiteiten
2. Kasstromen uit investeringsactiviteiten
3. Kasstromen uit financieringsactiviteiten

KASSTROMEN UIT OPERATIONELE ACTIVITEITEN	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Exploitatieresultaat	-88.453	-83.260	-13.473	-19.459	44.478
Aanpassing voor:					
Afschrijvingen MVA en waardeverminderingen	120.693	118.727	127.589	127.338	108.097
Afschrijvingen bijdragen aan activa in eigendom van derden	852	856	2.039	2.039	1.543
Mutatie voorzieningen	-932	195	149	170	62
Mutatie vaste schulden (excl. Leningen og)	-765	-1.045	-1.045	-1.045	-1.045
Subtotaal	119.848	118.733	128.732	128.502	108.657
Voorraden en onderhanden werk	27.018	-2.996	-5.128	5.218	3.748
Mutatie in werkkapitaal					
Kortlopende uitzettingen (excl. Liquide middelen)	0	0	0	0	0
Kortlopende schulden (excl. Rek.-couranten en kortlopende leningen)	0	0	0	0	0
Overlopende activa	0	0	0	0	0
Overlopende passiva	0	0	0	0	0
Subtotaal	0	0	0	0	0
Kasstroom uit operationele activiteiten	**58.413**	**32.477**	**110.131**	**114.261**	**156.883**
KASSTROMEN UIT INVESTERINGSACTIVITEITEN	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Investeringen	-343.954	-383.075	-196.257	-171.346	-64.796
Desinvesteringen en bijdragen derden	61.566	56.870	9.514	3.244	2.104
Subtotaal	-282.388	-326.205	-186.743	-168.102	-62.692

Verstrekking leningen ug (woningcorporaties en verbonden partijen)	0	0	0	0	0
Aflossingen leningen ug (woningcorporaties en verbonden partijen)	17.543	17.290	17.514	17.936	18.480
Subtotaal	17.543	17.290	17.514	17.936	18.480
Verstrekking overige leningen ug en uitzettingen > 1 jaar	0	0	0	0	0
Aflossingen overige leningen ug en uitzettingen > 1 jaar	1.147	485	268	267	265
Subtotaal	1.147	485	268	267	265
Mutatie kapitaalverstrekkingen	-117.437	562	563	562	234
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	**-381.135**	**-307.868**	**-168.398**	**-149.337**	**-43.713**
KASSTROMEN UIT FINANCIERINGSACTIVITEITEN	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Mutatie kortlopende geldleningen	-47.000	0	0	0	0
Aangetrokken leningen og	1.018.862	709.071	363.455	61.121	0
Aflossingen leningen og	-640.290	-433.680	-305.188	-26.045	-113.170
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	**331.572**	**275.391**	**58.267**	**35.076**	**-113.170**
Mutatie geldmiddelen	**8.850**	**0**	**0**	**0**	**0**

Overige onderdelen

Onder deze balanspagina zijn verder de volgende onderdelen opgenomen:

- Reserves
- Investeringsvoorstel & Langetermijninvesteringsplanning (LTIP)
- Voorzieningen

Reserves

Pagina 105

Reserves

Reserves zijn middelen die in het verleden opzij zijn gezet om in de toekomst te kunnen besteden. De meeste reserves hebben een specifiek bestedingsdoel. De algemene reserve is vrij aanwendbaar.

Hieronder staat de verloopstaat van de bestemmingsreserves van de gemeente Rotterdam. Door op het informatie-icoontje te klikken is het meerjarig verloop te zien en een algemene toelichting per reserve. De resultaatbestemmingen van 2018 zijn hierin niet verwerkt. In de begroting 2020 zal de verloopstaat worden gepresenteerd inclusief vastgestelde resultaatbestemmingen.

Begroting bestemmingsreserves	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
Bestuur en dienstverlening	2.046	3.485	4.876	6.267	7.658
Bestemmingsreserve Citylab 010	455	455	407	359	311
Bestemmingsreserve Verkiezingen	0	1.329	2.658	3.987	5.316

Begroting bestemmingsreserves	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
Bestuur en dienstverlening	2.046	3.485	4.876	6.267	7.658
Bestemmingsreserve Citylab 010	455	455	407	359	311

Doel Reserve:	De bestemmingsreserve is gevormd als dekking voor juridische verplichtingen projecten Citylab.
Raadsbesluit:	Jaarrekening 2015 (van 1-1-2016 tot en met 31-12-2019)

Verloopstaat Reserve	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Onttrekking**	**Vrijval**	**Eindstand**
Begroting 2019	695	0	240	0	455
Begroting 2020	455	0	0	0	455
Raming 2021	455	0	48	0	407
Raming 2022	407	0	48	0	359
Raming 2023	359	0	48	0	311

Begroting bestemmingsreserves	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
Bestuur en dienstverlening	2.046	3.485	4.876	6.267	7.658
Bestemmingsreserve Verkiezingen	0	1.329	2.658	3.987	5.316

Doel Reserve:	De bestemmingsreserve is gevormd voor het opvangen van fluctuaties in de jaarrekening door kosten Verkiezingen.
Raadsbesluit:	Jaarrekening 2013 (vanaf 1-1-2013)

Verloopstaat Reserve	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Onttrekking**	**Vrijval**	**Eindstand**

Begroting 2019	1.529	1.329	2.858	0	0
Begroting 2020	0	1.329	0	0	1.329
Raming 2021	1.329	1.329	0	0	2.658
Raming 2022	2.658	1.329	0	0	3.987
Raming 2023	3.987	1.329	0	0	5.316

Bestemmingsreserve Masterplan Dienstverlening	202	202	202	202	202

Begroting bestemmingsreserves	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
Bestuur en dienstverlening	2.046	3.485	4.876	6.267	7.658
Bestemmingsreserve Masterplan Dienstverlening	202	202	202	202	202

Doel Reserve:	De bestemmingsreserve is gevormd voor dekking van éénmalige uitgaven kadernotitie dienstverlening.
Raadsbesluit:	2008 (van 15-04-2008 t/m nog nader te bepalen)

Verloopstaat Reserve	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Onttrekking**	**Vrijval**	**Eindstand**
Begroting 2019	302	0	100	0	202
Begroting 2020	202	0	0	0	202
Raming 2021	202	0	0	0	202
Raming 2022	202	0	0	0	202
Raming 2023	202	0	0	0	202

Bestemmingsreserve Gebiedscommissies gebieden	47	47	47	47	47

Begroting bestemmingsreserves	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
Bestuur en dienstverlening	2.046	3.485	4.876	6.267	7.658
Bestemmingsreserve Gebiedscommissies gebieden	47	47	47	47	47

Doel Reserve:	De bestemmingsreserve is gevormd uit de invlechting van deelgemeentelijke reserves en bestemd voor bijzondere uitgaven van de gebiedscommissies.
Raadsbesluit:	Inzake invlechting Deelgemeenten (van diverse tot en met 31-12-2019)

Verloopstaat Reserve	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Onttrekking**	**Vrijval**	**Eindstand**
Begroting 2019	47	0	0	0	47
Begroting 2020	47	0	0	0	47
Raming 2021	47	0	0	0	47
Raming 2022	47	0	0	0	47
Raming 2023	47	0	0	0	47

Bestemmingsreserve	3	3	3	3	3

Begroting	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**

Frictiekosten BMR 14+ Griffie					

bestemmingsreserves

Bestuur en dienstverlening	2.046	3.485	4.876	6.267	7.658
Bestemmingsreserve Frictiekosten BMR 14+ Griffie	3	3	3	3	3

Doel Reserve:	De bestemmingsreserve Frictiekosten BMR 14+ Griffie is ingesteld om een impuls te geven aan de versnelde uitstroom van (deelgemeentelijke) Griffiemedewerkers die na de ontwikkeling en implementatie van het gewijzigde bestuurlijke model (BMR14+) niet meer binnen de formatie passen. De frictiekosten zijn zowel bedoeld om de loonkosten van deze Griffiemedewerkers te dekken, die niet gedekt kunnen worden binnen het toegekende loonkostenbudget, als ook voor kosten die voortkomen uit arrangementen om deze medewerkers te stimuleren een andere betrekking te vinden.
Raadsbesluit:	Jaarrekening 2012 (vanaf 1-1-2013)

Verloopstaat Reserve	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Onttrekking**	**Vrijval**	**Eindstand**
Begroting 2019	64	0	61	0	3
Begroting 2020	3	0	0	0	3
Raming 2021	3	0	0	0	3
Raming 2022	3	0	0	0	3
Raming 2023	3	0	0	0	3

Bestemmingsreserve Gemeentelijke klokkenluidersregeling	34	34	34	34	34

Begroting bestemmingsreserves

	31-12-2019	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
Bestuur en dienstverlening	2.046	3.485	4.876	6.267	7.658
Bestemmingsreserve Gemeentelijke klokkenluidersregeling	34	34	34	34	34

Doel Reserve:	Deze bestemmingsreserve dient voor het dekken van eventuele juridische kosten benodigd om de klokkenluider te ondersteunen.
Raadsbesluit:	Besluit van College van B&W d.d. 2-10-2007 (vanaf 2007)

Verloopstaat Reserve	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Onttrekking**	**Vrijval**	**Eindstand**
Begroting 2019	34	0	0	0	34
Begroting 2020	34	0	0	0	34
Raming 2021	34	0	0	0	34
Raming 2022	34	0	0	0	34
Raming 2023	34	0	0	0	34

Egalisatiereserve Ombudsman	114	114	114	114	114

Begroting bestemmingsreserves

	31-12-2019	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
Bestuur en dienstverlening	2.046	3.485	4.876	6.267	7.658

Egalisatiereserve Ombudsman	114	114	114	114	114
Doel Reserve:	Dit betreft een egalisatiereserve met als doel de werkzaamheden van de Ombudsman Rotterdam te waarborgen.				
Raadsbesluit:					Jaarrekening 2014 (vanaf 1-1-2015)

Verloopstaat Reserve	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Onttrekking**	**Vrijval**	**Eindstand**
Begroting 2019	114	0	0	0	114
Begroting 2020	114	0	0	0	114
Raming 2021	114	0	0	0	114
Raming 2022	114	0	0	0	114
Raming 2023	114	0	0	0	114

Egalisatiereserve Ombudsman derdengelden	20	20	20	20	20

Begroting bestemmingsreserves	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
Bestuur en dienstverlening	2.046	3.485	4.876	6.267	7.658
Egalisatiereserve Ombudsman derdengelden	20	20	20	20	20
Doel Reserve:	Dit betreft een egalisatiereserve met als doel te waarborgen dat de derdengelden gewaarborgd zijn.				
Raadsbesluit:	Afspraak d.d. 23 maart 2005 tussen Ombudsman en gemeenteraad (vanaf 31-12-2006)				

Verloopstaat Reserve	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Onttrekking**	**Vrijval**	**Eindstand**
Begroting 2019	20	0	0	0	20
Begroting 2020	20	0	0	0	20
Raming 2021	20	0	0	0	20
Raming 2022	20	0	0	0	20
Raming 2023	20	0	0	0	20

Egalisatiereserve Rekenkamer	205	205	205	205	205

Begroting bestemmingsreserves	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
Bestuur en dienstverlening	2.046	3.485	4.876	6.267	7.658
Egalisatiereserve Rekenkamer	205	205	205	205	205
Doel Reserve:	Dit is een egalisatiereserve met als doel de onderzoeken van de Rekenkamer Rotterdam te waarborgen.				
Raadsbesluit:					Jaarrekening 1999 (vanaf 1-1-2000)

Verloopstaat Reserve	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Onttrekking**	**Vrijval**	**Eindstand**
Begroting 2019	205	0	0	0	205
Begroting 2020	205	0	0	0	205

						Raming 2021	205	0	0	0	205
						Raming 2022	205	0	0	0	205
						Raming 2023	205	0	0	0	205

Bestemmingsreserve B&W Fonds	373	353	333	313	293	**Begroting bestemmingsreserves**	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
						Bestuur en dienstverlening	2.046	3.485	4.876	6.267	7.658
						Bestemmingsreserve B&W Fonds	373	353	333	313	293
						Doel Reserve:	De bestemmingsreserve is gevormd voor het doen van relatief kleine uitgaven voor doeleinden met een ideëel of charitatief karakter.				
						Raadsbesluit:					Begroting 2019 (vanaf 13-11-2019)
						Verloopstaat Reserve	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Onttrekking**	**Vrijval**	**Eindstand**
						Begroting 2019	393	0	20	0	373
						Begroting 2020	373	0	20	0	353
						Raming 2021	353	0	20	0	333
						Raming 2022	333	0	20	0	313
						Raming 2023	313	0	20	0	293

Bestemmingsreserve Saneringskosten Van der Gaag dossier	266	266	266	266	266	**Begroting bestemmingsreserves**	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
						Bestuur en dienstverlening	2.046	3.485	4.876	6.267	7.658
						Bestemmingsreserve Saneringskosten Van der Gaag dossier	266	266	266	266	266
						Doel Reserve:	De bestemmingsreserve is gevormd ter dekking van saneringskosten van Overschiese Kleiweg e.d. met betrekking tot Van der Gaag dossier. De sanering start in 2018, maar exacte datum afronding is nog onduidelijk.				
						Raadsbesluit:					Jaarrekening 2017 (1-1-2018 tm 31-12-2022)
						Verloopstaat Reserve	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Onttrekking**	**Vrijval**	**Eindstand**
						Begroting 2019	366	0	100	0	266
						Begroting 2020	266	0	0	0	266
						Raming 2021	266	0	0	0	266
						Raming 2022	266	0	0	0	266
						Raming 2023	266	0	0	0	266

Bestemmingsreserve	110	165	220	275	330	**Begroting**	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**

Commissiereizen					
Bestemmingsreserve Voorlichting / communicatie verkiezingen	217	292	367	442	517
Verkeer en Vervoer	816	661	444	255	130
Bestemmingsreserve Vervoer over Water	186	156	64	0	0

bestemmingsreserves

Bestuur en dienstverlening	2.046	3.485	4.876	6.267	7.658
Bestemmingsreserve Commissiereizen	110	165	220	275	330

Doel Reserve: De bestemmingsreserve is gevormd ter dekking van de kosten inzake commissiereizen over de gehele raadsperiode.

Raadsbesluit: 10m bestuursrapportage 2018 (van 20-12-2018 t/m nader te bepalen)

Verloopstaat Reserve	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
Begroting 2019	55	55	0	0	110
Begroting 2020	110	55	0	0	165
Raming 2021	165	55	0	0	220
Raming 2022	220	55	0	0	275
Raming 2023	275	55	0	0	330

Begroting bestemmingsreserves	31-12-2019	31-12-2020	31-12-2021	31-12-2022	31-12-2023
Bestuur en dienstverlening	2.046	3.485	4.876	6.267	7.658
Bestemmingsreserve Voorlichting / communicatie verkiezingen	217	292	367	442	517

Doel Reserve: De bestemmingsreserve is gevormd ter dekking van de kosten voor voorlichting, communicatie en promotie t.b.v. de gemeenteraadsverkiezingen.

Raadsbesluit: 10m bestuursrapportage 2018 (van 20-12-2018 t/m nader te bepalen)

Verloopstaat Reserve	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
Begroting 2019	142	75	0	0	217
Begroting 2020	217	75	0	0	292
Raming 2021	292	75	0	0	367
Raming 2022	367	75	0	0	442
Raming 2023	442	75	0	0	517

Begroting bestemmingsreserves	31-12-2019	31-12-2020	31-12-2021	31-12-2022	31-12-2023
Verkeer en Vervoer	816	661	444	255	130
Bestemmingsreserve Vervoer over Water	186	156	64	0	0

Doel Reserve: In het kader van het project Vervoer over Water zijn afspraken gemaakt met de Verkeersonderneming en diverse participanten. Deze afspraken lopen door tot en met 2020. Om in de toekomst aan de

verplichtingen te kunnen voldoen is deze bestemmingsreserve gevormd.

Raadsbesluit:	Jaarrekenig 2016 (van 1-1-2017 tot en met nader te bepalen)

Verloopstaat Reserve	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
Begroting 2019	319	0	133	0	186
Begroting 2020	186	0	30	0	156
Raming 2021	156	0	92	0	64
Raming 2022	64	0	64	0	0
Raming 2023	0	0	0	0	0

Bestemmingsreserve Parkeren gebieden	0	0	0	0	0

Begroting bestemmingsreserves	31-12-2019	31-12-2020	31-12-2021	31-12-2022	31-12-2023
Verkeer en Vervoer	816	661	444	255	130
Bestemmingsreserve Parkeren gebieden	0	0	0	0	0

Doel Reserve:	Voor € 110 (stand 01-01-2015) betreft dit middelen ter dekking van de jaarlijkse bijdrage (2013 tot en met 2017) aan de exploitatie van Parkeergarage Centrum Hoogvliet. Voor € 150 (stand 01-01-2015) betreft dit aanleg Parkeerplaatsen Rozenburg. De parkeerdruk in de Rozenburgse wijken is de afgelopen jaren fors toegenomen en veel Rozenburgers uiten hierover klachten. Tot slot is € 50 (stand 1-1-2015) afkomstig uit resultaatverdeling 2013 en is eveneens bestemd voor het uitvoeringsprogramma Parkeren Rozenburg.

Raadsbesluit:	Inzake invlechting Deelgemeenten (diverse tot en met nader te bepalen)

Verloopstaat Reserve	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
Begroting 2019	30	0	30	0	0
Begroting 2020	0	0	0	0	0
Raming 2021	0	0	0	0	0
Raming 2022	0	0	0	0	0
Raming 2023	0	0	0	0	0

Bestemmingsreserve Verkeer en Vervoer 2011	630	505	380	255	130

Begroting bestemmingsreserves	31-12-2019	31-12-2020	31-12-2021	31-12-2022	31-12-2023
Verkeer en Vervoer	816	661	444	255	130
Bestemmingsreserve Verkeer en Vervoer 2011	630	505	380	255	130

Doel Reserve:	De reserve Verkeer & Vervoer vormt de dekking van de gemeentelijke kosten voor verkeerseducatie, die niet op andere wijze begroot zijn. Op deze wijze is er vooralsnog dekking beschikbaar voor deze noodzakelijke activiteit.

Raadsbesluit:	Tweede bestuursrapportage 2011 (van 2011 tot en met niet van toepassing)

Verloopstaat Reserve	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
Begroting 2019	755	0	125	0	630
Begroting 2020	630	0	125	0	505
Raming 2021	505	0	125	0	380
Raming 2022	380	0	125	0	255
Raming 2023	255	0	125	0	130

Economische zaken	2.020	2.020	2.020	2.020	2.020
Bestemmingsreserve Cofinanciering Europese subsidies	1.227	1.227	1.227	1.227	1.227

Begroting bestemmingsreserves	31-12-2019	31-12-2020	31-12-2021	31-12-2022	31-12-2023
Economische zaken	2.020	2.020	2.020	2.020	2.020
Bestemmingsreserve Cofinanciering Europese subsidies	1.227	1.227	1.227	1.227	1.227

Doel Reserve:	De bestemmingsreserve Cofinanciering Europse subsidies is gevormd voor de cofinanciering van projecten in samenwerking met andere internationale partijen voor economische projecten in de gemeente Rotterdam. Een project wat hiervoor in aanmerking komt is het project "BRIDGE".
Raadsbesluit:	10m bestuursrapportage 2016 (van 15-12-2016 tot en met nader te bepalen)

Verloopstaat Reserve	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
Begroting 2019	1.527	0	300	0	1.227
Begroting 2020	1.227	0	0	0	1.227
Raming 2021	1.227	0	0	0	1.227
Raming 2022	1.227	0	0	0	1.227
Raming 2023	1.227	0	0	0	1.227

Bestemmingsreserve Economie gebieden	424	424	424	424	424

Begroting bestemmingsreserves	31-12-2019	31-12-2020	31-12-2021	31-12-2022	31-12-2023
Economische zaken	2.020	2.020	2.020	2.020	2.020
Bestemmingsreserve Economie gebieden	424	424	424	424	424

Doel Reserve:	De bestemmingsreserve Economie gebieden is gevormd in verband met de opheffing van de Deelgemeenten in 2014. Deze reserve is overgekomen naar Economie en is bestemd voor gebiedsontwikkeling, ondernemersondersteuning en economische visie in de voormalig Deelgemeenten Feijenoord (€ 881), Charlois (€ 20),Kralingen-Crooswijk (€ 10) en Hoek van Holland (€ 55).
Raadsbesluit:	Inzake invlechting Deelgemeenten (diverse tot en met nader te bepalen)

Verloopstaat Reserve	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand

Begroting 2019	424	0	0	0	424
Begroting 2020	424	0	0	0	424
Raming 2021	424	0	0	0	424
Raming 2022	424	0	0	0	424
Raming 2023	424	0	0	0	424

Bestemmingsreserve WerkLocaties	370	370	370	370	370

Begroting bestemmingsreserves	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
Economische zaken	2.020	2.020	2.020	2.020	2.020
Bestemmingsreserve WerkLocaties	370	370	370	370	370

Doel Reserve:	De bestemmingsreserve Werklocaties is gevormd omdat in het collegeprogramma “kendoe 2014-2018” is opgenomen, dat drie winkelgebieden samen met de partijen in die gebieden, vitaler gemaakt dienen te worden. De winkelgebieden Boulevard Zuid, Noorderboulevard en Plein 1953 zijn geselecteerd. In 2015 is samen met de partijen in de winkelgebieden voor elk van de drie gebieden een plan van aanpak voor de periode 2016-2018 opgesteld. Die plannen worden samen met de partijen in de drie winkelgebieden uitgevoerd.
Raadsbesluit:	Tweede bestuursrapportage 2014 (van 1-1-2015 tot en met 31-12-2019)

Verloopstaat Reserve	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Onttrekking**	**Vrijval**	**Eindstand**
Begroting 2019	496	0	126	0	370
Begroting 2020	370	0	0	0	370
Raming 2021	370	0	0	0	370
Raming 2022	370	0	0	0	370
Raming 2023	370	0	0	0	370

Onderwijs	1.983	137	137	137	137
Bestemmingsreserve Harmonisatie vve	1.500	0	0	0	0

Begroting bestemmingsreserves	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
Onderwijs	1.983	137	137	137	137
Bestemmingsreserve Harmonisatie vve	1.500	0	0	0	0

Doel Reserve:	De bestemmingsreserve is gevormd ter dekking van financiële risico's omtrent implementatie harmonisatie voorschoolse en vroegschoolse educatie (vve).
Raadsbesluit:	Eerste bestuursrapportage 2016 (van 7-7-2016 tot en met 31-12-2020)

Verloopstaat Reserve	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Onttrekking**	**Vrijval**	**Eindstand**
Begroting 2019	1.500	0	0	0	1.500

Begroting 2020	1.500	0	1.500	0	0
Raming 2021	0	0	0	0	0
Raming 2022	0	0	0	0	0
Raming 2023	0	0	0	0	0

Bestemmingsreserve Leertijduitbreiding	193	45	45	45	45

Begroting bestemmingsreserves	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
Onderwijs	1.983	137	137	137	137
Bestemmingsreserve Leertijduitbreiding	193	45	45	45	45

Doel Reserve:	De bestemmingsreserve is gevormd ten behoeve van het ontwikkelen van de Children's Zone, een onderwijsconcept voor het bestrijden van onderwijsachterstanden in het Nationaal Programma Rotterdam Zuid.
Raadsbesluit:	Jaarrekening 2012 (van 1-1-2013 tot en met 31-12-2020)

Verloopstaat Reserve	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Onttrekking**	**Vrijval**	**Eindstand**
Begroting 2019	342	0	149	0	193
Begroting 2020	193	0	148	0	45
Raming 2021	45	0	0	0	45
Raming 2022	45	0	0	0	45
Raming 2023	45	0	0	0	45

Bestemmingsreserve Vakmanschap in zorg, haven en techniek	290	92	92	92	92

Begroting bestemmingsreserves	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
Onderwijs	1.983	137	137	137	137
Bestemmingsreserve Vakmanschap in zorg, haven en techniek	290	92	92	92	92

Doel Reserve:	De bestemmingsreserve is gevormd ter financiering van het project Opleiden en Kiezen voor Vakmanschap in de Zorg, Haven en Techniek, als onderdeel van het uitvoeringplan Nationaal Programma Rotterdam Zuid (NPRZ) 2012-2014.
Raadsbesluit:	Jaarrekening 2012 (van 1-1-2013 tot en met 31-12-2020)

Verloopstaat Reserve	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Onttrekking**	**Vrijval**	**Eindstand**
Begroting 2019	488	0	198	0	290
Begroting 2020	290	0	198	0	92
Raming 2021	92	0	0	0	92
Raming 2022	92	0	0	0	92

Raming 2023	92	0	0	0	92

Cultuur, sport en recreatie	11.906	13.906	13.906	13.906	13.906
Bestemmingsreserve Evenementenfonds	4.894	4.894	4.894	4.894	4.894

Begroting bestemmingsreserves	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
Cultuur, sport en recreatie	11.906	13.906	13.906	13.906	13.906
Bestemmingsreserve Evenementenfonds	4.894	4.894	4.894	4.894	4.894

Doel Reserve:	De bestemmingsreserve Evenementenfonds is gevormd voor het financieren van toekomstige evenementen.
Raadsbesluit:	Jaarrekening 2012 (1-1-2013 tot en met niet van toepassing)

Verloopstaat Reserve	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Onttrekking**	**Vrijval**	**Eindstand**
Begroting 2019	4.247	900	253	0	4.894
Begroting 2020	4.894	0	0	0	4.894
Raming 2021	4.894	0	0	0	4.894
Raming 2022	4.894	0	0	0	4.894
Raming 2023	4.894	0	0	0	4.894

Bestemmingsreserve Tijdelijke maatregelen museum Boijmans van Beuningen	3.486	5.486	5.486	5.486	5.486

Begroting bestemmingsreserves	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
Cultuur, sport en recreatie	11.906	13.906	13.906	13.906	13.906
Bestemmingsreserve Tijdelijke maatregelen museum Boijmans van Beuningen	3.486	5.486	5.486	5.486	5.486

Doel Reserve:	De bestemmingsreserve is gevormd ter dekking van de aanloopkosten van het collectiegebouw bij het museum Boijmans van Beuningen.
Raadsbesluit:	Jaarrekening 2015 (van 1-1-2016 tot en met 31-12-2021)

Verloopstaat Reserve	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Onttrekking**	**Vrijval**	**Eindstand**
Begroting 2019	3.486	0	0	0	3.486
Begroting 2020	3.486	2.000	0	0	5.486
Raming 2021	5.486	0	0	0	5.486
Raming 2022	5.486	0	0	0	5.486
Raming 2023	5.486	0	0	0	5.486

Bestemmingsreserve Frictiekosten op afstand zetten LCC's	760	760	760	760	760

Begroting bestemmingsreserves	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
Cultuur, sport en recreatie	11.906	13.906	13.906	13.906	13.906
Bestemmingsreserve	760	760	760	760	760

						Frictiekosten op afstand zetten LCC's					
						Doel Reserve:	De bestemmingsreserve is gevormd ter dekking van personele lasten in 2018 en 2019 als gevolg van het afstoten per 1-1-2018 van locaties Sport en Cultuur. Conform de vastgestelde regelingen moet voor 2 jaar kosten worden betaald voor medewerkers die werkzaam zijn in de FSK 1-3 en die de HPK status krijgen. Afgesproken is dat deze medewerkers worden begeleid vanuit programma W&I. Het budget voor de te dekken kosten (loon- opleiding- en begeleidingskosten) is afkomstig van het programma Cultuur, sport en recreatie.			
						Raadsbesluit:				Begroting 2018 (van 14-11-2017 tot en met 31-12-2019)	
						Verloopstaat Reserve	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Onttrekking**	**Vrijval**	**Eindstand**
						Begroting 2019	1.222	0	462	0	760
						Begroting 2020	760	0	0	0	760
						Raming 2021	760	0	0	0	760
						Raming 2022	760	0	0	0	760
						Raming 2023	760	0	0	0	760
Bestemmingsreserve Sport gebieden	1.946	1.946	1.946	1.946	1.946	**Begroting bestemmingsreserves**	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
						Cultuur, sport en recreatie	11.906	13.906	13.906	13.906	13.906
						Bestemmingsreserve Sport gebieden	1.946	1.946	1.946	1.946	1.946
						Doel Reserve:	De bestemmingsreserve is gevormd voor de realisatie van de beoogde doelen waarvoor deelraden van voormalige deelgemeenten bestemmingsreserves hadden gevormd op onderwerpen die te maken hebben met sport.				
						Raadsbesluit:				Inzake invlechting Deelgemeenten (diverse tot en met nader te bepalen)	
						Verloopstaat Reserve	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Onttrekking**	**Vrijval**	**Eindstand**
						Begroting 2019	1.946	0	0	0	1.946
						Begroting 2020	1.946	0	0	0	1.946
						Raming 2021	1.946	0	0	0	1.946
						Raming 2022	1.946	0	0	0	1.946
						Raming 2023	1.946	0	0	0	1.946
Bestemmingsreserve Verbouwing Wereldmuseum	245	245	245	245	245	**Begroting bestemmingsreserves**	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
						Cultuur, sport en recreatie	11.906	13.906	13.906	13.906	13.906
						Bestemmingsreserve Verbouwing Wereldmuseum	245	245	245	245	245

Doel Reserve:	De bestemmingsreserve is gevormd voor een bijdrage in de bekostiging van de verbouwing van het Wereldmuseum.				
Raadsbesluit:	Jaarrekening 2017 (1-1-2018 tm 31-12-2019)				
Verloopstaat Reserve	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Onttrekking**	**Vrijval**	**Eindstand**
Begroting 2019	495	0	250	0	245
Begroting 2020	245	0	0	0	245
Raming 2021	245	0	0	0	245
Raming 2022	245	0	0	0	245
Raming 2023	245	0	0	0	245

Bestemmingsreserve Dierenasiel	575	575	575	575	575

Begroting bestemmingsreserves	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
Cultuur, sport en recreatie	11.906	13.906	13.906	13.906	13.906
Bestemmingsreserve Dierenasiel	575	575	575	575	575

Doel Reserve:	De bestemmingsreserve is gevormd voor het bouwen van een nieuw dierenasiel.				
Raadsbesluit:	Voorjaarsnota 2019				
Verloopstaat Reserve	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Onttrekking**	**Vrijval**	**Eindstand**
Begroting 2019	0	575	0	0	575
Begroting 2020	575	0	0	0	575
Raming 2021	575	0	0	0	575
Raming 2022	575	0	0	0	575
Raming 2023	575	0	0	0	575

Volksgezondheid en Zorg	21.639	6.539	6.539	6.539	6.539
Bestemmingsreserve Maatschappelijke Participatie gebieden	351	351	351	351	351

Begroting bestemmingsreserves	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
Volksgezondheid en Zorg	21.639	6.539	6.539	6.539	6.539
Bestemmingsreserve Maatschappelijke Participatie gebieden	351	351	351	351	351

Doel Reserve:	De bestemmingsreserve is gevormd voor de realisatie van de beoogde doelen waarvoor deelraden van voormalige deelgemeenten bestemmingsreserves hadden gevormd op onderwerpen die te maken hebben met Maatschappelijke Participatie.
Raadsbesluit:	Inzake invlechting Deelgemeenten (diverse tot en met 31-12-2020)

Verloopstaat Reserve	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Onttrekking**	**Vrijval**	**Eindstand**
Begroting 2019	651	0	300	0	351

Begroting 2020	351	0	0	0	351
Raming 2021	351	0	0	0	351
Raming 2022	351	0	0	0	351
Raming 2023	351	0	0	0	351

Bestemmingsreserve Decentralisatie AWBZ	1.955	855	855	855	855

Begroting bestemmingsreserves	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
Volksgezondheid en Zorg	21.639	6.539	6.539	6.539	6.539
Bestemmingsreserve Decentralisatie AWBZ	1.955	855	855	855	855

Doel Reserve:	De bestemmingsreserve is ter dekking van investeringskosten om het nieuwe stelsel zorg & welzijn (na de decentralisaties AWBZ en Jeugdwet per 1-1-2015) stevig neer te zetten en om de grootste onzekerheden in de kosten en rijksbudgetten voor tweedelijnsondersteuning Wmo en specialistische jeugdhulp te kunnen opvangen. De onzekerheden in de kosten hebben te maken met het open-eindekarakter van de tweedelijnsondersteuning Wmo en met de toeleiding tot specialistische jeugdhulp die we voor een belangrijk deel niet zelf in de hand hebben (verloopt via de huisartsen). Om de risico's op de inkoop van tweedelijnszorg hanteren we een reserve van 5% van het inkoopbudget van € 340 mln.
Raadsbesluit:	Jaarrekening 2012 (van 1-1-2013 tot en met 31-12-2020)

Verloopstaat Reserve	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Onttrekking**	**Vrijval**	**Eindstand**
Begroting 2019	4.285	0	2.330	0	1.955
Begroting 2020	1.955	0	1.100	0	855
Raming 2021	855	0	0	0	855
Raming 2022	855	0	0	0	855
Raming 2023	855	0	0	0	855

Bestemmingsreserve tweedelijns WMO en Jeugdhulp	19.333	5.333	5.333	5.333	5.333

Begroting bestemmingsreserves	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
Volksgezondheid en Zorg	21.639	6.539	6.539	6.539	6.539
Bestemmingsreserve tweedelijns WMO en Jeugdhulp	19.333	5.333	5.333	5.333	5.333

Doel Reserve:	De bestemmingsreserve is gevormd om schommelingen in de zorguitgaven op te vangen bij de Wmo en Jeugdhulp.
Raadsbesluit:	Voorjaarsnota 2017 (van 1-1-2018 tm 31-12-2021)

Verloopstaat Reserve	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Onttrekking**	**Vrijval**	**Eindstand**
Begroting 2019	5.000	34.933	20.600	0	19.333
Begroting 2020	19.333	0	14.000	0	5.333

Raming 2021	5.333	0	0	0	5.333
Raming 2022	5.333	0	0	0	5.333
Raming 2023	5.333	0	0	0	5.333

Werk en inkomen	19.390	12.501	12.501	12.501	12.501
Bestemmingsreserve BUIG (uitkeringen Participatiewet e.d.)	19.389	12.500	12.500	12.500	12.500

Begroting bestemmingsreserves	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
Werk en inkomen	19.390	12.501	12.501	12.501	12.501
Bestemmingsreserve BUIG (uitkeringen Participatiewet e.d.)	19.389	12.500	12.500	12.500	12.500

Doel Reserve:	De bestemmingsreserve is gevormd om een eventueel toekomstig tekort te dekken op de WWB-inkomensdeel en de (verlaagde) rijksuitkering.
Raadsbesluit:	Eerste bestuursrapportage 2015 (van 1-1-2015 t/m 31-12-2022)

Verloopstaat Reserve	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Onttrekking**	**Vrijval**	**Eindstand**
Begroting 2019	28.565	0	700	8.476	19.389
Begroting 2020	19.389	0	6.889	0	12.500
Raming 2021	12.500	0	0	0	12.500
Raming 2022	12.500	0	0	0	12.500
Raming 2023	12.500	0	0	0	12.500

Bestemmingsreserve Spaarsaldo Participatiebudget	0	0	0	0	0

Begroting bestemmingsreserves	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
Werk en inkomen	19.390	12.501	12.501	12.501	12.501
Bestemmingsreserve Spaarsaldo Participatiebudget	0	0	0	0	0

Doel Reserve:	De bestemmingsreserve Spaarsaldo Participatiebudget is ontstaan, doordat de BBV regels voor het meenemen van het participatiebudget in 2014, zijn gewijzigd. Voorheen nam de gemeente niet-bestede participatiemiddelen (spaarsaldo) op de balans mee om die in volgende jaren te kunnen inzetten. Vanaf eind 2014 mag de gemeente dit niet meer op deze wijze presenteren op de overlopende passiva. Het zijn dus rijksmiddelen Participatiebudget van voorgaande jaren die de gemeente inzet voor de uitvoering van de taken in het sociaal domein.
Raadsbesluit:	Jaarrekening 2014 (van 1-1-2015 tot en met nader te bepalen)

Verloopstaat Reserve	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Onttrekking**	**Vrijval**	**Eindstand**
Begroting 2019	372	0	372	0	0
Begroting 2020	0	0	0	0	0
Raming 2021	0	0	0	0	0

Raming 2022	0	0	0	0	0
Raming 2023	0	0	0	0	0

Bestemmingsreserve Taaleis	0	0	0	0	0

Begroting bestemmingsreserves	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
Werk en inkomen	19.390	12.501	12.501	12.501	12.501
Bestemmingsreserve Taaleis	0	0	0	0	0

Doel Reserve:	De bestemmingsreserve is gevormd ter dekking van kosten inzake de uitvoering van de Wet taaleis.
Raadsbesluit:	Jaarrekening 2016 (van 1-1-2017 tot en met 31-12-2019)

Verloopstaat Reserve	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Onttrekking**	**Vrijval**	**Eindstand**
Begroting 2019	997	0	997	0	0
Begroting 2020	0	0	0	0	0
Raming 2021	0	0	0	0	0
Raming 2022	0	0	0	0	0
Raming 2023	0	0	0	0	0

Maatschappelijke Ondersteuning	495	495	495	495	495

Bestemmingsreserve Taaleis Tegenprestatie	0	0	0	0	0

Begroting bestemmingsreserves	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
Maatschappelijke Ondersteuning	495	495	495	495	495
Bestemmingsreserve Taaleis Tegenprestatie	0	0	0	0	0

Doel Reserve:	De bestemmingsreserve is gevormd ter dekking van kosten inzake de uitvoering van de Wet taaleis.
Raadsbesluit:	Jaarrekening 2016 (van 1-1-2017 t/m 31-12-2019)

Verloopstaat Reserve	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Onttrekking**	**Vrijval**	**Eindstand**
Begroting 2019	200	0	200	0	0
Begroting 2020	0	0	0	0	0
Raming 2021	0	0	0	0	0
Raming 2022	0	0	0	0	0
Raming 2023	0	0	0	0	0

Bestemmingsreserve Stadsinitiatief	0	0	0	0	0

Begroting bestemmingsreserves	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
Maatschappelijke	495	495	495	495	495

Ondersteuning					
Bestemmingsreserve Stadsinitiatief	0	0	0	0	0

Doel Reserve: De bestemmingsreserve is gevormd ter dekking van kosten inzake het uitvoeren van een minimale variant van de taaleis voor de doelgroep tegenprestatie, om te kunnen voldoen aan de Wet taaleis Participatiewet.

Raadsbesluit: Jaarrekening 2016 (van 1-1-2017 t/m 31-12-2019)

Verloopstaat Reserve	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Onttrekking**	**Vrijval**	**Eindstand**
Begroting 2019	2.253	0	2.253	0	0
Begroting 2020	0	0	0	0	0
Raming 2021	0	0	0	0	0
Raming 2022	0	0	0	0	0
Raming 2023	0	0	0	0	0

						Begroting bestemmingsreserves	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
Bestemmingsreserve Zomerakkoord	495	495	495	495	495	Maatschappelijke Ondersteuning	495	495	495	495	495
						Bestemmingsreserve Zomerakkoord	495	495	495	495	495

Doel Reserve: De bestemmingsreserve is gevormd naar aanleiding van het van het zomerakkoord. De middelen worden in latere jaren ingezet voor armoedebestrijding.

Raadsbesluit: Jaarrekening 2017 (1-1-2018 tm 31-12-2019)

Verloopstaat Reserve	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Onttrekking**	**Vrijval**	**Eindstand**
Begroting 2019	495	0	0	0	495
Begroting 2020	495	0	0	0	495
Raming 2021	495	0	0	0	495
Raming 2022	495	0	0	0	495
Raming 2023	495	0	0	0	495

Beheer van de stad	11.969	17.221	16.837	16.452	16.067						
Bestemmingsreserve Onderhoud Lease (voorheen ROB Intern)	2.400	2.060	1.720	1.380	1.040	**Begroting bestemmingsreserves**	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
						Beheer van de stad	11.969	17.221	16.837	16.452	16.067
						Bestemmingsreserve Onderhoud Lease (voorheen ROB Intern)	2.400	2.060	1.720	1.380	1.040

						Doel Reserve:	De bestemmingsreserve Onderhoud Lease ondersteunt een efficiënte bedrijfsvoering met betrekking tot het materieel van Lease, waarbij jaarlijkse schommelingen in kosten van onderhoud en reparatie worden opgevangen.				
						Raadsbesluit:	Jaarrekening 2015 (van 1-1-2016 tot en met nader te bepalen)				
						Verloopstaat Reserve	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Onttrekking**	**Vrijval**	**Eindstand**
						Begroting 2019	2.740	0	340	0	2.400
						Begroting 2020	2.400	0	340	0	2.060
						Raming 2021	2.060	0	340	0	1.720
						Raming 2022	1.720	0	340	0	1.380
						Raming 2023	1.380	0	340	0	1.040
Bestemmingsreserve Oranjebonnepolder	101	0	0	0	0	**Begroting bestemmingsreserves**	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
						Beheer van de stad	11.969	17.221	16.837	16.452	16.067
						Bestemmingsreserve Oranjebonnepolder	101	0	0	0	0
						Doel Reserve:	Bestemmingsreserve Oranjebonnepolder is gevormd ter dekking van de beheerskosten voor de uitgevoerde werkzaamheden in de Oranjebonnepolder.				
						Raadsbesluit:	Jaarrekening 2016 (van 1-1-2017 tot en met 31-12-2020)				
						Verloopstaat Reserve	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Onttrekking**	**Vrijval**	**Eindstand**
						Begroting 2019	202	0	101	0	101
						Begroting 2020	101	0	101	0	0
						Raming 2021	0	0	0	0	0
						Raming 2022	0	0	0	0	0
						Raming 2023	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Luchtsingel	536	491	447	402	357	**Begroting bestemmingsreserves**	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
						Beheer van de stad	11.969	17.221	16.837	16.452	16.067
						Bestemmingsreserve Luchtsingel	536	491	447	402	357
						Doel Reserve:	De bestemmingsreserve is gevormd ter dekking van kosten inzake de onderhoudsplicht van de Luchtsingel, die in 2016 is afgekocht.				
						Raadsbesluit:	Jaarrekening 2016 (van 1-1-2017 tot en met 31-12-2031)				
						Verloopstaat Reserve	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Onttrekking**	**Vrijval**	**Eindstand**
						Begroting 2019	581	0	45	0	536

Begroting 2020	536	0	45	0	491
Raming 2021	491	0	44	0	447
Raming 2022	447	0	45	0	402
Raming 2023	402	0	45	0	357

Bestemmingsreserve stedelijke bereikbaarheid (waaronder Maastunnel)	7.182	12.920	12.920	12.920	12.920

Begroting bestemmingsreserves	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
Beheer van de stad	11.969	17.221	16.837	16.452	16.067
Bestemmingsreserve stedelijke bereikbaarheid (waaronder Maastunnel)	7.182	12.920	12.920	12.920	12.920

Doel Reserve:	De bestemmingsreserve is gevormd ter dekking van niet activeerbare kosten van de renovatie van de Maastunnel.
Raadsbesluit:	Jaarrekening 2016 (van 1-1-2017 tot en met 31-12-2020)

Verloopstaat Reserve	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Onttrekking**	**Vrijval**	**Eindstand**
Begroting 2019	11.168	8.000	11.986	0	7.182
Begroting 2020	7.182	8.000	2.262	0	12.920
Raming 2021	12.920	0	0	0	12.920
Raming 2022	12.920	0	0	0	12.920
Raming 2023	12.920	0	0	0	12.920

Bestemmingsreserve Blauwalg Kralingse Plas	1.750	1.750	1.750	1.750	1.750

Begroting bestemmingsreserves	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
Beheer van de stad	11.969	17.221	16.837	16.452	16.067
Bestemmingsreserve Blauwalg Kralingse Plas	1.750	1.750	1.750	1.750	1.750

Doel Reserve:	De bestemmingsreserve is gevormd ter dekking van niet activeerbare kosten van de renovatie van de Maastunnel.
Raadsbesluit:	Jaarrekening 2016 (van 1-1-2017 tot en met 31-12-2020)

Verloopstaat Reserve	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Onttrekking**	**Vrijval**	**Eindstand**
Begroting 2019	0	1.750	0	0	1.750
Begroting 2020	1.750	0	0	0	1.750
Raming 2021	1.750	0	0	0	1.750
Raming 2022	1.750	0	0	0	1.750
Raming 2023	1.750	0	0	0	1.750

Stedelijke inrichting en ontwikkeling	147.857	141.763	146.721	147.899	163.427

Bestemmingsreserve	316	286	256	226	196

Begroting	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**

Duurzaam					

bestemmingsreserves					
Stedelijke inrichting en ontwikkeling	147.857	141.763	146.721	147.899	163.427
Bestemmingsreserve Duurzaam	316	286	256	226	196

Doel Reserve:	De vorming van reserve Duurzaam heeft plaatsgevonden ter dekking van de lasten voor de uitvoering van activiteiten ten behoeve van het programma Duurzaam.
Raadsbesluit:	Jaarrekening 2008 (van 1-1-2011 tot en met 31-12-2021)

Verloopstaat Reserve	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Onttrekking**	**Vrijval**	**Eindstand**
Begroting 2019	1.213	0	897	0	316
Begroting 2020	316	0	30	0	286
Raming 2021	286	0	30	0	256
Raming 2022	256	0	30	0	226
Raming 2023	226	0	30	0	196

Bestemmingsreserve RCP Groene Daken	212	212	212	212	212

Begroting bestemmingsreserves	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
Stedelijke inrichting en ontwikkeling	147.857	141.763	146.721	147.899	163.427
Bestemmingsreserve RCP Groene Daken	212	212	212	212	212

Doel Reserve:	De reserve impuls RCP Groene Daken heeft plaatsgevonden, ter dekking van het onderzoek en monitoring met betrekking tot de aanleg van groene daken.
Raadsbesluit:	Jaarrekening 2008 (van 1-1-2009 tot en met 31-12-2021)

Verloopstaat Reserve	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Onttrekking**	**Vrijval**	**Eindstand**
Begroting 2019	232	0	20	0	212
Begroting 2020	212	0	0	0	212
Raming 2021	212	0	0	0	212
Raming 2022	212	0	0	0	212
Raming 2023	212	0	0	0	212

Bestemmingsreserve Actieplan Luchtkwaliteit	2.789	2.789	2.789	2.789	2.789

Begroting bestemmingsreserves	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
Stedelijke inrichting en ontwikkeling	147.857	141.763	146.721	147.899	163.427
Bestemmingsreserve	2.789	2.789	2.789	2.789	2.789

Actieplan Luchtkwaliteit

Doel Reserve:	De bestemmingsreserve is gevormd ter dekking van kosten inzake het verbeteren van de luchtkwaliteit voor de Rotterdammers. Hiervoor is de Koersnota Lucht in 2015 vastgesteld door de raad. De belangrijkste prioriteiten zijn het versneld laten afnemen van de uitstoot van elementair koolstof met 40% in deze collegeperiode (t.o.v. 2014) en het gemeentelijke wagenpark is in 2018 25% 'schoner'.
Raadsbesluit:	Tweede bestuursrapportage 2016 (van 7-7-2016 tot en met 31-12-2021)

Verloopstaat Reserve	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
Begroting 2019	3.594	0	805	0	2.789
Begroting 2020	2.789	0	0	0	2.789
Raming 2021	2.789	0	0	0	2.789
Raming 2022	2.789	0	0	0	2.789
Raming 2023	2.789	0	0	0	2.789

Bestemmingsreserve Kansrijke wijken	0	0	0	0	0

Begroting bestemmingsreserves	31-12-2019	31-12-2020	31-12-2021	31-12-2022	31-12-2023
Stedelijke inrichting en ontwikkeling	147.857	141.763	146.721	147.899	163.427
Bestemmingsreserve Kansrijke wijken	0	0	0	0	0

Doel Reserve:	De bestemmingsreserve is gevormd om toekomstige schommelingen in de uitvoering van het programma Kansrijke Wijken op te vangen. Het programma bevat een aantal grote bijdragen aan andere projecten. De buitenruimteprojecten hebben een langere voorbereidingstijd om te komen tot uitvoering.
Raadsbesluit:	Jaarrekening 2016 (van 1-1-2017 tot en met 31-12-2021)

Verloopstaat Reserve	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
Begroting 2019	244	0	244	0	0
Begroting 2020	0	0	0	0	0
Raming 2021	0	0	0	0	0
Raming 2022	0	0	0	0	0
Raming 2023	0	0	0	0	0

Bestemmingsreserve Duurzaamheid gebieden	0	0	0	0	0

Begroting bestemmingsreserves	31-12-2019	31-12-2020	31-12-2021	31-12-2022	31-12-2023
Stedelijke inrichting en ontwikkeling	147.857	141.763	146.721	147.899	163.427
Bestemmingsreserve Duurzaamheid gebieden	0	0	0	0	0

Doel Reserve:	De bestemmingsreserve Duurzaamheid gebieden is gevormd ter dekking van de lasten van specifieke activiteiten/projecten op het gebied van duurzaamheid in de voormalige deelgemeentegebieden.				
Raadsbesluit:	Inzake invlechting Deelgemeenten (diverse t/m 31-12-2019)				
Verloopstaat Reserve	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Onttrekking**	**Vrijval**	**Eindstand**
Begroting 2019	73	0	73	0	0
Begroting 2020	0	0	0	0	0
Raming 2021	0	0	0	0	0
Raming 2022	0	0	0	0	0
Raming 2023	0	0	0	0	0

Bestemmingsreserve Inrichting Buitenruimte gebieden	1.098	958	958	958	958

Begroting bestemmingsreserves	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
Stedelijke inrichting en ontwikkeling	147.857	141.763	146.721	147.899	163.427
Bestemmingsreserve Inrichting Buitenruimte gebieden	1.098	958	958	958	958

Doel Reserve:	De bestemmingsreserve Inrichting buitenruimte gebieden is gevormd ter dekking van de lasten van activiteiten en werkzaamheden met betrekking tot buitenruimte waartoe deelgemeenten hebben besloten en reserves hebben gevormd.
Raadsbesluit:	Inzake invlechting Deelgemeenten (diverse t/m 31-12-2019)

Verloopstaat Reserve	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Onttrekking**	**Vrijval**	**Eindstand**
Begroting 2019	1.133	0	35	0	1.098
Begroting 2020	1.098	0	140	0	958
Raming 2021	958	0	0	0	958
Raming 2022	958	0	0	0	958
Raming 2023	958	0	0	0	958

Bestemmingsreserve Nationaal Programma Rotterdam Zuid	71.182	77.498	90.263	99.437	115.937

Begroting bestemmingsreserves	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
Stedelijke inrichting en ontwikkeling	147.857	141.763	146.721	147.899	163.427
Bestemmingsreserve Nationaal Programma Rotterdam Zuid	71.182	77.498	90.263	99.437	115.937

Doel Reserve:	De vorming van de bestemmingsreserve Nationaal Programma Rotterdam Zuid heeft plaatsgevonden ter dekking van de lasten Nationaal Programma Rotterdam Zuid.
Raadsbesluit:	Jaarrekening 2012 (van 1-1-2013 tot en met niet van toepassing)

Verloopstaat Reserve	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
Begroting 2019	63.512	20.000	12.330	0	71.182
Begroting 2020	71.182	16.262	9.946	0	77.498
Raming 2021	77.498	20.000	7.235	0	90.263
Raming 2022	90.263	20.000	10.826	0	99.437
Raming 2023	99.437	16.500	0	0	115.937

Bestemmingsreserve Gebiedsontwikkelingsfonds	68.675	59.334	51.957	44.275	43.333

Begroting bestemmingsreserves	31-12-2019	31-12-2020	31-12-2021	31-12-2022	31-12-2023
Stedelijke inrichting en ontwikkeling	147.857	141.763	146.721	147.899	163.427
Bestemmingsreserve Gebiedsontwikkelingsfonds	68.675	59.334	51.957	44.275	43.333

Doel Reserve: De middelen in deze bestemmingsreserve dienen ter dekking van de materiële lasten van buitenruimteprojecten. Het betreft zowel projecten gekoppeld aan de gebiedsontwikkeling als projecten gekoppeld aan vergroening.

Raadsbesluit: Jaarrekening 2016 (van 1-1-2017 tot en met nader te bepalen)

Verloopstaat Reserve	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
Begroting 2019	74.268	16.725	22.318	0	68.675
Begroting 2020	68.675	2.000	11.341	0	59.334
Raming 2021	59.334	2.000	9.377	0	51.957
Raming 2022	51.957	0	7.682	0	44.275
Raming 2023	44.275	0	942	0	43.333

Bestemmingsreserve Infrastructuur	0	0	0	0	0

Begroting bestemmingsreserves	31-12-2019	31-12-2020	31-12-2021	31-12-2022	31-12-2023
Stedelijke inrichting en ontwikkeling	147.857	141.763	146.721	147.899	163.427
Bestemmingsreserve Infrastructuur	0	0	0	0	0

Doel Reserve: De vorming van reserve Infrastructuur heeft plaatsgevonden in boekjaar 2002 en wordt aangewend ten behoeve van grootschalige infrastructurele projecten. De reserve is specifiek bestemd voor de dekking van de ontwikkeling van Rotterdam CS.

Raadsbesluit: 2002 (van 1-1-2002 tot en met 31-12-2023)

Verloopstaat Reserve	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
Begroting 2019	5.259	0	259	5.000	0

Begroting 2020	0	0	0	0	0
Raming 2021	0	0	0	0	0
Raming 2022	0	0	0	0	0
Raming 2023	0	0	0	0	0

Bestemmingsreserve groot onderhoud MBVB	0	0	0	0	0

Begroting bestemmingsreserves	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
Stedelijke inrichting en ontwikkeling	147.857	141.763	146.721	147.899	163.427
Bestemmingsreserve groot onderhoud MBVB	0	0	0	0	0

Doel Reserve: De bestemmingsreserve is gevormd ter dekking van planvorming- en onderzoekskosten inzake de renovatie van het museum Boymans van Beuningen.

Raadsbesluit: Jaarrekening 2016 (van 1-1-2017 tot en met 31-12-2021)

Verloopstaat Reserve	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Onttrekking**	**Vrijval**	**Eindstand**
Begroting 2019	858	0	858	0	0
Begroting 2020	0	0	0	0	0
Raming 2021	0	0	0	0	0
Raming 2022	0	0	0	0	0
Raming 2023	0	0	0	0	0

Bestemmingsreserve groot onderhoud (MJOP)	2.430	0	0	0	0

Begroting bestemmingsreserves	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
Stedelijke inrichting en ontwikkeling	147.857	141.763	146.721	147.899	163.427
Bestemmingsreserve groot onderhoud (MJOP)	2.430	0	0	0	0

Doel Reserve: Met het vormen van deze reserve wordt getracht om toekomstige pieken in onderhoud op te vangen. De afdeling Vastgoed gaat in de kostendekkende huur per object uit van een gemiddelde onderhoudsbehoefte over een periode van vijftig jaar. Op dit moment lukt het nog om de pieken per object op te vangen in de totale onderhoudsbegroting van de afdeling Vastgoed, omdat er ook objecten zijn waarbij binnen de onderhoudsbegroting minder dan het gemiddelde uitgevoerd hoeft te worden.

Raadsbesluit: Jaarrekening 2016 (van 1-1-2017 tot en met 31-12-2047)

Verloopstaat Reserve	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Onttrekking**	**Vrijval**	**Eindstand**
Begroting 2019	3.130	0	700	0	2.430
Begroting 2020	2.430	0	2.430	0	0

						Raming 2021	0	0	0	0	0
						Raming 2022	0	0	0	0	0
						Raming 2023	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Vastgoed gebieden	271	2	2	2	2	**Begroting bestemmingsreserves**	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
						Stedelijke inrichting en ontwikkeling	147.857	141.763	146.721	147.899	163.427
						Bestemmingsreserve Vastgoed gebieden	271	2	2	2	2
						Doel Reserve:	De bestemmingsreserve Vastgoed gebieden is gevormd ter dekking van de lasten van specifieke activiteiten/projecten op het gebied van vastgoed in de voormalige deelgemeentegebieden.				
						Raadsbesluit:	Inzake invlechting Deelgemeenten (diverse t/m 31-12-2019)				
						Verloopstaat Reserve	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Onttrekking**	**Vrijval**	**Eindstand**
						Begroting 2019	690	0	419	0	271
						Begroting 2020	271	0	269	0	2
						Raming 2021	2	0	0	0	2
						Raming 2022	2	0	0	0	2
						Raming 2023	2	0	0	0	2
Bestemmingsreserve Funderingen	884	684	284	0	0	**Begroting bestemmingsreserves**	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
						Stedelijke inrichting en ontwikkeling	147.857	141.763	146.721	147.899	163.427
						Bestemmingsreserve Funderingen	884	684	284	0	0
						Doel Reserve:	De bestemmingsreserve is gevormd om de continuïteit van de funderingsaanpak in Rotterdam te waarborgen. Het betreft meerjarige wijkgerichte participatieprojecten in het kader van gesubsidieerd funderingsonderzoek en urgent bloksgewijs funderingsherstel.				
						Raadsbesluit:	Jaarrekening 2017 (1-1-2018 tot en met nader te bepalen)				
						Verloopstaat Reserve	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Onttrekking**	**Vrijval**	**Eindstand**
						Begroting 2019	984	0	100	0	884
						Begroting 2020	884	0	200	0	684
						Raming 2021	684	0	400	0	284
						Raming 2022	284	0	284	0	0
						Raming 2023	0	0	0	0	0

Algemene middelen	716.904	655.037	635.816	614.362	642.431
Algemene reserve	141.027	148.348	160.690	159.094	158.714
Bestemmingsreserve Investeringen Rozenburg	825	825	825	825	825
Bestemmingsreserve Investeringsfonds Rotterdam (IFR)	481.235	422.025	391.622	372.091	400.840

Begroting bestemmingsreserves	31-12-2019	31-12-2020	31-12-2021	31-12-2022	31-12-2023
Algemene middelen	716.904	655.037	635.816	614.362	642.431
Algemene reserve	141.027	148.348	160.690	159.094	158.714

Doel Reserve:	De algemene reserve behoort tot het weerstandsvermogen, hetgeen vrij aanwendbare middelen zijn, die worden ingezet om het begrotingsbeeld sluitend te houden en voor onvoorziene financiële risico's.
Raadsbesluit:	Doorlopend

Verloopstaat Reserve	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
Begroting 2019	179.980	0	38.953	0	141.027
Begroting 2020	141.027	7.321	0	0	148.348
Raming 2021	148.348	12.342	0	0	160.690
Raming 2022	160.690	0	1.596	0	159.094
Raming 2023	159.094	0	380	0	158.714

Begroting bestemmingsreserves	31-12-2019	31-12-2020	31-12-2021	31-12-2022	31-12-2023
Algemene middelen	716.904	655.037	635.816	614.362	642.431
Bestemmingsreserve Investeringen Rozenburg	825	825	825	825	825

Doel Reserve:	De bestemmingsreserve is gevormd voor investeringen in Rozenburg.
Raadsbesluit:	Raadsbesluit 'financiële afwikkeling herindeling Rozenburg' (van 2011 t/m nog nader te bepalen)

Verloopstaat Reserve	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
Begroting 2019	825	0	0	0	825
Begroting 2020	825	0	0	0	825
Raming 2021	825	0	0	0	825
Raming 2022	825	0	0	0	825
Raming 2023	825	0	0	0	825

Begroting bestemmingsreserves	31-12-2019	31-12-2020	31-12-2021	31-12-2022	31-12-2023
Algemene middelen	716.904	655.037	635.816	614.362	642.431
Bestemmingsreserve Investeringsfonds Rotterdam (IFR)	481.235	422.025	391.622	372.091	400.840

Doel Reserve:	De bestemmingsreserve is ter dekking van gemeentebrede investeringsprojecten in het kader van de meerjarige investeringsplanning. Het fonds wordt onder meer gevoed uit een structurele intensiveringsreeks, verkoopopbrengsten van deelnemingen en bespaarde omslagrente. De rentebaten (vanaf 2018 2,5%) over de hoofdsom wordt gebruikt voor de financiering van kapitaallasten (rente- en afschrijvingen) van aangewezen, lopende investeringen.				
Raadsbesluit:	1999 (van 1999 tot en met niet van toepassing)				

Verloopstaat Reserve	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
Begroting 2019	492.611	54.295	40.505	25.166	481.235
Begroting 2020	481.235	23.920	68.367	14.763	422.025
Raming 2021	422.025	42.930	56.833	16.500	391.622
Raming 2022	391.622	54.655	57.686	16.500	372.091
Raming 2023	372.091	66.287	21.038	16.500	400.840

Bestemmingsreserve Stelselwijziging Afschrijving Vastgoed	0	0	0	0	0

Begroting bestemmingsreserves	31-12-2019	31-12-2020	31-12-2021	31-12-2022	31-12-2023
Algemene middelen	716.904	655.037	635.816	614.362	642.431
Bestemmingsreserve Stelselwijziging Afschrijving Vastgoed	0	0	0	0	0

Doel Reserve:	Het doel van de reserve is het dekken van knelpunten die zich kunnen voordoen in het kader van de invoering van de kostprijsdekkende huur.
Raadsbesluit:	Eerste bestuursrapportage 2011 (van 2011 t/m 31-12-2019)

Verloopstaat Reserve	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
Begroting 2019	215	0	215	0	0
Begroting 2020	0	0	0	0	0
Raming 2021	0	0	0	0	0
Raming 2022	0	0	0	0	0
Raming 2023	0	0	0	0	0

Bestemmingsreserve Taakmutaties Gemeentefonds	17.678	9.456	9.156	8.857	8.557

Begroting bestemmingsreserves	31-12-2019	31-12-2020	31-12-2021	31-12-2022	31-12-2023
Algemene middelen	716.904	655.037	635.816	614.362	642.431
Bestemmingsreserve Taakmutaties Gemeentefonds	17.678	9.456	9.156	8.857	8.557

Doel Reserve:	De bestemmingsreserve betreft nog niet door de uitvoerende clusters geclaimde of ingedaalde rijksmiddelen met een specifieke doelstelling / taakstelling die bij Beheer Algemene Middelen gereserveerd zijn voor latere jaren.
Raadsbesluit:	Jaarrekening 2006 (van 2006 tot en met Niet van toepassing)

Verloopstaat Reserve	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
Begroting 2019	29.584	9.026	20.512	420	17.678
Begroting 2020	17.678	8.986	17.208	0	9.456
Raming 2021	9.456	0	300	0	9.156
Raming 2022	9.156	0	299	0	8.857
Raming 2023	8.857	0	300	0	8.557

Kredietrisicoreserve	71.658	71.658	71.658	71.658	71.658

Begroting bestemmingsreserves	31-12-2019	31-12-2020	31-12-2021	31-12-2022	31-12-2023
Algemene middelen	716.904	655.037	635.816	614.362	642.431
Kredietrisicoreserve	71.658	71.658	71.658	71.658	71.658

Doel Reserve: De bestemmingsreserve dient ten behoeve van de risico's met betrekking tot de leningen- en garantieportefeuille.

Raadsbesluit: Begroting 2012 (van 2012 tot en met niet van toepassing)

Verloopstaat Reserve	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
Begroting 2019	70.932	726	0	0	71.658
Begroting 2020	71.658	0	0	0	71.658
Raming 2021	71.658	0	0	0	71.658
Raming 2022	71.658	0	0	0	71.658
Raming 2023	71.658	0	0	0	71.658

Bestemmingsreserve Doorontwikkeling Organisatie	4.481	2.725	1.865	1.837	1.837

Begroting bestemmingsreserves	31-12-2019	31-12-2020	31-12-2021	31-12-2022	31-12-2023
Algemene middelen	716.904	655.037	635.816	614.362	642.431
Bestemmingsreserve Doorontwikkeling Organisatie	4.481	2.725	1.865	1.837	1.837

Doel Reserve: Deze bestemmingsreserve is bedoeld voor de frictiekosten, gemoeid met de doorontwikkeling van de organisatie in de periode 2016 / 2019. De frictiekosten zijn zowel bedoeld voor de loonkosten (en personeelsgerelateerde kosten) van boventallige medewerkers (hpk'ers) die niet betaald kunnen worden uit de begroting van de clusters, als voor kosten die voortkomen uit arrangementen om medewerkers te stimuleren vrijwillig uit dienst te gaan.

Raadsbesluit: Eerste bestuursrapportage 2015 (van 2015 tot en met nader te bepalen)

Verloopstaat Reserve	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
Begroting 2019	16.142	1.423	5.084	8.000	4.481
Begroting 2020	4.481	0	1.756	0	2.725

Raming 2021	2.725	0	860	0	1.865
Raming 2022	1.865	0	28	0	1.837
Raming 2023	1.837	0	0	0	1.837

Bestemmingsreserve Krimp (motie 31)	0	0	0	0	0

Begroting bestemmingsreserves	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
Algemene middelen	716.904	655.037	635.816	614.362	642.431
Bestemmingsreserve Krimp (motie 31)	0	0	0	0	0

Doel Reserve: De bestemmingsreserve Krimp is ingericht om een impuls te geven aan de versnelde uitstroom van herplaatsers. De frictiekosten zijn zowel bedoeld voor de loonkosten (en personeelsgerelateerde kosten) van boventallige medewerkers (hpk'ers) die niet betaald kunnen worden uit de begroting van de clusters als voor kosten die voortkomen uit arrangementen om medewerkers te stimuleren vrijwillig uit dienst te gaan.

Raadsbesluit: Begroting 2013 (van 2013 t/m 31-12-2019)

Verloopstaat Reserve	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Onttrekking**	**Vrijval**	**Eindstand**
Begroting 2019	194	0	0	194	0
Begroting 2020	0	0	0	0	0
Raming 2021	0	0	0	0	0
Raming 2022	0	0	0	0	0
Raming 2023	0	0	0	0	0

Overhead	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Informatiebeveiliging	0	0	0	0	0

Begroting bestemmingsreserves	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
Overhead	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Informatiebeveiliging	0	0	0	0	0

Doel Reserve: De samenleving en het concern Rotterdam digitaliseren in snel tempo. Informatiebeveiliging en privacy worden steeds belangrijker en krijgen daarbij ook steeds meer aandacht. Om te voldoen aan wetgeving en de verwachting van burgers zijn extra middelen en inzet nodig. Een deel van de acties (waaronder bijvoorbeeld de Awareness Campagne) is incidenteel van aard, hiervoor wordt de bestemmingsreserve gevormd.

Raadsbesluit: Jaarrekening 2016 (van 1-1-2017 t/m 31-12-2019)

Verloopstaat Reserve	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Onttrekking**	**Vrijval**	**Eindstand**
Begroting 2019	941	0	941	0	0
Begroting 2020	0	0	0	0	0

Raming 2021	0	0	0	0	0
Raming 2022	0	0	0	0	0
Raming 2023	0	0	0	0	0

Bestemmingsreserve Innovatie & Digitalisering	0	0	0	0	0

Begroting bestemmingsreserves	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
Overhead	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Innovatie & Digitalisering	0	0	0	0	0

Doel Reserve:	De middelen van deze bestemmingsreserve worden aangewend voor de digitalisering van werkprocessen bij clusters, het doorzetten van zaakgewijs werken en het verder ontwikkelen van informatiegestuurd werken binnen het concern (uitvoeren pilots en beschikbaar stellen noodzakelijke techniek).
Raadsbesluit:	Eerste bestuursrapportage 2016 (van 7-7-2014 t/m 31-12-2019)

Verloopstaat Reserve	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Onttrekking**	**Vrijval**	**Eindstand**
Begroting 2019	112	0	0	112	0
Begroting 2020	0	0	0	0	0
Raming 2021	0	0	0	0	0
Raming 2022	0	0	0	0	0
Raming 2023	0	0	0	0	0

Totaal	**937.025**	**853.765**	**840.292**	**820.833**	**865.311**

Investeringsvoorstel & Langetermijninvesteringsplan (LTIP)

Pagina 106

Investeringsvoorstel & Langetermijninvesteringsplan (LTIP)

Op deze pagina wordt het investeringsvoorstel besproken. Dit voorstel bestaat uit twee onderdelen, namelijk het financieel kader (dekking) en de investeringsuitgaven. Tot slot wordt er op deze pagina ingegaan op het langetermijninvesteringsplan (LTIP).

InvesteringsvoorstelFinancieel kader - dekkingInvesteringsuitgavenLangetermijninvesteringsplanning (LTIP) 2030

Investeringsvoorstel

Inleiding

Het investeringsvoorstel bestaat enerzijds uit het financieel kader en anderzijds uit de toekenning aan investeringsprojecten. Door vaststelling van het investeringsvoorstel besluit de Raad jaarlijks over de daadwerkelijke voeding van het Investeringsfonds Rotterdam (IFR). Daarnaast vindt de toekenning van middelen aan projecten plaats. Een deel van de middelen wordt toegekend aan projecten die worden gedekt uit de bestemmingsreserves Gebiedsontwikkeling en NPRZ-Wonen. In de begroting 2020 wordt de toekenning aan projecten verder verwerkt

Voor jaarschijf 2020 wordt een sluitend investeringsvoorstel voorgelegd. In 2021 laat het voorstel op dit moment nog een negatief saldo zien van € 5,8 mln. Dit wordt verantwoord geacht omdat de bespaarde rente vaak hoger uitvalt en vrijval niet wordt geraamd. Deze componenten leiden jaarlijks tot incidentele dekking. Ook worden jaarlijks de ramingen van de projecten herijkt. In de jaren 2022 en 2023 laat het voorstel positieve saldi zien. Het is de bedoeling om aan de hand van de aankomende omgevingsvisie een geactualiseerde Langetermijninvesteringsplanning (LTIP) op te stellen. Daarmee kan toekomstige financiële ruimte op een verantwoorde en afgewogen manier ingevuld worden. Hier hoort ook een geactualiseerd afwegingskader bij.

Nu ligt ter besluitvorming voor het investeringsvoorstel 2020: voor het meerjarige verloop wordt gevraagd de raming vast te stellen. Uitwerking en het dekkingsvoorstel daarvan wordt te zijner tijd ter besluitvorming voorgelegd.

In onderstaande paragrafen zijn de dekking en de investeringsuitgaven voor 2020 en verder uitgewerkt en toegelicht.

Financieel kader - dekking

1. Vaste dekking

Vanuit de algemene middelen worden middelen toegevoegd aan het IFR. De toevoeging bestaat uit de volgende componenten:

- Vaste toevoeging uit algemene middelen (€ 19,5 mln)
- Bespaarde rente overige reserves en voorzieningen (€ 11,9 mln). Bestemmingsreserves leiden ertoe dat de gemeente op concernniveau minder extern hoeft te financieren, waardoor er rentelasten worden bespaard. Spelregel is dat deze bespaarde rente wordt toegevoegd aan het IFR.
- Bespaarde rente IFR (€ 10,4 mln). Van de bespaarde rente over de hoofdsom van het IFR moeten de reeds lopende kapitaallasten van de projecten in het IFR betaald worden. In het jaar 2020 is hiervoor € 11,1 mln nodig. Dit is de eerste keer sinds het bestaan van het IFR dat de bespaarde rente over de hoofdsom van het IFR niet voldoende is om de reeds lopende kapitaallasten te dekken.
- Een reservering ter verkleining van het knelpunt voor de lopende lasten (€ 5,8 mln). Binnen de huidige hoofdsom van het IFR bestaat voor het eerst sinds het bestaan van het IFR een tekort (van € 0,7 mln) voor het dekken van de lopende lasten die door de bespaarde rente over het IFR gedekt moeten worden. Deze reservering verzacht dit knelpunt met € 0,1 mln per jaar.

- Een reservering voor een renteverlaging naar 2% (minus € 1,6 mln). Op dit moment bedraagt de bespaarde rente 2,25%. Gezien de lage marktrentestanden is de verwachting dat de bespaarde rente in 2020 naar beneden wordt bijgesteld. Dit zorgt ervoor dat minder middelen beschikbaar zijn om in te zetten voor nieuwe investeringen.

2. Incidentele dekking

2a. Vrijval binnen IFR

De investeringsmonitor is een jaarlijkse voortgangsrapportage van lopende projecten uit het IFR, waarbij afwijkingen (als gevolg van vertraging of andere omstandigheden) aan het college gepresenteerd worden. De monitor geeft een beeld van verschuivingen van planning en daarmee verschuiving van uitgaven. De uitkomsten van de monitor kunnen leiden tot vrijval van middelen. De vrijvallende middelen blijven beschikbaar in het IFR. Deze middelen worden opnieuw ingezet als dekking van het investeringsvoorstel. Vanuit de investeringsmonitor 2019 wordt een voorstel voor vrijval gedaan van € 4,0 mln.

Out-of-Pocket Project	Vrijval
Pact op Zuid	277
Spoor- en Provenierssingel	200
Bestaande Voorraad (oud)	202
Particuliere Voorraad (nieuw)	772
Smartgrid*	1.605
Spaanse Polder GLS*	19
ZOHO*	27
Goudse Rijweg/Vlietlaan	150
Noorderboulevard	450
Resilient Peperklip	300
	4.002

2b. Vrijval bestemmingsreserve Gebiedsontwikkeling

In 2018 is de bestemmingsreserve Gebiedsontwikkeling (GO) gevormd door de gemeentelijke middelen voor buitenruimte projecten in één bestemmingsreserve onder te brengen (raadsbesluit 14 november 2017). De bestemmingsreserve van rijksgelden voor stedelijke vernieuwing (ISV) en de bestemmingsreserve Investeringsprojecten zonder gronduitgifte (IPzG) en Gebiedsontwikkelingsfonds zijn hier per 1 januari 2018 aan toegevoegd.

Vrijval op de reguliere ISV en IPzG projecten (€ 5,9 mln.)
Deze vrijval heeft voor € 4,6 mln betrekking op het lager vaststellen van bijdragen aan diverse projecten en is afkomstig van vrijgevallen verplichtingen; omdat bij een aantal projecten het saldo van de grondexploitatie niet langer een negatief resultaat kent, is het recht op de toegekende bijdrage komen te vervallen. Tevens zijn een aantal investeringsprojecten zonder gronduitgifte (IPzG) goedkoper gerealiseerd en lager vastgesteld. Hier is een bedrag van € 1,3 mln vrijgevallen.

Herlabeling gelden voor bodemsanering
Binnen de bestemmingsreserve GO is een budget opgenomen voor bodemsanering gerelateerd aan woningbouw. Dit budget – oorspronkelijk binnen het kader van ISV aan Rotterdam beschikbaar gesteld - is bedoeld voor bodemsaneringskosten in gemeentelijke grondexploitaties met woningbouw waar dit een knelpunt is. Met de wijziging van de BBV-regels in 2015 kunnen deze gelden niet meer verwerkt worden in de grondexploitaties. Van de oorspronkelijke € 6,7 mln resteert per 1 januari 2019 € 4,5 mln. Binnen de bestemmingsreserve GO was tevens een budget opgenomen voor bodemsanering gerelateerd aan KPSV-locaties (Kostenplaats Stadsvernieuwing). Conform de afspraken in erfpachtcontracten kunnen woningcorporaties bodemsaneringskosten op KPSV-locaties declareren bij de gemeente. Het hiervoor beschikbare bedrag (€ 1,3 mln) is in 2018 volledig besteed. Omdat er vanaf 2015 door corporaties in toenemende mate aanspraak wordt gemaakt op verrekening van de bodemsaneringskosten én ook de hoogte van de verrekening per locatie toeneemt, is er ook voor aanspraken in de komende jaren budget nodig.
Het resterende budget van € 4,5 mln voor bodemsanering (woningbouw gerelateerd) wordt overgeheveld naar het budget bodemsanering KPSV-gerelateerd. Omdat het bestedingsdoel (dekking voor bodemsaneringskosten in het kader van woningbouw) gelijk blijft betreft dit een administratieve, budgetneutrale verschuiving binnen de bestemmingsreserve GO.

In totaal is er binnen de bestemmingsreserve GO een bedrag van € 5,9 mln beschikbaar voor herbestemming.

Projecten	**Vrijval**
Aanpak particuliere Voorraad	2.064
Kleinpolder Zuidwest	50
West Kruiskade publiekstrekker (Oude westen)	23
Aanpak Spangesekade (bij Schiezicht)	46
IP Beijerkop (Hillesluis)	229
Woonomgeving Lombardijen: havenspoorzone	420
Woonomgeving Lombardijen: buurttuin	100
IP Hooidrift (Nieuwe Westen)	270
Winkelcentrum Oude Watering (Beverwaard)	34
Smeetsland – Rietveld (Ijsselmonde)	1.403

Dop-locaties Alg./ Verlengde Zuiderparkweg	1.269
	5.908

2c. Vrijval binnen NPRZ-wonen

In 2017 zijn de financiële middelen voor fysieke projecten in Rotterdam Zuid gebundeld in één bestemmingsreserve NPRZ-pijler Wonen (raadsbesluit 29 juni 2017). Eén van de onderscheiden deelbudgetten binnen NPRZ-Wonen betreft het deelbudget “erfenis stedelijke vernieuwing” (ISV3 /IFR): hierin zitten projecten voor stedelijke vernieuwing die oorspronkelijk waren ondergebracht in ISV3/ IFR.

Binnen NPRZ-Wonen is een aantal oude projecten afgerond en goedkoper afgerekend. De vrijval is geheel gerealiseerd binnen het deelbudget “erfenis stedelijke vernieuwing”. Dat betekent dat als jaartranche 2020 van de NPRZ 2e tranche vanuit IFR per saldo € 6,3 mln. wordt toegevoegd aan NPRZ-Wonen. Het vrijgevallen bedrag is onderdeel van het dekkingsvoorstel en blijft binnen de bestemmingsreserve NPRZ.

Project	**Vrijval**
Carnissetuin	100
De Velden	3.000
Mallegatpark	305
Beijerlandselaan F2 buitenruimte	151
Kruispunt 2e Rosestraat/Beijerlandselaan	138
Putsebocht	44
	3.738

3. Lening uit hoofdsom IFR voor energietransitie

In het coalitieakkoord is afgesproken een bedrag van € 150 mln aan financiële middelen vrij te maken voor de energietransitie. Hiervan is € 10 mln per jaar structureel meerjarig vastgelegd (€ 40 mln deze collegeperiode). Voor de dekking van de overige uitgaven voor de energietransitie van € 110 mln deze collegeperiode is het voorstel om een interne lening aan te gaan bij het IFR. Wanneer het voorgestelde uitgavenpatroon omgezet wordt in een lastenreeks, resulteert dit in een budgettair beslag van € 68,2 mln. Dit bedrag wordt geleend uit de hoofdsom van het IFR. Deze lening moet in 2021 weer worden afgelost. De derving van de rentebaten voor het IFR wordt gecompenseerd vanuit de algemene middelen.

Investeringsuitgaven

Op basis van de Lange Termijn Investeringsplanning 2030 is bij begroting 2019 de meerjareninvesteringsplanning 2019-2022 MIP vastgesteld. De meeste projecten van het investeringsvoorstel 2020 komen voort uit deze vastgestelde MIP. Daarnaast is er door onder andere vrijval op lopende projecten extra dekking beschikbaar voor 2020. Hierdoor zijn nieuwe investeringen mogelijk.

1. Verplichte projecten

Onderstaande tabel is een geactualiseerd overzicht van verplichte projecten in het IFR. De verplichte projecten zijn investeringen welke in eerdere jaren zijn vastgesteld door de Raad. Er zijn bestuurlijke en juridische verplichtingen aangegaan. Voor sommige ramingen heeft een actualisatie plaatsgevonden. Daarnaast wordt een aantal wijzigingen voorgesteld als gevolg van eerdere besluiten of actuele ontwikkelingen in de projecten.

Investeringsuitgaven	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
1. Hart van Zuid	6.615	6.715	6.915	7.115
2. Sportcampus (Stadionpark)	1.259	1.060	461	462
3. A16 Rotterdam	350	1.042	677	4.544
4. Blankenburg kwaliteitsprogramma	37	209	336	272
5. NPRZ 1e tranche	5.000	5.000	5.000	5.000
6. NPRZ 2e tranche	10.000	10.000	10.000	10.000
7. Stadion Infrastructuur	1.052	4.761	271	2.540
8. Noorderboulevard	450	0	0	0
Totaal verplichte projecten	**24.763**	**28.787**	**23.660**	**29.933**

Hieronder wordt per investering een toelichting gegeven en waar van toepassing ook een toelichting op de wijzigingen.

1. Hart van Zuid

Voor Hart van Zuid is in 2020 een reservering gepland van € 6,6 mln. Ook de bedragen opgenomen bij de jaren 2021 t/m 2023 zijn conform de MIP en de LTIP.

2. Sportcampus (Stadionpark)

Het Masterplan Sportcampus is in uitvoering. Het project bestaat uit diverse deelprojecten, waarvan een deel reeds is afgerond.

3. A16 Rotterdam

De gemeente Rotterdam draagt samen met de Metropoolregio Rotterdam – Den Haag bij aan de inpassingsmaatregelen voor de A16 Rotterdam. Voor 2020 bestaan de in het investeringsvoorstel opgenomen lasten uit gemeentelijke kosten voor planbegeleiding. Vanaf 2021 komen hier materiele kosten voor de inpassingsmaatregelen bij.

4. Blankenburg kwaliteitsprogramma

Dit betreft een toegezegde bijdrage van de gemeente Rotterdam aan het kwaliteitsprogramma verbonden aan de Blankenburgverbinding. De reeks is geactualiseerd om beter aan te sluiten bij de begrote uitgaven.

5. NPRZ 1e tranche

Het NPRZ is gericht op het aanpakken van de sociaaleconomische problemen in Rotterdam Zuid. Binnen de pijler wonen is een belangrijk onderdeel de grondige aanpak van 10.000 woningen uit de particuliere voorraad: sloop /nieuwbouw, renovatie, samenvoeging of transformatie in de vorm van kluspanden (t/m 2030). De gemeente heeft zich verplicht om € 50 mln ter beschikking te stellen voor de grondige aanpak, als cofinanciering bij de korting verhuurdersheffing voor corporaties (convenant Financiële impuls NPRZ 2016-2022). Van de genoemde € 50 mln is in 2016 t/m 2019 tezamen reeds € 30 mln daadwerkelijk via de betreffende begrotingen geregeld. Nodig is dat de aanvullende € 20 mln beschikbaar komt. In het beeld t/m 2023 gaat het om 4 x € 5 mln.

6. NPRZ 2e tranche

Als uitvloeisel van de Regiodeal Rotterdam Zuid (3 december 2018) komt voor de pijler Wonen voor de periode 2018 t/m 2022 € 160 mln extra beschikbaar. Hiervan is € 60 mln afkomstig van het Rijk, terwijl de gemeente zich heeft gecommitteerd om € 100 mln als cofinanciering beschikbaar te stellen. In de toelichting bij de begroting 2019 is vastgelegd dat hiervan € 80 mln wordt geregeld (vanaf 2019 in acht jaartranches van € 10 mln). De jaartranche 2020 is opgenomen in het investeringsvoorstel. De resterende € 20 mln bestaat uit eerder toegekende middelen voor het taakveld Bouwen en wonen (in 2019 t/m 2022: 4 x € 3,5 mln) en voor algemene apparaatskosten van het programma NPRZ-wonen (binnen IFR in 2019 t/m 2022: 4 x € 1,5 mln.). De jaartranche 2020 voor apparaatskosten NPRZ is opgenomen in het investeringsvoorstel.

7. Stadion Infrastructuur

De raming van de investering in Stadion Infrastructuur is vorig jaar op grond van het BBV aangepast. Daarmee mag een deel van de kosten niet geactiveerd worden maar moet als out of pocket uitgaven

8. Noorderboulevard

Dit project omvat de realisatie van een supermarkt op de locatie van een tweetal in onbruik geraakte schoolgebouwen. Boven de supermarkt worden woningen in het middenhuursegment gerealiseerd. De gevel van het schoolgebouw wordt behouden vanwege het beeldbepalend karakter.

2. Energietransitie

Energietransitie	2020	2021	2022	2023
Reservering voor energietransitie	68.200	0	0	0
Totaal	**68.200**	**0**	**0**	**0**

In het coalitieakkoord is afgesproken een bedrag van € 150 mln aan financiële middelen vrij te maken voor de start van de uitvoering van de energietransitie en de kansen daarvan te verzilveren. Hiervan is € 10 mln per jaar structureel meerjarig vastgelegd (€ 40 mln deze collegeperiode). Voor de overige € 110 mln is een uitgavenplan gemaakt. Wanneer dit uitgavenplan omgezet wordt in een lastenreeks, resulteert dit in een budgettair beslag van € 68,2 mln. In dit investeringsvoorstel wordt de reservering van dit bedrag voor de energietransitie geregeld.

3. Voorbereidingsbudget en capaciteit grote projecten

Voorbereidingsbudget / Capaciteit grote projecten	2020	2021	2022	2023
1. IFR Voorbereidingsbudget	1.000	1.000	1.000	1.000
2. Capaciteit Feyenoord City	1.750	1.750	1.750	1.750
3. Capaciteit NPRZ	1.500	1.500	1.500	1.500
4. Plankosten gebiedsontwikkeling M4H	1.500	1.500	0	0
Totaal	**5.750**	**5.750**	**4.250**	**4.250**

1. IFR Voorbereidingsbudget

Er is een budget opgenomen voor voorbereidingskosten voor projecten waarover nog geen investeringsbesluit is genomen, maar die wel zijn opgenomen in de LTIP/MIP en daarom voorbereid mogen worden. In de planning is voor 2020 een bedrag van € 1 mln opgenomen.

2. Capaciteit Feyenoord City

Er is circa € 1,75 mln per jaar nodig om de apparaatslasten te dekken voor de gebiedsontwikkeling Feyenoord City. Het betreft lasten die zo omvangrijk zijn, dat deze niet binnen de reguliere apparaatslastenbudgetten kunnen worden opgevangen.

3. Capaciteit NPRZ

Er is € 1,5 mln per jaar nodig om de apparaatslasten te dekken voor het programma NPRZ. Het betreft de inzet die nodig is om afspraken met de corporaties over de grondige aanpak van de particuliere voorraad te maken. Het betreft lasten die zo omvangrijk zijn, dat deze niet binnen de reguliere apparaatslastenbudgetten kunnen worden opgevangen.

4. Plankosten gebiedsontwikkeling M4H

Merwe-Vierhavens (M4H) vormt samen met RDM Rotterdam het Makers District. Gemeente en Havenbedrijf willen M4H ontwikkelen tot innovatief woonwerkmilieu, optimaal ingericht voor de innovatieve maakindustrie en met een mix van werken, wonen, cultuur, horeca, sport en onderwijs. Een energiek district met impact, op zowel

stad als haven. Er is recent een ruimtelijk raamwerk opgesteld om deze ambities te vertalen naar een ruimtelijk en programmatisch beeld. Daarmee vormt het ruimtelijk raamwerk het kader voor alle ruimtelijke en programmatische relevante aspecten van deze gebiedsontwikkeling tot 2035 met een doorkijk naar 2050. In het investeringsvoorstel is budget gereserveerd om de plankosten en wat kleine materiële kosten te dekken.

4. Middelen IFR koppelen aan projecten uit coalitieakkoord

Projecten uit coalitieakkoord	2020	2021	2022	2023
1. Invulling stelpost: Granulaat voetbalvelden	822	553	800	800
2. Sportaccommodaties verduurzaming d.m.v. leningen	100	100	100	0
3. Extra investeren in sportaccommodaties	400	400	400	0
Totaal	**1.322**	**1.053**	**1.300**	**800**

In het coalitieakkoord 2018 – 2022 is €25 mln in het IFR en de bestemmingsreserve GO gereserveerd voor het koppelen aan projecten uit het coalitieakkoord. Voor invulling van deze opdracht is een selectie gemaakt van projecten die aansluiten bij de doelstelling van het IFR (ruimtelijke projecten gericht op het behalen van economische en sociale ambities in de stad) en passen bij het karakter van een bestemmingsreserve (incidentele uitgaven).

Toelichting per project:

1. Invulling stelpost: Granulaat voetbalvelden
Naar aanleiding van een uitzending van Zembla is er maatschappelijke onrust ontstaan rondom het gebruik van rubbergranulaat in kunstgrasvelden. Ook in Rotterdam wordt dit infillmateriaal toegepast. Sindsdien zijn er via het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en milieu (RIVM) en het Europees Agentschap voor chemische stoffen (ECHA) twee onderzoeken beschikbaar gekomen over de mogelijke gezondheidsrisico's van met rubbergranulaat ingestrooide kunstgrasvelden. Beide onderzoeken leiden tot dezelfde conclusie: er zijn schadelijke stoffen aanwezig in het rubbergranulaat, maar de hoeveelheid ervan en de mate waarin zij vrijkomen, leiden tot zeer kleine, (praktisch) verwaarloosbare risico's. Sporten op deze velden is daarom op zichzelf veilig. Niettemin blijven er met name bij ouders van (jonge) voetballende kinderen zorgen bestaan. Er is maatschappelijke druk om bij de aanleg van nieuwe velden of bij de vervanging van bestaande een veiliger infillmateriaal te gebruiken. Bovendien betreft het een raadsbrede wens om deze problematiek op te lossen. De oplossing is om een alternatieve infill gebruiken, die minder schadelijke stoffen bevat. Dit geeft echter - op basis van de huidige marktomstandigheden - een forse structurele verhoging van de lasten waarvoor een beroep op het IFR wordt gedaan.

2. Sportaccommodaties verduurzamen (d.m.v. leningen)
In de periode 2017-2020 kunnen breedtesportverenigingen met een eigen gebouw een beroep doen op een subsidiebudget voor energiebesparende maatregelen. Met een bijdrage uit het IFR van € 100.000 jaarlijks kunnen extra verenigingen ondersteund worden. De gemeentelijke bijdrage is een aanvulling op subsidie van het rijk. Uit

het budget kunnen ook leningen worden verstrekt voor resterende kosten van verenigingen. Bij onderbenutting door de verenigingen worden uit het budget ook gemeentelijke accommodaties verduurzaamd.

3. Extra investeren in sportaccommodaties
Het bestaande budget voor kwaliteitsverbetering van sportvoorzieningen (€ 4 mln structureel) wordt gedurende deze collegeperiode met € 400 per jaar verhoogd. Met dit extra budget worden aanvullende maatregelen bekostigd die gericht zijn op het verhogen van de kwaliteit van sportvoorzieningen en/of het uitbreiden van de gebruikscapaciteit.

5. Middelen reserve Gebiedsontwikkeling (GO) koppelen aan coalitieakkoord en projecten uit vrijval reserve GO

Voor een deel van de projecten uit het coalitieakkoord is vorig jaar besloten om deze te koppelen aan de bestemmingsreserve GO omdat deze naar hun aard daar beter bij aansluiten (middelgrote projecten in de buitenruimte). Dit gaat om € 1,6 mln in 2020. Het voorstel is om deze te dekken uit de vrijval van de bestemmingsreserve GO die in totaal € 5,9 mln is. De rest van de vrijval (€ 4,3 mln) wordt ingezet voor voorbereidingskosten toekomstige buitenruimte projecten beheerkosten reserve GO en Extra investeren in sportaccomodaties

Projecten uit coalitieakkoord - via reserve GO	2020	2021	2022	2023
1. Koppelen lokale groene plekken en initiatieven	1.000	1.000	1.000	0
2. Plan Boompjes + Rotte	600	1.000	1.000	0
Totaal	**1.600**	**2.000**	**2.000**	**0**

1. Koppelen lokale groene plekken en initiatieven
Voor het verbeteren van de ecologische structuur, gericht op het verbinden van groene plekken voor meer biodiversiteit en aantrekkelijk groen, worden slimme, ecologische verbindingen gelegd tussen bijvoorbeeld het park Twee Heuvels naar het Eiland van Brienenoord, de Steilrand van Schie naar Rottemeren en via de Heemraadsingel naar het Vroesenpark. Daarnaast zetten we in op het versterken van het regionale landschap, de bereikbaarheid en de toegankelijkheid via deelname aan Recreatieschap Rottemeren en regionale Landschapstafels als Hof van Delfland en IJsselmonde.

2. Plan Boompjes + Rotte
Op basis van onderzoek wordt een plan gemaakt om in de toekomst meer op de rivieroevers van de Maas te kunnen recreëren. De oevers van de Rotte worden meer toegankelijk door groene plekken in te richten met bankjes en ligweiden en meer mogelijkheden voor recreatie.

Projecten uit vrijval reserve GO	2020	2021	2022	2023
1. Voorbereidingskosten toekomstige buitenruimte projecten	3.708	0	0	0

2. Beheerkosten reserve GO	200	0	0	0
Totaal	**3.908**	**0**	**0**	**0**

1. Voorbereidingskosten toekomstige buitenruimte projecten

De vrijval binnen de bestemmingsreserve GO van € 3,7 mln wordt ingezet om voorbereidingen te treffen voor toekomstige buitenruimte projecten. Hiermee kunnen de plannen voor projecten zoals Getijdenpark Maashaven, Vergroening dak Hofbogen, Innovatieve beheerconstructie Het Park, Vergroening buitenruimte Alexanderknoop, Schouwburgplein en de ontwikkeling van de Groene Long een stap verder worden gebracht. Dit moet leiden tot planvorming ter voorbereiding op de besluitvorming bij Voorjaarsnota 2020.

2. Beheerkosten reserve GO
Binnen de bestemmingsreserve ISV werden de fondsbeheertaken gedekt vanuit een daartoe beschikbaar gesteld budget. Voorgesteld wordt om een deel van de gerealiseerde vrijval te gebruiken om de activiteiten voor het beheer van de reserve voor 2020 te dekken.

6. Reservering voor de Hoekse Lijn, de renovatie van Museum Boijmans van Beuningen en de nieuwe Oeververbinding

Hoekse Lijn, MBvB en Oeververbinding	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Reservering ten behoeve van Hoekse Lijn, MBvB en Oeververbinding	0	0	10.000	10.000
Totaal	**0**	**0**	**10.000**	**10.000**

Op basis van het coalitieakkoord wordt per 2022 jaarlijks € 10 mln extra aan het IFR toegevoegd voor dekking van kapitaallasten verbonden aan de projecten: Hoekse Lijn (HL), renovatie van Museum Boijmans van Beuningen (MBvB) en de nieuwe Oeververbinding. De reservering voor deze projecten is opgenomen in de meerjareninvesteringsplanning.

7. Reeds lopende kapitaallasten, te dekken door bespaarde rente IFR

Lopende lasten IFR	2020	2021	2022	2023
Lopende lasten te dekken uit bespaarde rente IFR	11.131	10.630	9.195	9.195
Totaal	**11.131**	**10.630**	**9.195**	**9.195**

In het investeringsvoorstel zijn de overige reeds lopende kapitaallasten opgenomen die gedekt moeten worden uit de bespaarde rente over het IFR.

Langetermijninvesteringsplanning (LTIP) 2030

De investeringen vanuit het IFR zijn gepland in de Lange Termijn Investeringsplanning (LTIP). Hierin zijn de gewenste investeringen integraal afgewogen en vastgesteld door het college. De LTIP is ingedeeld in periodes. In de periode 2019-2025 is het budget nagenoeg belegd in door de raad verplichte projecten (zoals Hart van Zuid, A16 Rotterdam, Sportcampus, NPRZ).

Alleen wanneer er extra ruimte is door toevoeging van een grote som middelen (incidenteel of structureel) is het mogelijk om nieuwe investeringen toe te voegen. In de afgelopen jaren is dit verschillende keren gebeurd.

In 2019 wordt de Omgevingsvisie uitgewerkt en wordt het systeem van investeringen herzien. Beiden dienen als basis voor een op te stellen LTIP 2040.

Voorzieningen

Pagina 107

Voorzieningen

Voorzieningen zijn middelen die in het verleden opzij zijn gezet om een onafwendbaar financieel risico af te dekken waarvan de omvang onzeker is, doch redelijkerwijs in te schatten. Voorzieningen hebben altijd een specifiek bestedingsdoel.

De voorzieningen van de gemeente Rotterdam zijn in het onderstaande overzicht opgenomen. Door op het informatie-icoontje te klikken krijg je een algemene toelichting en het meerjarig verloop per voorziening.

Begroting Voorzieningen	31-12-2019	31-12-2020	31-12-2021	31-12-2022	31-12-2023
Algemene middelen	0	0	0	0	0
Voorziening Belastinggeschillen	0	0	0	0	0

Begroting Voorzieningen	31-12-2019	31-12-2020	31-12-2021	31-12-2022	31-12-2023
Algemene middelen	0	0	0	0	0
Voorziening Belastinggeschillen	0	0	0	0	0

Doel Voorziening:	De voorziening was bedoeld ter volledige afdekking van risico's in de toepassing van de werktuigenvrijstelling van enkele industriële complexen en risico's als gevolg van de lopende procedure omtrent de precario-en reclamebelasting.
Ingesteld per:	1-1-2001
Eindigt per:	Geen einddatum bepaald

Verloopstaat Voorziening	Beginstand	Toevoeging	Aanwending	Vrijval	Eindstand

Belastinggeschillen					
Begroting 2019	319	0	319	0	0
Begroting 2020	0	0	0	0	0
Raming 2021	0	0	0	0	0
Raming 2022	0	0	0	0	0
Raming 2023	0	0	0	0	0

Bestuur en Dienstverlening	46.516	46.498	46.458	46.360	46.178
Voorziening Pensioenen bestuurders	12.616	12.884	13.156	13.432	13.702
Voorziening Pensioenen Gebieden	33.249	32.921	32.567	32.151	31.657

Begroting Voorzieningen	31-12-2019	31-12-2020	31-12-2021	31-12-2022	31-12-2023
Bestuur en Dienstverlening	46.516	46.498	46.458	46.360	46.178
Voorziening Pensioenen bestuurders	12.616	12.884	13.156	13.432	13.702

Doel Voorziening:	Het beschikken over voldoende vermogen om aan de (toekomstige) pensioenverplichtingen van politiek ambtsdragers van het college van B&W te kunnen voldoen.
Ingesteld per:	1-1-2002
Eindigt per:	Geen einddatum bepaald

Verloopstaat Voorziening Pensioenen bestuurders	Beginstand	Toevoeging	Aanwending	Vrijval	Eindstand
Begroting 2019	12.352	781	517	0	12.616
Begroting 2020	12.616	785	517	0	12.884
Raming 2021	12.884	789	517	0	13.156
Raming 2022	13.156	793	517	0	13.432
Raming 2023	13.432	798	528	0	13.702

Begroting Voorzieningen	31-12-2019	31-12-2020	31-12-2021	31-12-2022	31-12-2023
Bestuur en Dienstverlening	46.516	46.498	46.458	46.360	46.178
Voorziening Pensioenen Gebieden	33.249	32.921	32.567	32.151	31.657

Doel Voorziening:	Het beschikken over voldoende vermogen om aan de (toekomstige) pensioenverplichtingen van politiek ambtsdragers van Gebied en ex deelgemeenten te kunnen voldoen.
Ingesteld per:	1-1-2014
Eindigt per:	Geen einddatum bepaald

Verloopstaat Voorziening Pensioenen Gebieden	Beginstand	Toevoeging	Aanwending	Vrijval	Eindstand
Begroting 2019	33.571	523	845	0	33.249

Begroting 2020	33.249	518	846	0	32.921
Raming 2021	32.921	513	867	0	32.567
Raming 2022	32.567	508	924	0	32.151
Raming 2023	32.151	501	995	0	31.657

Voorziening Pensioenvoorziening ex raadsleden	651	693	735	777	819

Begroting Voorzieningen	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
Bestuur en Dienstverlening	46.516	46.498	46.458	46.360	46.178
Voorziening Pensioenvoorziening ex raadsleden	651	693	735	777	819

Doel Voorziening:	De voorziening dekt de verplichtingen voortkomend uit pensioenrechten voor de nieuwe raadsleden (vanaf eind maart 2014).
Ingesteld per:	1-1-2015
Eindigt per:	Geen einddatum bepaald

Verloopstaat Voorziening Pensioenvoorziening ex raadsleden	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Aanwending**	**Vrijval**	**Eindstand**
Begroting 2019	259	392	0	0	651
Begroting 2020	651	42	0	0	693
Raming 2021	693	42	0	0	735
Raming 2022	735	42	0	0	777
Raming 2023	777	42	0	0	819

Overhead	3.713	3.713	3.713	3.713	3.713
Voorziening Verzekeringen	3.413	3.413	3.413	3.413	3.413

Begroting Voorzieningen	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
Overhead	3.713	3.713	3.713	3.713	3.713
Voorziening Verzekeringen	3.413	3.413	3.413	3.413	3.413

Doel Voorziening:	De vorming van de voorziening Verzekeringen heeft tot doel het stellen van zekerheden bij de afdoening van schadegevallen.
Ingesteld per:	1-1-2005
Eindigt per:	Geen einddatum bepaald

Verloopstaat Voorziening Verzekeringen	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Aanwending**	**Vrijval**	**Eindstand**
Begroting 2019	3.413	0	0	0	3.413
Begroting 2020	3.413	0	0	0	3.413
Raming 2021	3.413	0	0	0	3.413
Raming 2022	3.413	0	0	0	3.413

						Raming 2023	3.413	0	0	0	3.413
Voorziening Concernhuisvesting	300	300	300	300	300	**Begroting Voorzieningen**	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
						Overhead	3.713	3.713	3.713	3.713	3.713
						Voorziening Concernhuisvesting	300	300	300	300	300
						Doel Voorziening:	Voorziening gevormd in verband met toekomstige risico's in relatie tot Concernhuisvesting.				
						Ingesteld per:					31-12-2017
						Eindigt per:					31-12-2019
						Verloopstaat Voorziening Concernhuisvesting	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Aanwending**	**Vrijval**	**Eindstand**
						Begroting 2019	300	0	0	0	300
						Begroting 2020	300	0	0	0	300
						Raming 2021	300	0	0	0	300
						Raming 2022	300	0	0	0	300
						Raming 2023	300	0	0	0	300
Cultuur, sport en recreatie	206	103	0	0	0						
Voorziening Huursuppletie cultuurwerkplaats	206	103	0	0	0	**Begroting Voorzieningen**	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
						Cultuur, sport en recreatie	206	103	0	0	0
						Voorziening Huursuppletie cultuurwerkplaats	206	103	0	0	0
						Doel Voorziening:	De voorziening is bedoeld om een deel van de jaarlijkse huurkosten van de cultuurwerkplaats te dekken.				
						Ingesteld per:					31-12-2014
						Eindigt per:					31-12-2021
						Verloopstaat Voorziening huursuppletie cultuurwerkplaats	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Aanwending**	**Vrijval**	**Eindstand**
						Begroting 2019	309	0	103	0	206
						Begroting 2020	206	0	103	0	103
						Raming 2021	103	0	103	0	0
						Raming 2022	0	0	0	0	0
						Raming 2023	0	0	0	0	0
Beheer van de stad	667	983	1.275	1.543	1.787						
Voorziening Vervangingsinvesteringen	0	0	0	0	0	**Begroting Voorzieningen**	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
						Beheer van de stad	667	983	1.275	1.543	1.787

riolering

Voorziening Vervangingsinvesteringen riolering	0	0	0	0	0
Doel Voorziening:	De voorziening dekt de kosten van vervangingen van riolen.				
Ingesteld per:	1-1-2007				
Eindigt per:	Geen einddatum bepaald				

Verloopstaat Voorziening Vervangingsinvesteringen riolering	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Aanwending**	**Vrijval**	**Eindstand**
Begroting 2019	0	29.562	29.562	0	0
Begroting 2020	0	30.569	30.569	0	0
Raming 2021	0	33.560	33.560	0	0
Raming 2022	0	37.927	37.927	0	0
Raming 2023	0	38.067	38.067	0	0

Voorziening Leges Leidingen	0	0	0	0	0

Begroting Voorzieningen	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
Beheer van de stad	667	983	1.275	1.543	1.787
Voorziening Leges Leidingen	0	0	0	0	0

Doel Voorziening:	De voorziening is gevormd als gevolg van de vooruitontvangen opbrengsten van derden waarbij de kosten met een specifiek doel in een volgend jaar worden gemaakt.
Ingesteld per:	31-12-2013
Eindigt per:	Geen einddatum bepaald

Verloopstaat Voorziening Leges Leidingen	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Aanwending**	**Vrijval**	**Eindstand**
Begroting 2019	1.075	0	0	1.075	0
Begroting 2020	0	0	0	0	0
Raming 2021	0	0	0	0	0
Raming 2022	0	0	0	0	0
Raming 2023	0	0	0	0	0

Voorziening Bomenfonds	0	0	0	0	0

Begroting Voorzieningen	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
Beheer van de stad	667	983	1.275	1.543	1.787
Voorziening Bomenfonds	0	0	0	0	0

Doel Voorziening:	De voorziening is bedoeld voor het herplanten van bomen en is gevormd door afkoop van herplantplicht door derden.
Ingesteld per:	31-12-2016
Eindigt per:	Geen einddatum bepaald

Verloopstaat Voorziening	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Aanwending**	**Vrijval**	**Eindstand**

Bomenfonds					
Begroting 2019	9	0	9	0	0
Begroting 2020	0	0	0	0	0
Raming 2021	0	0	0	0	0
Raming 2022	0	0	0	0	0
Raming 2023	0	0	0	0	0

Voorziening afkoop onderhoudsplicht begraafplaatsen	667	983	1.275	1.543	1.787

Begroting Voorzieningen	31-12-2019	31-12-2020	31-12-2021	31-12-2022	31-12-2023
Beheer van de stad	667	983	1.275	1.543	1.787
Voorziening afkoop onderhoudsplicht begraafplaatsen	667	983	1.275	1.543	1.787

Doel Voorziening:	De voorziening bevat de opbrengsten van afkoopsommen begraafrechten waar een schoonmaak of onderhoudsverplichting tegen over staat. De betaalde afkoopsommen zijn onder meer voor een periode van 5, 10, 20 en 30 jaar.
Ingesteld per:	1-1-2018
Eindigt per:	31-12-2033

Verloopstaat Voorziening afkoop onderhoudsplicht begraafplaatsen	Beginstand	Toevoeging	Aanwending	Vrijval	Eindstand
Begroting 2019	327	362	0	22	667
Begroting 2020	667	362	0	46	983
Raming 2021	983	362	0	70	1.275
Raming 2022	1.275	362	0	94	1.543
Raming 2023	1.543	362	0	118	1.787

Stedelijke inrichting en ontwikkeling	8.923	8.923	8.923	8.923	8.923
Voorziening Garantstelling Grondbank Zuidplaspolder	7.150	7.150	7.150	7.150	7.150

Begroting Voorzieningen	31-12-2019	31-12-2020	31-12-2021	31-12-2022	31-12-2023
Stedelijke inrichting en ontwikkeling	8.923	8.923	8.923	8.923	8.923
Voorziening Garantstelling Grondbank Zuidplaspolder	7.150	7.150	7.150	7.150	7.150

Doel Voorziening:	De vorming van de voorziening Garantstelling Grondbank Zuidplaspolder heeft plaatsgevonden, omdat de gemeente Rotterdam voor 40% deelneemt in de rechten en verplichtingen van de gemeenschappelijke regeling Grondbank RZG Zuidplas.
Ingesteld per:	31-12-2010

Eindigt per:					31-12-2020
Verloopstaat Voorziening afkoop onderhoudsplicht begraafplaatsen	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Aanwending**	**Vrijval**	**Eindstand**
Begroting 2019	7.150	0	0	0	7.150
Begroting 2020	7.150	0	0	0	7.150
Raming 2021	7.150	0	0	0	7.150
Raming 2022	7.150	0	0	0	7.150
Raming 2023	7.150	0	0	0	7.150

Verloopstaat Voorziening Garantstelling C2 Deponie	0	0	0	0	0

Begroting Voorzieningen	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
Stedelijke inrichting en ontwikkeling	8.923	8.923	8.923	8.923	8.923
Verloopstaat Voorziening Garantstelling C2 Deponie	0	0	0	0	0

Doel Voorziening:	De vorming van de voorziening Garantstelling C2 Deponie heeft plaatsgevonden ten behoeve van het kunnen afdekken van een te verwacht tekort op de exploitatie van C2 Rotterdam BV.
Ingesteld per:	1-1-2011
Eindigt per:	31-12-2019

Verloopstaat Voorziening Belastinggeschillen	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Aanwending**	**Vrijval**	**Eindstand**
Begroting 2019	100	0	100	0	0
Begroting 2020	0	0	0	0	0
Raming 2021	0	0	0	0	0
Raming 2022	0	0	0	0	0
Raming 2023	0	0	0	0	0

Verloopstaat Voorziening Tussenvonnis Nesselande	1.773	1.773	1.773	1.773	1.773

Begroting Voorzieningen	**31-12-2019**	**31-12-2020**	**31-12-2021**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
Stedelijke inrichting en ontwikkeling	8.923	8.923	8.923	8.923	8.923
Verloopstaat Voorziening Tussenvonnis Nesselande	1.773	1.773	1.773	1.773	1.773

Doel Voorziening:	In het kader van een juridisch geschil voortkomend uit het contract voor zandwinning in de Zevenhuizerplas lopen

er sinds 2011 twee rechtszaken. De voorziening is gevormd om de financiële risico's te kunnen dekken ten gevolge van een tussenvonnis in de uitspraak van de rechtbank.

Ingesteld per:					31-12-2018
Eindigt per:					31-12-2019
Verloopstaat Voorziening Belastinggeschillen	**Beginstand**	**Toevoeging**	**Aanwending**	**Vrijval**	**Eindstand**
Begroting 2019	1.773	0	0	0	1.773
Begroting 2020	1.773	0	0	0	1.773
Raming 2021	1.773	0	0	0	1.773
Raming 2022	1.773	0	0	0	1.773
Raming 2023	1.773	0	0	0	1.773

Totaal	**60.025**	**60.220**	**60.369**	**60.539**	**60.601**

Financiële kengetallen

Pagina 108

Financiële kengetallen

Voor de sturing op en de verantwoording over de financiële positie van de gemeente wordt gebruikt gemaakt van verschillende financiële kengetallen.

BeleidRegulier exploitatiesaldoStructureel exploitatiesaldoWeerstandsvermogenSolvabiliteitsratio BelastingcapaciteitNetto schuldquoteNetto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningenKasgeldlimiet RenterisiconormEMU-saldoKapitaallastenratioKengetal grondexploitatiesOntwikkeling

Beleid

De basis voor houdbare gemeentefinanciën is gelegen in een meerjarenbegroting die structureel en reëel in evenwicht is. Houdbare gemeentefinanciën vergen echter meer dan dat. Zo wil de gemeente in geval van financiële tegenslag voldoende mogelijkheden hebben om de eerste klappen op te vangen.

De houdbaarheid van de gemeentefinanciën kent twee aspecten:

- Voldoende weerbaarheid. Het betreft de mogelijkheden om op korte termijn financiële klappen te kunnen incasseren zonder direct in de begroting en daarmee in de beleidsambities te hoeven ingrijpen.

- Voldoende flexibiliteit van de begroting. Het betreft de snelheid waarmee de lasten kunnen worden verlaagd en de baten kunnen worden verhoogd. De flexibiliteit van de begroting (ook wel wendbaarheid genoemd) wordt beperkt door verplichtingen die voor meerdere jaren zijn of worden aangegaan. Het gaat dan om bijvoorbeeld verplichtingen als gevolg van schulden (rente en aflossing van opgenomen geldleningen), kapitaallasten van investeringen, apparaatslasten, beheer- en onderhoudslasten.

Voor de houdbaarheid van de gemeentefinanciën zijn weerbaarheid en flexibiliteit dus belangrijke termen. Wenselijk is dat de gemeenteraad een integraal beeld krijgt van de consequenties van beslissingen voor de houdbaarheid van de begroting. Kengetallen kunnen de gemeenteraad ondersteunen bij het maken van afwegingen. Onderstaande tabel geeft weer welke kengetallen hiervoor worden gebruikt. Met uitzondering van de kapitaallastenratio zijn alle kengetallen wettelijk voorgeschreven. Behoudens de kasgeldlimiet en de renterisiconorm zijn de wettelijk voorgeschreven kengetallen niet van een wettelijke norm voorzien. Wel heeft de provincie Zuid-Holland, in zijn rol van financieel toezichthouder, zogeheten 'signaalwaarden' geïntroduceerd.

Kengetallen houdbare Rotterdamse gemeentefinanciën

Weerbaarheid	• Weerstandsvermogen • Weerstandsratio* • Solvabiliteitsratio*
Flexibiliteit: Saldo begroting	• Reguliere exploitatieruimte* • Structurele exploitatieruimte* • Belastingcapaciteit*
Flexibiliteit: Schuld	• Netto schuldquote* • Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen* • Kasgeldlimiet* • Renterisiconorm*
Flexibiliteit: Investeringen	• EMU-saldo* • Kapitaallastenratio • Kengetal grondexploitaties*

**Deze kengetallen zijn wettelijk voorgeschreven.*

Regulier exploitatiesaldo

Het reguliere exploitatiesaldo betreft het verschil tussen de lasten en de baten. Het reguliere exploitatiesaldo voor de jaren 2019-2023 is begroot op 0. De exploitatiebegroting is daarmee meerjarig in evenwicht.

Reguliere exploitatiesaldo (bedragen x € 1 mln)	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Baten exclusief onttrekkingen en vrijval aan reserves	3.590	3.687	3.475	3.399	3.367	3.354	3.357
Lasten exclusief toevoegingen aan reserves	3.680	3.721	3.563	3.482	3.380	3.374	3.312
Onttrekkingen en vrijval reserves	356	364	238	153	92	96	39
Toevoegingen aan reserves	236	273	150	70	79	76	84
Reguliere exploitatiesaldo	**30**	**57**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Structureel exploitatiesaldo

De Gemeentewet schrijft voor dat de begroting structureel in evenwicht is. Hiervan kan worden afgeweken indien aannemelijk kan worden gemaakt dat het structurele evenwicht in de komende jaren tot stand zal worden gebracht. Om te kunnen vaststellen of aan dit wettelijke voorschrift wordt voldaan, wordt het structurele exploitatiesaldo gepresenteerd. Het structurele exploitatiesaldo betreft het verschil tussen de structurele lasten en de structurele baten. Verwacht wordt dat in de jaren 2019-2023 sprake zal zijn van een positief structureel exploitatiesaldo. Hiermee wordt dus voldaan aan het wettelijke voorschrift. Indien de begroting niet structureel in evenwicht is, kan de Provincie Zuid-Holland de gemeente onder verscherpt toezicht plaatsen.

In onderstaande tabel is het saldo van structurele baten en lasten nominaal weergegeven en als percentage van de totale baten. De cijfers 2019 t/m 2022 zijn ontleend aan de Begroting 2019. Bij Begroting 2020 zullen deze cijfers worden geactualiseerd en zullen ook de cijfers voor 2023 worden gepresenteerd.

Structurele exploitatiesaldo (bedragen x € 1 mln)	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Structurele baten exclusief onttrekkingen aan reserves	3.035	3.121	3.056	3.113	3.107	3.087	n.n.b.
Structurele lasten exclusief toevoegingen aan reserves	2.905	2.913	**3.032**	2.985	2.998	2.986	n.n.b.
Structurele onttrekkingen aan reserves	5	11	49	69	48	44	n.n.b.
Structurele toevoegingen aan reserves	11	9	35	32	31	30	n.n.b.
Structurele exploitatiesaldo	**124**	**190**	**39**	**164**	**126**	**114**	n.n.b.
Totale baten (exclusief mutatie reserves)	3.473	3.381	3.321	3.272	3.219	3.208	n.n.b.
Structurele exploitatiesaldo	**3,6%**	**5,5%**	**1,2%**	**5,0%**	**3,9%**	**3,6%**	n.n.b.
Norm o.g.v. BBV: evenwicht							

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen geeft een indicatie van de mate waarin de gemeente in staat is om niet begrote financiële tegenvallers op te vangen, zonder de noodzaak om direct te bezuinigen. De benodigde weerstandscapaciteit wordt bepaald op basis van een inventarisatie en analyse van de risico’s die de gemeente

loopt. De beschikbare weerstandscapaciteit wordt met ingang van deze bestuursperiode conservatiever berekend dan voorheen. Hiermee wordt beter aangesloten bij het primaire doel van het weerstandsvermogen: het opvangen van niet begrote financiële tegenvallers, zonder dat er direct moet worden bezuinigd. En er wordt beter aangesloten bij de wijze waarop de andere G4-gemeenten de berekening maken. Ook de benodigde weerstandscapaciteit wordt met ingang van de nieuwe bestuursperiode anders berekend. Voor een meer uitgebreide toelichting op dit kengetal wordt verwezen naar de paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing'.

In het Coalitieakkoord 2018-2022 is afgesproken dat het weerstandsvermogen minimaal 1,00 bedraagt. Met de voorliggende begroting wordt aan deze afspraak voldaan.

Weerstandsvermogen (bedragen x € 1 mln, balansstanden ultimo jaar)	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Beschikbare weerstandscapaciteit	838	289	257	242	255	253	253
Benodigde weerstandscapaciteit	305	205	227	241	254	253	253
Weerstandsvermogen	**2,7**	**1,41**	**1,13**	**1,00**	**1,00**	**1,00**	**1,00**
Norm gemeente Rotterdam o.g.v. Coalitieakkoord 2018-2022: minimaal 1,00							

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. Het wordt berekend door het eigen vermogen af te zetten tegen het totale vermogen (i.c. het balanstotaal). Het eigen vermogen is opgebouwd uit de algemene reserve, de bestemmingsreserves en het (reguliere) exploitatiesaldo.

Onderstaande tabel geeft een beeld van de ontwikkeling van de solvabiliteit. De solvabiliteitsratio lijkt de komende jaren te dalen. Enerzijds als gevolg van een dalende omvang van de reserves, anderzijds als gevolg van een stijgend balanstotaal. Desondanks wordt verwacht dat de ratio gedurende de gehele lopende bestuursperiode zal vallen in de categorie die door de Provincie Zuid-Holland als "neutraal" wordt beoordeeld. De ervaring leert dat de solvabiliteit zich vaak beter ontwikkelt dan voorzien. Het is niettemin zaak de vinger aan de pols te houden.

Solvabiliteitsratio (in %, bedragen x € 1 mln, balansstanden ultimo jaar)	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Eigen vermogen	1.117	1.083	994	911	898	878	923
Balanstotaal	3.594	3.514	3.744	3.935	3.979	3.994	3.924
Solvabiliteitsratio	**31,1%**	**30,8%**	**26,6%**	**23,2%**	**22,6%**	**22,0%**	**23,5%**

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft weer hoe de lokale lastendruk in de gemeente Rotterdam zich verhoudt tot het landelijk gemiddelde. Het geeft hiermee een indicatie van de ruimte om extra inkomsten uit belastingen te genereren.

De belastingcapaciteit wordt berekend door de totale woonlasten van een meerpersoonshuishouden van de gemeente in enig jaar te vergelijken met het landelijk gemiddelde in het voorafgaande jaar en uit te drukken in een percentage.

Onderstaande tabel geeft een beeld van de ontwikkeling van de belastingcapaciteit. De belastingcapaciteit stijgt licht in 2019, maar behoudt een waarde die door de Provincie Zuid-Holland als 'neutraal' wordt beoordeeld. De ontwikkeling van de belastingcapaciteit is afhankelijk van de belastingpolitiek van de andere gemeenten en laat zich hierdoor niet meerjarig ramen. De belastingcapaciteit wordt alleen bij begroting en bij jaarstukken berekend. De cijfers in onderstaande tabel zijn voor het jaar 2019 dan ook gelijk aan de cijfers die in de Begroting 2019 zijn gepresenteerd. Voor een toelichting op de ontwikkeling van de belastingcapaciteit wordt verwezen naar de paragraaf Lokale heffingen, onderdeel 'lokale lastendruk'.

Belastingcapaciteit (bedragen x € 1)	**2017**	**2018**	**2019**
OZB-lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	190	191	188
Afvalstoffenheffing voor een gezin	333	328	349
Rioolheffing voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	190	198	208
Eventuele heffingskorting	0	0	0
Totale woonlasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	**713**	**717**	**745**
Woonlasten landelijk gemiddelde voor gezin in t-1	723	723	721
Woonlasten t.o.v. landelijk gemiddelde in t-1	**99%**	**99%**	**103%**

Netto schuldquote

De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft daarmee een indicatie van de mate waarin de rente en de aflossingen op de exploitatie drukken.

Onderstaande tabel geeft een beeld van de ontwikkeling van de netto schuldquote. Deze lijkt de komende jaren te stijgen. Enerzijds als gevolg van een toename van de schulden, anderzijds als gevolg van een licht dalende omvang van de begroting. Desondanks wordt verwacht dat de ratio gedurende de gehele lopende bestuursperiode zal vallen in de categorie die door de Provincie Zuid-Holland als "minst risicovol" wordt beoordeeld.

Netto schuldquote (in %, bedragen x € 1 mln, balansstanden ultimo jaar)	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Vaste schulden	1.532	1.630	2.008	2.283	2.340	2.374	2.260
Netto vlottende schuld	532	446	388	388	388	388	388
Overlopende passiva	324	294	294	294	294	294	294
Financiële activa excl. verstrekte leningen en kapitaalverstrekking	-2	-1	0	0	0	0	0

Uitzettingen < 1 jaar	-281	-335	-335	-335	-335	-335	-335
Liquide middelen	-1	-3	0	0	0	0	0
Overlopende activa	-149	-148	-148	-148	-148	-148	-148
Saldo	1.956	1.884	2.207	2.481	2.539	2.573	2.458
Totale baten (exclusief mutatie reserves)	3.473	3.481	3.472	3.396	3.364	3.352	3.355
Netto schuldquote gecorrigeerd voor leningen (saldo / totale baten)	**56,3%**	**54,1%**	**63,6%**	**73,1%**	**75,5%**	**76,7%**	**73,3%**
Signaleringswaarden Provincie Zuid-Holland: < 90% is minst risicovol, 90-130% is neutraal, > 130% is meest risicovol							

Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen

De netto schuldquote wordt zowel in- als exclusief doorgeleende gelden gepresenteerd. Op die manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de door de gemeente verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldpositie.

Het kengetal wordt op dezelfde wijze berekend als de nettoschuldquote, met dien verstande dat bij de financiële activa ook alle verstrekte leningen worden betrokken. Een aanzienlijk deel van de opgenomen gelden is doorgeleend aan woningcorporaties en deelnemingen. Dit bedrag neemt de komende jaren wel gestaag af.

De ontwikkeling van de netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen laat een vergelijkbaar beeld zien als de ontwikkeling van de netto schuldquote. Verwacht wordt dat de ratio gedurende de gehele lopende bestuursperiode zal vallen in de categorie die door de Provincie Zuid-Holland als "minst risicovol" wordt beoordeeld.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor leningen (in %, bedragen x € 1 mln, balansstanden ultimo jaar)	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Vaste schulden	1.532	1.630	2.008	2.283	2.340	2.374	2.260
Netto vlottende schuld	532	446	388	388	388	388	388
Overlopende passiva	324	294	294	294	294	294	294
Financiële activa incl. verstrekte leningen en excl. kapitaalverstrekking	-399	-237	-219	-201	-183	-165	-146
Uitzettingen < 1 jaar	-281	-335	-335	-335	-335	-335	-335
Liquide middelen	-1	-3	0	0	0	0	0
Overlopende activa	-149	-148	-148	-148	-148	-148	-148
Saldo	1.558	1.648	1.988	2.280	2.355	2.408	2.312
Totale baten (exclusief mutatie reserves)	3.473	3.481	3.472	3.396	3.364	3.352	3.355
Netto schuldquote gecorrigeerd voor leningen (saldo / totale baten)	**44,9%**	**47,3%**	**57,3%**	**67,1%**	**70,0%**	**71,8%**	**68,9%**
Signaleringswaarden Provincie Zuid-Holland: < 90% is minst risicovol, 90-130% is neutraal, > 130% is meest risicovol							

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet betreft een plafond voor de kortlopende schuld van de gemeente, met als doel een te grote gevoeligheid voor rentefluctuaties op de kortlopende schuld te voorkomen. De kasgeldlimiet is wettelijk bepaald op 8,5% van het begrotingstotaal. Indien de kortlopende schuld van een gemeente voor het derde achtereenvolgende kwartaal de kasgeldlimiet overschrijdt, dient de gemeente haar toezichthouder hiervan op de hoogte te stellen en een plan voor te leggen om het daaropvolgende kwartaal weer aan de kasgeldlimiet te voldoen. Met de voorliggende begroting wordt aan de kasgeldlimiet voldaan.

Kasgeldlimiet (bedragen x € 1 mln)	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Grondslag voor norm: omvang oorspronkelijke begroting	3.620	3.487	3.474	3.550	3.550	3.550	3.550
Kasgeldlimiet o.g.v. wet Fido: 8,5% van grondslag	308	296	295	302	303	302	302
Gemiddelde korte schuld	295	295	275	275	275	275	275
Gemiddelde korte middelen	-4	-4	0	0	0	0	0
Gemiddelde netto korte schuld	290	291	275	275	275	275	275
In % begroting	8,0%	8,3%	7,9%	7,7%	7,7%	7,7%	7,7%
Ruimte (+) / overschrijding (-)	**18**	**6**	**20**	**27**	**27**	**27**	**27**

Renterisiconorm

De renterisiconorm heeft als doel om toekomstige renterisico's op de kortlopende schuld te beperken. De renterisico's worden berekend als de som van de aflossingen en de renteherzieningen op de bestaande langlopende schuld. Er geldt een wettelijke norm. Het totale jaarlijkse renterisicobedrag mag niet groter zijn dan 20% van het begrotingstotaal. De renterisiconorm dwingt daarmee tot spreiding van de aflossingen en renteherzieningen. Met de voorliggende begroting wordt aan de renterisiconorm voldaan.

Renterisiconorm (bedragen x € 1 mln)	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Grondslag voor norm: omvang oorspronkelijke begroting	3.620	3.487	3.474	3.550	3.550	3.550	3.550
Renterisiconorm o.g.v. wet Fido: 20% van grondslag	724	697	695	710	710	710	710
Renteherzieningen	57	50	10	3	61	0	0
Aflossingen	280	272	640	434	390	111	106
Risicobedrag	337	322	650	436	451	111	106
In % begroting	9%	9%	19%	12%	13%	3%	3%
Ruimte (+) / overschrijding (-)	**387**	**375**	**45**	**274**	**259**	**599**	**604**

EMU-saldo

EU-lidstaten mogen een EMU-tekort realiseren van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (bbp). In dit maximale tekort mogen, naast de Rijksoverheid, ook de decentrale overheden een aandeel hebben. Voor de jaren 2019-2022 is afgesproken dat de gezamenlijke ruimte voor de decentrale overheden 0,4% van het bbp bedraagt. De gezamenlijke ruimte voor de gemeenten bedraagt 0,27% van het bbp. In de Septembercirculaire Gemeentefonds 2018 zijn de individuele referentiewaarden gepubliceerd, die de afzonderlijke gemeenten in 2019 als richtsnoer kunnen hanteren. De referentiewaarde voor Rotterdam bedraagt € -133 mln.

De begroting van gemeenten wordt opgesteld conform een (gemodificeerd) stelsel van baten en lasten. Het EMU-saldo wordt echter niet berekend op basis van baten en lasten, maar op basis van ontvangsten en uitgaven. Anders dan in het stelsel van baten en lasten drukken investeringsuitgaven en aan- en verkopen in het jaar waarin de transactie wordt gedaan volledig op het EMU-saldo. Er wordt geen rekening gehouden met afschrijvingen, noch met toevoegingen aan reserves en voorzieningen. De afwijkende berekening van het EMU-saldo kan ertoe leiden dat een gemeente bij een sluitende begroting een EMU-tekort realiseert.

In de periode 2019-2020 lijkt onze gemeente een fors EMU-tekort te gaan realiseren. De ervaring leert echter dat het EMU-saldo, als gevolg van planningsoptimisme bij investeringen, bij jaarrekening altijd positiever uitvalt dan in de begroting werd aangenomen. Mocht het EMU-tekort in 2019 toch hoger uitvallen dan € -133 mln, dan zal dit slechts consequenties kunnen hebben, indien de Europese Unie Nederland een sanctie oplegt wegens overschrijding van de EMU-normen én indien het collectieve aandeel van de gemeenten in het EMU-tekort hoger is dan 0,27% van het bbp. Dit risico wordt verwaarloosbaar klein geacht. Het is niettemin zaak om de vinger aan de pols te houden.

EMU-saldo (bedragen x € 1 mln)	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
1. Exploitatiesaldo voor toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-90	-35	-88	-83	-13	-19	44
2. Mutaties (im)materiele vaste activa	21	-46	-161	-207	-57	-39	47
3. Mutatie voorzieningen	-16	-28	-1	0	0	0	0
4. Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	13	-1	27	-3	-5	5	4
5. Boekwinst bij verkoop effecten en (im)materiele vaste activa							
Berekend EMU-saldo	**-73**	**-110**	**-223**	**-293**	**-76**	**-53**	**95**

Kapitaallastenratio

De kapitaallastenratio wordt berekend door het totaal van rente- en afschrijvingslasten (met betrekking tot schulden en investeringen) af te zetten tegen de totale baten (excl. onttrekkingen aan reserves). Niet alleen het aangaan van schuld leidt tot lasten die de flexibiliteit van de begroting negatief beïnvloeden, hetzelfde geldt voor investeringen. Investeringen leiden tot kapitaallasten, die gedurende de afschrijvingstermijn van de investering als last op de begroting drukken, waardoor de flexibiliteit van de begroting afneemt. Er geldt geen wettelijke of andere norm voor deze ratio. Er is op dit moment geen zinvolle signaleringswaarde voor dit kengetal te bepalen op basis van literatuur of de praktijk van andere gemeenten. Voor de beoordeling moet vooral naar de ontwikkeling in de tijd worden gekeken.

Het verloop van deze ratio laat een stijging zien. Dit hangt samen met de lichte oploop van de schuldenlast, een toename van de investeringen die worden geactiveerd en waarop vervolgens wordt afgeschreven en een lichte daling van de totale baten (excl. onttrekkingen aan reserves).

Kapitaallastenratio	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Rentelasten	50	41	39	44	62	64	63
Afschrijvingen	119	120	122	120	130	129	110
Saldo	169	161	160	164	192	193	173
Totale baten (exclusief mutatie reserves)	3.473	3.481	3.472	3.396	3.364	3.352	3.355
Kapitaallastenratio	**4,9%**	**4,6%**	**4,6%**	**4,8%**	**5,7%**	**5,8%**	**5,1%**

Kengetal grondexploitaties

Het kengetal grondexploitaties geeft een indicatie van het financiële risico dat de gemeente loopt in verband met zijn grondportefeuille. Het kengetal wordt berekend door de boekwaarde van de grondexploitaties af te zetten tegen de totale baten van de gemeente (excl. onttrekkingen aan reserves).

De boekwaarde van de grondexploitaties is negatief doordat de gemeente in het verleden verliezen heeft genomen op de grondexploitaties en door de voorziening die in plannen wordt getroffen voor de negatieve grondexploitaties. Een negatief kengetal betekent dat er geen boekwaarde is die moet worden terugverdiend door verkoop van grond. De gemeente loopt dus geen risico op zijn voorraden grond. Bij gelijkblijvende of verbeterende economisch omstandigheden zal dit beeld de komende jaren vergelijkbaar zijn. De waarde van het kengetal grondexploitaties valt hiermee in de categorie die door de Provincie Zuid-Holland als 'minst risicovol' wordt beoordeeld.

Grondexploitaties (in %, bedragen x € 1 mln, balansstanden ultimo jaar)	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Bouwgronden in exploitatie	-155	-156	-183	-180	-175	-181	-184
Totale baten (exclusief mutatie reserves)	3.473	3.481	3.472	3.396	3.364	3.352	3.355
Ratio grondexploitaties	**-4,5%**	**-4,5%**	**-5,3%**	**-5,3%**	**-5,2%**	**-5,4%**	**-5,5%**
Signaleringswaarden Provincie Zuid-Holland: < 20% is minst risicovol, 20-35% is neutraal, > 35% is meest risicovol							

Ontwikkeling

In onderstaande tabel is aangegeven hoe de financiële kengetallen zich ontwikkelen ten opzichte van de oorspronkelijke Begroting 2019.

Ontwikkeling financiele kengetallen	**Oorspronkelijke begroting 2019**	**Bijgestelde begroting 2019**
Reguliere exploitatiesaldo (x € 1 mln)	0	0

Structurele exploitatiesaldo (%)	1,2%	1,2%*
Weerstandsvermogen	1,17	1,13
Solvabiliteitsratio (%)	23.5%	26,6%
Belastingcapaciteit (%)	103%	103%
Netto schuldquote (%)	68,9%	63,6%
Netto schuldquote, gecorrigeerd voor verstrekte leningen (%)	62,2%	57,3%
Ruimte t.o.v. kasgeldlimiet (x € 1 mln)	20	20
Ruimte t.o.v. renterisiconorm (x € 1 mln)	120	45
EMU-saldo (x € 1 mln)	-244	-223
Kapitaallastenratio (%)	5,4%	4,6%
Ratio grondexploitaties (%)	-7,1%	-5,3%

* Niet herberekend

Grondslagen

Pagina 109

Grondslagen

Als basis voor het opstellen van de begroting zijn diverse algemene grondslagen van toepassing, waaronder verschillende bepalingen vanuit de Gemeentewet, het Besluit begroting en verantwoording (BBV), de begrotingscirculaire vanuit de provincie Zuid-Holland, de Verordening financiën Rotterdam en Regeling financiën Rotterdam. Daarnaast zijn er verschillende specifieke kaders en uitgangspunten. Deze uitgangspunten zijn terug te vinden in de paragrafen. In dit onderdeel worden enkele algemene principes toegelicht die voor alle programma’s en taakvelden gelden.

Generieke doorbelasting

Alle overheadkosten worden apart in het programmaoverzicht Overhead weergegeven. Overhead omvat zowel de ondersteuning in de vorm van algemene bedrijfsvoering als clusterondersteuning aan alle organisatieonderdelen binnen het concern. De algemene bedrijfsvoeringskosten worden op basis van begrote personele bezetting via een verdeelsleutel over de programma’s verdeeld.

Indexatie

De gemeentebegroting wordt in principe jaarlijks bijgesteld voor de verwachte prijsontwikkelingen, voor zover mogelijk gebaseerd op inflatiepercentages van het Centraal Planbureau (CPB) van maart 2019. Voor de twee

voorafgaande begrotingsjaren vindt een nacalculatie plaats. Voor materiële budgetten wordt bijvoorbeeld de 'prijs overheidsconsumptie, netto materieel' (imoc) gebruikt. Voor belastingen, leges, prijzen en tarieven wordt in principe de consumentenprijsindex (cpi) gehanteerd (1,5%). Voor de loongevoelige budgetten is vooralsnog uitgegaan van een stijging van 3,5% voor de nog af te sluiten cao-gemeenteambtenaren en wijzigen van werkgeverspremies.

Voorgesteld wordt om de materiële en subsidiebudgetten, met uitzondering van cultuur en onderwijs, niet te indexeren. In het coalitieakkoord 2018-2022 is reeds besloten de indexering voor materieel en subsidies voor het jaar 2020 voor de helft uit te keren.

Trendcategorie	Percentage 2020 (inclusief bijstellingen)
Personeel (inclusief inhuur)	3,5
Tarieven belastingen, leges en retributies	1,5
Subsidies (m.u.v. cultuur en onderwijs)	0
Subsidies cultuur en onderwijs	1,5
Materieel	0

Omslagrente

Het renteomslagstelsel is geregeld in de gemeentelijke regelgeving. Dit stelsel houdt in dat de vermogenskosten aan de gemeentelijke producten worden doorberekend op basis van de boekwaarde van de onderliggende investeringen. De rente die hiervoor wordt gehanteerd, is de omslagrente. Deze rente wordt jaarlijks vastgesteld op basis van richtlijnen van de commissie BBV. Voor 2019 is deze omslagrente vastgesteld op 2,25%; voor 2020 wordt voorgesteld de omslagrente vast te stellen op 2,0%. Dit is het gevolg van het feit dat de actuele marktrente lager is dan eerder aangenomen.

De lagere rentelasten leiden ertoe dat de omslagrente investeringen met ingang van 2020 ook wordt bijgesteld van 2,25% naar 2,0%. Het interne omslagpercentage dat wordt toegerekend aan de bouwgronden in exploitatie (BIE) wordt bijgesteld van 1,7% naar 1,4%. Verder bestaan er specifieke regels voor het toerekenen van rente aan de pensioenvoorzieningen bestuurders en gebieden. Dat percentage wordt vanaf 2019 van 1,648% bijgesteld naar 1,577%.

In deze Voorjaarsnota worden de financiële effecten voor het gehele concern verwerkt op het taakveld Treasury . Bij Begroting 2020 zal verrekening plaatsvinden met alle gemeentelijke taakvelden.

Raming gemeentefonds

De raming van het gemeentefonds is gebaseerd op de decembercirculaire Gemeentefonds 2018. Vooruitlopend op het verschijnen van de meicirculaire Gemeentefonds 2019 zijn in deze Voorjaarsnota inschattingen gemaakt voor de ontwikkeling van het gemeentefonds.

Overzicht van baten en lasten

Overzicht van baten en lasten

Baten en lasten op concernniveauBaten en lasten per programma en taakveld

Baten en lasten op concernniveau

In de tabel hieronder worden meerjarig de baten en lasten gepresenteerd naar verantwoordingscategorieën.

Overzicht van baten en lasten Concern	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten exclusief reserves	3.474.532	3.398.651	3.367.004	3.354.113	3.356.693
Bijdragen rijk en medeoverheden	2.368.043	2.331.280	2.308.716	2.302.195	2.308.341
Belastingen	334.065	343.862	349.102	354.413	354.413
Dividenden	144.674	108.672	111.274	110.788	110.626
Financieringsbaten	8.029	6.942	6.398	5.830	5.231
Overige opbrengsten derden	637.315	600.098	583.892	582.110	573.688
Overige baten	-17.593	7.796	7.623	-1.223	4.392
Lasten exclusief reserves	3.562.184	3.481.111	3.379.678	3.372.772	3.311.415
Apparaatlasten	**1.000.164**	**996.982**	**983.223**	**980.586**	**975.050**
Inhuur	108.444	87.025	82.978	83.057	77.568
Overige apparaatslasten	25.049	18.691	18.590	17.814	19.093
Personeel	866.671	891.266	881.656	879.715	878.390
Interne resultaat	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Interne resultaat	0	0	0	0	0
Programmalasten	**2.562.020**	**2.484.129**	**2.396.455**	**2.392.186**	**2.336.364**
Financieringslasten	39.449	44.478	61.919	63.653	62.909
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	823.697	777.691	711.642	717.287	670.254
Kapitaallasten	133.221	133.130	136.966	141.315	140.283
Overige programmalasten	10.603	17.089	25.095	32.392	25.055
Salariskosten WSW en WIW	55.814	57.301	60.087	62.143	62.143

Sociale uitkeringen	852.401	820.091	784.619	761.416	764.652
Subsidies en inkomensoverdrachten	646.835	634.349	616.126	613.980	611.069
Saldo voor vpb en reserveringen	**-87.653**	**-82.460**	**-12.674**	**-18.659**	**45.277**
Vennootschapsbelasting	800	800	800	800	800
Saldo voor reserveringen	**-88.453**	**-83.260**	**-13.474**	**-19.459**	**44.477**
Reserves	88.453	83.260	13.474	19.459	-44.477
Onttrekking reserves	190.897	138.446	75.704	79.073	23.268
Toevoeging reserves	149.813	69.949	78.731	76.114	84.245
Vrijval Reserves	47.368	14.763	16.500	16.500	16.500
Saldo	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Baten en lasten per programma en taakveld

In de tabel hieronder worden de baten, lasten en reservemutaties per programma/taakveld gepresenteerd voor het begrotingsjaar 2019.

Programma / Taakveld	Baten	Lasten	Onttrekking reserves	Toevoeging reserves	Vrijval reserves	Saldo
Bestuur en dienstverlening	11.577	72.371	3.245	1.459	0	- 59.008
Bestuur - College	722	5.216	20	0	0	- 4.474
Bestuur - Gebieden	0	20.502	206	0	0	- 20.296
Bestuur - Raad, Griffie, Rekenkamer en Ombudsman	490	12.465	61	130	0	- 12.044
Burgerzaken	9.994	28.748	2.958	1.329	0	- 17.125
Musea - Stadsarchief	371	5.440	0	0	0	- 5.069
Beheer van de stad	231.935	357.403	7.225	10.847	0	- 129.091
Afval - Grondstoffen	100.066	79.860	0	0	0	20.205
Begraafplaatsen en crematoria	6.434	4.414	0	0	0	2.020
Cultureel erfgoed - Archeologie	180	1.244	0	0	0	- 1.064
Milieubeheer - Nazorg bodemsanering en Beheer	485	2.043	0	0	0	- 1.557
Openbaar groen en (openlucht) recreatie - Beheer	0	45.272	579	1.750	0	- 46.443
Openbare orde en veiligheid - Niet gesprongen explosieven WOII	876	874	0	0	0	2

Overige baten en lasten - Lease	39.433	28.906	340	0	0	10.867
Riolering	74.616	62.894	0	0	0	11.722
Ruimtelijke Ordening - Beheer	180	6.312	0	0	0	- 6.132
Verkeer en vervoer - Beheer	9.664	125.583	6.306	9.097	0	- 118.711
Stedelijke inrichting en ontwikkeling	263.516	361.242	88.070	20.425	5.000	- 25.082
Beheer overige gebouwen en gronden	160.395	127.696	4.407	200	0	36.905
Cultureel erfgoed - Monumenten	0	781	0	0	0	- 781
Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	61.542	53.976	8.103	0	5.000	20.669
Milieubeheer - Duurzaam, bodem, geluid en handhaving	2.504	58.542	23.993	0	0	- 32.045
Openbaar groen en (openlucht) recreatie - Landschap	938	10.726	2.918	0	0	- 6.870
Ruimtelijke Ordening - Ontwikkeling	1.468	2.187	0	0	0	- 719
Wonen en bouwen	36.669	107.335	48.649	20.225	0	- 42.243
Algemene middelen	2.118.717	10.812	39.112	77.991	25.586	2.094.612
Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	1.674.735	7	0	0	0	1.674.728
Belastingen overig	33.204	- 850	0	0	0	34.054
Economische promotie - Opbrengsten Logiesbelasting	10.855	303	0	0	0	10.552
Overige baten en lasten - Beheer algemene middelen	0	8.429	39.112	25.526	25.586	30.744
OZB niet-woningen	186.552	9.651	0	0	0	176.901
OZB woningen	62.574	4.338	0	0	0	58.235
Treasury	150.797	- 11.867	0	52.465	0	110.198
Vennootschapsbelasting (VpB)	0	800	0	0	0	- 800
Overhead	6.903	454.214	6.131	1.423	8.306	- 434.297
Overhead - Audit & Control	204	18.474	0	0	0	- 18.270
Overhead - Clusterondersteuning	0	82.430	0	0	0	- 82.430
Overhead - Concernondersteuning	3.300	339.684	3.381	0	112	- 332.892
Overige baten en lasten - Van Werk Naar Werk / VOIL	154	8.591	2.751	1.423	8.194	1.085
Overige baten en lasten - Verzekering	3.245	5.035	0	0	0	- 1.790
Openbare orde en veiligheid	9.907	147.751	100	0	0	- 137.745
Crisisbeheersing en Brandweer - Regionale veiligheidsactiviteiten	5.531	62.416	0	0	0	- 56.885
Openbare orde en veiligheid - Handhaving en toezicht	1.307	42.671	0	0	0	- 41.365

Openbare orde en veiligheid - Veiligheid	3.061	36.834	100	0	0	- 33.673
Verkeer en vervoer - Bereikbaarheid	8	5.830	0	0	0	- 5.822
Verkeer en Vervoer	153.700	138.558	16.691	797	0	31.035
Openbaar vervoer	36.179	45.867	1.482	0	0	- 8.206
Parkeerbelasting	98.549	24.226	0	0	0	74.323
Parkeren	14.027	35.050	30	0	0	- 20.992
Verkeer en vervoer - Ontwikkeling	4.945	33.416	15.179	797	0	- 14.089
Economische Zaken	2.024	28.620	1.678	462	0	- 25.380
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen- Economie	0	3.802	0	0	0	- 3.802
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen- Markten	1.945	3.170	0	0	0	- 1.225
Economische ontwikkeling	80	8.132	1.678	0	0	- 6.375
Economische promotie	0	13.515	0	462	0	- 13.978
Onderwijs	69.108	199.069	655	0	0	- 129.306
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	68.809	135.147	655	0	0	- 65.684
Onderwijshuisvesting	300	63.922	0	0	0	- 63.622
Cultuur, sport en recreatie	4.619	221.367	1.251	1.475	0	- 216.973
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	135	78.052	0	900	0	- 78.817
Media	0	21.337	0	0	0	- 21.337
Musea - Cultuur	0	33.133	250	0	0	- 32.883
Openbaar groen en (openlucht) recreatie - NME	2.173	18.791	0	575	0	- 17.193
Sportaccommodaties	437	53.716	1.001	0	0	- 52.278
Sportbeleid en activering	1.874	16.339	0	0	0	- 14.465
Volksgezondheid en zorg	30.640	653.376	23.622	34.933	0	- 634.047
Geëscaleerde zorg 18-	1.936	119.432	16.910	22.600	0	- 123.186
Geëscaleerde zorg 18+	6.355	146.412	0	0	0	- 140.057
Maatwerkdienstverlening 18-	345	43.465	3.690	7.000	0	- 46.430
Maatwerkdienstverlening 18+ - Wmo	6.145	185.555	1.384	5.333	0	- 183.360
Maatwerkvoorziening (Wmo)	0	7.680	0	0	0	- 7.680
Volksgezondheid	13.525	47.089	40	0	0	- 33.524
Wijkteams en Wmo-loketten	2.335	103.743	1.598	0	0	- 99.811

Werk en inkomen	550.846	718.206	2.069	0	8.476	- 156.814
Arbeidsparticipatie - Werk	7.758	59.219	1.369	0	0	- 50.092
Begeleide participatie	14.900	78.888	0	0	0	- 63.988
Inkomensregelingen - Inkomen	528.188	580.099	700	0	8.476	- 42.735
Maatschappelijke Ondersteuning	18.597	197.552	1.050	0	0	- 177.905
Arbeidsparticipatie - Maatschappelijk	3.584	18.930	200	0	0	- 15.147
Inkomensregelingen - Participatie en armoedebestrijding	5.913	61.998	0	0	0	- 56.085
Maatwerkdienstverlening 18+ - Schulddienstverlening	668	17.357	0	0	0	- 16.689
Onderwijsbeleid en leerlingzaken - Taal volwassenen	7.556	10.730	0	0	0	- 3.175
Samenkracht en burgerparticipatie	877	88.537	850	0	0	- 86.810
Totaal	**3.472.090**	**3.560.542**	**190.897**	**149.813**	**47.368**	**0**

Samenvatting bijstellingen

Pagina 111

Samenvatting bijstellingen

In dit onderdeel zijn verschillende samenvattende overzichten van de financiële bijstellingen opgenomen. Voor meer informatie over de afzonderlijke bijstellingen wordt verwezen naar de taakvelden.

Financieel kaderSaldo bijstellingen t.o.v. de omissieBijstellingenUitsplitsing bijstellingen

Financieel kader

Opbouw bijstellingen

Financieel kader	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Omissieregeling 2019	0	0	0	0	0
Bijstellingen Voorjaarsnota 2019	0	0	0	0	0
Bezuinigingen/ taakstellingen	8.781	13.780	14.048	14.654	13.998
Intensiveringen	-15.032	-13.882	-6.050	-17.228	-11.395
Kasschuiven	-105	28.144	-3.419	-6.075	-18.545
Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	3.728	-20.379	-3.759	559	7.050

Ramingsbijstellingen vermijdbaar	-1.225	6.130	12.085	8.354	10.371
Reserves	3.853	-13.792	-12.906	-264	-1.479
Totaal	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Saldo bijstellingen t.o.v. de omissie

In onderstaande tabel is per programma en taakveld het saldo van de bijstellingen van deze Voorjaarsnota inzichtelijk gemaakt ten opzichte van de Omissie 2019.

Saldo bijstellingen

Programma/Taakveld	Mutatie 2019 (€)	Mutatie 2019 (%)	Mutatie 2020 (€)	Mutatie 2020 (%)	Mutatie 2021 (€)	Mutatie 2021 (%)	Mutatie 2022 (€)	Mutatie 2022 (%)	Mutatie 2023 (€)	Mutatie 2023 (%)
Algemene middelen	**41.466**	**2%**	**75.021**	**4%**	**62.409**	**3%**	**72.273**	**4%**	**69.599**	**3%**
Treasury	16.747	18%	7.841	8%	2.448	3%	1.962	2%	1.800	2%
OZB woningen	5	0%	822	1%	1.322	2%	1.322	2%	1.322	2%
OZB niet-woningen	256	0%	2.954	2%	2.954	2%	2.954	2%	2.954	2%
Belastingen overig	-198	1%	624	2%	504	1%	530	3%	516	2%
Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	14.612	1%	47.450	3%	57.084	3%	58.699	3%	62.814	4%
Overige baten en lasten - Beheer algemene middelen	7.543	33%	11.455	48%	-6.284	40%	1.916	9%	-4.696	21%
Vennootschapsbelasting (VpB)	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
Economische promotie - Opbrengsten Logiesbelasting	2.500	31%	3.875	45%	4.382	48%	4.890	51%	4.890	51%
Beheer van de stad	**-3.852**	**3%**	**507**	**0%**	**659**	**1%**	**2.820**	**2%**	**721**	**1%**
Overige baten en lasten - Lease	155	1%	136	1%	188	2%	243	2%	241	2%
Openbare orde en veiligheid - Niet gesprongen explosieven WOII	0	0%	-12	602%	-12	602%	-12	602%	-12	602%
Verkeer en vervoer - Beheer	-1.810	2%	-1.443	1%	-3.295	3%	-713	1%	-2.065	2%
Cultureel erfgoed - Archeologie	-151	17%	-149	16%	-144	16%	-138	15%	-138	15%
Openbaar groen en (openlucht) recreatie - Beheer	3.819	8%	2.473	5%	4.615	9%	4.323	9%	4.007	8%
Riolering	350	3%	1.134	10%	1.196	10%	1.260	11%	1.260	11%
Afval - Grondstoffen	-6.179	23%	-1.761	7%	-2.070	8%	-2.377	9%	-2.803	11%

Milieubeheer - Nazorg bodemsanering en Beheer	-32	2%	-68	4%	-68	4%	-67	4%	-67	4%
Begraafplaatsen en crematoria	9	0%	185	9%	205	10%	226	11%	226	11%
Ruimtelijke Ordening - Beheer	-14	0%	12	0%	43	1%	75	1%	74	1%
Bestuur en dienstverlening	**-1.451**	**3%**	**-5.571**	**10%**	**-5.469**	**10%**	**-5.412**	**9%**	**-5.140**	**9%**
Bestuur - Raad, Griffie, Rekenkamer en Ombudsman	-893	8%	-776	7%	-776	7%	-776	7%	-776	7%
Bestuur - College	-133	3%	-183	4%	-183	4%	-178	4%	-178	4%
Bestuur - Gebieden	-1.195	6%	-3.611	19%	-3.622	19%	-3.596	19%	-3.310	17%
Burgerzaken	770	4%	-862	5%	-748	4%	-722	4%	-736	4%
Musea - Stadsarchief	0	0%	-140	3%	-140	3%	-140	3%	-140	3%
Cultuur, sport en recreatie	**-6.895**	**3%**	**-6.999**	**3%**	**-5.752**	**3%**	**-5.143**	**2%**	**-5.168**	**2%**
Sportbeleid en activering	1	0%	159	1%	266	2%	335	2%	318	2%
Sportaccommodaties	-2.195	4%	-2.722	6%	-2.730	6%	-2.737	6%	-2.745	6%
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-996	1%	-2.845	4%	-1.698	2%	-1.697	2%	-1.697	2%
Musea - Cultuur	-2.239	7%	-833	3%	-832	3%	-286	1%	-286	1%
Media	-471	2%	-22	0%	-22	0%	-22	0%	-22	0%
Openbaar groen en (openlucht) recreatie - NME	-996	6%	-736	5%	-736	5%	-736	5%	-736	5%
Economische Zaken	**-1.937**	**8%**	**-515**	**2%**	**-469**	**2%**	**-441**	**2%**	**58**	**0%**
Economische ontwikkeling	-369	6%	-105	1%	-68	1%	-50	1%	-50	1%
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen-Economie	495	12%	-72	2%	-72	2%	-72	2%	-72	2%
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen-Markten	25	2%	1.539	124%	1.548	125%	1.557	126%	1.556	126%
Economische promotie	-2.088	18%	-1.876	16%	-1.876	16%	-1.876	16%	-1.376	12%
Maatschappelijke ondersteuning	**-5.087**	**3%**	**-4.323**	**2%**	**-3.648**	**2%**	**-2.955**	**2%**	**-1.861**	**1%**
Onderwijsbeleid en leerlingzaken - Taal volwassenen	-27	1%	-45	1%	-45	1%	-45	1%	-45	1%
Samenkracht en burgerparticipatie	-4.506	5%	-3.201	4%	-2.207	3%	-2.115	2%	-2.132	3%
Inkomensregelingen - Participatie en	2.076	4%	3.113	5%	3.151	5%	3.173	5%	3.173	5%

armoedebestrijding

Arbeidsparticipatie - Maatschappelijk	-582	4%	-1.111	8%	-1.052	7%	-1.021	7%	-912	6%
Maatwerkdienstverlening 18+ - Schulddienstverlening	-2.048	14%	-3.079	20%	-3.495	22%	-2.946	22%	-1.946	14%
Onderwijs	**-2.060**	**2%**	**1.058**	**1%**	**4.955**	**4%**	**3.377**	**3%**	**-1.855**	**1%**
Onderwijshuisvesting	1.907	3%	4.551	7%	7.997	11%	3.777	5%	-1.199	2%
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-3.967	6%	-3.493	6%	-3.042	5%	-400	1%	-655	1%
Openbare orde en veiligheid	**-1.593**	**1%**	**-2.670**	**2%**	**-2.901**	**2%**	**-2.546**	**2%**	**-2.555**	**2%**
Crisisbeheersing en Brandweer - Regionale veiligheidsactiviteiten	0	0%	-1.845	3%	-1.845	3%	-1.845	3%	-1.845	3%
Openbare orde en veiligheid - Handhaving en toezicht	-5.430	15%	-5.150	15%	-4.910	14%	-4.628	13%	-4.638	13%
Openbare orde en veiligheid - Veiligheid	1.474	4%	2.106	6%	1.609	4%	1.683	5%	1.683	5%
Verkeer en vervoer - Bereikbaarheid	2.364	29%	2.220	27%	2.245	27%	2.245	27%	2.245	27%
Overhead	**-6.664**	**2%**	**-23.940**	**6%**	**-21.847**	**5%**	**-28.844**	**7%**	**-27.433**	**6%**
Overhead - Concernondersteuning	-15.617	5%	-23.520	7%	-21.759	7%	-29.020	9%	-26.916	8%
Overhead - Audit & Control	-840	5%	-701	4%	-856	5%	-856	5%	-856	5%
Overhead - Clusterondersteuning	1.517	2%	-72	0%	321	0%	586	1%	392	0%
Overige baten en lasten - Van Werk Naar Werk / VOIL	8.194	115%	255	5%	347	8%	347	8%	-153	3%
Overige baten en lasten - Verzekeringen	81	4%	99	5%	99	5%	99	5%	99	5%
Stedelijke inrichting en ontwikkeling	**-6.390**	**34%**	**-25.138**	**1021%**	**-21.839**	**728%**	**-16.442**	**425%**	**-16.573**	**429%**
Beheer overige gebouwen en gronden	-8.404	19%	-21.954	45%	-18.333	37%	-15.216	30%	-15.216	30%
Cultureel erfgoed - Monumenten	0	0%	-10	1%	-10	1%	-10	1%	-10	1%
Openbaar groen en (openlucht) recreatie - Landschap	8	0%	-810	13%	-1.108	19%	-1.377	25%	-1.666	30%
Milieubeheer - Duurzaam, bodem, geluid en handhaving	-1.297	4%	-3.645	12%	-2.604	8%	-654	2%	-1.354	4%
Ruimtelijke Ordening - Ontwikkeling	-363	102%	1.213	60%	1.389	69%	1.489	74%	2.111	105%
Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	14.526	236%	-1.339	22%	-1.806	29%	-1.775	29%	225	4%
Wonen en bouwen	-10.859	35%	1.408	8%	633	4%	1.100	6%	-664	4%

Verkeer en Vervoer	**5.490**	**21%**	**10.912**	**43%**	**11.518**	**54%**	**11.455**	**55%**	**11.452**	**55%**
Parkeerbelasting	6.002	9%	12.044	17%	12.085	17%	12.128	17%	12.127	17%
Verkeer en vervoer - Ontwikkeling	-684	5%	-778	5%	-320	2%	-285	2%	-285	2%
Parkeren	172	1%	241	1%	268	1%	296	1%	293	1%
Openbaar vervoer	0	0%	-595	8%	-516	6%	-684	9%	-684	9%
Volksgezondheid en zorg	**-38.408**	**6%**	**-25.312**	**4%**	**-25.433**	**4%**	**-25.135**	**4%**	**-24.007**	**4%**
Wijkteams en Wmo-loketten	-2.093	2%	-7.382	8%	-8.066	8%	-7.921	8%	-6.749	7%
Maatwerkvoorziening (Wmo)	0	0%	-3	0%	-2	0%	-2	0%	-2	0%
Maatwerkdienstverlening 18+ - Wmo	-246	0%	-1.728	1%	-1.523	1%	-1.405	1%	-1.447	1%
Maatwerkdienstverlening 18-	-5.905	15%	-806	2%	-793	2%	-784	2%	-784	2%
Geëscaleerde zorg 18+	-6.065	5%	-9.049	7%	-9.023	7%	-8.994	7%	-8.996	7%
Geëscaleerde zorg 18-	-22.647	23%	-4.270	4%	-4.268	4%	-4.268	4%	-4.268	4%
Volksgezondheid	-1.453	5%	-2.075	7%	-1.758	6%	-1.761	6%	-1.761	6%
Werk en inkomen	**27.382**	**15%**	**6.969**	**4%**	**7.817**	**4%**	**-3.007**	**2%**	**2.763**	**2%**
Inkomensregelingen - Inkomen	26.755	39%	5.632	9%	-51	0%	461	1%	267	0%
Begeleide participatie	660	1%	1	0%	151	0%	282	0%	1.478	2%
Arbeidsparticipatie - Werk	-34	0%	1.337	3%	7.717	17%	-3.750	8%	1.017	2%

Bijstellingen

Hieronder zijn enkele posten uitgelicht waarbij de financiële dekking danwel technische verrekening bij meerdere taakvelden terugkomen.

Indexering

De begroting wordt jaarlijks bijgesteld voor de verwachte prijsontwikkelingen. De indexering wordt op concernniveau in het taakveld Overige baten en lasten - Beheer algemene Middelen verwerkt. Voorstel is om vanaf 2020 de materiele en subsidiebudgetten, met uitzondering van cultuur en onderwijs, niet te indexeren. De technische verrekening van de indexering naar alle taakvelden is te vinden als technische bijstelling ‘indexering 2020 en verder’. Voor meer informatie over dit onderwerp wordt verwezen naar het onderdeel Grondslagen.

Digitaliseringsagenda

Voor het realiseren van de concernbrede digitale ambities is de digitaliseringsagenda opgesteld (voor nadere informatie wordt verwezen naar het taakveld Concernondersteuning en de paragraaf Bedrijfsvoering). Zoals aangekondigd bij de Begroting 2019 worden de kosten en de dekking van de digitaliseringsagenda in deze rapportage verwerkt. De kosten voor de uitvoering van de digitaliseringsagenda bedragen in 2019 € 15,4 mln en loopt in volgende jaren op tot ruim € 25 mln. In aanloop naar de definitieve verdeling worden de middelen vanaf 2020 vooralsnog begroot op het programma Overhead. De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende beleidsprogramma's en taakvelden.

Concernhuisvesting

Er worden middelen beschikbaar gesteld om de begrote afloop van budget (faciliteiten, huurkosten, energie, onderhoud) teniet te doen, knelpunten in de begroting op te lossen én voor zover financieel realiseerbaar extra werkplekken beschikbaar te stellen (zie taakveld Concernondersteuning en de paragraaf Bedrijfsvoering). De financiële dekking vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende programma's en taakvelden.

Opgave schoon, heel en veilig

Voor 2020 e.v. ligt er voor het domein schoon, heel en veilig een opgave om de werkzaamheden uit te voeren met minder middelen. Het gaat hier om een jaarlijks bedrag wat oploopt tot € 4,5 mln in 2023. Deze opgave is in verschillende taakvelden verwerkt (met name binnen het programma Beheer van de Stad). De opgave gaat effect hebben op de uitvoering van de werkzaamheden in de stad. De invulling van de opgave wordt nog nader uitgewerkt, gedacht kan worden aan het terugbrengen van servicenormen, bezien van differentiatie naar gebieden of minder inzet en onderhoud. Nadere uitwerking en allocatie van deze mutatie vindt plaats bij de Begroting 2020.

Impact Investing

Het gaat hierbij om een intensivering waarbij het college dit jaar samen met partners in de stad een infrastructuur gaat opzetten die nodig is om het investerend vermogen van de stad, middels impact investing, te vergroten (zie taakveld Economische promotie). Het gaat hierbij om een bedrag van jaarlijks € 0,5 mln. De financiële dekking hiervan vindt plaats door bijdragen vanuit verschillende programma's en taakvelden. Gezien de beperkte omvang wordt deze bijstelling niet afzonderlijk toegelicht bij de verschillende taakvelden.

Uitsplitsing bijstellingen

In onderstaande tabellen zijn de bijstellingen per soort (onvermijdelijke ramingsbijstellingen, intensiveringen, bezuinigingen, vermijdbare ramingsramingsbijstellingen en kasschuiven) uitgesplitst naar taakvelden.

Ramingsbijstellingen onvermijdelijk

Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Bestuur - Raad, Griffie, Rekenkamer en Ombudsman	- 893	- 543	- 543	- 543	- 543
Actualisatie kapitaallasten	0	0	0	0	0
Incidentele toevoeging pensioenvoorziening ex-raadsleden	- 350	0	0	0	0
Structurele budgetverhoging Ombudsman	- 323	- 323	- 323	- 323	- 323
Structurele verhoging accountantskosten	- 220	- 220	- 220	- 220	- 220
Bestuur - Gebieden	0	0	0	0	0
Omzetting project Pupillenbuurt	0	0	0	0	0
Burgerzaken	1.000	- 425	- 425	- 425	- 425
Actualisatie kapitaallasten	0	0	0	0	0
Dividend 2019 Multidiensten	1.000	0	0	0	0
Voldoen aan wettelijke normen inschrijving BRP	0	- 425	- 425	- 425	- 425
Beheer overige gebouwen en gronden	- 12.482	- 21.655	- 18.085	- 15.016	- 15.016
Actualisatie kapitaallasten	0	0	0	0	0
Actualisatie kapitaallasten	0	0	0	0	0
Begroting vastgoed op orde	- 11.500	- 15.300	- 14.800	- 14.800	- 14.800
Formatieuitbreiding Erfpacht	298	298	298	298	298
Ondermijning erfpacht	0	0	0	0	0
Renovatie Museum Boymans van Beuningen	- 1.280	- 6.653	- 3.583	- 514	- 514
Voorjaars retraite doorvoeren extra kostentoerekening	0	0	0	0	0
Overhead - Concernondersteuning	- 618	- 261	9	- 49	- 392
Actualisatie kapitaallasten	0	0	0	0	0
AVG: basis op orde	- 523	0	0	0	0
Bezuinigingen	500	500	500	500	500
Formatieuitbreiding Erfpacht	- 250	- 250	- 250	- 250	- 250
Terugdraaien formatiebesparing ICT	0	- 512	- 242	- 299	- 642
Uitbreiding personeel Stadhuis en communicatie door groei College	- 457	0	0	0	0
Voorjaars retraite doorvoeren extra kostentoerekening	0	0	0	0	0
Vrijval bestemmingsreserve innovatie en digitalisering	112	0	0	0	0
Overhead - Audit & Control	- 140	- 120	- 280	- 280	- 280

AVG: basis op orde	- 140	- 120	- 280	- 280	- 280
Overhead - Clusterondersteuning	- 2	- 77	- 77	- 77	- 72
Formatieuitbreiding Erfpacht	- 2	- 2	- 2	- 2	- 2
Terugdraaien formatiebesparing ICT	0	0	0	0	6
Voldoen aan wettelijke normen inschrijving BRP	0	- 75	- 75	- 75	- 75
Treasury	16.724	9.041	3.648	3.162	3.000
Actualisatie kapitaallasten	0	0	0	0	0
Actualisatie dividend deelnemingen	13.310	4.441	0	0	0
Actualisatie dividenduitkeringen deelnemingen	0	0	5.648	5.162	5.000
Actualisatie kapitaallasten	0	0	0	0	0
Actualisatie rente	7.000	7.000	0	0	0
Actualisatie rente grondexploitaties	0	0	0	0	0
Correctie kapitaallasten	0	0	0	0	0
Financieringsbaten	864	0	0	0	0
Gedeeltelijke afwaardering deelneming	- 3.000	0	0	0	0
Hogere rentelasten deelneming	- 750	- 2.000	- 2.000	- 2.000	- 2.000
Terugdraaien formatiebesparing ICT	0	0	0	0	0
Verhoging advieskosten	- 700	- 400	0	0	0
OZB niet-woningen	250	250	250	250	250
Intensivering dwanginvordering	250	250	250	250	250
Parkeerbelasting	5.500	5.500	5.500	5.500	5.500
Actualisatie kapitaallasten	0	0	0	0	0
Hogere parkeerbaten	5.500	5.500	5.500	5.500	5.500
Belastingen overig	0	0	0	0	0
Actualisatie kapitaallasten	0	0	0	0	0
Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	11.457	43.422	53.500	55.078	60.508
Actualisatie Gemeentefonds	9.897	42.002	51.990	53.568	58.998
Actualisatie Geneentefonds	1.560	1.420	1.510	1.510	1.510
Overige baten en lasten - Beheer algemene middelen	817	- 39.000	- 28.200	- 30.200	- 23.552
Actualisatie Gemeentefonds	0	- 37.000	- 39.000	- 39.000	- 39.000

Afwikkeling Visie Voetbal Vitaal	0	0	0	0	0
Resterend knelpunt Sport	397	0	0	0	0
Stelpost bestuursopdracht Vastgoed	0	0	14.800	14.800	14.800
Taakstellende stelpost Coalitieakkoord	0	- 2.000	- 4.000	- 6.000	- 6.000
Terug draaien intensiveringen coalitieakkoord	0	0	0	0	6.648
Vrijval bestemmingsreserves Taakmutaties	420	0	0	0	0
Overige baten en lasten - Van Werk Naar Werk / VOIL	0	500	500	500	0
Bezuinigingen / 2% oplossingen: Lagere WW lasten	0	500	500	500	0
Crisisbeheersing en Brandweer - Regionale veiligheidsactiviteiten	0	0	0	0	0
Actualisatie kapitaallasten	0	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid - Veiligheid	- 120	0	0	0	0
Actualisatie kapitaallasten	0	0	0	0	0
Ondermijning erfpacht	0	0	0	0	0
Taakmutatie Weerbaar bestuur	- 120	0	0	0	0
Verkeer en vervoer - Beheer	- 1.812	- 2.470	- 5.243	- 3.646	- 4.990
Actualisatie kapitaallasten	0	0	0	0	0
Extra activeren maatschappelijk nut	- 590	- 850	- 1.110	- 1.370	- 1.630
Extra capaciteit tunnelbeheerorganisatie	- 759	- 2.360	- 2.237	0	0
Herallocatie budget programmalasten	0	0	0	0	0
Inzet incidentele baat Maastunnel	735	2.262	0	0	0
Kapitaallasten activeren maatschappelijk nut	- 1.198	- 1.522	- 1.896	- 2.276	- 3.360
Verkeer en vervoer - Ontwikkeling	- 797	- 399	0	0	0
Actualisatie kapitaallasten	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Investeringfonds Rotterdam	- 797	- 399	0	0	0
Parkeren	500	500	500	500	500
Actualisatie kapitaallasten	0	0	0	0	0
Hogere parkeerbaten	500	500	500	500	500
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0
Actualisatie kapitaallasten	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	- 150	- 150	- 150	- 150	- 150

Ramingsbijstelling onvermijdelijk	- 150	- 150	- 150	- 150	- 150
Economische promotie	- 870	- 515	- 515	- 515	- 515
Brexit Ramingsbijstelling onvermijdelijk	- 600	0	0	0	0
Ramingsbijstelling onvermijdelijk	- 270	- 515	- 515	- 515	- 515
Economische promotie - Opbrengsten Logiesbelasting	2.500	3.000	3.500	4.000	4.000
Meeropbrengsten logiesbelasting (volume)	2.500	3.000	3.500	4.000	4.000
Onderwijshuisvesting	1.458	5.069	8.563	4.325	- 651
Actualisatie lasten Onderwijshuisvesting	1.458	5.069	8.731	4.661	- 147
Investering gymzalen	0	0	- 168	- 336	- 504
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	- 4.178	- 3.915	- 4.138	- 1.564	- 1.797
Bijstelling besteding Regio Deal NPRZ	0	0	0	0	0
Correctie rijksmiddelen Onderwijs Achterstandenbeleid 2019	0	0	0	0	0
Groei leerlingenvervoer	- 4.178	- 3.915	- 4.138	- 1.564	- 1.797
Specifieke uitkering regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2019	0	0	0	0	0
Specifieke uitkering Regionale meld- en coördinatiecentra voortijdig schoolverlaten	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken - Taal volwassenen	0	0	0	0	0
Rijksbijdrage Educatie WEB 2019	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	- 397	0	0	0	0
Actualisatie kapitaallasten	0	0	0	0	0
Knelpunt Sport en vrijval kapitaalslasten	0	0	0	0	0
Resterend knelpunt Sport	- 397	0	0	0	0
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	0	- 1.175	0	0	0
Kunstenpand Zuidplein	0	- 1.175	0	0	0
Musea - Stadsarchief	0	0	0	0	0
Actualisatie kapitaallasten	0	0	0	0	0
Musea - Cultuur	- 2.231	- 800	- 800	- 254	- 254
Renovatie museum Boijmans van Beuningen	- 2.231	- 800	- 800	- 254	- 254
Openbaar groen en (openlucht) recreatie - NME	- 450	- 450	- 450	- 450	- 450
Onderhoud buitenruimte NME	- 450	- 450	- 450	- 450	- 450
Openbaar groen en (openlucht) recreatie - Beheer	2.338	3.712	3.386	3.066	2.750

Actualisatie kapitaallasten	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve blauwalg Kralingse plas	- 1.750	0	0	0	0
Extra activeren maatschappelijk nut	4.190	4.190	4.190	4.190	4.190
Herallocatie budget programmalasten	0	0	0	0	0
Kapitaallasten activeren maatschappelijk nut	- 102	- 478	- 804	- 1.124	- 1.440
Samenkracht en burgerparticipatie	- 4.295	- 3.133	- 2.273	- 2.273	- 2.273
Baankansen leerlingen praktijk en speciaal onderwijs	- 2.485	0	0	0	0
Indexatie Wmo en Jeugd	0	- 1.463	- 1.463	- 1.463	- 1.463
Knelpunten Jeugdhulp	0	0	700	700	700
Pilot Landelijke vreemdelingenvoorziening	- 1.560	- 1.420	- 1.510	- 1.510	- 1.510
Pilots Woningmarkt	- 250	- 250	0	0	0
Wijkteams en Wmo-loketten	- 750	- 4.780	- 5.880	- 5.880	- 4.680
Actualisatie kapitaallasten	0	0	0	0	0
Indexatie Wmo en Jeugd	0	- 1.855	- 1.855	- 1.855	- 1.855
Rechtzetten interne begroting	0	0	0	0	0
Uitvoeringskosten WMO	- 750	- 525	- 1.625	- 1.625	- 425
Volumegroei Wet maatschappelijke ondersteuning	0	- 2.400	- 2.400	- 2.400	- 2.400
Inkomensregelingen - Inkomen	27.985	7.524	3.054	4.284	4.604
Aanpassing van de formatie als gevolg van daling bijstandsvolume BUIG.	0	1.528	3.055	3.985	3.985
Actualisatie van de BUIG 2019 e.v.	17.967	0	0	0	0
Hogere opbrengsten BUIG 2020	0	6.540	0	0	0
Terugdraaien formatiebesparing ICT	1.543	- 544	- 1	299	619
Vrijval Bestemmingsreserve BUIG 2019	8.476	0	0	0	0
Begeleide participatie	0	- 34	0	0	4
Actualisatie kapitaallasten	0	0	0	0	0
Actualisatie van de BUIG 2019 e.v.	0	0	0	0	0
Terugdraaien formatiebesparing ICT	0	- 34	0	0	4
Arbeidsparticipatie - Werk	- 268	- 78	266	347	360
Aanpassing van de formatie als gevolg van daling bijstandsvolume BUIG.	0	133	266	347	347
Taakmutaties Matchen op werk en Economische zelfstandigheid	- 268	0	0	0	0

Terugdraaien formatiebesparing ICT	0	- 211	0	0	13
Maatwerkdienstverlening 18+ - Wmo	- 365	- 6.571	- 6.571	- 6.571	- 6.571
Indexatie en BTW Doelgroepenvervoer	- 365	- 365	- 365	- 365	- 365
Indexatie Wmo en Jeugd	0	- 6.206	- 6.206	- 6.206	- 6.206
Maatwerkdienstverlening 18+ - Schulddienstverlening	0	- 1.000	- 1.500	- 1.000	0
Additionele middelen schulddienstverlening	0	- 1.000	- 1.500	- 1.000	0
Maatwerkdienstverlening 18-	- 7.000	- 1.300	- 1.300	- 1.300	- 1.300
Indexatie Wmo en Jeugd	0	- 1.300	- 1.300	- 1.300	- 1.300
Knelpunten Jeugdhulp	- 7.000	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg 18+	0	- 2.826	- 2.826	- 2.826	- 2.826
Bijdrage ZONMW voor pilot triage passend vervoerd en zorg verwarde personen	0	0	0	0	0
Indexatie Wmo en Jeugd	0	- 2.826	- 2.826	- 2.826	- 2.826
Rijksbijdrage begeleiding ex-gedetineerden 2019	0	0	0	0	0
Rijksbijdrage heroinebehandeling	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg 18-	- 22.600	- 4.150	- 4.150	- 4.150	- 4.150
Indexatie Wmo en Jeugd	0	- 4.150	- 4.150	- 4.150	- 4.150
Knelpunten Jeugdhulp	- 22.600	0	0	0	0
Volksgezondheid	0	0	300	300	300
Actualisatie kapitaallasten	0	0	0	0	0
Actualisatie begroting	0	0	0	0	0
Bijdrage Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) 2019	0	0	0	0	0
Knelpunten Jeugdhulp	0	0	300	300	300
Vitaal ouder worden	0	0	0	0	0
Riolering	0	0	0	0	0
Actualisatie kapitaallasten	0	0	0	0	0
Herallocatie budget programmalasten	0	0	0	0	0
Afval - Grondstoffen	- 6.337	- 2.644	- 2.901	- 3.158	- 3.414
Actualisatie kapitaallasten	0	0	0	0	0
Afvalstoffenbelasting	- 4.000	0	0	0	0
Grondstoffennota: GFT Hoogbouw	- 137	- 444	- 701	- 958	- 1.214

Verwerkingskosten grondstoffen (begroting Inzameling)	- 2.200	- 2.200	- 2.200	- 2.200	- 2.200
Milieubeheer - Duurzaam, bodem, geluid en handhaving	0	0	0	0	0
Actualisatie kapitaallasten	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0
Actualisatie kapitaallasten	0	0	0	0	0
Herallocatie budget programmalasten	0	0	0	0	0
Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0
Actualisatie investeringen en desinvesteringen grondexploitaties	0	0	0	0	0
Actualisatie rente grondexploitaties	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	- 46	- 426	- 426	- 426	- 426
Bijstelling Voorjaarsretraite 2019 Merwevierhavens beheerkosten	0	- 380	- 380	- 380	- 380
Actualisatie kapitaallasten	0	0	0	0	0
Formatieuitbreiding Erfpacht	- 46	- 46	- 46	- 46	- 46
Omzetting project Pupillenbuurt	0	0	0	0	0
	0	0	0	0	0
Actualisatie kapitaallasten	0	0	0	0	0
Actualisatie kapitaallasten	0	0	0	0	0
Correctie kapitaallasten	0	0	0	0	0
Saldo	**3.728**	**- 20.379**	**- 3.759**	**559**	**7.050**

Intensiveringen

Intensiveringen	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**	**Raming 2021**	**Raming 2022**	**Raming 2023**
Bestuur - Gebieden	- 712	14	14	14	0
10%-regeling gebiedscommissies	- 612	0	0	0	0
Bijdrage Programma Veerkrachtig Bospolder-Tussendijken 2028	- 100	0	0	0	0
Impact Investing	0	14	14	14	0
Burgerzaken	0	14	14	14	0
Impact Investing	0	14	14	14	0
Overhead - Concernondersteuning	- 150	- 1.544	- 1.544	- 1.544	- 300

Koers levendige stad	- 150	- 300	- 300	- 300	- 300
Impact Investing	0	42	42	42	0
Voortzetting intensivering handhaving uitkeringen	0	- 1.286	- 1.286	- 1.286	0
Overhead - Clusterondersteuning	90	274	274	274	75
Bijdrage dekking inzet handhavers	75	75	75	75	75
Bijdrage Programma Veerkrachtig Bospolder-Tussendijken 2028	15	0	0	0	0
Impact Investing	0	6	6	6	0
Voortzetting intensivering handhaving uitkeringen	0	193	193	193	0
Parkeerbelasting	17	18	18	18	17
Bijdrage dekking inzet handhavers	17	17	17	17	17
Impact Investing	0	1	1	1	0
Belastingen overig	0	14	14	14	0
Impact Investing	0	14	14	14	0
Overige baten en lasten - Beheer algemene middelen	0	- 1.535	0	0	0
Rentederving Investeringsfonds Rotterdam	0	- 1.535	0	0	0
Overige baten en lasten - Lease	21	23	23	23	21
Bijdrage dekking inzet handhavers	21	21	21	21	21
Impact Investing	0	2	2	2	0
Openbare orde en veiligheid - Handhaving en toezicht	- 3.041	- 3.382	- 3.382	- 3.382	- 3.391
Bijdrage dekking inzet handhavers	109	109	109	109	109
Impact Investing	0	9	9	9	0
Koers levendige stad	- 3.150	- 3.500	- 3.500	- 3.500	- 3.500
Openbare orde en veiligheid - Veiligheid	0	500	500	500	500
Dekking handhavers 2020 - 2023	0	500	500	500	500
Verkeer en vervoer - Beheer	187	202	202	202	187
Bijdrage dekking inzet handhavers	187	187	187	187	187
Impact Investing	0	16	16	16	0
Verkeer en vervoer - Bereikbaarheid	- 300	- 300	- 300	- 300	- 300
Knelpunt verkeersregie	- 300	- 300	- 300	- 300	- 300
Parkeren	9	10	10	10	9

Bijdrage dekking inzet handhavers	9	9	9	9	9
Impact Investing	0	1	1	1	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen- Markten	4	4	4	4	4
Bijdrage dekking inzet handhavers	4	4	4	4	4
Impact Investing	0	0	0	0	0
Economische promotie	- 1.000	- 1.500	- 1.500	- 1.500	- 1.000
Kansen pakken van de groei	- 500	- 500	- 500	- 500	- 500
Sensible Smart City	- 500	- 500	- 500	- 500	- 500
Impact Investing	0	- 500	- 500	- 500	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	22	22	22	0
Impact Investing	0	22	22	22	0
Sportbeleid en activering	0	17	17	17	0
Impact Investing	0	17	17	17	0
Sportaccommodaties	0	0	0	0	0
Actieprogramma verenigingen	0	0	0	0	0
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	0	0	0	0	0
Architectuurbeleid	0	0	0	0	0
Cultureel erfgoed - Archeologie	2	2	2	2	2
Bijdrage dekking inzet handhavers	2	2	2	2	2
Impact Investing	0	0	0	0	0
Media	- 400	0	0	0	0
Scenario-uitwerking verbouwing bibliotheek	- 400	0	0	0	0
Openbaar groen en (openlucht) recreatie - Beheer	11	- 2.438	12	12	11
Bijdrage dekking inzet handhavers	11	11	11	11	11
Impact Investing	0	1	1	1	0
Intensivering Rotterdams weerwoord	0	- 2.450	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipatie	- 350	16	16	16	0
Versnelling lokale aanpak eenzaamheid	- 350	0	0	0	0
Impact Investing	0	16	16	16	0
Wijkteams en Wmo-loketten	0	28	28	28	0

Impact Investing	0	28	28	28	0
Inkomensregelingen - Inkomen	40	- 1.014	- 2.542	- 3.472	- 3.985
Aanpassing van de formatie voor een intensievere dienstverlening	0	- 1.528	- 3.055	- 3.985	- 3.985
Bijdrage Programma Veerkrachtig Bospolder-Tussendijken 2028	40	0	0	0	0
Voortzetting intensivering handhaving uitkeringen	0	514	514	514	0
Begeleide participatie	10	126	126	126	0
Bijdrage Programma Veerkrachtig Bospolder-Tussendijken 2028	10	0	0	0	0
Voortzetting intensivering handhaving uitkeringen	0	126	126	126	0
Arbeidsparticipatie - Werk	35	445	6.312	- 5.769	- 347
Aanpassing van de formatie voor een intensievere dienstverlening	0	- 133	- 266	- 347	- 347
Bijdrage Programma Veerkrachtig Bospolder-Tussendijken 2028	35	0	0	0	0
Regiodeal NPRZ 2022	0	0	6.000	- 6.000	0
Impact Investing	0	125	125	125	0
Voortzetting intensivering handhaving uitkeringen	0	453	453	453	0
Maatwerkdienstverlening 18+ - Wmo	- 5.333	42	42	42	0
Bestemmingsreserve Zorg	- 5.333	0	0	0	0
Impact Investing	0	42	42	42	0
Afval - Grondstoffen	- 85	- 88	- 255	- 422	- 593
Bijdrage dekking inzet handhavers	45	45	45	45	45
Impact Investing	0	4	4	4	0
SB SC Grondstoffennota: aanvullende maatregelen	- 130	- 137	- 304	- 471	- 638
Milieubeheer - Nazorg bodemsanering en Beheer	0	0	0	0	0
Bijdrage dekking inzet handhavers	0	0	0	0	0
Impact Investing	0	0	0	0	0
Milieubeheer - Duurzaam, bodem, geluid en handhaving	- 2.000	- 4.000	- 4.325	- 2.325	- 2.325
Coordinatie Energietransitie	- 2.000	- 2.000	- 2.000	- 2.000	- 2.000
EnergieTransitie	0	0	0	0	0
Floating Office Rotterdam	0	- 2.000	- 2.325	- 325	- 325
Begraafplaatsen en crematoria	8	9	9	9	8
Bijdrage dekking inzet handhavers	8	8	8	8	8

Impact Investing	0	1	1	1	0
Ruimtelijke Ordening - Beheer	12	13	13	13	12
Bijdrage dekking inzet handhavers	12	12	12	12	12
Impact Investing	0	1	1	1	0
Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	10.000	0	0	0	0
Voeding bestemmingsreserve Gebiedsontwikkeling	10.000	0	0	0	0
Wonen en bouwen	- 12.107	125	125	125	0
Bijstelling Voorjaarsretraite bestemmingsvoorstel Rotterdamwet	- 507	0	0	0	0
Verwerving Kiosk Coolsingel	- 1.600	0	0	0	0
Voeding bestemmingsreserve Gebiedsontwikkeling	- 10.000	0	0	0	0
Impact Investing	0	125	125	125	0
Saldo	**- 15.032**	**- 13.882**	**- 6.050**	**- 17.228**	**- 11.395**

Bezuinigingen

Bezuinigingen/ taakstellingen	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**	**Raming 2021**	**Raming 2022**	**Raming 2023**
Overhead - Concernondersteuning	0	97	97	97	0
Versoepeling sollicitatieplicht voor oudere werkzoekenden	0	97	97	97	0
Overhead - Clusterondersteuning	0	600	630	675	675
Differentiatie naar gebieden	0	225	225	225	225
Frictiekosten	0	- 150	- 150	- 150	- 150
Servicenormen	0	225	225	225	225
Stadsbrede maatregelen	0	300	330	375	375
Versoepeling sollicitatieplicht voor oudere werkzoekenden	0	0	0	0	0
Parkeerbelasting	0	133	139	149	149
Differentiatie naar gebieden	0	50	50	50	50
Frictiekosten	0	- 33	- 33	- 33	- 33
Servicenormen	0	50	50	50	50
Stadsbrede maatregelen	0	66	73	83	83
Overige baten en lasten - Beheer algemene middelen	0	7.121	7.189	7.171	7.171

Opgelegde bezuinigingen	0	7.121	7.189	7.171	7.171
Overige baten en lasten - Van Werk Naar Werk / VOIL	8.194	0	0	0	0
Bezuinigingen / Vrijval bestemmingsreserves	8.194	0	0	0	0
Overige baten en lasten - Lease	0	169	178	190	190
Differentiatie naar gebieden	0	63	63	63	63
Frictiekosten	0	- 42	- 42	- 42	- 42
Servicenormen	0	63	63	63	63
Stadsbrede maatregelen	0	85	93	106	106
Openbare orde en veiligheid - Handhaving en toezicht	0	870	914	979	979
Differentiatie naar gebieden	0	326	326	326	326
Frictiekosten	0	- 218	- 218	- 218	- 218
Servicenormen	0	326	326	326	326
Stadsbrede maatregelen	0	435	479	544	544
Openbare orde en veiligheid - Veiligheid	0	500	500	500	500
Bezuiniging RET subsidie OV	0	500	500	500	500
Verkeer en vervoer - Beheer	0	1.494	1.569	1.681	1.681
Differentiatie naar gebieden	0	560	560	560	560
Frictiekosten	0	- 374	- 374	- 374	- 374
Servicenormen	0	560	560	560	560
Stadsbrede maatregelen	0	747	822	934	934
Parkeren	0	71	75	80	80
Differentiatie naar gebieden	0	27	27	27	27
Frictiekosten	0	- 18	- 18	- 18	- 18
Servicenormen	0	27	27	27	27
Stadsbrede maatregelen	0	36	39	45	45
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen- Markten	0	28	30	32	32
Differentiatie naar gebieden	0	11	11	11	11
Frictiekosten	0	- 7	- 7	- 7	- 7
Servicenormen	0	11	11	11	11
Stadsbrede maatregelen	0	14	16	18	18

Onderwijsbeleid en leerlingzaken	300	300	300	300	300
Bezuiniging Innovatiebudget onderwijs	175	175	175	175	175
Bezuiniging Onderwijs en Cultuur ten gunste van het financieel beeld	125	125	125	125	125
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	287	427	427	427	427
Bezuiniging Onderwijs en Cultuur ten gunste van het financieel beeld	37	37	37	37	37
Evenementenfonds	250	250	250	250	250
Korting festivals	0	140	140	140	140
Cultureel erfgoed - Archeologie	0	17	18	19	19
Differentiatie naar gebieden	0	6	6	6	6
Frictiekosten	0	- 4	- 4	- 4	- 4
Servicenormen	0	6	6	6	6
Stadsbrede maatregelen	0	8	9	11	11
Openbaar groen en (openlucht) recreatie - Beheer	0	88	92	99	99
Differentiatie naar gebieden	0	33	33	33	33
Frictiekosten	0	- 22	- 22	- 22	- 22
Servicenormen	0	33	33	33	33
Stadsbrede maatregelen	0	44	48	55	55
Inkomensregelingen - Participatie en armoedebestrijding	0	1.100	1.100	1.100	1.100
herijking Individuele Inkomenstoeslag	0	1.100	1.100	1.100	1.100
Arbeidsparticipatie - Werk	0	344	344	668	0
Bezuiniging op re-integratie instrumenten	0	0	0	324	0
Versoepeling sollicitatieplicht voor oudere werkzoekenden	0	344	344	344	0
Arbeidsparticipatie - Maatschappelijk	0	- 109	- 109	- 109	0
Versoepeling sollicitatieplicht voor oudere werkzoekenden	0	- 109	- 109	- 109	0
Afval - Grondstoffen	0	364	382	409	409
Differentiatie naar gebieden	0	136	136	136	136
Frictiekosten	0	- 91	- 91	- 91	- 91
Servicenormen	0	136	136	136	136
Stadsbrede maatregelen	0	182	200	227	227
Milieubeheer - Nazorg bodemsanering en Beheer	0	2	2	2	2

Differentiatie naar gebieden	0	1	1	1	1
Frictiekosten	0	- 1	- 1	- 1	- 1
Servicenormen	0	1	1	1	1
Stadsbrede maatregelen	0	1	1	1	1
Begraafplaatsen en crematoria	0	65	68	73	73
Differentiatie naar gebieden	0	24	24	24	24
Frictiekosten	0	- 16	- 16	- 16	- 16
Servicenormen	0	24	24	24	24
Stadsbrede maatregelen	0	32	36	41	41
Ruimtelijke Ordening - Beheer	0	98	103	111	111
Differentiatie naar gebieden	0	37	37	37	37
Frictiekosten	0	- 25	- 25	- 25	- 25
Servicenormen	0	37	37	37	37
Stadsbrede maatregelen	0	49	54	62	62
Saldo	**8.781**	**13.780**	**14.048**	**14.654**	**13.998**

Ramingsbijstellingen vermijdbaar

Ramingsbijstellingen vermijdbaar	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**	**Raming 2021**	**Raming 2022**	**Raming 2023**
Bestuur - College	17	26	26	26	26
Digitaliseringsagenda	17	26	26	26	26
Bestuur - Gebieden	40	- 65	- 76	- 50	250
Digitaliseringsagenda	84	125	127	128	128
Impuls voor de wijken	- 100	- 300	- 300	- 300	0
Verwerking uitkomsten retraite ten aanzien van de concernhuisvesting	56	111	97	122	122
Burgerzaken	140	235	224	250	250
Digitaliseringsagenda	84	125	127	128	128
Verwerking uitkomsten retraite ten aanzien van de concernhuisvesting	56	111	97	122	122
Beheer overige gebouwen en gronden	4.052	- 380	- 307	- 270	- 270
Digitaliseringsagenda	52	120	193	230	230

Verkoop gronden voor aanleg verbinding A13-A16	4.000	0	0	0	0
Vrijval bestemmingsreserve Infrastructuur	0	- 500	- 500	- 500	- 500
Overhead - Concernondersteuning	- 13.759	- 14.792	- 13.343	- 20.632	- 19.332
Digitaliseringsagenda	- 10.587	- 10.537	- 9.600	- 15.945	- 14.645
Ramingsbijstelling	- 1.000	0	0	0	0
Verwerking uitkomsten retraite ten aanzien van de concernhuisvesting	- 2.172	- 4.255	- 3.743	- 4.687	- 4.687
Overhead - Audit & Control	- 950	0	0	0	0
Verbeteren informatiesystemen	- 950	0	0	0	0
Overhead - Clusterondersteuning	740	1.169	1.535	1.754	1.754
Digitaliseringsagenda	593	993	1.380	1.561	1.561
Verwerking uitkomsten retraite ten aanzien van de concernhuisvesting	148	176	155	194	194
Treasury	23	0	0	0	0
Extra baten wegens late betaling	23	0	0	0	0
OZB woningen	0	0	500	500	500
Opbrengsten OZB niet-woningen	0	0	500	500	500
Parkeerbelasting	106	5.214	5.248	5.281	5.281
Digitaliseringsagenda	86	155	194	219	219
Parkeer inzet voor bewoners	0	- 1.000	- 1.000	- 1.000	- 1.000
Uitbreiding parkeergebied met centrumtarief	0	6.000	6.000	6.000	6.000
Verhoging baten agv inzet activiteiten	0	20	20	20	20
Verwerking uitkomsten retraite ten aanzien van de concernhuisvesting	20	39	34	43	43
Belastingen overig	140	685	674	700	700
Digitaliseringsagenda	84	125	127	128	128
Opbrengst Reclamebelasting havengebied	0	450	450	450	450
Verwerking uitkomsten retraite ten aanzien van de concernhuisvesting	56	111	97	122	122
Overige baten en lasten - Beheer algemene middelen	0	- 631	- 554	- 417	0
Rentederving IFR	0	- 631	- 554	- 417	0
Overige baten en lasten - Lease	135	272	316	358	358
Digitaliseringsagenda	110	198	248	279	279
Verhoging baten agv inzet activiteiten	0	25	25	25	25

Verwerking uitkomsten retraite ten aanzien van de concernhuisvesting	25	50	44	55	55
Overige baten en lasten - Verzekering	81	122	122	122	122
Digitaliseringsagenda	81	122	122	122	122
Openbare orde en veiligheid - Handhaving en toezicht	694	1.401	1.627	1.843	1.843
Digitaliseringsagenda	564	1.018	1.275	1.434	1.434
Verhoging baten agv inzet activiteiten	0	128	128	128	128
Verwerking uitkomsten retraite ten aanzien van de concernhuisvesting	130	255	224	281	281
Openbare orde en veiligheid - Veiligheid	949	1.471	964	1.042	1.042
Digitaliseringsagenda	274	479	594	642	642
Evenementen meer kostendekkend maken leges	0	250	250	250	250
Verwerking uitkomsten retraite ten aanzien van de concernhuisvesting	70	136	120	150	150
Voorjaarsretraite uitbreiden aanwezigheid op het Veiligheidshuis	606	606	0	0	0
Verkeer en vervoer - Beheer	1.191	2.405	3.293	4.163	4.163
Beprijzen vergunningen	0	0	500	1.000	1.000
Digitaliseringsagenda	967	1.748	2.188	2.461	2.461
Verhoging baten agv inzet activiteiten	0	220	220	220	220
Verwerking uitkomsten retraite ten aanzien van de concernhuisvesting	223	438	385	482	482
Verkeer en vervoer - Ontwikkeling	46	- 95	- 31	1	1
Digitaliseringsagenda	46	105	169	201	201
Ramingsbijstellingen vermijdbaar stedelijke Bereikbaarheid	0	- 200	- 200	- 200	- 200
Parkeren	57	115	133	151	151
Digitaliseringsagenda	46	83	104	117	117
Verhoging baten agv inzet activiteiten	0	11	11	11	11
Verwerking uitkomsten retraite ten aanzien van de concernhuisvesting	11	21	18	23	23
Openbaar vervoer	0	- 580	- 502	- 669	- 669
Ramingsbijstellingen vermijdelijk	0	- 580	- 502	- 669	- 669
Economische ontwikkeling	26	60	96	115	115
Digitaliseringsagenda	26	60	96	115	115
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen- Markten	23	1.546	1.553	1.560	1.560
Digitaliseringsagenda	18	33	42	47	47

Kostendekkende markttarieven	0	1.500	1.500	1.500	1.500
Verhoging baten agv inzet activiteiten	0	4	4	4	4
Verwerking uitkomsten retraite ten aanzien van de concernhuisvesting	4	8	7	9	9
Economische promotie - Opbrengsten Logiesbelasting	0	750	750	750	750
Meeropbrengsten logiesbelasting	0	750	750	750	750
Onderwijshuisvesting	39	95	147	177	177
Digitaliseringsagenda	39	95	147	177	177
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	136	289	333	409	409
Digitaliseringsagenda	49	118	183	221	221
Verwerking uitkomsten retraite ten aanzien van de concernhuisvesting	87	171	150	188	188
Sportbeleid en activering	108	232	272	333	333
Digitaliseringsagenda	42	102	158	190	190
Verwerking uitkomsten retraite ten aanzien van de concernhuisvesting	66	130	114	143	143
Sportaccommodaties	0	0	0	0	0
Vervangingsprogramma sportaccommodaties	0	0	0	0	0
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	- 898	- 105	- 103	- 102	- 102
Bestemmingsreserve Evenementenfonds	- 900	0	0	0	0
Cultuurcoaches	0	- 109	- 109	- 109	- 109
Digitaliseringsagenda	2	4	6	7	7
Cultureel erfgoed - Archeologie	13	27	31	35	35
Digitaliseringsagenda	11	20	25	28	28
Verhoging baten agv inzet activiteiten	0	2	2	2	2
Verwerking uitkomsten retraite ten aanzien van de concernhuisvesting	3	5	4	5	5
Openbaar groen en (openlucht) recreatie - Beheer	70	142	165	186	186
Digitaliseringsagenda	57	103	129	145	145
Verhoging baten agv inzet activiteiten	0	13	13	13	13
Verwerking uitkomsten retraite ten aanzien van de concernhuisvesting	13	26	23	28	28
Samenkracht en burgerparticipatie	127	278	348	425	425
Digitaliseringsagenda	64	155	239	289	289
Verwerking uitkomsten retraite ten aanzien van de concernhuisvesting	63	124	109	136	136

Wijkteams en Wmo-loketten	- 318	43	863	1.051	1.051
Digitaliseringsagenda	181	439	679	820	820
Verwerking uitkomsten retraite ten aanzien van de concernhuisvesting	107	210	185	231	231
Voorjaarsretraite uitbreiden aanwezigheid op het Veiligheidshuis	- 606	- 606	0	0	0
Inkomensregelingen - Inkomen	- 1.261	781	1.046	1.291	1.291
Digitaliseringsagenda	- 1.415	435	742	910	910
Verwerking uitkomsten retraite ten aanzien van de concernhuisvesting	154	346	304	381	381
Inkomensregelingen - Participatie en armoedebestrijding	29	70	108	130	130
Digitaliseringsagenda	29	70	108	130	130
Begeleide participatie	- 11	288	385	476	476
Digitaliseringsagenda	- 49	160	273	335	335
Verwerking uitkomsten retraite ten aanzien van de concernhuisvesting	38	128	112	141	141
Arbeidsparticipatie - Werk	196	1.252	1.420	1.598	1.598
Digitaliseringsagenda	61	971	1.173	1.289	1.289
Verwerking uitkomsten retraite ten aanzien van de concernhuisvesting	136	281	247	309	309
Arbeidsparticipatie - Maatschappelijk	39	95	146	177	177
Digitaliseringsagenda	39	95	146	177	177
Maatwerkdienstverlening 18+ - Wmo	200	408	417	516	516
Digitaliseringsagenda	36	88	136	164	164
Verwerking uitkomsten retraite ten aanzien van de concernhuisvesting	163	320	281	352	352
Maatwerkdienstverlening 18+ - Schulddienstverlening	63	153	236	285	285
Digitaliseringsagenda	63	153	236	285	285
Geëscaleerde zorg 18+	36	88	136	164	164
Digitaliseringsagenda	36	88	136	164	164
Volksgezondheid	39	95	147	178	178
Digitaliseringsagenda	39	95	147	178	178
Afval - Grondstoffen	290	585	680	770	770
Digitaliseringsagenda	235	425	533	599	599
Verhoging baten agv inzet activiteiten	0	54	54	54	54
Verwerking uitkomsten retraite ten aanzien van de concernhuisvesting	54	107	94	117	117

Milieubeheer - Nazorg bodemsanering en Beheer	2	3	4	4	4
Digitaliseringsagenda	1	2	3	3	3
Verhoging baten agv inzet activiteiten	0	0	0	0	0
Verwerking uitkomsten retraite ten aanzien van de concernhuisvesting	0	1	1	1	1
Begraafplaatsen en crematoria	52	104	121	137	137
Digitaliseringsagenda	42	76	95	107	107
Verhoging baten agv inzet activiteiten	0	10	10	10	10
Verwerking uitkomsten retraite ten aanzien van de concernhuisvesting	10	19	17	21	21
Ruimtelijke Ordening - Beheer	78	159	184	209	209
Digitaliseringsagenda	64	115	144	162	162
Verhoging baten agv inzet activiteiten	0	15	15	15	15
Verwerking uitkomsten retraite ten aanzien van de concernhuisvesting	15	29	25	32	32
Ruimtelijke Ordening - Ontwikkeling	72	165	265	316	316
Digitaliseringsagenda	72	165	265	316	316
Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	5.033	75	121	144	144
Digitaliseringsagenda	33	75	121	144	144
Vrijval bestemmingsreserve Infrastructuur	5.000	0	0	0	0
Wonen en bouwen	888	1.881	2.365	2.866	2.866
Digitaliseringsagenda	425	974	1.567	1.867	1.867
Verwerking uitkomsten retraite ten aanzien van de concernhuisvesting	463	907	798	999	999
	0	0	0	0	0
Digitaliseringsagenda	0	0	0	0	0
Vrijval bestemmingsreserve Infrastructuur	0	0	0	0	0
Saldo	**- 1.225**	**6.130**	**12.085**	**8.354**	**10.371**

Kasschuiven

Kasschuiven	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**	**Raming 2021**	**Raming 2022**	**Raming 2023**
Belastingen overig	- 105	105	0	0	0
Actualisatie begroting	- 105	105	0	0	0

Overige baten en lasten - Beheer algemene middelen	0	28.039	- 3.419	- 6.075	- 18.545
IFR-boekingen 2020-2023	0	28.039	- 3.419	- 6.075	- 18.545
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0
Mutatie baten	0	0	0	0	0
Saldo	**- 105**	**28.144**	**- 3.419**	**- 6.075**	**- 18.545**

Wijken

Pagina 112

Gebruiksaanwijzing vinden wijkagenda's

Optie 1 via de kaart:

Zoom in om (steeds meer) wijknamen zichtbaar te krijgen op onderstaande kaart. De kaart is ook verschuifbaar. Klik op een wijknaam om doorgestuurd te worden naar de wijkagenda van deze wijk. De kaart bevat roze en groene vlakken. De groene vlakken zijn havengebieden. Zij zijn niet klikbaar en wijzen niet door naar een wijkagenda.

Optie 2 via een lijst:

Een lijst met wijkagenda's is te vinden via de groene menuknop rechtsboven aan uw scherm: klik op de menuknop. En klik vervolgens op "wijken". U ziet nu de wijkagenda's op alfabetische volgorde staan. Als u op de door u gewenste wijkagenda klikt, wordt u doorgeleid naar deze wijkagenda.

NPRZ

In 2011 is door verschillende partners die op Zuid actief zijn ((semi-)private partijen (scholen, bedrijven, corporaties) gemeente Rotterdam, OM, politie en de rijksoverheid het Nationaal Programma Rotterdam Zuid (NPRZ) gestart. Met de uitvoering van een samenhangend pakket van maatregelen, gericht op goede schoolprestaties, het verkrijgen van betaald werk en wonen in aantrekkelijke woonmilieus en de verduurzaming daarvan, is de ambitie om Rotterdam Zuid in de periode tot 2030 vanuit een achterstandspositie naar het gemiddelde niveau van de G4 te krijgen. Inmiddels is de stijgende lijn ingezet, zo blijkt uit de twee meest recente Voortgangsrapportages van het NPRZ. Maar dit begin van herstel is nog broos Er is nog een weg te gaan om te zorgen dat de lijn omhoog doorzet.

Daarnaast wordt er krachtig ingezet op (vaak verborgen) criminaliteit, die het vertrouwen van bewoners en ondernemers in de overheid en de samenleving ondermijnt. Door hier goed op in te zetten, vergroten we de kans dat de inzet op thema’s school, werk en wonen succesvol zijn. Ook is het van belang om in te zetten op positieve

ontwikkelingen die de leefomgeving en sociale cohesie op Rotterdam Zuid versterken. Cultuurvoorzieningen kunnen hier een belangrijke bijdrage aan leveren. Beide thema's (criminaliteit/ondermijning en cultuur) zijn daarom onderdeel van de integrale aanpak die nodig is om bovengenoemde ambitie voor Rotterdam Zuid te realiseren.

In de periode 2018 tot en met 2022 vindt een versnelling plaats op vijf thema's, waarvoor een integrale aanpak wordt nagestreefd om tot het grootste maatschappelijk effect te komen. De thema's zijn:

- School: Het aanpakken van onderwijsachterstanden, het vergroten van de ontwikkelkansen van kinderen en het toerusten van jongeren voor de arbeidsmarkt met name richting Techniek en Zorg. Hiertoe onder meer de verlengde schooltijd in Rotterdam Zuid uitgebreid ook buiten de wijken van de Children's Zone en investeren we in onderwijshuisvesting van het voortgezet onderwijs.
- Werk: Het vergroten van de arbeidsparticipatie van bewoners van Rotterdam Zuid, waardoor het aantal mensen dat structureel afhankelijk is van de bijstand wordt verminderd.
- Wonen: Ingrepen in de verouderde woningvoorraad van Rotterdam Zuid moeten ervoor zorgen dat gemengde woonmilieus gerealiseerd worden, zodat woonruimte beschikbaar komt voor sociale stijgers uit Zuid Bij dit alles is verduurzaming een belangrijk uitgangspunt.
- Veiligheid: Het effectiever signaleren, voorkomen en aanpakken van ondermijnende activiteiten.
- Cultuur: Het verhogen van het voorzieningenniveau en het gebruik er van, ter bevordering van de cultuurparticipatie, de aantrekkelijkheid van de leefomgeving en van de economische activiteit in Rotterdam Zuid.

Het rijk stelt voor de komende 4 jaar in totaal € 130 mln ter beschikking, de gemeente Rotterdam dient tenminste hetzelfde bedrag te co financieren. In de begroting van de gemeente Rotterdam zijn in de programma's Onderwijs, Stedelijke Inrichting, Werk en Inkomen en Cultuur, Sport en Recreatie de baten en lasten terug te vinden die te maken hebben met de regiodeal. Nadere afspraken met het rijk over de regiodeal kunnen leiden tot een aanpassing van de begroting van de gemeente. Deze zullen worden verwerkt in de omissieregeling. Vanaf de jaarrekening 2018 zal in de reguliere P&C producten verantwoording af worden gelegd over de voortgang van het programma. Dit zal integraal gebeuren, waarbij naast de inhoudelijke voortgang ook wordt ingegaan gemaakte afspraken over financiën en de afgesproken targets.

Hieronder de samenvattende financiële tabel.

School

Thema 1: School	begroting 2018	realisatie 2018*	begroting 2019	realisatie 4M2019*	begroting 2020	begroting 2021
1. Children's Zone	0	0	11	0	11	16
2. Dagprogrammering buiten Children's Zone	0	0	2	0	2	4
3. Herstructurering VO	32	0	0	0	0	0
4. Leraren	0	0	3,5	0,2	3,5	7

Totaal	**32**	**0**	**16,5**	**0,2**	**16,5**	**27**

Werk

Thema 2: Werk	**begroting 2018**	**realisatie 2018***	**begroting 2019**	**realisatie 4M2019***	**begroting 2020**	**begroting 2021**
1. Inzet op de vraagkant; Matching op Werk	0	0	2	1	3,4	2,6
2. Aanpak Versterking Aanbodkant; Tegenprestatie	0	0	4	1	6,6	5,4
3. Aanpak versterking Aanbodkant: Prematching en Tegenprestatie	0	0	3	1,125	5	4
4. LeerWerkakkoord	0	0	2	0,2	3,4	2,6
5. Onderzoek, monitoring, evaluatie, methodiek-ontwikkeling, professionalisering, communicatie.	0	0	1	0	1,6	1,4
Totaal	**0**	**0**	**12**	**3,325**	**20**	**16**

Wonen

Thema 3: Wonen	**begroting 2018**	**realisatie 2018***	**begroting 2019**	**realisatie 4M2019***	**begroting 2020**	**begroting 2021**
1. Grondige aanpak particuliere voorraad: sloop/nieuwbouw + transformatie bestaande voorraad (o.a. programma samenvoegen)	20	10	30	19,6	27	13
2. Woonmilieus: buitenruimte + winkelstraten	0		6,5		16	6,5
3. Regionale spreiding	0		0,5		0	0,5
Totaal	**20**	**10**	**37**	**19,6**	**43**	**20**

Cultuur

Thema 4: Cultuur	**begroting 2018**	**realisatie 2018***	**begroting 2019**	**realisatie 4M2019***	**begroting 2020**	**begroting 2021**
1. Culturele programmering	0	0	0,6	0,1	1,6	0,6
2. Talentontwikkeling	0	0	0,4	0,1	0,4	0,4
3. Planvorming NCWI en onderzoek	0	0	-	0,1	-	-
Totaal	**0**	**0**	**1**	**0,3**	**2**	**1**

* Realisatie op basis van verplichtingen.

De te behalen resultaten zijn als volgt gedefinieerd:

- School: de huidige achterstand in onderwijsresultaten (PO/VO) op Zuid ten opzichte van het gemiddelde van de G4 is in 2022 is relatief kleiner geworden. Verschil in cito-eindtoets groep 8 t.o.v. G4 wordt verder ingelopen tot de helft van het verschil in 2011, dus 531,9 in 2022 (2015/16: 530,8).
- Werk:
  - absolute daling van het aantal mensen in de bijstand op Zuid (c.q. van 15.200, stand maart 2018 naar 11.200 (streefwaarde eind 2031)
  - trendbreuk in de bijstandsontwikkeling op Zuid: van disproportioneel (nu 40%) naar evenredig (31%) in 2031 (tussenwaarde 37,4% eind 2022).
- Wonen: Ingrepen in de verouderde woningvoorraad die vooral bestaat uit kleine woningen moeten ervoor zorgen dat gemengde woonmilieus gerealiseerd worden, zodat woonruimte beschikbaar komt voor sociale stijgers uit Zuid en nieuwe bewoners met midden- en hoge inkomens. Bij dit alles is verduurzaming een belangrijk uitgangspunt.
- Veiligheid: de veiligheid in Rotterdam Zuid is in 2022 verbeterd door het versterken van een integrale aanpak van de problematiek. Belangrijke elementen daarin zijn het creëren van nieuwe/uitbreiden van bestaande (bestuurlijke) mogelijkheden, innovatie van de aanpak in de vorm van concrete pilots en het adresseren/wegnemen van knelpunten die daarbij naar voren komen.
- Cultuur: verhoging van de cultuurparticipatie en verbetering van het aanbod van culturele voorzieningen op Rotterdam Zuid, o.a. door het toewerken naar een nieuw beeldbepalend cultuur(wetenschappelijk) instituut.

Wijkagenda Afrikaanderwijk Pagina 113

Wijkagenda Afrikaanderwijk 2019-2022 - PDF(1.4M)

Wijkagenda Agniesebuurt Pagina 114

Wijkagenda Agniesebuurt 2019-2022 - PDF(2.5M)

Wijkagenda Bergpolder Pagina 115

Wijkagenda Bergpolder 2019-2022 - PDF(2.3M)

Wijkagenda Blijdorp Pagina 116

Wijkagenda Blijdorp 2019-2022 - PDF(1.9M)

Wijkagenda Bloemhof Pagina 117

Wijkagenda Bloemhof 2019-2022 - PDF(1.8M)

Wijkagenda Bospolder-Tussendijken Pagina 118

Wijkagenda Bospolder - Tussendijken 2019-2022 - PDF(1.7M)

Wijkagenda Carnisse Pagina 119

Wijkagenda Carnisse 2019-2022 - PDF(11.3M)

Wijkagenda Centrum Pagina 120

Wijkagenda Centrum 2019-2022 - PDF(10.6M)

Wijkagenda Crooswijk Pagina 121

Wijkagenda Crooswijk 2019-2022 - PDF(4.7M)

Wijkagenda Schiemond Pagina 122

Wijkagenda-Delfshaven-Schiemond-template.pdf - PDF(1.6M)

Wijkagenda Feijenoord Pagina 123

29-Wijkagenda-2019-2022-Wijk-Feijenoord-wijkraad-Wijk-Feijenoord.pdf - PDF(1.5M)

Wijkagenda Groot IJsselmonde Noord Pagina 124

33-Wijkagenda-Groot-IJsselmonde-Noord-2019-2022.pdf - PDF(8.6M)

Wijkagenda Groot IJsselmonde Zuid Pagina 125

34-Wijkagenda-Groot_IJsselmonde-Zuid-2019-2022.pdf - PDF(7.3M)

Wijkagenda Heijplaat Pagina 126

37-Wijkagenda-2019-2022-Heijplaat.pdf - PDF(8.1M)

Wijkagenda Hillegersberg Pagina 127

14-Wijkagenda-Hillegersberg-2019-2022.pdf - PDF(1.3M)

Wijkagenda Hillesluis Pagina 128

26-Wijkagenda-2019-2022-Hillesluis-wijkraad_Hillesluis_.pdf - PDF(1.3M)

Wijkagenda Hoek van Holland Pagina 129

43-Wijkagenda-2019-2022-Hoek-van-Holland.pdf - PDF(969.0K)

Wijkagenda Hoogvliet Noord Pagina 130

42-Wijkagenda-Hoogvliet-Noord-en-Zuid.pdf - PDF(3.2M)

Wijkagenda Hoogvliet Zuid Pagina 131

42-Wijkagenda-Hoogvliet-Noord-en-Zuid.pdf - PDF(3.2M)

Wijkagenda Katendrecht- Wilhelminapier Pagina 132

27-Wijkagenda-2019-2022-Katendrecht-Wilhelminapier-wijkraad-Katendrecht.pdf - PDF(1.4M)

Wijkagenda Kop van Zuid- Entrepot Pagina 133

23-Wijkagenda-2019-2022-Kop-van-Zuid-Entrepot-wijkraad-Kop-van-Zuid-Entrepot.pdf - PDF(1.4M)

Wijkagenda Kralingen Pagina 134

Wijkagenda-Kralingen.pdf - PDF(2.0M)

Wijkagenda Lage Land Pagina 135

18-Wijkagenda-Lage-Land-2019-2022.pdf - PDF(5.6M)

Wijkagenda Liskwartier

Pagina 136

9-Wijkagenda-2019-2022-wijkraad-Liskwartier.pdf - PDF(2.5M)

Wijkagenda Lombardijen

Pagina 137

32-Wijkagenda-Lombardijen-2019-2022.pdf - PDF(9.6M)

Wijkagenda Mathenesse

Pagina 138

HB_P-3086311-v1-Concept_wijkagenda_wijkcomite_Oud_Mathenesse-Witte_Dorp.pdf - PDF(81.7K)
Wijkagenda-OMWD-in-FORMAT-CONCEPT.pdf - PDF(2.0M)

Wijkagenda Middelland

Pagina 139

wijkagenda-Middelland-CONCEPT-met-fotos.pdf - PDF(1.5M)

Wijkagenda Nesselande

Pagina 140

22-Wijkagenda-2019-2022-wijkcomite-Nesselande.pdf - PDF(6.7M)

Wijkagenda Nieuwe Westen

Pagina 141

wijkagenda-Het-nieuwe-Westen-CONCEPT-met-fotos.pdf - PDF(1.7M)

Wijkagenda Noordereiland

Pagina 142

30-Wijkagenda-2019-2022_Noordereiland-wijkraad_Noordereiland.pdf - PDF(1.4M)

Wijkagenda Ommoord

Pagina 143

19-Wijkagenda-Ommoord-2019-2022.pdf - PDF(4.2M)

Wijkagenda Oosterflank

Pagina 144

20-Wijkagenda-Oosterflank-2019-2022.pdf - PDF(3.5M)

Wijkagenda Oud Charlois

Pagina 145

38-Wijkagenda-2019-2022-Oud-Charlois-en-Wielewaal.pdf - PDF(8.2M)

Wijkagenda Oud-IJsselmonde- Beverwaard

Pagina 146

31-Wijkagenda-Beverwaard-Oud-IJsselmonde-en-Veranda-2019-2022.pdf - PDF(9.0M)

Wijkagenda Oude Noorden

Pagina 147

Wijkagenda-Oude-Noorden-(template)+aanbiedingsbrief.pdf - PDF(949.7K)

Wijkagenda Overschie

Pagina 148

15-Wijkagenda-2019-2022-Overschie.pdf - PDF(1.0M)

Wijkagenda Pendrecht

Pagina 149

36-Wijkagenda-2019-2022-Pendrecht-wijkcomite-Pendrecht.pdf - PDF(967.9K)

Wijkagenda Pernis

Pagina 150

41-Wijkagenda-Pernis-2019-2022.pdf - PDF(46.6M)

Wijkagenda Provenierswijk

Pagina 151

Wijkagenda-Provenierswijk-(template)-+aanbiedingsbrief.pdf - PDF(1.2M)

Wijkagenda Rozenburg

Pagina 152

44-Wijkagenda-2019-2022-Rozenburg.pdf - PDF(2.0M)

Wijkagenda 's Gravenland- Prinsenland- Kralingseveer

Pagina 153

16-Wijkagenda-s-Gravenland-2019-2022.pdf - PDF(4.5M)

17-Wijkagenda-Kralingseveer-2019-2022.pdf - PDF(4.4M)

Wijkagenda Schiebroek Pagina 154

13-Wijkagenda-Schiebroek-2019-2022.pdf - PDF(2.2M)

Wijkagenda Spangen Pagina 155

Wijkagenda-Spangen-in-sjabloon-CONCEPT-met-fotos.pdf - PDF(2.3M)

Wijkagenda Tarwewijk Pagina 156

35-Wijkagenda-2019-2022-Tarwewijk-wijkcomite-Tarwewijk.pdf - PDF(1.5M)

Wijkagenda Vreewijk Pagina 157

24-Wijkagenda-2019-2022-Vreewijk-wijkraad-Vreewijk.pdf - PDF(1.8M)

Wijkagenda Zevenkamp Pagina 158

21-Wijkagenda-Zevenkamp-2019-2022-wijkcomite-Zevenkamp.pdf - PDF(3.2M)

Wijkagenda Zuidwijk Pagina 159

39-Wijkagenda-2019-2022-Zuidwijk-en-Zuidrand.pdf - PDF(7.8M)